De legende van Uilenspiegel

Charles de Coster

bron
Charles de Coster, *De legende van Uilenspiegel*. Claeys, Gent 1896

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/cost020lege03_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

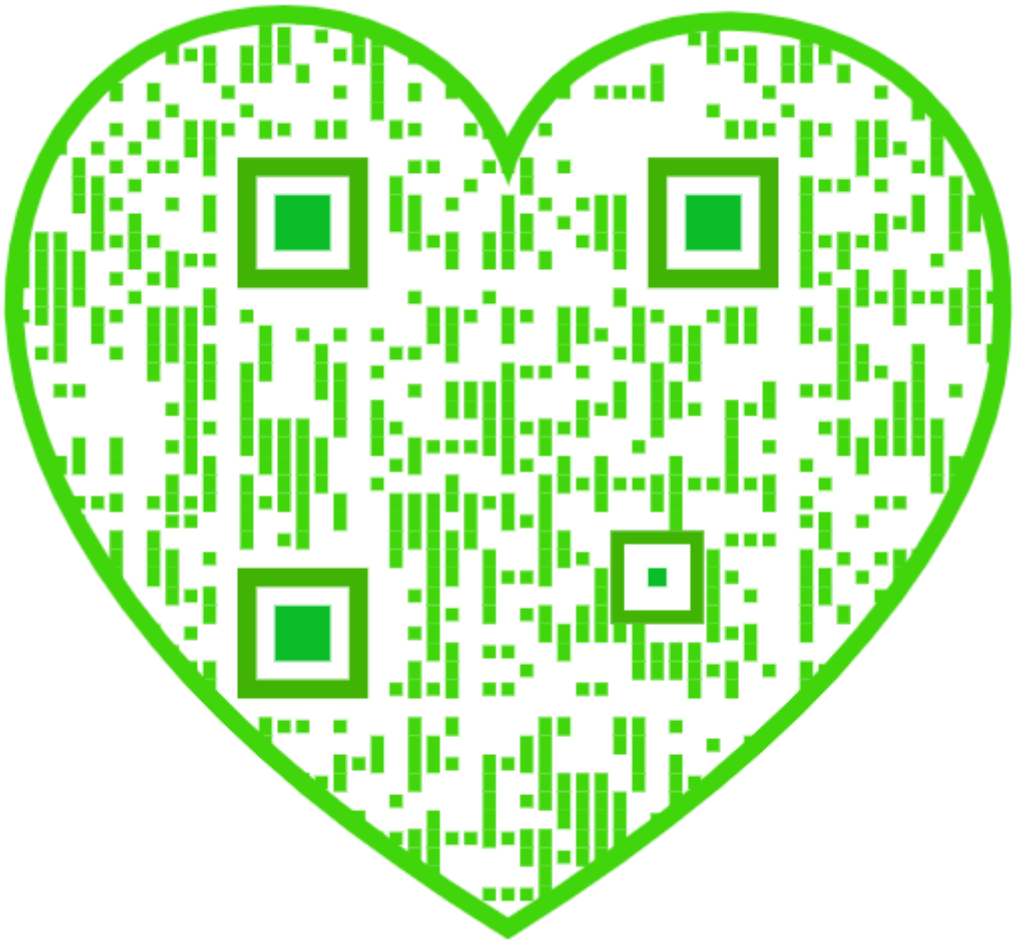

Charles De Coster

Korte levensbeschrijving van Charles de Coster
Bewerkt naar Ch. Potvin, Francis Nautet enz.

Charles-Theodoor-Hendrik De Coster werd geboren te Munchen, den 20^{n} Augustus 1827. Zijn vader was intendant van graaf Charles Mercy d'Argenteau, aartsbisschop van Tyr, die peter des kunstenaars was en hem de markiezin Henriette de la Tour Dupin, vrouw van den Franschen gezant te Turijn, tot meter gaf.

De kleine De Coster, een engeltje van een knaap, sleet dus zijne eerste levensjaren in het paleis van den aartsbisschop, te midden van de weelde, de bloemen, de liefde van zijne ouders en van zijnen peter. Zijne eerste opvoeding was dus zeer aristocratisch en die indrukken blijven gewoonlijk onuitwischbaar.

Doch weinig tijds nadien, verandert dit alles. Zijne ouders verlaten Munchen en gaan naar Brussel, waar hun tweede kind ter wereld komt; vervolgens sterft zijn vader te Ieperen, bij zijn broeder, die daar geneesheer was. Zijne moeder keert terug naar Brussel bij hare zuster en hare kinderen.

Charles was reeds in eene kostschool te Etterbeek, waar ‘ik den wil van een ander zal moeten doen, zegt hij, na zoolang

den mijnen te hebben gedaan.' Als hij uit de kostschool komt, zal het zijn om in het 'collège Saint-Michel' te treden, waar men een oogenblik hoopte dat het kind, dat reeds de droomerijen boven de droge studiën verkoos, aan 't priesterschap dacht.

Eerst dacht hij aan de balie, doch een vriend deed hem opmerken dat de rechten en de kunst moeilijk samengaan, en De Coster, geholpen door machtige beschermers, aanvaardde eene bediening in de 'Société Générale'.

In 't lot gevallen, stelde zijne moeder eenen plaatsvervanger, die wegliep; na eenige dagen in het regiment, bij zijn kolonel, vertoefd te hebben, 'om den plaatsvervanger te vervangen', maakte de jonge bediende op zijne beurt van de gelegenheid gebruik om zijne plaats te ontloopen. 'Het ambtenaarsleven bevalt mij in het geheel niet', zegt hij. In de Bank voelde hij zich als een vreemdeling te midden van die bureaucraten. Hij stikte in die atmospheer en 'overigens wilde hij voor zich zelven werken'. De letterkundige roeping haalde de bovenhand en hij trad in 1850 in de Hoogeschool van Brussel, waar hij het diploma van candidaat in de letteren behaalde.

Maar De Coster gaf aan de Hoogeschool noch zijn bloed, noch zijnen geest, noch zijne pen. Hij kwam er uit noch als doctor, noch als professor, noch als dagbladschrijver, noch als tooneeldichter. Maar hij was kunstenaar, meer dan ooit.

Vervolgens wilde hij in een dagblad treden, maar hij aanbad het schoone boven alles, en hij weigerde 'een werktuig te maken van zijne pen'.

Dan begint een jammerlijk leven van voortdurenden tegenslag en onbegrepen arbeid. In 1856 weigert hij eene plaats van makelaar in wijnen, - alles wat men hem aanbood.

Om het even, de jonge kunstenaar heeft wilskracht en, door kommer heen, maakt hij zich een eervollen naam in de Fransche letterkunde. Buiten en behalve menigvuldige gewaardeerde bijdragen in dagbladen en tijdschriften levert hij, in 1856, *les Frères de la bonne trogne* (Brabandsche legende); in 1857, *Légendes flamandes et wallonnes*, die een ongemeenen bijval ontmoeten en door de Fransche pers vleiend beoordeeld worden; in 1861, *Contes brabançons*.

Zijn peter, de aartsbisschop, had hem sedert lang zijne bescherming onttrokken, die hem zeker ware bijgebleven, hadde

De Coster zijne studiën in de Hoogeschool van Leuven willen doen. Hij had Brussel verkozen, waar hij vrienden vond. Dat was eene keuze doen voor de algeheele vrijheid des geestes. In 1863 wordt het petekind van den aartsbisschop van Tyr lid van de *Vrije Gedachte* van Brussel. Toen was hij in den vollen bloei van zijn eersten bijval en gansch vervoerd door zijne liefde voor het schoone.

Zijne liefde voor het volk, voor het wakkere Vlaamsche volk, drijft hem voort en houdt zijn machtig genie bezig. De schilder Dillens, zijn vriend, bezat in zijn werkhuis eene keus van oude Vlaamsche boeken. De Coster en Dillens doen verscheidene reizen in Zeeland en Vlaanderen: De legende van Uilenspiegel was ontvangen in De Coster's brein.

De *Legende van Uilenspiegel en Lamme Goedzak*, in de letterwereld met ongeduld verwacht, verscheen in 1867, in eene prachtige uitgave, opgeluisterd door twee en dertig etsen van negentien talentvolle kunstenaars.

Ziehier wat onder meer drie Fransche bladen zeiden van dat gewrocht:

La Liberté van 18 December 1868: ‘'t Is een heldendicht in proza, waarin het bloed zoo rijkelijk vloeit als het bier. Men zou zeggen eene kermis rondom eenen brandstapel.’

Le Constitutionnel, 9 December 1868, wijdde drie groote kolommen aan *Uilenspiegel*, waarin de recensent het boek met *Faust* van Goethe vergelijkt.

Le Corsaire: ‘'t Is een heldendicht in proza, 't is de verheerlijking van den Vlaamschen geest.’

Heel de Fransche pers deelde dit gevoelen en gaf hare bewondering in de vleiendste artikelen lucht.

De Hollander Busken Huët getuigde: ‘Hollanders noch Vlamingen bezitten een werk over de XVIe eeuw in Vlaanderen, dat met het meesterwerk van De Coster kan vergeleken worden.’

Na *Uilenspiegel* verschenen nog: *Voyage de noce* (1872); *le Mariage de Toulet* (1879).

Edoch, De Coster, die in het volle succes van *les Légendes flamandes* zijne vriendin verloren had, zag zich op 29 Juli 1869, alswanneer *Uilenspiegel* zoo goed onthaald werd, zijne moeder ontrukken.

Die ramp schokte zijn reeds droevig bestaan, want zoo De Coster talent had en bewierookt werd, leefde hij daarom niet te min veelal in armoede. Schrale schrijversrechten, karige subsidiën, luttel betaalde lessen moesten De Coster vrijwaren van de ellende. Hij kloeg dan ook, steeds den zelfden strijd te moeten herbeginnen. In 1870 schreef hij: ‘Hoewel ik veel gewerkt heb uit lust en uit liefde, begrijp ik, sedert minder dan drie jaar, de schrikverwekkende waarde van het geld en de noodwendigheid van een arbeid die, genoegzaam betaald, den mensch, met den welstand, vrijheid en vreugde schenkt.’

Maar daarom legde hij zijne fierheid niet af.

Toen eindelijk de regeering, een tiental jaren vóór zijnen dood, er aan dacht de verstandelijke hulpmiddelen van den grooten schrijver ten behoeve van het onderwijs aan te wenden, was het te laat. Hij stak zoo diep in schulden dat zijne benoeming geen anderen uitslag opleverde dan een tempeest te verwekken onder zijne schuldeischers, die zijn traktement aansloegen en hunne prooi niet meer loslieten.

Hij stierf dan ook, op 7 Mei 1879, in de diepste ellende.

***

Den 22^{n} Juli 1894 werd door het gemeentebestuur van Elsene een eenvoudig doch treffend gedenkteeken van den beeldhouwer Samuel ter nagedachtenis van De Coster ingehuldigd.

XI

De laatste oogenblikken van Charles De Coster

Charles De Coster stierf op 7 Mei 1879, te Elsene, in het huis dat den hoek uitmaakt van de Gewijde Boomstraat, en toen gehuurd was door een fruitverkooper. Heel het appartement van den grooten kunstenaar bestond uit de twee kamers op de eerste verdieping: de grootste was zijn werkkabinet, de andere zijne slaapkamer; daarin stonden een ijzeren bed, eene kleine tafel, eene geschilderde houten kast, eenige stoelen.

Hij had zich den dag te voren te bed gelegd: de pisvloed waaraan hij leed, en diens noodlottige gezellin, de longtering, waren plotselings verergerd. Charles De Coster nam zelden zijne toevlucht tot geneesheeren; een zijner vrienden nochtans, M. Kirkpatrick, verschrikt over den voortgang van de kwaal, had M. den doktor Vaucleroy, geneesheer aan de Krijgsschool, doen roepen. Als deze kwam, vond hij aan de sponde van den zieke eene oppasster, die De Coster in zijn verheven en grenzenloos medelijden voor de onterfden en ongelukkigen, ingenomen had. Deze arme vrouw die bij den zieltogende waakte, was zelve het toonbeeld des doods: heel haar aangezicht was ingevreten door zweren. De geneesheer ging heen zonder hoop den zieke te redden, maar hij voorzag toch geen dreigenden dood, hij zegde van 's anderen daags namiddags terug te komen.

's Anderen daags had Ch. De Coster, naar wij denken, het bewustzijn van zijn einde niet: wat dit bewijst is dat hij vroeg noch naar zijnen schoonbroeder, noch naar zijne zuster, die hij aanbad, doch hij wilde zich omringen van vrienden, als om zijn lichaam en zijn hart te verwarmen. Hij liet deze roepen die in de nabijheid woonden; zoo wierd Felix Bouré, de beeldhouwer

en later ik zelf geroepen. Bouré was ziek: hij verwittigde zijn broeder, mede een vriend van De Coster: M. Bouré vond in het werkkabinet kapitein Mertens die, diep bedroefd, in de kamer van den zieke niet dorst gaan. Deze betoonde eene levendige erkentelijkheid aan M. Bouré, die zijn bed wat gemakkelijker schikte en hem te drinken gaf. Als wij, mijne vrouw en ik, op onze beurt kwamen, richtte De Coster zich op in zijn bed en herkende hij mij heel goed. Heldhaftig in het aanschijn van den dood, had hij nog het gedacht om - M. Bouré en mij - aan elkander voor te stellen. M. Bouré bevestigt mij dat hij, toespeling makend op mijn beroep van advocaat, eenige Latijnsche woorden mompelde. Maar zijn blik verduisterde, zijne ademhaling werd hijgend; als mijne vrouw hem naderde om zijn hoofdkussen goed te leggen en zijn voorhoofd te verfrisschen, moest hij eene inspanning doen om heur te herkennen: ‘Hoe, gij ook, mevrouw, ik dank U zeer!’ Vervolgens werd de ademhaling flauwer, een laatste naam, die zijner zuster, kwam pijnlijk over zijne lippen: ‘Ca...ro...line.’ Het was zijn hart dat ontsnapte. Het was twee uren.

HECTOR DENIS.

Voorrede van den uil[1]

Heeren kunstenaars, heeren uitgevers, heer dichter, ik heb U eenige aanmerkingen te doen aangaande uwe eerste uitgave. Hoe! in dat lijvige boek, in dien olifant dien gij met achttienen naar den roem tracht te drijven, hebt gij het kleinste plaatsje niet gegund aan den vogel van Minerva, den wijzen, omzichtigen uil! In Duitschland en in dat Vlaanderen dat gij zoozeer bemint, reis ik gedurig op den schouder van Uilenspiegel, die maar aldus genoemd wordt, omdat zijn naam bediedt: Uil en Spiegel, wijsheid en komediespel. Die van Damme, waar hij geboren werd, naar men zegt, spreken uit: Ulenspiegel, door samentrekking en de gewoonte die zij hebben U in stee van Ui uit te spreken. Dat is hunne zaak.

Gij hebt eene andere uitlegging uitgedacht: Ulen voor Ulieden Spiegel, de Spiegel van U, boeren en heeren, geregeerden en regeerders, de spiegel van de dwaasheden, de belachelijkheden, de misdaden van een tijdstip. Dat was vernuftig, maar onredelijk. Men moet nooit afbreken met den slenter.

Misschien vondt gij het vreemd de wijsheid te verbeelden door een - naar uwe meening - treurigen, belachelijken vogel, een gebrilden schoolvos, een kermis-grappenmaker, een vriend der duisternis, dien men niet hoort vliegen en die doodt zonder dat men hem hoort komen, evenals de Dood. Nochtans gelijkt gij op mij, huichelaars die lacht met mij. In menige uwer nachten stroomde het bloed onder de slagen der Moord, die op vilten zolen liep, opdat men heur ook niet zoude hooren komen. Brak, in uw aller geschiedenis, nooit geen bleeke dageraad aan, die met zijn vale schemering de met lijken van mannen,

(1) *Deze voorrede werd, met een bepaald aantal platen, gevoegd in de eerste Fransche uitgave (Lacroix-Verboeckhoven en C^o^).*

vrouwen en kinderen bedekte straatsteenen verlichtte? Waarvan leeft uwe Staatkunde, sedert dat gij over de wereld regeert? Van worgen en moorden.

Ik, uil, de leelijke uil, ik dood om mij te spijzen, om mijne jongen te spijzen, ik dood niet om te dooden. Verwijt gij mij de vogeltjes op te peuzelen, dan kan ik U even goed de slachting verwijten die gij aanricht onder alles wat leeft. Gij hebt boeken geschreven waarin gij met verteedering spreekt over de lichtheid van de vogelen, over hunne minnarijen, over hunne schoonheid, over de kunst waarmede zij hun nestje bouwen, en over de angsten des moederschaps, vervolgens zegt gij met welke saus men ze moet opdienen en in welke maand van het jaar zij de vetste stoverij opleveren. Ik, ik maak geen boeken, God beware mij daarvoor, anders schreef ik dat, als gij den vogel niet kunt opeten, gij het nest opeet, uit vreeze dat gij een hap zoudt verliezen.

Wat U betreft, onbesuisde dichter, het was uw belang mij terug te brengen in uw werk, waarvan ten minste twintig hoofdstukken mij toebehooren[1]*, de andere laat ik U in onbetwisten eigendom. Men mag toch wel het volstrekt meesterschap behouden over de domheden die men laat drukken. Schreeuwende dichter, gij slaat links en rechts op die welke gij de beulen des vaderlands heet, gij stelt Keizer Karel en Philips II aan den schandpaal der geschiedenis; gij zijt geen uil: gij zijt niet voorzichtig. Weet gij of er geen Keizer Karel of geen Philips II*

(1) *Die bewering is nauwkeurig. Aan een Vlaamsch boekje van den uitgever Van Paemel, getiteld*: Het aerdig leven van Thyl Uylenspiegel, *ontleende de dichter hoofdstuk VI, XIII, XVI, XIX, XXIV, XXXV, XXXIX, XLI, XLIII, XLVII, XLVIII, XLIX, LIII, LV, LVI, LIX en LX van het Eerste Boek van zijn werk.*
Hoofdstuk XXIV, XXXV, XXXIX, LV en LVI zijn eer nieuw dan overgeschreven.
Allen, behalve hoofdstuk LXII, LXIII en LXIV zijn, overigens, heel omgewerkt.
De andere, van hoofdstuk LVI tot het einde van het werk, zijn van Ch. De Coster, evenals, bijgevolg, Tweede, Derde, Vierde en Vijfde boek, die van eigen vinding zijn.
Toch moeten wij twee uitzonderingen aanstippen: 1° het sermoen van Broer Cornelis Adriaensen (blz. 278 en volgende), dat bij brokken ontleend is aan een boekje van 1590. Schrijver moest eenige brokken van sermoenen van dien woedenden predikant aaneenbrengen om, zonder gedurig in herhalingen te vallen, een juist tafereel te schetsen van de verschillende secten der XVIe eeuw; 2° het referein van het Geuzenlied *(blz. 327), dat aan een lied van den tijd ontleend is.*
De feiten die tot de geschiedenis behooren, o.a. de plundering van de O.L.V.-kerk te Antwerpen (blz. 288 en volgende) en het Lied der Verraders *(blz. 463 en volgende) zijn gestaafd, het eerste: op de stellige bewering van Van Meteren, een zeer gewaardeerden kronijkschrijver, en het tweede op documenten van onbetwistbare echtheid, die berusten in de Archieven van het Koninkrijk, te Brussel.*
(Noot van de eerste uitgevers.)

op de wereld meer bestaan? Vreest gij niet dat eene opmerkzame censuur uit den buik van uwen olifant toespelingen op doorluchtige tijdgenooten vinde? Waarom laat gij dien keizer en dien koning niet slapen in hun graf? Waarom moet gij al die majesteit aanblaffen? Die het zweerd trekt, zal door het zweerd vergaan. Er zijn menschen die het U nooit zullen vergeven, ik ook vergeef het U niet, gij stoort mijne burgerlijke spijsvertering.

Wat beteekent die bestendige tegenstelling tusschen een verfoeiden koning, wreedaardig van jongs af - daarom is het een mensch - en dat Vlaamsche volk, dat gij ons wilt voorstellen als heldhaftig, gulhartig, eerlijk en werkzaam? Wie zegt U dat die koning slecht en dat volk goed was? Wijselijk zou ik U het tegenovergestelde kunnen bewijzen. Uwe hoofdpersonages zijn dwazen of zotten, zonder er een uit te zonderen: uw deugniet van Uilenspiegel neemt de wapenen op voor de gewetensvrijheid; zijn vader Klaas sterft, laat zich levend verbranden voor zijne godsdienstige overtuiging; zijne moeder, Soetkin, kwijnt van verdriet en sterft ten gevolge van de foltering, om een fortuin voor haren zoon te bewaren; uw Lamme Goedzak stapt recht door het leven alsof het al was, goed en eerlijk op deze wereld te zijn; uwe kleine Nele, die niet leelijk is, bemint in heel haar leven maar een enkelen man... Waar ziet men nog zulke dingen? Ik zou U beklagen, zoo ge mij niet deedt lachen.

Nochtans moet ik bekennen dat naast die bespottelijke personages, er wel eenige zijn die ik geerne onder mijne boezemvrienden zoude nemen: uwe Spaansche huurlingen, uwe monniken die het gemeen verbranden, uwe Gilline, spionneerster der Inquisitie, uw gierige vischverkooper, aanklager en weerwolf, uw edelman die 's nachts duivel speelt om eene onnoozele te verleiden, en vooral dien omzichtigen Philips II, die, geld noodig hebbende, de heilige beelden in de kerken doet breken, ten einde een opstand te beteugelen waarvan hij de wijze aanstoker was. Minder kan men toch niet, als men geroepen is te erven van degenen die men doodt.

Maar ik geloof dat al mijne woorden verloren moeite zijn. Gij weet niet wat een uil is. Ik ga het U zeggen.

De uil is hij die, in 't geniep, eerroof stookt onder de lieden die hem hinderlijk zijn en die, als men hem vraagt of hij de verantwoordelijkheid over zijne gezegden wil dragen, voorzichtig antwoordt: Ik bevestig niets, MEN heeft mij gezegd... Hij weet wel dat MEN onvindbaar is.

Uil is hij die een eerlijk gezin binnendringt, zich aanstelt als een

trouwer, een meisje verleidt, geld ontleent, soms zijne schuld betaalt en henengaat als er niets meer te nemen is.

Uil, de politieke man die een masker van vrijheid, van oprechtheid, van menschenliefde opzet en die, op een gegeven oogenblik, zonder te verwittigen, een man of eene natie zachtjes de keel toeworgt.

Uil, de koopman die zijnen wijn doopt, zijne eetwaren vervalscht, eene kwade maag brengt daar waar spijsvertering, - woede, daar waar vroolijkheid was.

Uil, hij die behendig steelt, zonder dat men hem bij den kraag vatten kan, valsch getuigt tegen de waarheid, de weduwe ten onder brengt, de weeze stroopt, en zegepraalt in 't vet lijk anderen zegepralen in 't bloed.

Uilin, zij die hare schoonheid verkoopt, de beste harten van jongelieden vermorst, dat heeten: de jeugd vormen, en ze zonder eenen cent, achterlaat in het slijk waarin zij hen sleepte.

Als ze ooit treurig gestemd is, zich ooit herinnert dat ze vrouw is, moeder zoude kunnen zijn, dan verloochen ik heur. Als ze, dat bestaan moede, in 't water springt, dan is zij eene zinnelooze, die niet verdiende te leven.

Zie rondom U, domme schrijver, en tel, als gij kunt, de uilen van deze wereld; bedenk of het voorzichtig is, gelijk gij het doet, van Macht en List, die koninginnen der uilen, aan te vallen. Kom tot inkeer, zeg meâ culpâ *en vraag op uwe knieën om vergiffenis*.

Nochtans hebt gij mijne belangstelling gewonnen door uwe onbesuisdheid, vol zelfvertrouwen; tegen mijne gekende gewoonten in, verwittig ik U dan ook dat ik, op staanden voet, de grofheid en roekeloosheid van uwen stijl ga aanklagen bij mijne neven in letterkunde, die eene sterke pen, eene stoute tong en voortreffelijke brillen hebben, en zeer voorzichtige en pedante lieden zijn, die uwen trant niet gewoon zijn en hunne taal zoozeer kuischen, dat er ten lange laatste niets zal van overblijven[(1)].

BUBULUS BUBB .

(1) *Over afleiding en beteekenis van het woord Uilenspiegel verschillen wij - en zeker de meeste Vlamingen met ons - teenemaal met Ch. De Coster. Omstandige, langdradige dissertatiën daaromtrent sullen wel overbodig zijn, en hooren ook in dit boek niet te huis. Zoo wij deze Voorrede in de Vlaamscke uitgave brachten, was het dus enkel met het inzicht het werk van Charles De Coster te eerbiedigen, en het, in zijn geheel, den Vlaamschen lezer aan te bieden.*

(Noot van den Vertaler.)

Eerste boek

I

In Meimaand als de hagedoorn in bloei stond, werd te Damme, in Vlaanderenland, Uilenspiegel, de zoon van Klaas, geboren.

Terwijl Katelijne, de vroedvrouw, hem in warme doeken bakerde, bezag ze zijn hoofd en riep ze blijde uit:

- Hij is met den helm geboren!

Doch terstond daarna begon ze te jammeren; met den vinger toonde zij een zwart stipje op den schouder van den boorling.

- Laas! schreide zij, dat is het zwart gemerk van den vinger des duivels!

- Heer Satan is dus vandaag vroeg opgestaan, antwoordde Klaas, dat hij alreeds den tijd vond om mijn zoon te teekenen?

- Satan sliep nog niet, zei Katelijne, want luistert, nu eerst kraait Kanteklaar de hennen wakker.

En zij gaf het kind over aan Klaas en ging buiten.

Nu verdreef de dageraad het nachtelijke duister, kwetterend vlogen de zwaluwen rakelings over de weide, en aan de kimme toonde de zon heur schitterend aangezicht.

Klaas deed het venster open en sprak tot Uilenspiegel:

- Kind met den helm, zie, daar is moeder de Zon die Vlaanderenland komt groeten. Bezie haar als uw' kijkers zullen open zijn; verkeert gij later ooit in twijfel, weet gij niet wat doen om goed te doen, ga dan om raad bij de Zonne; zij is warm en helder: wees zoo goed als zij warm, zoo rechtzinnig als zij helder is.

- Klaas, mijn man, zei Soetkin, ge spreekt tot een doove; kom en drink, mijn zoon.

En de moeder stak den boorling hare schoone, blanke borsten toe.

II

Terwijl Uilenspiegel zich laafde aan de levensbron, ontwaakten al de vogelkens in 't veld.

Klaas, die mutsaards bond, bezag zijne vrouw, die de borst aan Uilenspiegel gaf.

- Zeg eens, vrouw, sprak hij, hebt ge nog veel van die lekkere melk?

- De kruiken zijn vol, man, antwoordde zij, maar dat is niet voldoende om mijn hart te verblijden.

- Gij spreekt zoo jammerlijk van 's morgens vroeg?

- Ik denk er aan, zegde zij, dat er geen oortje meer steekt in de tassche, die daar aan den muur hangt.

Klaas nam de tassche van den wand; maar hij had ze goed te schudden, hij hoorde er geen geld in rinkelen. Hij was er heel onthutst over; doch hij wilde zijne vrouw moed inspreken. Daarom zegde hij:

- Waarover bekommert gij U? Hebben wij in de schapraai den koek niet liggen, dien Katelijne ons gisteren gaf? Zie ik daar geen groot stuk vleesch, dat ten minste voor drie dagen goede melk aan 't kind zal geven? Die zak boonen daar, in den hoek, is die een voorteeken van hongersnood? En dat kuipje boter bestaat toch niet in mijne verbeelding? In mijne ver-

beelding ook niet, die appelen, welke, met elven in 't gelid, op 't opperste liggen? En de dikke tonne schuimende Brugsche kuite, noodt zij ons, met haren vollen buik, niet tot eene gulle drinkpartij?

- Als 't kind gedoopt wordt, zei Soetkin, moeten er twee oortjes zijn voor den pastoor en een gulden voor 't festijn.

Daarop kwam Katelijne weer het huis binnen met een grooten bundel kruiden; zij sprak:

- Aan het kind bied ik de angelica, die den man voor ontucht behoedt; de venkel, die Satan van hem verwijderd houdt...

- Hebt gij het kruideken niet, vroeg Klaas, dat de guldens aantrekt?

- Neen, zegde zij.

- Dan ga ik zien of er niets in de vaart te vinden is.

Hij ging heen, met zijne lijn en zijn net; hij was toch zeker dat niemand hem ontmoeten zou, want het was nog eene heele uur vóór de oosterzon aan de kim zou oprijzen en de bedeklok, in Vlaanderen, zes uren kleppen zou.

III

Klaas kwam aan de Brugsche vaart, niet verre van de zee. Daar stak hij het aas aan zijne hengelroede, wierp uit en liet ook zijn net in 't water zinken. Op den overkant der vaart lag een netgekleede knaap vast te slapen, op eene mosselbank.

Op het gerucht dat Klaas maakte, werd de jongen wakker en wilde hij wegvluchten, hij dacht dat het een serjant der naburige gemeente was, die kwam om hem te pakken en naar het Steen te brengen, voor landlooperij.

Doch hij had geen schrik meer als hij Klaas herkende en deze hem toeriep:

- Wilt gij zes duiten verdienen? Ja?... Jaag dan de visch langs hier.

Op die woorden ging het knaapje, dat reeds een kleine dikzak was, het water in; hij trok er eenige lischbladeren, vatte die samen tot een bundel en joeg er meê de visch naar Klaas.

Als de vangst gedaan was, trok Klaas net en lijn uit 't water, daarna ging hij over de sluis, tot bij het knaapje.

- Gij zijt het, zegde hij, die Lamme heet bij uw doopnaam, en Goedzak ter wille van uw zachtaardig karakter, en bachten Onze-Lieve-Vrouwekerk, in de Reigerstraat woont. Hoe komt het dat gij, zoo jong en zoo netgekleed, onder den blooten hemel slaapt?

- Laas! baas kooldrager, antwoordde het jongentje, ik heb t'huis eene zuster die een jaar jonger is dan ik en mij troef geeft bij den minsten twist. Maar op haren rug durf ik mijne weerwraak niet nemen, want ik zou haar zeer doen, baas. Gisteravond, onder het eten, wischte ik met de vingers eene teil uit, waarin ossenvleesch met boonen geweest was, en zij wou er heur deel van hebben. Daar was niet eens genoeg voor mij, baas. Als ze mij zag likkebaarden om den goeden smaak der saus, werd ze als razend en sloeg ze mij met de volle hand zóó in 't gezicht, dat ik heel gekneusd het huis uitgeloopen ben.

Klaas vroeg hem wat zijn vader en zijne moeder zeiden, terwijl hij zoo geslagen werd.

Lamme Goedzak antwoordde:

- Vader stompte mij op den rechterschouder en moeder klopte mij op den andere, roepende: ‘Verweer u, laffe Lamme’. Maar ik wilde geen meisje slaan en daarom ben ik weggeloopen.

Eensklaps verbleekte Lamme en begon hij te beven als een riet.

En Klaas zag eene lange vrouw afkomen, met een mager meisje naast zich, dat er barsch uitzag.

- Ah! zuchtte Lamme, terwijl hij Klaas bij zijne broek vastgreep, daar komen moeder en zuster mij halen. Bescherm mij toch, baas kooldrager.

- Daar, sprak Klaas, neem eerst die zeven duiten voor uwe moeite en heb geen vrees.

Als de twee vrouwen Lamme zagen, liepen zij naar hem toe, en beiden wilden hem slaan, de moeder omdat hij haar onrust aangedaan had en de zuster uit gewoonte.

Lamme verschool zich achter Klaas en riep:

- Ik heb zeven duiten verdiend, ik heb zeven duiten verdiend, slaat me niet.

Doch de moeder kuste en zoende hem reeds, terwijl het meisje Lamme's handen wilde openwringen, om hem zijn geld af te nemen. Maar Lamme schreeuwde:

- 't Is 't mijne, ge zult het niet hebben... 't Is 't mijne!

En hij balde de vuisten.

Doch Klaas trok de kleine meid geducht bij de ooren en sprak:

- Als het U nog voorvalt leed te doen aan uw broer, die goed en zacht is als een lammeken, steek ik U in een donker koolkot, en daar zal ik U niet meer bij de ooren trekken, maar de roode duivel uit de hel; hij zal U aan stukken trekken met zijne groote klauwen en zijne tanden, die op vorken gelijken.

Op die woorden dorst de meid Klaas niet meer bezien, of haren broeder niet meer naderen; zij ging zich achter de rokken harer moeder verbergen. Doch, als zij in de stad kwam, ging zij overal huilen:

- De kooldrager heeft mij geslagen; hij heeft een duivel in zijnen kelder.

Nochtans dorst zij Lamme niet meer slaan; doch als zij groot was, deed zij hem haar werk doen. En de goede sul gehoorzaamde gewillig.

Onderweg had Klaas zijne vangst verkocht aan een pachter, die een lekkerbek was. Als hij weer t'huis kwam, zegde hij tot Soetkin:

- Zie, dat heb ik gevonden in den buik van vier snoeken, van negen karpers en in eene volle ben paling.

En hij smeet twee gulden en een oortje op tafel.

- Man, waarom gaat gij alle dagen niet visschen? vroeg Soetkin.

Klaas antwoordde:

- Wel, omdat ik zelf niet gaarne zou spartelen in de netten van de stadsserjanten.

IV

Te Damme werd Uilenspiegel's vader, Klaas de kooldrager geheeten: Klaas had zwart haar, schitterende oogen; zijn vel was van de kleur zijner koopwaar, uitgenomen op Zon- en op feestdagen, als er in de stulp veel zeep was. Hij was klein, hoekig, sterk en blijgezind.

Als zijn werk gedaan was en hij met den valavond naar eene taveerne van den Brugschenweg ging, om met kuite zijn keelgat te spoelen, dat zwart was van koolstof, riepen al de vrouwen die op den dorpel harer deur een avondluchtje schepten, hem vriendelijk toe:

- Goên avond en klaar bier, kooldrager!

- Goên avond en nen man die niet slaapt, antwoordde Klaas.

De meisjes die in benden van het veld kwamen, stelden zich voor hem, lieten hem niet door en vroegen hem:

- Wat geeft gij om door te mogen gaan: een scharlaken lint, eene vergulde gesp, fluweelen schoentjes of een gulden in ons beursje?

Maar Klaas nam er eene om haar middel en kuste ze op de wangen of in den hals, naarvolgens zijn mond het dichtst bij de donzige huid was; en dan zegde hij:

- Vraagt, mijne hartjes, vraagt de rest aan uwe minnaars.

En schaterlachend gingen de joelende meisjes voort.

De kinderen herkenden Klaas aan zijne grove stem en aan zijnen zwaren stap. Zij liepen naar hem en zegden:

- 'n Avond, kooldrager.

- Van 's gelijken, mijne engelkens, zei Klaas; maar komt niet te dicht, of 'k maak U zwart als moorkens.

De stoute kaboutermannekens kwamen toch nader; toen nam Klaas er een bij zijn wambuis en streek zijne zwarte hand over 't donzig gezichtje en liet hem dan zoo loopen, tot groote vreugd van de schaterende bent.

Soetkin, Klaas zijn wijf, was eene brave, wakkere vrouw, die opstond met de zon, en vlug en vlijtig was als eene bij.

Zij en Klaas bebouwden getweeën hun akker, en spanden zich als ossen voor den ploeg. Lastig was het om hem voort te trekken, doch lastiger nog viel de egge, als deze met hare houten tanden den harden grond moest scheuren. Toch deden zij het blij te moede, met een liedeken op de lippen.

En de grond mocht nog zoo hard zijn; de zon mocht hare heetste stralen op hen neerschieten; als zij de egge trokken dat hunne knieën knikten, mochten zij water en bloed zweeten; toch vergaten zij al hun lijden, als zij bleven staan en Soetkin heur zacht gelaat naar Klaas toekeerde, want dan kuste Klaas den spiegel van die teedere ziele.

V

Den vooravond had men aan den steiger van 't gemeentehuis uitgeroepen dat Mevrouw, echtgenoote van Keizer Karel, zwanger was en gebeden voor hare aanstaande verlossing moesten gedaan worden.

Gansch huiverend kwam Katelijne bij Klaas binnen.

- Wat scheelt er? vroeg de kooldrager.

- Laas! sprak zij met hijgenden boezem. Dezen nacht, spoken zag ik die menschen maaiden gelijk de hooiers het gras. - 'k Zag meisjes levend begraven! En de beul danste op de lijken. - De bloedsteen die sedert negen maanden zweette, is dezen nacht gebroken.

- Erbarming, zuchtte Soetkin, erbarming, Heere God: wat een duister voorteeken voor Vlaanderenland.

- Ziet gij dat met uwe oogen of in droom? vroeg Klaas.

- Met mijne eigen oogen, sprak Katelijne.

Doodsbleek en schreiend, sprak Katelijne nog:

- Twee kinderkens zijn geboren; het een, in Spanje, is de kleine Philips, het ander, in Vlaanderenland, is de zoon van Klaas, die later Uilenspiegel zal heeten.

Philips wordt een beul, want hij werd verwekt door Karel den Vijfde, den moordenaar van ons land. Uilenspiegel wordt een meester in kwinkslagen en guitenstreken, maar goedhartig zal hij zijn, want zijn vader is Klaas, de wakkere arbeider, die steeds in braafheid, eer en zachtheid zijn brood verdient.

Keizer Karel en koning Philips zullen hun leven lang kwaad doen, door oorlog, knevelarij en andere misdaden.

Klaas, die heel de week werkt, leeft volgens recht en wet; bij zijn zuren arbeid, lacht hij in steê van te weenen, hij zal het zinnebeeld van de goede Vlaamsche werkers zijn. Uilenspiegel, immer jong en onsterfelijk, zal de wereld rondloopen zonder zich ergens te vestigen.

En hij wordt boer, edelman, schilder, beeldhouwer, alles te gelijk.

Door de wereld zal hij aldus gaan, hij zal het goede en het schoone prijzen, lachen en spotten met alles wat dwaas en verkeerd is.

Edel Vlaamsche volk, Klaas is uw moed en Soetkin uwe wakkere moeder; Uilenspiegel is uw geest, een lief en snedig meisje, Uilenspiegel's gezellin en onsterfelijk als hij, zal uw hart zijn, en Lamme Goedzak, eene dikke pens, uwe maag.

En omhoog zullen de opeters van 't volk staan, en omlaag hunne slachtoffers; omhoog de roovende wespen, omlaag de noeste bijen, en hoog in den hemel zullen de wonden van Christus bloeden.

Als Katelijne, de goede tooverheks, dit gezegd had, viel zij in slaap.

De voorzegging van Katelijne. (Blz. 9.)

VI

Uilenspiegel werd ten doop gebracht; voor dat hij in de kerk was, viel eene regenbui die hem heel nat maakte. Zoo werd hij voor de eerste maal gedoopt.

Als hij de kerk binnengebracht werd, kwam de koster-schoolmeester aan peter en meter, vader en moeder zeggen dat zij zich rond de doopvont moesten scharen, hetgeen zij deden.

Maar boven de vont, was er in 't gewelf een gat dat een metser gekapt had om er eene lamp aan eene verguld houten sterre te hangen. De metser die, van boven, peter en meter stokstijf rond de toegedekte vont zag staan, goot verraderlijk door het gat een emmer water dat, tusschen hen, met groot geplas op het deksel van de vont kletste. Doch Uilenspiegel kreeg er het grootste deel van. En zoo werd hij voor de tweede maal gedoopt.

De deken kwam: zij deden hem hun beklag; maar hij zei hun van zich te haasten, dat het een ongeluk was. Uilenspiegel ging te werk als een bezetene, ter wille van het water dat op hem gespat was. De deken gaf hem het zout en het water en heette hem Thijlbert, wat zeggen wil: ‘altijd ongedurig’. En zoo werd hij voor de derde maal gedoopt.

Uit Onze-Lieve-Vrouwekerk ging men daar rechtover, in de Langestraat, eene herberg binnen, die voor uithangbord een rozenkrans had, met eene pint in 't midden. Zij dronken er zeventien pinten dubbele kuite en nog meer. Want, in Vlaanderen als men nat is, droogt men zich met een vuur van bier in den buik aan te steken. Zoo werd Uilenspiegel voor de vierde maal gedoopt.

Met het hoofd zwaarder dan 't lichaam, strompelden zij huiswaarts; zoo kwamen zij aan een brugje over eenen poel; Katelijne die meter was, droeg het kind; zij struikelde en viel in de modder met Uilenspiegel. Zoo werd hij voor de vijfde maal gedoopt.

Men trok hem uit den poel. In 't huis van Klaas werd hij met lauw water gewasschen. Dit was zijn zesde doopsel.

VII

Dien dag besloot Zijne Heilige Majesteit keizer Karel, groote feesten te geven om de geboorte van zijn zoon te vieren. Evenals Klaas, besloot hij te gaan visschen, niet in de vaart, doch in de beurzen en tasschen zijner onderdanen. Daaruit is het dat vorstelijke lijnen karolussen, zilveren daalders, gouden leeuwen en al die wonderbare visschen trekken die, naar willekeur van den visscher, veranderen in fluweelen kleederen en schitterende edelgesteenten, in lekkeren wijn en smakelijke gerechten. Want de rivieren die 't rijkst zijn aan visch, zijn die niet waar het meeste water is.

Nadat Zijne Heilige Majesteit die van zijn raad bijeengeroepen had, besloot hij dat de vangst volgenderwijze geschieden zou:

De genadige infant zou rond negen of tien uren ten doop gebracht worden; ten blijke van hunne groote vreugde, zouden de inwoners van Valladolid heel den nacht, op eigen kosten, feesten en kermissen. Verder zouden zij, ten bate der armen, hun geld op de Groote Markt strooien.

Op vijf plaatsen van de stad zou eene fontein, tot den dageraad, goeden wijn spruiten, die door de stad moest betaald worden. Op vijf andere plaatsen zouden, op houten kramen, allerhande worsten, ossetongen en andere vleeschspijzen staan, mede ten laste van de stad.

Mede op eigen kosten zouden die van Valladolid op den doortocht van den stoet, in grooten getale, zegebogen oprichten, verbeeldende den Vrede, het Geluk, den Overvloed, de Fortuin en allerhande zinnebeeldige toespelingen op de gaven des hemels, waarmede zij onder de regeering van Zijne Heilige Majesteit begunstigd waren.

Ten slotte en behalve deze teekens van pais, zouden er andere opgericht worden, waarop, in helle kleuren, minder goeder-

tieren kenteekenen zouden prijken, zooals leeuwen, arenden, lansen, hellebaarden, vlammende spiesen, kanonnen, falkonetten, slangen met wijden mond, mitsgaders al ander oorlogsgetuig, om op zinnebeeldige wijze de macht en de kracht van Zijne Heilige Majesteit voor te stellen.

En, voor het verlichten der kerk zou, als blijk van genade Zijner Majesteit, aan het gilde der kaarsgieters toegestaan zijn, voor niet, over de twintig duizend waskaarsen te leveren, waarvan de onopgebrande einden naar 't kapittel zouden gaan.

Al de andere kosten zou de keizer zelf betalen, om aldus te toonen dat het Zijner Goedertierenheid behaagde zijne volkeren niet te zeer te belasten.

De gemeente ging die bevelen uitvoeren, als jammerlijke tijdingen uit Rome kwamen. Oranje, Alençon en Frundsberg, kapiteins des keizers, waren in de heilige stad gedrongen, hadden er kerken, kapellen en huizen verwoest en geplunderd, zonder iemand, priesters, nonnen, vrouwlieden noch kinderen te sparen. Den Heiligen Vader hadden zij gevangen genomen. De plundering duurde reeds eene volle week, ridders en landknechten dwaalden door Rome, kroppend van 't eten en zwelgend van 't drinken, met hunne wapens uit de scheede, op zoek naar de kardinalen, schreeuwend en tierend dat zij er in hakken en kappen zouden, opdat geen hunner ooit paus worden zou. Anderen hadden die bedreigingen reeds ten uitvoer gebracht, liepen uitdagend rond de stad met, op hunne borst, paternosters van acht en twintig of meer bloedige bollekens, zoo groot als okkernoten. In sommige straten zag men, te midden van bloedplassen, de beroofde lijken van de vermoorden liggen.

Sommigen zegden dat de keizer die in nood van geld was, er wilde visschen in het bloed van de priesters en dat hij bekendheid had van het tractaat, door zijne kapiteins den gevangen paus opgelegd, en hem dwong afstand te doen van al de versterkte plaatsen zijner Staten, 400,000 dukaten te betalen en gevangen te blijven tot dat aan de twee eerste voorwaarden voldaan was.

Toch was de droefheid van Zijne Majesteit uittermate groot, al de toebereidselen van vreugde, feesten en vermakelijkheden zegde hij af, hij beval den heeren en edelvrouwen van zijn huis den rouw aan te nemen.

En de infant werd gedoopt in zijne witte doeken. Witte doeken zijn doeken van koninklijken rouw.

Dat alles aanschouwden de heeren en edelvrouwen als voorteekenen van rampspoed.

Niettegenstaande dat, kwam de voedster met den infant bij de heeren en edelvrouwen van het koninklijk huis, om hem, naar oudsher gebruik, hunne wenschen en giften te doen.

Mevrouw de la Coena hing om zijn hals een zwarten steen tegen het vergif, met eene gouden schaal, zoo groot als eene hazelnoot. Mevrouw de Chauffade bond aan een zijden draadje dat hem op de maag hing, eene schelp, wolfsmuil geheeten, voor de goede spijsvertering; messire van den Steen van Vlaanderen bood hem eene Gentsche worst aan, van vijf ellebogen lang en een halven dik, daarbij wenschte hij hoogstnederig aan Zijne Hoogheid dat hij, alleen op den reuk van de worst, dorst kreeg naar Gentschen klauwaart, mits al wie het bier eener stad lustte, sprak hij, de brouwers niet haten kon; messire schildknaap Jacob Christoffel van Castilië bad Zijne Hoogheid den Infant groenen jaspis aan zijne doorluchtige voetjes te willen dragen, opdat hij goed zou kunnen loopen. Jan de Paepe, de nar, die daar was, sprak toen:

- Messire, geef hem liever den horen van Josuah, bij wiens geschal al de steden voor hem zullen beginnen loopen, met kuip, met huizen, met inwoners, mannen, vrouwlieden en kinderen, om alles van plaats te verzetten. Want Zijne Hoogheid moet niet leeren loopen, maar wel de anderen doen loopen.

De bedrukte weduwe van Floris van Borsele, die heer van Veere, in Zeeland was, schonk aan Z.H. Philips eenen steen die de eigenschap had, naar zij zegde, de mannen verliefd en de vrouwen ontroostbaar te maken.

Maar de infant schreide zonder ophouden.

Uilenspiegel schreide ook, maar Klaas stak een wisschen klater met belletjes in de hand van zijn zoon, deed Uilenspiegel op zijne hand dansen en sprak: ‘Klingelingeling, hadt gij maar altijd belletjes op uw kaproen, mijn zoon, want de gekken zijn meester van de wereld’.

En Uilenspiegel lachte zijn vader toe.

VIII

Klaas had een grooten zalm gevangen, die op een Zondag opgegeten wierd door hem en mede door Soetkin, Katelijne en den kleinen Uilenspiegel, maar Katelijne at niet meer dan een vogelken.

- Maar, zei Klaas tot haar, is Vlaanderens lucht tegenwoordig zoo voedzaam, dat gij maar moet ademhalen om gespijsd te wezen als met eene teil vleesch? Wanneer zal men kunnen leven zonder eten? De regen moest goede soep zijn, de hagelsteenen erwten en de sneeuw stoverij, die de arme pelgrims versterking zou geven.

Katelijne schudde het hoofd, sprak geen woord.

- Maar moet gij daar toch zoo jammerend zitten, zei Klaas. Wat scheelt er aan?

Doch Kathelijne sprak met eene stem die flauw als een ademtocht was.

- De booze geest, zegde zij, de zwarte nacht valt weer. - Daar meldt hij zijne komst aan, met 't geschreeuw van den nachtuil. - Rillend aanroep ik - te vergeefs - de Heilige Maagd. - Voor hem, muren noch hagen, deuren noch vensters. Subtiel als een geest, dringt hij overal binnen. - Krakende ladder. - Hij bij mij, op den zolder waar mijn legersteè staat. Hij grijpt mij in zijn koude armen, als marmer zoo hard. - IJskoud gelaat, en kussen zoo nat als de sneeuw. - De stroohut geschud en geslingerd als een schuitje op de woelige zee...

- Elken morgen, zei Klaas, moet gij ter misse gaan, opdat Heere Jezus U de kracht geve dat helsche spook te verjagen.

- Hij is zoo schoon! sprak zij.

IX

Als hij gespeend was, schoot Uilenspiegel op als een boom.

Dan kuste zijn vader hem zoo dikwerf niet meer, mits hij niet wilde dat hij als een weekeling opwies, daarom handelde hij hem eenigszins ruw.

Als Uilenspiegel t'huis kwam en kloeg dat hij bij een of anderen twist, klop gekregen had, kreeg hij er nog klop bij van Klaas, omdat hij de anderen niet geklopt had en, aldus opgebracht, kreeg Uilenspiegel den moed van een jongen leeuw.

Als Klaas er niet was, vroeg Uilenspiegel aan Soetkin een duit om te spelen. Toen was Soetkin kwaad en sprak ze:

- Waarom moet ge gaan spelen. Blijf liever t'huis, om mutsaards te binden.

En als zij niets gaf, begon Uilenspiegel te bletten als een lam. Maar Soetkin maakte veel gerucht met ketels en schotels, om te gebaren dat ze hem niet hoorde. Dan weende Uilenspiegel en de zoete moeder liet hare geveinsde hardheid af, kwam naar hem, streelde hem en vroeg: ‘Hebt gij genoeg met een denier?’ Nu, gij moet weten dat een denier zes duiten gold.

Zoo beminde zij hem te veel en, als Klaas er niet was, was Uilenspiegel de meester van 't huis.

X

Op een morgen zag Soetkin haren man met gebogen hoofd in de keuken staan, als iemand die in gedachten verdiept is.

- Wat scheelt er, man, vroeg zij. Ge ziet bleek, ge zijt kwaad en verstrooid.

Met stille stemme, als een hond die bromt, antwoordde Klaas:

- De wreede plakkaten des keizers gaan ze weer uithalen. Opnieuw gaat de dood over Vlaanderenland zweven. De aanbrengers krijgen de helft van de have van de slachtoffers, als de have de honderd karolusgulden niet te boven gaat.

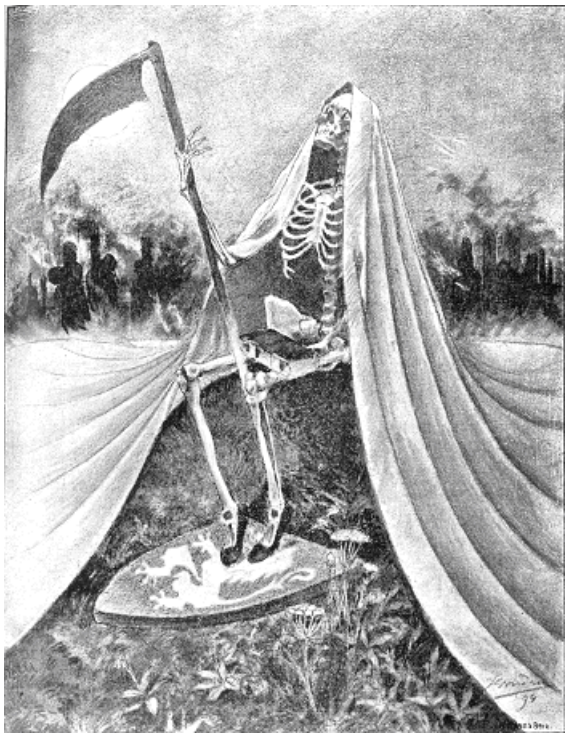

Opnieuw gaat de dood over Vlaanderenland zweven. (Blz. 16.) **2**

- Wij zijn arm, sprak zij.

- Arm, sprak hij, niet arm genoeg. Daar zijn van die lage zielen, gieren en raven, die ons zouden aanklagen om zoowel een zak kolen als een zak karolussen met Zijne Majesteit te deelen. Wat bezat het arme Tanneken, de weduw van Sies den kleermaker, die ze te Heist levend begroeven? Een Latijnschen bijbel, drie gouden florijnen en wat huisraad van Engelsch tin, waarop eene buurvrouw loerde. Joanna Martens werd eerst in 't water geworpen; haar lijf dreef boven, en daarin zag men hekserij, weshalve zij als tooverheks verbrand werd. Zij had wat gebroken meubelen, zeven gouden karolussen in eene lederen tassche, en de aanklager vroeg er de helft van. Eilaas! nog tot morgen zou ik U aldus kunnen spreken, maar kom aan, vrouw, in Vlaanderen is het leven onhoudbaar geworden, ter wille van de plakkaten. Welhaast zal telken nacht de kar van de Dood in de straten rijden en met een dof geluid van rampspoed zullen wij hare beenderen hooren rammelen.

Soetkin sprak:

- Jaag me toch geen schrik aan, Klaas. De keizer is de vader van Vlaanderen en Braband, als dusdanig is hij grootmoedig en braaf, geduldig en genadig.

- Daar zou hij te veel bij verliezen, antwoordde Klaas, want de verbeurde goederen komen hem bij erfenis toe.

Plotselings lieten de trompet en de cimbels van den stadsuitroeper zich hooren. Op dat geluid kwamen Klaas en Soetkin, die beurt om beurt Uilenspiegel op den arm droegen, met de volksmenigte toegeloopen.

Zóó kwamen zij aan het stadhuis. Voor den steiger stonden de herauten te paard, die op trompetten schalden en op cimbels sloegen, de provoost met de roede der justitie in de hand en de stadsprocureur te paard, die eene ordonnantie des keizers in de hand hield en zich gereed maakte die aan de vergaderde volksmenigte voor te lezen.

Klaas maakte er uit op dat het andermaal verboden was,

aan iedereen in 't algemeen en in 't bijzonder, te drukken, te lezen, te hebben of voor te staan, de boeken, schriften of leerstellingen van Martinus Luther, van Joannes Wycliff, Joannes Huss, Marcilius van Padua, AEcolampadius, Ulricus Zwinglius, Philippus Melanchton, Franciscus Lambertus, Joannes Pomeranus, Otto Brunselsius, Justus Jonas, Joannes Puperis en Gorcianus, de Nieuwe Testamenten gedrukt door Adriaan van Bergen, Christoffel van Remonda en Joannes Zel, vol Luthersche en andere ketterijen, verworpen en veroordeeld door de Faculteit der godgeleerden van de Universiteit van Leuven.

Mitsgaders van te maken of te doen maken smadelijke konterfeitsels of afbeeldsels van God, van de allerheiligste Maagd Maria of van de heiligen; van te breken, te scheuren of uit te wisschen de beelden of konterfeitsels die zouden gemaakt geweest zijn om God en de Maagd Maria of heiligen die goedgekeurd zijn door de Kerk, te vereeren, te herinneren of te binnen te brengen.

Voorders zegde het plakkaat dat het aan niemand toegelaten was, tot welken staat hij ook mocht behooren, van zich te vermeten de heilige schrifture te bespreken of te doorgronden, zelfs in zaken die twijfelachtig voorkomen, als men geen goedgekende godgeleerde, en door geene goede Universiteit toegelaten is.

Onder andere straffen besliste Zijne Heilige Majesteit dat de verdachten nooit en nimmer een eerbaar ambt zouden kunnen bekleeden. En die welke in hunne dwalingen hervielen of bleven volharden, zouden veroordeeld worden om verbrand te worden met een klein of een hard vuur, in een strooien huis of aan een paal gehecht, naarvolgens sententie van den rechter. De andere personen zouden om hals gebracht worden door het zweerd als zij edelen of goede burgers waren, de gemeene manslieden zouden aan de galg geknoopt en de vrouwlieden levend begraven worden. Om tot voorbeeld te dienen, zou hun hoofd op eenen paal gestoken worden. Ten profijte van den keizer was

er verbeurte van de goederen van henzelven, die gelegen waren ter plaatsen waar er verbeurte geschieden kon.

Zijne Heilige Majesteit schonk aan de aanbrengers de helft van al hetgene de dooden in eigendom bezeten hadden, als gemelde have de somme niet te boven ging van honderd pond grooten, Vlaamsche munte, alles in 't alles. En wat aanging het deel van den keizer, dit zou hij gebruiken tot werken van godsdienstigheid en van bermhertigheid, gelijk hij dede bij de plundering van Rome.

En treuriglijk keerde Klaas naar huis, met Soetkin en Uilenspiegel.

XI

Mits het jaar voorspoedig geweest was, kocht Klaas voor zeven florijnen, eenen ezel en negen halsters boonen, en op een morgen steeg hij te paard op zijn beest. Uilenspiegel ging van achter zitten. Aldus gingen zij hun oome en oudsten broeder, Judocus Klaas, bezoeken, die woonde omtrent Meiborg, in Duitschland.

Judocus, die in zijne jeugd eenvoudig en zachtaardig was, had velerlei onrechtveerdigheden verduurd en was toen een eigenzinnigaard geworden; hij vatte een haat op tegen de menschen en ging in alleenigheid leven.

Zijn vermaak was dan van twee zoogezeide trouwe vrienden met elkander te doen vechten; dan gaf hij drie oortjes aan dengene van de twee die den andere het ergst toegetakeld had.

Ook bracht hij gaarne, in eene warme kamer, oude en twistzieke wijven in grooten getale bijeen, toen liet hij haar geroosterd brood eten en kruidenwijn drinken.

Aan de vrouwen die meer dan zestig jaar waren, stelde hij saaie ter hand, die zij in een hoek moesten opbreien, daarbij beval hij haar altijd aan, hare nagels lang te laten groeien. En 't was wonderlijk die oude heksen te hooren kuchen,

hoesten, babbelen, snappen en, met hare priemen onder de oksels, te zamen den naam en de eer van den evennaaste schenden en stelen.

Als wanneer Judocus zag dat zij goed in gang waren, smeet hij in 't vuur eenen borstel, en 't verbranden van denzelfde vervulde de lucht plotselings met een geweldigen stank.

Dan begonnen de wijven al te gelijk te spreken en elkaar te beschuldigen de oorzaak te zijn van den stank; en allemaal streden het af en vlogen elkander weldra in het haar, en dan smeet Judocus nog borstels in het vuur en gesneden paardshaar op den vloer. Als het gevecht zoo woedend werd en de rook zoo dik, en het stof zoo hoog steeg dat hij niets meer onderscheiden kon, ging hij zijne twee knechten halen die in stadsserjanten verkleed waren, dewelke de ouden met groote stokslagen de kamer uitjoegen, als een troep woedende ganzen.

En als Judocus naar het slagveld ging zien, vond hij er lappen van rokken, van kousen, van hemden en oude tanden.

En droefgeestig sprak hij tot zich zelven:

- Mijn dag is verloren, geen eene van haar heeft hare tong achtergelaten.

XII

In het baljuwschap Meiborg, kwam Klaas door een smal boschje: de ezel hapte hier en daar naar een distel; Uilenspiegel smeet zijn hoofddeksel naar de vlinders en ving het weer op, zonder van den ezel te komen. Klaas at eene snede brood en beloofde zich die in de eerste taveerne te begieten. Van verre hoorde hij een klokje kleppen en het gedruisch van vele menschen die al te gader spraken.

- 't Is eene bedevaart, sprak hij, en de heeren pelgrims zijn zeker in grooten getale. Houd U goed vast, mijn zoon, dat zij U niet van grauwtje stooten. Wij gaan zien. Welaan, ezeltje, wat gauwer, toe!

En de ezel begon te loopen.

Hij verliet den zoom van het bosch en daalde naar een groote vlakte, die ten Westen door eene rivier bezoomd was: aan den Oosterkant stond eene kleine kapel, wier gevel met een Lieve-Vrouwenbeeld versierd was, met twee stieren aan de voeten. Op de trappen van de kapel waren een heremiet die, giegelend, aan 't kleppen was, vijftig staffieren met brandende keersen in de hand, spelers, klokkenluiders en trommelslagers, klaroenen, pijpers, schalmei- en doedelzakspelers, alsmede een hoop lustige gezellen die doozen vol oud ijzer in de twee handen hielden, doch die allen, voor het oogenblik, stille zwegen.

Vijf duizend pelgrims en nog meer, in gesloten gelederen van zeven naast elkaar, met helmen op en stokken van groen hout in de hand, gingen voorbij hen. En als er nog bij kwamen, die zulke helmen en zulke stokken hadden, namen zij met groot rumoer achter de anderen plaats. Dan gingen zij met zevenen in eens vóór de kapel; zij lieten hunne stokken zegenen, kregen elk eene keers uit de handen der staffiers, in ruiling van dewelke zij een halven florijn aan den heremiet betaalden.

En hunne processie was zoo lang dat de keersen van de eersten uitgebrand waren, als die van de laatsten nog niet goed aan het branden waren.

Klaas, Uilenspiegel en de ezel stonden zich te verlustigen met aldus eene groote verscheidenheid breede, hooge, lange, puntige, fiere, ronde of fletse buiken voorbij te zien gaan. En al de pelgrims hadden helmen op.

Er waren er die van Troje kwamen en op phrygische mutsen geleken, of waarop roode veeren stonden. Sommigen, hoewel met dikke wangen en dikke buiken, droegen helmen met uitgestrekte vleugelen op, doch hadden geenerlei zin tot vliegen: daarna kwamen die welke gedekt waren met salades, die de slakken versmaad hadden, omdat ze niet groen genoeg waren.

Maar het meerendeel droegen helmen die zoo oud en zoo verroest waren, dat ze uit den tijd schenen te zijn van Gambrinus, koning van Vlaanderen en van het bier, dewelke koning

negenhonderd jaar vóór Onzen Heere leefde en eene pint op zijn hoofd droeg, uit vrees somwijlen niet te kunnen drinken, bij gebrek aan een beker.

Eensklaps begonnen klokken, pijpen, schalmeien, trommelen en oud ijzer te kleppen, te fluiten, te schallen, te slaan en te kletteren.

Op dat gedruisch, hetwelk voor de pelgrims een teeken moest zijn, keerden zij zich omme; zij plaatsten zich toen in benden van zeven, vlak voor malkander en staken, als uitdaging, hunne brandende keers naar elkanders gelaat. Dat veroorzaakte groote niezingen. En het groen hout begon te vallen. En zij vochten en sloegen met voeten, met hoofden, met hielen, met alles. Er waren er die gelijk de rammen op hunne tegenstrevers vielen, met den helm vooruit, die tot aan hunne schouders over hun hoofd stiet, zoodat zij verblind gingen vallen op zeven woedende pelgrims, dewelke hen op harde manier verwelkomden.

Anderen, schreeuwers en bloodaards, jammerden om de gekregen slagen, maar terwijl zij hun deerlijk beklag pruttelden, vielen op hen, snel als de bliksem, twee andere zeventallen vechtende pelgrims, die de arme schreeuwers omver stieten en zonder genade vertrappelden.

En de heremiet lachte.

Andere zeventallen, die aaneenhingen als druiventrossen, rolden van omhoog van het plein tot beneden in het water, waar zij nog geducht bleven slaan, zonder hunne woede te koelen.

En de heremiet lachte.

Die welke op het plein gebleven waren, sloegen elkander de oogen uit en de tanden vaneen, trokken elkanders haar uit, scheurden elkanders wambuis en hooze aan stukken.

En de heremiet lachte en sprak:

- Dapper aan, vrienden, wie 't hardst slaat, bemint het meeste. Aan de beste vechters, de schoonste liefjes! Onze

Lieve Vrouw van Rindbisbels, hier is het dat men ziet wie man is.

En de pelgrims sloegen naar hartelust.

Middelerwijl was Klaas bij den heremiet gegaan, terwijl Uilenspiegel lachend en gierend op de slagen bleef toezien.

- Eerwaarde vader, vroeg hij, welke misdaad hebben die arme sukkelaars bedreven, om elkander zoo wreedelijk te moeten slaan?

Doch zonder hem te aanhooren, riep de heremiet:

- Luieriken! gij verliest den moed. Als de vuisten moede zijn, zijn de voeten het immers nog niet! Leve God! er zijn er onder U die beenen hebben om te vluchten als hazen! Wat doet het vuur uit den steen springen? Het ijzer dat er op slaat! Wat bezielt de manhaftigheid van de ouderlingen, anders dan een geducht pak slagen, terdege met kloeke woede toegediend?

Op die rede gingen de sukkelaars van pelgrims voort met elkander te slaan met helmen, met handen, met voeten. 't Was een verwoed gevecht, waarvan de Argus met honderd oogen niets hadde gezien dan stofwolken en hier en daar de punt van een helm.

Eensklaps begon nu de heremiet te kleppen. Pijpen, trommelen, trompetten, schalmeien en oud ijzer staakten hun gedruisch. En dit was het teeken van den vrede.

Nu raapten de pelgrims hunne gekwetsten op. Er waren er onder wier tong, gezwollen van gramschap, uit den mond hangende was. Maar die ging van zelve terug in hare gewone verblijfplaats. Moeilijker was het om de helmen af te trekken van degenen, die deze tot over de ooren hadden: zij schudd'en den kop en bleven hem schudden, de helmen waren vast gelijk groene pruimen aan den boom.

Doch toen sprak de heremiet:

- Leest elkeen een *Ave* en keert terug bij uw wijf. En binnen negen maanden zullen evenveel kinderen meer in het baljuwschap zijn, als heden 't gevecht dappere strijders telde.

En de heremiet zong het *Ave* voor, en allen zongen het meê. En de klok klepte.

De heremiet zegende hen in name van Onze-Lieve-Vrouwe van Rindbisbels en sprak tot de pelgrims:

- Gaat in vrede!

En roepend en stompend en zingend, trokken zij naar Meiborg terug. Al de vrouwen, zoo oude als jonge, wachtten hen op den dorpel van de huizen, waar zij binnenvlogen als huurlingen in eene bestormde stad.

De klokken van Meiborg luidden al te gader: de jongens floten, riepen, speelden op den ‘rommelpot’.

Pinten en stoopen, bekers en glazen gingen lustig aan 't klinken en rinkelen. En de wijn vloeide in de kelen als een stroom in de zee.

Terwijl de klokken luidden en de wind, bij vlagen, aan Klaas 't gezang van mannen, vrouwlieden en kinderen bracht, vroeg hij opnieuw aan den heremiet, welke hemelsche gratie die sukkelaars hoopten te verkrijgen, door die ruwe oefeningen.

Lachend antwoordde hem de heremiet:

- Op die kapel daar, ziet gij twee gekapte beelden, die twee stieren voorstellen. Zij staan daar in memorie van het mirakel van den heiligen Martinus, die twee ossen in stieren veranderen dede, door hen te doen vechten met de horens. Daarna streek hij, eene uur en nog langer, keersroet en groen hout op hunnen snuit.

Ik kende 't mirakel, 'k ging bij Zijne Heiligheid om eene vergunning, die ik duur betalen moest, en kwam mij nederslaan in dit oord.

Alstoen preekte ik over het wonder en weldra kregen al de mannen, zoo oude als jonge, de zekerheid dat Onze-Lieve-Vrouwe hun genadig was als ze goed gevochten hadden met de keers die de zalf, en den stok die de kracht is. Hierheen is het, dat de vrouwen haren man sturen. De kinderen die uit kracht van de bedevaart verwekt zijn, worden vlug en wreedaardig, geweldig en roekeloos en, later, vrome soldaten.

Eensklaps vroeg de heremiet aan Klaas:

- Herkent gij mij?

- Ja, sprak Klaas, gij zijt mijn broeder Judocus.

- Gij zijt er, antwoordde de heremiet, maar wie is die bengel daar, die leelijke gezichten naar mij trekt?

- 't Is uw neef, was 't antwoord van Klaas.

- Welk verschil maakt gij tusschen Keizer Karel en mij?

- 't Is groot, sprak Klaas.

- 't Is klein, wedervoer Judocus, want beiden doen wij, hij gelijk ik, tot profijt en vermaak, de menschen dooden en vechten.

Dan bracht hij hen naar zijne kluis, waar zij elf dagen achtereen kermis vierden.

XIII

Als Klaas afscheid nam van zijn broer, steeg hij weer op den ezel, met Uilenspiegel achter zich. Op de Markt van Meiborg stonden velerhande pelgrims die, als zij hen zagen, in woede ontstaken en de stokken dreigend omhoog hieven. En allen riepen: ‘Schelm! Nietdeug!’ ter wille van Uilenspiegel, die zijne broek los gedaan en zijn hemde opgetrokken had, en zijne achterkaken liet zien.

Klaas, ziende dat ze zijn zoon bedreigden, vroeg hem:

- Wat hebt gij gedaan dat zij zoo kwaad op U zijn?

- Vadertje lief, antwoordde Uilenspiegel, ik zit op den ezel en zeg tot niemand een woord, en toch schelden ze mij uit voor een nietdeug.

Toen dede Klaas hem langs voren zitten.

In die postuur, stak Uilenspiegel de tong uit naar de pelgrims, dewelke roepend en tierend, hem de vuisten toonden en met hunne stokken Klaas en den ezel dreigden.

Maar Klaas sloeg op zijn ezel om hunne woede te ontvlieden. Terwijl de pelgrims hen nog achternazaten, sprak Klaas tot zijn zoon:

- Gij zijt dus onder een zeer slecht gesternte geboren, want gij zit voor mij, gij doet niemand kwaad en ze willen U dooden.

Uilenspiegel hield den buik vast van 't lachen.

Als Klaas door 't land van Luik reed, hoorde hij zeggen dat die van Rivage hongersnood leden en dat ze gesteld waren onder de juridictie van den officiaal, eene vierschaar van geestelijke rechters. Zij maakten opstand om brood en om wereldlijke rechters te bekomen. Eenigen werden onthoofd of gehangen, andere gebannen uit 't land; dat was de goedertierenheid van den zachtzinnigen aartsbisschop, den hoogweerdigen la Marck.

Klaas zag onderwege de gebannenen die de zoete vallei van Luik ontvloden, en, op de boomen, omtrent de stad, de lijken van de menschen die opgehangen waren, omdat zij de misdaad begaan hadden van honger te hebben. En Klaas schreidde over hunnen rampspoed.

XIV

Als Klaas, op zijn ezel, weer t'huis kwam met een zak vol oortjes, dien hij van zijn broeder gekregen had en ook met een schoonen beker van Engelsch tin, was 't Zondag en weekdag kermis in de arme stulp: alle dagen at men boonen met vleesch.

Menigmaal vulde Klaas den schoonen beker met schuimende dobbele kuite.

Uilenspiegel at voor drieën; hij ging en kwam naar de borden en teilen als een musch op een graanzolder.

- Eet gij het zoutvat niet meê op? vroeg Klaas.

Uilenspiegel antwoordde:

- Wanneer, gelijk hier, het zoutvat gemaakt is van eene uitgeholde korst brood, moet men het soms opeten, anders komen er wormen in.

- Waarom, zegde Soetkin, vaagt gij uwe vettige handen aan uw broek af?

- Aan mijn broek? wel, om met geen natte billen te loopen.

Daarop dronk Klaas eene groote teug bier uit zijnen tinnen beker.

Uilenspiegel vroeg hem:

- Waarom hebt gij zoo'n grooten beker en ik maar een klein kroezeken?

Klaas antwoordde:

- Omdat ik uw vader en de baas van 't huis ben.

Doch Uilenspiegel hernam:

- Gij drinkt al veertig jaar en ik nog maar negen jaar, gij hebt al genoeg gedronken, en mijne beurt is gekomen. Geef mij den beker en neem gij het kroezeken.

- Zoon, sprak Klaas, wie eene tonne bier in een vaatje zou willen, zou overgieten.

- Nu, ga dan te werk met verstand en giet uw vaatje in mijne tonne, want mijn buik is grooter dan uw beker, antwoordde Uilenspiegel.

En lachend liet Klaas hem zijn beker ledigen. En zoo leerde Uilenspiegel listig worden, om bier te krijgen.

XV

Onder haren gordel droeg Soetkin het kenmerk van eene nieuwe bevruchting; ook Katelijne was zwanger, doch uit schrik, dorst zij heur huis niet verlaten.

Soetkin ging heur bezoeken.

- Heere God! sprak de jammerende vrouwe, wat ga ik aanvangen met de ongelukkige vrucht van mijn lichaam? Moet ik het wichtje versmachten? Ik zou het besterven! Maar als ik een kind heb zonder getrouwd te zijn, zullen de serjanten mij pakken. Zij zullen mij, als eene ontuchtige deerne, twintig gulden doen betalen, en op de Groote Markt zal ik gegeeseld worden.

Om haar te troosten, sprak Soetkin heur toen eenige zoete woorden toe. Bezorgd en nadenkend keerde zij huiswaarts. Op een morgen sprak zij tot Klaas:

- Zoudt ge mij slaan, Klaas, als ik nu twee kindjes had in steê van maar één?

- Dat weet ik nog niet, antwoordde Klaas.

- Maar, sprak Soetkin, als het tweede kindje uit mijn lichaam niet kwam en, gelijk dat van Katelijne, verwekt was door een onbekende, door den duivel misschien?

- De duivel, antwoordde Klaas, verwekt wel vuur en dood en rook, maar geen kinderen. Het kind van Katelijne zal ik voor het onze aanzien.

- Zoudt gij dat? vroeg zij.

- Gelijk ik U zeg, hernam Klaas.

Soetkin ging die goede mare aan Katelijne kondschappen.

Katelijne was uiterst gelukkig, en opgetogen riep zij uit:

- De goede man heeft gesproken voor 't heil van mijn lichaam. God zal hem zegenen, en ook de duivel, sprak zij huiverend, als 't een duivel is die U verwekte, arm schaapje dat in mijn boezem leeft.

Soetkin bracht een zoon, en Katelijne eene dochter ter wereld. Beiden werden ten doop gebracht als zoon en dochter van Klaas. De knaap werd Hans genoemd en bleef niet in 't leven, het meisje werd Nele geheeten en groeide flink op.

Aan vier bekers dronk zij het levenssap: aan de borsten van Soetkin en aan die van Katelijne. En een zoete strijd ontstond tusschen de twee vrouwen, om de kleine de borst te mogen geven. Maar tot haar groot leed, moest Katelijne hare melk laten verdrogen, want men hadde heur gevraagd van waar die kwam, zonder dat zij moeder was.

Als Nele gespeend was, nam Katelijne heure dochter bij zich. Zij liet ze maar bij Soetkin gaan, als zij heur moeder genoemd had.

En de buren spraken dat het schoon was voor Katelijne, die have en goed had, van het kind op te brengen, want Soetkin en Klaas leefden veelal in kommer en armoe.

XVI

Op zekeren morgen was Uilenspiegel heel alleen t'huis. Hij verdroot zich geweldig, daarom nam hij een schoen van zijn vader, om er een schuitje van te maken. De groote mast stond reeds vast in de zool en Uilenspiegel ging een gat maken in 't overleer, om den boegspriet te plaatsen, als hij over 't halfdeurken het hoofd van een ruiter en den kop van een paard zag steken.

- Is hier niemand? vroeg de ruiter.

- Ja, antwoordde Uilenspiegel, een mensch en half en een paardekop.

- Hoezoo? vroeg de ruiter.

Uilenspiegel sprak:

- Wel, ik zie hier een heelen mensch en dat ben ik; verder zie ik een halven mensch, te weten uw hoofd en uwe borst, en daarbij nog den kop van uw paard.

- Waar zijn uw vader en moeder? vroeg de man.

- Vader werkt op het veld en moeder is bezig met ons in scha of in schande te brengen.

- Dat begrijp ik niet, sprak de ruiter.

Uilenspiegel hernam:

- Moeder is geld gaan leenen: geeft zij te veel weer, dan is het ons scha en geeft ze te weinig, dan is het ons schande.

Toen vroeg de man hem den weg.

- Daar waar de eenden gaan, antwoordde Uilenspiegel.

De ruiter ging heen, doch als Uilenspiegel bezig was met van Klaas' tweeden schoen eene galeiboot te maken, kwam hij terug.

- Gij hebt mij bedrogen, sprak hij; daar waar de eenden zijn, is er maar modder en veengrond, waarin zij ploeteren.

Uilenspiegel antwoordde:

- Ook zegde ik U niet van te rijden waar zij ploeteren, doch daar waar zij gaan.

- Wijs mij ten minste den weg die naar Heist gaat, sprak toen de man.

- In Vlaanderen, zei Uilenspiegel, zijn 't de menschen die gaan en de wegen blijven liggen.

XVII

Soetkin sprak tot Klaas:

- Man, ik heb den dood op het lijf, 't is nu al drie dagen dat Thijl uit den huize is. Waar mag hij wel zijn?

Treurig antwoordde Klaas:

- Hij is waar de straathonden zijn, op den grooten weg, met nietdeugen van zijn soort. God was vol wreedheid, toen hij ons zulk een zoon gaf. Als Thijl ter wereld kwam, zag ik in hem de vreugd van onzen ouden dag, een werktuig te meer in het huis; ik meende hem een handwerk te leeren en 't boosaardige noodlot maakt van hem een schelm, een dagdief.

- Wees niet te gestreng, man, sprak Soetkin. Onze zoon is maar negen jaar, hij is dus nog in al de dolheid van de jeugd. Moet hij, als de boomen, eerst zijne hulsels niet afwerpen, alvorens zich te kunnen tooien met zijne bladeren die, voor den boom des volks, de eer en de deugd zijn? 't Is een kleine guit, ik weet het, maar zijne slimheid zal later te zijnen goede keeren, als hij ze tot een of ander goed ambacht aanwendt, in steê van ze tot kwade parten te gebruiken. Hij steekt gaarne den draak met iemand; maar later zal hij deelmaken van eenigerhande lustig broederschap. Hij lacht gedurig; maar de gezichten die zuur zien vóór hunne rijpheid, zijn een slecht voorteeken voor later. Als hij loopt, is 't dat hij het noodig heeft om te groeien; als hij niet werkt, is het dat hij nog niet begrijpt dat werken een plicht is en als hij somwijlen dag en nacht, eene halve week uitblijft, is het dat hij niet beseft hoeveel verdriet hij ons aandoet, want hij heeft een goed hart en hij ziet ons gaarne.

Klaas schudde het hoofd en antwoordde niet, en als hij sliep, lag Soetkin te weenen. En 's morgens, als zij dacht dat haar

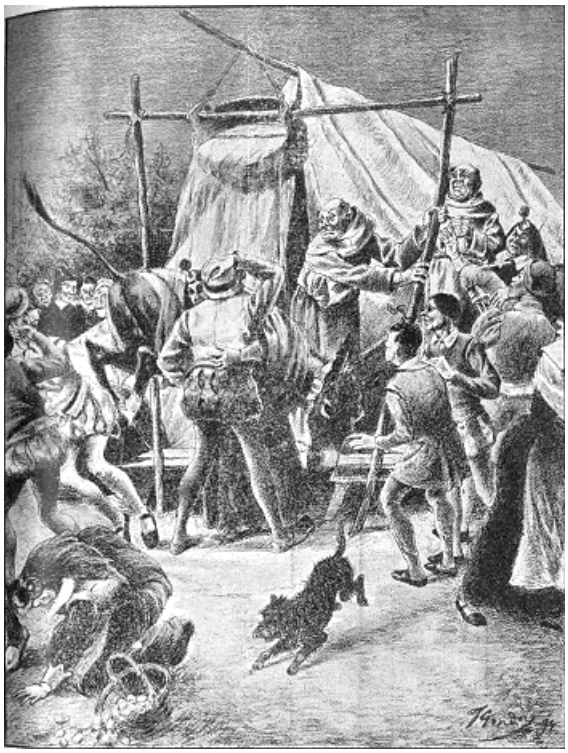

En al het wijwater kletste op de tent... (Blz. 36.) **3**

zoon wellicht ziek aan den hoek van een weg lag, ging zij op den dorpel der deure zien of hij niet afkwam; maar zij zag hem niet en zij zette zich aan 't venster, om van daar naar de straat te kijken. En meer dan eens bonsde heur hart in heure borst, als zij den lichten stap van een kind hoorde; maar de kleine ging voorbij en zij zag dat het Uilenspiegel niet was, en toen weende zij weer, de arme moeder.

Doch Uilenspiegel was, met zijne deugnieten van kameraden, te Brugge op de Zaterdagmarkt.

Daar zaten schoenmakers en schoenlappers met hunne kramen bijeen, kleermakers met hoozen, wambuizen, sercoten, Antwerpsche meezenvangers, die 's nachts met een uil ter vogelvangst gingen; daar waren kooplui in wild, hondendieven, verkoopers van kattevellen voor handschoenen, borstlappen, en kragen, en koopers uit alle standen, burgers en werklieden, knechten en dienstmaagden, broodmeesters, botteliers, poeliers en keukenmeiden; en allen, kooplieden en koopers, hoorde men vragen en bieden, de waren prijzen en afkeuren.

In een hoek van de markt stond eene schoone lijnwaden tente, op vier palen opgericht. Aan den ingang van die tente stond een boer uit 't land van Aalst, - met twee monniken bij zich om het geld te ontvangen, - die voor een oortje aan de nieuwsgierigen een stuk gebeente liet zien, dat aan de heilige Maria van Egypte toebehoord had. Met schorre, heesche stemme, roemde hij de verdiensten der gelukzalige; in zijne ballade vergat hij zelfs niet te zeggen hoe ze eens, bij gebreke aan geld, een jongen veerman, die haar overgezet had, betaalde met schoone munt der nature, om niet te moeten zondigen tegen Gods verbod, het loon der werklieden achter te houden.

En de twee monniken knikten om te bevestigen dat de boer waarheid sprak. Naast hen stond een groot, dik wijf, met een rood gezicht, als Astarte zoo wulpsch, een oorverdoovend gerucht te maken op een doedelzak, terwijl een lieftallig meisje

naast haar zong als een nachtegaaltje, doch niemand lette op haar. Aan den ingang van de tent, wiegelde eene kuip die met de beide ooren aan twee staken vastgemaakt was. Het wijf vertelde in eene ballade, dat het eene kuip wijwater was, die van Rome kwam, en weer knikten de monniken om hare woorden te staven. Bij 't aanschouwen van die kuip, werd Uilenspiegel in diepe overweging gedompeld.

Aan een van de palen der tente lag een ezel vast, die zeker meer hooi dan haver kreeg: met hangenden kop zag hij ten gronde, zonder de minste hoop er distels te zien opschieten.

- Jongens, zei Uilenspiegel, naar het wijf, de twee paters en 't weemoedige grauwtje wijzend, mits de meesters zoo goed zingen, moet de ezel ook dansen.

Op die woorden liep hij naar eenen winkel, en hij kwam terug met zes duiten peper; toen hief hij den staart van den ezel op, en wreef hij de peper er onder.

Als het beest de peper gevoelde, keek het omme, om te zien van waar die ongewone warmte kwam. Het meende dat het den vuurduivel achter de hielen had en wilde loopen om hem te ontvlieden; vervolgens begon het te bulken en te stampen en uit al zijne kracht aan den paal te trekken. Bij den eersten schok ging de kuip los die tusschen de twee staken hing, en al het wijwater kletste op de tent en op die er in waren. Weldra stortte de barak in en de aanwezigen, die naar de geschiedenis der heilige luisterden, waren onder het natte deken begraven. En Uilenspiegel en zijne vrienden hoorden van onder het doek een groot lawaai van gekerm en weeklachten komen, want de geloovigen die binnen waren, beschuldigden wederkeerig malkander de kuip omver getrokken te hebben; zij maakten zich kwaad en deelden elkander met groote menigte vuistslagen toe. Men zag het doek van de tente onder de woede der vechters op en neder gaan. Telkens dat Uilenspiegel op het doek een ronden vorm zag uitkomen, stak hij er in met eene naalde. Dan hoorde hij grootere kreten en grootere uitdeeling van vuistslagen onder de tente.

En hij had veel pleizier, maar hij had er nog meer, als hij den ezel zag wegloopen met doek, met kuip en met palen achter zich, terwijl de baas van de tente, zijn wijf en zijn kind zich vastklampten aan den sleep van den ezel. Nu kon het dier niet meer voort, het begon weer erbarmlijk te bulken en te stampen, en het hield maar op om onder zijn steert te zien of het vuur dat er brandde, niet haast gebluscht was.

Maar de kwezelaars vochten steeds voort; zonder aan hen te denken, scharrelden de monniken het geld op dat uit de schaal gevallen was, en Uilenspiegel hielp hen devotelijk mee, doch niet zonder profijt.

XVIII

Terwijl de deugniet van Uilenspiegel opwies in vroolijke snaakschheid, bracht het ziekelijke kind van den grooten keizer zijne dagen in droefgeestigheid door. Edelvrouwen en heeren zagen het, door kamers en gangen van 't paleis van Valladolid, armzalig zijn schraal lichaam en zijne waggelende beentjes sleepen, alsof het moeite had om de zwaarte te dragen van zijn groot hoofd, dat met stekelig blond haar bedekt was.

Steeds zocht hij de donkere gangen op en daar bleef hij uren lang zitten, met de beenen uitgestrekt. En als een dienstknecht er uit onachtzaamheid op trapte, liet hij hem geeselen, en als hij hem hoorde huilen van pijn, deed het hem genoegen, maar hij lachte niet.

's Anderen daags ging hij toen elders dezelfde strikken spannen: met de beenen uitgestrekt, zette hij zich wederom neer in een donkeren gang. Edelvrouwen, heeren en schildknapen die er door liepen of gingen, stieten tegen hem, vielen en bezeerden zich. Weer deed hem dat genoegen, maar hij lachte niet.

En als wanneer er een onder was die niet viel, huilde hij alsof hij bezeerd was en smaakte hij innige vreugde, als hij de ontsteltenis zag die hij verwekt had, maar hij lachte niet.

Zijne Heilige Majesteit, verwittigd geweest zijnde van die wijze van doen, beval dat men geen acht op den infant moest geven, er bijvoegende dat hij zijne beenen bij zich moest houden, als hij niet wilde dat men er op trapte.

Dat mishaagde Philips, doch hij zei er niets van, en men zag hem niet meer, tenzij soms in den hof wanneer hij, bij helderen zomerdag, zijn schraal lichaampje in de zonne ging warmen.

Keizer Karel, van den oorlog terugkomende, zag hem zoo vol somberheid zitten.

- Mijn zoon, zegde hij, hoe zeer verschilt gij van mij! Op uwen ouderdom klom ik op de boomen achter de eekhoorntjes; met eene koord liet ik mij langs eene steile rots glijden om de arendsnesten te ledigen. Ik kon er het leven bij inschieten, maar mijne beenderen werden er zooveel te sterker om. Op de jacht vluchtten de wilde dieren weg, als ze mij zagen aankomen met mijn vuurroer.

- Ha! zuchtte de infant, 'k heb buikpijn, heer vader.

- Paraxete-wijn is een uitstekend middel tegen de buikpijn, sprak Karel.

- Dien wijn lust ik niet; 'k heb hoofdpijn, heer vader.

- Mijn zoon, sprak Karel, gij moet loopen, springen, stoeien, zooals de andere kinderen van uwen ouderdom.

- Mijne beenen zijn stijf, heer vader.

- Hoe kan het anders, sprak Karel, als gij die niet meerder bezigt dan als zij van hout waren? Wacht, ik ga U vastbinden op een vurig paard.

De infant weende.

- Bind mij niet vast, sprak hij, ik heb pijn aan de lenden, heer vader.

- Maar, sprak Karel, hebt gij dan overal pijn?

- Het zou niets zijn, als men mij gerust liet, zegde de infant.

- Meent gij soms, hernam de keizer ongeduldig, uw koninklijk leven door te brengen met te droomen als de poëten?

Laat aan hen, om hunne perkamenten met inkt te bevuilen, stilte, eenzaamheid en bespiegeling over; gij, een zoon van het zweerd, moet het warm bloed, het oog van den arend, den list van den vos, de kracht van Hercules hebben. Waarom maakt gij het teeken des kruises? Verduiveld! een leeuwenwelp mag geen paternosterknauwer zijn!

- Het Angelus, heer vader, antwoordde de infant.

XIX

Mei en Juni waren dat jaar oprecht de maanden van de bloemen. Nooit zag men, in Vlaanderen, zulke welriekende hagedoornen, in de hovingen zooveel rozen, jasmijnen en kamperfoelies. Als de Westenwind de geuren van dat bloemenland naar 't Oosten dreef, stak iedereen, en meest nog in Antwerpen, verrukt den neus naar omhoog, zeggende:

- Riekt gij dien goeden wind die uit Vlaanderen waait?

Onverpoosd waren de vlijtige bijen dan ook bezig met honig uit de bloemen te zuigen, was te maken, eieren te leggen in de korven die te klein waren om hare zwermen te huizen. Prachtige muziek van den arbeid onder den blauwen hemel, die schitterend den rijken bodem overdekte!

Men maakte rieten, strooien, wisschen bijenkorven. Mandenmakers, kuipers, stroovlechters, wrochten van den vroegen morgen. En de timmerlieden konden bijlange het noodige werk niet afdoen.

De zwermen bestonden uit dertig duizend werkbijen en twee duizend hommels. De honigraten waren zoo lekker en van zulke zeldzame hoedanigheid, dat de deken van Damme er elf zond aan keizer Karel, als dankzegging omdat hij door zijne ordonnantiën de Heilige Inquisitie weder ingevoerd had. Philips at de honigraten op, maar hij had er geen genot van.

Schurken, schooiers, landloopers en heel die bende luiaards die vadsig langs de wegen slenteren en zich liever laten opknoopen dan zich aan eenigerhande bezigheid over te leveren,

kwamen van heinde en verre aanloopen, verlekkerd door den honigreuk. En 's nachts zwierven zij met groote menigte door velden en hoven.

Klaas had korven gemaakt om er bijenzwermen heen te lokken; eenige korven waren gevuld en andere nog ledig. Klaas bleef heel den nacht waken om op zijn goed te letten. Als hij moede was, zegde hij aan Uilenspiegel zijne plaats in te nemen. Deze dede het gewillig.

Nu, op een nacht dat het koel was, ging Uilenspiegel in eenen ledigen korf kruipen en heel ineengedrongen, keek hij door de gaten die er van boven in waren.

Hij was op 't punt van in te sluimeren, als hij de haag hoorde kraken en de stemmen hoorde van twee manslieden, die hij voor dieven aanzag. Hij keek door een der gaten van den bijenkorf en zag dat de beide mannen lang van haar en van baard waren, hoewel een lange baard te dien tijde teeken van adeldom was.

Zij gingen van korf tot korf, en zoo kwamen zij aan den zijne en, hem optillende, spraken zij:

- Deze hier is de zwaarste.

Vervolgens staken zij er hunne stokken onder en droegen hem mee.

Uilenspiegel vond het geenszins aangenaam, aldus in een bijenkorf vervoerd te worden. De nacht was helder en de twee dieven spraken geen woord. Alle vijftig stappen bleven zij staan om adem te scheppen en zich vervolgens weder op weg te begeven. Die welke vóór ging, gromde vol kwaadheid omdat de last zoo zwaar woog, en die van achter kermde weemoedig. Want in de wereld zijn twee soorten van luiaards, die welke kwaad zijn op den arbeid en degenen die jammeren als er te werken valt.

Uilenspiegel, die niets te doen had, trok den dief die vóór ging bij zijn haar, en den andere bij zijnen baard, zoodat de kwade op den duur den janker toeschreeuwde:

- Als gij niet ophoudt met aan mijn haar te trekken, geef ik U een smete op den kop dat hij in uwe borstkas valt en gij

door uwe ribben kunt zien, als een dief door de traliën van het Steen.

- Dat doe ik niet, vriend, jammerde de janker, gij zijt het die aan mijnen baard trekt.

De kwade antwoordde:

- Dank U voor 't pleizier van ongedierte te zoeken in een schurftigen baard!

- Mijnheer, sprak de janker, doe den korf toch niet schommelen, mijne armen houden het niet langer uit.

- Hewel, ik zal ze U van het lijf trekken, antwoordde de kwade.

En hij trok zijnen riem over zijn hoofd, zette den korf ten gronde, en sprong op zijn makker. En zij begonnen te vechten, terwijl de eene vloekte en de andere om genade smeekte.

Als Uilenspiegel de slagen hoorde vallen, kroop hij uit den korf, sleepte hem in een boschje, waar hij hem terugvinden kon, en keerde toen weer huiswaarts.

En zoo is het dat schrandere lieden hun voordeel halen uit twist en krakeel.

XX

Als Uilenspiegel vijftien jaar oud was, bouwde hij te Damme, met vier palen, eene kleine tent op, en hij riep dat een iegelijk er zijn tegenwoordig en toekomstig gezicht konde afgebeeld zien, in eene schoone lijste van hooi.

Telkens als een hoovaardig en opgeblazen rechtsgeleerde binnenkwam, stak Uilenspiegel zijn hoofd door de lijst en, het gezicht van een ouden aap nabootsende, sprak hij:

- Een oude snuit kan rotten, maar geenszins bloeien; ben ik uw spiegel niet, heere doktor in rechten?

Als Uilenspiegel voor klant een kloeken soldaat had, liet hij in stee van zijn gezicht, in 't midden van de lijst, een schotel vleesch en brood zien, en sprak hij:

- De oorlog zal van U stoverij maken; wat geeft gij mij om de voorzegging, o lieveling van sakers en slangen?

Als een grijze, afgeleefde ouderling aan Uilenspiegel zijn poezelig wijf bracht, verborg zich nogmaals de snaak, en toonde hij in de lijste een boompje, aan welks takken messen, koffertjes, kammen, schrijftafeltjes, alles van hoorn hingen, en toen sprak hij:

- Van waar komen die snuisterijen, sher? is het niet van den horenboom die groeit in den boomgaard der oude manslieden? Wie zal nu nog zeggen dat horendragers van geenerlei nut zijn in de samenleving?

En Uilenspiegel toonde in de lijste, nevens den boom, zijn jeugdig gezicht.

Als de ouderling hem hoorde, ontstak hij in hevige woede, doch zijn vrouwtje stilde hem met de hand, en glimlachend vroeg zij aan Uilenspiegel:

- En mijn spiegel, wilt ge hem mij toonen?

- Kom nader, was 't antwoord.

Zij dede het. Toen kuste hij haar waar hij kon.

- Uw spiegel, sprak hij, is bloeiende jeugd in trotschheid gehuld.

En de schoone ging heen, en vergat niet hem een paar gulden te geven.

Aan een dikken, vetten monnik die hem vroeg om zijn tegenwoordig en toekomstig gezicht te zien, antwoordde Uilenspiegel:

- Gij zijt eene hespenkast, daarom wordt gij bierkelder, mits het zout noodt tot drinken, niet waar, dikzak? Geef mij een oortje om de waarheid te zeggen.

- Mijn zoon, sprak de monnik, nooit dragen wij geld op ons.

- Dan is het, antwoordde Uilenspiegel, dat het geld U op zich draagt, want mij is 't bekend dat gij het steekt tusschen twee zolen, onder den voet. Geef mij uw riemschoen.

Maar de monnik hernam:

- Mijn zoon, 't is het goed van het klooster. Maar als 't moet zijn, zal ik U toch twee oortjes geven voor uwe moeite.

De monnik gaf ze en Uilenspiegel nam ze beleefdelijk aan.

Hij toonde dan ook hun spiegel aan die van Damme, van Brugge, van Blankenberge, tot zelfs van Oostende.

En in stee van te zeggen in Vlaamsche sprake: ‘Ik ben Ulieden spiegel’, zei hij kortweg: ‘Ik ben Ulen spiegel’, gelijk tegenwoordig nog gezegd wordt in Oost- en West-Vlaanderen.

En zoo kwam hem zijn bijnaam van Uilenspiegel.

XXI

Als hij groot werd, liep hij graag langs kermissen en jaarmarkten rond. Zag hij ergens een hobo-, vedel- of doedelzakspeler, toen liet hij zich voor een oortje leeren hoe men uit die speeltuigen welluidende tonen kan trekken.

Vooral zeer kundig werd hij in 't bespelen van den rommelpot, een muziektuig dat gemaakt was van een pot, eene blaas en eene sterke stroowisch. Des morgens, als de blaas droog was, gaf het speeltuig den klank weer van de tamboerijn, als men er op sloeg, en klonk het schooner dan de viole als men de stroowisch tokkelde. En Uilenspiegel ging met zijn rommelpot, die 't geluid van het bassen van honden weergaf, aan de deur van de huizen kerstliederen zingen, met andere knapen waarvan een, op Driekoningendag, eene ster van doorschijnend papier droeg.

Als een meester-schilder te Damme kwam om de gezellen van eenig gilde op het doek te malen, bekroop Uilenspiegel den lust te zien hoe hij werkte; daarom vroeg hij om zijne verf te mogen slijpen, en voor loon wilde hij maar eene snee brood, drie duiten en eene pint kuite aanveerden.

Terwijl hij de verf maalde, ging hij de doenwijze zijns meesters na. Als deze weg was, beproefde hij te schilderen lijk hij, maar overal streek hij scharlakenrood. Hij probeerde ook 't portret te maken van Klaas, Soetkin, Katelijne en Nele, alsmede van pinten en stoopen. Als Klaas hem aan 't werk zag, voorzegde

hij dat hij, als hij neerstig was, eens florijnen met de macht zou verdienen, met opschriften te schilderen op de speelwagens in Vlaanderen en Zeeland.

Ook het houtsnijden en steenkappen leerde hij van een meester-metser als deze, in het koor van Onze-Lieve-Vrouwekerk, eenen zetel kwam maken die derwijze geschikt was dat de deken, die een bedaagd man was, kon zitten zonder dat iemand het zag.

Uilenspiegel was het die het eerste messenhecht sneed dat door die van Zeeland gebruikt wordt. Dat hecht maakte hij in den vorm van eene kevie. Van binnen rolde een doodshoofd over en weer, en van boven lag een wakende hond. Een en ander zinnebeeld bediedde: ‘Getrouw tot den dood’.

En alzoo begon Uilenpsiegel de voorzegging van Katelijne te doen uitvallen door te gelijk schilder, beeldhouwer, boer en edelman te zijn, want de Klaas' droegen van vader tot zoon, drie zilveren pinten in nature, op een veld van bruinbier.

Maar Uilenspiegel was standvastig in geenerlei ambacht en Klaas zei dat hij, als dit bleef duren, hem uit de stulp jagen zou.

XXII

De keizer, die van den oorlog terugkwam, vroeg waarom zijn zoon Philips hem niet was komen groeten.

De aartsbisschop-leermeester van den infant zegde dat hij niet gewild had, dat hij slechts van boeken en eenzaamheid hielde.

De keizer vroeg waar hij op dat oogenblik was.

De leermeester sprak dat men hem overal zoeken moest, waar het duister was. Zoo deden zij.

Als zij door menige zalen gegaan waren, kwamen zij ten slotte in een hok zonder vloer, dat alleen door een smal venster licht kreeg. Daar zagen zij in den grond eenen staak steken, waaraan bij zijn middel een jong en lief aapje vastgemaakt lag, een diertje dat Zijne Hoogheid uit Indië gekregen had om er mede

te spelen. Onderaan den staak lagen nog rookende brandstokken en in het hok hing een vuile reuk van haar dat verkoold was.

Het diertje was levend verbrand en zoo verschrikkelijk had het geleden, dat zijn lichaampje niet geleek op dat van een beest dat geleefd had, maar op een stuk van een gewrongen en gerimpelden wortel. En op zijn mond die nog open was als om genade te vragen, stond een bloedig schuim, en 't water van zijne tranen had zijn gezichtje bevochtigd.

- Wie heeft dat gedaan? vroeg de keizer.

De leermeester dorst niet antwoorden en beiden bleven sprakeloos, droef en gramstorig staan.

In die stilte hoorden zij schielijk een lichten kuch, die kwam uit den donkersten hoek van het kot. Zijne Majesteit zich omkeerende, zag er den infant Philips, heel in 't zwart gekleed, en bezig met zuigen aan eenen citroen.

- Don Philips, sprak hij, kom hier om mij te begroeten.

Zonder zich te verroeren, bekeek de infant hem met zijne vreesachtige oogen, waar geenerlei liefde in blonk.

- Zijt gij het, vroeg de keizer, die dat diertje verbrand hebt?

De infant boog het hoofd.

- Waart gij wreedaardig genoeg om het te bedrijven, wees dan vrank genoeg om het te bekennen.

De infant zweeg.

Zijne Majesteit trok hem den citroen uit de handen, hij ging zijn zoon - die piste van schrik - een rammeling geven, als de aartsbisschop hem tegenhield en hem stille toefluisterde:

- Zijne Hoogheid zal later een groote ketterverbrander worden.

De keizer glimlachte en beiden gingen hene, en lieten den infant met zijn aapje alleene.

Maar daar waren nog anderen, die geen aapjes waren en toch in de vlammen verbrandden.

XXIII

November was gekomen, de kouwelijke maand waarin de borstlijders naar hartelust hoesten en fluimen. 't Is ook de maand waarin de knapen bij benden op de rapenvelden neerstormen, om te rooven wat zij kunnen, tot meerder gramschap van de boeren, die hen tevergeefs achternazitten met stokken en vorken.

Nu, op een avond dat Uilenspiegel van een rooftocht terugkwam, hoorde hij in een hoek van de haag, dicht bij hem, een klagend gekerm. Hij bukte zich en zag, op eenen steen, een hondeken liggen.

- Wel, mijn beestje, sprak hij, wat doet ge hier zoo spa in den avond?

Hij wilde den hond streelen en hij voelde dat zijn rug nat was. Hij dacht dat men hem had willen verdrinken en nam hem in de armen, om hem te drogen, te koesteren.

Tehuis komende, sprak hij:

- Hier is een gekwetste, wat moet ik er mee doen?

- Hem verbinden, antwoordde Klaas.

Uilenspiegel zette den hond op de tafel. Klaas, Soetkin en hij zagen toen, bij het licht van de lamp, dat het diertje, een rosse mops, eene wond op den rug had. Soetkin waschte ze, lei er balsem op en bond er een doek rond. Uilenspiegel nam den hond in zijn bed, hoewel Soetkin hem in 't hare wou hebben, mits, sprak zij, Uilenspiegel in zijn bed draaide en woelde en zij vreesde dat hij, al slapende, het diertje zou zeer doen.

Maar Uilenspiegel dede zijne goesting; hij verzorgde zijn hond dat de gekwetste weldra liep zooals zijne natuurgenooten, met hondsche verwaandheid.

En de schoolmeester hiet hem Titus Bibulus Snuffius: Titus in memorie van zekeren goeden Romeinschen keizer, dewelke gaarne dwalende honden opnam; Bibulus, omdat de hond eene

dronkemansliefde voor bruinbier en kuite had, en Snuffius omdat hij steeds met den snoet in ratten- en mollengaten aan 't snuffelen was.

XXIV

Ten einde van de Onze-Lieve-Vrouwestraat stonden twee wilgeboomen, aan den boord van een water.

Tusschen de twee wilgen, spande Uilenspiegel eene koorde, waarop hij danste, op een Zondag, na de vespers. Hij trok zich zoo goed van slag dat heel de menigte van straatloopers in de handen kletste. Toen kwam hij beneden en ging hij rond met zijn schaaltje, dat met koperen mieten gevuld werd. Maar hij ledigde het in de schorte van Soetkin, en hield elf duiten voor zich.

Den volgenden Zondag wilde hij weer op de koorde dansen, maar eenige bengels, uit nijd over zijne behendigheid, hadden eene snee in de koorde gegeven, zoodat deze brak, na eenige sprongen, en Uilenspiegel in 't water tuimelde.

Terwijl hij naar den oever zwom, riepen de kleine koordesnijders hem toe:

- Hoe gaat het, Uilenspiegel-vlug? Gaat gij nu in den vijver de karpels leeren dansen?

Uilenspiegel kwam uit het water en schudde zich af. Hij riep hun toe, mits zij wegliepen, uit vreeze van slagen:

- Vreest niets; komt Zondag terug, 'k zal U andere kunsten toonen en gij zult uw deel in de winst hebben!

's Zondags nadien sneden de bengels de koorde niet door, doch hielden er de wacht bij, uit vreeze dat iemand ze aanraakte, want er waren toeschouwers met groote menigte.

Uilenspiegel zei hun:

- Dat ieder mij een zijner schoenen geve, en 'k wed dat ik er mee dans, zoowel met de grootste als met de kleinste.

- En wat betaalt gij, als gij verliest? vroegen zij hem.

- Veertig pinten bruinbier, antwoordde Uilenspiegel, maar gij betaalt mij drie oortjes als ik win.

- Goed! riepen zij.

En elk gaven zij hem een hunner schoenen. Uilenspiegel legde ze allen in het voorschoot dat hij aan had en, met dien last, danste hij op de koorde, doch niet zonder moeite.

Van beneden riepen de koordesnijders:

- Gij hebt gezegd van met elk onzer schoenen te dansen; doe ze aan en houd uwe wedding.

Uilenspiegel danste maar voort en antwoordde:

- Ik heb niet gezegd van uwe schoenen aan te doen, doch van er mee te dansen. Nu, ik dans, en alles danst mee in mijn voorschoot. Ziet gij het niet met uwe paddenoogen? Betaalt mij mijn drie oortjes.

Doch zij jouwden hem uit, en schreeuwden dat zij hunne schoenen moesten terughebben.

Uilenspiegel smeet ze al te gelijk, in een hoop naar beneden. Daaruit volgde een woedend gevecht, mits niemand zijn schoen dadelijk in den hoop terugvinden konde.

Uilenspiegel kwam toen beneden, en dronk op de vechters, doch deze reis was 't geen water.

XXV

De infant die nu vijftien jaar oud was, dwaalde als gewoonte door gangen en trappen en kamers van 't slot. Doch te meerderen deele slenterde hij rond de vertrekken der edelvrouwen, om de edelknapen te verschalken die, gelijk hij, in de gangen als katten op loer lagen. Andere jonkers keken, buiten, verzuchtend omhoog en zongen eene ballade van minne.

Als de infant het hoorde, vertoonde hij zich eensklaps aan een der vensteren, en de arme edelknapen waren ontsteld als zij zijne bleeke tronie zagen, in stee van de zoete oogen hunner schoonen.

Onder de edelvrouwen van 't hof was er eene poezelige, bevallige Vlaamsche, van Dudzele, omtrent Damme, eene ongemeene en wonderbare schoonheid, mits zij groene oogen had en gekroesd gouden haar, zoo fijn en zoo schoon als dat van

Aan haren klepel liet hij den poorter opknoopen die storm geluid had... (Blz. 61.) **4**

een engel. Blijde van zin en vurig van aard, onthulde zij nimmer aan iemand den naam van den gelukkigen heere aan wien zij op heur aanbiddelijk erf, het hemelsche privilege van liefde vergunde. Te dien tijde was een schoone en fiere ridder, de verkorene heurs harten. Telken dage, op eene bepaalde ure, ging zij bij hem. Dat was Philips ter kennis gekomen.

Hij ging op eene bank tegen het venster zitten wachten tot dat zij voorbijkwam. En als zij, frisch gewasschen, met flikkerend oog, met rozeroode lippen, glanzend van jeugd en van liefde, in haren goudlakenschen dos voorbijtrok, zag zij den infant, die rechtstond en sprak:

- Mevrouwe, hebt gij een oogenblik tijd?

Driftig als eene merrie die in haren loop gestuit wordt op 't oogenblik dat zij naar den schoonen hengst rent, die in de beemde hinnikt, antwoordde zij:

- Hoogheid, eenieder hier moet zich gedragen naar uwen vorstelijken wil.

- Zet U neder bij mij, sprak de infant.

Hij bezag haar toen onbeschaamd, listiglijk en onbermhertig in de oogen en sprak:

- Zeg mij eens het onze-vader in Vlaamsche tale, men heeft het mij geleerd, doch ik heb het vergeten.

De arme vrouwe zegde het onze-vader, doch tamelijk vlug en hij dede heur traagzamer gaan.

En aldus dwong hij heur er tot tien te zeggen, zij die meende heel andere gebeden te prevelen.

Daarna sprak hij vleiend van heure schoone gouden lokken, van heure heldere tint, van heure klare oogen, maar niets dorst hij zeggen van heure gevleesde schouderen, noch van haren fraai gevormden boezem, noch van iets anders.

Zij meende te mogen henengaan en blikte reeds door 't venster om haren minnaar te zien, als hij heur vroeg of ze wel wist wat de deugden der vrouwe zijn?

Mits zij niet antwoordde uit vreeze van verkeerd te spreken,

dede hij het in hare plaats, en zegde hij op zedepreekenden toon:

- Deugden der vrouwe zijn kuischheid en eerlijk en zedig leven.

Hij ried haar mede aan zich deftiglijk te kleeden en alles wat van haar was, zorgvuldiglijk te dekken en te verbergen.

Zij knikte van ja, zeggende dat zij, om Zijne Noordelijke Hoogheid te behagen, zich liever met tien berenvellen dan met eene el neteldoek bedekken zoude.

Terwijl hij onthutst was over dit antwoord, nam zij lachende de vlucht.

Nochtans werd het vuur der jeugd ook in de borst van den infant ontstoken, maar het was dit gloeiende vuur niet, dat de sterke zielen tot heldhaftigheid aanzet, noch het zoete vuur dat de teedere harten doet weenen, 't was een somber vuur uit de helle, waar Satan het zeker ontstak..: En het glom in zijne grijze oogen, gelijk, bij winternacht, de bleeke maan boven een kerkhof. En het brandde hem wreedelijk.

Mits hij geene liefde voor een ander gevoelde, dorst de arme gluiperd de vrouwen niet aanspreken: toen ging hij naar een afgelegen hoekje, naar eene gekalkte kamer, die door smalle vensteren licht kreeg, waar hij gemeenlijk zijne lekkernijen ging opeten en waar eene groote menigte vliegen waren, ter wille van de brokkelingen. Daar streelde hij zich zelven, terwijl hij de vliegen met den kop tegen de ruiten plette, en hij doodde er met honderden, tot dat zijne vingeren te danig beefden om zijne bloedige bezigheid voort te zetten. En in die wreede uitspanning vond hij een akelig verzet, mits geilheid en wreedheid twee eerlooze zusteren zijn. Als hij uit dat hok kwam, was hij nog somberder dan te voren en elkeen vluchtte, als hij vermocht, het bleeke gelaat van dien terugstootenden prins.

En de treurige Hoogheid leed, want slecht harte is smarte.

XXVI

De schoone bevallige vrouwe verliet eens Valladolid om naar heur slot van Dudzele, in Vlaanderen, te gaan.

Als zij, met haren dikken bottelier, door Damme trok, zag zij een vijftienjarigen knaap, met den rug tegen eene hut, op eenen doedelzak spelen. Recht over hem zat een rosse hond, die jammerlijk huilde, mits die muziek hem niet aanstond. De zonne stond schitterend aan den hemel. Nevens den knaap zat een aanminnelijk meisje dat bij elk erbarmlijk gehuil van den hond, in een gulhartigen lach schoot.

Als de schoone dame en de dikke bottelier voorbij de stulp kwamen, bezagen zij Uilenspiegel die blies, Nele die lachte en Titus Bibulus Snuffius die jankte.

- Stoute jongen, sprak de dame tot Uilenspiegel, wilt ge wel ophouden met dien armen hond zoo te doen huilen!

Maar Uilenspiegel bezag haar en blies nog harder op zijn doedelzak. En Bibulus Snuffius jankte nog jammerlijker, en Nele schaterlachte nog luider.

De bottelier ontstak in woede, wees naar Uilenspiegel en sprak tot de edelvrouwe:

- Als ik dat schavuitengebroed eens afroste met de schee van mijn degen, zou de onbeschaamderik wel ophouden!

Uilenspiegel bezag den bottelier, hiet hem Jan Papzak, ter wille van zijn dikken buik en ging voort met blazen op zijn doedelzak. De bottelier liep naar hem en dreigde hem met de vuist, maar Bibulus Snuffius vloog op hem en beet hem in het been; de bottelier viel van schrik ten gronde en schreeuwde om hulp.

De dame lachte Uilenspiegel toe en sprak:

- Kunt ge mij zeggen, doedelzakspeler, of de weg die van Damme naar Dudzele leidt, niet veranderd is?

Uilenspiegel bleef voortblazen, schudde den kop en bezag de edelvrouwe.

- Maar waarom beziet ge mij zoo strak? vroeg zij.

Doch hij speelde voort en sperde de oogen open, alsof hij voor haar in bewondering stond.

- Zijt gij niet beschaamd, voor een jongen snaak als gij, de vrouwen aldus te bezien?

Uilenspiegel bloosde een weinig, speelde voort en bekeek heur nog meer.

- Ik heb U gevraagd, hernam zij, of de weg niet veranderd is, die van Damme naar Dudzele gaat?

- Weleer was hij groen, thans is hij droef en schraal, sedert hij het geluk mist U te mogen dragen, antwoordde Uilenspiegel.

- Wilt ge mij leiden? vroeg de dame.

Maar Uilenspiegel bleef zitten, en bekeek haar steeds voort. En zij, als ze hem zoo snaaksch zag en zoo jong en zoo levendig, vergaf hem gaarne zijne woorden. Hij stond op om binnen te gaan.

- Waar gaat gij? vroeg zij.

- Mijne beste kleeren aantrekken, antwoordde hij.

- Spoed U dan, sprak de edelvrouwe.

Toen zette zij zich neer op de bank, nabij den dorpel van de deure; de bottelier dede zooals zij. Zij wilde tot Nele spreken, maar Nele antwoordde heur niet, want zij was jaloersch.

Uilenspiegel kwam terug; hij was schoon gewasschen en had een bombazijnen wambuis aan. Hij zag er flink uit in zijn zondagspak.

- Gaat gij toch mee met die schoone dame? vroeg Nele hem.

- Ik ben dadelijk terug.

- Wil ik in uwe plaats gaan? sprak Nele.

- Neen, zegde hij, de wegen zijn vol modder.

- Waarom, vroeg de dame gestoord en insgelijks jaloersch, waarom, kleine meid, wilt gij hem beletten van mede te gaan?

Nele antwoordde haar niet, maar twee dikke tranen welden in hare oogen, en treuriglijk en gramstorig bekeek zij de schoone edelvrouwe.

Gevieren begaven zij zich op weg, de dame op hare witte hakkenei met zwart fluweel getoomd; de bottelier met zijn waggelenden buik; Uilenspiegel die de hakkenei van de dame bij den breidel hield, en Bibulus Snuffius die, met den steert in de lucht, fier naast zijn meester stapte.

Een geruimen tijd reden en gingen zij aldus voort, maar Uilenspiegel was niet op zijn gemak; stom als een visch snoof hij den fijnen benjoë-reuk die opsteeg uit de kleeren van de dame, en bekeek hij, ter sluiks, haar schoon paardebeslag, hare zeldzame kleinooden en juweelen, en ook haar zachtaardig uitzicht, hare schitterende oogen, hare bloote borst en heur haar, dat als een gouden helmet in de zonne blonk.

- Waarom zegt gij zoo weinig, vriendje? vroeg zij.

Hij antwoordde niet.

- 't Ware jammer als gij uwe tong verloren hadt, want 'k had U gaarne met eene boodschap belast.

- Welke? vroeg Uilenspiegel.

- Gij moet, sprak de dame, mij hier verlaten en naar Koolkerke gaan, aan den anderen kant van den wind, en aldaar zeggen aan eenen edelman, half in 't zwart, half in 't rood gekleed, dat hij mij vandaag niet mag verwachten, maar Zondag komen moet, ten tien uren van den nacht, naar mijn slot, langs de sluippoort.

- Ik ga niet! sprak Uilenspiegel.

- Waarom niet? vroeg de dame.

- Neen, ik ga niet! volhardde Uilenspiegel.

De dame sprak toen:

- Maar waarom toch maakt gij U driftig als een haantje, en wilt gij niet gaan?

- Ik ga niet! sprak Uilenspiegel.

- Maar als ik U een gulden gaf?

- Neen! sprak hij.

- Een dukaat?

- Neen.

- Een karolus?

- Neen, sprak Uilenspiegel nog. En toch, voegde hij er bij met een zucht, zou ik dien met pleizier hooren rammelen in moeder heure tassche.

De dame glimlachte; vervolgens riep zij eensklaps uit:

- Ik heb mijne beugeltassche verloren, eene schoone zeldzame tassche van zijdelaken, met fijne perelen op geborduurd. Te Damme had ik ze nog.

Uilenspiegel verroerde zich niet, maar de bottelier ging naar de dame:

- Mevrouwe, sprak hij, als die jonge schavuit ze gaat zoeken, ziet gij ze nimmermeer terug.

- En wie zal dan gaan? vroeg de edelvrouwe.

- Ik, sprak hij, hoewel ik oud van jaren ben.

En hij keerde op zijne stappen terug.

Middag sloeg de klok, 't was stikkend heet en stille en eenzaam in het ronde. Uilenspiegel sprak geen woord, doch dede zijn nieuw wambuis uit, om de dame onder de schaduwe van een lindeboom te laten rusten, zonder dat de koelte van het gras heur kwellen kon. En hij bleef rechtstaan in verzuchting, naast haar.

Zij bezag hem en voelde medelijden voor dien blooden jongen, en vroeg hem of hij niet moede was van zoo lang op zijne jonge beenen te staan. Hij antwoordde niet, doch liet zich naast heur ten gronde vallen, zij trok hem bij haar met zijn hoofd op heuren blooten boezem en daar lag hij zoo goed, dat zij het als eene zonde aanschouwd hadde hem te zeggen dat hij elders een hoofdkussen moest zoeken.

Maar de bottelier kwam terug, zeggende dat hij de beugeltassche niet gevonden had.

- Ik heb ze wedergevonden, ik, antwoordde de dame, als ik van mijn paard kwam, in 't vallen was zij aan den stijgbeugel vastgeraakt. En nu, sprak zij tot Uilenspiegel, leid ons nu recht naar Dudzele, en zeg mij uw naam.

- Mijn patroon, antwoordde hij, is de heilige Thijlbert, naam die bediedt vlug te been om te loopen waar het goed is; mijn naam is Klaas en mijn toenaam Uilenspiegel. Als ge U in mijn spiegel bezien wilt, zult gij overtuigd zijn dat er, gansch Vlaanderenland door, geene schitterender bloem van schoonheid bestaat, dan uwe geurige bekoorlijkheid.

De dame bloosde van genoegen en was geenszins verbolgen.

En, gedurende die lange afwezigheid, stortten Soetkin en Nele ziltige tranen.

XXVII

Als Uilenspiegel van Dudzele terugkwam, zag hij Nele, aan den inkom van de stad, met den rug tegen eenen barreel staan. Zij hapte een tros zwarte druiven. Een voor een at zij de beziën van de vrucht, die haar zeker verfrisschen en streelen moest, doch zij scheen er geen genoegen in te vinden. Integendeel scheen zij grammoedig, want driftig beet zij de druiven van de rist. Zij was zoo weemoedig, en had zulk een droevig en spijtig gezicht, dat Uilenspiegel, vol liefde, medelijden kreeg met de bedrukte en, stille achter haar, heur eenen kus in den hals gaf.

Maar zij gaf hem eene klinkende kaaksmeet in de plaats.

- Die was raak, zei Uilenspiegel.

Zij weende dat de tranen over heure wangen rolden.

- Nele, sprak hij, gaat gij nu de fonteinen aan den inkom van de dorpen stellen?
- Loop heen! zegde zij.
- Maar ik kan niet heengaan, als gij zoo weent, liefste!
- Ik ben geene liefste, sprak Nele, en weenen doe ik niet.
- Neen, gij weent niet, maar er komt water uit uwe oogen.
- Wilt gij gaan, sprak zij.
- Neen! zegde hij.

Maar met heure bevende handjes, hield zij haren schort voor 't gezichte; zij beet er de stof van aan stukken, en heure tranen maakten hem nat.

- Nele, vroeg Uilenspiegel, zeg eens, zal het straks schoon weder zijn?

En glimlachend zag hij heur liefderijk aan.

- Waarom vraagt ge mij dat? sprak zij.

- Omdat het niet regent, als 't schoon weer is, antwoordde Uilenspiegel.

- Ga, sprak zij, ga bij uwe schoone dame met haar zijden kleed, die hebt gij genoeg doen lachen.

Dan zong Uilenspiegel:

Zie 'k weenen mijn vriendinne
Mijn hartkijn scheurt vaneen
Z' is honig bij het jokken
En parel bij geween.
Maar 'k lief ze te allen tijde
'k Betaal zoo graag de bottel fijn
De lekkre bottel Leuvensch;
'k Betaal zoo graag een bottel wijn,
Als Nele zoet wil lachen.

- Gemeene man, sprak zij, gij lacht mij nog uit op den koop toe!

- Nele, sprak Uilenspiegel, ik ben een man, dat is waar, maar gemeen ben ik niet, want onze adellijke familie, eene schepenfamilie, draagt drij zilveren pinten op een veld van bruinbier. Nele, is 't waar, dat men, in Vlaanderenland, kaaksmeten maait als men kussen zaait?

- Ik spreek U niet aan, zegde zij.

- Waarom doet ge dan den mond open om het mij te zeggen?

- Ik ben kwaad, sprak zij.

Uilenspiegel klopte heel zachtjes op heuren rug en sprak:

- Kus eene vrouw en zij zal U kloppen; klop eene vrouw en zij zal U kussen. Kus mij, liefste, mits ik U klopte.

Nele keerde zich om. Hij opende zijne armen en, nog weenend, wierp zij er zich in en snikte:

- Gij zult ginder niet meer gaan, niet waar, Thijl?

Maar hij antwoordde niet, want hij had het te druk om hare bevende vingeren in de zijne te duwen en, met de lippen, de heete tranen te wisschen die uit Neles oogen vielen als de dikke druppelen van een stormregen.

XXVIII

In dien tijd weigerde Gent, de edele stad, haar aandeel te betalen in het hulpgeld dat haar zoon, keizer Karel, heur vroeg. Zij kon niet betalen, want zij had geen geld meer, en dit was de schuld van Karel zelf. Toch was dat eene groote misdaad, en hij besloot haar in persoon te gaan kastijden.

Want de slagen die eene moeder in 't harte treffen, zijn die van heuren zoon.

Frans met den langen Neus, zijn vijand, dede hem het aanbod over Frankrijk te komen, voor 't kortste. Karel nam het aan, en in stee van gevangen te worden gezet, werd hij op vorstelijke wijze onthaald en gevierd. Immer zijn de prinsen bereid elkander te helpen, om 't volk te onderdrukken.

Karel verbleef langen tijd te Valencijn, zonder eenig kenmerk van grammoedigheid te geven. De stad Gent, zijne moeder, was zonder vrees of schrik, mits zij dacht dat Karel vergeven zou. Immers, zij had alle recht voor zich.

Karel kwam onder de muren van de stad met vier duizend paarden. Alva was bij hem, alsmede de prins van Oranje. Het gemeen en de kleine ambachten hadden gaarne die kinderlijke intrede belet en de tachtig duizend man van de stad en den bijvang te been gebracht; maar de hoogpoorters verzett'en zich daartegen; want zij vreesden dat het volk de bovenhand zou krijgen. Nochtans hadde de stad Gent aldus haren zoon met zijne vier duizend paarden op de vlucht kunnen drijven. Maar zij beminde hem nog, en de kleine ambachten zelven hadden weder vertrouwen gekregen.

Karel ook had haar lief, maar 't was om het geld dat hij van haar in zijne kisten had en nog van haar halen wilde.

Als hij zich meester gemaakt had van de stad, stelde hij overal krijgswachten en dede hij dag- en nachtronden doen. Daarna sprak hij, in groote staatsie, de sententie van de stede uit.

De voornaamste poorters moesten voor zijnen troon vergiffenis komen vragen, met een strop om den hals; Gent werd schuldig verklaard aan de duurste misdaden, dewelke zijn: ontrouw, inbreuk op de tractaten, ongehoorzaamheid, muiterij, opstand en majesteitsschennis. De keizer verbeurde alle welkdanige privileges, rechten, vrijheden, costumen en gebruiken; de toekomst verbindende alsof hij God zelf geweest ware, bepaalde hij voorder dat zijne opvolgers, bij hunne opkomst als landheer, zweren moesten niets anders te zullen naleven dan de bezwaarlijke Karolijnsche concessie, door hem aan de stad verleend.

De abdije van Sint-Baafs dede hij afbreken, om ter plaatse eene vesting te bouwen, van waar hij, op het gemak, de borst zijner moeder met kogels doorboren kon.

Als een slechte zoon, die met ongeduld wacht naar den dood zijner ouderen om te erven, verbeurde hij alle goederen en eigendommen van Gent, inkomsten en huizen, geschut en oorlogstuig.

En hij vond dat de stad te goed verdedigd was, daarom dede hij den Rooden Toren, den Paddenhoektoren, de Braampoort, de Walpoort, de Ketelpoort en vele andere poorten afbreken, dewelke voor perelen van de beeldhouwkunst doorgingen.

En als later vreemdelingen naar Gent kwamen, spraken zij verbaasd tot elkaar:

- Is dat Gent, die platte en treurige stad? Men vertelde er ons wonderen van en men heeft ons bedrogen.

En die van Gent antwoordden:

- Keizer Karel heeft de stad heure krone ontnomen.

En dit zeggende, waren zij grammoedig en beschaamd. En uit het puin van de poorten, haalde de keizer steenen voor zijne vesting.

Hij wilde dat Gent arm wierd, mits zij zich dan, door arbeid, handel noch geld, tegen zijne stoutmoedige inzichten verzetten kon; daarom veroordeelde hij haar tot het betalen van het geweigerde aandeel in de schatting van vierhonderd duizend gouden karolusgulden en, daarboven, honderd vijftig duizend karolussen in eens en elk jaar nog zes duizend in eeuwigdurende rente. Hij had geld van de stad in leening gekregen en moest haar voor hetzelve eene rente betalen van honderd vijftig pond grooten. Met geweld dede hij zich de schuldbrieven overhandigen, en hij verscheurde ze. En op die manier betaalde hij zijne schuld.

In menige aangelegenheid had Gent hem lief gehad en geholpen. Maar hij stak haar eenen dolk in de borst, om bloed te hebben, mits hij daar geene melk meer vond.

Toen bezag hij Roelandt, de schoone klokke, en aan haren klepel liet hij den poorter opknoopen die storm geluid had om de stad ten strijde te roepen, ten einde heur recht te verdedigen. Geene genade had hij met Roelandt, met de tong zijner moeder, waarmee zij tot Vlaanderen sprak, met Roelandt, de fiere klokke, die van zelve zeide:

> Als men my slaet dan is 't brandt
> Als men my luyd dan is 't storm in Vlaenderland.

Mits zijne moeder te luide sprak, nam hij de klokke weg. En die van 't platteland zeiden dat Gent dood was, dat heur zoon, met eene nijptang, de tong uit haren mond had gerukt.

XXIX

Op een van die dagen, - heldere en frissche lentedagen, als heel de aarde liefde ademt, - stond Soetkin bij het open venster, neurde Klaas een deuntje, terwijl Uilenspiegel bezig was met Titus Bibulus Snuffius eene rechterskap op te zetten. De hond ging te werk met zijne pooten alsof hij eene sententie moest uitspreken, maar 't was alleen om den hoed af te krijgen.

Doch eensklaps sprong Uilenspiegel naar het venster en deed hij het dicht. Klaas en Soetkin keken op en zagen hun zoon rond de kamer loopen, op tafels en stoelen springen om een vogeltje te grijpen dat, met trillende vleugelen en schreeuwend van schrik, in den hoek van eenen balk aan de zoldering eene schuilplaats ging zoeken.

Uilenspiegel ging het diertje grijpen, als Klaas hem met ruwe stemme vroeg:

- Waarom springt gij aldus?

- Om het te vangen, antwoordde Uilenspiegel, het in eene kevie te zetten, zaad te geven en voor mij te doen zingen.

Maar de vogel schreeuwde van angst, vloog rond de kamer en bezeerde zijn kop tegen de ruiten.

Mits Uilenspiegel voortging met loopen en springen, greep Klaas hem ruw bij den schouder.

- Vang het beestje, sprak hij, doe het voor U zingen, maar ik ook zal U in eene kooi steken, met kloeke ijzeren staven gesloten, en ik ook zal U doen zingen. Gij, die zoo gaarne loopt, wordt opgesloten, in de schaduw gestoken als gij koud zijt, in den zonneschijn als gij warm zijt. En op een Zondag zullen wij uitgaan en vergeten U eten te geven, en als wij 's Donderdags terugkomen, zullen wij Thijl, gestorven van honger, met de beenen uitgestrekt vinden.

Soetkin weende, Uilenspiegel vloog naar het venster.

- Wat doet gij? vroeg Klaas.

- Het venster opendoen om den vogel buiten te laten, antwoordde hij.

Inderdaad, de vogel, eene distelvink, vloog het venster uit, tjilpte blijde in de vrije lucht, en steeg als een pijl naar omhoog. Dan ging hij op een appelboom zitten, waar hij zijne vleugelen streek en zijne pluimen schudde en grammoedig, in zijne vogelentaal, Uilenspiegel allerlei verwenschingen naar het hoofd stuurde.

Dan sprak Klaas:

- Mijn zoon, nooit moogt gij aan mensch of dier de vrijheid ontnemen, want die is het hoogste goed. Laat een iegelijk de zonne zoeken als hij koud is, en de schaduw als hij warm is. En God oordeele Zijne Heilige Majesteit die het vrije geloof in Vlaanderenland aan ketenen legt en Gent, de edele stad, in eene ijzeren kooi van slavernije sluit.

XXX

Philips was getrouwd met Maria van Portugal, wier bezittingen hij bij de Spaansche krone gevoegd had; van haar had hij don Carlos, den wreedaardigen zot. Maar hij had geene liefde voor zijne vrouw.

De koningin leed ten gevolge van heure kraam. Zij bleef te bed en bij haar waren heure eeredamen, onder dewelke de hertoginne van Alba.

Philips liet heur dikwijls alleen, om ketteren om hals te zien brengen. De edelvrouwen en heeren deden zooals hij. En zoo dede ook de hertoginne van Alva, de edele baker van Maria.

In dien tijd nam de officiaal een Vlaamschen beeldhouwer, Roomsch-Katholiek van geloove die, omdat een monnik hem den overeengekomen prijs voor een houten Lieve-Vrouwebeeld geweigerd had, met zijnen beitel gemeld beeld geschonden had, zeggende dat hij liever zijn werk vernielde, dan het te geven onder den prijs.

Door den monnik als beeldstormer aangeklaagd, werd hij zonder genade op de pijnbank gelegd, en veroordeeld om levend te worden verbrand.

Op de pijnbank had men hem de voetzolen geroosterd en onderwege, van het gevang naar den brandstapel, met het *Sanbenito* op het hoofd, riep hij gedurig:

- Snijdt mijne voeten af! Snijdt mijne voeten af!

En van verre hoorde Philips die bange kreten, en hij trilde van genoegen, maar hij lachte niet.

De eeredamen lieten koningin Maria alleen om de verbran-

ding te gaan bijwonen, de hertoginne van Alba, die gebleven was, hoorde den Vlaamschen kunstenaar huilen van pijn en liep ook weg, om het schouwspel te zien.

Als Philips, zijne hooge kamerheeren, prinsen, graven, schildknapen en hofdamen daar waren, werd de beeldhouwer met eene lange keten geklonken aan eenen paal, in het midden van eenen haard, gemaakt van rijshout en stroo, die hem langzaam moesten braden als hij zich zoo verre mogelijk van het vuur wilde houden.

Hij was zoo goed als naakt en nieuwsgieriglijk zag men hem beproeven zijne zielskracht tegen de hitte des vuurs te stellen.

En middelerwijl had Maria dorst in heur kraambed. Zij zag een halven meloen op eene schaal liggen. Zich uit heur bedde sleepend, greep zij de vrucht om ze gulzig te verslinden.

Dan deed de kilheid van den meloen de kraamvrouwe zweeten en huiveren. Zij bleef op den vloer liggen, zonder de minste beweging te kunnen maken.

- Ha! sprak zij, 'k zou mij verwarmen, als hier iemand was, om mij in mijn ledikant te brengen.

Toen hoorde zij den armen beeldhouwer schreeuwen:

- Snijdt mijne voeten af!

- Ha! sprak de arme vorstinne, is dat een hond die huilt om mijnen dood te voorspellen?

Op dat oogenblik zag de beeldhouwer rondom zich; doch hij bespeurde niets dan Spaansche, vijandelijke gezichten, en hij dacht aan Vlaanderen, het land der dapperen, en, zijne lange keten achter zich sleepend, stapte hij naar den vuurgloed van stroo en van rijshout. Zich in zijne gansche lengte verheffend en de armen kruisend:

- Ziezoo! riep hij uit, hoe de Vlamingen sterven onder het oog van de Spaansche beulen! Snijdt niet mijne, maar hunne voeten af, opdat ze naar geene nieuwe euveldaden loopen! Leve Vlaanderen! Vlaanderen in der eeuwigheid!

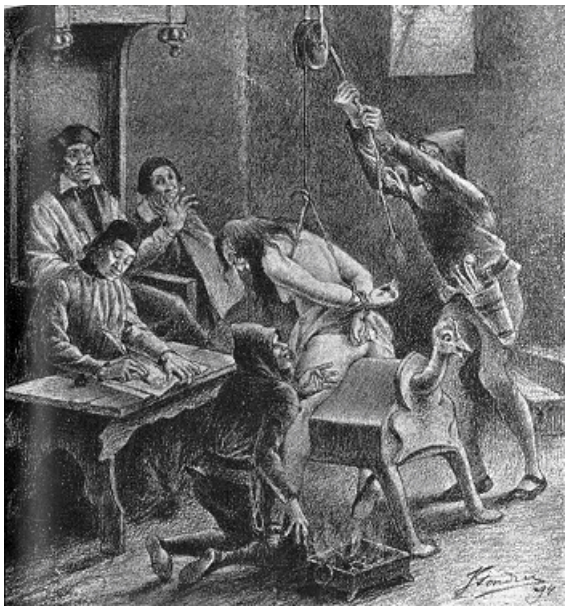

Hoe dikwijls, sprak hij, reedt gij op een bezemsteel naar den heksenabbat? (Blz. 87.) **5**

En de damen juichten hem toe, riepen om genade, als ze zijne dappere houding zagen.
En de kunstenaar stierf.

Koningin Maria rilde over gansch heur lichaam, hare tanden klapperden van koude en, armen en beenen uitrekkende, kreunde zij:
- Legt mij te bedde, dat ik warm worde.
En zij stierf.

En alzoo, volgens de voorzegging van Katelijne, de goede tooverheks, zaaide Philips overal dood, bloed ende tranen.

XXXI

Maar Uilenspiegel en Nele hadden elkander innig lief.

Toen was men op 't einde van April; alle de boomen stonden in bloei, de planten waren in lichtgroen gedoscht, de nachtegalen sloegen in het loover: de heele natuur had zich gereed gemaakt om Meimaand waardig te ontvangen.

Dikwerf dwaalden Uilenspiegel en Nele getweeën langs de wegen. Nele ging aan Uilenspiegels arm en hield hem met de twee handjes vast. Uilenspiegel had dit geerne en sloeg soms zijn arm om Neles middel, om heur beter vast te houden, zegde hij. En dit dede heur genoegen, doch zij uitte geen woord.

De wind voerde den balsemgeur der beemden over de wegen; in de verte loeide traagzaam de zee; Uilenspiegel stapte fier vooruit, als een jonge duivel, en Nele volgde schuchter als eene heilige uit den hemel, beschaamd over 't genot dat zij smaakte.

Zij leunde heur hoofdekijn op den schouder van Uilenspiegel, hij nam heure handjes in de zijne en kuste heur, al gaande, op het voorhoofd, op de koonen en op heuren liefelijken mond. Doch zij uitte geen woord.

Op den duur kregen zij het warm en hadden zij dorst; zij gingen melk drinken bij eenen boer, maar zij waren niet verkoeld.

En zij zett'en zich neer in het gras, aan den boord van eene gracht. Neles gelaat was bleek en zij scheen bekommerd; angstig keek Uilenspiegel heur aan.

- Zijt ge droef? sprak zij.
- Ja, antwoordde hij.
- Waarom? vroeg zij.
- Ik weet het niet, sprak hij, maar die bloesem van appelaars en kriekelaars, die zoele lucht als bezwangerd met het vuur van den bliksem, die blozende madeliefjes in de beemden, die witte hagedoorn, hier dichte bij ons...

Wie zal mij zeggen waarom ik heel ontroerd ben, waarom ik mij steeds bereid gevoel tot sterven of slapen? En mijn herte klopt hevig als ik de vogelen hoor zingen, als ik zie dat de zwaluwen terug zijn; ik zou willen vliegen, verder dan zon en mane. En nu eens ben ik koud, dan weer ben ik warm. Ha, Nele! Ik zou van de wereld willen zijn, of duizend levens hebben voor haar, die mij heure minne schenken zou...

Maar zij uitte geen woord en, glimlachend van geluk, blikte zij naar Uilenspiegel.

XXXII

Op Allerzielendag kwam Uilenspiegel uit Onze-Lieve-Vrouwekerk met eenige deugnieten van zijnen ouderdom. Lamme Goedzak was onder hen gesukkeld, als een lam te midden van de wolven.

Lamme, die alle Zon- en feestdagen van zijne moeder drie oortjes kreeg, trakteerde de jonge snaken.

Hij trok dus met hen in het *Roode Schild*, bij Jan van Liebeke die dobbelen Kortrijkschen knollaart opbracht.

De drank verhitte hunne hersenen en, wijl zij over kerken en gebeden spraken, uitte Uilenspiegel de meening dat zielmissen alleen voordeel brengen aan de priesters.

Maar er was een Judas in 't gezelschap: hij ging Uilenspiegel als ketter verklikken. En ondanks de tranen van Soetkin en het

smeeken van Klaas, werd Uilenspiegel gepakt en gevangen gezet. Eene maand en drie dagen bleef hij in eenen kerker opgesloten, zonder iemand te zien. De cipier at de drie kwart van zijn eten op. Intusschentijd dede men onderzoek over zijn gedrag. Er werd alleen bevonden dat hij een meedoogenlooze spotter was, die gedurig met iedereen gekscheerde, maar dat hij nog nooit het minste kwaad gesproken had noch van den Heere God, noch van de Maagd Maria, noch van de heiligen. Weshalve was de sententie dan ook zacht; want men hadde hem kunnen brandmerken of geeselen met schorpioenen.

Ter wille van zijn jeugdigen ouderdom, veroordeelden de rechters hem enkellijk om, in zijn hemde, barrevoets en blootshoofds en met eene waskeers in de hand, achter de priesters te stappen, in 't midden van de eerste processie die moest uitgaan.

Het was O.-L.-H.-Hemelvaart.

Als de processie weder binnentrok, moest hij in 't portaal van Onze-Lieve-Vrouwekerk blijven staan en uitroepen:

- Dank zij Jezus-Christus! Dank zij de eerweerde geestelijken! Hunne gebeden zijn zoet en verkwikkend voor de zielen van 't vagevuur; want elk *Ave* is een emmer water die haar op den rug valt, en elk *Pater* eene kuipe.

En het volk aanhoorde hem devotelijk, doch niet zonder lachen.

Op Eersten-Sinksendag, moest hij nogmaals de processie volgen; hij was barrevoets en blootshoofds, in zijn hemde, met eene waskeers in de hand. Bij het binnengaan in 't portaal, met zijne keers eerbiediglijk in de hand, hoewel hij moeite dede om niet in lachen uit te bersten, sprak hij met eene luide en heldere stem:

- Als de gebeden der christelijke menschen veel verlichting brengen aan de zielen van 't vagevuur, geven die van den deken van Onze-Lieve-Vrouwekerk, - een heilig man die alle deugden beoefent, - zulk eene verkwikking aan de smerten des vuurs, dat dit laatste seffens in ijs verandert. Maar de duivelen die het vuur moeten poken, krijgen er geen spier van.

En weer luisterde het volk devotelijk, doch niet zonder lachen, en de deken glimlachte inwendiglijk.

Voorders werd Uilenspiegel voor drij jaren uit Vlaanderenland gebannen, op voorwaarde van eene bedevaart naar Rome te doen en terug te komen met de pauselijke absolutie.

Klaas moest drij gulden voor deze sententie betalen, maar hij gaf er nog een aan zijn zoon en daarboven zijne pelgrimspij.

Op den dag van 't vertrek was Uilenspiegel 't hert in, als hij Klaas en Soetkin kuste, want ze schreide bitter, de arme moeder. Zij deden hem uitgeleide tot verre op de baan, in gezelschap van meerdere poorters en poorteressen.

Als Klaas terug in de hut trad, sprak hij tot Soetkin:

- Vrouwe, 't is toch wreed een zoo jongen knaap tot zulke strenge straffe te veroordeelen, en dit voor eenige lichtzinnige woorden.

- Gij weent, mijn man, sprak Soetkin; gij bemint hem meerder dan ge wilt laten blijken, want daar berst gij uit in mannelijke snikken, die de tranen des leeuwen zijn.

Maar hij antwoordde niet.

Nele was zich in de schuur gaan verbergen, opdat niemand zien zou dat zij ook weende voor Uilenspiegel. Van verre volgde zij Soetkin en Klaas, de poorters en poorteressen; en als zij heuren vriend alleene zag voortgaan, liep ze naar hem en sprong ze aan zijnen hals:

- Ginder zult gij schoone vrouwen vinden, sprak zij.

- Schoon, misschien, antwoordde Uilenspiegel, maar toch niet frisch gelijk gij, want ze zijn allen verbrand door de zonne.

Lang nog stapten zij samen voort: Uilenspiegel was nadenkend en sprak van tijd tot tijd:

- Die zielmissen zullen ze mij betalen.

- Welke missen en wie zal betalen? vroeg Nele.

Uilenspiegel antwoordde:

- Alle dekenen, pastoors, geestelijken, kosters en andere hooge en lage zotskappen die ons allerhande domheden willen

doen slikken. Was ik een noeste arbeider geweest, dan was ik voor drij jaar mijn dagloon bestolen, met hunne bedevaart. Maar 't is de arme Klaas die betaalt. Mijne drij jaar zal ik hun honderdvoudig betaald zetten, ik zal hun een zielmis zingen die aan hunne ribben zal hangen.

- Laas! Thijl, wees toch voorzichtig, zij zouden U levend verbranden, antwoordde Nele.

- Ik ben vuurvast, antwoordde Uilenspiegel.

En zij namen afscheid van elkander, zij badend in tranen, hij droefgeestig en grammoedig.

XXXIII

Als Uilenspiegel door Brugge over de Woensdagmarkt kwam, zag hij daar eene vrouw die rondgeleid werd door den beul en zijn knechten, en eene groote menigte andere vrouwen die rondom haar tierden en allerhande vuile beleedigingen riepen.

Mits zij van boven aan heur kleed roode lapjes en den steen der justitie met zijne ijzeren ketenen om den hals droeg, zag Uilenspiegel dat het eene vrouw was die het jeugdige en maagdelijke lichaam van hare dochteren te eigen bate verkocht had. Men zei hem dat zij Barbara hiet en getrouwd was met Jason Darue; dat ze in dit gewaad van de eene plaats naar de andere gesleurd werd, tot dat zij terugkwam op de Groote Markt, waar het schavot voor haar gereed stond. Uilenspiegel volgde haar met de menigte die achter heur huilde en tierde. Als zij op de Groote Markt terugkwam, werd zij op het schavot gebracht, aan eenen paal gebonden, en de beul lei voor hare voeten een hoop gras en een klomp aarde, de bediedenis van het graf.

Ook zei men aan Uilenspiegel dat men ze in 't gevang eerst gegeeseld had.

Als hij voortging, ontmoette hij Hendrik Marischal, schooier, die in de kasselrij van West-Ieperen opgehangen geweest was; rond den hals toonde hij nog het merk van de koorden. ‘Hij hing al in de lucht, zegde hij, en was verlost geworden alleenlijk

door een goed gebed te doen aan Onze-Lieve-Vrouwe van Halle, zoodanig dat, door een waar mirakel, de baljuws en de rechters vertrokken zijnde, de koorden braken en hij ongedeerd ten gronde viel.'

Maar later hoorde Uilenspiegel zeggen dat die van de koorde verloste bedelaar een valsche Hendrik Marischal was, maar dat men hem zijne leugen liet rondventen omdat hij een perkament had, afgegeven door den deken van Onze-Lieve-Vrouwe van Halle die, door het vertelsel van dien Hendrik Marischal, de galgenazen, in grooten getale, met rijke offeranden naar zijne kerke zag vloeien. En Onze-Lieve-Vrouwe van Halle werd, zeer lang nog, Onze-Lieve-Vrouwe der Gehangenen genoemd.

XXXIV

In dien tijd moesten inquisiteurs en godgeleerden Keizer Karel voor de tweede reis vermanen:

- Dat de Kerke ten onder ging; dat heur gezag miskend wierd; dat als hij zoo menigvuldige zegepralen behaald had, hij dit verschuldigd was aan de gebeden der katholieke kerk, die de keizerlijke macht hoog op haren troon hield.

Een aartsbisschop van Spanje vroeg hem zes duizend hoofden te laten afkappen en evenveel lichamen te laten verbranden, ten einde de kwaadaardige Luthersche ketterije in de Nederlanden uit te roeien. Zijne Heilige Majesteit oordeelde dat dit niet voldoende was.

Overal waar de ontzette Uilenspiegel dan ook voorbij kwam, zag hij niets dan hoofden op palen, meisjes in zakken genaaid en levend in 't water gesmeten; mannen naakt op het rad gebonden en met ijzeren staven geslagen, vrouwen levend in eenen kuil gelegd, met aarde boven haar, en de beul op haren boezem dansen om dien te verpletteren. Maar de biechtvaders van hen en van haar die zich eerst bekeerd hadden, kregen telkenmale twaalf stuivers voor hunne moeite.

Te Leuven zag hij de beulen dertig Lutheranen te gelijk ver-

branden en den brandstapel met schietpoeder aansteken. Te Limburg zag hij eene heele familie, mannen en vrouwen, dochteren en zonen, ter strafplaatse leiden. Allen zongen psalmen, maar de oude vader schreeuwde, terwijl hij verbrandde.

En Uilenspiegel ging zijn weg, met beklemd en toegenepen herte.

XXXV

In het open veld gekomen, schudde hij zich als een vogeltje, als een hond die den band ontloopen is, en zijn herte was verkwikt bij het aanschouwen van de boomen, van de beemden, van de heldere zonne.

Als hij drij dagen lang gegaan had, kwam hij omtrent Brussel, in de machtige gemeente Ukkel. Voor het gasthof de *Trompet*, werd zijn neus gestreeld door een hemelschen geur van stoverij. Aan een kleinen schooier die den reuk van de sausen opsnoof, vroeg hij ter eere van welken heilige die wierook van kermisdisch in de hoogte steeg? De kleine antwoordde dat de broeders van de Goede-Tronie na de vespers moesten bijeen komen om de herinnering te vieren van de verlossing der gemeente, door hare vrouwen en meisjes.

Mits Uilenspiegel van verre eene peerse zag met eenen gaai op, rond dewelke vrouwen met bogens liepen, vroeg hij of de vrouwlieden nu boogschutters wierden.

De schooier snoof nog eens den reuk van de keuken op en antwoordde dat, in den tijd van den goeden hertog, die zelfde bogens, in de handen der Ukkelsche vrouwen, meer dan honderd baanstroppers van het leven naar den dood hadden gestuurd.

Uilenspiegel wilde meerder weten, doch de schooier zei dat hij niet meer spreken zou, zoolang hij honger en dorst had, ten ware hij hem een oortje gaf om zich te verzadigen. Uilenspiegel gaf het hem uit medelijden.

Zoodra de schooier het oortje vast had, trok hij, als een vos

in een hoenderhok, de *Trompet* binnen, uit dewelke hij weldra met eene halve worst en eene groote snee brood, triomfantelijk te voorschijn kwam.

Plotseling hoorde Uilenspiegel eene zoete muziek van tamboerijnen en violen en zag hij eenen grooten hoop dansende vrouwen, en onder haar een schoon wijf met eenen gouden ketting om den hals.

De schooier, die in zijn schik was omdat hij lekker gegeten had, zegde aan Uilenspiegel dat die jonge, schoone vrouwe de koningin van de boogschieting was, dat zij Mietje heette en de vrouw was van sher Renonckel, schepen van de gemeente. Dan vroeg hij aan Uilenspiegel zes duiten om te drinken: Uilenspiegel gaf ze hem. Gegeten en gedronken hebbende, ging de schooier, in de zonne, op de hurken zitten, om met zijne nagelen zijne tanden te kuischen.

Als de vrouwelijke boogschutters Uilenspiegel in zijne pelgrimspij zagen, begonnen zij rond hem een rondeken te dansen, zeggende:

- Dag, schoone pelgrim; komt gij van verre, jonge pelgrim?

Uilenspiegel antwoordde:

- Ik kom uit Vlaanderen, het schoone land der verliefde meidekens.

En droefgeestig dacht hij aan Nele.

- Wat was uwe misdaad? vroegen zij, terwijl zij haren dans staakten.

- Ik durf het niet zeggen, mits ze zoo groot was, sprak hij. Bij mij, mijne hartjes, is niemendal klein.

Zij lachten en vroegen waarom hij aldus moest reizen met den pelgrimsstaf, den bedelzak, de oesterschelpen?

- 't Is, antwoordde hij met eene kleine leugen, omdat ik gezegd heb dat de zielmissen voordeel brengen aan de priesters.

- Zij brengen hun klinkende munt op, antwoordden de vrouwen, maar toch zijn zij voordeelig voor de zielen uit 't vagevuur.

- Daar was ik niet bij, antwoordde Uilenspiegel.

- Komt gij met ons eten? vroeg de schoonste boogschutteres.

- Ik wil, sprak hij, met U eten, en U opeten, U en uwe vriendinnen, de eene na de andere, want gij zijt lekkere brokjes, lekkerder dan ortolanen, lijsters of sneppen.

- God vergeve U, spraken zij, dat wild is buiten prijs.

- Zooals gij allen, mijne hartjes, antwoordde hij.

- 't Is te zien, spraken zij, maar wij zijn niet te koopen.

- Noch te geven? vroeg hij.

- Ja, zegden zij, wij geven slagen aan degenen die te stout zijn. Hebt gij er van doen, wij zullen op U slaan gelijk op kaf.

- Ik doe niet mee, sprak hij.

- Kom dan mee-eten, zegden zij.

Blijde als hij was rond zich vroolijke, lachende gezichten te zien, volgde hij heur naar de koer van het gasthof. Plotselings zag hij de broeders van de Goede-Tronie, in groote staatsie, met vaandel, fluit, bazuin en tamboerijn, de koer binnenkomen; zij droegen waardiglijk den naam van hunne broederschap. Mits zij hem nieuwsgieriglijk bekeken, zeiden de vrouwen hun dat het een pelgrim was dien ze op den weg ontmoet en meegebracht hadden naar 't festijn, mits zijne tronie haar aanstond.

De mannen stemden hiermee in, en een hunner sprak:

- Reizende pelgrim, wilt gij eene bedevaart doen in sausen en stoverije?

- Daarvoor wil ik de leerzen van Duimken aantrekken, antwoordde Uilenspiegel.

Als hij met hen de zaal van 't festijn ging binnentrekken, zag hij op de Parijsche baan een twaalftal blinden. Als zij voorbij hem kwamen, kloegen zij van honger en dorst. Uilenspiegel zei tot zich zelven dat zij dien dag zouden avondmalen als prinsen, en wel ten koste van den deken van Ukkel, op rekening van de zielmissen.

Hij ging tot hen en sprak:

- Hier zijn negen gulden, gij kunt komen eten. Riekt gij den geur niet van de stoverije?

- Laas! spraken zij, al eene halve uur, doch zonder hope.

- Gij zult er eten, zegde Uilenspiegel, mits gij nu negen gulden hebt. Maar hij gaf ze hun niet.

- Wees gezegend! spraken zij.

En, door Uilenspiegel geleid, zett'en zij zich rond eene kleine tafel, terwijl de broeders van de Goede-Tronie met hunne wijven en dochteren aan de groote tafel gingen zitten.

Met een zelfvertrouwen van negen gulden, spraken de blinden luide en stout:

- Baas, geef ons te eten en te drinken, alles van 't beste!

De weerd die van negen gulden had hooren spreken, dacht dat die in hunne tasschen waren en vroeg wat zij wenschten.

Toen riepen allen te gelijk:

- Boonen met spek, hutsepot met rundvleesch, kiekens, kalfsvleesch en hamelvleesch. - Zijn de worsten voor de honden gemaakt? - 'k Heb witte en zwarte pensen geroken; 'k zou ze zien, als ik nog mijne lanteernen had. - Waar zijn de koekebakken met Anderlechtsche boter? Zij zingen in de panne, bij 't denken aan het bier, waarmede wij ze zullen begieten. - Wie geeft mij de hesp met eieren die mijn mond placht te streelen? - Waar zijt gij, hemelsche *soezels* die zwemmen te midden in de nieren, hanekammen, kalfszwezeriken, ossesteerten, schapepooten, met veel ajuin, peper, kruidnagelen, muskaat, goed ondereen gestoofd met drij pinten witten wijn voor de saus? - Wie brengt U tot mij, goddelijke kalfsworsten, die zoo goed zijt dat ge niets zegt als men U opeet? Gij kwaamt recht uit Luilekkerland, waar niet te werken, en eten en drinken een ambacht is. Gij zijt verdwenen lijk de droge bladeren van den jongsten herfst. - Ik wil een hamelbout met erwtjes. - Ik, verkensooren. - Ik, een rozenkrans van ortolanen, met sneppen voor de *Paters* en een vetten kapoen voor het *Credo*.

De weerd antwoordde bedaard:

- Gij gaat een pannekoek van zestig eieren krijgen en, als wegwijzers om uwe vorken te bestieren, vijftig zwarte pensen, rookend op dien berg van spijzen gestoken, met dobbelen pee terman: dat zal de riviere wezen.

Het water kwam in den mond van de arme blinden.

- Dien ons den berg, de wegwijzers en de rivier op.

En de broeders van de Goede-Tronie en hunne vrouwen, die reeds met Uilenspiegel aan tafel zaten, zeiden dat het voor de blinden een dag van onzichtbare smulpartij was, en dat de arme lieden aldus de helft van hun genot kwijt waren.

Als de weerd en vier koks den pannekoek opbrachten, die heel opgesmukt was met peterselie en andere keurlijkheid, wilden de blinden er zich op werpen, maar de weerd gaf, niet zonder moeite, aan elk eerlijk zijn deel op zijne teil.

De boogschutteressen waren verrukt als zij hen zagen slempen en zuchten van genoegen, want zij hadden grooten honger en sloegen de pensen binnen lijk oesters. De dobbele peeterman liep in hunne magen gelijk een waterval van 't hoogste des gebergten.

Als zij hunne teilen uitgewischt hadden, vroegen zij opnieuw koekebakken, ortolanen en weer stoverije. De weerd bracht hun slechts een schotel beenderen, die in goede saus zwommen. Maar hij deelde ze niet rond.

Als zij hun brood en hunne handen tot aan de ellebogen in de saus gedoopt hadden, en niets vonden dan kotelet-, kalfs- en andere beenderen, tot zelfs enkele ossekakebeenen, meende een iegelijk dat zijn buurman al het vleesch had, en verwoed sloegen zij met de beenderen op elkanders gezichte.

Als de broeders van de Goede-Tronie naar hartelust gelachen hadden, legden zij goedhartig een deel van 't festijn op de teil van de arme blinden, en een iegewelk die een been zocht om er mee te slaan, legde de hand op eene lijster, een kieken, een koppel leeuweriken, terwijl de vroolijke wijven hun hoofd ach-

terover hielden en hun Brusselschen wijn lieten drinken zooveel als zij konden. En als de arme lieden blindelings tastten om te voelen van waar die stroom godendrank kwam, grepen zij maar een rok, die gezwind uit hunne handen glipte.

En zij aten en lachten, dronken en zongen. Eenigen roken dat daar poezele wijfjes moesten zijn en liepen, betooverd van liefde, de eetzale rond, maar de listige vrouwen misleidden hen, verborgen zich achter een broeder van de Goede-Tronie en spraken toen: ‘Kus mij, toe!’ En als zij 't deden, kusten zij in stee van de donzige huid eener vrouw, het harig gezicht van een man, wat toen veel gestomp en gestoot teweegbracht.

De broeders van de Goede-Tronie zongen, en zij zongen insgelijks. En de lustige wijven lachten van pleizier en genoegen als zij hen zoo vol vroolijkheid zagen.

Als die heerlijke uren voorbij waren, sprak de baas tot hen:

- Gij hebt goed gegeten en gedronken, geeft mij nu zeven gulden.

Elk hunner zwoer dat hij de beurze niet had en beschuldigde zijn buurman. Daarvan kwam nog een gevecht, in hetwelk zij trachtten te schoppen, te slaan en te smijten, maar zij konden niet en sloegen in de lucht, want de broeders van de Goede-Tronie die 't zagen aankomen, hadden de blinden achteruit getrokken. En 't regende slagen in de lucht, behalve een die bij ongeluk terechtkwam op 't aangezicht van den baas die, grammoedig, hen aftastte en anders niets vond dan een versleten schapulier, zeven duiten, drie hoozeknoopen en hunne paternosters.

Hij wilde hen in het verkenskot steken en hen daar op water en brood zetten, tot dat liefdadige zielen voor hen betaald hadden.

- Wilt gij, vroeg Uilenspiegel, dat ik borg voor hen blijve?

- Ja, antwoordde de baas, als iemand ook voor U borg is.

De Goede-Tronies gingen het doen, als Uilenspiegel hen voorkwam en sprak:

- De deken zal borg zijn, ik ga het hem vragen.

Met de zielmissen in den kop, trok hij naar den deken en vertelde hem alzoo dat de baas uit de *Trompet* van den duivel bezeten was en dat hij van anders niet sprak dan van verkens en blinden, dat de verkens de blinden opaten en de blinden de verkens, onder allerhande goddelooze gedaanten van gebraad en van stoverije. Middelerwijl, zoo vertelde hij, brak de baas tehuis alles aan stukken, en hij bad hem den armen man van dien boozen duivel te komen verlossen.

De deken beloofde het, maar zei dat hij niet dadelijk kon komen, mits hij bezig was met de rekeninge van 't kapittel te maken en dat dit zeer lastig was, als hij er wilde aan komen.

Mits Uilenspiegel zag dat hij ongeduldig werd, zegde hij dat hij ging terugkomen met het wijf van den baas en dat de deken haar zelven kon spreken.

- 't Is goed, antwoordde de deken.

Uilenspiegel keerde terug bij den baas en zegde hem:

Ik heb den deken gesproken, hij blijft borg voor de blinden. Terwijl gij op hen let, kan de bazinne meekomen bij hem, en hij zal heur herhalen wat ik U kome te zeggen.

- Ga mee, vrouw, sprak de baas.

De bazinne ging met Uilenspiegel bij den deken, die maar altijd aan 't cijferen was, om zijne profijten te vinden. Als zij binnenkwam met Uilenspiegel, maakte hij met de hand driftig een teeken, zeggende:

- Ga heen en wees gerust: binnen een dag of twee kom ik bij uwen man.

En als Uilenspiegel terug naar de *Trompet* keerde, sprak hij onderweg in zich zelven: ‘Hij zal honderd gulden betalen en dat zal mijne eerste zielmisse zijn.’

En hij was weg, en de blinden insgelijks.

XXXVI

's Anderen daags kwam Uilenspiegel op eene baan die vol volk was. Hij volgde de menigte en vernam weldra dat het dien dag beeweg naar Alsemberg was.

Hij zag er arme oude vrouwen die, voor een gulden en om de zonden van groote damen te boeten, barrevoets achterwaarts gingen. Op den boord van de baan deed meer dan een pelgrim zich te goed aan wafelen en bruinbier, bij geschal van lieren, violen en doedelzakken. En de reuk van allerhande spijzen steeg ten hemel als een zoete wierook van wellust.

Maar daar waren ook andere pelgrims die er gemeen, ellendig uitzagen, die hadden zes stuivers van de Kerk gekregen, om achterwaarts den beeweg te doen.

Een kaalhoofdig manneken, met opengesperde oogen, volgde hen, insgelijks achterwaarts springend en onze-vaders zeggend.

Uilenspiegel, die wilde weten waarom hij aldus de kreeften nadede, ging voor hem staan en sprong glimlachend lijk hij. Lieren, pijpen, violen en doedelzakken, alsmede het geschreeuw der pelgrims, waren de muziek van dien dans.

- Zeg eens, Jan van den Duivel, sprak Uilenspiegel, is het om zeker te zijn van te vallen dat gij averechts gaat?

De man antwoordde niet en ging voort met vader-onzen te knauwen.

- Of is het om de boomen te tellen, vervolgde Uilenspiegel, en misschien ook de bladeren er bij?

De man, die een *Credo* zei, dede Uilenspiegel teeken dat hij zwijgen moest.

- Of, sprak deze, altijd voor hem springend en zijne gebaren nabootsend, zijt gij misschien eensklaps zot geworden, dat gij loopt lijk de kreeften? Maar die van een zot een verstandig antwoord verwacht, is zelf niet wel wijs. Niet waar, mijnheer de kletskop?

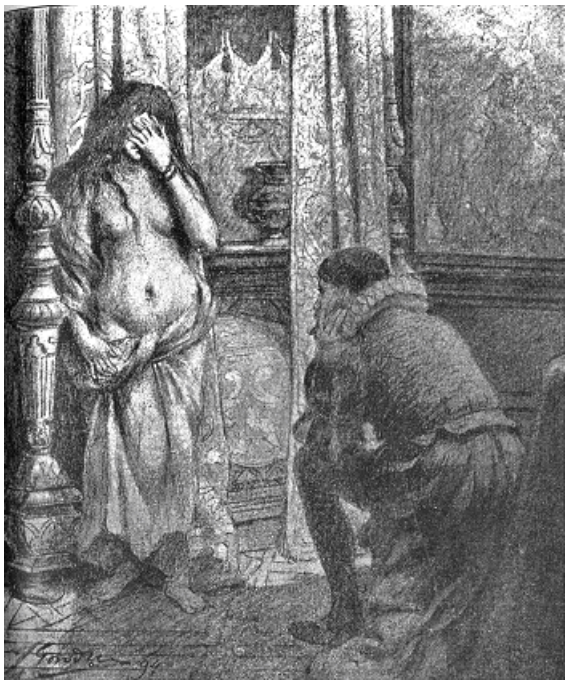

- Is het mijne schuld, sprak zij, als ik onvruchtbaar ben? (Blz. 112) **6**

Mits de man nog niet antwoordde, ging Uilenspiegel voort met dansen en springen, doch hij maakte daarbij zooveel gerucht met zijne zolen, dat de weg klonk als een houten kist.

- Of zijt gij stom, mijnheer? vroeg Uilenspiegel ten slotte.

- *Ave Maria*, sprak de man, *gratiâ plena et benedictus fructus ventris tui Jesu*.

- Of misschien doof? zei Uilenspiegel. Dat gaan wij dadelijk zien: men zegt dat dooven vleierij noch beleediging hooren. Laat zien of de trommel van uwe ooren van vel of van staal is: Meent gij, lanteerne zonder keers, mislukte voetganger, dat gij op een mensch gelijkt? Ge kunt wachten tot dat wij van vodden gemaakt zijn. Zag men ooit zulke gele tronie, zulk een kletshoofd, elders dan op een galgeveld? Zijt gij in uw leven nooit gehangen geweest?

En Uilenspiegel danste steeds voort, en de man, die kwaad wierd, stapte grammoedig achterwaarts en knauwde zijn vader-onzen met heimelijke kwaadheid.

- Of misschien, sprak Uilenspiegel, verstaat gij maar het Hoogvlaamsch, daarom ga ik U in 't Platvlaamsch aanspreken: Zijt gij geen gulzigaard, dan zijt gij een dronkaard; zijt gij geen dronkaard, dan zijt gij ergens verstopt; zijt gij niet verstopt, dan hebt gij den afgang; zijt gij geen hoerenlooper, dan zijt gij gesneden, en als er op de duizend millioen mannen op de aarde maar één horendrager was, dan zoudt gij het zijn...

Op die rede, viel Uilenspiegel op zijn achterste, met de beenen omhoog, want de man had hem zulk een vuistslag op den neus toegediend dat het vuur hem uit de oogen sprong. Vervolgens liet de man zich listiglijk op hem vallen en sloeg hij hem overal, dat de slagen als hagelsteenen op het magere lichaam van Uilenspiegel vielen. En de stok van dezen rolde mede ten gronde.

- Dat zal U leeren, sprak de man, eerlijke menschen kwellen die op bedevaart gaan. Want - gij moogt het wel weten - ik ga ook naar Alsemberg, volgens oudsher gebruik, om

Onze-Lieve-Vrouwe te bidden, een kind te willen doen afkomen, dat mijne vrouw ontving terwijl ik op reize was. Om zulk eene groote genade te verkrijgen, moet men, zonder te spreken, achterwaarts loopen en dansen van den twintigsten stap voorbij zijn huis tot aan de trappen van de kerk. Laas! nu moet ik heel opnieuw beginnen.

Uilenspiegel, die zijn stok opgeraapt had, sprak:

- Ik zal U helpen, deugniet, die Onze-Lieve-Vrouwe wilt gebruiken om de kinderen in den buik hunner moeder te vermoorden.

En hij begon den leelijken horendrager zoo deerlijk te slaan, dat hij hem voor dood op den weg liet.

Nog altijd stegen het gehuil van de pelgrims en het geluid van pijpen, lieren, violen en doedelzakken omhoog, alsmede de geurige wierook van gekook en gebraad.

XXXVII

Klaas, Soetkin en Nele zaten samen rond den heerd en praatten over den reizenden pelgrim.

- Meisje, sprak Soetkin, waarom kunt gij hem voor altijd bij ons niet houden, door uwe jeugd en uwe schoonheid?

- Laas! sprak Nele, ik kan niet.

- Omdat hij, antwoordde Klaas, meer behagen vindt in te loopen, zonder ooit te rusten, tenzij om te eten.

- De leelijke stouterik! zuchtte Nele.

- Ik geef toe dat hij stout is, sprak Soetkin, maar leelijk niet. Als Uilenspiegel Grieksch noch Romeinsch van gezicht is, is hij zooveel te schooner; want van Vlaanderen zijn zijne vlugge voeten, van 't Brugsche Vrije zijne levendige bruine oogen, en zijn neus en mond zijn gemaakt door twee vossen, ervaren in de kunsten van slimheid en verstand.

- Wie dan, vroeg Klaas, maakte hem zijne armen van luierik en zijne beenen, die al te vlug loopen naar vermaak en pleizier?

- Zijn al te jeugdig herte, was 't antwoord van Soetkin.

XXXVIII

In dien tijd genas Katelijne, met kruiden, een os, drie schapen en een verken toebehoorende aan Speelman, doch de koe van Jan Beloen kon ze niet genezen. Jan beschuldigde heur van hekserij en verklaarde dat zij het dier betooverd had, mits zij, terwijl zij het de geneeskruiden gaf, het gestreeld en aangesproken had, zeker in eene duivelsche tale, want een eerlijk christenmensch mag het woord tot geen dier richten.

Gemelde Jan Beloen voegde er bij dat hij gebuur was van Speelman, wiens os, schapen en verken zij genezen had en, als zij zijne koe gedood had, het zeker was op het opstoken van Speelman, die jaloersch was omdat zijne akkers slechter bebouwd waren en minder opbrachten dan de zijne - van Beloen namelijk. Op getuigenis van Pieter Meulemeester, een man van goed gedrag en zeden, en ook van Jan Beloen, die bevestigden dat Katelijne te Damme bekend stond als tooverheks, en naar allen schijn de koe gedood had, werd Katelijne gevangen en veroordeeld om op de pijnbank te worden gelegd tot dat zij bekentenis dede van hare misdaden.

Zij werd ondervraagd door een schout die altijd grammoedig was, want heel den dag door dronk hij brandewijn. Voor hem en voor die van de Vierschaar dede hij Katelijne op de eerste pijnbank zetten.

De beul ontkleedde haar tot op het vel, toen zag hij overal of zij geenerlei hekserij verborgen hielde.

Hij vond niets, en bond heur met koorden op de pijnbank. Toen zegde zij:

- Heilige Moeder Gods, laat mij sterven, dat ik mijne schamelheid aan die mannen niet hoeve te toonen.

Toen legde de beul natte doeken op heure borst, heuren buik en heure armen; vervolgens hief hij de bank op en goot hij heet water in heure keel, met zulke groote hoeveelheid, dat zij

gansch opgeblazen scheen. Vervolgens liet hij de bank nedervallen.

De schout vroeg aan Katelijne of zij hare misdaad wilde bekennen. Zij schudde het hoofd. Toen goot de beul nog heet water in haren mond; maar Katelijne gaf het allemaal over.

Op het oordeel van den heelmeester werd zij toen losgemaakt. Zij sprak niet, doch klopte op hare borst om te zeggen dat het heet water haar verbrand had. Als de schout zag dat zij van de eerste foltering bekomen was, sprak hij tot haar:

- Beken dat gij tooverheks zijt en dat gij de koe betooverd hebt.

- Ik zal niet bekennen, sprak zij. Zooveel het in de macht van mijn zwak herte ligt, zie ik alle beesten geerne, en ik dede nog liever leed aan mij zelve dan aan hen, mits zij zich niet verdedigen kunnen. Om de koe te helpen, heb ik de geneeskruiden gebruikt die ik moest.

Maar de schout sprak:

- Gij hebt vergif gebruikt, want de koe is gestorven.

- Heere schout, antwoordde Katelijne, ik ben hier voor U en in uwe macht; en toch durf ik zeggen dat een dier, evenals een mensch, van ziekte kan sterven, niettegenstaande de hulp van artsen en heelmeesteren. En bij Jezus-Christus die voor onze zonden op het kruis is gestorven, zweer ik dat ik die koe geenerlei kwaad gewild heb, doch getracht heb ze te genezen met de gebruikelijke kruiden.

Woedend sprak toen de schout:

- Die teef van den duivel zal niet blijven afstrijden; men brenge heur op eene andere pijnbank!

En daarna dronk hij een groot glas brandewijn uit.

De beul dede Katelijne zitten op het deksel eener eiken doodkist, die op pikkels stond. Dat deksel had den vorm van een dak en sneed lijk een mes. Een groot vuur brandde in den schoorsteen, want men was toen in November.

Katelijne werd op de doodkist en op eene scherpe houten

pinne gezet, en men dede haar nieuwlederen schoenen aan die te smal waren. Zóó schoof men heur tegen het vuur. Als zij de snede van de doodkist en de scherpe pinne in haar vleesch voelde dringen, en de hitte van 't vuur het leder van de schoenen dede ineenkrimpen, riep zij uit:

- Ik lijd ongemeene smerten! Wie geeft mij zwart vergif?

- Breng haar dichter bij het vuur, sprak de schout.

Toen ondervroeg hij Katelijne.

- Hoe dikwijls, sprak hij, reedt gij op een bezemsteel naar den heksensabbat? Hoe dikwijls deedt gij het koren in de aar, de vrucht op den boom, het kind in den buik zijner moeder sterven? Hoe dikwijls zaaidet gij haat en nijd in de herten van broeders en zusters?

Katelijne wilde spreken, maar zij kon niet, en zij zwaaide met hare handen als om ‘neen’ te zeggen. Toen zegde de schout:

- Zij zal niet spreken vooraleer zij al heur heksenvet zal voelen smelten. Breng haar nog dichter bij het vuur.

Katelijne schreeuwde. De schout zegde heur:

- Bid Satan dat hij U verfrissching geve.

Met een gezicht vol smerte, wees zij naar heure schoenen die rookten, ten gevolge van de hitte des vuurs.

- Bid Satan dat hij ze U uitdoe, sprak de schout.

Tien uren sloeg de klok, dit was het etensuur van den wreedaard; hij vertrok met zijn schrijver, den beul en zijn knechten, en liet Katelijne alleene bij 't vuur, in de folterkamer.

Te elf uren kwamen zij terug, en zij vonden Katelijne stijf en onbeweeglijk zitten. De schrijver sprak:

- Ik geloof dat zij dood is.

De schout beval den beul Katelijne van de doodkist te nemen en heure schoenen uit te doen. Hij moest ze vaneen snijden en Katelijnes voeten waren heel rood en bloedden.

En de schout, die aan zijnen maaltijd dacht, uitte geen woord; doch weldra kwam ze tot heur zelve terug; zij viel ten

gronde zonder zich te kunnen oprichten, ondanks hare krachtsinspanning; zij sprak tot den schout:

- Vroeger wildet gij mij voor echtgenoote, maar nu zult gij mij niet meer hebben. Viermaal drie is een heilig getal, en de dertiende is de echtgenoot.

Vervolgens, mits de schout wilde spreken, zegde zij hem:

- Zwijg stille: hij hoort beter dan de aartsengel die in den hemel de hertkloppingen der rechtveerdigen optelt. Waarom komt gij zoo spa? Viermaal drie is een heilig getal, het doodt de ellendelingen die mij willen vervolgen.

De schout sprak:

- Zij ontvangt den duivel in heur bedde.

- Zij is uitzinnig, ten gevolge van de smerten der foltering, sprak de schrijver.

Katelijne werd terug naar 't gevang gebracht. Drie dagen nadien kwam de schepenkamer in de Vierschaar bijeen en, na rijpe beraadslaging, werd Katelijne veroordeeld tot de straffe des vuurs.

De beul en zijne knechten brachten heur naar de Groote Markt van Damme alwaar een schavot opgericht was, hetwelk zij beklom. Op de Markt stonden de provoost, de heraut en de rechters.

Driemaal klonken de bazuinen van den stadsheraut en deze sprak tot het volk:

- De magistraat van Damme, medelijden gekregen hebbende met vrouwe Katelijne, heeft haar niet willen straffen volgens al de strengheid van de wet van de stede, maar tot teeken dat zij tooverheks is, zal heur haar verbrand worden, voorders zal zij twintig gouden karolussen boete betalen en voor drie jaar gebannen worden uit de stede van Damme, op verbeurte van een lid.

En het volk juichte die barbaarsche goedertierenheid toe.

De beul bond Katelijne toen aan eenen paal, legde op heur geschoren hoofd eene pruik van werk en stak die in brand.

En het werk brandde lang, en Katelijne schreeuwde en huilde van pijn.

Eindelijk werd zij losgemaakt en op eene kar buiten het grondgebied van Damme gebracht, want heure voeten waren verbrand.

XXXIX

Terwijl Uilenspiegel te 's Hertogenbosch in Braband was, wilden de heeren van de stad hem tot hunnen nar benoemen, maar die weerdigheid weigerde hij, zeggende: ‘Reizende pelgrims mogen zich nergens nederslaan, hun verblijf is de groote baan’.

Te zelfden tijde kwam Philips, die koning van Engeland was, zijne toekomstige erfstaten Vlaanderen, Braband, Henegouwen, Holland en Zeeland bezoeken. Hij was toen op zijn negen en twintigste jaar; in zijne grijze oogen blonken bittere droefgeestigheid, woeste geveinsdheid en wreedaardige vastberadenheid. Koud was zijn aangezicht, stijf zijn hoofd met vaalrood haar, alsmede zijn mager lichaam en zijne schrale beenen. Langzaam en slijmerig sprak hij, alsof hij wolle in den mond had.

Te midden van tornooien, steekspelen en feesten, bezocht hij opvolgenlijk het vroolijke hertogdom Braband, het rijke graafschap Vlaanderen en zijne andere heerlijkheden. Overal beloofde hij onder eede de privileges te zullen eerbiedigen; maar als hij te Brussel op 't Evangelie zwoor de Brabandsche gouden bul in stand te zullen houden, trok zijne hand zoo danig te zamen dat men hem het heilige boek moest afnemen.

Hij ging naar Antwerpen, waar men drie en twintig zegebogen oprichtte om hem te ontvangen. De stad gaf tweehonderd zeven en tachtig duizend gulden uit om die bogen te betalen, alsmede voor de kleedij van achttien honderd negen en zeventig kooplieden, allen in karmozijnpanne, en voor de rijke livrei van vierhonderd zestien lakeien en den schitterenden zijden

dos van vier duizend poorters, mede allen gelijk gekleed. Menigvuldige feesten wierden gegeven door de rhetorika-kamers van bijna al de steden uit de Nederlanden.

Daar werden gezien met hunne narren, de Prins van Liefde, van Doornijk, rijdende op eene zeuge die Astarte hiet; de Koning der Zotten, van Rijsel, die een peerd bestierde bij den steert en achter hetzelve ging; de Prins van Genuchte, van Valencijn, die zich vermaakte met de veesten van zijnen ezel te tellen; de Abt van Vroolijkheid, van Atrecht, die zijn Brusselschen wijn dronk uit eene flesch, in de gedaante van een getijdenboek, en hij vond het boek lustig om lezen; de Abt der Gevulde-Buiken van Ath, die gescheurde kleederen en versleten schoenen aanhad, maar eene worst droeg, met dewelke hij zijn buiksken vulde; de Proost van Onbezonnenheid, jonge knaap die op eene schuwe geit zat en aldus door het volk reed, waardoor hij met groote menigte slagen en stompen ontving; de Abt van den Zilveren-Schotel, van de stad Le Quesnoy die, te peerd, gebaarde zich neder te zetten in eenen schotel, zeggende ‘hoe groot een beest ook is, het toch kan gebraden worden’.

En zij vertoonden allerhande onschuldige gekheden, maar de vorst bleef somber en stuursch.

's Avonds nog kwamen de markgraaf van Antwerpen, de burgemeesteren, hoofdmannen en dekenen bijeen om iets te vinden dat Philips kon doen lachen.

De markgraaf sprak:

- Hebt gij nooit hooren spreken van zeker Pierken Jacobsen, den nar van 's Hertogenbosch, die bekend is voor zijne aardige streken?

- Ja, spraken zij.

- Hewel, zei de markgraaf, laat ons hem ter stede ontbieden, en dat hij iets aardigs vertoone, mits onze nar lood in zijne schoenen heeft.

- Laat ons hem ontbieden! spraken zij.

Als de bode van Antwerpen naar 's Hertogenbosch kwam,

zegde men hem dat de nar Pierken gebersten was van 't lachen; maar dat er voor eenigen tijd een andere nar in de stad was, met name Uilenspiegel.

De bode ging hem vinden in eene taveerne, waar hij gestoofde mosselen aan 't eten was.

Uilenspiegel was verrukt als hij vernam dat het voor hem was, dat de schepenenbode van Antwerpen kwam, op een schoon peerd van het Veurne-Ambacht en met een ander bij den toom.

Zonder af te stijgen, vroeg de bode hem of hij geene nieuwe poetsen kende om koning Philippus te doen lachen.

- Onder mijn haar liggen er poetsen met de macht, antwoordde Uilenspiegel.

En zij reden weg. De twee peerden liepen spoorslags tot Antwerpen, met den bode en met Uilenspiegel.

Uilenspiegel verscheen voor den markgraaf, den binnen-burgemeester, den buiten-burgemeester en de poorters van Antwerpen.

- Wat schikt gij te doen? vroeg de markgraaf hem.
- In de lucht vliegen, antwoordde Uilenspiegel.
- Hoe gaat gij dat aan boord leggen? vroeg de markgraaf.
- Weet gij wat nog minder weerd is dan eene blaze die berst?
- Neen, sprak de markgraaf.
- 't Is een geheim dat men uitbrengt, was 't antwoord van Uilenspiegel.

Doch de feestherauten reden op hunne schoone peerden met karmozijnpanne getoomd, door de straten, markten en pleinen van de stad met slaande trom en schallenden horen. Op die wijze maakten zij bekend aan de *signoorkens* en *signorinnekens* dat Uilenspiegel, de nar van Damme, op de kaai in de lucht ging vliegen, in de aanwezigheid van koning Philippus en zijn eerweerdig, doorluchtig en adellijk gezelschap.

Rechtover de estrade des konings stond een huis, op Italiaan-

sche wijze gebouwd, langs het dak van hetwelk eene regengoot liep. En op die goot gaf een zoldervenster uit.

Dien dag reed Uilenspiegel door de stad op een ezel. Een voetknecht liep nevens hem. Uilenspiegel had het schoon karmozijnzijden kleed aangedaan, hetwelk de heeren van de stad hem geschonken hadden. Tot hoofddeksel had hij eene kap, mede van karmozijnzijde, aan dewelke men twee ezelsooren zag, met een belleken aan. Hij droeg een halssnoer van koperen penningen, op dewelke het schild van Antwerpen prijkte. Aan de mouwen van zijn kleed zag men aan een puntigen elleboog een paar vergulde bellekens. Hij droeg voorder opgewipte leerskens, met een belleken aan elken top.

Zijn ezel was getoomd met karmozijnzijde en droeg op elke bil het schild van Antwerpen, met fijn goud geborduurd.

De knecht hield met de eene hand den ezel bij den kop en met de andere eenen tak aan denwelken een koebelletje klingelde.

Uilenspiegel liet zijn knecht en zijn ezel op straat en klom in de dakgoot.

Daar dede hij de bellekens klinken en de armen wijd open, alsof hij vliegen ging. Dan bukte hij zich naar koning Philippus, zeggende:

- Ik dacht dat niemand dan ik in Antwerpen zot was, maar ik zie dat de stad vol gekken is. Hadt gij mij gezegd dat gij vliegen gingt, dan had ik U niet geloofd; maar een zot komt U zeggen dat hij het zal doen, en gij gelooft hem! Hoe wilt gij dat ik vliege, mits ik geene vleugelen heb?

De eenen lachten, de anderen vloekten, maar allen zegden:

- 't Is toch de waarheid.

Maar koning Philips bleef stijf als een koning van steen.

En die van de gemeente fluisterden tot elkaar:

- 't Was de moeite niet, al die vermakelijkheden in te richten voor zulk een zuur gezicht.

En zij gaven drij gulden aan Uilenspiegel die heenging, nadat hij hun het karmozijnzijden kleed terug had gegeven.

- Wat zijn drij gulden in de tassche van een jonkman anders dan een sneeuwbal vóór 't vuur, dan eene volle flesch voor uw aanschijn, drinkebroers? Drij gulden! De bladeren vallen van de boomen, doch er schieten nieuwe op hunne plaats, maar de guldens gaan uit de zakken en keeren er nimmermeer in; de vlinderen verdwijnen met den zomer, en de guldens ook, hoewel zij meer dan twee esterlings wegen.

Dus sprekende, staarde Uilenspiegel naar zijne drij gulden.

- Welk fier gezicht, murmelde hij, heeft, op de zijde van den beeldenaar, die gehelmde, geharnaste keizer Karel, met een zweerd in eene hand en den aardbol in de andere! Door de genade Gods is hij Roomsch keizer, koning van Spanje enz., en hij is wel genadig voor ons, de geharnaste keizer. En hier op de keerzijde, hebt ge een schild, op hetwelk de wapenen van hertog, grave enz. zijner verschillende bezittingen gegraveerd zijn, met die schoone spreuke: *Da mihi virtutem contra hostes tuos*: 'Geef mij dapperheid tegen uwe vijanden.' Hij was dapper, inderdaad, tegen de protestanten die have en goed hebben, om van dezelven te erven. Ha! was ik keizer Karel, ik liet guldens voor een iegelijk slaan; mits iedereen rijk was, zou niemand meer hoeven te werken.

Maar Uilenspiegel had goed zijn schoon geld te bezien, toch verzwond het in 't gerinkel van bottels en pinten.

XL

Terwijl Uilenspiegel zich in karmozijnzijde op de dakgoot vertoonde, had hij Nele niet gezien die hem, onder de menigte, glimlachend toekeek. Zij woonde te Borgerhout, omtrent Antwerpen, en zij dacht dat als een nar vóór koning Philippus moest vliegen, het niemand anders dan haar vriend Uilenspiegel kon zijn.

Terwijl hij droomend op de baan ging, hoorde hij geenszins 't gerucht van haastige stappen achter zich, doch hij voelde de

twee handjes die men langs achter voor zijne oogen bracht. Aan Nele denkend, vroeg hij:

- Zijt gij het?

- Ja, sprak zij, ik loop achter U sedert dat gij uit de stad zijt. Kom mede met mij.

- Maar, antwoordde hij, waar is Katelijne?

- Gij weet niet, sprak zij, dat zij onrechtveerdig als tooverheks gefolterd werd, vervolgens voor drij jaar uit Damme gebannen, en dat men hare voeten, alsmede werk op het hoofd heeft verbrand. Ik zeg U dit, opdat gij niet zoudt verschieten, want zij is uitzinnig ten gevolge van de groote smerten. Heele nachten beziet ze soms heure voeten, zeggende: 'Hansken, mijn zoete duivel, zie eens wat zij gedaan hebben met uwe vriendinne. En heure arme voeten gelijken op twee bloedige wonden.' Toen weent zij en zegt zij: 'Andere vrouwen hebben een man of een minnaar, ik, ik leef op de wereld als eene weduwe.' Maar zeg ik haar dat haar Hansken grammoedig zal wezen, als zij van hem tot een vreemde durft spreken. En zij luistert naar mij gedwee als een kind, behalve wanneer zij ziet een os of eene koe, oorzake harer foltering; toen neemt zij ijlings de vlucht, zonder dat iets, barreelen of beken of grachten, haren loop kunne stuiten, tot dat zij eindelijk nederzijgt aan den hoek van een weg of tegen den muur van eene hoeve, waar ik heur ga oprapen om heure bloedende voeten te verbinden. En ik geloof dat zij met het pak werk ook heure hersenen in heur hoofd verbrand hebben.

En beiden waren zeer bedroefd, als zij dachten aan Katelijne.

Zij kwamen bij haar en zagen haar op eene bank in de zonne zitten, tegen den muur van heur huis. Uilenspiegel zegde heur:

- Herkent gij mij?

- Viermaal drie, sprak zij, is een heilig getal, en de dertiende is Thereb. Wie zijt gij, kind dezer booze wereld?

- Ik ben Uilenspiegel, antwoordde hij, de zoon van Klaas en van Soetkin.

Zij knikte tot teeken dat ze hem herkende; vervolgens riep zij hem bij met den vinger en fluisterde hem in 't oor:

- Als gij hem ziet, wiens kussen koud als de sneeuw zijn, zeg hem van te komen, Uilenspiegel.

Vervolgens heur verbrand haar toonende, sprak zij:

- Ik heb zeer; zij hebben mij mijnen geest afgenomen, maar als hij komt zal hij mijn hoofd vullen, dat nu heel hol is van binnen. Hoort gij? het klinkt als een klokke; 't is mijne ziel die aan de deure klopt om henen te gaan, mits hij brandt in de helle. Als Hansken komt en hij mijn hoofd niet wil vullen, zal ik hem zeggen er een gat in te snijden: de ziel die daar binnen is en klopt om buiten te komen, bedrukt mij zoo deerlijk dat ik het besterven zal. En ik slaap nimmermeer, steeds wacht ik op hem, want hij moet mijn hoofd komen vullen.

En nederzijgend, zuchtte zij diep.

En de boeren die van het veld kwamen om te gaan eten, terwijl de klokke hen kerkewaarts riep, kwamen voorbij Katelijne en spraken:

- Daar is de zottinne.

En zij maakten het teeken des kruises.

En Nele en Uilenspiegel weenden, en Uilenspiegel moest zijne bedevaart voortzetten.

XLI

Zijne bedevaart vervolgende, trad hij in dienst bij zekeren Judocus, die men de kwabakker heette, ter wille van zijne zure en norsche tronie. De kwabakker gaf hem voor eten drie oudbakken brooden per week en dede hem slapen in een kot onder het dak, waar het regende en waaide dat het een pleizier was.

Als Uilenspiegel zag dat hij zoo slecht behandeld was, bakte hij zijnen baas verscheidene poetsen en onder andere deze: als men 's morgens heel vroeg bakt, moet men 's nachts het meel builen. Nu op een nacht dat de mane scheen, vroeg Uilenspiegel

eene keers om te zien, en hij kreeg van zijn meester het volgende antwoord:

- Buil het meel in den maneschijn.

Uilenspiegel wilde op de letter gehoorzamen en builde het meel ten gronde, daar waar de mane scheen.

Als de kwabakker 's morgens kwam zien naar Uilenspiegels werk, vond hij hem nog builen.

- Kost het meel dan geen geld meer, sprak hij, dat gij het nu op den grond built?

- Ik heb het meel in den maneschijn gebuild, gelijk gij mij geheeten hebt, antwoordde Uilenspiegel.

De bakker antwoordde:

- Ezel die ge zijt, 't was door eene zeef dat gij het moest doen.

- Ik meende dat de maan eene zeef van nieuwe uitvinding was, antwoordde Uilenspiegel. Maar er zal niet veel verloren gaan, ik zal het meel opscheppen.

- 't Is nu te laat, antwoordde de bakker, om deeg te maken en te bakken.

Uilenspiegel sprak:

- Baas, het deeg van onzen buurman is gereed in den trog, wil ik het gaan nemen?

- Loop naar de galg, antwoordde de kwabakker, en neem wat er te vinden is.

- Ik ga, baas, antwoordde Uilenspiegel.

Hij liep naar het galgeveld en vond er de verdroogde hand van een dief. Hij bracht ze aan den kwabakker en sprak:

- Dit is eene hand van glorie die allen die ze op zich hebben onzichtbaar maken. Wilt gij uwe slechte inborst verbergen?

- Ik ga U aanklagen bij de gemeente, antwoordde de kwabakker, en gij zult zien dat gij het heerenrecht overtreden hebt.

Toen zij getweeën voor den burgemeester waren, wilde de kwabakker al de misdaden van Uilenspiegel beginnen opsommen, als hij zag dat deze de oogen wijd opensperde. Hij werd

Haar hoofd op zijn schouder leunend, vroeg zij hem wie hij was **7**

er zoo grammoedig om, dat hij zijne aanklacht onderbrak om te vragen:

- Wel, wat is er?

Uilenspiegel antwoordde:

- Gij hebt mij gezegd dat gij mij zoodanig zwart gingt maken, dat ik zou zien. Wel, ik zie niemendal...

- Uit mijne oogen! riep de bakker.

- Was ik in uw oogen, antwoordde Uilenspiegel, dan zou ik, als gij ze toedeedt, wel langs de neusgaten moeten buiten komen.

De burgemeester, denkende dat men hem voor den zot hield, wilde hen niet langer aanhooren.

Uilenspiegel en de kwabakker kwamen samen buiten, de bakker hief zijn stok op naar hem, doch Uilenspiegel sprong ter zijde en sprak:

- Baas, vermits het met slagen is dat men mijn meel built, neem gij de zemelen: dat is uwe grammoedigheid; ik houd de bloem: dat is mijne vroolijkheid.

En hem daarna eenen neus stellend, ging hij lachend heen.

XLII

De reizende Uilenspiegel ware wel geerne struikroover geworden, maar hij zei tot zich zelven dat hij met struiken niemendal verrichten kon.

Hij stapte op goed valle 't uit naar Oudenaarde, waar toen een garnizoen Vlaamsche ruiters lag, om de stede te verdedigen tegen de Fransche aanhangen, die het land verwoestten lijk sprinkhanen.

De hoofdman van de ruiters was een Fries, een zekere Kornjuin. Zij ook liepen het platteland af en knevelden het volk, dat aldus, gelijk gewoonte, langs twee kanten te gelijk opgegeten werd.

Alles was hun deeg: kiekenen en kapoenen, eenden en duiven,

kalveren en verkens. Op een avond dat Kornjuin en zijne mannen met buit beladen terugkwamen, zagen zij aan den voet van een boom Uilenspiegel liggen, die sliep en zeker van stoverije droomde.

- Wat doet gij om te leven? vroeg Kornjuin.
- Sterven van honger, antwoordde Uilenspiegel.
- Wat is uw ambacht?
- Reizen voor mijne zonden, de anderen zien wroeten, op de koorde dansen, lieve gezichtjes schilderen, messenhechten snijden, op den rommelpot spelen en op de trompet blazen.

Als Uilenspiegel zoo stout zei dat hij op de trompet kon blazen, was het omdat hij had hooren zeggen dat, in het slot van Oudenaarde, de plaats open was van torenwachter, ten gevolge van den dood van den ouden man welke die bediening vervulde.

Kornjuin zei hem:

- Gij zult bazuinblazer van de stede worden.

Uilenspiegel volgde hem en hij werd gebracht op een van de hoogste torens der vestingen, in een goed verlucht kotje, dat open was voor alle winden, behalve dien uit 't Zuiden, dewelke hem maar weinig mishandde.

Men zei hem dat hij blazen moest, als hij den vijand zag afkomen en, te dien einde, steeds het hoofd vrij en de oogen helder houden moest, weshalve men hem niet te veel eten of te drinken brachte.

De hoofdman en zijne huurlingen bleven in den toren en kermisten heel den dag ten koste van het platteland. Daar werd meer dan eenen kapoen, wiens eenige misdaad was van vet te zijn, doodgedaan en opgesmuld. Uilenspiegel die altijd vergeten wierd en zich tevreden moest houden met zijne magere portie, vond in 't heel geen behagen in den reuk van de saus. De Franschen kwamen en kaapten weg wat zij vonden, doch Uilenspiegel blies het alarm niet.

Kornjuin kwam boven en vroeg:

- Waarom hebt gij niet geblazen?

Uilenspiegel sprak:

- Gij hadt kunnen denken dat het was als dankzegging voor mijn eten.

's Anderen daags bestelde de hoofdman een groot festijn voor hem en zijne huurlingen, maar Uilenspiegel wierd nog eens vergeten. Zij gingen zich deugd doen aan 't lekkere maal, als Uilenspiegel alarm blies.

Kornjuin en zijne soldaten die meenden dat de Franschen daar waren, verlieten de tafel en sprongen te paard. Zij reden in aller ijl de stad uit, maar buiten vonden zij niets dan een os, die in de zonne herkauwde, en zij namen hem mee.

Middelerwijl had Uilenspiegel zich volgestopt met vleesch en met wijn. Als de hoofdman terugkwam zag hij hem, glimlachend, met waggelende beenen staan aan de deur van de zaal van 't festijn. Hij sprak:

- 't Is verraderswerk van alarm te blazen als gij den vijand niet ziet, en van niet te blazen als ge hem wel ziet.

- Mijnheer de hoofdman, antwoordde Uilenspiegel, ik heb geblazen om mij te verlichten, want in mijn toren was ik zoodanig opgeblazen van wind, dat ik vreesde weg te zullen vliegen. Laat mij maar ophangen, nu of eene andere maal, als gij ezelsvel noodig hebt voor uwe trommelen.

De hoofdman ging henen en zegde geen woord.

Maar Oudenaarde kreeg tijding dat de genadige keizer Karel de stede zou komen bezoeken met een doorluchtig gezelschap. Te dier gelegenheid gaven de schepenen aan Uilenspiegel eenen bril, om Zijne Majesteit beter te zien afkomen. Uilenspiegel moest driemaal blazen, zoodra hij den keizer te Leupegem zag aanstappen, dat is op een kwartier van de Borgpoort.

Die van de stad zouden aldus den tijd hebben de klokken te luiden, het vuurwerk in gereedheid te brengen, het vleesch in den oven te zetten, de vaten te aansteken.

Op een dag, rond den middag, dat de wind uit Braband woei en de hemel helder was, zag Uilenspiegel eenen grooten

troep ruiters op fiere paarden, op den weg die naar Leupegem leidt. Sommigen droegen banieren. Degene die statig voorop reed, had eene goudlakensche muts op met groote pluimen. Hij droeg een kleed van bruine panne, met bloemen op geborduurd.

Uilenspiegel zette zijnen bril op en zag dat het keizer Karel was, die hoogstgenadiglijk aan die van Oudenaarde kwam toestaan hem hunne beste wijnen en fijnste vleezen op te dienen.

Heel die troep kwam stapvoets af en snoof de frissche lucht op, die eetlust doet krijgen, maar Uilenspiegel zei tot zich zelven dat die lieden de vette brokken gewoon waren en zij niet zouden sterven van eens over den pot te springen, mits vasten gezond is. Hij zag ze dus komen, maar toch blies hij op de trompet niet.

Lachend en blijmoedig kwamen zij nader, terwijl Zijne Heilige Majesteit het hoofd vooroverboog, als om te zien of er in zijnen buik plaats genoeg was voor het festijn van die van zijne goede stad Oudenaarde. Doch hij was verwonderd en ontevreden dat geenerlei klokke luidde, om zijne komst te kondschappen.

Ondertusschen kwam een boer de stede binnenloopen om te zeggen dat hij in de omstreken een Franschen aanhang gezien had, die op Oudenaarde kwamen, om alles te stelen en te rooven.

Op die rede sloot de poortwachter zijne poorte en liet hij de andere poortwachters door een knape der gemeente verwittigen. Maar de ruiters kermisten zonder van iets te weten.

Zijne Heilige Majesteit kwam altijd nader en was zeer grammoedig geen klokkegelui of kanongedonder te vernemen. Te vergeefs de ooren spitsend, hoorde hij niets dan den beiaard, die het half uur speelde. Hij kwam voor de poort, vond die gesloten en sloeg er op met de vuisten, om ze te doen openen.

En de heeren van zijn gevolg, grammoedig zooals hij, gromden bittere woorden. De poortwachter die omhoog op de vestingen stond, riep hun toe dat zij moesten stille zijn, of dat hij

hun wat kogels zou zenden, hetwelk hun ongeduld eenigszins koelen zoude.

Maar Zijne Majesteit, in woede ontstoken, riep uit:

- Blind verken, herkent gij uwen keizer niet?

De poortwachter antwoordde dat de minst vergulde verkens altijd de kleinsten niet waren, dat hij overigens goed wist dat de Franschen spotters van nature waren, mits keizer Karel die voor 't oogenblik oorlogde in Italië, voor de poorten van Oudenaarde niet wezen kon.

Daarop schreeuwden de keizer en de heeren nog luider, zeggende:

- Als gij niet opendoet, laten wij U braden op eene lans. En eerst zult gij uwe sleutels inslikken.

Op het gerucht dat zij maakten, kwam een oud soldaat uit de plaats waar 't geschut stond. Hij keek over den muur en sprak tot den poortwachter:

- Gij zijt mis, dat is onze keizer; ik herken hem goed, hoewel hij verouderd is sedert hij Maria Vander Gheynst van hier naar 't kasteel van Lalaing voerde.

De poortwachter viel stokkedood van schrik, de soldaat nam de sleutels en ging de poort opendoen.

De keizer vroeg waarom men hem zoolang had laten wachten; als de soldaat hem het geval uiteengelegd had, beval Zijne Majesteit de poort weder te sluiten en de ruiters van Kornjuin te doen komen. Hij dede ze vóór hem gaan, slaande op de tamboerijnen en spelend op de pijpen.

Weldra werden de klokken de eene na de andere wakker, en zij begonnen te bimbommelen. Aldus voorafgegaan, kwam Zijne Majesteit met keizerlijk lawaai op de Groote Markt. Burgemeesteren en schepenen waren op 't stadhuis vergaderd; schepen Jan Guigelaer kwam met veel gedruis de zale binnen en riep:

- Keizer Karel is alhier! Keizer Karel is alhier!

Uiterst verschrikt bij het hooren van die tijding, liepen burge-

meesteren, schepenen en raadsheeren buiten om, in korps, keizer Karel te begroeten, terwijl hunne knapen de stede rondliepen om het vuurwerk in gereedheid te brengen, de kapoenen op 't vuur te zetten en de vaten te aansteken.

Mannen, vrouwlieden en kinderen riepen tot elkander:

- Keizer Karel is op de Groote Markt!

Weldra was het volk met groote menigte op de Markt gestroomd.

Grammoedig vroeg de keizer aan de twee burgemeesteren of zij niet verdienden gehangen te worden om aldus te kort te komen aan den eerbied, den vorst verschuldigd.

De burgemeesteren antwoordden dat zij zulks inderdaad verdienden, maar dat Uilenspiegel, de torenwachter, het meer verdiende, mits hij, op de mare van 't bezoek van Zijne Majesteit, op den toren gezet wierd met een goeden bril, met uitdrukkelijk bevel driemaal te blazen, zoodra hij den keizerlijken stoet in het zicht kreeg. Maar hij had het niet gedaan.

De keizer, nog immer grammoedig, dede Uilenspiegel komen.

- Waarom, sprak hij, hebt gij bij mijne komst niet geblazen, terwijl gij een goeden bril hadt?

Dit zeggende, streek hij de hand over de oogen, ter wille van de zonne, en zoo bekeek hij Uilenspiegel.

Deze streek ook de hand over de oogen en antwoordde dat hij, sedert hij Zijne Heilige Majesteit door zijne vingeren zag kijken, geenen bril meer bezigen wilde.

De keizer zei hem dat hij ging gehangen worden, de poortwachter zei dat het wel besteed was, en de burgemeesteren zeiden geen woord om die sententie goed te keuren of tegen te spreken, want zij waren met schrik vervuld.

De beul en zijne knechten wierden geroepen. Zij kwamen met eene ladder en eene nieuwe koorde, grepen Uilenspiegel bij den kraag en deden hem voor de honderd ruiters van Kornjuin gaan. In stee van hem gerust te laten om zijne gebeden te zeggen, begonnen deze hem te sarren en te plagen.

Het gemeen dat volgde zegde:

- 't Is eene ongemeene wreedheid, dien armen jongen voor zulk een gering vergrijp ter dood te veroordeelen.

En de wevers die daar met groote menigte onder de wapens stonden, zegden:

- Wij zullen Uilenspiegel niet laten ophangen, dat is in strijd met de costume van Oudenaarde.

Doch men kwam aan het galgeveld. Uilenspiegel werd op de ladder getrokken, en de beul dede de koorde rond zijnen hals. De wevers drongen rond de galge. De provoost was daar, met de roede der justitie bij zich, met dewelke hij op bevel van den keizer het teeken van de uitvoering moest geven.

Heel het vergaderde volk riep:

- Genade! genade voor Uilenspiegel!

Uilenspiegel, van op zijne ladder, sprak:

- Medelijden! genadige keizer!

De keizer hief de hand op en sprak:

- Als die deugniet mij iets vraagt dat ik niet doen kan, zal ik hem het leven schenken!

- Spreek, Uilenspiegel, riep het volk.

De vrouwen weenden en spraken:

- Hij moet sterven, de jongen, want de keizer kan alles.

En allen riepen:

- Spreek, Uilenspiegel!

- Heilige Majesteit, sprak Uilenspiegel, ik zal U noch geld, noch erfgoederen, noch het leven vragen, doch enkellijk iets voor hetwelk gij beloven moet, als ik zoo spreken durf, mij niet te zullen doen geeselen of radbraken, vóór dat ik naar de andere wereld vertrek.

- Ik beloof het, sprak de keizer.

- Majesteit, zei Uilenspiegel, ik vraag dat, vóór ik gehangen worde, gij mijnen mond komt kussen met denwelken ik geen Vlaamsch spreke...

De keizer, die lachte evenals heel de menigte, antwoordde:

- Ik kan niet wat gij mij vraagt en gij zult niet gehangen worden, Uilenspiegel.

Maar de burgemeesteren en schepenen veroordeelde hij om, zes maanden lang, eenen bril van achter op het hoofd te dragen, opdat, zegde hij, als die van Oudenaarde van voren niet zien, zij ten minste van achter zouden zien.

En, bij keizerlijk decreet, staat die bril nog op het wapen van de stede.

En Uilenspiegel ging zediglijk henen, met eene kleine tassche vol geld, dat de vrouwen hem hadden gegeven.

XLIII

Uilenspiegel die te Luik op de vischmarkt was, volgde een dikken jongeling die onder den arm een net met allerhande gevogelte droeg en nog een ander vulde met schelvisch, forellen, paling en snoeken.

Uilenspiegel herkende Lamme Goedzak.

- Wat doet gij hier, Lamme? vroeg hij.

- Gij weet, sprak hij, dat die van Vlaanderen welkom zijn in het zoete land van Luik; ik ben hier heengetrokken door de liefde. En gij?

- Ik zoek een meester om brood te verdienen, antwoordde Uilenspiegel.

- 't Is droge kost, zei Lamme. Een rozenkrans van ortolanen met eene lijster voor *Credo*, staat verre daarboven.

- Zijt gij rijk? vroeg Uilenspiegel hem.

Lamme Goedzak antwoordde:

- 'k Verloor mijn vader, mijne moeder en mijne jonge zuster die mij altijd sloeg. Ik erfde hun vermogen en ik woon met eene dienstmaagd die maar één oog heeft, maar ervaren is in de kunste van braden en koken.

- Wil ik uwe visch en uw gevogelte dragen, vroeg Uilenspiegel.

- Ja, sprak Lamme.

En beiden slenterden voort langs de markt.

Eensklaps vroeg Lamme:

- Weet gij waarom dat gij zot zijt?

- Neen, antwoordde Uilenspiegel.

- Omdat gij dit eten in de hand draagt, in stee van in uwe maag.

- Inderdaad, Lamme, antwoordde Uilenspiegel; maar sinds ik geen brood meer heb, willen de ortolanen mij niet meerbezien.

- Gij zult er hebben, Uilenspiegel, sprak Lamme, en gij zult mij dienen als gij mijne dienstmaagd vermoogt te bevallen.

Terwijl zij voortgingen, toonde Lamme aan Uilenspiegel eene schoone, lieve, poezele meid, in de zijde gekleed, die langs de markt liep, en Lamme toelonkte.

Een oude man, heur vader, ging achter haar met twee netten, een met visch, het ander met wild.

- Die, sprak Lamme, die wordt mijne gade.

- Ja, sprak Uilenspiegel, ik ken heur, 't is eene Vlaamsche van Zottegem, zij woont in de rue Vinave-d'Isle, en de buren zeggen dat hare moeder in heure plaats de straat voor de deur keert en dat heur vader hare hemdenen strijkt.

Doch Lamme antwoordde niet en sprak blijde:

- Zij heeft mij bezien.

Getweeën kwamen zij aan het huis van Lamme, omtrent eene brug over de Maas, en Lamme klopte aan de deur. Eene eenoogige dienstmaagd kwam opendoen. Uilenspiegel zag dat zij oud, lang, mager en norsch was.

- Sanginne, sprak Lamme tot haar, wilt gij dezen jongen man om U te helpen in uw werk?

- Ik zal hem probeeren, sprak zij.

- Neem hem, sprak hij, en laat hem de lekkernijen van uwe keuken proeven.

Sanginne bracht toen drie zwarte pensen, eene pint kuite en eene hamp brood op.

Terwijl Uilenspiegel aan 't eten was, knaagde Lamme ook aan eene pens.

- Weet gij, vroeg hij hem, waar onze ziele woont?

- Neen, Lamme, sprak Uilenspiegel.

- In onze maag, antwoordde Lamme, om ze gedurig te doen trekken en steeds de levenskracht in ons lijf te vernieuwen. En welke zijn de beste gezellen? Het zijn allerhande fijne brokken, overgoten met wijn van de Maas.

- Ja, sprak Uilenspiegel, pensen zijn aangenaam gezelschap voor eene eenzame ziele.

- Hij vraagt nog, Sanginne, sprak Lamme.

Deze reis gaf Sanginne witte pensen aan Uilenspiegel.

Terwijl deze zich volstopte, zei Lamme, in gedachten verslonden:

- Als ik zal sterven, zal mijne maag met mij sterven, en hier beneden, in het vagevuur, zal men mij zonder eten laten, met eenen slappen en ledigen buik.

- De zwarte waren beter, zei Uilenspiegel.

- Gij hebt er zes gegeten, sprak Sanginne, gij krijgt geene meer.

- Uilenspiegel, sprak Lamme, gij zult hier goed behandeld worden, en eten gelijk ik.

- Dat woord zal ik gedenken, zei Uilenspiegel.

Uilenspiegel, ziende dat hij at gelijk Lamme, was gelukkig. De pensen die hij gegeten had, gaven hem zulken moed, dat hij dien dag de ketels, potten en pannen dede blinken lijk zonnen.

Daar hij goed leven had in dit huis, verbleef hij geerne in kelder en keuken, en liet hij den zolder aan de katten. Eens had Sanginne twee kiekens te braden en ze zei tot Uilenspiegel aan het spit te draaien, terwijl zij naar de markt om de toespijze ging.

Als de twee kiekens gebraden waren, at Uilenspiegel er een op.

Sanginne kwam terug en ze sprak:

- Er waren twee kiekens en ik zie er maar een meer.

- Doe uw ander oog open en gij zult ze alle twee zien, antwoordde Uilenspiegel.

Grammoedig ging zij dit vertellen aan Lamme Goedzak, die naar de keuken kwam en aldus sprak tot Uilenspiegel:

- Waarom spot gij met de meid? Er waren twee kiekens.

- Inderdaad, Lamme, sprak Uilenspiegel, maar als ik hier binnenkwam, hebt gij gezegd dat ik zou eten en drinken lijk gij. Er waren twee kiekens, een heb ik gegeten, het ander is voor U, mijne vreugd is voorbij, de uwe nog niet, zijt gij niet gelukkiger dan ik?

- Ja, sprak Lamme glimlachend, maar doe immer alles wat Sanginne U zal heeten, en ge zult maar half werk hebben.

- Ik zal mijn best doen, Lamme, antwoordde Uilenspiegel.

Telkens dat Sanginne hem dan ook iets gebood, dede hij het maar half; als zij hem zei van twee akers water te putten, bracht hij er maar eenen; als zij hem heette aan de tonne den pot met kuite te vullen, goot hij er onderweg de helft van in zijn keelgat, en zoo wijder.

Ten slotte wierd Sanginne dit moede en ze zei tot Lamme dat, als die deugniet langer in huis bleef, zij dadelijk heenging.

Lamme ging bij Uilenspiegel en zei hem:

- Gij moet heengaan, mijn jongen, niettegenstaande dat gij hier goed waart in huis. Hoor dien haan kraaien, 't is twee uren na middag, dat is een teeken van regen. Liever zette ik U niet buiten, als er slecht weder op handen is; maar bedenk, mijn jongen, Sanginne houdt met heur gekook en gebraad mijn levenslicht brandend; als ze mij verlaat moet ik sterven. Ga heen dus, mijn vriend, op Gods genade en neem deze drij gulden en dezen krans worsten, om U tot vertroosting te dienen.

En beschaamd en beteuterd trok Uilenspiegel henen, want hij betreurde Lamme en zijne keuken.

XLIV

November kwam te Damme en elders, maar 't was een late winter. Noch sneeuw, noch koude, noch regen; de zonne scheen van 's morgens tot 's avonds, de kinderen stoeiden in het stof van straten en wegen; en kooplieden, goudsmeden, wagenmakers en werklieden kwamen 's avonds na het eten, op de zulle hunner deur, kijken naar den immerblauwen hemel, naar de boomen die nog hunne bladeren hadden, naar de ooievaars die op de daken zaten en de zwaluwen die nog niet vertrokken waren. De rozen hadden driemaal gebloeid en stonden voor de vierde reize in bot; de nachten waren zoel, de vogeltjes kweelden in de bosschen.

Die van Damme zegden:

- De winter is dood, laat ons hem verbranden.

En zij maakten een grooten man met een berensnoet, een langen vlassen baard en haar van schavelingen. Zij deden hem witte kleederen aan en verbrandden hem toen in groote plechtigheid.

Klaas was weemoedig, hij zegende geenszins den immer blauwen hemel, noch de zwaluwen die niet vertrekken wilden. Want te Damme brandde niemand meer kolen, ten zij voor de keuken, en mits iedereen er daarvoor genoeg had, ging niemand er koopen bij Klaas, die al zijne spaarpenningen uitgegeven had om zijn voorraad in te doen.

De kooldrager stond dus op de zulle zijner deur, als hij zijn neus door een koel windeken voelde streelen.

- Ha! sprak hij, daar komt mijn brood aanwaaien.

Maar het koel windeken bleef niet waaien, en de hemel bleef immer blauw, en de bladeren wilden niet vallen. En Klaas weigerde zijn wintervoorraad voor halfprijs te verkoopen aan den gierigaard Grijpstuiver, den deken der vischverkoopers. En weldra was er gebrek in de arme stulp.

XLV

Doch koning Philippus had geen honger, en at gebakjes bij zijne gemalin, Maria de leelijke, van het koninklijk huis der Tudors. Hij beminde heur niet, maar hoopte die tengere vrouw te bevruchten, om aan de Engelsche natie eenen Spaanschen koning te geven.

Maar die verbintenis van eenen kasseisteen met eene brandende kool mislukte haar doel. Philips en Maria waren echter genoeg verbonden om protestanten met honderden te doen sterven door het vuur en het water.

Als Philips uit Londen niet was, noch onder eenige vermomming weg was om zich in eene of andere slechte plaats te vermaken, bracht de nacht de beide echtgenooten bij elkander.

Dan ging koningin Maria, in schoone Iersche kant en fijn Doornijksch lijnwaad gehuld, recht als een paal met den rug tegen het echtelijk bed staan, terwijl Philips keek of hij bij zijne vrouw geenerlei teeken van zwangerschap zag; doch, niets ziende, maakte hij zich kwaad en bekeek hij zijne nagelen zonder een woord te uiten.

Toen sprak de leelijke vorstinne hem teederlijk aan en met haar oog dat zij lodderig trachtte te maken, smeekte zij den ijskouden Philippus om liefde. Niets ontzag zij, noch tranen, noch kreten, noch smeekingen, om eenen warmen zoen te ontvangen van hem die heur zijne minne niet schonk.

Handenwringend kroop zij te vergeefs voor zijne voeten; als eene uitzinnige vrouwe lachte en weende zij te gelijk om hem te verteederen; doch lachen noch tranen vermochten dit steenen herte te smelten.

Als eene verliefde slange, sloeg zij te vergeefs hare armen rond hem en trok zij tegen heure hert de smalle borstkas waar de wanstaltige ziel van den bloedigen koning in huisde; hij bleef onbeweeglijk als een paal.

De arme vrouwe dede heur best om lieftallig te zijn; zij gaf hem al de zoete namen die de minnezieken geven aan den verkorene heurs herten: Philips bekeek zijne nagelen.

Soms antwoordde hij:

- Zult gij nooit kinderen hebben?

Op die rede boog Maria het hoofd.

- Is het mijne schuld, sprak zij, als ik onvruchtbaar ben? Heb medelijden met mij: ik leef als eene weduw.

- Waarom hebt gij geene kinderen? sprak Philips.

Toen viel de vorstinne op het tapijt, als getroffen door den dood. En hare oogen baadden in tranen, en zij hadde bloed geweend, hadde zij gekunnen, de arme, leelijke vrouwe.

En aldus wreekte God op hunne beulen, de slachtoffers met dewelke zij Engelands bodem bedekt hadden.

XLVI

Het gerucht liep dat keizer Karel zinnens was het recht van erflating te ontnemen aan degenen die in de kloosters stierven, hetgene den Paus grootelijks mishaagde.

Uilenspiegel die toen in de vallei der Maas was, dacht dat de keizer aldus te allen kante voordeel ging halen, want hij erfde als de familie niet erfde. Hij zette zich neder aan den oever van den stroom en wierp zijne lijn met het aas uit. Vervolgens knaagde hij aan eene oude broodkorst, het speet hem wel dat hij er geenen kroes wijn bij had, maar hij zegde tot zich zelven dat men 't niet altijd naar wensch hebben kan.

Toch smeet hij een stuk van zijn brood in 't water, zeggende dat hij, die zijnen maaltijd niet deelt met zijnen evennaaste, niet weerd is dat hij eten heeft.

Een grondeling kwam aan het brood rieken en opende domga-weg den bek, in den waan dat het brood er van zelf ging in vallen. Terwijl hij aldus in de lucht keek, werd hij eensklaps ingeslikt door een verraderlijken snoek die als een pijl op hem zwom.

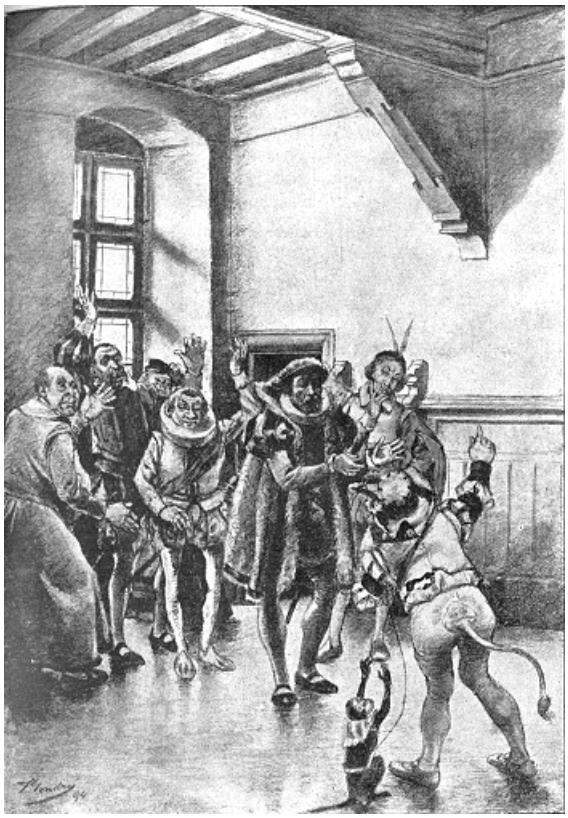

Men mag mij uitmaken voor boer, voor schurk, voor deugniet, sprak hij, maar ik zal zeggen en roepen en schreeuwen dat ik een witten muur, een naakten muur, een blooten muur, voor mijnen neus heb! (Blz 150) **8**

Een karper, die argeloos in de lucht naar de vliegen hapte, onderging hetzelfde lot. Als de snoek verzadigd was, hield hij zich onbeweeglijk ter zijde, de kleine vischjes versmadend die overigens pijlsnel van hem wegzwommen. Terwijl hij aldus in trotschheid zijn gemak nam, kwam een hongerige, vraatzuchtige snoek met open muil naar hem zwemmen. Een woedend gevecht ontstond tusschen beide; weldra zag het water rondom hen rood van hun bloed. De verzadigde snoek verdedigde zich slecht tegen den hongerige; deze laatste zwom wat achteruit, nam zijnen aandrift en viel toen op zijnen tegenstrever die hem met open muil afgewacht en hem meer dan de helft van den kop ingeslikt had; nu wilde hij hem weder uit den muil verwijderen, doch hij gelukte er niet in, ter wille van zijne kromme tanden. En alle beide spartelden wanhopiglijk.

Aldus aaneengehecht, zagen zij den sterken angel niet die, aan een zijden snoer gebonden, langzaam omhoog kwam, in de vinne drong van den verzadigden snoek, hem met zijnen vijand uit het water trok en beide met een krachtigen zwenk op het gras smeet.

Uilenspiegel sneed hun de keel af en sprak:

- Snoeken, mijn vrienden, mocht gij de paus en de keizer zijn die elkander bestrijden, en ik het wakkere volk dat U beiden opscheert, op het uur dat God zal believen.

XLVII

Doch Katelijne, die Borgerhout niet verlaten had, dwaalde steeds door de velden en herhaalde gedurig: ‘Hansken, mijn man, zij hebben vuur op mijn hoofd gebrand; maak er een gat in, dat mijne ziel er uit kome. Wach! zij klopt altijd en elke klop doet zeer als een hamer.’

En Nele verzorgde de arme uitzinnige, en treurig dacht zij aan heuren vriend Uilenspiegel.

En te Damme bond Klaas zijne mutsaards, verkocht hij zijne kolen, en menigwerf werd hij droefgeestig als hij dacht aan

Uilenspiegel, den banneling die nog in langen tijd niet zou mogen terugkeeren in de ouderlijke halle.

Soetkin zat heele dagen aan het venster te kijken of zij haren zoon niet zag afkomen.

Deze was nu omtrent Keulen en kreeg lust in 't hovenieren.

Als knecht ging hij zich verhuren bij Jan van Zuursmoel die, ten tijde dat hij kapitein der landsknechten was, bijna gehangen geweest was, weshalve hij een grooten afkeer had van hennep.

Jan van Zuursmoel nam Uilenspiegel ten einde zijn gedoen mee, om hem zijn werk te toonen, en daar zagen zij, naast het gedoen, een dagwand met groenen hennep beplant.

Jan van Zuursmoel sprak tot Uilenspiegel:

- Overal waar gij dien leelijken hennep ziet, moet gij hem met zooveel verachting bejegenen als gij maar kunt, want hij dient tot rad en tot galg.

- Ik zal het onthouden, antwoordde Uilenspiegel.

Eens dat Jan van Zuursmoel met eenige vrienden aan tafel zat, sprak de keukenmeid tot Uilenspiegel:

- Ga naar den kelder en bereid er den zennep, wat toen mosterd bediedde.

Uilenspiegel bejegende den mosterdpot met al zijne verachting en kwam hem vervolgens op de tafel stellen, heimelijk lachend.

- Waarom lacht gij? vroeg Jan van Zuursmoel. Meent gij dat onze neuzen van staal zijn? Eet van dien zennep, mits gij hem zelven gereedgemaakt hebt.

- Ik eet liever kaneelkoekjes, antwoordde Uilenspiegel.

Jan van Zuursmoel stond recht om hem te slaan.

- Wat hebt gij in dien mosterdpot gedaan? sprak hij.

- Wel, baas, antwoordde Uilenspiegel, herinnert gij U niet den dag toen ik U volgde ten einde uw gedoen? Daar toondet gij mij zennep en spraakt gij: ‘Overal waar gij dien leelijken zennep ziet, moet gij hem met zooveel verachting bejegenen als

gij maar kunt, want hij dient tot rad en tot galg.' En ik heb het gedaan, baas, ik heb hem al mijne verachting uitgedrukt; gaat ge mij nu vermoorden omdat ik dede wat gij mij heettet?

- Ik heb hennep gezeid en niet zennep, riep Jan van Zuursmoel.

- Baas, ge hebt zennep gezeid en niet hennep, antwoordde Uilenspiegel.

Nog langen tijd twistten zij aldus voort, Uilenspiegel op nederigen toon, Jan van Zuursmoel met een woedend geschreeuw, waarin hij de woorden hennep, zennep, kemp, zemp, zemp, kemp ondereen mengde als eene verwarde streng zijde.

En de gasten lachten als duivels die zich goed doen aan preekheerenribben en inquisiteurs-nieren.

Maar Uilenspiegel moest de deur uit.

XLVIII

Nele was nog altoos zeer bedroefd voor heur zelve en voor heure uitzinnige moeder.

Uilenspiegel verhuurde zich aan eenen kleermaker die hem zei:

- Als gij naait, naai dicht, dat men de steken niet zie.

Uilenspiegel ging zich onder eene tonne zetten en begon daar te naaien.

- Wat is dat nu? riep de kleermaker.

- Ik naai dicht ineen in de tonne, en niemand kan de steken zien, antwoordde Uilenspiegel.

- Kom, sprak de kleermaker, zet U hier neer op de tafel, en stik uwe steken dicht tegen elkander en maak het kleed als die wolf. - Wolf was de naam voor een boerenwambuis.

Uilenspiegel nam het wambuis, sneed het aan stukken en naaide het aaneen, zooveel als hij kon in de gedaante van eenen wolf.

Als de kleermaker dat zag, riep hij uit:

- Wat doet gij daar, verduiveld?

- Wel, eenen wolf maken, antwoordde Uilenspiegel.

- Leelijke spotter, sprak de kleermaker, ik had U gezegd van eenen wolf te maken, 't is waar, maar gij weet wel dat een wolf een boerenwambuis is.

Eenigen tijd naderhand zegde hij hem:

- Jongen, gooi nog eens gauw de mouwen aan dien bovenkerel daar, eer gij slapen gaat.

Uilenspiegel hing den bovenkerel aan eenen nagel en bracht heel den nacht door met de mouwen naar het kleedingstuk te werpen.

Op het gerucht dat hij maakte, kwam de kleermaker kijken.

- Deugniet, sprak hij, welke kwade poets zijt gij mij weer aan 't bakken?

- Gij heet dat eene kwade poets? antwoordde Uilenspiegel. Bezie die mouwen, heel den nacht gooi ik ze naar den bovenkerel, en ze zijn er nog niet aan.

- Dat spreekt van zelf, zei de kleermaker, ook gooi ik U op straat, om te zien of gij er niet zoudt aan geraken.

XLIX

Doch als Katelijne bij een of anderen braven gebuur was die op haar wilde letten, ging Nele verre, verre alleen, zelfs tot Antwerpen, langsheen de Schelde of elders, steeds turend èn naar de wiegelende schuitjes èn op de stoffige wegen of ze soms haren vriend Uilenspiegel niet ontwaarde.

Eens dat Uilenspiegel te Hamburg op de jaarmarkt was, zag hij overal kooplieden, en, onder hen, eenige oude joden, pessemiers en schacheraars.

Uilenspiegel, die ook koopman wilde worden, raapte eenige peerdevijgen op en droeg ze mee naar huis, 't is te zeggen naar eenen hoek van den vestingmuur. Daar liet hij ze drogen. Vervolgens kocht hij roode en groene zijde, van dewelke hij zakjes maakte; daar dede hij de peerdevijgen in, en hij bond de zakjes toe met een lint, alsof er muscus in stak.

Vervolgens maakte hij een houten bakje, hetwelk hij met eene oude koord om zijn hals hing en hij kwam op de markt met het bakje vol roode en groene zakjes, 's avonds stelde hij een keersken in 't midden, om ze te verlichten.

Als men hem kwam vragen welke waar hij verkocht, antwoordde hij met geheimzinnigheid:

- Ik zal het U zeggen, maar spreek niet te luide.

- Wat is het? vroegen de klanten.

- Het zijn, antwoordde Uilenspiegel, profetische zaadkorrels die recht van Arabië naar Vlaanderen gebracht zijn; zij zijn met groote kunste gereedgemaakt door meester Abdul-Medil, afstammeling van den grooten Mahomet.

De klanten zeiden tot elkander:

- 't Is een Turk.

Anderen spraken:

- Maar neen, 't is een pelgrim die uit Vlaanderen komt, hoort gij 't niet aan zijne tale?

En de armzalige, ellendige liefhebbers spraken:

- Geef ons van die profetische zaadkorrels.

- Als gij guldens zult hebben om ze te koopen, antwoordde Uilenspiegel.

En de armzalige, ellendige liefhebbers gingen beteuterd henen, zeggende:

- Alles is toch voor de rijken op de wereld!

Maar weldra werd op de markt het gerucht verspreid dat daar een Vlaming was met profetische zaadkorrels.

- Ja, zeiden de poorters tot elkander, ze zijn te Jerusalem op het graf van Jezus-Christus gewijd, maar men zegt dat hij ze niet verkoopen wil.

En al de poorters kwamen bij Uilenspiegel en vroegen hem van zijne zaadkorrels.

Maar Uilenspiegel die groote winsten halen wilde, antwoordde dat zij niet rijp genoeg waren en hij hield het oog op twee rijke joden die langs de markt rondzwierven.

- Ik zou wel willen weten, sprak een der poorters, wat er geworden zal van mijn schip dat op zee is.

- Het zal naar den hemel gaan, als de baren hoog genoeg stijgen, antwoordde Uilenspiegel.

Een ander liet hem zijne dochter zien, eene blozende, poezele meid, en vroeg hem of zij braaf zou opgroeien.

- Iedereen groeit op volgens zijne nature, antwoordde Uilenspiegel, want hij had het meisje eenen sleutel zien geven aan een jongen man die, glanzend van geluk, aan Uilenspiegel vroeg:

- Koopman, geef mij een van uwe profetische zakjes, opdat ik wete of dat ik dezen nacht alleene zal slapen.

- Er staat geschreven, sprak Uilenspiegel, dat degene die verleiding zaait horens maait.

De jonge snaak was grammoedig en vroeg:

- Wat wilt gij zeggen?

- De zaadkorrels zeggen, antwoordde Uilenspiegel, dat zij U wenschen een gelukkig huwelijk en eene vrouw die U geen Vulcanus-hoed opzet. Kent gij dat hoofddeksel?

Vervolgens sprak hij op zedeprekenden toon:

- Want de vrouw die een godspenning geeft op den huwelijkskoop, geeft naderhand heel de koopwaar aan anderen voor niet.

Stout vroeg de meid aan Uilenspiegel:

- Ziet men dat allemaal in uwe profetische zakjes?

- Men ziet er mede eenen sleutel in, fluisterde Uilenspiegel heur stil in het oor.

Maar de jongen was weg met den sleutel.

Eensklaps zag Uilenspiegel een dief van den stal van een spekslachter, eene worst van eene elle nemen en die onder den mantel verbergen. Maar de koopman zag het niet. Blijgezind kwam de dief bij Uilenspiegel, en hij vroeg hem:

- Wat verkoopt gij daar, ongeluks-profeet?

- Zakjes waarin gij zien zult dat uwe liefde voor de worsten U naar de galge zal brengen.

Op die rede nam de dief ijlings de vlucht, terwijl de bestolen koopman riep:

- Houdt den dief! houdt den dief!

Maar het was reeds te spa.

Terwijl Uilenspiegel sprak, kwamen de twee rijke joden, die met aandacht geluisterd hadden, naar hem en zij vroegen hem:

- Wat verkoopt gij daar, Vlaming?

- Zakjes, antwoordde Uilenspiegel.

- En wat ziet men met uwe profetische zaadkorrels? vroegen zij weder.

- Men ziet de toekomst, als men aan de zaadkorrels zuigt, antwoordde Uilenspiegel.

De twee joden spraken stille tot elkander, en de oudste zei tot den andere:

- Zoo zouden wij weten wanneer onze Messias komt; dat ware voor ons eene groote vertroosting. Laat ons een van die zakjes koopen.

- Hoeveel, uwe zakjes? vroegen zij.

- Vijftig gulden, antwoordde Uilenspiegel. Wilt gij ze niet geven, trekt dan maar op. Wie het veld niet koopt, moet den mest laten liggen.

Ziende dat Uilenspiegel zoo vastbesloten was, telden zij hem de somme en namen zij een van de zakjes. Zij trokken er mee naar hunne vergaderplaats, alwaar weldra al de joden met groote menigte heenstroomden, als zij gehoord hadden dat de twee ouden een geheim hadden gekocht, met hetwelk zij de komst van den Messias konden weten en voorzeggen.

Zoodra dit gekend was, wilden allen, zonder betalen, aan het zakje zuigen; maar de oudste die het zakje gekocht en betaald had en Jehu hiet, wilde alleene de eer en 't genot hebben.

- Zonen van Israël, sprak hij het zakje in de hand houdend, de christenen bespotten ons, zij maken jacht op ons, en roepen achter ons alsof wij dieven waren. De Philistijnen willen ons nog lager doen kruipen dan de aarde; zij spuwen ons in

't gelaat, want God heeft onze bogens ontspannen. Heere, God van Abraham, van Isaac en van Jacob, hoelang nog moet het kwaad ons geworden, terwijl wij het goede verbeiden, hoelang moeten de duisternissen heerschen, terwijl wij het licht verwachten? Goddelijke Messias, zult gij weldra op de aarde nederdalen? Wanneer zullen de christenen zich verbergen in hollen en spelonken, bevend voor de kastijding die zij bij uwe verschijning zullen ontvangen?

En de joden riepen uit:

- Kom, Messias! Zuig, Jehu!

Jehu zoog aan het zakje en, alles uitspuwend, riep hij jammerlijk uit:

- Ik zeg U, in der waarheid, dat het maar drek is; de Vlaamsche pelgrim is een dief.

Toen sprongen al de joden bij, en zij openden het zakje. Als zij zagen wat er in was, liepen zij in woede naar de jaarmarkt om Uilenspiegel te vinden. Maar deze had onderwijl gemaakt dat hij wegkwam.

L

Een man van Damme, die aan Klaas zijne kolen niet konde betalen, had hem het schoonste van zijn kateil gegeven, zijnde een handboog met twaalf goed aangezette pijlen.

En als er niet te werken was, ging Klaas op de jacht: meer dan een haas werd door hem gedood en veranderd in stoverij, om al te groote liefhebber van koolen te zijn.

Klaas zette zich toen gretig te eten, en Soetkin zei, terwijl ze de eenzame baan opkeek:

- Thijl, mijn zoon, riekt gij den lekkeren geur van de saus niet?... Ongetwijfeld heeft hij nu honger.

En droomerig, hadde zij hem zijn deel van 't festijn willen bewaren.

- Als hij honger heeft, sprak Klaas, is het zijne schuld; dat hij terugkome en hij zal eten als wij.

Klaas hield duiven; ook hoorde hij geerne, rondom zich,

distelvinken, leeuweriken, musschen en andere zang- en snapvogels zingen en piepen, en schoot hij gaarne muizenvalken en koningssperwers, die de kleinen verslinden.

Nu, eens dat hij in zijne lochting kolen meette, toonde Soetkin hem een grooten vogel die in de lucht boven het duivenkot zweefde.

Klaas nam zijnen handboog en sprak:

- De duivel redde Zijne Sperwerachtigheid!

Als hij den pijl in den boog had gestoken, hield hij zich in de lochting, alwaar hij al de bewegingen van den vogel opvolgde om hem niet te missen. Het was valavond. Klaas kon enkel eene zwarte stip onderscheiden. Hij schoot den pijl af en zag een ooievaar in de lochting vallen.

Klaas was er droef om, maar Soetkin nog meer, en zij riep:

- Nu hebt gij den vogel Gods gedood.

Zij nam toen den ooievaar, zag dat hij maar aan den vleugel gewond was, ging balsem halen en sprak, terwijl ze zijne wonde vermaakte:

- Ooievaar lief, 't is niet behendig voor U, die gaarne gezien wordt, van in de lucht te zweven als een havik, die gehaat wordt. Aldus treffen de pijlen des volks soms een verkeerden man. Hebt gij zeer aan uwen vleugel, arme ooievaar, dat gij mij zoo gewillig laat begaan? Weet gij dat onze handen vriendenhanden wezen?

Als de ooievaar genezen was, kreeg hij al te eten wat hij wilde; doch liefst at hij de visch, die Klaas voor hem in de vaart ging vangen. En telkens dat de vogel Gods hem zag komen, opende hij gretig den bek.

Hij volgde Klaas als een hond, maar liefst bleef hij in de keuken, alwaar hij zijne maag warmde en met den snavel op Soetkin sloeg, terwijl zij het noenmaal bereidde, als om heur te zeggen:

- Is er niets bij voor mij?

En 't was aardig dien ernstigen geluksbode op zijne lange pooten de hut te zien rondloopen.

LI

Maar de slechte dagen waren teruggekomen: droevig wrocht Klaas alleen op zijn akker, want er was geen werk voor hun beiden. Soetkin bleef alleen in de stulp en maakte op allerhande manieren de boonen, hun dagelijksch maal, gereed, om Klaas zijn honger te streelen. En zij zong en zij lachte, opdat hij heure droefheid niet merken zoude. De ooievaar zat omtrent heur, op éénen poot en met den bek in de pluimen.

Een man te peerd hield voor hunne woning stil; hij was heel in 't zwart gekleed en had een mager en droevig gezicht.

- Is hier iemand thuis? vroeg hij.

- God zegene Uwe Droefgeestigheid, antwoordde Soetkin; maar ben ik eene schimme, wijl gij mij vraagt of iemand thuis is?

- Waar is uw vader? vroeg de ruiter.

- Als mijn vader den naam draagt van Klaas, is hij ginder, antwoordde Soetkin, en bezig met koren te zaaien.

De ruiter ging weg, en Soetkin toog ook henen vol droefheid want voor de zesde reize moest ze, zonder geld, brood bij den bakker gaan halen. En als ze met ledige handen terugkwam, was zij versteld Klaas triomfantelijk terug te zien komen op het peerd van den zwarten man, dewelke te voet naast hem ging en het dier bij den toom hield. Klaas hield vol trotschheid in de hand eene lederen tassche, dewelke er goed gevuld uitzag.

Als hij van 't peerd steeg, omhelsde hij den man en klopte hem vervolgens vriendelijk op den schouder.

- Leve mijn broeder Judocus, de goede heremijt! riep hij uit, terwijl hij de tassche dede rinkelen. God beware hem in vreugd, in vet, in gezondheid. 't Is Judocus vol zegen, Judocus vol overvloed, Judocus met zijn vette soep! De ooievaar heeft geenszins gelogen!

En hij lei de tassche op tafel. Jammerend sprak Soetkin toen:

- Man, wij hebben geen eten vandaag: de bakker heeft mij brood geweigerd.

- Brood? sprak Klaas, de tassche openend en goudstukken op de tafel gietend, brood? Daar is brood, boter, vleesch, wijn, bier! Daar zijn hammen, mergpijpen, reigerpasteien, ortolanen, hoenders, kasterlings, gelijk bij de groote heeren! daar is bier met tonnen en wijn met vaten! Gestraft wordt de bakker, want wij zullen bij hem niets meer koopen.

- Maar, man, sprak Soetkin verbaasd.

- Nu, luister, sprak Klaas, en wees verblijd. Katelijne, in stee van in 't markgraafschap Antwerpen heure ballingschap uit te doen, is, vergezelschapt door Nele, te voet naar Meiborg gegaan. Daar heeft Nele tot mijn broeder Judocus gezegd dat wij ondanks onzen harden arbeid, veelal in armoe verkeeren. Naarvolgens die goede bode mij zoo even gezegd heeft - en Klaas wees naar den zwarten ruiter - is Judocus den heiligen Roomschen godsdienst afgegaan, om de Luthersche ketterije aan te hangen.

De zwarte man antwoordde:

- Ketters zijn zij die de Groote Hoer volgen. Want de Paus vergeet zijne plichten en drijft handel in de heilige zaken.

- Ha! mijnheer, zei Soetkin, gij zoudt ons gedrieën op den brandstapel brengen.

- Dus, vervolgde Klaas, Judocus heeft aan dien braven bode gezegd dat, mits hij vechten ging onder de troepen van Frederik van Saksen, aan denwelken hij vijftig goed gewapende mannen bezorgde, hij zooveel geld niet van noode had, want dat het, bij rampspoed, toch gestolen zou worden door een of anderen landsknecht. Draag dus, zoo sprak hij, met mijnen zegen, die zevenhonderd gouden karolusgulden aan Klaas, mijnen broeder: zeg hem dat hij goed leve en zijner ziele gedenke.

- Ja, sprak de ruiter, want 't is tijd: God geeft eenieder naar zijne werken en handelt met eeniegelijk volgens de verdiensten zijn levens.

- Mijnheer, sprak Klaas, 't zal mij toch ondertusschen niet verboden zijn mij in de goede tijding te verblijden. Verwaardig U hier te blijven, om uwe boodschap te vieren zullen wij eten heerlijke pensen, menigvuldige karbonaden, een hammetje dat daar even zoo rond en zoo lekker bij den spekslachter lag, dat mijne tanden wel een voet uit mijnen mond kwamen.

- Laas! sprak de man, alleen de goddeloozen denken aan genuchten, terwijl de blikken des Heeren op hen zijn gevestigd.

- Nu, bode, spraak Klaas, wilt gij met ons eten en drinken ofte niet?

De man antwoordde:

- De geloovigen zullen hunne zielen aan de aardsche genoegens kunnen wijden, als de Babylonische Hoer ten gronde zal liggen!

Mits Klaas en Soetkin een kruis sloegen, wilde hij heengaan.

Klaas sprak tot hem:

- Mits het U behaagt aldus met een slecht onthaal te vertrekken, geef dan den vredeskus aan mijn broeder Judocus en waak over hem in 't gevecht.

- Ik zal het doen, sprak de man.

En hij toog henen, terwijl Soetkin eten ging halen om dat te stade gekomen fortuin te vieren. Dien avond kreeg de ooievaar twee grondelingen en een kabiljauwskop te eten.

De mare verspreidde zich weldra te Damme dat de arme Klaas, door het toedoen van zijn broeder Judocus, de rijke Klaas was geworden. En de deken zei dat Katelijne zeker Judocus betooverd had, mits Klaas van hem eene groote somme gelds had gekregen en dat hij niet eens een kleedje aan Onze-Lieve-Vrouwe had geofferd.

Klaas en Soetkin waren gelukkig; Klaas wrocht op het veld of verkocht zijne kolen, en Soetkin bleef de wakkere huisvrouw.

Maar Soetkin, altijd droefgeestig, zocht steeds, met de oogen, haren zoon Uilenspiegel op de wegen.

En alle drij smaakten het geluk dat God hun toezond, in afwachting van hetgeen hun van de menschen te wachten stond.

LII

Keizer Karel ontving dien dag uit Engeland een brief, in denwelken zijn zoon hem schreef:

Mijnheer en Vader,

Het mishaagt mij grootelijks te moeten leven in een land waar de gevloekte ketteren vermenigvuldigen als vlooien, rupsen en sprinkhanen. Het vuur en het zweerd zouden niet te veel zijn om ze van den stam te rukken van den levendmakenden boom die onze Moeder de Heilige Kerke is. Alsof dit leed mij nog niet voldoende ware, beschouwt men mij nog, niet als een koning, maar als den echtgenoot van hunne koningin, die zonder haar geenerlei gezag zou hebben. Zij spotten met mij, zeggende in kwaadwillige boekskens van dewelke niemand den schrijver of drukker kan vinden, alsdat de Paus mij betaalt om het koninkrijk te storen en te verderven door ketteren te hangen en te branden en, als ik eene of andere dringende schatting wil lichten - want meermaals laten zij mij met opgezetten zin zonder geld - antwoorden zij in boosaardige paskwils dat ik er maar te vragen heb aan Satan, voor denwelken ik werk. Die van 't Parlement bieden mij, uit vreeze, hoogst nederig hunne verontschuldiging aan, maar zij geven toch niets.

Doch de muren van Londen zijn bedekt met paskwils, in dewelke ik voorgesteld worde als een vadermoorder, gereed om Uwe Majesteit te treffen, om van hem te erven.

Maar gij weet, heer en vader, dat onaangezien rechtmatige zucht en trots, ik aan Uwe Majesteit nog lange en glorierijke dagen wensche.

Ook verspreiden zij in de stad eene prent, waarop men mij afgebeeld ziet bij eene klavecimbel, in dewelke katten opgesloten zijn die met hare pooten op de snaren slaan; hare steerten steken uit door ronde gaten, aan dewelke zij met

ijzeren roeden vastgemaakt zijn. Een man, die ben ik, verbrandt de steerten met een gloeiend ijzer om de dieren met de pooten op de toetsen te doen slaan en erbarmlijk te doen huilen. Ik sta er zoo leelijk op dat ik mij niet bezien wil. En zij verbeelden mij met een grijnslach. Nu gij weet, heer en vader, of ik mij ooit aan dat onheilige vermaak overleverde. Ongetwijfeld dede ik wel eens voor mijn pleizier katten miauwen, doch ik lachte niet. Als echte muitmakers, schrijven zij mij de zoogenaamde wreedheid van die clavecimbel als eene misdaad aan, hoewel de dieren geene ziel hebben en een iegelijk, en namelijk de vorstelijke personen, er zich tot ter dood mogen van bedienen voor hun nut en vermaak. Maar in Engeland is men zoo verzot op dieren, dat men ze beter behandelt dan de dienstboden; stallen en hondekotten zijn hier paleizen en hier zijn heeren die in den stal bij hun peerd slapen.

Daarenboven is mijne edele gade en koningin onvruchtbaar. Zij zeggen om mij bloedig te beleedigen dat het mijne schuld en niet de hare is; voor 't overige is zij jaloersch, onhandelbaar en onmatig minneziek. Mijnheer en vader, alle dagen bid ik hoogst deemoedig Onzen Heere dat hij mij in genade ontvange, in de hoop dat Hij mij een anderen troon vergunne, al was het bij de Turken, in afwachting van dien tot denwelken mij roept de eer van zoon Uwer Allerglorierijkste en Allerzegevierendste Majesteit te wezen.

'*Geteekend*: PHILIPS.'

De keizer antwoordde als volgt:

Mijnheer en Zoon,

Uwe vijanden zijn groot, ik betwist het geenszins, doch tracht zonder grammoedigheid de verwachting eener schitterender kroon te verduren. Reeds meermalen heb ik het voornemen uitgedrukt, mij terug te trekken uit de Nederlanden en uit mijne andere overheerschingen, want ik voel dat ik, oud en

Hoezee! voor den grooten doktor' Uilenspiegel! (Blz. 164). **9**

jichtig als ik word, niet goed meer zal kunnen wederstaan aan Hendrik van Frankrijk, den tweeden van dien naam, want de Fortuin lacht steeds de jongeren toe. Verlies ook niet uit het oog dat gij, door uwe macht als meester van Engeland, Frankrijk, onzen vijand, kwetst en vernedert.

Ik werd deerlijk verslagen vóór Metz, alwaar ik veertig duizend man verloor; ik moest vluchten voor den koning van Saksen. Als God mij door zijne goedertierenheid in mijne vroegere kracht en macht niet wil herstellen, ben ik zinnens, Mijnheer en zoon, U mijne koninkrijken af te staan.

Neem dus geduld en doe ondertusschen uwen plicht tegen de ketteren, van dewelke gij niemand moet sparen, noch mannen, noch vrouwlieden, noch kinderen, want mij is niet zonder leed ter kennis gekomen dat mevrouw de koninginne hun dikwijls genade wil schenken.

'Uw verkleefde vader, *Geteekend*: KAREL.'

LIII

Mits Uilenspiegel lang, lang gegaan had, waren zijne voeten tot bloedens gekwetst. Doch in het bisdom van Mentz ontmoette hij eenen volkswagen met pelgrims, die hem tot Rome bracht.

Als hij in de stad kwam en van den wagen stapte, zag hij op de zulle eener afspanning eene poezele vrouwe staan, die hem tegenlachte.

Heur minnelijk gezichtje beviel hem ten volle.

- Waardin, sprak hij, wilt gij schuilplaats verleenen aan eenen reizenden pelgrim, die den Heiligen Vader om genade komt smeeken voor zijne zonden?

- Wij herbergen al degenen die willen betalen.

- Ik heb honderd dukaten in mijne tassche, antwoordde Uilenspiegel die er maar éénen had, en met U wil ik den eersten verteren; laat ons eene bottel ouden Roomschen wijn drinken.

- De wijn is niet duur in deze heilige stede, sprak zij; kom binnen en drink voor een soldi.

Zij dronken samen zoo lang en ledigden, onder vriendelijk gekeuvel, zulke menigte flesschen, dat de waardin aan heure meid zeggen moest de klanten in hare plaats te gerieven, terwijl zij en Uilenspiegel in eene marmeren achterkamer zaten, in dewelke het koel was als 's winters.

Haar hoofd op zijn schouder leunend, vroeg zij hem wie hij was.

- Ik ben Sher van Geenland, grave van Gavergeëten, heere van Tuchtendeel, en 'k heb te Damme, dat mijne geboorteplaats is, vijf en twintig bunders maneschijn.

- Wat voor een land is dat? vroeg de waardin, uit Uilenspiegels beker drinkend.

- 't Is een land, sprak hij, waar men verbeelding, onzinnige verwachtingen en ijdele beloften zaait; een land waar gij niet vandaan zijt, met uwe lichtbruine huid, met uwe oogen die flonkeren als perelen; ze zijn van de kleur van de zonne, die goudbruine lokken; 't is Venus welke die gevleesde schouderen, die goddelijke borsten, die ronde armen schonk. Willen wij samen het avondmaal nemen?

- Schoone pelgrim uit Vlaanderen, sprak zij, wat komt gij hier doen?

- Den Paus spreken, antwoordde Uilenspiegel.

- Laas! sprak zij, den Paus spreken! Ik, die hier vandaan ben, heb het nog nooit gekunnen.

- Ik zal kunnen, sprak Uilenspiegel.

- Maar, sprak zij, weet gij waar hij gaat, hoe hij is, en kent gij zijne levenswijze?

- Onderwege zegde men mij, antwoordde Uilenspiegel, dat

hij Julius de derde heet, dat hij ontuchtig, lichtzinnig en liederlijk is, dat hij goed klapt en snedig antwoordt. Men zei mij ook dat hij eene ongemeene vriendschap opgevat heeft voor een zwarten, vuilen, woesten bedelaar, die met een aap de aalmoes vroeg, dat hij hem kardinaal gemaakt heeft en dat hij ziek is als hij een dag is zonder hem te zien.

- Drink, sprak zij, en spreek zoo luide niet.

- Men zei ook, vervolgde Uilenspiegel, dat hij eens vloekte als een soldenier: *Al dispetto di Dio, potta di Dio*, toen hij een kouden pauw niet terugvond, dien hij had doen wegzetten voor zijn avondmaal, en dat hij sprak: 'Ik, de Stadhouder Gods, mag wel vloeken om eenen pauw, als wanneer mijn meester grammoedig om een appel was!' Gij ziet, liefste, dat ik den Paus ken en weet wie hij is.

- Laas! zegde zij, maar spreek daar aan anderen niet van. Gij zult hem echter niet zien.

- Ik zal hem spreken, zei Uilenspiegel.

- Als gij dat kunt, geef ik U honderd florijnen.

- Ik heb ze gewonnen, sprak Uilenspiegel.

Hoewel zijne beenen vermoeid waren, doorliep hij 's anderen daags de stad en vernam hij dat de Paus dien dag misse zou lezen in de kerk van Sint-Jan van Lateraan. Uilenspiegel toog er henen, ging zoo dicht als hij kon bij den Paus staan en telkens als de Paus den kelk of de hostie ophief, keerde Uilenspiegel den rug naar het altaar.

De Paus was bijgestaan door een schalkschen, zwaarlijvigen kardinaal die, met een aapje op den schouder, aan het volk het sacrament gaf, met menigvuldige ontuchtige gebaren daarbij. Hij dede den Paus de handelwijs van Uilenspiegel kennen, en als de misse gedaan was, kwamen vier groote, woeste soldeniers zich meester maken van den pelgrim.

- Van welk geloove zijt gij? vroeg hem de Paus.

- Van hetzelfde als mijne hospita, Zeer Heilige Vader, antwoordde Uilenspiegel.

De Paus ontbood de vrouwe.

- Wat gelooft gij? vroeg hij haar.
- Alles wat Uwe Heiligheid gelooft, antwoordde zij.
- En ik van 's gelijken, sprak Uilenspiegel.

De Paus vroeg hem waarom hij den rug naar het altaar gekeerd had.

- Ik voelde mij onweerdig het te aanschouwen, antwoordde Uilenspiegel deemoedig.
- Zijt gij pelgrim? vroeg hem de Paus.
- Ja, sprak hij, en 'k kom uit Vlaanderen om vergeving mijner zonden te vragen.

De Paus zegende hem en Uilenspiegel ging henen met de waardin, die hem honderd florijnen telde. Met de tassche gevuld, verliet hij Rome om naar Vlaanderenland terug te keeren.

Maar zeven dukaten moest hij betalen voor het perkament, op hetwelk zijne vergeving stond geschreven.

LIV

Te dien tijde kwamen twee premonstratenzer broeders te Damme aflaten verkoopen. Boven hunne monnikspij, hadden zij een schoon fijn hemde, met kant afgeleid.

Aan de deur van de kerke, als het helder weder was, en onder 't portaal, als het regenachtig weder was, hingen zij hun tarief uit; daarin gaven zij voor zes duiten, voor een oortje, een half pond parisis, voor zeven, voor twaalf karolusgulden, honderd, tweehonderd, driehonderd, vierhonderd jaar aflaat, en, naarvolgens de prijzen, halven aflaat en vollen aflaat en de vergeving van de afschuwelijkste schelmstukken, ja, zelfs van ontuchtige begeerten ten opzichte van de Heilige Maagd gekoesterd te hebben. Maar dát kostte zeventien gulden.

Aan de klanten die hen betaalden, stelden zij kleine stukjes

perkament ter hand, op dewelke het cijfer van de jaren aflaat geschreven was. En daaronder stond het opschrift:

Is er iemand die niet en wil zijn
Gebraeden ofte geroosterd fijn,
Bij duizend jaer in 't vaegevuer,
Of in de Helle voor allen duer,
Hij coope de aflaten maer
De gratiën en de kwijtscheldingen te gaer
Voor ietswat geld ende goed:
God hem dan het loonen moet.

En er kwamen koopers uit tien uren in 't ronde.

Een van de goede broeders preekte dikwijls voor het volk; hij had roode kaken en eene driedubbele kin.

'Ongelukkige! sprak hij, een of anderen zijner toehoorders beziende; ongelukkige! daar zijt gij in de helle! Het vuur verbrandt U wreedelijk: men legt U te koken in een ketel vol olie, in denwelken men oliekoekjes voor Astarte bakt; gij zijt niets meer dan eene worst in Lucifers panne, een hamelbout in die van Gielgirot, den grooten duivel, want men snijdt U eerst aan stukken! Zie nu dien grooten zondaar, die de aflaten versmaadde; zie dien schotel stoverije: hij is 't, hij is 't, zijn goddeloos lichaam, zijn vermaledijd lichaam is vaneengekookt tot eene brij. En met welke saus! sulfer, pek en teer! En al die arme zondaren worden alzoo opgegeten om opnieuw tot hunne smarte in 't leven te komen. En daar zijn gedurig tranen en tandengeknars. Ontferm U onzer, genadige God! Ja, daar ligt gij in de helle, arme verdoemde, al die smarten te lijden. Als men voor U maar éénen denier gaf, zoudt gij bereids verlichting aan de rechterhand gevoelen; met nog een halven denier bij, waren uwe twee handen uit het vuur. Maar de rest van uw lichaam? Voor één gulden slechts, zou de dauw des aflaats op U nedervallen. O, verkwikkende koelte! En, in tien dagen, in

honderd dagen, in duizend jaar, naar gelang dat men betaalt, geen gebraad, geen oliekoekje, geene stoverije meer! En als 't voor U niet is, zondaar, liggen er soms geene vrienden of magen van U, geene gade of geen liefje in de gruwelijke diepte des vuurs?'

En, dit zeggende, stiet de monnik met den elleboog tegen den broeder die met een zilveren schotel naast hem stond. En de broeder sloeg de oogen neer op dat teeken en schudde devotelijk den schotel om het geld bij te roepen.

'Hebt gij, vervolgde de monnik, hebt gij in het helsche vuur soms geen zoon, geene dochter, geen kindje dat gij liefhadt? Zij schreeuwen, zij weenen, zij roepen U. Zoudt gij doof blijven voor hunne bange klachte? Dat kunt gij niet, uw hart van ijs gaat smelten, maar dat zal U een karolus kosten. En kijk, bij den klank van dien karolus op dit verachtelijk metaal... (de andere monnik schudde nogmaals zijnen schotel) maakt zich eene ruimte in het vuur, en stijgt de arme ziele tot aan den mond van eenen vuurberg. Daar is zij in de versche, in de vrije lucht! Waar zijn de smarten des vuurs? De zee is nabij, zij werpt er zich in, zij zwemt op den rug, op den buik, op de golven. Hoor, hoe zij schreeuwt van vreugde, zie, hoe zij duikelt in 't water. De engelen bezien haar en zijn gelukkig. Zij wachten haar, maar zij kan uit het water niet weg, zoo goed, zoo koel is het haar. Zij weet niet, de arme ziele, dat daarboven heerlijke geurige baden heur wachten, in dewelke groote stukken kandijsuiker drijven, en die koel zijn als ijs. Daar komt een haai: zij vreest hem niet. Zij klimt op zijnen rug, maar hij voelt heur niet; zij wil met hem in 't diepste der zee dringen. Zij gaat er de zeenimfen groeten, die waterzooi eten in koralen ketels en versche oesters in perelmoeren tellooren. En zij wordt goed ontvangen, onthaald en gevierd; de engelen roepen haar altijd omhoog. Gansch verkwikt, gelukkig, begint zij te zingen als eene leeuwerik en vliegt zij naar 't hoogste der hemelen, alwaar God glorierijk op zijnen troon is gezeten. Zij vindt daar al heure

vrienden en magen terug, behalve diegenen die de aflaten en Onze Moeder de Heilige Kerke versmaadden en branden in het diepste der helle. En dat voor altijd, altijd, altijd, in de eeuwigheid der eeuwigheden. Maar de andere ziele, zij, is bij den Heere, zij verkwikt zich in welriekende baden en knabbelt kandijsuiker. Koopt aflaten, mijne broeders: men heeft er tegen alle prijzen, tegen dukaten, tegen gouden florijnen, Engelsche sovereings! Kopermunt wordt niet versmaad. Koopt! koopt! alhier is de heilige winkel; armen en rijken worden gediend, maar krediet geeft men niet, mijne broeders, want koopen en niet dadelijk betalen is eene misdaad in de oogen van den Heer.'

De broeder die niet preekte rammelde met den schotel. Guldens, dukaten, daalders, oortjes, stuivers en deniers vielen er in als hagelsteenen.

Klaas die nu geld had, betaalde een gulden voor tienduizend jaar aflaat. De monniken gaven hem een stuksken perkament in de plaats.

Eindelijk ziende dat er in Damme niemand overbleef dan de hartevreters, die toch geene aflaten zouden koopen, trokken beide de broeders naar Heist.

LV

Gekleed met zijne pelgrimspij en met eene absolutie in regel op zak, verliet Uilenspiegel de heilige stede. Hij ging recht voor zich en kwam te Bamberg, waar de smakelijkste groenten der wereld zijn.

Hij kwam in eene afspanning, waar eene vroolijke waardinne hem vroeg:

- Jonge meester, wilt gij eten voor uw geld?

- Ja, sprak Uilenspiegel. Maar voor hoeveel eet men hier?

De hospita sprak:

- Aan de tafel der heeren eet men voor zes gulden; aan de tafel der poorters voor vier, en aan de huistafel voor twee.

- Hoe meer geld, hoe liever! antwoordde Uilenspiegel.

Hij ging dus aan de tafel der heeren zitten. Als hij wel zijn bekomst en zijn maal met Rijnwijn begoten had, sprak hij tot de waardin:

- Bazin, ik heb goed gegeten voor mijn geld: geef mij mijne zes gulden.

De waardinne sprak:

- 't Is om te lachen zeker! Betaal mij maar gauw.

- Liefste bazinne, antwoordde Uilenspiegel heur, gij ziet er geenszins eene slechte betaalster uit; integendeel ziet gij er zoo eerlijk, zoo menschlievend uit, dat gij mij nog liever achttien gulden zoudt geven, dan mij de zes te weigeren die gij mij moet. Wat schoone oogen! 't is de zonne die mij bestraalt, die mijne liefde hooger doet schieten dan 't hondsgras in eene verlatene halle.

De waardinne sprak:

- Ik heb geene zaken met uwe liefde en met uw hondsgras; betaal mij en trek op!

- Optrekken, sprak Uilenspiegel, en U niet meer zien! 'k zei nog liever vaarwel aan 't leven. Bazinne, zoete bazinne, ik, arme pelgrim, pleeg niet voor zes gulden te eten; ik heb mij volgestopt en straks laat ik de tong hangen als een hond in de zonne: wil mij betalen, ik verdiende eerlijk de zes gulden door het lastige werk mijner tanden; geef ze mij, en 'k zal U streelen, U zoenen, U kussen, met meer vuur dan wel zeven en twintig minnaars te zamen.

- Zoo spreekt gij voor 't geld, antwoordde zij.

- Moet ik U voor niets opeten? vroeg hij.

- Neen, sprak zij, hem afwerend.

- Ah! zuchtte hij, steeds naderkomend, uwe huid is als room zoo zacht, uw haar als gebraden fazant, en uwe lippen als rijpe kersen! Maar zijn er lekkerder kersen dan gij?

- Ik vind het goed, leelijke stouterik, sprak zij glimlachend, mij op den koop nog zes gulden te vragen! Wees tevreden dat ik U eten gaf, zonder om betaling te vragen.

- Wist gij, sprak Uilenspiegel, hoeveel plaats er nog is.
- Vertrek, sprak de hospita, eer mijn man komt!
- Zie, sprak Uilenspiegel, ik zal een redelijke schuldeischer zijn, geef mij slechts één gulden voor den dorst die zal komen.
- Daar, stoute jongen, sprak zij.

En zij gaf hem een gulden.

- Mag ik nog terugkomen? vroeg Uilenspiegel.
- Wilt gij wel heengaan! sprak zij.
- Wèl heengaan, zei Uilenspiegel, dat ware naar U toe gaan, maar 't is een slecht heengaan van die schoone oogen te moeten verlaten. Als gij mij wilt houden, zal ik alle dagen maar voor één gulden eten...
- Moet ik een stok nemen?
- Wilt gij den mijne? antwoordde Uilenspiegel.

Zij lachte, maar hij moest henengaan.

LVI

In dien tijd kwam Lamme Goedzak weder te Damme wonen, mits het land van Luik niet meer rustig was, ter wille van de ketterijen. Zijne vrouw kwam volgeerne mede, omdat de Luikenaars, spotters van nature, lachten met de lamlendigheid van heuren Lamme.

Lamme ging dikwijls bij Klaas die, sedert hij geërfd had, veel in de taveerne den *Blauwen Toren* verkeerde, alwaar hij eene tafel gekozen had voor hem en zijne gezellen. Aan de naburige tafel zat een man profijtelijk zijn half pintje te drinken, 't was de vrek Judocus Grijpstuiver, de gierige deken der vischverkoopers, die niets dan haringen at en meer van zijn geld hield dan van zijner ziele zaligheid. Klaas droeg in zijne tassche het stuk perkament, op hetwelk zijne tienduizend jaar aflaat geschreven stond.

Op een avond dat hij met Lamme Goedzak, Jan van Roosebeke en Mathijs van Assche in den *Blauwen Toren* zat, en

Judocus Grijpstuiver er ook was, was Klaas lustig aan 't drinken, en Jan van Roosebeke zegde tot hem:

- 't Is zonde Gods van zoo te drinken!

Klaas antwoordde:

- Voor elk pintje te veel brandt men maar een halven dag. En 'k heb tienduizend jaar aflaat in mijne tassche. Wie wil er honderd jaar, om zonder vrees voor de pijnen der hel, den god Bacchus te dienen?

Allen riepen:

- Hoeveel vraagt gij er voor?

- Eene pinte, antwoordde Klaas, maar honderd vijftig jaar geef ik voor eene portie konijn.

En eenieder kwam bij en betaalde aan Klaas pinten kuite en muskens hesp en konijn, en eenieder sneed hij een stuksken perkament. Maar 't was Klaas niet die alles opat en uitdronk, maar Lamme Goedzak, dewelke at dat hij oogenschijnlijk opzwol, terwijl Klaas met zijne koopwaar de taveerne rondging.

Grijpstuiver keerde zijn schrokkig gezicht naar hem toe.

- Kunt gij tien dagen missen? vroeg hij.

- Neen, antwoordde Klaas, dat is te moeilijk om snijden.

Een iegelijk lachte, en Grijpstuiver kropte zijne woede op.

Toen trok Klaas naar zijne hut, gevolgd door Lamme, die stapte alsof hij wollen beenen aan zijn lijf gehad.

LVII

Rond het einde van heur derde jaar ballingschap, keerde Katelijne te Damme terug naar heur huis. En gedurig sprak zij uitzinnig: ‘Vuur op het hoofd, de ziele klopt, maakt een gat, zij wil er uit.’ En altijd vluchtte zij weg bij het zien van ossen en schapen. En zij zette zich neer op de bank onder de linden achter heure hut, en schudde het hoofd terwijl zij, zonder ze te herkennen, die van Damme bekeek, dewelke tot elkander lispten: ‘Daar is de zottinne.’

Doch reizend over velden en wegen, zag Uilenspiegel op de groote baan eenen ezel die getoomd was met leder en met koperen nagelen, en welks kop versierd was met roodwollen kwasten en kwispels.

Eenige oude vrouwen stonden rond den ezel en zeiden, allen te gelijk sprekend: ‘Niemand mag hem vastnemen, 't is 't afgrijselijke rijbeest van den grooten toovenaar, van den baron de Rais, die levend verbrand werd, om acht kinderen aan den duivel geofferd te hebben. - Zoo rap is hij gevlucht, dat niemand hem krijgen kon, Satan houdt de hand over hem. - Want terwijl hij vermoeid op de baan, een oogenblik stilstond om adem te halen, zijn de stadsserjanten gekomen om hem aan te houden, maar hij balkte en sloeg zoo geweldig achteruit dat zij niet naderen dorsten. - En 't is niet 't gebalk van een ezel, maar 't gebalk van den duivel. - Men heeft hem dus distelen laten eten zonder hem voor de vierschaar te dagen of als toovenaar levend te branden? - Die mannen, die mannen, zij hebben geen greintje moed in het lijf.’

Niettegenstaande al deze schoone reden, namen allen schreeuwend de vlucht, zoodra de ezel de ooren spitste of zich met den steert in de zijden sloeg; en tienmaal kwamen zij aldus nader, om tienmaal weder de vlucht te nemen.

Maar Uilenspiegel bezag haar van verre en sprak lachend tot zich zelven:

- Zie mij dat parlement daar! Hoe ouder de vrouwen zijn, hoe meer zij babbelen, want de jongere zitten meer met hare minnarijen in 't hoofd.

Den ezel beziende, ging hij voort:

- Dat betooverde grauwtje staat goed op zijn pooten, dunkt mij; ik ga het berijden of ergens verkoopen.

Zonder een woord te spreken, ging hij een maatje haver koopen, hetwelk hij den ezel voorzette. Hij sprong vervolgens gezwind op den rug van het dier, nam den teugel vast, keerde zich naar het Noord, het Oost en het West en zegende de

ouden. Deze, bezwijmd van den schrik, vielen op de knieën en 's avonds vertelden zij aan den hoek van den heerd dat een engel verschenen was en haar allen gezegend had en, door bijzondere gunste van God, weggereden was op den ezel des toovenaars.

En Uilenspiegel ging met zijn ezel te midden van malsche beemden, in dewelke peerden huppelden, en koeien en veerzen loom in de zonne herkauwden.

En hij heette hem Jef.

De ezel was blijven staan en dede zich goed aan de distelen. Somwijlen nochtans, huiverde hij over gansch zijne huid en sloeg hij zich met den steert in de zijden om de vraatzuchtige horzels te verdrijven die, als hij, wilden eten, doch van zijn vleesch en zijn bloed.

Uilenspiegel, wiens maag om eten riep, was weemoedig en sprak:

- Gij zoudt wel gelukkig zijn, mijnheer de ezel, zoo gij kondt blijven smullen zonder dat iemand U stoort en U herinneren komt dat gij sterfelijk zijt, dat wil zeggen geboren om te lijden en te verduren.

- Evenals gij, vervolgde hij, heeft de man met de Heilige Muil zijne horzel en dat is mijnheer Luther; en Zijne Genadige Majesteit Karel heeft ook de zijne, dat is messire Frans de eerste, de koning met zijn langen neus en zijn nog langeren degen. Ik, arme zwervende jongen, mag dus ook mijne horzel wel hebben, mijnheer de ezel. Laas! in al mijne zakken zijn gaten, en langs de gaten schaveelen dukaten, guldens en daalders, gelijk een legioen muizen voor den muil eener kat. Ik weet niet waarom het geld van mij niet houdt, ik houde nochtans zooveel van het geld. 't Is eene leugen, dat de Fortuin eene vrouw is, want zij bemint maar de leelijke gierigaards die haar vrekkig sluiten in kisten, in koffers, in zakken, en haar nooit eens het tipje van haar gouden neusje aan 't venster laten steken. Dat is de horzel die mij bijt en mij knaagt, die mij kittelt

zonder mij te doen lachen. Maar gij luistert niet, mijnheer de ezel, gij denkt maar aan eten. Ha! buikvuller, uwe lange ooren blijven doof voor den kreet van de ledige magen. Aanhoor mij, ik wil het.

En hij zweepte hem. De ezel begon te balken.

- Laat ons gaan, nu gij gezongen hebt, sprak Uilenspiegel.

Maar de ezel verroerde zich niet meer dan een paal en scheen zinnens al de distelen van den weg tot de laatste naar binnen te jagen. En hij sloeg er geen enkele over.

Dat ziende, steeg Uilenspiegel af; hij sneed een bussel distelen, stak dien onder den muil en mende den ezel bij den neus tot op het grondgebied van den landgraaf van Hessen.

- Mijnheer de ezel, sprak Uilenspiegel onderwege, gij loopt achter mijn bos distelen en laat achter U den langen weg die vol staat met die lekkere planten. Gij zijt gelijk de mannen die loopen achter een bos roem, een bos winst, een bos liefde, dien de Geluksgodin hun onder den neus steekt. Op het einde van den weg zien zij, gelijk gij, dat het nagejaagde weinig weerde heeft, terwijl zij onderwege èn rust èn werk èn gezondheid lieten.

Aldus met zijn ezel klappend, bereikte Uilenspiegel het kasteel van den landgraaf.

Twee kapiteins der boogschutters speelden op de trap met de dobbelsteenen.

Een hunner, ros van haar en groot van gestalte, bezag Uilenspiegel die zediglijk op Jef zat en hen aankeek.

- Wat wilt gij, hongerige en reizende tronie, sprak hij.

- 'k Heb inderdaad honger, antwoordde Uilenspiegel, en reize geenszins voor mijn vermaak.

- Als gij honger hebt, sprak de kapitein, kunt gij met den hals de koorde opeten die zwiert aan de eerste galge die gij ontmoet.

- Heer kapitein, antwoordde Uilenspiegel, als gij mij de schoone gouden koorde geeft die rond uwen hoed ligt, zal ik

mij met de tanden gaan ophangen aan die vette hesp die ginder bij dien spekslachter zwiert.

- Van waar komt gij? vroeg de kapitein.

- Uit Vlaanderen, was 't antwoord van Uilenspiegel.

- Wat wilt gij?

- Aan Zijne Landgrafelijke Hoogheid eene schilderij van mijne doenwijze toonen.

- Kom binnen, als gij schilder en van Vlaanderen zijt, sprak de kapitein, ik zal U bij mijn meester brengen.

Als hij bij den landgraaf was, groette Uilenspiegel hem drij reizen en nog meer.

- Uwe Hoogheid, sprak hij, verweerdige mij aan zijne edele voeten eene schilderij neder te leggen die ik voor hem maakte, en op dewelke ik het konterfeitsel verbeeldde van de Allerheiligste Maagd Maria, in haren vorstelijken dos.

- Die schilderij zal misschien de eer hebben hem te bevallen, vervolgde hij, in welke omstandigheid ik mij vermete te hopen de plaats te mogen bekleeden van schilder van Uwe Grootmoedigheid.

De landgraaf bezag het doek dat goed gemaald was en sprak:

- Gij zult onze schilder zijn, neem plaats in dien zetel.

En Uilenspiegel nam plaats in den zetel.

- Gij ziet er maar armoedig uit, sprak de landgraaf.

Uilenspiegel antwoordde:

- Inderdaad, sire, Jef mijn ezel kon distelen eten, doch drij dagen reeds leef ik van ellende en eet ik rook van hope.

- Straks krijgt gij beters, sprak de landgraaf lachend, maar waar is uw ezel?

Uilenspiegel antwoordde;

- Ik liet hem op de Groote Markt, rechtover 't kasteel Uwer Genade; ik ware gelukkig zoo Jef dezen nacht op stal was.

De edele landgraaf gebood dadelijk aan een zijner schildknapen den ezel van Uilenspiegel als zijn eigen dier te behandelen.

Uilenspiegel zag Soetkin aan de poort van het Steen zitten. (Blz. 183.) **10**

Weldra kwam het uur van het avondmaal, dat een recht festijn was. En de spijzen rookten op tafel, en de wijn liep als een stroom door de kelen.

Uilenspiegel en de landgraaf werden op den duur zoo rood als hanen; Uilenspiegel was vol vreugd, maar de landgraaf bleef nadenkend.

- Onze schilder, sprak hij eensklaps, gij zult mijn portret moeten maken, want 't is eene groote voldoening voor een sterfelijken vorst, aan zijne nazaten de geheugenis zijner trekken te laten.

- Sire, antwoordde Uilenspiegel, uw wensch is mijn wil, maar 't schijnt mij, nietsweerdige, dat uwe Edelheid in de toekomende eeuwen niet veel genoegen zal smaken, zoo alleene geschilderd te zijn. Hij moet vergezelschapt zijn door zijne adellijke gemalinne, mevrouw de Landgravin, door zijne edelvrouwen en heeren, door zijne doorluchtigste kapiteins, te midden van dewelke zijne Hoogheid en Mevrouwe schitteren zullen als twee zonnen te midden van lanteernen.

- Inderdaad, onze schilder, antwoordde de landgraaf, en wat moet ik U betalen voor dat groote werk?

- Honderd gulden op voorhand of anderszins, antwoordde Uilenspiegel.

- Hier zijn ze op voorhand, sprak de edele landgraaf.

- Allergenadigste heer, sprak Uilenspiegel, gij giet olie in mijne lamp, ze zal branden te uwer eere.

's Anderen daags vroeg hij aan den landgraaf die voor hem te doen komen, welke de eer hadden hem op het doek te mogen vergezelschappen.

Toen kwam de hertog van Luneburg, hoofdman der landsknechten in dienst van den landgraaf. 't Was een dikke vent die verging in zijn vet. Hij naderde Uilenspiegel en fluisterde hem deze woorden in 't cor:

- Als gij mij op mijn portret de helft van mijnen buik niet afneemt, laat ik U opknoopen door mijne soldaten.

En de hertog ging voort.

Toen kwam eene lange dame, die een bochel op den rug had, terwijl hare borst plat was als een berd.

- Heer schilder, sprak zij, als gij mij langs voren geene twee bochels geeft, in stee van eenen langs achter, doe ik U als giftmenger vierendeelen.

En de dame ging voort.

Vervolgens kwam eene jonge eerejuffer die blond, frisch en lieftallig was, doch die drie tanden miste in de bovenste rij.

- Heer schilder, sprak zij, als ge mij lachen doet en mijne tanden laat zien, doe ik U in stukskens kappen door mijn minnaar die daar staat.

En zij wees naar den kapitein der boogschutters die den dag te voren op de trappen met de dobbelsteenen speelde; daarop ging zij voort.

En allen gingen aldus voorbij hem; ten slotte bleef Uilenspiegel alleen met den edelen landgraaf.

- Als gij het ongeluk hebt, sprak de edele landgraaf, alle die lieden niet trouwelijk uit te schilderen, laat ik U het hoofd afsnijden.

- Zonder hoofd, dacht Uilenspiegel, gevierendeeld, in stukskens gekapt of voor het minste gehangen, zal het veel voorzichtiger zijn van niemendal te schilderen. Ik zal er eens aan denken.

- Waar is de zaal op welker muren ik al die doorluchtige lieden moet malen, vroeg Uilenspiegel aan den landgraaf.

- Volg mij, sprak de landgraaf.

En hij bracht hem naar eene groote kamer met groote witte muren.

- Hier is zij, sprak hij.

- Het ware goed, zei Uilenspiegel, dat men vóór die muren groote gordijnen hing, om mijn schilderwerk te behoeden voor stof en voor vliegendrek.

- Dat zal geschieden, sprak de edele landgraaf.

Als de gordijnen hingen, vroeg Uilenspiegel drie leerjongens, om zijne verven te slijpen, naar hij zeide.

Dertig dagen lang gastreerden Uilenspiegel en de leerjongens en lieten zij zich de fijne vleezen en de oude wijnen goed smaken. De landgraaf zorgde voor alles.

Doch den een en dertigsten dag kwam hij met zijn neus aan de kamer, alwaar Uilenspiegel gezegd had dat niemand mocht binnenkomen.

- Hewel, Thijl, sprak hij, waar zijn de portretten?
- Ze zijn verre, antwoordde Uilenspiegel.
- Mag ik ze zien?
- Nog niet.

Den zes en dertigsten dag kwam hij weer met zijn neus aan de deur.

- Hewel, Thijl? vroeg hij.
- Edele landgraaf, zij gaan op hun laatste.

Den zestigsten dag maakte de landgraaf zich kwaad en, de kamer binnentredend, sprak hij:

- Op staanden voet gaat gij mij het schilderwerk toonen.
- Ja, geduchte heer, sprak Uilenspiegel, maar gelief die gordijn niet te openen, alvorens de kapiteins en de edelvrouwen van uw hof hier binnen te roepen.
- Daar stem ik in toe, sprak de edele landgraaf.

Op zijn bevel kwam een iegelijk binnen.

Uilenspiegel stond voor de dichtgesloten gordijn.

- Doorluchtige landgraaf, sprak hij, en gij, mevrouwe de landgravinne, en gij, hertog van Luneburg, en gij allen, schoone damen en dappere kapiteins, achter deze gordijn heb ik, op mijn beste, uwe lieve of krijgshaftige gezichten geschilderd. Een iegelijk zal zich dadelijk herkennen. Gij zijt nieuwsgierig U te zien, 't is redelijk, doch verweerdigt U geduld te nemen en laat mij nog een woord of vijf zeggen. Gij, schoone damen en dappere kapiteins, die allen van edelen bloede zijt, kunt mijn schilderwerk zien en bewonderen, maar mocht onder U een boer

zijn, niets zou hij zien dan een witten muur. En nu, verweerdigt U uwe doorluchtige oogen te openen.

Uilenspiegel schoof de gordijn weg.

- Alleen de edelen kunnen iets zien; boeren en gemeene manslieden blijven blind voor dit kunststuk.

Al de hovelingen sperden de oogen open, gebaarden in bewondering te staan, zich zelven en elkander wederzijds te herkennen, doch in werkelijkheid zagen zij niets dan een naakten muur, hetwelk hen gansch onthutst maakte.

Doch de nar die aanwezig was, sprong drie voeten hoog, en, zijne belletjes zwaaiend, sprak hij:

- Men mag mij uitmaken voor boer, en daarenboven voor schurk, voor deugniet, maar 'k zal zeggen en roepen en schreeuwen dat ik daar een witten muur, een naakten muur, een blooten muur voor mijnen neus heb! Zoo helpe mij God en alle zijne heiligen.

Uilenspiegel sprak:

- Als de zotten beginnen spreken, is 't tijd dat de wijzen optrekken.

Hij ging het paleis verlaten, als de landgraaf hem tegenhield.

- Snaaksche nar, sprak hij, die overal gaat en komt om het schoone en goede te prijzen en luidkeels te spotten met de dwaasheid, gij, die in tegenwoordigheid van zooveel groote damen en de grootste en machtigste krijgers, als man uit het volk zoo onbermhertig dorst spotten met edelen en heeren, zult eens gehangen worden voor uwe stoute tong.

- Als de koorde van goud is, antwoordde Uilenspiegel, zal zij breken van schrik als ze mij ziet komen.

- Daar, sprak de landgraaf, hem vijftien gulden in de hand stoppend, neem altijd een eind van de koorde!

- Hartelijk dank, genadige heer, antwoordde Uilenspiegel, elke afspanning van den weg krijgt er een vezel van, een gouden vezel die al die dieven van bazen in rijkaards verandert.

En hij sprong op zijn ezel en reed weg, met zijn hoed fier naar omhoog.

LVIII

De bladeren verdorden op de boomen en de Octoberwind begon te waaien. Soms was Katelijne voor eene uur of drij bij heur verstand. En Klaas zei toen dat de geest Gods heur in zijne zoete ontferming kwam bezoeken. In die oogenblikken had zij de macht, door woorden en gebaren, Nele te betooveren en toen zag het meisje, op meer dan honderd uren verre, alles wat omging op de pleinen, in de straten of in de huizen.

Dien dag dus was Katelijne bij heure zinnen en ze at oliekoeken, wel begoten met dobbele kuite, in gezelschap van Klaas, van Soetkin en Nele.

Klaas sprak:

- 't Is heden de troonsafstand van Zijne Heilige Majesteit keizer Karel. Zeg, Nele, liefste, zoudt gij tot Brussel, in Braband, kunnen zien?

- Ja, als Katelijne wil, antwoordde Nele.

Katelijne dede het meisje op eene bank zitten en betooverde heur door woorden en teekenen, en Nele viel zachtjes in slaap.

Katelijne zegde haar:

- Ga in het kleine huis omtrent de Warande, het geliefkoosd verblijf van Keizer Karel.

- Ik ben, sprak Nele stille alsof zij stikte, in eene kleine kamer met groene olieverf geschilderd. Daar zit een man van rond de vier en vijftig, grijs en kaal, met een blonden baard op eene vooruitstekende kin, met een onheilspellenden blik in zijne sluwe, wreede en listige oogen. Die man heet men Heilige Majesteit. Hij is verkoud en doet niets dan hoesten. Bij hem zit nog een man, die jonger is, met een leelijken snoet, als een aap met een waterhoofd: dien zag ik te Antwerpen, 't is koning Philippus. Zijne Heilige Majesteit verwijt hem dat hij weer uitgeslapen heeft; zeker bij eene of andere slet in eene kroeg van het leeg van de stad. Hij zegt dat zijn haar naar de

taveerne riekt, dat dit geen vermaak is voor een koning die maar te kiezen heeft tusschen de aanbiddelijkste vrouwen met satijnen huid, die uit geurige baden komen, wat beter is, zegt hij, dan eene vuile smots die met moeite uit de armen komt van een dronken soldaat. Geene vrouw, onder de schoonste en edelste, 't zij maagd, 't zij gehuwd of 't zij weduw, zegt hij hem, zoude hem willen wederstaan; trotsch zouden zij heure minnarijen verlichten met welriekende bougiën, in stee van het walmende licht van stinkende vetkeersen.

De koning antwoordt aan Zijne Heilige Majesteit dat hij hem in alles gehoorzaam zal wezen.

Vervolgens krijgt Zijne Heilige Majesteit eene hoestbui en drinkt hij eenige slokken kruidenwijn.

‘- Aanstonds, zegt hij tot Philippus, zullen voor Ons verschijnen de Staten-Generaal, prelaten, edelen en poorters: Oranje de Zwijger, Egmont de IJdele, Hoorn de Onbeminde, Brederode de Leeuw en ook al die van het Gulden Vlies, van hetwelk ik U grootmeester zal maken. Daar zult gij honderden liefhebbers zien die zich den neus zouden afsnijden, als zij het op de borst aan eenen gouden ketting mochten dragen, tot teeken van grooten adel.’

Vervolgens zegt Zijne Heilige Majesteit tot koning Philippus op een anderen, jammerenden toon:

‘- Gij weet, mijn zoon, dat ik te uwen voordeele afstand ga doen, aan de wereld een grootsch schouwspel ga geven, voor eene groote menigte spreken, hoewel hikkend en hoestend, - want wederom heb ik te veel gegeten, mijn zoon, - en gij zoudt een steenen hart moeten hebben, als gij, na mij aanhoord te hebben, niet eenige tranen zoudt storten.’

‘- Ik zal weenen, vader’, antwoordt koning Philippus.

Vervolgens spreekt Zijne Heilige Majesteit tot een dienstknecht, met name Dubois:

‘- Dubois, zegt hij, geef mij een stukje suiker met Madera: ik heb den hik. Als mij dat maar niet overkomt als ik het woord

neem. Die gans van gisteren zal dan nooit zakken! Als ik een beker wijn van Orleans dronk? Neen, die is te hard. Als ik eenige ansjovisjes at? Ze zijn zoo vettig. Dubois, geef mij een glas Romagne-wijn.'

Dubois geeft aan Zijne Heilige Majesteit wat hij vraagt, vervolgens doet men hem een karmozijnpannen kleed en een gouden mantel aan, men gordt een zweerd om zijne lenden, in zijne handen steekt men den schepter en den wereldbol, op zijn hoofd zet men de krone.

Vervolgens komt Zijne Heilige Majesteit uit het huis der Warande, op een kleinen muilezel gezeten en gevolgd door koning Philippus en menigvuldige groote personages. Aldus gaan zij naar een groot gebouw, dat zij het Paleis heeten, en zij vinden daar in eene kamer een rijkgekleeden, grooten, mageren man, die zij Oranje noemen.

Zijne Heilige Majesteit spreekt dien man aan en zegt hem:

'- Zie ik er goed uit, neef Willem?'

Maar de man geeft geen antwoord.

Daarop zegt Zijne Heilige Majesteit, half lachend, half grammoedig:

'- Neef, zult gij dan altijd zwijgen, zelfs om aan eene oude pruik de waarheid te zeggen? Moet ik nog regeeren of moet ik afstand doen, Zwijger?'

'- Heilige Majesteit, antwoordt de magere man, als de winter daar is, laten de sterkste eiken hunne bladeren vallen.'

Drie uren slaat de klok.

'- Zwijger, zegt hij, leen mij uwen schouder, dat ik er op leune.'

En Zijne Majesteit gaat met hem en zijn gevolg eene groote zaal binnen, zet zich neder onder een verhemelte, behangen met karmozijnzijde. Daar zijn drij stoelen. Zijne Heilige Majesteit neemt den middelste, die schooner en hooger is dan de andere en op denwelken eene keizerlijke kroon prijkt; koning Philippus neemt den tweede, en de derde is voor eene vrouwe,

ongetwijfeld de koningin. Rechts en links zitten, op gestoffeerde banken, mannen in 't rood gekleed, die om den hals een gulden schaap dragen. Achter hen staan meerdere personages die zeker prinsen en heeren zijn. Rechtover Zijne Heilige Majesteit en een paar treden lager, zitten in laken gekleede mannen op houten banken. Ik hoor hun zeggen dat zij maar zoo zediglijk gekleed en gezeten zijn, omdat zij alleen alle lasten betalen. Iedereen is rechtgestaan als Zijne Heilige Majesteit binnenkwam, doch weldra zette hij zich neer en dede hij iedereen teeken hetzelfde te doen.

Een oud man spreekt over het jicht, daarna langt de vrouw, die eene koningin schijnt te wezen, aan Zijne Heilige Majesteit eene rol perkament, op hetwelk dingen geschreven staan die Zijne Heilige Majesteit hoestend en met doove, zwakke stemme afleest:

‘- Ik heb menigvuldige reizen gedaan in Spanje, in Italië, in de Nederlanden, in Engeland en in Afrika, dit alles voor de glorie Gods, den roem mijner wapenen en het welzijn mijner volkeren.’

Vervolgens, na nog lang gesproken te hebben, zegt hij dat hij zwak en vermoeid is, en dat hij de kroon van Spanje, de graafschappen, hertogdommen, markgraafschappen van deze landen wil afstaan in de handen van zijnen zoon Philippus.

Vervolgens weent hij en allen weenen mede.

Toen staat koning Philippus recht en, op de knieën vallend, zegt hij:

‘- Heilige Majesteit, is het mij toegelaten die krone uit uwe handen te ontvangen, terwijl gij nog zoo bekwaam zijt die met eere te dragen?’

Vervolgens zegt Zijne Heilige Majesteit hem aan het oor, eene welwillende aanspraak te doen tot de mannen die op de gestoffeerde banken zitten.

Koning Philippus keert zich naar hen en zegt hun op gemelijken toon, zonder recht te staan:

‘- Ik kan tamelijk goed Fransch, doch niet genoeg om het

woord tot Ulieden te richten. Gij zult hooren wat de bisschop van Atrecht, mijnheer Granvelle, U mijnentwege zal zeggen.'

'- Slecht gesproken, mijn zoon', zegt Zijne Heilige Majesteit.

En inderdaad, de vergadering mompelt, als zij den jongen koning zoo fier en zoo trotsch ziet. De vrouwe, die de koningin is, spreekt mede zijnen lof, vervolgens komt de beurt aan een ouden doktor en als deze gedaan heeft, doet Zijne Heilige Majesteit hem met de hand een teeken tot dankzegging. Als die aanspraken en plechtigheden gedaan zijn, verklaart Zijne Heilige Majesteit zijne onderzaten ontslagen van hunnen eed van getrouwheid; hij teekent vervolgens de akten die te dien einde opgemaakt zijn, stapt van zijnen troon en doet er Philippus op zitten. En iedereen weent. Vervolgens trekken zij terug naar het huis der Warande.

Daar zijn zij weder getweeën alleen in de groene kamer; Zijne Heilige Majesteit schaterlacht en zegt tot koning Philippus, die niet lacht:

'- Hebt gij gezien hoe gauw men met spreken, hikken en lachen te gelijk die menschen verteedert? Wat tranenvloed! En die dikke Maes die, op 't einde zijner aanspraak, begon te weenen als een kind. Gij zelf scheent ontroerd, doch niet genoegzaam. Dat zijn de vertooningen die 't volk moet hebben. Wij, mannen, hebben die minnaressen 't liefst die ons 't meeste kosten. En zoo ook is het volk. Hoe meer wij hen doen betalen, hoe liever zij ons zien. In Duitschland duldde ik den hervormden eeredienst, denwelken ik in de Nederlanden strengelijk strafte. Als de prinsen van Duitschland katholiek geweest waren, dan ware ik lutheraan geworden om verbeurte te leggen op hunne goederen. Zij denken dat mijn ijver voor 't Roomsch geloove oprecht is, en 't spijt hun dat ik hen verlaat. Door mijn toedoen zijn, in de Nederlanden, uit hoofde van ketterije, vijftig duizend hunner dapperste mannen en bevalligste meidekens om hals gebracht. Zonder de verbeurten te rekenen, dede ik hen meer schattingen

en hulpgelden betalen dan Indië en Peru te zamen: zij zijn droef mij te verliezen. Ik heb den vrede van Cadzand gescheurd, Gent de fiere stad getemd, alles uit den weg geruimd wat mij hinderen konde; vrijheden, keuren en privileges, alles is onderworpen aan 't gezag van de keizerlijke ambtenaren. Die menschen wanen zich nog steeds vrij, omdat ik hun toelaat boogschietingen te houden en hunne gildevaandels plechtiglijk door de straten te dragen. Zij voelden mijn meesterschap; in eene kevie gestoken, bevinden zij er zich goed, zij zingen er en betreuren mij. Mijn zoon, wees met hen lijk ik het was: zoet van woorden, ruw van daden; geef likjes zoolang gij niet bijten moet. Zweer, zweer altijd op hunne vrijheden, keuren en privileges, doch vernietig ze zoodra zij U een gevaar kunnen worden. IJzer zijn zij, als men ze met schuchtere handen aanraakt, van glas als men ze met een sterken arm breekt. Bestrijd de ketterije, niet ter wille om haar verschil met den Roomschen godsdienst, maar omdat zij, in de Nederlanden, eindigen zou met ons gezag te vernielen; zij die den Paus met zijne drij kronen aanvallen, zouden gauw gedaan krijgen met vorsten die maar één krone dragen. Maak er, evenals van het vrije geweten, eene misdaad van majesteitsschennis van, met verbeurte van goederen, en gij zult erven, gelijk ik heel mijn leven gedaan heb, en als gij hen zult verlaten om afstand te doen of te sterven, zullen zij zeggen: “Ho! de goede vorst!” En zij zullen weenen.’

- En ik hoore niets meer, vervolgde Nele, want Zijne Heilige Majesteit is op een praalbed gaan liggen en slaapt nu, en koning Philippus, trotsch en fier, staart hem koel en liefdeloos aan.

Dit gezegd hebbende, werd Nele gewekt door Katelijne.

En Klaas bleef, in gedachten verslonden, kijken naar de vlam die den heerd verlichtte.

LIX

Uilenspiegel verliet den landgraaf van Hessen en steeg op zijn ezel. Als hij over de Groote Markt reed, zag hij eenige verbolgen gezichten van heeren en damen, maar hij gaf er niet om.

Weldra kwam hij op het grondgebied van den hertog van Luneburg en kwam daar een troep *Smadelijke Broeders* tegen, eenige lustige Vlamingen van Sluis, die alle Zaterdagen iets uitlegden om eens per jaar eene reize in Duitschland te doen.

Zij zaten op een open wagen, bespannen met een kloek peerd uit het Veurne-Ambacht, en zoo reden zij zingend en dartelend door de wegen en sompen van het hertogdom Luneburg. Er waren er die op de pijp, de schalmeie, de viole, den doedelzak speelden, en dat alles maakte groot lawaai. Naast den wagen liep veeltijds een dikzak die op den rommelpot speelde, in de hope van wat te vermageren.

Zij waren aan hunnen laatsten gulden, als zij Uilenspiegel tot zich zagen komen; zij riepen hem eene afspanning binnen en trakteerden hem daar. En Uilenspiegel nam gereedelijk aan. Mits hij echter zag dat de *Smadelijke Broeders* tot elkander knipoogden en heimelijk lachten terwijl zij hem inschonken, had hij in de gaten dat men hem eene poets wilde bakken. Hij ging buiten, doch bleef aan de deure staan luisteren. Hij hoorde den dikzak zeggen:

- 't Is de schilder van den landgraaf, die hem meer dan duizend gulden gaf om zijn portret te maken. Onthalen wij hem op bier en op wijn, en hij zal dobbel en dik tegenbetalen.

- Amen, zegden de anderen.

Uilenspiegel ging zijn ezel, heel gezadeld, duizend stappen verder, bij een pachter vastmaken en gaf twee oortjes aan de meid om op hem te letten. Vervolgens keerde hij terug naar de afspanning en zette hij zich neer bij de *Smadelijke Broeders*, zonder van iets te gebaren. Deze schonken hem in en betaalden

't gelag. Uilenspiegel dede de guldens van den landgraaf in zijne tassche rinkelen en zei dat hij daar aan eenen boer zijnen ezel verkocht had voor zeventien zilveren daalders.

Etend en drinkend, spelend en zingend reisden zij aldus samen voort. Door hun dapper peerd getrokken, kwamen zij langs eenen steenweg op denwelken eene afspanning, in den *Ketele*, lag, uit dewelke een lekkere geur van stoverije kwam.

De dikzak die op den rommelpot speelde, ging bij den baas en sprak, naar Uilenspiegel wijzend:

- 't Is de schilder van den landgraaf, hij zal alles betalen.

Als de baas guldens en daalders in Uilenspiegels tassche hoorde rammelen, bracht hij eten en drinken op tafel. Uilenspiegel liet het zich goed smaken. En altijd rinkelde het geld in zijne beurze. Menigwerf had hij ook op zijnen hoed geslagen en gezegd dat daar zijn grootste schat stak. Als zij twee dagen en eenen nacht gegastreerd hadden, spraken de *Smadelijke Broeders* tot Uilenspiegel:

- Laat ons opkramen en 't gelag betalen.

Uilenspiegel antwoordde:

- Als eene rat in eenen kaas zit, vraagt zij om ergens elders te gaan?

- Neen, spraken zij.

- En als een mensch goed eten en drinken heeft, vraagt hij naar het stof van de wegen en naar 't water der grachten die vol echelen steken?

- Neen, spraken zij.

- Laat ons dus hier blijven, vervolgde Uilenspiegel, zoolang mijne guldens en daalders ons dienen tot trechters om de goddelijke dranken van den baas in onze kelen te gieten.

En hij zei tot den baas van nog wijn en nog worsten te brengen.

Terwijl zij aten en dronken, sprak Uilenspiegel:

- Ik betaal alles, nu ben ik eens de landgraaf. Als mijne beurze ledig was, wat zoudt gij doen, kameraden? Als dat

ongeluk overkomt, neemt dan mijn vilten hoedeken, het steekt vol gouden karolussen.

- Laat ons eens tasten, spraken allen te gader.

En zuchtend, voelden zij tusschen hunne vingeren groote geldstukken die gouden karolussen moesten zijn. Doch een hunner bleef den hoed met zooveel vriendschap vasthouden, dat Uilenspiegel hem weer afnam, zeggende:

- Ongeduldige koeier, wacht ten minste tot het uur van melken daar is.

- Geef mij de helft van uw hoedeken, sprak de *Smadelijke Broeder*.

- Neen, sprak Uilenspiegel, want schadelijk ware het voor uwe hersenen half in de zonne en half in de schaduw te loopen.

En, zijn hoofddeksel aan den baas langende, sprak hij:

- Houd hem goed vast, het is wat te warm. Ik ga eens naar achter.

Hij dede zoo en de baas hield het hoedeken vast.

Maar Uilenspiegel liep naar den boer, steeg op zijn ezel en sloeg den weg in naar Embden.

De *Smadelijke Broeders*, hem niet ziende terugkomen, zeiden tot elkander:

- Zou hij weg zijn? Wie zal dan 't gelag betalen?

De baas kreeg argwaan en sneed Uilenspiegels hoed in twee. Maar in stee van karolussen, vond hij tusschen het vilt en de voering niets dan kwade koperen penningen.

Toen voer hij heftig uit tegen de *Smadelijke Broeders*.

- Broeders in aftroggelarij, gij gaat uit mijn huis niet, zonder dat gij mij al uwe kleederen gelaten hebt, behalve uw hemde, sprak hij.

En zij moesten zich uitkleeden om hun gelag te betalen.

In hun hemde reden zij aldus over velden en wegen, want zij hadden hun peerd noch hun wagen willen verkoopen.

En een iegelijk onderweg had medelijden met hen en gaf hun

geerne wat brood, wat bier en soms ook een stuk vleesch; want overal zegden zij dat zij door dieven uitgeschud waren.

En zij hadden maar ééne hooze voor allen te samen.

En zoo kwamen zij naar Sluis terug, in hun hemde op den wagen dansend en op den rommelpot spelend.

LX

Intusschentijd reed Uilenspiegel op den rug van zijn ezel door de landen en sompen van den hertog van Luneburg, het Watersignoorken, zooals de Vlamingen hem heetten.

Jef gehoorzaamde Uilenspiegel als een hondje, dronk bruinbier, danste beter dan een Hongaarsche dansmeester en legde zich, bij het minste teeken, op den rug met de vier pooten omhoog.

Uilenspiegel wist dat de hertog van Luneburg, - verbolgen en grammoedig omdat hij, te Darmstadt, in tegenwoordigheid van den landgraaf van Hessen, met hem den spot had gedreven, - hem op straffe van den strop den toegang tot zijn grondgebied ontzegd had. Plotselings zag Uilenspiegel Zijne Hertogelijke Hoogheid in persoon afkomen en mits hij zijn geweldig karakter kende, werd hij bang. Hij sprak tot zijn ezel:

- Jef, jongen, daar komt de hertog van Luneburg. Aan den hals heb ik eene groote krieuweling; nu, Jef, ik zou niet geerne gehangen worden. Gedenk dat wij broeders in ellende en in lange ooren zijn; gedenk ook welken goeden vriend gij aan mij zoudt verliezen.

En Uilenspiegel wischte zich de oogen en Jef begon te balken.

- Wij leven samen gelukkig, vervolgde Uilenspiegel, of rampspoedig, naarvolgens de omstandigheden; gedenk het U, Jef? - De ezel balkte voort, want hij had honger. - En nooit zult gij mij vergeten, sprak zijn meester, want welke liefde is sterker dan die welke dezelfde vreugde beleeft en denzelfden

En allen hoorden Klaas zeggen: Soetkin! Thijl! (Hoofdstuk LXXIV.) **11**

rampspoed beweent? Jef, jongen, gij moet U op den rug leggen.

De zachtaardige ezel dede wat zijn meester hem heette en de hertog zag hem met de vier pikkels omhoog. Uilenspiegel zette zich neer op den buik van den ezel.

- Wat doet gij daar? sprak de hertog. Weet gij dan niet dat ik, bij mijn laatste plakkaat, U verboden heb uwe stoffige voeten in mijne landen te zetten?

Uilenspiegel antwoordde:

- Genadige heer, heb erbarming met mij.

Naar zijn ezel wijzend:

- Gij weet wel, heer, sprak hij, dat hij die tusschen zijne vier palen woont, bij wet en recht, immer vrij is.

De hertog antwoordde:

- Verlaat mijne landen of gij zult sterven.

- Genadige heer, antwoordde Uilenspiegel, met een paar gulden zou ik er rapper buitenrollen.

- Nietdeug, sprak de hertog, het is U niet genoeg ongehoorzaam te zijn, ge vraagt er mij nog geld bij!

- Ik moet het wel vragen, heer, mits ik het niet nemen kan.

De hertog gaf hem een gulden.

Toen sprak Uilenspiegel tot zijn ezel:

- Jef, sta op en groet Zijne Hoogheid.

De ezel stond op en begon te balken. Vervolgens gingen beiden hun weg.

LXI

Soetkin en Nele zaten aan een der vensteren van de hut en keken naar de straat. En Soetkin sprak tot Nele:

- Liefste, ziet gij mijn zoon Uilenspiegel niet komen?

- Neen, sprak Nele, dien leelijken landlooper zien wij nooit meer terug.

- Nele, antwoordde Soetkin, gij moogt niet kwaad zijn op

hem, maar gij moet hem beklagen, want hij is buitenshuis, de arme jongen.

- Ik weet het, sprak Nele, maar hij heeft elders een huis, verre van hier, een huis, rijker dan 't zijne, waar hij zeker door eene schoone dame getroeteld wordt.

- 't Ware gelukkig voor hem, zei Soetkin; daar eet hij misschien ortolanen.

- Dat men hem keien te eten gaf, zuchtte Nele, gauw zou hij hier zijn, de slokker!

Soetkin lachte toen en sprak:

- Van waar komt U, liefste, die grammoedigheid?

Maar Klaas die, ook in gedachten verslonden, in zijn hoek mutsaarden bond, antwoordde heur:

- Ziet gij dan niet dat Nele verliefd is?

- Wel, sprak Soetkin, wat doortrapte meid, die mij daar geen woord over sprak. Is 't waar, liefste, hebt gij er zin in?

- Geloof er niets van, sprak Nele.

- Daar zult gij, zei Klaas, een goeden man aan hebben met een grooten mond, een hollen buik en eene lange tonge, die van de guldens duiten zal maken en nooit een oortje van zijnen arbeid, die altijd op straat zal loopen en nooit tot iets deugen zal.

Doch, blozend en kwaad, antwoordde Nele:

- Waarom hebt gij hem niet anders gemaakt?

- Daar weent ze nu, sprak Soetkin, zwijg toch, man.

LXII

Uilenspiegel kwam eens te Neurenberg en daar gaf hij zich uit voor een groot geneesheer, die met evenveel welslagen, alle soorten van ziekten overwinnen konde.

In het gasthuis van die stad lagen zooveel zieken dat men er geen weg mee wist. De bestierder, de komst van Uilenspiegel vernomen hebbende, kwam hem bezoeken en vroeg of hij werkelijk allerlei ziekten genezen konde.

- Uitgenomen de laatste, antwoordde Uilenspiegel; maar beloof mij tweehonderd gulden voor de genezing van al de andere, doch ik wil geen duit als alle uwe zieken niet zeggen dat zij genezen zijn en het gasthuis kunnen verlaten.

's Anderen daags kwam hij, met verzekerden blik, plechtstatig de ziekenzaal binnen. Hij ging overal rond, bezocht elken zieke afzonderlijk en sprak aldus tot hem:

- Zweer mij dat gij aan niemand zult zeggen wat ik U in het oor ga vertellen. Welke ziekte hebt gij?

De kranke zei het hem en zwoer bij hoog en leeg van te zwijgen.

- Weet, sprak Uilenspiegel, dat ik morgen een uwer tot asch moet verbranden, om daarmede een wonderbaar geneesmiddel te bereiden, hetwelk alle de zieken zullen te drinken krijgen. Die niet kan gaan, wordt tot pulver verbrand. Morgen kom ik terug met den bestierder, en ik zal roepen: ‘Dat al degenen die niet ziek zijn, hun pak maken en heengaan.’

Den volgenden morgen kwam Uilenspiegel en riep hij gelijk hij gezegd had. Al de zieken, kreupelen, zinkinglijders, koortslijders wilden om 't zeerste buiten. Allen liepen de straat op, zelfs die welke nog in geen tien jaar uit hun bedde waren gekomen.

De bestierder vroeg hun of zij genezen waren en of zij gaan konden.

- Ja, antwoordden zij, in 't gedacht dat er een op de koer tot assche verbrand werd.

Toen sprak Uilenspiegel tot den bestierder:

- Betaal mij; gij ziet, allen zijn buiten en zeggen genezen te zijn.

De bestierder betaalde hem tweehonderd gulden, en Uilenspiegel spoedde zich buiten de stad.

Maar twee dagen naderhand zag de bestierder alle zijne zieken terugkomen, nog slechter gesteld dan te voren, behalve een dien de frissche lucht genezen had, en die nu dronken door de

straten liep, al zingende: ‘Hoezee voor den grooten doktor Uilenspiegel!’

LXIII

Als de tweehonderd gulden verteerd waren, kwam Uilenspiegel te Weenen, alwaar hij zich verhuurde bij eenen wagenmaker, die zijne gasten gedurig beknorde, omdat zij den blaasbalg van de smidse niet snel genoeg deden gaan.

- Op maat, schreeuwde hij, en volgt met de blaasbalgen.

Eens dat de baas naar den hof ging, maakt Uilenspiegel den blaasbalg los, schoudert hij hem op en volgt hij aldus zijnen meester. Als deze verwonderd opkeek, sprak Uilenspiegel:

- Baas, gij hebt mij geheeten met de blaasbalgen te volgen, waar moet ik hem leggen, terwijl ik de andere hale.

- Jongen, antwoordde de baas, dat heb ik U niet geheeten, breng den blaasbalg terug op zijne plaats.

Maar de baas zocht hem die poets betaald te zetten. Hij stond, van dien dag af, alle dagen te middernacht op, maakte zijne gasten toen wakker en dede hen werken.

De werklieden spraken:

- Baas, waarom wekt gij ons te midden van den nacht?

- Ik heb de gewoonte, antwoordde de baas, mijne gasten de zeven eerste dagen der week maar een halven nacht te laten slapen.

Den volgenden nacht, wekte hij weer zijne gasten te middernacht. Uilenspiegel, die op den zolder sliep, nam zijn bed op zijnen rug en kwam aldus beladen de smidse binnen.

De baas sprak tot hem:

- Zijt gij zot? Waarom laat gij uw bed op zijne plaats niet?

- Ik heb de gewoonte, antwoordde Uilenspiegel, de zeven eerste dagen van de week de helft van den nacht op mijn bed en de andere helft onder het bedde te slapen.

- Zoo, antwoordde de meester, maar ik heb nog eene

gewoonte, dat is van mijne onbeschaamde gasten op straat te smijten, met toelating van de eerste week boven den grond, en de tweede onder den grond te gaan liggen.

- In uwen kelder, baas, bij de tonnen bruinbier? vroeg Uilenspiegel schertsend.

LXIV

Den wagenmaker verlaten hebbende, moest hij zich, op de terugreis naar Vlaanderen, verhuren als leerknaap bij eenen schoenmaker, die liever aan zijne deur stond dan met zijne else op den stoel zat.

Uilenspiegel die hem voor de honderdste maal zag opstaan, vroeg hoe hij de overleeren moest snijden.

- Snijdt er, sprak de baas, voor groote en middelmatige voeten, opdat al wie groot en klein vee ment, er gemakkelijk in kunne.

- Zoo zal geschieden, baas, antwoordde Uilenspiegel.

Als de schoenmaker weg was, sneed Uilenspiegel overleeren die anders niet goed waren dan voor merriën, ezelinnen, veerzen, zeugen en ooien.

Als de baas terug in zijn werkhuis kwam en al zijn leder versneden zag, riep hij uit:

- Wat steekt gij daar uit?

- Wat gij mij geheeten hebt, was 't antwoord van Uilenspiegel.

- Ik heb U geheeten, hernam de baas, schoenen te snijden voor een iegelijk die ossen, varkens, schapen ment, en daar snijdt gij schoenen op den voet van die beesten.

Uilenspiegel antwoordde:

- Baas, in dit seizoen in hetwelk alle beesten minneziek zijn, wie is 't die den beer, den ezel, den stier en den ram ment anders dan de zeug, de ezelin, de veers en de ooie?

Vervolgens ging hij buiten, doch hij mocht niet meer binnen.

LXV

Toen was men in April, de lucht was zoet geweest, en nadien begon het hard te vriezen en de hemel grijs te zien als op Allerzielendag. Uilenspiegels derde jaar ballingschap was sedert lang verstreken, en Nele verwachtte alle dagen heuren hartsvriend.

- Laas! sprak zij, 't gaat sneeuwen op de kersebloesems, op de bloeiende seringa's, op al de arme planten die bij de zoele warmte eener vroege lente vol hope ontloken waren. Kleine sneeuwvlokjes vallen reeds op de wegen. En 't sneeuwt ook op mijn arm herte.

- Waar zijn zij, de heldere zonnestralen die de gezichten verblijdden, de daken rooder maakten en de ruiten blakeren deden? Waar zijn zij die warmte schonken aan de aarde, de lucht, de vogelen en de insekten? Laas! nu ben ik dag en nacht koud van droetheid en lange verzuchting. Waar zijt gij, mijn vriend Uilenspiegel?

LXVI

Omtrent Ronse, in Vlaanderen, had Uilenspiegel honger en dorst, maar hij wilde niet klagen en hij beproefde de menschen te doen lachen om aan brood te geraken. Maar het ging hem niet af, en de menschen gingen en kwamen en gaven hem niets.

Het was koud, beurtelings sneeuwde, regende en hagelde het op den rug van den zwerver. In de dorpen kreeg hij het water in den mond, als hij een hond aan een been zag knagen aan den hoek van een muur. Hij hadde wel een gulden willen verdienen, doch hij wist niet hoe hij een gulden in zijne tassche zou krijgen.

Omhoog zoekend, zag hij duiven die op hunne pier zaten te kirren en witte stukskens op den weg lieten vallen, maar guldens waren het niet. Hij zocht ten gronde langs de steenwegen, maar tusschen de kasseien schoten er geene guldens.

Rechts zoekend, zag hij wel eene leelijke wolk in de lucht drijven, maar hij wist wel dat, als er uit dien gieter ietwat moest vallen, het geene guldenbui zoude wezen. Links zoekend, zag hij een grooten luien kastanjeboom, die leefde en waste zonder iets te verrichten.

- Ha! sprak hij, waarom zijn er ook geen guldenboomen? Er zouden zulke schoone vruchten op komen!

Eensklaps barstte de zwarte wolk, en de hagelsteenen vielen geducht op Uilenspiegel zijn rug.

- Laas! sprak hij, ik voel het wel, 't is alleen naar dwalende honden dat men steenen smijt. - Toen begon hij te loopen.

- 't Is mijne schuld niet, vervolgde hij, als ik geen paleis of zelfs geene tente heb om mijn schraal lichaam te beschutten. Ho! die leelijke hagelsteenen, zij zijn hard als kogels. Neen, 't is mijne schuld niet als ik in lompen gehuld de wereld rondzwerf, 't is enkellijk omdat mij zulks beviel. Waarom ben ik geen keizer? Die hagelsteenen willen, lijk slechte woorden, halsstarrig in mijne ooren dringen. - En hij liep. - Arme neus, voegde hij erbij, weldra zijt gij uitgehold, en kunt gij dienen voor een pepervat op de festijnen van de grooten der aarde, op wie het nooit te hagelen pleegt. - Vervolgens zijne kaken afwisschend, sprak hij: - Deze kunnen weldra dienen voor schuimspanen voor de koks die het bij hunne vuren te warm vinden. Ha! verre herinnering der stoverijen van weleer! Ik heb honger. Ledige buik, beklaag U niet, jammerende ingewanden, houdt U stil. Fortuin, waar zit gij nu? breng mij ergens waar ik eten vind.

Terwijl hij aldus in zich zelven sprak, werd de hemel helder; het hagelde niet meer, de zonne vertoonde zich en Uilenspiegel sprak: - Daar is de zonne, mijn eenige vriendin, die mij komt drogen! Maar hij liep altijd, mits hij koud was. Eensklaps zag hij van verre op den weg een gespikkelden hond op zich afkomen, met hangende tong en uitpuilende oogen.

- Dat beest is razend, sprak Uilenspiegel. Hij raapte een grooten steen op en klom gezwind op eenen boom; nauwelijks had

hij den eersten tak bereikt, of de hond was daar, en Uilenspiegel smeet hem den steen op den kop. De hond bleef staan, wilde treurig en stijf den boom opklimmen om Uilenspiegel te bijten, maar hij kon niet en viel dood ten gronde.

Dat dede Uilenspiegel geen pleizier en des te minder als hij, van den boom gekomen zijnde, zag dat de muil van den hond niet droog was, gelijk dat gewoonlijk bij dolle honden 't geval is. Vervolgens het vel beziende, zei hij tot zich zelven dat het schoon genoeg was om te verkoopen; hij stroopte het, waschte het, hing het aan eenen paal, liet het in de zonne wat drogen en stak het toen in zijne tassche.

Mits honger en dorst hem kwelden, ging hij meerdere hoeven binnen, doch hij dorst het vel niet te koop bieden, in de vreeze dat de hond aan den boer toebehoord had. Hij vroeg een stuk brood, maar men weigerde het hem. De nacht kwam. Zijne beenen waren vermoeid, hij ging eene kleine afspanning binnen. Daar zag hij eene oude bazin, die een ouden hond streelde, wiens vel op dat van den doode geleek.

- Van waar komt gij, reiziger? vroeg de oude bazinne.

Uilenspiegel antwoordde:

- Ik kom van Rome, alwaar ik den hond van den Paus van eene verkoudheid genas, die hem grootelijks hinderde.

- Hebt gij den Paus gezien? vroeg zij, een glas bier tappend.

- Laas! zei Uilenspiegel, het glas ledigend, het is mij alleen toegestaan geweest zijne heilige voeten en zijne doorluchtige muilen te kussen.

Maar de oude hond van de bazinne kuchte, doch hij spuwde niet.

- Wanneer deedt gij dat? vroeg de oude.

- Over twee maanden, antwoordde Uilenspiegel. Men verwachtte mij, ik kwam en klopte: - Wie is daar? vroeg de aartsdoorluchtige, aartsgeheime en aartsbuitengewone kardinaalkamerheer van zijne Zeer Heilige Heiligheid. - Ik, heer kardinaal, antwoordde ik, ik kom opzettelijk uit Vlaanderen om de

voeten van den Paus te kussen en zijnen hond van het slijm te verlossen. - Ha! zijt gij het, Uilenspiegel? sprak de Paus langs den anderen kant, achter een deurken. Het zou mij veel pleizier doen U te zien, maar nu is dat onmogelijk. De heilige Decretalen verbieden mij mijn gezicht aan de vreemdelingen te toonen, als men er met het heilige scheermes overgaat. - Laas! zei ik, het slaat mij erg tegen, ik was uit verre landen gekomen om de voeten Uwer Heiligheid te kussen en zijn hond van het slijm te genezen. Moet ik onverrichterzake terugkeeren? - Neen, sprak de Heilige Vader; vervolgens hoorde ik hem roepen: - Aartskamerheer, schuif mijn stoel tot bij de deur en open het raampje beneden in de deur. Dit werd gedaan. - En door het raampje zag ik twee voeten steken met gouden muilen aan, en 'k hoorde eene stem die als de donder sprak, zeggen: - Dit zijn de geduchte voeten van den Prins der Prinsen, den Koning der Koningen, den Keizer der Keizers. Kus, christen, kus de heilige muilen. En ik kuste de heilige muilen en heel mijn neus was gansch vervuld met den hemelschen geur die uit die voeten opsteeg. Toen ging het raampje weder toe en dezelfde geduchte stemme zei mij van te wachten. Het raampje ging weder open en daar kwam een hond te voorschijn, om de waarheid te zeggen, een ruige, kuchende hond met loopende oogen en zoo opgeblazen dat hij schier niet gaan kon.

De Heilige Vader verwaardigde zich nog mij te zeggen: - Uilenspiegel, gij ziet mijn hond; hij heeft slijm en andere ziekten gekregen van te knagen aan gebeente van geradbraakte ketteren. Genees hem, mijn zoon, gij zult er U wel mee bevinden.

- Drink, sprak de oude.

- Schenk, antwoordde Uilenspiegel. Zijne rede vervolgend, sprak hij: Ik dede den hond purgeeren door middel van een wonderbaar drankje dat ik zelf gereedgemaakt heb. Hij piste drij dagen en drij nachten aaneen, en was toen genezen.

- Jezus, God en Maria! sprak de oude, laat mij U kussen,

doorluchtige pelgrim, die den Paus gezien hebt en ook mijn hond kunt genezen.

Doch Uilenspiegel, die niet erg ingenomen was met de kussen der oude, sprak tot haar: Zij die met de lippen de heilige muilen aangeraakt hebben mogen, twee jaar lang, geene kussen van eenige vrouwe ontvangen. Geef mij wat goede karbonaden, een koppel pensen en bier in overvloed, en ik zal uwen hond zulke heldere stem geven dat hij gemakkelijk zal kunnen meezingen op de okzaal in de groote kerk.

- Mocht het waar zijn, sprak de oude, ik gaf U een gulden voor uwe moeite.

- Ik zal het doen, sprak Uilenspiegel, maar slechts na het eten.

Zij diende hem alles wat hij gevraagd had. Hij at en dronk zijne bekomst en had wel, uit erkentelijkheid, de oude gekust, hadde hij niet gezegd dat het niet mogelijk was.

Terwijl hij sprak, kwam de oude hond met zijne pooten op zijne knieën om een stuksken te vragen. Uilenspiegel gaf er hem meerdere, vervolgens sprak hij tot de hospita:

- Wat zoudt gij doen, als iemand bij U at en niet wilde betalen?

- Ik zou den dief zijn overste kleed afnemen, sprak de oude.

- Goed, sprak Uilenspiegel; daarna nam hij den hond in den arm en ging er mee naar den stal, alwaar hij hem opsloot met een been. Hij nam het vel van den dooden hond en, terug bij de oude komende, vroeg hij haar of zij bij heur woord bleef, dat zij het overste kleed zou uitdoen van dengene die at zonder betalen.

- Zeker, antwoordde zij.

- Wel, uw hond heeft met mij medegegeten zonder betalen; en ik heb hem volgens uw voorschrift zijn overste en eenige kleed uitgedaan.

En hij liet heur de huid van den dooden hond zien.

- Ha! snikte de oude, dat is wreed van U, mijnheer de dok-

tor. Arm hondje! het was mij als mijn kind. Waarom ontnaamt gij mij den eenigen vriend dien ik op aarde bezat? Nu mag ik sterven.

- Ik zal hem weder in 't leven roepen, sprak Uilenspiegel.

- Weder in 't leven! sprak zij. En hij zal mij nog streelen, nog aankijken, nog likjes geven? Doe het, mijnheer de doktor, niet alleenlijk zult gij voor niet een kostelijk maal hebben genoten, maar 'k zal U nog een gulden op den koop toe geven.

- Ik zal hem weder in 't leven roepen, sprak Uilenspiegel, maar 'k moet warm water hebben, siroop om de voegen van het nieuwe vel toe te plakken, eene naalde en garen, en saus van karbonaden; en men moet mij alleen laten begaan.

De oude gaf hem alles wat hij vroeg; en hij trok met het vel van den dooden hond naar den stal.

Daar streek hij saus aan den snoet van den ouden hond, die hem liet begaan; van onder op zijnen buik en aan zijne pooten maakte hij groote strepen met siroop.

Hij stiet drijmaal een grooten schreeuw en sprak: Sta op! sta op! ik beveel het, vuile hond!

Vervolgens stak hij gezwind het vel van den dooden hond in zijne tassche, gaf hij eenen schop aan den levenden en joeg hem alzoo de gelagkamer binnen.

Als de oude heuren hond levend en likkebaardend terugzag, wilde zij hem kussen van geluk. Maar Uilenspiegel liet het haar niet toe.

- Gij moogt uwen hond maar vastnemen, sprak hij, als hij al de siroop afgelikt heeft die aan zijn vel plakt; dan eerst zullen de naden goed dicht zijn. Tel mij nu mijne tien gulden.

- Eén had ik gezeid, sprak de oude.

- Eén voor het nieuw vel en negen om den hond in 't leven te roepen.

En zij telde ze hem. Uilenspiegel toog henen en smeet het vel van den dooden hond in de gelagkamer, zeggende: Daar, vrouwe, bewaar zijn oud vel, het kan dienen om het nieuw te vermaken als er gaten in komen.

LXVII

Dien Zondag ging te Brugge de Heilig Bloedprocessie uit. Klaas zei aan zijne vrouw en aan Nele van er henen te gaan, dat zij Uilenspiegel misschien in de stad zouden ontmoeten. Hij zelf zou t'huis blijven om den pelgrim te ontvangen, zoo hij terugkwam.

Beide de vrouwen vertrokken getweeën: Klaas bleef aan zijne deur zitten en vond Damme doodsch en verlaten. Hij hoorde niets dan het kleppen van eene of andere dorpsklok in 't ronde, terwijl de wind, bijwijlen, uit Brugge, het getintel van den beiaard en een groot geraas van falkonetten en stinkpotten bracht, die ter eere van het Heilige Bloed afgeschoten werden.

Klaas zocht droomerig Uilenspiegel op de wegen, maar hij zag niets dan eenen blauwen, onbewolkten hemel, eenige honden die met hangende tong in de zonne lagen, wat musschen die tjilpend zich wentelden in 't stof, eene kat die ze beloerde, en het zonnelicht dat vriendelijk in al de huizen drong en er de koperen ketels en tinnen pateelen op de boorden glinsteren dede.

Doch Klaas was treurig te midden van al die vreugde en, zijn zoon zoekend, tuurde hij in den dikken mist die over de weiden hing en spitste hij het oor om te luisteren of hij hem niet hoorde tusschen het blijde geritsel der bladeren en het vroolijk gekweel der vogelen in de boomen. Eensklaps zag hij op den weg van Maldegem een man van lange gestalte afkomen, maar seffens zag hij dat het Uilenspiegel niet was. Hij zag hem stilstaan aan den boord van een rapenveld en gulzig eenige dier knollen opeten.

- Die moet grooten honger hebben, sprak Klaas.

Hem een oogenblik uit het zicht verloren hebbende, zag hij hem weder te voorschijn komen aan den hoek van de Reigerstraat, en hij herkende den bode van Judocus, die hem zeven-

honderd gouden karolusgulden gebracht had. Hij ging hem tegen en sprak:

- Kom binnen!

De man antwoordde:

- Gezegend zijn zij die goed zijn jegens den dwalenden reiziger.

Buiten op de vensterbank waren broodkruimelen die Soetkin daar gelegd had voor de vogelen. Zij kwamen daar 's winters hun eten zoeken. De man nam de brokkelingen en at ze gulzig op.

- Gij hebt honger en dorst, sprak Klaas.

- Over acht dagen werd ik uitgestroopt door de roovers, sprak de man, en sedert dien voed ik mij met rapen en wortelen langs de wegen.

- 't Is dus tijd eenige versterking te nemen. Hier zijn, sprak Klaas de schapraai openend, hier zijn eene teil vol boonen, eieren, pensen, hesp, Gentsche worsten, en nog waterzooi. Beneden in den kelder ligt Leuvensche wijn te rusten, die bereid is naar de wijze van Burgondië, als robijnen zoo rood en zoo klaar. Hij vraagt maar om gedronken te worden. Nu, wij gaan wat hout op het vuur doen. Hoort gij de pensen zingen op den rooster? Dat is een liedje van wellust.

Klaas keerde de pensen op den rooster en sprak:

- Hebt gij mijn zoon, mijn Uilenspiegel niet gezien?

- Neen, antwoordde hij.

- Brengt gij nieuws van Judocus, mijn broeder? vroeg Klaas, terwijl hij alles op tafel stelde: gerooste pensen, eenen eierpannekoek, kaas, twee groote bekers en Leuvenschen wijn, die helder en rood in de bottels flikkerde.

De man antwoordde:

- Uw broeder is te Sippenaken gestorven op het rad. En dit om, als ketter, de wapenen tegen den keizer te hebben gedragen.

Klaas was als uitzinnig en sprak, over gansch zijn lijf bevend, zoo groot was zijn gramschap:

- Die beulen, die moordenaars! Judocus! mijn arme broeder!

- Onze vreugde en onze smerten zijn niet van deze wereld, sprak toen de man.

En hij begon te eten. Vervolgens sprak hij:

- Ik heb uw broeder bijgestaan in het gevang, ik dede mij doorgaan voor een zijner neven. Ik kom alhier omdat hij mij zeide: ‘Ga bij mijn broeder Klaas, als gij voor 't geloove niet sterft gelijk ik; zeg hem van in den vrede des Heeren te leven, door werken van bermhertigheid te plegen en zijn zoon heimelijk in de wet van Christus op te brengen. Het geld dat ik hem gaf werd genomen van het arme, onwetende volk; dat hij het gebruike om Thijl op te voeden in de leering van God en zijn woord’.

Op die rede, gaf de bode aan Klaas den vredeskus.

En Klaas jammerde:

- Op het rad gestorven! mijn arme broeder!

En zoo groot was zijne smarte, dat hij nog tot bezinning niet kwam. Doch, mits hij zag dat de man dorst had en zijn glas uitstak, schonk hij hem wijn in, maar hij at en dronk zonder vreugde.

Soetkin en Nele bleven zeven dagen weg; gedurende dien tijd bleef de bode de gast van den koolbrander.

Alle die nachten hoorden zij Katelijne huilen:

- Het vuur! het vuur! Maak een gat: de ziel wil er uit!

En Klaas ging naar heure hut, stilde heur met zoete woorden en kwam toen terug in zijn huis.

Na zeven dagen toog de man henen, zonder iets van Klaas te willen aanvaarden dan twee karolussen, om onderwege te eten en te slapen.

LXVIII

Nele en Soetkin waren van Brugge teruggekomen. Klaas zat in de keuken, ten gronde lijk de kleermakers, knoopen aan eene

Hij vloog door het luchtruim, hijgend van vermoeienis. (Hoofdstuk LXXIX.) **12**

oude hooze te naaien. Nele stond naast hem en hitste tegen den ooievaar Titus Bibulus Snuffius op, die beurtelings vooren achteruitsprong en naar hem kefte. De ooievaar stond, op eenen poot, hem ernstig te bezien, stak zijn langen hals in de pluimen zijner borst. Als Titus Bibulus Snuffius hem zoo vreedzaam zag, kefte hij nog meer. Maar de vogel, wien die muziek op den duur verveelde, gaf eensklaps eenen slag met zijnen bek in den rug van den hond, die jankend en jammerend wegvluchtte.

Klaas lachte, Nele insgelijks en Soetkin keek gedurig naar de straat om te zien of Uilenspiegel niet afkwam.

Eensklaps sprak zij:

- Daar is de provoost met vier serjanten. 't Is toch zeker voor ons niet. Twee van de mannen draaien de hut om.

Klaas hief zijn hoofd op.

- En de twee andere blijven staan voor de deur, vervolgde Soetkin.

Klaas stond recht.

- Wie gaat men hier pakken in de straat? sprak zij. Jezus God! man, zij komen hier binnen.

Klaas sprong van de keuken in de lochting, gevolgd door Nele.

- Red de karolussen, zei hij heur, ze steken achter den brandmuur van den schoorsteen.

Nele verstond hem; vervolgens ziende dat hij over de haag sprong, dat de serjanten hem bij den kraag vatt'en, dat hij worstelde om los te geraken, weende en schreeuwde zij:

- Hij heeft niets gedaan! hij heeft niets gedaan! doet geen kwaad aan Klaas, aan mijn vader! Uilenspiegel, waar zijt gij? Gij zoudt ze beiden den kop inslaan!

En zij sprong naar een der serjanten en scheurde zijn gezicht met heure nagelen vaneen. Toen riep zij: ‘Zij gaan hem dooden!’, en zij viel uitzinnig op het gras van de lochting.

Op het gerucht was Katelijne toegeloopen, en stijf en onbeweeglijk bezag zij het schouwspel.

- Het vuur! het vuur! Maakt een gat: de ziel wil er uit.

Soetkin zag niets en sprak op vroolijken toon tot de serjanten, die binnengekomen waren:

- Mijne heeren, wie zoekt gij hier in onze arme woning? Als 't mijn zoon is, die is verre. Hebt gij lange beenen?

Mits op dat oogenblik Nele om hulp schreeuwde, liep Soetkin naar de lochting. Daar zag zij heuren man tegenspartelend medegesleept door de beide serjanten.

- Sla ze dood! riep zij. Uilenspiegel, waar zijt gij?

En zij wilde heuren man ter hulp komen, maar een der serjanten greep heur vast, niet zonder moeite.

Klaas verweerde zich zoo goed en smeet zoo geducht, dat hij ware ontsnapt, hadden de twee andere serjanten hunne gezellen de hand niet geleend.

En, met de twee handen gebonden, brachten zij hem terug naar de keuken, waar Soetkin en Nele heete tranen stortten.

- Heer provoost, sprak zij, wat heeft mijn arme man gedaan, dat gij hem bindt als een dief?

- Ketter, sprak een der serjanten.

- Ketter? hernam Soetkin; zijt gij een ketter, gij? Die duivels liegen!

- Ik stel mijn vertrouwen op God, antwoordde Klaas.

Hij werd buitengeleid; Nele en Soetkin volgden hem weenend, in den waan dat zij ook voor den rechter moesten verschijnen. Mannen en vrouwlieden kwamen bij heur; maar als zij hoorden dat Klaas opgeleid werd onder verdenking van ketterije, kregen zij zulken schrik dat zij haastelijk weer in huis liepen en de deuren toededen. Alleen eenige meisjes dorsten bij Klaas komen en hem vragen:

- Waar gaat gij alzoo gekoord en gebonden, kooldrager?

- Op Gods genade, meidekens, antwoordde hij.

Men bracht hem naar het Steen; Soetkin en Nele zett'en zich neer aan de poort. Tegen den avond zei Soetkin tot Nele van te gaan zien of Uilenspiegel niet teruggekomen was.

LXIX

Welhaast liep de mare in de omliggende dorpen, dat een man gevangen gezet was uit hoofde van ketterije en dat de inquisiteur Titelman, deken van Ronse, bijgenaamd de Inquisiteur Zonder Genade, het onderzoek zou bestieren.

Toen verbleef Uilenspiegel te Koolkerke, in de beste vriendschap met eene schoone pachterse, eene jonge weduwe die hem niets weigeren konde van hetgeen heur eigendom was. Hij was daar zeer gelukkig, gevierd en geliefkoosd, tot op den dag dat een verraderlijke medeminnaar, een schepene der gemeente, hem in den morgen afwachtte als hij uit de taveerne kwam en hem afrossen wilde. Maar Uilenspiegel, om zijne woede te stillen, smeet hem in een vijver, uit denwelken de schepene met de grootste moeite klaveren konde, groen als eene padde en nat als eene spons.

Mits Uilenspiegel de weerwraak van den schepene duchtte, maakte hij dat hij zoo gauw mogelijk uit Koolkerke kwam.

En hij liep regelrecht naar Damme.

De avond viel: hij hadde reeds t'huis willen zijn; in zijnen geest zag hij Nele zitten naaien, Soetkin het avondmaal bereiden, Klaas zijne mutsaarden binden en Titus Bibulus Snuffius knagen aan een been.

Een rondleurder vroeg hem in 't voorbijgaan:

- Waar loopt gij zoo haastig?

- Naar Damme, naar mijn huis, was 't antwoord van Uilenspiegel.

De rondleurder sprak:

- De stad is niet meer zeker, ter wille van de ketteren die men er pakt.

En hij ging voort.

Aan de afspanning het *Roode Schild* gekomen, ging Uilenspiegel er binnen, om een glas dobbele kuite te drinken.

De baas zei hem:

- Zijt gij de zoon van Klaas niet?

- Die ben ik, antwoordde Uilenspiegel.

- Haast U, sprak de baas, want de ure van rampspoed is voor uwen vader geslagen.

Uilenspiegel vroeg wat hij zeggen wilde.

De baas antwoordde dat hij het ongelukkiglijk maar al te gauw zoude weten.

En Uilenspiegel liep voort.

Nu was hij aan de poort van Damme.

De honden die op de zullen der deuren zaten, liepen hem keffend en blaffend achterna. Op dat gerucht kwamen de vrouwen buitenloopen en allen zegden, vroegen hem te gelijk:

- Van waar komt gij? Hebt gij nieuws van uwen ongelukkigen vader? Waar is uwe arme moeder? Zit zij ook in het Steen? Laas! als zij hem maar niet levend verbranden!

Uilenspiegel liep nog harder.

Hij kwam Nele tegen, die hem zegde:

- Thijl, ga naar huis niet: die van de stad hebben er eenen bewaker gesteld van wege den keizer.

Uilenspiegel bleef staan:

- Nele, sprak hij, is 't waar dat zij Klaas, mijn vader, in 't gevang hebben gestoken?

- Ja, sprak Nele, en Soetkin zit te weenen aan de poort van het Steen.

Het hart van den verloren zoon zwol van smarte, en Thijl sprak tot Nele:

- Ik wil ze zien.

- Neen, dat moet gij niet doen, sprak Nele, maar wel volbrengen hetgeen Klaas gezegd heeft, vóóraleer hij gepakt werd: ‘Red de karolussen; zij steken achter den brandmuur van den schoorsteen.’ Die moet gij eerst redden, want ze zijn 't erfdeel van Soetkin, van de arme vrouwe.

Uilenspiegel luisterde niet, maar liep tot aan de poort van

het Steen. Daar zag hij Soetkin zitten; hij kuste heur snikkend, en zij weenden te zamen. Mits zij zoo bitter aan 't jammeren waren, kwam het volk in menigte voor 't gevang staan. De serjanten kwamen, en zeiden tot Soetkin en Uilenspiegel dat zij zoo gauw mogelijk moesten zien dat zij wegkwamen.

Moeder en zoon gingen toen naar het huis van Nele, naast hunne woonstee, voor dewelke zij een der landsknechten zagen, die men uit Brugge ontboden had, uit vreeze voor de onlusten, dewelke konden uitbreken tijdens de uitspraak en gedurende de lijfstraf. Want Klaas werd geerne gezien door de burgers van Damme.

De soldenier zat voor de deur, en was bezig met de laatste druppelen uit eene bottel brandewijn te zuigen. Als zij heel ledig was, smeet hij ze waar ze vliegen wilde. Vervolgens trok hij zijn jachtmes, met hetwelk hij de kasseien uitstak.

Snikkend kwam Soetkin bij Katelijne binnen.

En schuddebollend sprak Katelijne: ‘Het vuur! Maakt een gat, de ziel wil er uit!’

LXX

De burgstorm had geluid om de rechters naar de Vierschare te roepen; rond den vieren zaten deze rond den boom der justitie

Klaas werd voor hen gebracht en hij zag onder het verhemelte den baljuw van Damme zitten; aan zijne zijde waren de meier, de schepenen en de griffier.

Op het geluid van de klokke kwam het gemeen in groote menigte toeloopen, en het sprak:

- Vele onder de rechters zitten daar niet om naar recht te vonnissen, maar om den keizer slavelijk te dienen.

De griffier verklaarde dat de rechtbank, zich voorafgaandelijk ter Vierschare rond den lindeboom vergaderd hebbende, beslist had dat, gehoord de aantijgingen en getuigenissen, de genaamde

Klaas, koolbrander, geboortig van Damme, echtgenoot van Soetkin, dochter van Joostens, bij den lijve moest gevat worden. En nu gaan zij overgaan tot het verhoor der getuigen, voegde hij er bij.

Hans Barbier, buurman van Klaas, werd eerst onderhoord. Den eed afgelegd hebbende, sprak hij: ‘Op mijner ziele zaligheid bevestig en verzekere ik dat Klaas, alhier tegenwoordig, door mij gekend is sedert bij de vijftien jaar, dat hij altijd eerlijk geleefd heeft volgens de wetten Onzer Moeder de Heilige Kerk, dat hij nooit smadelijk over haar gesproken heeft, of bij mijnen wete, eenigen ketter geherbergd heeft, of het boek van Luther verborgen heeft, of over gemeld boek gesproken heeft, of iets gedaan heeft dat hem in verdenking kan brengen van de wetten en ordonnantiën van het keizerrijk overtreden te hebben. Zoo helpen mij God en al zijne heiligen.’

Jan Van Roosebeke werd vervolgens onderhoord en zei ‘dat, gedurende de afwezigheid van Soetkin, vrouw van Klaas, hij verscheidene reizen in het huis van den beschuldigde twee mannenstemmen had meenen te hooren en dat hij dikwijls na de slaapklokken, in eene kleine zolderkamer, een licht en twee klappende mannen gezien had, waaronder Klaas. Wat betreft te zeggen of de andere man al of niet een ketter was, dat kon hij niet, mits hij denzelven maar van verre gezien had. Maar wat Klaas betreft, vervolgde hij, in volle waarheid moet ik zeggen dat hij, sedert ik hem ken, geregeld zijn Paschen houdt, op de groote heiligdagen Onzen Heere ontvangt, en alle Zondagen naar de misse gaat, uitgenomen nochtans dien van het Heilig Bloed en de volgende. Meerder weet ik niet. Zoo helpen mij God en al zijne heiligen.’

Ondervraagd of hij Klaas in de taveerne den *Blauwen Toren*, geene aflaten had zien verkoopen en met het vagevuur niet had hooren lachen, antwoordde Jan Van Roosebeke dat Klaas inderdaad aflaten verkocht had, maar zonder eenigerlei verachting of spotternije, en dat hij, Jan Van Roosebeke, er van hem ge-

kocht had gelijk ook Judocus Grijpstuiver, de deken der vischverkoopers, hadde willen doen.

De baljuw zei vervolgens dat hij de feiten en punten ging bekend maken, uit hoofde van dewelke Klaas voor de Vierschare gedaagd was.

Mits de aanbrenger, sprak hij, toevallig te Damme gebleven was, ten einde zijn geld te Brugge niet in slemperijen en braspartijen te verteren, gelijk dit meer gebeurt bij deze heilige gelegenheid, stond hij in pais een luchtje te scheppen aan zijne zulle. Daar zijnde, zag hij eenen man in de Reigerstraat gaan. Klaas, den man ziende, ging hem tegen en groette hem. De man was in 't zwart gekleed. Hij ging bij Klaas binnen en de deur van de hut bleef tegenaan. Nieuwsgierig om te weten wie die man was, ging de aanbrenger in den gang en hoorde hij alzoo Klaas met den vreemdeling spreken over zekeren Judocus, zijn broeder, dewelke onder de protestantsche troepen gevangen genomen geweest zijnde, uit dien hoofde omtrent Aken geradbraakt wierd. De vreemdeling zei tot Klaas dat mits het geld hetwelk zijn broeder hem gegeven had, genomen werd van het arme, onwetende volk, hij het gebruiken moest om zijn zoon op te brengen in den hervormden eeredienst. Ook had hij Klaas aangezet om den schoot Onzer Moeder de Heilige Kerk te verlaten en andere goddelooze woorden uitgesproken, op dewelke Klaas alleenlijk antwoordde: ‘Die beulen! Die moordenaars! Mijn arme broeder!’ En dusdoende lasterde de beschuldigde Onzen Heiligen Vader den Paus en Zijne Koninklijke Majesteit, omdat zij terecht de ketterije als eene misdaad van goddelijke en menschelijke majesteitsschennis straften. Als de man gedaan had met eten, hoorde de aanbrenger Klaas uitroepen: ‘Arme Judocus, dat God zich uwer ontferme, zij waren wreed jegens U.’ Daardoor beschuldigde hij God zelf van goddeloosheid, door te willen aannemen dat Hij ketteren in zijnen hemel zoude ontvangen. En Klaas hield niet op te zeggen: ‘Mijn arme broeder!’ De vreemdeling, toen in groote

gramschap schietend als een kettersch predikant, riep uit: ‘Zij zal vallen, de Babylonische Hoer, en het verblijf worden van duivelen en roofdieren.’ Klaas zeide: ‘De beulen, de moordenaars! Mijn arme broeder!’ De vreemdeling, zijne rede vervolgende, sprak: Want de engel zal eenen steen oprapen, zoo groot als een molensteen. En hij zal hem in de zee smijten en zeggen: ‘Zoo wordt het groot Babylon weggeworpen en nimmermeer teruggevonden.’ - ‘Heer, sprak Klaas, uw mond is vol grammoedigheid; maar zeg mij wanneer de heerschappij zal komen in dewelke de zachtmoedigen in pais op de wereld zullen kunnen leven?’ - ‘Nooit! antwoordde de vreemdeling, zoolang de antichrist regeert, dat is de paus en vijand van licht en van waarheid.’ - ‘Ha! sprak Klaas, gij spreekt zonder eerbied van Onzen Heiligen Vader. Hij weet zeker niets van de wreede folteringen met dewelke de arme protestanten gestraft worden.’ De vreemdeling antwoordde: ‘Zeker weet hij het, want hij is 't die ze op zijne bevelen om hals doet brengen door den keizer, nu door den koning, dewelke profijt trekt van de verbeurten, van de overledenen erft en met dat inzicht de rijken uit hoofde van ketterije voor de Vierscharen daagt.’ Klaas antwoordde: ‘Dat zegt men in Vlaanderenland, ik moet het gelooven. Het vleesch des menschen is zwak, al is het ook koninklijk vleesch. Mijn arme Judocus!’ En Klaas gaf alzoo te verstaan dat het uit een verachtelijk winstbejag was dat Zijne Majesteit de ketteren straffen dede. Mits de vreemdeling nog wilde voortgaan, antwoordde Klaas: ‘Gelief, Heere, mij zulkdanige reden niet meer te houden, want indien zij gehoord wierden, zou ik het duur moeten bekoopen.’

‘Klaas stond op om naar den kelder te gaan, uit denwelken hij met eenen pot bier terugkwam. “Ik ga de deur toedoen”, sprak hij vervolgens, en de aanbrenger hoorde niets meer, want hij moest haastelijk het huis verlaten. De deur, gesloten geweest zijnde, werd echter met den valavond weder geopend.

De vreemdeling ging buiten, maar weldra kwam hij weder kloppen, zeggende: “Klaas, 't is koud; ik weet niet waar slapen; verleen mij eene schuilplaats; niemand heeft mij zien binnenkomen; er is schier geen mensch in de stad.” Klaas ontving hem ten zijnent, stak eene lanteerne aan en men zag hem, - den ketter den weg wijzend, - de trap opgaan en den vreemdeling brengen in eene kleine kamer onder het dak, naar de lochting.’

- Wie anders, riep Klaas uit, kan dat alles overgedragen hebben dan gij, deugniet van een vischverkooper, welke dien Zondag stijf als een paal aan uwe zulle stondt en schijnheilig omhoog keekt, naar de zwaluwen?

En hij wees naar Judocus Grijpstuiver, deken der vischverkoopers, wiens leelijke tronie tusschen het volk te zien was.

De vischverkooper had een boosaardigen glimlach als hij hoorde dat Klaas aldus zich zelven verried. Al die van 't gemeen, mannen, vrouwen en meidekens, zeiden tot elkaar:

- Arme man, die woorden kosten hem zeker het leven!

Doch de griffier ging voort:

De ketter en Klaas spraken dien nacht en ook de zes volgende nachten langdurig met elkander; men kon den vreemdeling vele gebaren van dreigement of van zegening zien maken, de handen ten hemel zien heffen, als zijne gelijken in ketterije plegen te doen. Klaas scheen zijne reden goed te keuren.

‘Voorzeker spraken zij die dagen, avonden en nachten smadelijk over de misse, de biecht, de aflaten en Zijne Koninklijke Majesteit...’

- Niemand heeft dat gehoord, sprak Klaas, en zonder bewijzen mag men mij aldus niet beschuldigen!

De griffier hernam:

‘Men heeft andere dingen gehoord. Als de vreemdeling den zevenden dag omtrent den valavond vertrok, hebt gij hem uitgeleide gedaan tot aan den paalsteen van Katelijnes akker. Daar vroeg de vreemdeling U wat gij gedaan hadt met de

leelijke afgodenbeelden, - en de baljuw sloeg een kruis, - van de Allerheiligste Maagd, van Sint-Nikolaas en van Sint-Maarten? Gij antwoordet dat gij ze gebroken en in den put gesmeten hadt. Zij werden inderdaad, verleden nacht, in uwen put gevonden, en de stukken ervan liggen in de folterkamer.'

Op die rede scheen Klaas verplet. De baljuw vroeg hem of hij niets te antwoorden had; Klaas zegde van neen.

De baljuw vroeg hem of hij het vermaledijde gedacht niet herroepen wilde dat hem de beelden had doen breken, alsmede de goddelooze doling dewelke hem smadelijke woorden ten opzichte van Zijne Goddelijke Majesteit en ten opzichte van Zijne Koninklijke Majesteit had doen uitspreken.

Klaas antwoordde dat zijn lijf aan Zijne Koninklijke Majesteit behoorde, maar dat zijne conscientie aan Christus was, wiens wet hij wilde opvolgen. De baljuw vroeg hem of die wet diegene van de Heilige Kerke was.

- Zij staat in het Heilige Schrift, antwoordde Klaas.

Aangemaand te antwoorden op de vraag om te weten of de Paus de Stadhouder van Christus op dees aarde is, sprak hij:

- Neen!

Ondervraagd of hij geloofde dat het verboden was de beelden van de Heilige Maagd en van de Heiligen te aanbidden, antwoordde hij dat het afgoderij was. Ondervraagd over het stuk te weten of de oorbiecht goed en heilzaam is, antwoordde hij:

- Christus heeft gezegd: 'Belijdt uwe zonden aan malkander.'

Hij was kloekmoedig in zijne antwoorden, hoewel hij in den grond treurig en verschrikt scheen.

Acht uren had de klok geslagen en de avond viel; de heeren der rechtbank stelden de uitspraak op den volgenden dag.

LXXI

In Katelijnes hut weende Soetkin uitzinnig van smarte. En gedurig sprak zij:

- Mijn man! mijn arme man!

Uilenspiegel en Nele omhelsden heur met uitbundige teederheid. Zij drukte hen toen in de armen en weende in stilte. Vervolgens dede zij hun teeken heur alleene te laten. Nele sprak tot Uilenspiegel:

- Laat heur, zij wil het; wij zullen de karolussen redden. En zij togen henen; Katelijne liep rond Soetkin en sprak:

- Maak een gat: de ziel wil er uit!

En Soetkin, met strakke oogen, keek heur aan zonder ze te zien.

De hutten van Klaas en van Katelijne paalden aaneen, die van Klaas stond wat achteruit en had een hofje van voren. Bij het huisje van Katelijne hoorde een boonenveld, dat op de straat uitgaf. Dat veld was afgesloten met eene groene haag, in dewelke Uilenspiegel en Nele, als ze jong waren, een groot gat gemaakt hadden, om bij malkander te komen.

Uilenspiegel en Nele gingen in het boonenveld en van daar zagen zij den landsknecht dewelke, met waggelenden kop, in de lucht spuwde, maar het speeksel viel terug op zijn wambuis. Eene wisschen flesch lag nevens hem.

- Nele, sprak Uilenspiegel stille, die bezopen soldaat heeft niet genoeg: hij moet nog drinken. Zoo zullen wij hem meester zijn. Laat ons de flesch nemen.

Bij den klank hunner stemmen, keerde de soldenier zijn zwaren kop naar hen toe; hij zocht toen zijne flesch en, die niet vindende, spuwde hij voort in de lucht om, in den maneschijn, zijn speeksel te zien vallen.

- Hij heeft brandewijn tot in zijne tanden, sprak Uilenspiegel, hoort gij, Nele, hoe moeilijk hij spuwt.

Als de soldenier veel gespuwd en in de lucht gekeken had, stak hij de hand nog uit naar de flesch. Hij vond ze, bracht den

krop aan den mond, stak zijn hoofd achteruit, klopte zachtjes op de flesch om er al het vocht uit te halen en zoog er aan als een kind aan de borst zijner moeder. Er niets meer in vindende, smeet hij de flesch weder ten gronde; hij vloekte toen iets in het Hoogduitsch, spuwde opnieuw, liet den kop rechts en links vallen en sliep in, een onverstaanbaar vader-ons knauwend.

Uilenspiegel die wist dat die slaap niet van langen duur wezen zou, zegde dat zij hem nog zwaarder moesten maken; hij kroop door de haag, nam de flesch van den dronken soldaat en langde ze aan Nele, die ze met brandewijn vulde.

De soldaat snorkte maar altijd voort; Uilenspiegel kroop weder door het gat van de haag, stak de volle flesch tusschen de beenen des dronkaards en keerde terug in het boonenveld, alwaar hij met Nele bleef wachten.

De koelte van de versch gevulde flesch dede den soldaat de oogen openen, en onwillekeurig tastte hij naar het voorwerp dat hem koude veroorzaakte.

Zijn dronkaards-instinct zei hem dat het wel eene volle flesch konde wezen, en hij greep ze vast. Uilenspiegel zag hem, in den maneschijn, de flesch schudden om te hooren of er iets in was, er van proeven, lachen, verwonderd zijn dat zij zoo vol was, een slok drinken, de flesch neerzetten, wedernemen en nog drinken.

Vervolgens zong hij:

> Komt eens langshier de heere Maan
> Om vrouwe Zee te groeten...

Bij de Hoogduitschers is vrouwe Zee de gemalinne van heere Maan, die de meester der vrouwen is. Hij zong dus:

> Komt eens langshier de heere Maan
> Om vrouwe Zee te groeten,
> Dan is het er wel rap gedaan:
> Zij schenkt hem wijn bij kruiken!
> Als komt langshier de heere Maan!

En dan, door liefde erg aangedaan,
Zal zij hem laten feesten;
En is zijn mage dan voldaan,
Zal zij in 't bed hem leggen!
Als komt langshier de heere Maan!

Ook zoo heeft liefje-mijn gedaan,
Zij schonk mij wijn bij kruiken;
Geen droefheid dus en geen getraan,
Laat mij maar rustig zuipen!
Als komt langshier de heere Maan!

Na elk referein dronk hij een slok en na het laatste ledigde hij heel de flesch. En toen viel hij in slaap. En hij hoorde Nele niet zeggen: ‘Ze steken in eenen pot achter den brandmuur van den schoorsteen’, noch Uilenspiegel langs het stalleken in de keuken van Klaas dringen. Uilenspiegel hief de plaat van den brandmuur op, nam den pot en de karolussen en ging toen de karolussen begraven naast den steenput van Katelijne, mits hij wist dat men ze misschien wel in den put, doch geenszins er naast zoude zoeken.

Vervolgens keerden zij terug bij Soetkin die weende en zuchtte:

- Mijn man! mijn arme man!

Nele en Uilenspiegel bleven heel den nacht bij heur waken.

LXXII

Den volgenden dag riep de burgstorm de rechters weer naar de Vierschare.

Als zij op de vier banken rond den boom der justitie zaten, onderhoorden zij nogmaals Klaas en vroegen zij hem of hij zijne dolingen wilde afzweren.

Klaas hief de handen ten hemel en sprak:

- Christus, mijn Heer, ziet mij van omhoog. Ik bekeek de zonne als mijn Uilenspiegel ter wereld kwam. Waar is hij nu, de zwerver? Soetkin, mijne goede, mijne zoete vrouwe, zult gij kloekmoedig zijn in 't ongeluk?

Toen bezag hij den lindeboom en vloekte hij hem:

- Storm en droogte! laat de boomen van den grond onzer vaderen liever verschroeien dan te gedoogen dat men in hunne schaduw het vrije geweten ter dood verwijst. Waar zijt gij, mijn zoon Uilenspiegel? Ik was hard jegens U. Mijne Heeren, neemt mij in genade en oordeelt mij gelijk onze goedertieren Heere zou doen.

En allen die hem aanhoorden moesten weenen, behalve de rechters.

Toen vroeg hij of er voor hem geenerlei vergiffenis was, zeggende:

- Ik heb altijd veel gewrocht en weinig gewonnen; ik was goed jegens den arme en gedienstig voor elkeen. Ik heb de Roomsche Kerke verlaten om te gehoorzamen aan den geest Gods, die tot mij sprak. Ik smeek om geene andere gratie dan de verandering van de straffe des vuurs in die van eeuwigdurende verbanning uit Vlaanderenland, op verbeurte mijns levens, straffe die voorwaar streng genoeg is.

Alle de aanwezigen riepen:

- Genade, heeren! erbarming.

Maar Judocus Grijpstuiver riep niet mede.

De baljuw dede de toehoorders teeken te zwijgen en zegde dat het door de plakkaten strengelijk verboden was, genade voor ketteren te vragen, maar dat, als Klaas zijne doling wilde afzweren, hij zoude gehangen worden in stee van verbrand.

En men sprak in het volk:

- Gehangen of verbrand, 't is toch de dood!

En de vrouwen weenden en de mannen gromden grammoedig binnensmonds.

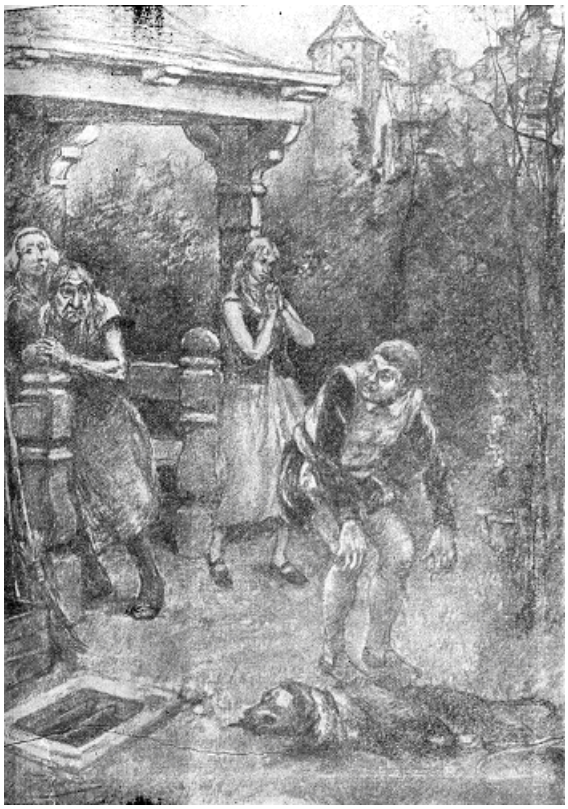

Uilenspiegel wees naar den verworgden hond. (Hoofdstuk LXXXII). **13**

- Ik zal niets afzweren, sprak Klaas. Doet met mijn lijf wat uwer genade zal believen.

Titelman, de deken van Ronse, riep uit:

- Het is ondraaglijk zulk een kettergespuis naar zijne rechters het hoofd te zien verheffen; het lichaam tot assche verbranden is eene kortstondige pijne; men moet de ziele redden en de ketteren, door middel van de torture, dwingen hunne dolingen af te gaan, opdat zij aan 't volk het gevaarlijk schouwspel niet geven van ketteren die in onboetveerdigheid sterven.

Op die rede weenden de vrouwen nog meer en spraken de mannen: - Hij heeft het stuk bekend: 't is dus de straffe maar niet de torture.

De rechtbank besliste dat, mits de tortuur niet voorgeschreven was door de ordonnantiën, Klaas die niet moeste verduren. Nogmaals tot afzweren vermaand, antwoordde hij:

- Ik kan niet.

Krachtens de plakkaten wierd hij plichtig verklaard aan simonie, wegens de verkochte aflaten, aan ketterije en huizen van ketters; als dusdanig wierd hij veroordeeld om ‘geëxecuteerd te worden met den viere, zoo dat er de dood naar volge’, vóór den steiger van het schepenhuis.

Zijn lichaam zou twee dagen aan den staak blijven hangen om tot voorbeeld te dienen en daarna gevoerd worden ter plaatse patibulaire.

De rechtbank kende aan den aanbrenger Judocus Grijpstuiver - wiens naam niet genoemd werd - vijftig gulden op de honderd eerste karolusgulden der erfenis en den tienden penning op het overige toe.

Als Klaas dat vonnis hoorde, sprak hij tot den deken der vischverkoopers:

- Gij zult eene kwade dood sterven, slecht mensch, die voor eene kleine som eene weduw en eenen wees, twee ongelukkigen maakt.

De rechters hadden Klaas laten spreken, want zij ook - behalve Titelman - voelden groote verachting voor den deken der vischverkoopers en zijne eerlooze aanklacht.

Grijpstuiver was bleek van woede en van schaamte.

En Klaas werd terug naar het Steen gebracht.

LXXIII

Den volgenden dag, - 't is te zeggen den dag vóór de lijfstraf, - kwam het vonnis ter kennis van Nele, Uilenspiegel en Soetkin.

Zij vroegen aan de rechters om in het gevang te mogen gaan, hetwelk hun toegestaan wierd, behalve aan Nele.

Als zij binnenkwamen, zagen zij Klaas met eene lange keten aan den muur geklonken. Een klein houtvuur smeulde in den heerd, ter wille van de wakheid. Want bij wet en recht is het in Vlaanderen voorgeschreven goed te zijn voor degenen die moeten sterven, en hun brood, vleesch of kaas, alsmede wijn te geven. Maar de schrokkige cipiers overtreden dikwijls de wet, en talrijk zijn ze die het grootste en beste deel van het eten der arme gevangenen achterhouden.

Weenend vloog Klaas rond den hals van Uilenspiegel en Soetkin, maar hij was de eerste die ophield met weenen, want hij wilde sterk zijn, als man en als hoofd van het huis.

Soetkin snikte en Uilenspiegel sprak:

- Die leelijke ijzers ga ik breken.

Soetkin snikte en sprak:

- Ik zal bij koning Philippus gaan, hij zal genade verleenen. Klaas antwoordde:

- De koning erft van de martelaren.

Vervolgens voegde hij er bij:

- Vrouw en liefste zoon, ik ga treuriglijk en ook smartvol deze wereld verlaten. Zoo ik eenigen schrik koester voor het lijden mijns lichaams, ben ik mede zeer bedroefd als ik denk

dat, als ik dood ben, gij beiden arm en ellendig zult zijn, want de koning zal U uwe have ontnemen.

Uilenspiegel antwoordde met stille stemme:

- Gisteren heb ik met Nele alles gered.

- Dat doet mij genoegen, antwoordde Klaas; de aanbrenger zal niet lachen op mijn lijk.

- Hij sterve, de judas, sprak Soetkin met haatvollen blik.

Maar Klaas dacht aan de karolussen en sprak:

- Dat was slim van U, Thijlken, mijn lieveling; Soetkin, mijne arme Soetkin, zal dus in haren ouden dag geen honger hoeven te lijden.

En Klaas omhelsde heur, drukte heur tegen zijne borst, en zij snikte nog harder, bij de gedachte dat zij weldra heuren braven beschermer zoude kwijt zijn.

Klaas bezag Uilenspiegel en sprak:

- Mijn zoon, dikwijls deedt gij kwaad, door langs de wegen te loopen, gelijk de truwanten; dat moogt gij nimmermeer doen, mijn kind, noch de bedrukte weduw alleen t'huis laten, want gij, de man, moet heur beschermer en verdediger zijn.

- Dat zal ik, vader, sprak Uilenspiegel.

- O mijn arme man! zei Soetkin hem kussend. Welke groote misdaad bedreven wij dan? Wij leefden getweeën in pais, in eere en in deugd; wij beminden elkander, dat weet gij, Heere God die ons ziet! Wij stonden vroeg op om te werken en 's avonds aten wij, U dankend, het zuur gewonnen brood van den dag. Ik ga bij den koning, ik ga hem verscheuren met mijne nagelen. Heere God, wij hebben niets misdaan!

Maar de cipier kwam binnen en zei dat ze moesten vertrekken.

Soetkin vroeg om te blijven. Klaas voelde heur arm gezicht branden tegen het zijne, en de tranen van Soetkin maakten zijne kaken nat, en heel heur arm lichaam trilde en huiverde in zijne armen. Hij vroeg om heur bij hem te laten.

De cipier zei nog dat ze moesten henengaan en trok Soetkin uit Klaas zijne armen.

Klaas sprak tot Uilenspiegel:

- Waak over haar.

Uilenspiegel beloofde het hem. En, de zoon de moeder ondersteunend, togen Uilenspiegel en Soetkin henen.

LXXIV

Den volgenden dag, die de dag van de lijfstraffe was, kwamen de buren, uit medelijden, Uilenspiegel, Soetkin en Nele samen opsluiten in Katelijne heur huis.

Maar zij hadden er niet aan gedacht dat zij van verre de kreten van den martelaar hooren en, door het venster, de vlammen van den brandstapel zien konden.

Schuddebollend dwaalde Katelijne door de stad, zeggend:

- Maakt een gat: de ziel wil er uit.

Te negen uren werd Klaas in zijn hemde, met de handen gebonden op den rug, uit de gevangenis gehaald. Volgens de sententie, was de brandstapel opgericht in de Onze-Lieve-Vrouwestraat, rondom eenen staak die voor den steiger van 't schepenhuis geplant was. De beul en zijne knechten waren nog bezig met het hout opeen te stapelen.

Klaas, omringd door zijne serjanten, wachtte geduldig tot zij gedaan hadden, terwijl de provoost te peerd, de staffieren van 't baljuwschap en de negen uit Brugge ontbodene landsknechten groote moeite hadden om het morrende volk tegen te houden.

Allen zeiden dat het wreedheid was van een man die steeds goed, gedienstig en vlijtig was, in zijn ouden dag aldus onverdiend en wreedelijk te martelen.

Doch eensklaps knielden zij neder om te bidden. De doodklok luidde.

De uitzinnige Katelijne stond vooraan in de volksmenigte.

Naar Klaas en den brandstapel kijkend, sprak zij schuddebollend:

- Het vuur! Het vuur! Maakt een gat: de ziel wil er uit

Als Soetkin en Nele de klokke hoorden, sloegen beiden een kruis. Maar Uilenspiegel dede het niet, zeggende dat hij God niet wilde bidden op de manier van de beulen. De hut rondloopend, beproefde hij deuren en vensteren open te breken, maar de buren, die buiten stonden, belett'en het hem.

Doch Soetkin sloeg eensklaps haar voorschoot vóór heur gezicht en gilde:

- De rook!

De drij bedrukten zagen inderdaad eene groote zwarte rookwolk dwarrelend omhoog stijgen. 't Was die van den brandstapel op denwelken Klaas aan eenen staak was gebonden en dien de scherprechter aan drij kanten aangestoken had, in naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.

Klaas keek rond zich, en als hij Soetkin en Uilenspiegel in de menigte niet zag, was hij tevreden dat zij hem niet zouden zien lijden.

Klaas zegde een gebed, het hout knetterde, de mannen morden, de vrouwen weenden, Katelijne sprak: - Doet het vuur uit, maakt een gat, de ziel wil er uit, - en de doodklok klepte, en ander gerucht hoorde men niet.

Soetkin werd eensklaps bleek als de dood, zij huiverde over gansch heur lichaam en wees naar den hemel. Eene lange, smalle vlam was uit den brandstapel opgestegen en verhief zich bijwijlen boven de daken van de lage huizen. Zij was bitter smartelijk voor Klaas, want naar gelang van de grillen des winds, knaagde zij zijne beenen vaneen, verschroeide en verbrandde zij zijn haar en zijnen baard.

Uilenspiegel hield Soetkin in zijne armen en wilde heur van voor het venster trekken. Zij hoorden een schellen kreet, 't was Klaas, wiens lichaam maar aan eenen kant brandde. Maar hij zweeg en weende. En zijne borst was nat van zijne tranen.

Toen hoorden Soetkin en Uilenspiegel een groot rumoer. 't Waren poorters, vrouwen en kinderen die riepen:

- Klaas werd niet veroordeeld om met stil vuur te branden, maar met de groote vlamme. Beul, pook het vuur aan!

De beul dede het, doch het vuur kwam niet genoegzaam in brand.

- Verworg hem, riepen zij.

En zij smeten steenen naar den provoost.

- De vlam! de groote vlam! huilde Soetkin.

Inderdaad, te midden van den rook, zag zij eene roode vlam ten hemel stijgen.

- Hij gaat sterven, sprak de weduw. God, ontferm U der ziele van den onschuldigen martelaar. Waar is de koning, dat ik hem met mijne nagelen het hart uitrukke?

En de doodklok klepte.

Soetkin hoorde Klaas nog een grooten kreet slaken, maar zij zag noch zijn lichaam dat zich wrong en kronkelde ter wille van de smarte des vuurs, noch zijn gezicht dat zich ineentrok, zijn hoofd dat hij langs alle kanten keerde en draaide en tegen den staak sloeg. Het volk ging voort met roepen en fluiten, de vrouwen en kinderen smeten nog steenen, als plotselings heel de brandstapel ontgloeide, en allen hoorden Klaas, te midden van rook en van vlammen, zeggen:

- Soetkin! Thijl!

En zijn hoofd viel op zijne borst alsof het van lood was.

En van uit Katelijnes woning hoorde men een schellen, droeven kreet komen. En toen hoorde men niets meer dan de uitzinnige die schuddebollend sprak: ‘De ziel wil er uit.’

Klaas was dood. De brandstapel viel ineen aan den voet van den staak, aan denwelken het arme, verkoolde lichaam bij den hals bleef hangen.

En de doodklok klepte.

LXXV

Met gebogen hoofd en gevouwen handen stond Soetkin zwijgend tegen den muur van de keuken. En Uilenspiegel had zijne armen rond heuren hals geslagen, zonder spreken of weenen.

Hij was verschrikt van het koortsvuur dat hij in zijn moeders lichaam voelde branden.

De buren die terugkwamen, zeiden dat Klaas gedaan had met lijden.

- Hij is in den hemel, sprak de weduw.

- Bid voor hem, sprak Nele tot Uilenspiegel, en zij gaf hem haren rozenkrans; maar hij stiet hem van zich af, omdat, zoo hij zeide, de bollekens door den Paus gewijd waren.

De nacht was gevallen en Uilenspiegel zei tot de weduwe:

- Moeder, ga slapen, ik zal bij U waken.

- Gij moet niet waken, sprak Soetkin, want de slaap doet goed aan jonge menschen.

Nele maakte hun elk eene legerstee in de keuken en ging toen henen.

En zij bleven er getweeën, terwijl een vuur van wortels in den heerd uitbrandde.

Soetkin ging slapen, Uilenspiegel dede als zij en hoorde ze weenen in heur bedde.

Buiten, in de nachtelijke stilte, dede de wind de boomen huilen lijk de zee en joeg hij, als voorbode van den herfst, dwarrelende stofwolken tegen de ruiten.

Het scheen Uilenspiegel dat hij een man zag over en weer gaan, dat hij stappen hoorde in de keuken. Als hij opkeek, zag hij den man niet meer; als hij luisterde, hoorde hij niets meer dan de wind die in den schoorsteen huilde en Soetkin die in heur bedde droevig lag te weenen.

Vervolgens hoorde hij opnieuw stappen, en, achter zich, tegen zijn hoofd, een bangen zucht. - Wie is daar? sprak hij.

Niemand antwoordde, maar hij hoorde drij kloppen op de tafel. Uilenspiegel werd bang en huiverend sprak hij nogmaals: - Wie is daar? Hij kreeg geen antwoord, maar hoorde drij nieuwe kloppen op de tafel en voelde twee armen die hem vastgrepen, en over zijn gelaat zich een ruig lichaam buigen,

hetwelk een groot gat in de borst had en naar verbrand rook.

- Vader, sprak Uilenspiegel, is het uw arm lichaam dat aldus op mij drukt?

Hij kreeg geen antwoord, en, hoewel de schimme omtrent hem was, hoorde hij buiten roepen: ‘Thijl! Thijl!’ Soetkin stond schielijk op en kwam aan Uilenspiegels bed. ‘Hoort gij niets?’ vroeg zij hem.

- 't Doet, vader die mij roept.

- Ik, sprak Soetkin, ik heb een koud lichaam in mijn bedde gevoeld; en de stroozakken schudd'en en de gordijnen gingen open en toe en 'k hoorde eene stemme die sprak: ‘Soetkin’; eene stemme die zwak als een ademtocht was, en stappen zoo licht als 't geklapwiek der muggen. Vervolgens tot den geest van Klaas sprekend, zegde zij: Man, als gij iets begeert in den hemel alwaar God U geroepen heeft, moet gij het ons zeggen, opdat wij uwen wil kunnen volbrengen.

Eensklaps sloeg de wind met geweld de deur open en de kamer was met stof vervuld, en Uilenspiegel en Soetkin hoorden in de verte een akelig ravengekras.

Zij kwamen samen buiten en gingen naar den brandstapel.

Het was stikdonker, behalve wanneer de gure Noordenwind de wolken in den hemel als herten voortdreef en de bleeke maan heur zilveren licht ter aarde zond.

Een stadsserjant was op wacht bij den brandstapel. Soetkin en Uilenspiegel hoorden den klank zijner stappen op den harden grond en de stem eener raaf die zeker andere raven bijriep, want heur gekras werd in de verte beantwoord door ander gekras.

Als Uilenspiegel en Soetkin bij den brandstapel waren, viel de raaf op Klaas' schouderen en zij hoorden haar pikken in het lijk, en andere raven vlogen weldra bij.

Uilenspiegel wilde op den brandstapel springen om de raven te verjagen; de serjant sprak tot hem:

- Tooveraar, 't is nuttelooze moeite die gij doen gaat, weet

dat de handen van verbranden niet onzichtbaar maken, als die van gehangenen.

- Heer serjant, antwoordde Uilenspiegel, ik ben geen tooveraar, maar de wees van hem die daar hangt, en deze vrouw is zijne weduwe. Wij willen hem nogmaals kussen en een weinig van zijne assche meenemen, tot gedenkenis. Laat het ons toe, heer, gij die geen vreemd soldenier, maar een zoon van Vlaanderen zijt.

- Doet als gij vraagt, antwoordde de serjant.

De wees en de weduw klommen op het verbrand hout en kwamen bij het lijk; weenend kusten zij Klaas zijn gezicht.

Ter plaats van het hart, daar waar de vlam een groot gat had gebeten, nam Uilenspiegel een weinig asch van den doode. Vervolgens nederknielend, begonnen zij te bidden. En als de ochtendschemering de kimme verbleekte, zaten beiden daar nog; doch de serjant dede hen heengaan, uit vreeze voor straf.

Tehuis, nam Soetkin een stukje roode zijde en een stukje zwarte zijde; zij maakte er een zakje van, in hetwelk zij de assche stak; en zij naaide twee linten aan het zakje, opdat Uilenspiegel het steeds om den hals konde dragen. Hem het zakje langend, sprak zij:

- Dat deze asch die het hart van mijn man is, dit rood dat zijn bloed is, dit zwart dat onze rouw is, steeds op uwe borst blijven, gelijk het vuur van wrake voor zijne beulen.

- Dat zal, zwoer Uilenspiegel.

En de weduw kuste den wees, en de zonne stond op.

LXXVI

's Anderen daags kwamen de serjanten en omroepers der gemeente in de hut van Klaas om al den huisraad op straat te brengen en tot de verkooping over te gaan. Van uit Katelijnes huis zag Soetkin de wieg van ijzer en koper beneden komen die van vader tot zoon, altijd in Klaas zijn huis was geweest, in

dewelke de arme doode geboren was en ook Uilenspiegel ter wereld kwam. Vervolgens bracht men ook het bedde beneden, in hetwelk Soetkin heuren zoon had ontvangen. En vervolgens de schapraai, en de ketels, pateelen en pannen, die niet meer blonken lijk wijlent, maar nu vuil van het stof waren.

En vervolgens ook eene tonne enkele en een klein vaatje dobbele kuite en, in eene groote mande, ten minste dertig flesschen wijn; en alles werd op straat gezet tot den laatsten stoel uit het huis.

Met bloedend harte, doch zonder schreeuwen of klagen, zag zij zich heuren nederigen rijkdom, alle die herinneringen van vroeger, alle die vrienden ontnemen. De omroeper stak de keers aan en de huisraad werd stuk voor stuk verkocht. De keers was bijkans op, als de deken der vischverkoopers alles tegen een spotprijs gekocht had om het voort te verkoopen. Hij scheen vergenoegd als eene wezel die de hersenen eener henne uitzuigt.

Uilenspiegel zei in zich zelven: ‘Gij zult niet blijven lachen, moordenaar.’

De verkoop was gedaan en nochtans bleven de serjanten overal zoeken, zonder de karolussen te vinden. De vischverkooper riep:

- Gij zoekt slecht: ik weet dat Klaas over zes maanden zevenhonderd karolussen bezat.

Uilenspiegel zei in zich zelven: ‘Gij zult niet erven, moordenaar.’

Eensklaps keerde Soetkin zich naar hem en sprak zij, met den vinger naar den vischverkooper wijzend:

- Daar is de aanbrenger!

- Ik weet het, zei Uilenspiegel.

- Duldt gij, sprak zij, dat hij uw vaders bloed erve?

- Nog liever zat ik een heelen dag op de pijnbank, antwoordde Uilenspiegel.

- Ik ook, sprak Soetkin, maar spreek niet uit medelijden, hoe groot ook de smart weze die ik lijde.

- Eilaas! gij zijt eene vrouwe, zei Uilenspiegel.

- Arme jongen, sprak Soetkin, ik bracht U ter wereld en kan tegen 't lijden. Maar gij, als ik U zag... Vervolgens verbleekend: Ik zal de Heilige Maagd bidden die heuren zoon aan het kruis zag...

En zij weende, en kuste Uilenspiegel.

En aldus werd onder hen een verdrag gesloten, hetwelk hun haat en kracht gaf.

LXXVII

De vischverkooper moest maar de helft van de koopsom betalen, mits de andere helft hem als aanbrenger toekwam, tot dat men de zevenhonderd gouden karolussen vond die hem tot zijne eerlooze daad aangezet hadden.

Soetkin weende 's nachts en werkte 's daags in het huishouden. Dikwijls hoorde Uilenspiegel haar in zich zelve zeggen:

- Als hij erft, laat ik mij dooden.

Nele en hij, wel begrijpende dat zij doen zou wat zij zeide, deden hun best om Soetkin te bewegen naar Walcheren te trekken, alwaar zij magen had. Soetkin wilde niet, zeggende dat zij zich niet verwijderen wilde van den bodem, die weldra heur weduwgebeente zoude ontvangen.

Ondertusschen ging de vischverkooper opnieuw bij den baljuw en zegde hij dat de aflijvige eerst over eenige maanden zevenhonderd karolussen geërfd had, dat Klaas een spaarzaam man was en dat hij dus die groote som niet verteerd had, dewelke ergens verborgen moest zijn.

De baljuw vroeg hem wat kwaad Uilenspiegel en Soetkin hem hadden gedaan om, na den vader van den eene en den man van de andere te hebben genomen, hen nu nog zoo wreedelijk te kunnen vervolgen.

De vischverkooper antwoordde dat hij, als hoogpoorter van Damme, de wetten van het rijk wilde doen eerbiedigen en aldus 's keizers goedertierenheid verwerven.

Daarop liet hij in handen van den baljuw eene geschrevene aanklacht en bracht hij getuigen die, in volle waarheid sprekende, huns ondanks moesten bevestigen dat de vischverkooper niet loog.

Op die getuigenissen verklaarden de heeren van de Schepenkamer dat de vermoedens van plichtigheid voldoende waren om de torture toe te passen. Dienvolgens lieten zij het huis opnieuw afzoeken door de serjanten, die last hadden moeder en zoon naar het Steen te brengen, alwaar zij zouden opgesloten blijven, tot dat de scherprechter van Brugge kwam, dien men op staanden voet had ontboden.

Als Soetkin en Uilenspiegel gekoord en gebonden door de straat kwamen, stond de vischverkooper aan zijne deur naar hen te kijken.

En de poorters en de poorteressen van Damme stonden ook aan hunne deur. Mathijssen, de naaste gebuur van den vischverkooper, hoorde Uilenspiegel tot den lafhartige zeggen:

- Gij, die eene weduwe martelt, wordt gedoemd door den Heere.

En ook Soetkin die zei:

- Gij, die eenen wees vervolgt, zult eene kwade dood sterven.

Die van Damme, aldus vernomen hebbende dat het op eene tweede aanklacht van Grijpstuiver was dat men weduw en wees naar 't gevang bracht, jouwden den vischverkooper uit en smeten 's avonds steenen in zijne ruiten. En zijne deur wierd vol vuiligheid bestreken.

En hij dorst niet meer buitenkomen.

LXXVIII

Omtrent tien uren des voormiddags werden Soetkin en Uilenspiegel in de folterkamer gebracht.

Daar waren de baljuw, de griffier en de schepenen, de beul van Brugge, zijn knecht en een chirurgijn-baardemaker.

De baljuw vroeg aan Soetkin of zij niets achterhield dat den keizer toekwam. Zij antwoordde dat zij, mits zij niets bezat, niets konde achterhouden.

- En gij? vroeg hij aan Uilenspiegel.

- Over zeven maanden, antwoordde hij, erfden wij zevenhonderd karolussen; eenige daarvan zijn verteerd. En ik weet niet waar de andere zijn, maar ik denk dat de reiziger dewelke tot ons ongeluk ten onzent verbleef, die mede heeft genomen, want sedert toen heb ik niets meer gezien.

De baljuw vroeg toen nog eens of beiden in hun gezegde bleven volharden.

Zij antwoordden dat zij geenerlei goed achterhielden dat den keizer toekwam.

Streng en treurig sprak toen de baljuw:

- Mits de lasten tegen U beiden erg zijn, zult gij, als gij geene bekentenis doet, de pijnbank moeten verduren.

- Spaart de weduwe, sprak Uilenspiegel. De vischverkooper heeft gekocht wat er was.

- Arme jongen, sprak Soetkin, de mannen zijn zoo hard niet tegen de smarten als de vrouwlieden.

Ziende dat Uilenspiegel ter wille van heur, wit als een doode was, zegde zij nog:

- Ik haat en 'k ben sterk.

- Spaart de weduw, sprak Uilenspiegel.

- Neemt mij in zijne plaats, zei Soetkin.

De baljuw vroeg aan den beul of alles gereed was om de waarheid te ontrukken.

De beul antwoordde:

- Alles is gereed.

De rechters, na beraadslaagd te hebben, besloten dat men moest beginnen met de vrouw, om 't stuk te doen bekennen.

- Want, sprak een der schepenen, geen zoon is zoo wreedaardig dat hij zijne moeder kan zien lijden, zonder te bekennen om heur te verlossen.

De baljuw sprak tot den scherprechter:

- Zet de vrouw op den stoel en doe de stokskens aan heure handen en voeten.

De beul gehoorzaamde.

- Ho! doet dat niet, mijne heeren, riep Uilenspiegel. Eindt mij vast in heure plaats, breekt mijne vingeren en teenen, maar spaart toch de weduwe!

- De vischverkooper, sprak Soetkin. Ik haat en 'k ben sterk.

Uilenspiegel werd nog bleeker, beefde uitzinnig en zweeg.

Die stokskens die van palmhout waren, werden tusschen de vingeren gestoken en raakten het been. Door middel van koordekens waren zij tot een zoo vernuftigen toestel verbonden, dat de beul ter discretie van den rechter, al de vingeren te zamen prangen, de beenderen blootmaken, ze tot splinters pletteren, of den lijder maar eene geringe pijn veroorzaken konde.

Hij stak de stokskens tusschen de vingeren en teenen van Soetkin.

- Duw, sprak de baljuw.

De hangman dede het wreedelijk.

Toen sprak de baljuw tot Soetkin:

- Zeg mij waar de karolussen liggen.

- Ik weet het niet, antwoordde zij zuchtend.

- Duw harder, sprak hij.

Uilenspiegel wilde zijne armen losrukken, de welke op zijnen rug gebonden waren, om Soetkin ter hulpe te komen.

- Doet niet duwen, heeren rechters, het zijn teere en broze vrouwenvingeren. Een vogeltje zou ze aan stukken pikken. Span niet, heer scherprechter, ik spreek geenszins tot U, want gij moet doen wat die heeren U heeten. Spant niet, hebt mede lijden!

- De vischverkooper, sprak Soetkin.

En Uilenspiegel zweeg.

Doch, ziende dat de beul de stokskens harder dede spannen, riep hij opnieuw:

En overal lazen de stadsherauten, bij geschal van trompetten en tamboerijnen, de plakkaten af...
(Tweede boek, hoofdstuk V.) **14**

- Erbarming, heeren! sprak hij. Daar breekt gij heure vingeren die zij noodig heeft om te werken. Laas! heure voeten, nu zal zij niet meer kunnen gaan! Erbarming, heeren!

- Vischverkooper, gij zult eene kwade dood sterven, riep Soetkin.

En heure beenderen kraakten en 't bloed van heure voeten druipte ten gronde.

Uilenspiegel zag het en sprak, bevend van smart en van gramschap:

- Vrouwenbeenderen, breekt ze toch niet, heeren rechters.

- De vischverkooper! zuchtte Soetkin.

En heure stem was zoo zacht als de stem van een spook.

- Heeren rechters, de handen en voeten zijn rood van 't bloed. Men heeft de weduw heure beenderen gekraakt.

De chirurgijn-baardemaker voelde er aan en Soetkin stiet een kreet van smarte.

- Beken in heure plaats, zei de baljuw tot Uilenspiegel.

Maar Soetkin bezag hem met wijd geopende oogen, als die van een doode. En hij begreep dat hij niet spreken mocht, en weende zonder een woord te uiten.

- Mits die vrouwe de kloekmoedigheid des mans heeft, sprak toen de baljuw, moet men ze beproeven door heuren zoon onder hare oogen uit te rekken.

Soetkin hoorde niet, want zij was in bezwijming, ter wille van de pijnen die zij uitstond.

Men dede ze met azijn tot heur zelve komen.

Vervolgens werd Uilenspiegel ontkleed en bloot voor de oogen der weduw gesteld. De beul scheerde hem al zijn haar af, om te zien of hij geenerlei tooverteeken verborgen hield. Toen zag hij op zijn rug eene zwarte geboortevlek. Verscheidene reizen stak hij er in met eene lange naalde, er kwam bloed uit en hij was van oordeel dat het litteeken geen tooverije verborg. Op 't bevel van den baljuw, werden Uilenspiegels handen gebonden met twee koorden, die rond een wielken aan 't plafond

hingen, zoodat de beul, ter discretie van de rechters, hem met geweldige schokken konde optrekken en weer laten vallen; dit dede hij wel negen reizen, na vooreerst aan elk been een gewicht van vijf en twintig pond te hebben gebonden.

Bij den negenden schok, scheurde de huid der polsen en der enkels, en begonnen de beenderen uit de gewrichten te komen.

- Belijd, sprak de baljuw.

- Neen, antwoordde Uilenspiegel.

Soetkin keek haren zoon aan, doch had de kracht niet om te roepen of te spreken; zij stak alleenlijk heure bloedige handen vooruit en zwaaide daarmede ten teeken dat men die foltering verwijderen moest.

De beul trok Uilenspiegel nogmaals op en liet hem toen vallen. En het vel der polsen en enkels scheurde nog meer; de beenderen zijner voeten kwamen nog meer uit hunne gewrichten; doch hij schreeuwde niet.

Soetkin weende en zwaaide met hare bloedige handen.

- Belijd, sprak de baljuw, en gij krijgt vergiffenis.

- De vischverkooper heeft vergiffenis noodig, antwoordde Uilenspiegel.

- Is 't om met de rechters te spotten? vroeg een der schepenen.

- Spotten? Laas, antwoordde Uilenspiegel, ik heb er geen lust toe, ge moogt mij gelooven.

Soetkin zag toen den beul, op bevel van den baljuw, een gloeiend komfoor aanstoken, terwijl een beulsknecht twee keersen in brand stak.

Zij wilde rechtstaan op heure verpletterde voeten, doch zij viel terug op den stoel.

- Weg met dat vuur! riep zij. Ha! heeren rechters, spaart zijne arme jeugd. Weg met dat vuur!

- De vischverkooper! riep Uilenspiegel, heur ziende wankelen.

- Trek Uilenspiegel een voet boven den grond, sprak de

baljuw; stel het komfoor onder zijne voeten en eene keers onder elken oksel.

De beul gehoorzaamde. Het haar dat onder de okselen nog overbleef, knetterde en rookte onder de vlamme.

Uilenspiegel schreeuwde en Soetkin sprak weenend:

- Doe dat vuur weg.

- Belijd, sprak de baljuw, en gij zult verlost zijn. Belijd voor hem, vrouwe.

En Uilenspiegel sprak:

- Wie wil den vischverkooper in het eeuwige vuur smijten?

Soetkin schudde het hoofd ten teeken dat zij niets te zeggen had. Uilenspiegel knarste op de tanden en weenend keek Soetkin met verwilderde oogen naar heuren zoon.

Nochtans, als de beul de keersen uitgeblazen had en het gloeiende komfoor onder Uilenspiegel's voeten plaatste, riep zij uit:

- Heeren rechters, hebt medelijden met hem, hij weet niet wat hij zegt.

- En waarom niet? vroeg de baljuw listiglijk.

- Ondervraagt heur niet, heeren rechters, sprak Uilenspiegel, gij ziet wel dat de smart heur uitzinnig gemaakt heeft. De vischverkooper heeft gelogen.

- Spreekt gij gelijk hij, vrouwe? vroeg de baljuw.

Soetkin knikte van ja.

- Verbrandt den vischverkooper! riep Uilenspiegel.

Soetkin zweeg, hief den arm tot vermaledijding omhoog.

Doch als zij het komfoor meer en meer zag gloeien onder de voeten haars zoons, riep zij:

- Heer God! Heilige Maria, die in de hemelen zijt, stelt toch een einde aan die marteling! Ontferming! Doet het komfoor weg!

- De vischverkooper! zuchtte Uilenspiegel nog.

Hij spuwde bloed door den mond en de neusgaten, en hij bleef met gebogen hoofde, boven de gloeiende kolen hangen.

Toen riep Soetkin:

- Hij is dood, mijn arme wees! Zij hebben hem vermoord! Ha! hem ook! Heeren rechters, doet toch 't komfoor weg! Laat mij hem in de armen nemen, om getweeën te sterven. Gij weet wel dat ik niet kan wegloopen, met mijne gebrokene voeten.

- Geef de weduw haren zoon, sprak de baljuw.

Vervolgens gingen de rechters tot beraadslaging over.

De hangman maakte Uilenspiegel los en legde hem naakt en gansch met bloed overdekt op den schoot zijner moeder, terwijl de chirurgijn-baardemaker de beenderen weer in de gewrichten stak.

Doch Soetkin kuste Uilenspiegel, en weende en sprak:

- Mijn zoon, mijn arme martelaar! Ik zal U genezen, als de heeren rechters het gedoogen; maar word toch wakker, Thijl, mijn zoon! Heeren rechters, als gij hem mij gedood hebt, zal ik bij Zijne Majesteit gaan; want gij hebt gehandeld tegen wet en recht, en gij zult zien wat eene arme vrouwe tegen de boozen vermag. Maar, heeren rechters, laat ons samen in vrijheid. De hand Gods valt zwaar op ons neder en wij zijn slechts getweeën op de wereld.

Na beraadslaging, brachten de rechters de volgende sententie uit:

‘Omme dieswille dat gij, Soetkin, weduwvrouwe van Klaas en gij, Thijl, zoon van Klaas, in de wandelinge Uilenspiegel, beschuldigd geweest zijnde het goed geroofd te hebben dat door verbeurte en niettegenstaande alle tegenstrijdige privileges, aan Zijne Koninklijke Majesteit toebehoorde, in weerwil van de wreede tortuur en voldoende beproevingen, niets beleden hebt;

Het tribunaal, overwegende dat het gebrek aan bewijzen voldoende is, en gezien den erbarmlijken staat uwer ledematen, vrouwe, en de harde tortuur die gij onderstaan hebt, man, verklaart U vrij en staat U toe, niettegenstaande uwe armoede, van te wonen bij hem of haar van de stede, waar het U believen zoude te wonen.

Aldus gewijsd ende geprononceerd te Damme, den drij en twintigsten van October van 't jaar Onzes Heeren 1558.'

- Weest gezegend, heeren rechters, sprak Soetkin.
- De vischverkooper! zuchtte Uilenspiegel.

En moeder en zoon werden op eene kar naar 't huis van Katelijne gebracht.

LXXIX

In dat jaar, het acht en vijftigste der eeuw, kwam Katelijne bij Soetkin binnen en sprak zij:

'Dezen nacht heb ik mij laten vervoeren, door middel van eenen stok die met zalve was bestreken, naar den Onze-Lieve-Vrouwetoren. Daar zag ik de sylphen de gebeden der menschen overgeven aan de engelen, dewelke naar het hoogste der hemelen vlogen om ze naar den troon te dragen. En heel het hemelrijk was met fonkelende sterren bezaaid. Eensklaps verhief zich van op een brandstapel eene zwarte gedaante, die omtrent mij op den toren kwam zitten. Ik herkende Klaas gelijk hij was in zijn leven, met zijne kooldragerskleeren. - "Wat doet gij hier op Onze-Lieve-Vrouwetoren? vroeg hij mij. - Maar gij zelf, antwoordde ik, waar gaat gij henen, vliegend door de lucht als eene zwaluw? - Ik ga, sprak hij, naar het oordeel; hoort gij de trompet van den engel niet?" Ik stond dicht tegen hem, en voelde dat zijn lijf niet vast was gelijk dat der levenden, maar zoo subtiel dat ik er doorging als in een warmen damp. Aan mijne voeten, heel Vlaanderenland door, flikkerden eenige lichtjes, en ik sprak in mij zelve: "Zij die vroeg opstaan en spade werken, zijn gezegend door God."

En heel den nacht hoorde ik de trompet van den engel schallen. En toen zag ik eene andere gedaante omhoog stijgen; deze kwam uit Spanje; zij was oud en afgeleefd; siroop van kweeperen hing nog aan hare lippen. Om de schouders had zij een karmozijnpannen mantel gevoerd met hermelijn, op het

hoofd eene keizerskroon, in eene harer handen eene ansjovis aan dewelke zij knabbelde, in de andere eenen beker vol bier.

Zij kwam, zeker uit vermoeienis, op Onze-Lieve-Vrouwetoren zitten. Nederknielend vroeg ik heur: “Gekroonde Majesteit, vol eerbied lig ik voor U neder, doch ik ken U niet. Waar komt gij vandaan en wat doet gij op de wereld? - Ik kom, sprak zij, van Sint-Just in Estramadura, en was Keizer Karel. - Maar, vroeg ik, waar vaart gij henen, in dien kouden nacht, door dien hemel vol hagelwolken? - Ik ga, sprak zij, naar het oordeel.”

Als de keizer zijne ansjovis wilde voorteten en zijn bier wilde uitdrinken, schalde de engel op zijne trompet. En, grommelend omdat hij niet kon voorteten, verhief de keizer zich in de lucht. Ik volgde Zijne Heilige Majesteit. Hij vloog door het luchtruim, hijgend van vermoeienis, blazend van aamborstigheid, en soms brakend, want hij was van overeting gestorven. Wij klommen hooger en hooger, gelijk de pijlen uit eenen boog van kornoeljehout. De sterren vlogen voorbij ons en lieten vurige strepen in den hemel. De trompet des engels weerschalde, met een machtig, klaterend gedruis. Bij elk geschal dat in het luchtruim weerklonk, opende het zich alsof een orkaan had geblazen. En aldus wierd ons de weg gebaand. Duizend uren hoog en nog meer, zagen wij Christus in volle glorie op een sterrentroon gezeten. Aan zijne rechterzijde zat de engel die de daden der menschen opteekent in een bronzen boek, en aan zijne linkerzijde, Maria, zijne moeder, die gedurig de zondaren voorsprak.

Klaas en Keizer Karel knielden neder voor den troon.

De engel sloeg hem de krone van 't hoofd. “Christus alleen is hier keizer,” sprak hij.

Zijne Heilige Majesteit scheen grammoedig, doch nederig vroeg hij: “Zou ik dit ansjovisje en dit bier niet mogen behouden, want 'k heb honger van die lange luchtvaart?

- Gelijk heel uw leven, antwoordde de engel; nu, eet en drink maar.

Als hij gedaan had, vroeg Christus:

- Komt gij met zuivere ziele naar 't oordeel?

- Ik hoop het, zoete heer Jezus, want ik heb gebiecht, antwoordde Keizer Karel.

- En gij, Klaas? vroeg Christus; gij beeft niet lijk dien keizer.

- Heer Jezus, antwoordde Klaas, geenerlei ziele is teenemaal zuiver, ik heb diensvolgens geen schrik van U, die het opperste goed en de opperste rechtveerdigheid zijt, maar ik vrees toch voor mijne zonden die groot in getal waren.

- Spreek, aardworm, sprak de engel tot den keizer.

- Heer, antwoordde Karel met verlegene stem, gezalfd door de hand uwer priesteren, wierd ik koning van Castilië, keizer van Duitschland en Roomsch koning gewijd. Steeds nam ik de instandhouding van de macht die van U komt ter harte en te dien einde ging ik de ketterije te keer met den viere, zweerde, putte, de kwartieringe, de galge."

- Schrokkige leugenaar, sprak de engel, gij wilt ons bedriegen. In Duitschland duldet gij de ketteren, want gij vreesdet dezelve, maar gij deedt ze onthalzen, branden, hangen en levend begraven, daar waar gij anders niet vreesdet dan van niet genoeg te erven van die noeste bijen, die zoo rijk zijn aan honig. Honderd duizend menschen werden om hals gebracht, niet omdat gij Christus mijnen Heere bemindet, maar omdat gij dwingeland, landopvreter waart, die niemand bemindet dan U zelven, en daarna het vleesch, de visch, het bier en den wijn, want gij waart gulzig als een hond en dronkt als eene spons.

- En gij, Klaas, spreek, zegde Christus.

Doch de engel stond recht en sprak:

- Deze heeft niets te zeggen. Hij was goedhertig, neerstig, gelijk heel het Vlaamsche volk, dat geerne werkt en geerne lacht, dat den eed gestand bleef denwelken het aan zijne vorsten gezworen had, in den waan dat zijne vorsten ook den

hunne gingen houden. Hij had geld, hij werd in beschuldiging gesteld, en mits hij een ketter gehuisd had, wierd hij levend verbrand.

- Ha! sprak Maria, arme martelaar, maar in het hemelrijk zijn frissche bronnen, fonteinen die melk en die wijn spruiten, kom mee, kooldrager, ik zal er U leiden.'

'Nogmaals schalde de trompet van den engel en, van uit het diepste des afgronds, zag ik een schoonen, naakten man verrijzen, met eene ijzeren krone op het hoofd. En op den band van de krone stond geschreven: "Droevig tot op den dag der gerechtigheid."

Hij naderde den troon en zegde tot Christus:

- Ik ben uw slaaf tot dat ik uw meester worde.

- Satan, sprak Maria, eens komt een dag waarop meesters noch slaven meer zijn, waarop Christus dewelke liefde is, en Satan, dewelke hoogmoed is, beteekenen zullen: Macht en kennis.

- Vrouwe, gij zijt goed en schoon, zegde Satan.

Vervolgens naar den keizer wijzend, vroeg hij aan Christus:

- Wat moet ik hiermee doen?

Christus antwoordde:

- Dien gekroonden worm zult gij brengen in eene zaal, in dewelke al de foltertuigen verzameld zijn die onder zijne regeering gebruikt werden. Telkens dat een rampzalige onschuldige de pijne des waters verduren zal, die de menschen opzwelt lijk blazen; of de pijne der keersen die hun de voetzolen en de okselen verbrandt; of de pijne van de radbraking die de ledematen plettert; of die van de spriete; telkens dat eene vrije ziel op den brandstapel den laatsten snik zal geven, moet hij op zijne beurt die dood, die tormenten verduren, opdat hij leere hoeveel kwaad een onrechtveerdig man doen kan, die aan millioenen andere gebiedt: hij rotte in de gevangenissen, sterve op de brandstapels, zuchte in ballingschap; hij worde geschavotteerd, ontpoor-

terd, gegeeseld, gekortoord; hij weze rijk en de bedezetters ontnemen hem alles; de afgunstige klage hem aan, de verbeurte brenge hem ten onder. Gij zult van hem maken een ezel, opdat hij zachtzinnig, mishandeld en slecht gevoed weze; een arme, opdat hij bedele en beleedigingen erlange; een werkman, opdat hij zich afbeule en niet genoegzaam te eten krijge; vervolgens, als hij als mensch naar ziel en lichaam alles geleden heeft, maakt gij ervan een hond, opdat hij braaf weze en slagen krijge; een Indischen slaaf, opdat hij aan den meestbiedende verkocht worde; een soldenier, opdat hij vechte voor anderen en zich late dooden zonder te weten waarom. En als hij na afloop van drijhonderd jaar aldus alle smarten, alle ellenden geproefd heeft, zult gij er een vrijen man van maken. Is hij in dien staat goed gelijk Klaas was, geef dan in een lachend, lommerig oord, onder een schoonen boom, de eeuwige ruste aan zijn gebeente. En zijne vrienden zullen op zijn graf komen weenen en bloemen strooien te zijner gedachtenis.

- Genade, mijn zoon, zeide Maria, hij wist niet wat hij dede, want macht doet het harte versteenen.

- Geene genade, sprak Christus.

- Kom, sprak Satan, 't is uit met wijn, met gebraad, met hoenderen.

En naar het diepste der helle bracht hij de ziele van den keizer, die nog aan zijn stukje ansjovis knabbelde.

Uit medelijden liet Satan hem begaan. Vervolgens zag ik de Heilige Maagd die Klaas naar het hoogste des hemelrijks leidde, daar waar de sterren met trossen aan 't gewelf hangen. En daar waschten de engelen hem, tot dat hij schoon en jong was. Vervolgens gaven zij hem rijstpap met zilveren lepels. En de hemel ging toe.’

- Hij is in den hemel, sprak de weduwe.

- De assche klopt op mijn hart, zei Uilenspiegel.

LXXX

Gedurende de drij en twintig volgende dagen, werd Katelijne bleek en mager, en dorde zij alsof zij verteerd werd door eene inwendige vlamme.

Zij zegde niet meer: ‘Het vuur! Maakt een gat: de ziel wil er uit;’ doch in vervoering sprak zij gedurig tot Nele: - Bruid ben ik; bruid moet gij wezen. Schoon is hij; lang haar; vurige liefde; koude knieën en koude armen!

En Soetkin bezag heur treuriglijk en dacht dat het eene nieuwe uitzinnigheid was.

Heure rede vervolgend, sprak Katelijne:

- Drijmaal drij is negen, een heilig getal. Hij die 's nachts fonkelende oogen als katoogen heeft, ziet alleen de geheimenis.

Soetkin die heur op een avond zoo bezig hoorde, schudde vertwijfeld het hoofd. Doch Katelijne sprak:

- Vier en drij, ongeluk onder Saturnus; onder Venus, een bruiloftgetal. Koude armen! Koude knieën! Een harte van vuur!

Soetkin antwoordde:

- Gij moogt van die leelijke heidensche afgoden niet spreken.

Katelijne hoorde dit, zij sloeg een kruis en sprak:

- Gezegend zij de grijze ruiter. Nele moet een man hebben, een schoonen man met een zweerd, een zwarten man met blinkend gelaat.

- Ja, sprak Uilenspiegel, eene mannenstoverij, voor dewelke ik met mijn mes de sause zal maken.

Nele bezag teederlijk heuren vriend, want zij was gelukkig omdat hij jaloersch was:

- Ik wil dien niet, sprak zij.

Katelijne antwoordde:

- Wanneer komt hij die in 't grijs gekleed, en altijd anders geleersd en gespoord is?

Soetkin sprak:

- Bidt God voor de uitzinnige.

- Uilenspiegel, zei Katelijne, haal ons twee stoopen dobbele kuite, terwijl ik de heetekoeken bak.

Soetkin vroeg waarom zij den Zaterdag vierde, naar de wijs van de Joden.

Katelijne antwoordde:

- Omdat het deeg gereed is.

Uilenspiegel stond met den grooten pot van Engelsch tin in de hand, in denwelken juist twee stoopen gingen.

- Moeder, vroeg hij, wat moet ik doen?

- Gaan, sprak Katelijne.

Mits zij geene meesteresse in huis was, wilde Soetkin niet meer tegenspreken. Zij zegde tot Uilenspiegel: - Ga, mijn zoon.

Uilenspiegel liep naar den *Staak* en kwam terug met twee stoopen dobbele kuite.

Weldra verspreidde de geur der heetekoeken zich in de keuken, en allen hadden honger, tot zelfs de bedrukte weduwe.

Uilenspiegel liet het zich goed smaken. Katelijne had hem een grooten beker gegeven, zeggende dat, mits hij de eenige man, het hoofd van het huis was, hij meer moest drinken dan de anderen en vervolgens moest zingen.

En dit zeggende, lachte zij heimelijk; maar Uilenspiegel dronk, doch wilde niet zingen. Nele weende als zij Soetkin bleek en gansch ineen gevallen zag zitten; alleen Katelijne was vroolijk.

Na het avondmaal gingen Soetkin en Uilenspiegel naar den zolder slapen; Katelijne en Nele bleven in de keuken, alwaar heure bedden nu stonden.

Rond twee uren des morgens was Uilenspiegel al lang in slaap gevallen, ter wille van de zwaarte des biers; gelijk alle nachten, lag Sóetkin wakker, de Maagd biddende dat zij heur slaap zoude zenden, doch de Maagd aanhoorde heur niet.

Eensklaps hoorde zij den schreeuw van een nachtuil en, van uit de keuken, een dergelijken kreet die antwoordde; vervolgens, in de verte, in het veld, weerklonken andere kreten en altijd scheen het heur dat men die van uit de keuken beantwoordde.

Denkend dat het nachtvogelen waren, sloeg zij er geene acht op. Zij hoorde peerdengehennik en hoevengetrappel op den steenweg. Zij opende het zoldervenster en zag inderdaad twee gezadelde peerden die stampend het gras van den berm schoren. Toen hoorde zij eene schreeuwende vrouwenstem, eene dreigende mannenstem, herhaalde slagen, nieuwe kreten, eene deur met gedruis toeslaan en angstige stappen de trap opklimmen.

Uilenspiegel snorkte en hoorde daar niets van; de deur van den zolder vloog open en, schier naakt, sprong Nele hijgend en snikkend binnen. En in haast schoof zij eene tafel, stoelen, een oud komfoor en al de meubelen die zij vinden kon tegen de deur. De laatste sterren verbleekten aan het uitspansel, de hanen kraaiden, kondigden den dageraad aan.

Op het gerucht dat Nele maakte, keerde Uilenspiegel zich om in zijn bed, zonder wakker te worden.

Nele viel om den hals van Soetkin en sprak: - Soetkin, ik ben bang, steek eene keers aan.

Soetkin dede het en Nele zuchtte voortdurend.

De keers aangestoken, bezag Soetkin het meisje, en ze zag dat heur hemd op den schouder gescheurd was. Op heur voorhoofd, heure kaken, in heuren hals zag zij bloedige litteekenen, gelijk krabben van nagelen.

- Nele, vroeg Soetkin heur kussend, van waar komen die schrammen?

Steeds bevend en zuchtend sprak het meisje:

- Doe ons niet verbranden, Soetkin.

Doch Uilenspiegel werd wakker en wreef zich de oogen ter wille van de klaarte der keers. Soetkin vroeg: - Wie is beneden? Nele antwoordde: - Zwijg, 't is de man dien Katelijne mij geven wil.

Soetkin en Nele hoorden Katelijne plotselings schreeuwen, en heure beenen bezweken onder heur lijf. - Hij slaat heur, ter wille van mij, sprak Nele.

- Wie is er in huis? riep Uilenspiegel, uit zijn bedde springend. Vervolgens liep hij door de kamer tot dat hij een zwaar stookijzer gevonden had, dat in eenen hoek lag.

- Niemand, sprak Nele, ga niet beneden, Uilenspiegel!

Maar hij luisterde niet, liep naar de deur, trok stoelen, tafels en komfoor uit den weg. Katelijne schreeuwde nog altijd beneden. Nele en Soetkin hielden Uilenspiegel vast op de trap, de eene bij zijn lijf, de andere bij zijne beenen, en spraken: - Ga niet beneden, Uilenspiegel, 't zijn duivelen.

- Ja, sprak hij, duivelsche man van Nele, ik breng U het stookijzer tot gade. Een huwelijk van ijzer en vleesch. Laat mij beneden.

Doch zij lieten hem niet los, want zij waren sterk, om des wille dat zij zich vastklampten aan de leun van de trap. Hij, trok ze beneden en zij waren bang aldus de duivelen te naderen. Maar zij vermochten niets tegen hem. Beneden hollend als een sneeuwbal van 't hoogste van 't gebergte, kwam hij de keuken binnen. Daar zag hij Katelijne bleek en ontdaan, en hoorde hij haar zeggen: - Hansken, waarom verlaat gij mij? 't Is mijne schuld niet, als Nele stout is.

Zonder te luisteren, opende Uilenspiegel de deur van het stalleken. Er niemand vindend, liep hij naar het veld en van daar op den steenweg: van verre zag hij twee dravende peerden in den morgennevel verdwijnen. Hij liep er achter, maar hij kon ze niet krijgen, want zij renden gelijk de storm-wind die de droge bladeren opjaagt.

Vol gramschap en vertwijfeling, kwam hij binnen en mompelde hij tusschen de tanden: - ‘Zij hebben heur gehoond!’ En met een onheilspellend vuur in de oogen, bezag hij Nele die, huiverend, voor de weduwe en Katelijne stond, en sprak:

- Neen, Thijl, mijn welbeminde.

Dit zeggende, bekeek zij hem zoo droevig en zoo rechtzinnig in de oogen, dat Uilenspiegel wel zag dat zij waarheid sprak. Vervolgens ondervroeg hij heur:

- Van waar kwamen die kreten? Waar gingen die mannen? Waarom is uw hemde gescheurd? Van waar komen die krabben op uwe kaken en uw voorhoofd?

- Luister, Uilenspiegel, sprak zij, doe ons niet verbranden. Katelijne, - God beware heur voor de helle, - heeft sedert drij en twintig dagen eenen in 't zwart gekleeden, geleersden en gespoorden duivel tot vriend. Zijn gelaat blinkt lijk het vuur dat men 's zomers, als 't warm is, ziet op de baren der zee.

- Waarom zijt gij vertrokken, Hansken, mijn lieveling? sprak Katelijne, Nele is stout.

Maar Nele, heure rede vervolgende, sprak: - Hij schreeuwt als een nachtuil om zijne komste te melden. Moeder ziet hem alle Zaterdagen in de keuken. Zij zegt dat zijne kussen als ijs zijn en zijn lichaam als sneeuw. Hij slaat heur als zij alles niet doet wat hij heet. Eens bracht hij heur enkele guldens mee, doch hij nam heur al de andere af.

Bij dit verhaal vouwde Soetkin de handen, om voor Katelijne te bidden. Katelijne sprak blijde:

- Mijn lijf en mijn geest, alles aan hem. Hansken, mijn liefste, leid mij nog naar den Sabbat. 't Is Nele die nooit komen wil! Nele is stout.

- Bij de ochtendschemering toog hij henen, vervolgde het meisje, 's anderen daags vertelde moeder mij allerhande aardige dingen... Maar bezie mij toch zoo kwaad niet, Uilenspiegel. Gisteren zeide zij mij dat een schoone heer, in 't grijs gekleed en Hilbert genaamd, mij ten huwelijk wilde en t'huis zoude komen, om zich te toonen. Ik antwoordde dat ik geen man wilde, hij mocht schoon of leelijk zijn. Door moederlijk gezag dede zij mij opblijven om hen te verbeiden; want zij is geenszins van heure zinnen, op 't stuk harer minnarijen. Wij waren half ontkleed, gereed om slapen te gaan; ik sliep op genen stoel. Als zij binnen-

Op vijfden April vóór Paschen, kwamen de edelen bijeen in het hof te Brussel. (Tweede Boek, Hoofdstuk VI). **15**

kwamen, wierd ik niet wakker. Plotselings voelde ik iemand mij omhelzen, mij in mijnen hals kussen. En in den maneschijn zag ik een helder gezicht, gelijk de kruinen der baren in Juli zijn, als er donder op handen is en hoorde ik stille fluisteren: - ‘Ik ben Hilbert, uw verloofde; wees aan mij, 'k zal U rijk maken.’ Zijn gezicht stonk naar visch. Ik stiet hem weg; hij wilde mij nemen met geweld, maar 'k was sterker dan tien mannen lijk hij. Doch hij scheurde mijn hemde, kwetste mij aan mijn aangezicht en herhaalde: - ‘Wees aan mij, 'k zal U rijk maken.’ - ‘Ja, zei ik, gelijk mijne moeder, wier laatsten duit gij nemen zult.’ - Toen verdubbelde hij zijne pogingen, maar hij vermocht niets tegen mij. Mits hij nog leelijker was dan een doode, krabde ik zoo geweldig met mijne nagelen in zijne oogen, dat hij gilde van smarte. Zoo geraakte ik los, en kwam ik bij Soetkin vluchten.

Katelijne herhaalde gedurig:

- Nele is stout. Waarom zijt gij zoo gauw vertrokken, Hansken, mijn liefste?

- Waar waart gij, slechte moeder, sprak Soetkin, terwijl men de eer van uw kind wilde rooven?

- Nele is stout, zegde Katelijne. Ik zat bij mijn zwarten heere, als de grijze duivel met bloedend gelaat bij ons kwam en sprak: ‘Kom mede, kameraad, het deugt hier niet; de mannen willen ons doodslaan en de vrouwen hebben messen aan hare vingeren.’ Vervolgens sprongen zij te peerd en verdwenen zij in den nevel. Nele is stout!

LXXXI

's Anderen daags, onder 't ontbijt, sprak Soetkin tot Katelijne:

- Gij ziet dat wee en smarte mij zoo vervolgen op de wereld, wilt gij mij uw huis doen ontvluchten, met uwe verdoemde hekserijen?

Maar Katelijne sprak altijd:

- Nele is stout. Kom weder, mijn Hansken.

Den volgenden Woensdag kwamen beide de duivelen terug. Sedert den Zaterdag sliep Nele bij de weduwe Vanden Houte, zeggende dat zij niet langer bij Katelijne mocht vernachten, ter wille van Uilenspiegel, mits dit opspraak zoude verwekken.

Katelijne ontving heuren zwarten heer en zijnen vriend in de keete, die tot waschhuis en broodoven diende. En daar gastreerden zij met ouden wijn en gerookte ossetong, die zij daar op voorhand gebracht had. De zwarte duivel sprak tot Katelijne:

- Om een groot werk te verrichten, hebben wij veel geld van noode; geef ons wat gij kunt.

Mits Katelijne hun maar één gulden geven wilde, dreigden ze heur met de dood. Maar zij lieten heur los voor twee gouden karolussen en zeven deniers.

- Komt 's Zaterdags niet meer, zeide zij hun. Uilenspiegel kent dien dag en gewapend zal hij U wachten om U beiden te dooden, en na U zou ik ook sterven.

- Wij zullen den naasten Dinsdag komen, zegden zij.

Dien dag sliepen Uilenspiegel en Soetkin zonder vreeze voor de duivelen, want zij meenden dat ze maar 's Zaterdags kwamen.

Katelijne stond op en ging zien in de keete of heure vrienden daar waren.

Zij was zeer ongeduldig, want sedert dat zij Hansken weergezien had, was heure uitzinnigheid grootelijks verminderd, daar het minnegekheid was, naar men zeide.

Als zij hen niet zag, was zij droef en troosteloos; maar in het veld, uit de richting van Sluis, hoorde zij 't geschreeuw van den nachtuil en zij ging er op af. In de weide, onderaan eenen dijk van rijshout en graszoden stappend, hoorde zij langs den anderen kant van dien dijk beide de duivelen samen in gesprek. De eene zei:

- Ik moet de helft hebben.

De andere antwoordde:

- Gij krijgt niets; wat Katelijne behoort, behoort mij.

Vervolgens vloekten zij wreedelijk, en twistten zij om alleen de have en de minne van Katelijne en Nele al te gader te hebben. Dood van schrik, bleef Katelijne hijgend en sprakeloos luisteren. Weldra hoorde zij ze vechten en een hunner zeggen: ‘Dit ijzer is koud,’ en vervolgens een gereutel en den val van een zwaar lichaam.

Verschrikt, keerde zij naar heure woning terug. Rond twee uren van den nacht hoorde zij opnieuw den kreet van den nachtuil, doch deze reis was 't in hare lochting. Zij ging open doen en zag haren vriend voor de deur staan. Zij vroeg hem:

- Wat hebt gij met den andere gedaan?

- Hij zal niet meer komen.

Vervolgens omhelsde en kuste hij haar. En hij scheen heur nog kouder dan gewoonte. En Katelijne was goed bij heur verstand. Als hij heenging, eischte hij twintig gulden, alles wat zij bezat: zij gaf er hem zeventien.

Door nieuwsgierigheid gedreven, keerde zij 's anderen daags terug naar den dijk, maar zij vond niets dan, op het gras, eenen bloedplas zoo groot als eene doodkist. Doch 's avonds wischte de regen de bloedvlek weer uit.

En den volgenden Woensdag hoorde zij weer in de lochting den schreeuw van den nachtuil.

LXXXII

Telkens dat hij geld noodig had om aan Katelijne 't gemeenschappelijk verteer te betalen, ging Uilenspiegel 's nachts den steen opheffen van het gat nabij den waterput, en nam hij eenen karolus.

Op een avond zaten de drij vrouwen te spinnen; Uilenspiegel sneed eene doos die de baljuw hem besteld had. Met veel vaardigheid sneed hij er eene schoone jachtpartij op, met eenen koppel Henegouwsche honden, groote, bloeddorstige honden van Candia, Brabandsche honden die getweeën loopen en

ooreneters genoemd worden, voorders allerhande dikke en magere honden, alsmede mopsen en hazenwinden.

Terwijl Katelijne daar was, vroeg Nele aan Soetkin of ze heuren schat niet elders verbergen zoude. De weduwe antwoorde argeloos dat hij niet beter konde zijn dan nevens den muur van den steenput.

Rond het midden van den Donderdagnacht, werd Soetkin gewekt door Bibulus Snuffius, die zeer vinnig blafte, doch niet langdurig. Ze dacht diensvolgens dat het niets was, en sliep weder in.

Als Soetkin en Uilenspiegel 's Vrijdagmorgens met den dageraad opstonden, zagen zij, tegen de gewoonte, Katelijne in de keuken niet; en het vuur was niet aangestoken en de melk kookte niet. Zij waren verwonderd en keken of ze bij toeval in de lochting niet was. In weerwil van den motregen, zagen zij heur staan met loshangend haar, in heur hemd, nat en bibberend, zonder te durven binnenkomen.

- Wat doet gij daar, schier naakt, in den regen?

- Ha! zegde zij, ja, ja, groot wonder!

En zij wees naar den hond die, verworgd, levenloos ten gronde lag.

Uilenspiegel dacht terstond aan den schat. Hij liep er henen. Het hol was ledig en de aarde in 't ronde gestrooid.

Hij vloog naar Katelijne, en heur driftig slaande, vroeg hij:

- Waar zijn de karolussen?

- Ja, ja, groot wonder! antwoordde Katelijne.

Nele, die toeliep, verdedigde heure moeder en smeekte:

- Genade voor haar, Uilenspiegel!

Hij hield op met slaan. Soetkin kwam toen bij en vroeg wat er scheelde.

Uilenspiegel wees naar den verworgden hond en het ledige gat.

Soetkin werd doodsbleek en sprak:

- Gij beproeft mij wel hard, heer God. Mijne arme voeten!

En zij zegde dat ter wille van de smart die zij uitstond en van de tortuur die zij nutteloos geleden had voor de gouden karolussen. Nele, als ze Soetkin zoo verduldig zag, begon vertwijfeld te weenen. Katelijne, met een stuk perkament in de hand, vervolgde:

- Ja, groot wonder. Dezen nacht is hij gekomen, braaf en schoon. Op zijn gelaat had hij dien witten schijn niet meer, die mij steeds zoo verschrikte. Hij sprak mij liefdevol aan. Ik was verrukt en mijn hert was aan hem. Hij zegde mij: 'Nu ben ik rijk en weldra breng ik U duizend gouden florijnen. - Ja, zeide ik, dat doet mij meer genoegen voor U dan voor mij, Hansken, liefste mijn. - Maar is hier niemand in huis, dien gij liefhebt en voor wien ik iets doen kan? - Neen, antwoordde ik, zij die hier zijn, hebben van niemand van noode. - Zijn Soetkin en Uilenspiegel dan rijk? vroeg hij. - Zij leven zonder de hulpe van iemand, antwoordde ik. - Niettegenstaande de verbeurte? sprak hij. - Daarop antwoordde ik dat gij liever de torture onderstaan hadt, dan U uwe have te laten ontnemen. - Dat wist ik wel, sprak hij.' En, stille en zachtjes giegelend, begon hij te spotten met den baljuw en de schepenen, omdat zij U geenerlei belijdenis konden ontrukken. En toen lachte ik insgelijks. ''t Ware ook dom geweest, sprak hij, van hunnen schat in het huis te verbergen...' Ik lachte. 'Of in den kelder?' Ik knikte van neen. 'Of in de lochting?' Ik antwoordde niet. 'Ha! sprak hij, dit ware zeer onvoorzichtig. - Integendeel, sprak ik, want water noch muur zullen iets uitbrengen.' En hij lachte voort.

Dien nacht vertrok hij vroeger dan gewoonte, na mij een poeierken gegeven te hebben met hetwelk ik, naar hij zeide, naar den schoonsten sabbat zoude gaan. Ik dede hem uitgeleide tot aan de deur van de lochting, en ik was slaapdronken. Ik ging, zooals hij gezeid had, naar den sabbat en kwam eerst met de ochtendschemering weder, hier ter plaatse, waar ik den hond verworgd en het gat open vond. Dat is een wreede slag

voor mij, want ik beminde hem teederlijk en schonk hem mijne ziele. Maar ik zal U alles geven wat ik bezit, en dag en nacht werken om U te onderhouden.

- Ik ben het ijzer op het aanbeeld; God en een dief van een duivel treffen mij beiden te gelijk, zegde Soetkin.

- Zoo moogt gij niet spreken, antwoordde Katelijne; hij is geen dief, maar een duivel. Ten blijke daarvan ga ik U het perkament toonen dat hij in de lochting achterliet. Daarop staat geschreven: 'Vergeet nimmer van mij te dienen. Binnen drijmaal twee weken en vijf dagen, krijgt gij dubbel terug. Koester geen twijfel, of het kost U het leven.'

- Arme zinnelooze! sprak Soetkin.

En dat was heur laatste verwijt.

LXXXIII

De twee weken waren drijmaal voorbij en de vijf dagen insgelijks, maar de duivel kwam geenszins terug. Doch Katelijne wanhoopte niet.

Soetkin werkte niet meer, doch stond gedurig voor het vuur te hoesten. Nele gaf heur de beste en geurigste kruiden; maar dat alles konde niet baten. Uilenspiegel ging de hut niet meer buiten, uit vreeze dat Soetkin onderwijl stierf.

Vervolgens kon de weduw niet meer eten of drinken zonder over te geven. De chirurgijn-baardemaker kwam en dede heur eene lating; en toen was zij zoo flauw dat zij van heure bank niet meer konde opstaan. Eindelijk, uitgemergeld van verdriet en van smart, sprak zij op een avond:

- Klaas, mijn man! Thijl, mijn zoon! Dank, de Heere neemt mij!

En zij blies den laatsten adem uit.

Katelijne dorst bij heur niet waken, daarom deden Uilenspiegel en Nele het getweeën, en heel den nacht baden zij voor de aflijvige.

Bij de ochtendschemering vloog eene zwaluwe het open venster binnen.

- De vogel der zielen, sprak Nele, dat is een goed teeken: Soetkin is in den hemel.

De zwaluwe vloog drijmaal rond de kamer en verdween met een schellen kreet.

Vervolgens kwam eene andere zwaluwe binnen, die grooter en zwarter dan de eerste was. Zij vloog rondom Uilenspiegel en hij sprak:

- Vader en moeder, de assche klopt op mijne borst, ik zal doen wat gij vraagt.

En de tweede zwaluwe vloog kwetterend heen als de eerste. De oosterkim verbleekte. Uilenspiegel zag duizenden zwaluwen rakelings over de weide vliegen, en de zonne stond op.

En Soetkin werd op het armenveld begraven.

LXXXIV

Sedert Soetkins dood, liep Uilenspiegel droomend, treurig of grammoedig de keuken op en neer; hij luisterde niet meer, at en dronk wat men hem voorzette, zonder zelf iets te nemen. En dikwijls stond hij 's nachts op.

Te vergeefs sprak de zoete stem van Nele hem moed in, te vergeefs zegde Katelijne hem dat zij wist dat Soetkin bij Klaas in den hemel was, steeds antwoordde Uilenspiegel:

- De assche klopt.

En hij geleek een uitzinnige en Nele weende als zij hem zoo nargeestig zag.

Doch de vischverkooper bleef alleen in zijn huis als een vadermoorder, en dorst slechts 's avonds buitenkomen; want de mannen en vrouwlieden die hem zagen, jouwden hem uit en heetten hem moordenaar, en de kleine kinderen vluchtten voor hem, mits men hun gezegd had dat hij de hangman was. En geschuwd door een iegelijk, dwaalde hij eenzaam rond, zonder

eene taveerne te durven binnengaan; want men wees er hem met den vinger, en als hij er maar eene handwijl bleef, gingen al de klanten de een na de andere weg.

Vandaar dat de bazen hem noode zagen komen, en liever de deur voor zijn neus dicht deden. Toen dede de vischverkooper hun nederig zijn beklag, maar zij antwoordden hem dat zij wel mochten tappen, doch dat zij hiertoe geenszins waren gedwongen.

Eindelijk ging de vischverkooper drinken in den *Rooden Valk*, eene kleine herberg verre van de stad, aan de vaart van Sluis. Daar wilde men hem bedienen, want 't waren arme lieden, wien alle geldstukken welkom waren. Maar de weerd of de weerdin uit den *Rooden Valk* spraken nooit een woord tot hem. Daar waren twee kinderen en een hond: als de vischverkooper de kleinen wilde streelen, liepen zij weg; en als hij den hond riep, toonde deze zijne tanden.

Op een avond ging Uilenspiegel aan de zulle staan; als Mathijssen, de kuiper, hem zoo droomerig zag, zeide hij hem:

- Gij moet werken met uwe handen, om de smart te vergeten.

- De assche van Klaas klopt op mijne borst, antwoordde Uilenspiegel.

- Ha! zei Mathijssen, de jammerende vischverkooper leidt nog een treuriger leven dan gij. Niemand spreekt tot hem en elkeen schuwt hem, zoodat hij genoodzaakt is bij de arme lieden uit den *Rooden Valk* te gaan, om eenzaam zijn kapperken bruinbier te drinken. 't Is eene groote straffe.

- De assche klopt! sprak nogmaals Uilenspiegel.

Dien zelfden avond, terwijl het negen uren sloeg op Onze-Lieve-Vrouwetoren, ging Uilenspiegel naar den *Rooden Valk* en, ziende dat de vischverkooper er niet was, ging hij traagzaam slenteren onder de boomen langs de vaart. 't Was een heldere maneschijn.

Hij zag den moordenaar komen.

Juist als hij voorbij hem kwam, kon hij hem van dichtbij zien en, luide sprekend gelijk de menschen die in alleenigheid leven, hooren zeggen: - Waar mogen die karolussen steken?

- Waar de duivel ze gevonden heeft, antwoordde Uilenspiegel, hem een vuistslag in 't gezicht gevend.

- Wach! sprak de vischverkooper, ik herken U, gij zijt de zoon, ik ben oud en krachteloos! Wat ik dede was geenszins uit haat, maar om Zijne Majesteit te dienen. Geef mij vergiffenis. Ik zal U den huisraad afstaan dien ik gekocht heb, en gij moet er mij geen oortje voor geven. Is 't niet genoeg? Ik kocht hem voor zeven gouden florijnen. Ik geef U alles en nog een halven gulden daarbij, want ik ben niet rijk, dat moet gij niet denken.

En knielend vroeg hij vergiffenis.

Als Uilenspiegel hem zoo leelijk, zoo bang en zoo lafhartig zag, smeet hij hem in de vaart.

En hij toog henen.

LXXXV

Het vet der slachtoffers walmde op de brandstapels. Aan Klaas en Soetkin denkend, weende Uilenspiegel eenzaam in stilte.

Op een avond ging hij bij Katelijne om heur hulp en raad te vragen.

Zij was alleen met Nele, die naaide bij het licht. Op 't gerucht dat hij bij zijn binnenkomen maakte, hief Katelijne het hoofd op, als iemand die uit een zwaren slaap schiet.

Hij sprak:

- De assche van Klaas klopt op mijne borst, ik wil Vlaanderenland verlossen. Ik vroeg het aan den grooten God van hemel en aarde, doch hij antwoordt mij niet.

Katelijne sprak:

- De groote God kon U niet hooren; gij moet eerst tot de

sylphen spreken dewelke, tusschen hemel en aarde vliegend, de klachten der menschen ontvangen, om ze over te geven aan de engelen, dewelke die naar den troon des hemelrijks brengen.

- Help mij daartoe, sprak hij, en 'k zal U met mijn bloed betalen, als 't noodig is.

Katelijne sprak:

- Ik zal U helpen, als een meisje dat U bemint U mede wil nemen naar den Sabbat der Lentegeesten die de Paschen van 't Levenssap is.

- Ik zal hem meenemen, zegde Nele.

In eenen kristallen beker goot Katelijne een grijsachtig vocht, dat zij streek aan hunne slapen, neusgaten, palmen der handen en polsen; zij dede hun elk een snuifken witte poeier opeten, en zei dat zij elkander in de oogen moesten bezien, opdat hunne zielen er maar ééne enkele uitmaken zouden.

Uilenspiegel keek Nele aan, en de zoete oogen van 't meisje ontstaken in hem een blakerend vuur; toen begon het vocht te werken en hij voelde als duizenden naalden in zijn lijf steken.

Vervolgens ontkleedden zij zich, en zij waren schoon, aldus verlicht door de lamp, hij in zijne fiere kracht, zij in hare beminnelijke bevalligheid; maar zij konden elkander niet zien, want zij waren reeds half ingeslapen. Toen legde Katelijne het hoofd van het meisje in Uilenspiegels arm en zijne hand op heur hart.

En zoo bleven zij naast malkander liggen.

Het scheen hun beiden dat hunne rakende lichamen de zachte warmte hadden van de zonne in de maand van de rozen.

Zij stonden op, gelijk zij later zeiden, klommen op de vensterbank, vlogen van daar in de ruimte en voelden dat de lucht hen droeg als het water de schepen draagt.

Toen zagen zij niets meer, noch de aarde waar de arme menschenkinderen sliepen, noch den hemel in denwelken zoo even de wolken voor hunne voeten holden. En zij zett'en den voet op Sirius, de koude sterre. Van daar werden zij vervolgens op de pool geworpen.

Daar zagen zij, niet zonder schrik, een naakten reus, den reus Winter, met ruig haar, op schotsen, met den rug tegen eenen ijsmuur zitten. Een huilende troep ijsberen en zeehonden zwommen in plassen rond hem. Met heesche stemme riep hij hagel, sneeuw, koude regenbuien, grijze wolken, rosse, stinkende nevelen en wind, onder dewelke het guurste geblaas uit het Noorden. En allen woedden te gelijk in dit akelig oord.

Al dien rampspoed toelachend, vleide de reus zich neer op de bloemen die zijne hand verwelkt, op de bladeren die zijn adem verdroogd had. Zich vervolgens voorover buigend en den grond met zijne nagelen krabbend, er met de tanden in bijtend, groef hij een hol, ten einde het hart der aarde te bereiken om het te verslinden, en ook om de lommerige bosschen in zwarte kolen, het gouden koren in verbrand stroo, den vruchtbaren grond in dorre zandvlakten te veranderen. Doch, mits het hart der aarde van vuur was, dorst hij het niet naderen, en trok hij zich bevreesd achteruit.

Daar troonde hij als een koning, en ledigde hij zijnen beker traan, te midden zijner beren en zeehonden, en der geraamten van al degenen die hij doodde op zee, op het land en in de hutten der arme lieden. Blijde hoorde hij de beren grommen, de zeehonden schreeuwen, de beenderen kletteren van de geraamten van menschen en beesten onder de pooten van gieren en raven die er een laatsten hap vleesch aan zochten, alsook het gekrakkrak van de ijsschotsen die het doodsche water tegen elkander dede stooten.

En de stem van den reus was gelijk het geloei des orkaans, het geschuifel des storms en 't gehuil van den wind in de schoorsteenen.

- Ik ben koud en bang, zei Uilenspiegel.

- Hij vermag niets tegen de geesten, antwoordde Nele.

Plotselings kwam eene groote beweging onder de zeehonden die gezwind in 't water trokken, onder de ijsberen die, met neergeslagen ooren, jammerlijk gromden en onder de raven die, krassend van angst, in de wolken verdwenen.

En nu hoorden Nele en Uilenspiegel de doffe slagen van den stormram tegen de muren van ijs, op dewelke de reus Winter gezeten was. En de muur kliefde en waggelde op zijne grondvesten.

Doch de reus Winter hoorde niets, en hij huilde en tierde blijmoedig, vulde en ledigde zijnen beker en zocht het hart van de aarde om het te verstijven, zonder het te durven aanraken.

Doch de slagen weerklonken harder en harder en de muur spleet zich en meer meer, en de regen der gekliefde ijsschotsen bleef rond hem nederzijgen.

En de beren bleven jammerlijk grommen, en de zeehonden huilden in het doodsche water.

De muur stortte in, en de zonne werd zichtbaar: een schoone jeugdige man daalde neder, met eene gouden bijl in de hand. En die man was Lucifer, de koning Lente.

Als de reus hem bemerkte, wierp hij zijn beker traan weg en bad en smeekte hij hem het leven te laten.

En bij den zoelen adem van koning Lente, verloor de reus Winter al zijne kracht. Toen nam de koning diamanten ketenen, en hij bond er den reus mee vast aan de pool.

Vervolgens riep hij, doch teeder en liefdevol. En uit den hemel daalde eene schoone, blonde vrouwe. Zij zette zich nevens den koning en zeide tot hem:

- Sterke man, gij zijt mijn overwinnaar.

Hij antwoordde:

- Hebt gij honger, eet; hebt gij dorst, drink; zijt gij bang, kom bij mij: ik ben uw man.

- Ik heb alleen honger en dorst naar U, zegde zij.

De koning riep nog zeven reizen met zijne verschrikkelijke stemme. En er was een groot gedruisch van donder en bliksemen, en achter hem verrees een verhemelte van zonnen en sterren. En beiden zett'en zich neer op de tronen.

Toen begonnen de koning en de vrouwe te roepen, zonder dat hun edel gezicht zich verroerde en zonder eenig gebaar te

maken, dat strijdig was met hunne kracht en hunne kalme waardigheid.

Op die kreten ontstond eene golvende beweging in den grond, in den harden steen, in de ijsschotsen. En Nele en Uilenspiegel hoorden een groot gerucht gelijk aan dat welk reusachtige vogelen zouden maken die de schaal van ontzaglijke eieren wilden vaneenpikken.

En, in die groote beweging van den grond die op- en neerging gelijk de baren der zee, waren gedaanten als die van een ei.

Eensklaps rezen allerwegen boomen op, met ineenverwarde takken, terwijl hunne stammen wankelden gelijk dronken mannen. Toen scheidden zij zich van elkander, tusschen elk hunner eene groote ledige ruimte latend. Uit den geschommelden grond verrezen de aardgeesten; uit het diepste van het woud, de boschgeesten; uit de naburige zee, de watergeesten.

Uilenspiegel en Nele zagen daar de leelijke, ruige, gebochelde, kromme dwergen, die de schatten bewaren, de vorsten der steenen, de boschmannen die leefden als boomen en, in stee van eenen mond en eene maag, onderaan 't gezicht eenen bos wortelen hadden, om aldus hun voedsel uit de aarde te zuigen; de vorsten der mijnen, die niet kunnen spreken, en hart noch ingewanden hebben en zich als schitterende automaten bewegen. Daar waren dwergen van vleesch en beenderen met hagedissteerten, kikvorschkoppen, met eene lanteern op het hoofd, die 's nachts op de schouderen van de dronken voetgangers of de vreesachtige reizigers springen, en, hunne lanteern zwierend, hen leiden en brengen naar sompen of spelonken, mits de arme verdwaalden meenen dat die lanteern de keerse is die flikkert in hunne woning.

Daar waren ook de bloemenmaagden, dochteren van vrouwelijke sterkte en gezondheid, fier over hare schoonheid, en die heur krachtig haar als een zijden mantel openspreidden.

Hare vochtige oogen schitterden als perelmoer in het water,

het vleesch van heur lichaam was vast, blank en gebronsd door het licht; uit heuren rooden mond kwam een adem die welriekender was dan seringabloesems.

Zij zijn het die, minneziek, 's avonds in waranden en hovingen zwerven, ofwel in het diepste der bosschen, langs de lommerige paden, op zoek naar de ziele eens mans om de genieting der liefde te smaken. Zoodra een jongeling met zijne geliefde voorbij haar komen, beproeven zij het meisje te dooden, doch mits zij niet kunnen, blazen zij het nog weerstand biedende meideken liefdelusten in, opdat zij den minnaar gehoor geve; want dan heeft de bloemenmaagd de helft van de zoenen en kussen.

Nele en Uilenspiegel zagen ook uit het diepste der hemelen de beschermgeesten der sterren komen, alsmede de geniussen van wind, van dauw en van regen, gevleugelde jongelingen die de aarde bevruchten.

Vervolgens verschenen aan alle punten des hemelrijks de vogelen der zielen, de lieve zwaluwen. Als zij daar waren, scheen het licht heller. Bloemenmaagden, vorsten der steenen en der mijnen, boschmannen, water-, vuur- en aardgeesten riepen al te gader: ‘Licht! levenssap! glorie aan den koning Lente!’

Hoewel het gerucht van dien uitroep machtiger was dan 't geloei van de woedende zee, van donder en bliksem, en van 't losgeketend orkaan, klonk het als eene ernstige muziek in de ooren van Nele en Uilenspiegel dewelke, stom en onbeweeglijk, achter den knoestigen stam van een eikeboom neergehurkt zaten.

Maar zij waren nog meerder verschrikt als de geesten bij duizenden gingen zitten op zetels, dewelke waren reusachtige spinnekoppen, kikvorschen met olifantssnuiten, ineengekronkelde slangen, krokodillen die recht op den steert stonden en eene menigte geesten in den muil hielden, slangen die meer dan dertig dwergen en dwerginnen schrijlings op haar golvend

En zij zagen vrouwen, meidekens en knapen, arm in arm, met bloemen getooid.... (Hoofdstuk XII).
16

lijf droegen, en wel honderd duizend insecten grooter dan reuzen, gewapend met zweerden, spiesen, getande zeisen, vorken met zeven tanden, en allerhande verschrikkelijke moordtuigen. Zij vochten met een ijselijk gedruisch, en de sterken verslonden de zwakken, om aldus te bewijzen dat de Dood uit het Leven en het Leven uit de Dood komt.

En uit heel die wemelende, dichte, verwarde menigte van geesten steeg een gedruisch op, dat geleek aan een dof gedonder en honderd wevers, vollers, slotmakers die samen aan 't werken zijn.

Plotselings verschenen de geesten van het levenssap; zij waren kort, dik met lendenen zoo breed als het Heidelbergsche vat, dijen zoo dik, als wijnmudden en spieren zoo forsig en sterk, dat men zoude gezegd hebben dat hun lichaam gemaakt was van groote en kleine eieren, met een rood, vettig en blinkend vel overdekt; zij hadden rood, vettig haar, en groote bekers met een vreemdsoortig vocht in de handen.

Als de geesten die zagen komen, ontstond er onder hen eene groote trilling van vreugde; boomen en planten bewogen zich en de aarde scheurde open om te drinken.

En de geesten van het levenssap schonken wijn: terstond begon alles te botten, te groeien, te bloeien; het gras was vol gonzende diertjes, en de lucht vol vogelen en vlinders; de geesten schonken steeds voort en die van beneden ontvingen den wijn als zij konden: de bloemenmaagden openden den mond, of sprongen op hunne rosse schenkers en kusten die, om nog meerder te krijgen; de eenen vouwden de handen smeekend te zamen, anderen zaten stille en lieten zich met wijn beregenen; doch allen, zoo dorstigen als gelaafden, zochten wijn te hebben en werden levender bij elk dropje dat zij krijgen konden. En daar waren geene grijsaards, doch allen, schoonen of leelijken, waren vol vinnige kracht en levende jeugd.

En zij lachten, riepen, zongen, terwijl zij elkander achtervolgden in de boomen als eekhorentjes, in de lucht als vogelen;

en elke man zocht zijn wijfje en verrichtte onder Gods hemel het heilige werk der natuur.

En de geesten van 't levenssap brachten aan den koning en aan de koningin den grooten beker vol wijn. En de koning en de koningin dronken, en kusten elkander.

Vervolgens goot de koning op de boomen, de bloemen, de geesten, den bodem zijns bekers en riep hij:

- Glorie aan het Leven! glorie aan de Vrije Lucht! glorie aan de Kracht!

En allen riepen:

- Glorie aan de Natuur! glorie aan de Kracht!

En Uilenspiegel nam Nele in zijne armen. En terwijl zij aldus ineengestrengeld waren, begon een dans, een draaiende dans als die der droge bladeren in de macht eener windhoos, in denwelken alles in beweging was, boomen, planten, insecten, vlinders, hemel en aarde, koning en koningin, bloemenmaagden, vorsten der mijnen, watergeesten, gebochelde dwergen, vorsten der steenen, boschmannen, lanteernedragers, beschermgeesten der sterren en de honderd duizenden gruwelijke insecten die hunne spiesen, getande zeisen en vorken met zeven tanden ondereenmengden. En in dien duizeligen dans, die in de ruimte rondholde, namen de zon, de maan, de planeten, de sterren, de wind, de wolken ook deel.

De eik aan denwelken Nele en Uilenspiegel zich vastgeklampt hadden, draaide mee in de dwarreling, en Uilenspiegel zeide tot Nele:

- Liefste, hier gaan wij sterven.

Een geest hoorde hen en zag dat zij stervelingen waren.

- Menschen, sprak hij, menschen in dit oord!

En hij trok hen van den boom en smeet hen in 't gedrang.

En Uilenspiegel en Nele vielen zachtjes op den rug van de geesten, die ze naar malkander smeten en spraken:

- Gegroet, menschenkinderen! Welkom, aardwormen! Wie wil het knaapje en het meideken? Zij komen ons bezoeken, de weekelingen.

- Genade! riepen Nele en Uilenspiegel, die van den een naar den andere vlogen.

Maar de geesten luisterden niet, en beiden vlogen in 't ronde, met het hoofd omlaag en de beenen omhoog, gelijk pluimpjes in den winterwind, terwijl de geesten spraken:

- Glorie aan de mannekens en aan de vrouwkens, dat zij dansen als wij!

De bloemenmaagden wilden Uilenspiegel en Nele van malkander scheiden, zij sloegen haar en hadden ze gedood, als de koning geen einde aan den dans gesteld had, met deze woorden:

- Men brenge beide die aardwormen vóór mij!

Zij werden gescheiden; en elke bloemenmaagd trachtte Uilenspiegel aan de andere te ontrukken en sprak:

- Thijl, wilt gij sterven voor mij?

- Fluks, antwoordde Uilenspiegel.

En de boschgeesten die Nele droegen zeiden:

- Waarom zijt gij geene ziel gelijk wij, wij zouden U nemen!

- Hebt geduld, antwoordde Nele.

En zoo kwamen zij voor den troon van den koning; en zij beefden van schrik, als zij zijne gouden bijl en zijne ijzeren kroon in het zicht kregen.

Hij vroeg hun:

- Wat komt gij hier doen, nietelingen?

Zij antwoordden niet.

- Ik ken U, tooveresseknop, voegde de koning er bij, en U ook, kooldragerswelp; maar mits gij door allerlei toovermiddelen in dit werkhuis der natuur zijt gedrongen, waarom houdt gij nu den bek als volgepropte kapoenen?

Nele beefde als zij den verschrikkelijken duivel bezag; doch Uilenspiegel hernam zijne mannelijke stoutmoedigheid en antwoordde:

- De assche van Klaas klopt op mijn hart. Goddelijke Hoogheid, in naam des Pausen gaat de dood de krachtigste mannen, de bevalligste vrouwlieden van Vlaanderenland

maaien; zijne privileges zijn verbroken, zijne keuren vernietigd, de hongersnood ondermijnt het, zijne wollewevers verlaten het, om in den vreemde vrijen arbeid te gaan zoeken. Het zal sterven als men het niet ter hulpe komt. Ik ben maar een arme nieteling, die op de wereld kwam als een iegelijk, leefde als hij kon, onvolmaakt, bekrompen, onwetend, geenszins deugdzaam, en de menschelijke of goddelijke gratie teenemaal onwaardig. Doch Soetkin stierf ten gevolge van de pijnen der tortuur en der droefheid, doch Klaas wierd in een schrikkelijk vuur verbrand, en ik wilde hen wreken, en ik dede het eenmaal; ook wilde ik dien bodem, die bezaaid is met de beenderen zijner telgen, gelukkiger zien; daarom vroeg ik aan God de dood van de beulen, maar hij aanhoorde mij niet. Moede van klagen, aanriep ik U door de tooverkracht van Katelijne, en wij vallen U te voet, mijne bevende gezellinne en ik, om U te bidden het rampzalige land te verlossen.

De vorst en zijne vrouwe antwoordden samen:

Door vuur en oorlog loom bezwaard,
Ook door de dood en door het zwaard,
Zoek maar de Zeven.

Ook in de dood, ook in het bloed,
Ook in het puin van have en goed,
Vind maar de Zeven.

Leelijk en wreed, slecht en mismaakt,
Pest en vergif voor wie ze gemaakt,
Brand maar de Zeven.

Wacht maar en hoor, zie maar rondom,
Zeg ons, gij dwaas, hou U niet dom,
Vind maar de Zeven.

En al de geesten zongen samen:

Ook in de dood, ook in het bloed,
Ook in het puin van have en goed,
Vind maar de Zeven.

Wacht maar en hoor, zie maar rondom,
Zeg ons, gij dwaas, blijf nu niet dom,
Vind maar de Zeven

- Maar, sprak Uilenspiegel, Hoogheid en gij, heeren geesten, ik begrijp niets van uwe tale. Gij spot zeker met mij.

Doch, zonder hem te aanhooren, gingen zij voort:

Als 't Oost' eens kust
Het West' dat rust,
Dan zijn de weeën weg:
Vind maar de Zeven,
Den Tooverband!

En dat met zooveel overeenstemming en machtigen maatklank, dat de aarde beefde en de hemelen sidderden. En de vogelen floten, de raven krasten, de musschen tjilpten, de nachtuilen kloegen, vlogen uitzinnig rond. En de dieren der aarde, leeuwen, slangen, beren, herten, gemzen, wolven, honden en katten brulden, sisten, gromden, schreeuwden, jankten, miauwden verschrikkelijk.

En de geesten zongen:

Wacht maar, hoor maar en zie rondom,
Min maar de Zeven,
Den Tooverband.

En de hanen kraaiden, en al de geesten verzwonden, uitgenomen een booze vorst der mijnen, die Uilenspiegel en Nele elk bij een arm nam en ze vrij onzacht beneden smeet.

Zij lagen naast elkander als om te slapen, als de frissche morgenwind hen wakker maakte.

En Uilenspiegel zag dat de rijzende zonne het lieve gezichtje van Nele met een gouden schijn bestraalde.

Tweede boek

I

Dien morgen, 't was in September, nam Uilenspiegel zijnen stok, drij gulden die Katelijne hem gaf, eene snede brood met een stuk verkenslever en vertrok hij naar Antwerpen, op zoek naar de Zeven. Nele sliep.

Onderwege werd hij gevolgd door een hond die kwam snuffelen ter wille van de lever, en die naar hem sprong. Mits Uilenspiegel den hond wilde wegjagen, die halsstarrig meeliep, hield hij hem de volgende rede:

- Hondje, mijn jongen, gij handelt verkeerd met uw huis te verlaten, alwaar goede portiën, lekkeren afval, mergbeenderen U wachten, om op goed valle 't uit een zwerver te volgen, die wellicht altijd geene wortels zal hebben om U te eten te geven. Geloof mij, onbezonnen hondje, keer terug naar uwen baas. Vermijd regen, sneeuw, hagel, mist, ijzel en andere liefelijkheden die het lot van de zwervers zijn. Blijf aan den hoek van den heerd U warmen bij het lustige vuur; en laat mij voortgaan in modder, in stof, in koude en hitte, verzadigd des Vrijdags en hongerig 's Zondags. Keer terug van waar gij komt,

hondje van weinig ondervinding, en gij zult verstandig handelen.

Het beest scheen Uilenspiegel maar niet te begrijpen. Het kwispelsteertte en sprong zoo hoog als het kon. Uilenspiegel meende dat het uit vriendschap was en dacht geenszins aan de lever, die in zijne tassche stak.

Hij ging voort, de hond volgde. Als zij alzoo bijna eene uur gegaan hadden, zagen zij op de baan eene kar, bespannen met een ezeltje met neerhangenden kop. Op den berm van den weg, tusschen twee distelstruiken, zat een man met eenen hamelbout in eene hand en in de andere eene bottel, aan dewelke hij zich goed dede. Als hij niet at of dronk, zuchtte en weende hij.

Uilenspiegel stond stil, de hond insgelijks. Bout en lever riekend, beklom hij den berm. Daar ging hij nabij den man op zijn achterste zitten, hij krabde aan zijn wambuis, om beetjes te vragen, doch de man stiet hem terug met den elleboog, en zuchtte erbarmlijk met den bout naar omhoog. De hond jankte ook uit begeerlijkheid. De ezel, grammoedig omdat hij ingespannen was en aan de distelen niet konde, begon te balken.

- Wat is er, Jan? vroeg de man tot den ezel.

- Niets, antwoordde Uilenspiegel, alleen zoude hij zich willen vergasten aan die distelen. Deze hond hier zoude ook niet kwaad zijn, nadere kennis te maken met het been dat gij daar in de hand hebt. In afwachting daarvan, kan hij beginnen met de lever die ik hier heb.

Als de hond de lever opgegeten had, keek de man naar zijnen bout. Hij knaagde er het vleesch af dat er nog aan was, en gaf toen het been aan den hond, die er de pooten op stelde en lekker aan 't peuzelen ging.

Toen keek de man naar Uilenspiegel.

Deze herkende Lamme Goedzak, van Damme.

- Lamme, vroeg hij, waarom zit gij hier te eten, te drinken en te jammeren? Heeft een soldaat U soms eene schudding gegeven?

- Laas! mijne vrouw! sprak Lamme.

Hij ging zijne bottel wijn ledigen, maar Uilenspiegel hield hem tegen.

- Drink zoo niet, sprak hij, want gulzig drinken doet maar deugd aan de nieren. Beter zou het komen aan dengene die geene bottel op zak heeft.

- Ge spreekt goed, antwoordde Lamme, maar zoudt gij beter drinken?

En hij langde hem de bottel.

Uilenspiegel nam ze, dronk en gaf ze hem terug.

- Ge moogt mij Maraan[1] heeten, sprak hij, als er nog genoeg in blijft voor eene musch.

Lamme bezag de bottel en, steeds jammerend, nam uit zijne tassche eene andere flesch en een stuk worst, dat hij in sneetjes sneed en weemoedig opat.

- Eet gij standvastig, Lamme? vroeg Uilenspiegel.

- Toch dikwijls, mijn jongen, antwoordde Lamme, maar 't is om mijne droeve gedachten te verjagen. Waar zijt gij, vrouwtje? weeklaagde hij, terwijl hij eenen traan uit het oog wischte.

En hij sneed tien sneetjes van de worst.

- Lamme, sprak Uilenspiegel, eet niet zoo gulzig en zonder medelijden voor den armen pelgrim.

Lamme reikte hem weenend vier sneetjes en Uilenspiegel vond ze lekker.

Maar steeds weenend en etend, sprak Lamme:

- Mijne vrouw, mijne goede vrouw, ze was zoo zoet en zoo goed gevormd van lichaam, licht als de vlinder, vlug als de bliksem en zij zong als een leeuwerik! Maar toch hield zij te veel van schoone kleeren. Laas! zij gingen heur zoo goed! Immers, de bloemen hebben ook een schitterenden dos. Zie, hadt gij heure handjes gezien, die tot streelen gemaakt schenen,

(1) Maraan. - Smaadnaam den Spanjaarden gegeven.

nooit hadt gij heur potten of pateelen laten aanraken. Het vuur van de keuken hadde heure hagelblanke tint verzengd. En die oogen! Alleen door ze te bezien, verging ik van liefde. - Drink een slok wijn, 'k zal na U drinken. Ha! waarom is zij niet dood! Thijl, ik dede alles in huis, om heur den minsten arbeid te sparen: ik maakte het huwelijksbed, in hetwelk zij zich 's avonds uitstrekte, ik waschte de schotels, alsmede het linnen, hetwelk ik zelven ook streek. - Eet, Thijl, 't is Gentsche worst. - Soms, als zij gaan wandelen was, kwam zij te laat naar huis voor het noenmaal, maar heur zien was zulk eene groote vreugde voor mij, dat ik niet kijven dorst, hoogst gelukkig nog, als zij 's nachts mij den rug niet toekeerde. Ik heb alles verloren. - Drink dien wijn, 't is Brusselsche wijn, bereid naar de wijze van Burgondië.

- En waarom heeft zij U laten zitten? vroeg Uilenspiegel.

- Weet ik het? hernam Lamme Goedzak. Waar is de tijd dat zij mij vluchtte, uit vreeze en uit liefde, toen ik ten harent kwam met het inzicht van heure hand te vragen. Als heure armen bloot waren, schoone ronde en witte armen, dede zij plotselings heure mouwen omlaag als zij zag dat ik er naar keek. Andere malen mocht ik heur zoenen, en 'k kuste heure schoone oogen die zij dicht hield van zalig genot; toen trilde zij en slaakte zij kleine kreten, en ze boog toen heur hoofd achterover en gaf er mij een stoot op den neus mee. En zij lachte als ik riep: Ai! en ik sloeg heur liefdevol, want tusschen ons was niets anders dan gestoei en gelach. - Thijl, is er nog wijn in die bottel?

- Ja, sprak Uilenspiegel.

Lamme dronk en ging voort.

- Andere reizen viel ze vol minne rond mijnen hals, en honderdmaal kuste zij mij op de kaken of op 't voorhoofd, maar nooit op den mond. En als ik heur vroeg waarom, antwoordde zij blozend dat moeder heur vroeger dikwijls gewaarschuwd had dat dit voor meidekens gevaarlijk was. Ha! zoete oogenblikken!

teedere streelingen. - Thijl, zie eens of gij geen hammetje vindt in de weitasch?

- Een half, antwoordde Uilenspiegel.

Uilenspiegel gaf het hem en Lamme at het heel op.

- Dat hammetje heeft mij deugd gedaan, sprak Uilenspiegel als Lamme gedaan had.

- Mij ook, sprak deze. Maar nooit zal ik mijne liefste terugzien, zij is weggeloopen uit Damme: rijdt gij mede om ze te zoeken?

- Ik wil wel, antwoordde Uilenspiegel.

- Maar, sprak Lamme, is er niets meer in de bottel?

- Geen druppel, antwoordde Uilenspiegel.

En zij stegen in de kar, getrokken door 't weemoedige grauwtje.

De hond was - als hij goed zijn bekomst had - stillekens henengetrokken.

II

De kar reed op den dijk, tusschen eenen vijver en eene vaart, en droomerig drukte Uilenspiegel de assche van Klaas tegen zijne borst. Hij vroeg zich af of het visioen leugen of waarheid was, of die geesten met hem den spot gedreven, ofwel hem op raadselachtige wijze gezegd hadden wat hij vinden moest om 't land zijner vaderen gelukkig te maken.

En te vergeefs stelde hij zijn verstand op de proef, hij konde niet vinden wat de Zeven en de Tooverband bediedden.

Aan den dooden keizer, den levenden koning, de regentesse, den Paus van Rome, den groot-inquisiteur, den generaal der jezuïeten denkend, vond hij daar zes groote beulen die hij onverwijld levend hadde willen verbranden. Maar hij dacht dat zij het niet waren, dat zij zelven te geerne brandden, dat hij elders moest zoeken.

En gedurig herhaalde hij in zich zelven:

Als 't Oost' eens kust
Het West' dat rust,
Dan zijn de weeën weg:
Vind maar de Zeven,
Den Tooverband!

- Laas, sprak hij, in dood, bloed en puinhoopen, zeven vinden, zeven branden, zeven minnen! Mijn arme geest wordt gefolterd, want wie dan verbrandt zijne minne?

De kar had reeds een eind wegs afgelegd; zij hoorden een gekraak van stappen in het zand en eene stemme die zong:

Gij die voorbijtrekt, zaagt gij hem niet,
Den hartevriend die mij verliet?
Hij dwaalt onzeker door de landen,
Zaagt gij hem niet?

Hij greep mijn hart door 't liefdebranden,
Als 't lam door forschen adelaar,
Als 't bootje licht door kloeke baar.
Zaagt gij hem niet?

En vindt gij hem, zegt het aan Nele,
Ze is zoo vermoeid en vindt hem niet,
O lieve Thijl, wat hartverdriet!
Zaagt gij hem niet?

Want als de tortel klaag ik vele,
Omdat mijn vriend mij eens verliet,
En liefde alleen mijn hart gebiedt,
Zaagt gij hem niet?

Uilenspiegel klopte met 't averechtsche der hand op Lamme zijnen buik en sprak:

- Houd uwen adem in, dikzak.

- Laas, antwoordde Lamme, 't is lastig voor iemand die zoo dik is.

Doch Uilenspiegel aanhoorde hem niet, maar verborg zich achter het zeil van de kar. De stemme nabootsend van een dronkaard die zingt, neurde hij:

Uw losse vriend, die U verliet,
Zit in een kar, nieuw is ze niet,
Bij eenen papbroer vol verdriet,
Die gij wel ziet!

- Thijl, zei Lamme, ge zingt slecht dezen morgen.

Zonder naar hem te luisteren, stak Uilenspiegel zijn hoofd door een gat van het zeil.

- Nele, herkent gij mij? riep hij.

Verschrikt, weenend en lachend te gelijk, want heure kaken waren nat, sprak zij:

- Ik zie U, leelijke deugniet!

- Nele, sprak Uilenspiegel, als gij mij wilt slaan, heb ik t'huis eenen stok. Hij is zwaar en slaat door, knoestig en laat merkteekenen na.

- Thijl, vroeg Nele, gaat gij naar de Zeven?

- Ja, antwoordde Uilenspiegel.

Nele droeg eene weitasch, die proppensvol stak. Zij langde die aan Uilenspiegel en sprak:

- Thijl, ik heb gedacht dat het voor een man ongezond is van op reis te gaan, zonder eene goede vette gans, eene hesp en wat Gentsche worsten mede te nemen. En dit moet gij eten te mijner gedenkenis.

Mits Uilenspiegel Nele bezag en er geenszins aan dacht de weitasch te nemen, stak Lamme zijn hoofd door een ander gat van het zeil en sprak hij:

- Meideken vol voorzienigheid, als hij niet aanpakt, is 't uit vergetelheid. Maar geef mij die hesp, die gans en die worsten: ik zal ze bewaren voor hem.

- Welk aardige smoel is dat? vroeg Nele.

- 't Is, sprak Uilenspiegel, een slachtoffer van het huwelijk, die, met het harte vol wee, zou uitdrogen gelijk een stoksken, als hij zich niet vlot hield door dag en nacht te eten en te drinken.

- Zoo is het, mijn zoon, zuchtte Lamme.

De heldere zonne drukte loodzwaar op Neles hoofd. Zij dekte zich met haar voorschoot. Mits hij met heur alleen wilde zijn, sprak Uilenspiegel tot Lamme:

- Ziet gij ginder die vrouw in de beemde?

- Ja, zei Lamme.

- Herkent gij ze niet?

- Daar? sprak Lamme, zou het de mijne zijn? Zij is niet gekleed als eene poorteresse.

- Twijfelt gij nog, blinde mol? sprak Uilenspiegel.

- En als zij het niet was?

- Daar zoudt gij niets bij verliezen, want op de linkerhand, naar het Noorden, is er een kaberdoesken waar men lekker bruinbier tapt. Daar zullen wij U vervoegen. En hier is hesp, om U te vergezelschappen.

Lamme kwam uit het voertuig en liep met groote schreden naar de vrouw in de beemde.

Uilenspiegel vroeg tot Nele:

- Waarom komt gij bij mij niet?

Toen hielp hij heur in den wagen komen en dede hij ze zitten naast hem; hij nam heure huik van de schouderen, en heur honderd kussen gevend, sprak hij:

- Waar gingt ge, liefste?

Zij antwoordde niet, doch scheen heel vervoerd en begeesterd. En Uilenspiegel, in vervoering als zij, zegde tot haar:

- Ik heb U zoo geerne naast mij. De wilde roze heeft de zachte tint niet uwer donzige huid. Ge zijtwel geene koninginne, doch laat mij maar eene krone van kussen maken voor U. Lieve zoete armen, die God maakte tot koozerij! Ha! liefste, ik vrees

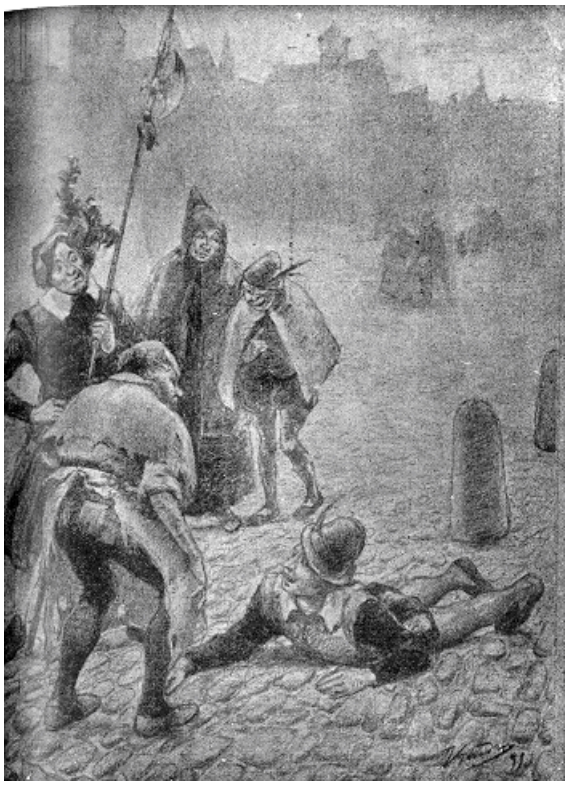

Neemt gij de straat voor een bedde? (Hoofdstuk XIII.) **17**

dat mijne ruwe mannenhanden die schouderen zullen verwelken! God is in den hemel, de koning op zijnen troon en de zonne ginder zegevierend in de hoogte; maar ben ik God, koning of licht, dat ik zoo dicht bij U wezen mag? O, dat haar is zachter dan vlokzijde! Nele, ik ben woest, ruw en wild, doch wees zonder vreeze! Die lieve voetjes! Hoe komt het dat zij zoo wit zijn? Pleegt gij ze te wasschen met melk?

Zij wilde opstaan.

- Wat vreest gij? vroeg Uilenspiegel, toch de zonne niet die op ons schijnt en U teenemaal in 't goud zet? Sla uwe oogen niet neder. Zie in de mijne welk vuur dat er brandt. Luister, liefste mijne; 't is 't stille middaguur, de landman keert huiswaarts; laat mij nog spreken. Duizend jaren lang zou ik aan uwe voeten willen doorbrengen.

- Schoone spreker! zegde zij.

De zonne straalde door het zeil van de kar, een leeuwerik kweelde boven de klaveren, en Nele legde heur hoofdje op den schouder van Uilenspiegel.

III

Maar Lamme kwam zweetend en blazend terug.

- Laas! sprak hij, ik ben onder een slecht gesternte geboren. Nadat ik mij het hert afgeloopen had achter die vrouw, zag ik dat het de mijne niet was en dat zij reeds bedaagd was: ze moest diep in de veertig zijn en aan heure kap zag ik dat ze nooit getrouwd geweest was. Ze vroeg mij bits wat ik met mijn dikken buik in heure klaveren kwam doen?

- Ik zoek mijne vrouw die mij laten zitten heeft, antwoordde ik zachtjes en daar ik U nam voor haar, liep ik naar U toe.

Op die rede zegde de oude jonge dochter dat ik kon terugkeeren waar ik van daan kwam, dat, als mijne vrouw mij liet zitten, het wel besteed was, mits alle de mannen truwanten, dieven en ketteren zijn, die de meisjes verleiden en dat, als

ik niet dadelijk opkraamde, ze mij door heuren hond zoude doen opeten.

En niet zonder schroom pakte ik mijne biezen, want ik zag een grooten hond die aan heure voeten lag te brommen. Als ik van heur land was, zette ik mij neer op den wegel en at ik uw stuk hesp, om op mijn effen te komen. Toen zat ik tusschen twee klavervelden; plotselings hoorde ik een geritsel achter mij en, als ik mij omkeerde, zag ik den grooten hond en de oude jongedochter, doch nu gromde hij niet meer, integendeel, hij kwispelsteertte en zag mij begeerig aan, ter wille van de hesp. Ik smeet hem dus eenige stukskens, als zijne meesteresse bijkwam en riep:

- Pak hem! pak hem, manneken!

En ik loopen, en de groote hond achter mij; hij beet mij in mijn been. Maar terwijl ik schreeuwde van pijn, gaf ik hem met mijnen stok eenen slag op zijne voorpooten, dat er ten minste één van gebroken is. Hij viel en jammerde in zijne hondentaal. Ondertusschen smeet zijne meesteresse kluiten aarde naar mij, bij gebreke aan steenen, en ik op een loopen!

Laas! ik vind het wreed en onrechtveerdig voor eene vrouw, van zich op onschuldige jongens te wreken, omdat zij niet schoon genoeg was om eenen man te krijgen.

En treurig stapte ik naar het kaberdoesken dat gij mij gewezen hadt, om met bruinbier mijnen schrik af te drinken. Maar ik was nogmaals bedrogen, want als ik binnenkwam, zag ik eenen man en eene vrouw bezig met vechten. Ik vroeg dat zij zouden uitscheiden om mij eenen pot bruinbier te tappen, al was 't maar eene pinte of zeven; maar de vrouw, een echte stokvisch, antwoordde mij woedend dat, als ik niet dadelijk wegkwam, zij mij in kennis zoude brengen met den blok, met denwelken zij op den kop van heuren man sloeg. En nu ben ik hier, mijn vriend, zweetend en af van vermoeidheid: hebt gij niets te eten?

- 't Doet, zei Uilenspiegel.

En Lamme slaakte eenen zucht van verlichting.

IV

En ze reden samen voort. De ezel, met hangende ooren, trok traagzaam de kar voort.

- Lamme, sprak Uilenspiegel, wij zijn gevieren: de ezel, die op het toeval van de wegen de distelen zoekt; gij, dikzak, die uwe wederhelft achternazit; zij, de teedere en zoete geliefde, die iemand vindt die harer onweerdig is, 't is te zeggen mij, den vierde.

Nu, kinderen, moed! de bladeren worden geel, en de hemel zal helderder worden; weldra zal, in de najaarsnevelen, de zonne ondergaan en de winter verschijnen, als het beeld van de dood, om degenen die onder onze voeten liggen met eene sneeuwen lijkwade te dekken. En ik zal gaan voor de redding van Vlaanderenland. Arme dooden: Soetkin stierf van smarte; Klaas door den viere: eik van goedheid en eiloof van liefde, ik, uw zoon, lijd grootelijks en zal U wreken, assche die klopt op mijne borst.

Lamme sprak:

- Gij moogt ze niet beweenen die voor de gerechtigheid stierven.

Maar Uilenspiegel bleef nadenken; eensklaps zeide hij:

- Nele, de ure van scheiden is gekomen, en 't zal voor lang zijn.

Nele bezag hem met hare oogen die glinsterden als sterren en sprak:

- Waarom komt gij van den wagen niet, om met mij in het woud te treden, alwaar gij lekker eten zult vinden; want ik ken de kruiden en kan de vogelkens bijroepen.

- Meisje, sprak Lamme, 't is slecht voor U, Uilenspiegel te willen ophouden die naar de Zeven moet zoeken en mijne vrouw helpen terugvinden.

- Nog niet, sprak Nele; en zij weende, doch lachte te midden heurer tranen haren vriend Uilenspiegel liefderijk toe.

Dit ziende, antwoordde deze:

- Uwe vrouw, die zult gij wel in tijds terugvinden, als gij lust naar eenige nieuwe smart zult gevoelen.

- Thijl, sprak Lamme, gaat gij mij, voor dat meisje, in mijne kar alleen achterlaten? Gij antwoordt niet en denkt aan het woud, waar de Zeven niet zijn, en mijne vrouw even min. Help ze liever zoeken op dezen steenweg, waar de kar zoo gemakkelijk rijdt.

- Lamme, sprak Uilenspiegel, er ligt eene volle weitasch in de kar, gij zult dus niet sterven van honger als gij van hier naar Koolkerke gaat, alwaar ik U zal vervoegen. Gij moet er alleen zijn, want daar zult gij vernemen naar welke windstreek gij U richten moet, om uwe vrouwe te vinden. Luister. Gij rijdt stapvoets naar Koolkerke, op drij uren van hier. Op den toren staat een windhaan op zijne roestige hengsels te draaien. Dat geknars wijst aan de arme mannen die hunne liefste verloren, den weg langs welken zij die zullen vinden. Maar vooreerst moet men zeven reizen met een hazelaarstaksken op elk muurvlak slaan. Als de hengsels knarsen, terwijl de wind uit 't Noorden blaast, is 't die kant dien gij nemen moet, doch met omzichtigheid, want Noordenwind is oorlogswind; blaast hij uit 't Zuiden, ga dan maar blijgemoed: 't is minnewind; uit het Oosten, loop dan gezwind: 't is licht en vroolijkheid; uit het Westen, ga traagzaam: want die wind brengt regen en tranen. Ga, Lamme, en wacht mij te Koolkerke.

- Ik ga, zei Lamme.

En hij reed weg met de kar.

Terwijl Lamme naar Koolkerke reed, joeg de sterke, zoele wind de grijze wolkjes als eene kudde schapen door het luchtruim; de boomen huilden als de golven eener deinende zee. Uilenspiegel en Nele waren lang alleen in het woud. Uilenspiegel had honger en Nele zocht naar smakelijke wortels, en vond niets anders dan eikels en de kussen die heuren vriend heur in overvloed gaf.

Uilenspiegel had strikken gespannen en floot om de vogelen

bij te roepen, ten einde diegenen te braden die zich zouden laten vangen. Een nachtegaal kwam omtrent Nele op de bladeren zitten; zij ving hem niet, om hem voort te laten zingen; toen kwam eene grasmusch, en zij had er medelijden mee, omdat zij zoo lief en zoo hupsch was; vervolgens kwam een leeuwerik, maar Nele zei hem dat hij beter zou doen hoog in de lucht te vliegen en de Natuur te bezingen dan dom ga weg te komen dartelen boven de doodelijke punt van een braadspit.

En 't was de waarheid, want inmiddels had Uilenspiegel een vuur aangestoken en een braadspit gesneden, dat op anders niet wachtte dan op de lichtzinnige slachtoffers.

Maar de vogelen kwamen niet meer bij, tenzij eenige kwaadaardige raven die zeer hoog boven hunne hoofden krasten.

En zoo kwam het dat Uilenspiegel niemendal te eten had.

Doch Nele moest vertrekken en terugkeeren bij Katelijne. En weenend stapte zij op, en Uilenspiegel keek heur achterna.

Doch ze kwam terug en viel hem om den hals:

- Ik ga henen, sprak zij.

Vervolgens dede zij nog eenige stappen, doch ze kwam opnieuw terug, zeggende:

- Ik ga henen.

En zoo twintig reizen achtereen en nog meer.

Vervolgens vertrok zij, en Uilenspiegel bleef alleen. Toen ging hij ook henen om Lamme weder te vinden.

Als hij hem vervoegde, vond hij hem, aan den voet van den toren gezeten, met een grooten pot bruinbier tusschen zijne beenen, weemoedig bezig met op een hazelaarstakje te knagen:

- Uilenspiegel, sprak hij, ik geloof dat gij mij maar weggezonden hebt, om met 't meideken alleene te blijven; ik heb met den hazelaar zeven reizen op elk vlak van den toren geslagen, en hoewel de wind blaast als een duivel, toch hebben de hengsels niet geknarst.

- Men zal ze zeker gesmeerd hebben, antwoordde Uilenspiegel.

Vervolgens togen ze henen naar het hertogdom Braband.

V

Heele dagen en zelfs halve nachten zat de sombere koning Philips, papieren en perkamenten te bekladden. Aan hen vertrouwde hij de gedachten van zijn ongevoelig harte. Daar hij nooit eenig wezen bemind had en wist dat niemand hem beminde, wilde hij zelf zijn onmetelijk rijk bestieren en de droefgeestige Atlas ging onder den last gebogen. Weemoedig en gevoelloos, werd zijn zwak lichaam ondermijnd door den bovenmatigen arbeid. Daar hij een afschuw had van blijde gezichten, had hij een haat opgevat tegen onze landen om hunne vroolijkheid; tegen onze kooplieden om hunne weelde en hunnen rijkdom; tegen onzen adel, om zijne vrijmoedigheid en de vurige geestdrift zijner dappere blijgeestigheid. Hij wist, men had het hem gezegd, dat de opstand tegen den Paus en de Roomsche Kerk, die zich in onze landen onder verschillende vormen van secte geopenbaard had, in al de hoofden borrelde als kokend water in een gesloten ketel, lang reeds vóór dat kardinaal de Couza omtrent het jaar 1380 op de misbruiken der Kerk en op de noodzakelijkheid der hervormingen gewezen had.

Hij geloofde, de koppige ezel, dat zijn wil over de gansche wereld drukken moest als de wil van God; hij wilde dat onze landen, die de gehoorzaamheid ontwend waren, bogen onder het oude juk, zonder eenigerhande hervorming te bekomen. Hij wilde Zijne Heilige Moeder de katholieke, apostolische en Roomsche Kerk één, geheel en algemeen, ongewijzigd en onveranderd, zonder eenige andere reden om dit te willen dan dat hij zulks wilde, aldus handelende als eene onredelijke vrouwe, die des nachts woelt in heure slaapkoets als op een bed van doornen, gedurig gefolterd als hij was door zijne gedachten.

- Ja, heilige Philippus, ja, heer God, al moest ik van de Nederlanden een groot graf maken en er al de inwoneren in smijten, tot U zullen zij komen, mijn gelukzalige patroon, en tot U ook, heilige santen en santinnen des hemelrijks.

En hij beproefde te doen wat hij zeide, zich aldus Roomscher toonend dan de Paus en katholieker dan de kerkvergaderingen.

En Uilenspiegel en Lamme, en het volk van Vlaanderen en van de Nederlanden, meenden met angstvolle harten, van verre, in de sombere halle van 't Escuriaal, die gekroonde spinnekop, met heure lange, ruige pooten, heure geopende grijpers, het net te zien spannen dat hen vangen en het beste van hun bloed zuigen moest.

Hoewel, onder de regeering van Keizer Karel, de pauselijke inquisitie honderd duizend christenen gedood had met den viere, den putte, de galge; hoewel de goederen der arme martelaren in de kisten van keizer en koning gevloeid waren als regen in de goot, oordeelde Philips dat dit niet voldoende was; hij legde den lande de nieuwe bisschoppen op, en wilde er de Spaansche inquisitie invoeren.

En overal lazen de stadsherauten, bij geschal van trompetten en tamboerijnen, de plakkaten af waarbij kond gegeven werd dat alle de ketteren, mannen, vrouwlieden en meidekens, met den viere zouden sterven als zij hunne dolingen niet afgingen, en met de koorde als zij die wel zouden afgaan. De vrouwlieden en meidekens zouden levend begraven worden en de beul zou op heure lichamen dansen.

En als een vuur liep de wederstand heel het land door.

VI

Den vijfden van April, vóór Paschen, gingen de heeren Lodewijk van Nassau, van Kuilenburg, Brederode, met drijhonderd andere edellieden het hof van Brussel binnen, bij mevrouwe de landvoogdes, hertoginne van Parma. In rangen van vieren klommen zij de groote trappen van 't paleis op.

Binnengeleid in de zaal waar Mevrouwe zich bevond, boden zij heur een verzoekschrift aan, bij hetwelk zij heure tusschenkomst vroegen om den koning te bewegen de plakkaten op

't stuk der religie, alsmede de Spaansche inquisitie af te schaffen, verklarende dat in onze misnoegde landen er anders niet konde uit voortvloeien dan muitmakerij, puinhoopen en algemeene ellende.

En dat verzoekschrift wierd HET EEDVERBOND geheeten.

Berlaimont, die later zoo valsch en zoo wreed was voor den grond zijner vaderen, stond naast Hare Hoogheid en sprak, om te spotten met de armoede van eenige der edele eedgenooten:

- Mevrouwe, vrees niets, het zijn maar ‘geuzen’, wat bedelaars bediedde.

Daarmede wilde hij zeggen dat die edelen ten onder gegaan waren in den dienst van den koning of door in weelde te willen wedijveren met de Spaansche edellieden.

Om de woorden van Berlaimont met verachting te bejegenen, verklaarden de heeren naderhand dat zij er eere in stelden geuzen geheeten en genaamd te zijn, voor den dienst des konings en het welzijn dezer landen.

Zij begonnen met een gouden penning te dragen, met de beeltenis des konings op de eene zijde, en op de andere, twee handen die eenen bedelzak hielden, en deze woorden: ‘Den koning getrouw tot den bedelzak.’ En op hunne hoeden en mutsen droegen zij ook gouden juweelen in den vorm van schoteltjes en van bedelaarshoeden.

Intusschentijd liep Lamme met zijnen buik door de stad om zijne vrouwe te zoeken, maar hij vond ze niet.

VII

Op een morgen zei Uilenspiegel tot hem:

- Kom mede: wij gaan een grooten, edelen, machtigen, geduchten heere groeten.
- Zal hij mij zeggen waar mijne vrouw is? vroeg Lamme.
- Als hij het weet, antwoordde Uilenspiegel.

En zij gingen bij Brederode, den forsigen drinker.

Hij was in de koer van zijn paleis.

- Wat wilt gij? vroeg hij tot Uilenspiegel.

- U spreken, heer! antwoordde Uilenspiegel.

- Spreek, zegde Brederode.

- Gij zijt, sprak Uilenspiegel, een schoone, dappere en krachtige heer. Eens hebt gij een Franschman in zijn harnas versmacht, als eene mossel in hare schelp; doch zijt gij sterk en dapper, gij zijt mede verstandig. Waarom draagt gij dan dien penning waarop te lezen staat: ‘Den koning getrouw tot den bedelzak’?

- Ja, heer, waarom? vroeg Lamme.

Doch Brederode antwoordde niet en keek Uilenspiegel scherp in de oogen. Deze ging voort:

- Waarom wilt gij, edele heeren, den koning getrouw tot den bedelzak zijn? Is 't voor het goed dat hij U wil of de vriendschap die hij U toedraagt? Waarom, in stee van hem getrouw te zijn tot den bedelzak, doet gij niet dat het de van zijne landen beroofde beul zij, die steeds den bedelzak getrouw weze?

En Lamme knikte, tot teeken dat hij daarmede instemde.

Brederode bezag Uilenspiegel met zijn levendigen blik, lachte en sprak:

- Als gij geen spion van koning Philips zijt, zijt gij een goede Vlaming, en ik ga U loonen voor beide de gevallen.

Hij bracht hem naar de keuken en Lamme volgde hem. Daar trok hij hem tot bloedens bij de ooren.

- Dit is voor den spion, sprak Brederode.

Uilenspiegel schreeuwde niet.

- Breng, sprak de heer tot zijn bottelier, breng hier dien moor met kaneelwijn.

De bottelier bracht den moor en een grooten beker warmen, geurigen wijn.

- Drink, sprak Brederode tot Uilenspiegel, dit is voor den goeden Vlaming.

- Ha! sprak Uilenspiegel, wat schoone tale spreekt die wijn met kaneel, de santen spreken die zeker in het hemelrijk niet.

Als hij de helft van den wijn uitgedronken had, gaf hij de andere aan Lamme.

- Wie is die papzak daar, vroeg Brederode, die beloond wordt zonder dat hij iets gedaan heeft?

- 't Is mijn vriend Lamme, antwoordde Uilenspiegel, telkens dat hij warmen wijn drinkt, verbeeldt hij zich dat hij zijne vrouw gaat terugvinden.

- Ja! sprak Lamme, den beker devotelijk ledigend.

- Waar gaat gij nu? vroeg Brederode.

- Wij gaan, antwoordde Uilenspiegel, op zoek naar de Zeven die Vlaanderenland moeten verlossen.

- Welke Zeven? vroeg Brederode.

- Als ik ze gevonden heb, zal ik U zeggen wie ze zijn, antwoordde Uilenspiegel.

Maar Lamme, dien de wijn blijde gemaakt had, vroeg:

- Thijl, indien wij eens in de maan naar mijne vrouw gingen zoeken?

- Waar is de ladder? vroeg Uilenspiegel.

In Mei, den groenen Mei, sprak Uilenspiegel tot Lamme:

- Daar is de schoone Meimaand, de heldere, blauwe hemel! De takken der boomen zien rood van levenssap, de grond bezit welige groeikracht. Dat is het oogenblik om te hangen en te branden voor het geloof. Daar zijn zij, de goede inquisiteurs. Wat edele gezichten! Zij hebben alle vermogen een iegelijk te straffen, te tuchtigen, af te zetten, aan de wereldlijke rechters over te leveren, en ook hunne eigen gevangenis te hebben. - Ha! wat schoone Meimaand! - in hechtenis nemen, in rechte vervolgen zonder de gewone vormen in acht te nemen, branden, hangen, onthalzen en vrouwen, meisjes voorbarig begraven. De vinken slaan in de boomen. De goede inquisiteurs houden de rijken in 't oog. En de koning zal erven. Gaat, meidekens, gaat dansen in de beemden, bij geschal van pijpen en schalmeien. Ho! de schoone Meimaand!

De assche van Klaas klopte op Uilenspiegels borst.

- Laat ons gaan, sprak hij tot Lamme. Gelukkig zij die het hart recht en het zweerd hoog houden in de sombere dagen die op handen zijn.

VIII

Uilenspiegel kwam eens, in de maand Augustus, op den Vlaamschen steenweg, te Brussel, voorbij de woning van Jan Sapermillemente, aldus genoemd omdat zijn grootvader, als hij grammoedig was, aldus vloekte, om den zeer heiligen naam Gods te lasteren noch ijdellijk te gebruiken. Gemelde Sapermillemente was meester-borduurder van stiel; doch daar hij van 't drinken blind en doof geworden was, borduurde zijne vrouwe - eene oude met eene bitsige tronie - de kleederen, wambuizen, mantels en schoenen der heeren. Hare bevallige dochter was heur behulpzaam in dien goedbetaalden arbeid.

Toen Uilenspiegel bij het vallen van den avond voorbij gemelde woon ging, zag hij het meideken aan 't venster en hoorde hij heur roepen:

Oogst, oogst,
Zeg mij, zoete maand,
Wie neemt er mij als vrouw;
Zeg mij, zoete maand.

- Ik, zei Uilenspiegel, als gij wilt.

- Wie, ik? vroeg zij. Kom nader dat ik U zie.

Doch Uilenspiegel vroeg:

- Hoe komt het dat gij in Augustus roept hetgeen de Brabandsche meidekens plegen te roepen op Maartavond?

- Omdat zij maar ééne maand hebben die een man geeft, en ik er twaalf heb. Op den avond van elke maand, niet te middernacht, doch zes uren lang tot middernacht, spring ik uit mijn bed, ga ik drij stappen achterweerts naar het venster en zing ik

het liedeken; vervolgens keer ik terug naar mijn bed, met drij stappen achterweerts, en te middernacht ga ik slapen om te droomen van den echtgenoot, mij bestemd. Maar de maanden zijn spotters van nature, en 't is niet van één man dat ik droom, maar van twaalf te gelijk; gij zijt de dertiende, als gij lust hebt.

- De andere zouden jaloersch zijn, antwoordde Uilenspiegel. Gij roept ook: ‘Verlossing!’

Het meideken bloosde en sprak:

- Ik roep verlossing en weet wat ik vraag.

- Ik weet het insgelijks en breng het U mede, antwoordde Uilenspiegel.

- Gij moet wachten, zeide zij glimlachend, en daarbij liet zij heure schoone tanden zien.

- Wachten, sprak Uilenspiegel, neen. Een huis kan op mijn hoofd vallen, de wind mij in eene beek smijten, een dolle hond in mijn been bijten; neen, wachten doe ik niet.

- Ik ben nog te jong, sprak ze, en roep maar uit oudsher gebruik.

Uilenspiegel werd achterdochtig, als hij er aan dacht dat het op Maartavond en geenszins in de Oogstmaand is, dat de Brabandsche meidekens naar een man roepen.

Glimlachend herhaalde zij:

- Ik ben nog te jong en roep maar uit oudsher gebruik.

- Gaat gij wachten tot dat gij te oud zijt? Dat is misgerekend. Nog nooit zag ik zoo'n ronden hals, zoo'n blanken boezem, een Vlaamschen boezem vol goede melk, die kloeke mannen maakt.

- Vol? sprak zij, nog niet; gij zijt er rap bij, gij!

- Wachten? herhaalde Uilenspiegel; tot dat ik geene tanden meer heb om U levend op te eten, liefste? Gij antwoordt niet en glimlacht met uwe lichtbruine oogen en uwe lippen als kersen zoo rood.

Het meisje bezag hem met een onderzoekenden blik en antwoordde:

- Van waar komt al die liefde in eens? Wat doet gij? Zijt gij een bedelaar, of zijt gij rijk?

- Bedelaar ben ik, sprak hij, en rijk al te gader, als gij aan mij zijt, liefste.

Zij antwoordde:

- Dat is 't niet wat ik wil weten. Gaat gij naar de misse? Zijt gij goed christene? Zoudt gij durven zeggen dat gij bedelaar, echte bedelaar, geus zijt die opstaat tegen de plakkaten en tegen de inquisitie?

De assche van Klaas klopte op Uilenspiegels borst.

- Ik ben geus, sprak hij, dood en opgegeten door de wormen wil ik de verdrukkers onzer Nederlanden zien. Gij beziet mij, liefste. Dat liefdevuur dat voor U brandt is het vuur van de jeugd. God stak het aan, het brandt gelijk de zonne gloort, tot dat het uitga. Doch God stak ook het vuur der wrake aan, dat smeult in mijn hart. Het zal wezen het zweerd, het vuur, de koorde, de brand, de verwoesting, de oorlog en de val van de beulen.

- Gij zijt schoon, zegde zij treurig, hem op beide de wangen kussend; maar zwijg toch.

- Waarom weent gij? vroeg hij.

- Gij moet altijd, sprak zij, zien waar gij zijt, hier en ook elders.

- Hebben de muren dan ooren? vroeg Uilenspiegel.

- Zij hebben alleen de mijne, sprak zij.

- Met een kus zal ik ze geerne sluiten.

- Gekke vriend, luister toch als ik spreek.

- Waarom? wat hebt gij te zeggen?

- Luister, sprak zij met ongeduld. Daar is mijne moeder... Zwijg, zwijg vooral in heur bijzijn...

De oude Sapermillemente kwam binnen. Uilenspiegel bezag heur en sprak in zich zelven:

- Gezicht als eene schuimspaan, oogen met harden en valschen blik, mond die wil lachen en slechts grijnst, gij maakt mij nieuwsgierig.

- God zij met U, heer, standvastig met U, sprak de oude.

Ik heb geld ontvangen, meisje, schoon geld van den grave van Egmond, als ik hem zijnen mantel bracht, op denwelken ik den narrenstok geborduurd heb. Ja, heer, een narrenstok, tegen den Rooden Hond.

- Kardinaal Granvelle? vroeg Uilenspiegel.

- Ja, sprak zij, tegen den Rooden Hond. Men zegt dat hij den koning hunne praktijken bekend maakt; zij willen hem van kant maken. Zij hebben gelijk, niet waar, heer?

Uilenspiegel antwoordde niet.

- Hebt gij ze niet gezien in de straten, gekleed met een wambuis en een grijs opperste kleed gelijk het gemeen draagt, met lange, hangende mouwen en hunne monnikskappen? Op al de opperste kleederen staat de narrenstok geborduurd. Ik heb er wel zeven en twintig gemaakt en mijne dochter voor 't minste vijftien. Als de Roode Hond die narrenstokken ziet, is hij kwaad.

Vervolgens zeide zij stille tot Uilenspiegel:

- Ik weet dat de heeren besloten hebben den narrenstok te vervangen door eene korenschoof, tot teeken van eendracht. Ja, ja, zij gaan strijden tegen den koning en tegen de inquisitie. Zij hebben gelijk, niet waar, heer?

Uilenspiegel antwoordde niet.

- De vreemde heer is droefgeestig, zei de oude; hij houdt den bek toe.

Uilenspiegel zeide geen woord en ging buiten.

Hij trok eene taveerne binnen om het drinken niet te ontleeren. De taveerne was vol drinkers die zich onvoorzichtig uitlieten over den koning, de gehate plakkaten, de inquisitie en den Rooden Hond, dien men het land moest uitjagen. Daar zag hij de oude, in lompen gehuld, gebaren te slapen naast een kapperken brandewijn. Aldus bleef ze langen tijd zitten; vervolgens trok zij een schaaltje uit den zak, hij zag heur bedelen in de groepen, en vooral vragen aan degenen die 't onvoorzichtigst hadden gesproken.

Ik heb zaken met uwe lanteerne noch met 't Escuriaal, antwoordde de graaf. (Hoofdst. XVI) **18**

En een iegelijk gaf heur gereedelijk een gulden, een denier of een oortje.

In de hoop van het meisje te weten wat de oude Sapermillemente hem verborg, ging Uilenspiegel opnieuw voorbij de woning; het meideken riep niet meer, doch lachte hem, knipoogend, liefelijk toe.

Doch de oude kwam plotselings achter hem binnen.

Grammoedig heur te zien, liep Uilenspiegel als een hert de straat op, al roepend: ‘'t brandt! 't brandt!’ tot dat hij kwam voor het huis van Jacob Pietersen, den bakker. De ondergaande zonne weerkaatste zich gloeiend rood in de vensteren van zijnen winkel, en een dikke rook van takkebossen die in kolen vergaan, steeg op uit den schoorsteen. Uilenspiegel liep voort, al roepend: ‘'t brandt! 't brandt!’ En met den vinger wees hij naar 't huis van Pietersen. De menigte liep samen, zag den rooden gloed en den dikken rook, en riep gelijk Uilenspiegel: ‘'t brandt! 't brandt!’ De waker der Kapellekerk blies op zijne trompet, terwijl de koster uit alle macht de zoogenaamde Wacharmklok luidde. En de knapen en meidekens kwamen, al zingend en fluitend, bij benden toeloopen.

Daar de klok altoos luidde en de trompet altoos schalde, toog de oude Sapermillemente eindelijk ook henen.

Uilenspiegel hield ze van verre in 't oog. Als zij weg was, ging hij binnen.

- Gij hier! sprak het meideken, brandt het niet, dan?
- Neen, neen! antwoordde Uilenspiegel.
- Maar die klok die zoo jammerlijk klept?
- Zij weet niet wat zij doet, antwoordde Uilenspiegel.
- En de trompet, en dat volk dat zoo loopt?
- Ons Heer moet zijn getal hebben.
- Waar brandt het toch? vroeg zij.
- In mijn hart, antwoordde Uilenspiegel.

En hij vloog naar heuren mond.

- Gij bijt mij, sprak zij.

- Ik eet geerne kersen, zegde hij.

Droef glimlachend keek zij hem aan. En schreiend sprak zij tot hem:

- Zet hier geen voet meer in huis. Gij zijt een geus, een vijand des Pausen, zet hier geen voet meer.

- Uwe moeder? sprak hij.

- Ja, zegde zij blozend. Weet gij waar zij nu is? Daar waar het brandt, om af te luisteren wat er gezegd wordt. En fluks gaat zij bij den Rooden Hond, om alles over te dragen en het beulswerk voor te bereiden. Vlucht, Uilenspiegel, ik red U, vlucht. Nog een kus, doch kom nooit meer terug; nog een, gij zijt schoon, maar vertrek.

- Braaf meideken, sprak Uilenspiegel, heur in de armen houdend.

- Dat was ik niet altijd, zegde zij. Ik dede lijk zij.

- Hoe, sprak hij, dat liedeken, die zoete oproep tot de verliefde mannen?

- Ja, zegde zij. Moeder wilde het. U red ik, omdat ik U uit liefde beminne. De anderen zal ik redden te uwer gedenkenis, mijn geliefde. Zal uw hart nog denken aan het boetveerdige meisje, als gij verre van hier zijt? Geef mij een kus. Voor geld zal zij geene slachtofferen naar de galge meer sturen. Ga heen; neen, blijf nog. Hoe zacht is uwe hand! Zie, ik kus uwe hand, tot teeken van onderdanigheid; gij zijt mijn heer, mijn meester. Luister, dichter bij, en zwijg. Dezen nacht zijn mannen, rabauwen en diepers[1], en onder hen een Italiaan, de een na de andere hier geweest in ons huis. Moeder dede ze in deze kamer komen, mij buiten gaan, en sloot de deur achter mij. Ik hoorde deze woorden: ‘Steenen kruisbeeld, Borgerhoutsche poort, processie, Antwerpen, Lieve-Vrouwekerk’, een onderdrukt gelach en guldens die op tafel geteld wierden... Vlucht, daar komt ze; vlucht, mijn welbeminde. Denk soms aan mij; vlucht...

(1) Boven en dieven.

Uilenspiegel liep als zij zeide tot in den *Ouden Haan*, en vond daar Lamme weemoedig zitten met eene worst in de hand en zijne zevende pint peeterman voor zich op de tafel.

En, in weerwil van zijnen dikken buik, dede hij hem loopen als hij.

IX

Terwijl hij aldus, gevolgd door Lamme, op een grooten draf voortliep, vond hij in de Eikstraat een boosaardig paskwil tegen Brederode. Hij ging recht naar zijn huis om het hem te overhandigen.

- Ik ben, heere, sprak hij, die goede Vlaming en die spion des konings, dien gij zoo goed bij de ooren getrokken en zulken goeden wijn te drinken gegeven hebt. Hij brengt U een lieftallig schriftje, in hetwelk men U onder anderen beschuldigt, den titel van grave van Holland te nemen, die den koning behoort. Het is versch geprent door Jan Lasteraar, wonende omtrent de Schavuitenkaai, in den Eeredievengang.

Glimlachend antwoordde Brederode:

- Ik laat U twee uren lang geeselen, als gij mij den echten naam van den schrijver niet zegt.

- Heer, antwoordde Uilenspiegel, gij moogt mij twee jaar lang doen geeselen als gij wilt, maar wat mijn mond niet weet, zult gij mijnen rug niet doen zeggen.

En hij ging henen met een gulden voor zijne moeite.

X

Sedert Juni, de maand van de rozen, was men in Vlaanderen aan 't preeken.

En de apostelen der eerste kerstene Kerk preekten overal, op alle plaatsen, in de velden en hovingen, op de heuvelen waar men bij overstrooming de beesten vluchtte, op de rivieren, in booten.

Te land verschansten zij zich als in een kamp, door middel hunner karren. Op de rivieren en in de reeden, hielden schuiten vol gewapende mannen de wacht rond henlieden.

En rond de verschansingen stonden boogschutters en pijkeniers, om hen te behoeden voor eene verrassing des vijands.

En aldus weerklonk allerwegen het woord der vrijheid op den bodem der vaderen.

XI

Uilenspiegel en Lamme waren te Brugge, en ze lieten hunne kar in een beluik, om Sint-Salvatorskerk binnen te gaan; zij waren liever naar de taveerne geweest, doch hunne tassche liet geen blijde gerinkel van geld meer hooren.

Pater Cornelis Adriaensen, minderbroeder, een schaamtelooze, vuile, woedende en blaffende prediker, ging dien dag te werk in den kansel der waarheid.

Jonge en poezele kwezelkens verdrongen zich rond hem.

Pater Cornelis sprak over de Passie. Gekomen ter plaatse van het Heilig Evangelie waar de Joden, naar Jezus wijzend, tot Pilatus schreeuwden: ‘Aan het kruis, aan het kruis met hem, want wij hebben eene wet en, volgens die wet, moet hij sterven!’ riep broeder Cornelis uit:

‘Gij hoort het, goede lieden, als Ons-Heer Jezus-Christus eene gruwelijke en schandelijke dood is gestorven, is het omdat er altijd wetten tegen de ketters bestonden. Hij werd te recht veroordeeld, omdat hij de wet had geschonden. En nu willen ze de edicten en plakkaten als nietig aanzien. Ha! Jezus, welke vermaledijding wilt gij over deze landen doen vallen! Geëerde moeder Gods, was keizer Karel nog in leven en kon hij het schandaal zien van die verbonden edelen, die de stoutheid hadden de landvoogdes een vertoogschrift aan te bieden tegen de inquisitie en tegen de plakkaten, die met een zoo goed inzicht gemaakt zijn, die, na zulke langdurige en voorzichtige over-

wegingen, zoo rijpelijk gedacht en uitgegeven werden, ter uitroeiing van alle sekten en ketterijen! En nu dat ze meer van noode zijn dan brood en dan kaas, willen zij die vernielen! In welken smerigen, stinkenden, afschuwelijken afgrond wil men ons trekken? Luther, die razende os, triomfeert in Saksen, in Brunswijk, in Luneburg, in Meklemburg; Brentius, de stinkerd, die in Duitschland van eikelen leefde die de verkens niet wilden, Brentius zegepraalt in Wurtemberg; Servet, de maanzieke Servet, die een kwartier van de maan in zijn hoofd heeft, zegepraalt in Pommeren, in Denemarken en in Zweden, en daar vermeet hij zich de heilige, glorierijke en almachtige Drijvuldigheid te lasteren. Ja. Maar men heeft mij gezegd dat hij levend verbrand wierd door Calvijn, die eindelijk dan toch iets gedaan heeft dat deugt; ja, door den stinkenden Calvijn, die zuur riekt; ja, met zijnen snuit zoo lang als die van een otter; met zijnen kaaskop, met zijne groote tanden die aan tanden eener egge gelijken. Ja, die wolven verslinden elkander; ja, die os van Luther, de razende os, wapende de prinsen van Duitschland tegen den wederdooper Munzer, die een snul was, naar men zegt, en leefde volgens 't Heilige Schrift. En heel Duitschland door, hoorde men 't geloei van dien os, ja!

Ja, en wat ziet men in Vlaanderen, in Gelderland, in Friesland, in Holland, in Zeeland? Adamieten die heel naakt door de straten loopen, ja, goede lieden, naakt door de straten en schaamteloos hun mager lichaam aan de menschen toonen. Er was er maar één, zult gij zeggen; - ja, - 't kan zijn, - maar één is honderd, en honderd zijn één. En hij wierd levend verbrand op verzoek van calvinisten en lutheranen. Die wolven verslinden elkander, zeg ik U!

Ja, wat ziet men in Vlaanderen, in Gelderland, in Friesland, in Holland, in Zeeland? Wederdoopers, vrijheidsapostelen, die leeren dat alle dienstbaarheid strijdig is met het woord Gods. Zij liegen, die stinkende ketteren; wij moeten ons onderwerpen aan onze Heilige Moeder, de Roomsche Kerke. En

dáár, in die verdoemde stad Antwerpen, waar al het kettergespuis van de wereld bijeenkomt, hebben zij durven preeken dat wij onze hostiën met hondenvet bakken. Een ander zegt, 't is die geus die op dien waterpot zit, op den hoek van de straat: “Er is geen God, geen eeuwig leven, geene verrijzenis des vleesches, geene eeuwige verdoemenis.” “Men mag, zegt die andere ginder, men mag doopen zonder zout, zonder vet, zonder speeksel, zonder duivelbezwering en zonder keerse.” “Er is geen vagevier”, zegt een ander. Geen vagevier, goede lieden! Beter voor U, goede lieden, ware het van te zondigen met uwe moeder, uwe zuster, uwe dochter, dan een oogenblik te twijfelen aan 't bestaan van het vagevier.

Ja, en zij lachen met den inquisiteur, den heiligen man, ja. Ze zijn hier omtrent, te Bellem, geweest met vierduizend Calvinisten, met gewapende mannen, met trommels en vaandels. Ja. En gij riekt van hier den stank hunner keuken. Zij hebben Sinte-Katelijnekerk genomen om ze te onteeren, te ontwijden, te ontheiligen door hunne vermaledijde predikatiën.

Is die verdraagzaamheid niet goddeloos en niet schandalig? Bij de duizenden duivelen uit de helle, waarom steekt gij ook de handen niet uit naar de wapenen, weekhartige katholieken? Als dat calvinisten-gebroed, hebt gij ook harnassen, lansen, hellebaarden, zweerden, kruismessenstokken, alsmede de falkonetten, bussen, slangen en serpenten van de gemeente.

Zij zijn vreedzaam, zult gij zeggen; zij willen in volle rust en vrede Gods woord aanhooren. 't Is eender. Trekt de stad uit! verjaagt mij, doodt mij, smijt mij al die calvinisten uit den Tempel! Zijt gij nog niet weg! Foei, gij zijt precies gelijk verschrikte hennen die op eenen mesthoop staan te beven! Ik zie het oogenblik op hetwelk die verdoemde calvinisten op den buik uwer vrouwen en dochteren zullen trommelen en gij ze zult laten begaan, weekelingen van mannen die gij zijt. Gaat niet naar Bellem, blijft hier, gij zoudt uwe kousen nat maken. Foei, Bruggelingen! foei, katholieken! Schande over U, eenden, ganzen en kalkoenen die gij zijt!

Dat moeten schoone predikanten zijn, dat gij in menigte luisteren gaat naar de leugenen die zij uitbraken, dat de meidekens des nachts naar hunne sermoenen trekken en de stad binnen negen maanden vol kleine geuskens en geuzinnekens weze? Zij waren daar gevieren, vier schandalige truwanten die preekten op het kerkhof. De eerste dier truwanten, bleek en mager, de leelijke broeksch...., had een vuilen hoed op zijn hoofd, met denwelken hij zijne ooren verborg. Heeft iemand van U ooit de ooren van eenen predikant gezien? Hij had geen hemd aan, want zijne armen staken bloot uit zijn wambuis. Ik heb het wel gezien, hoewel hij zich wilde bedekken met eenen kleinen vuilen mantel. De andere truwant had geen schoenen aan zijne voeten. Niemand heeft zijne ooren gezien. En hij bleef steken in zijne predikanterij, en de knapen en meidekens jouwden hem uit en riepen: “Ahoe! ahoe! hij kent zijn lesse niet.” De derde van die schandaleuze truwanten had een vuilen, leelijken hoed op, met een pluimken op zij. Ook zijne ooren kon men niet zien. De vierde truwant, een beetje beter gekleed dan de andere, moet tweemaal door den beul gebrandmerkt zijn, ja!

Onder hunnen hoed dragen zij allen vettige zijden hoofddeksels, die hunne ooren verbergen. Hebt gij al een predikant gezien die zijne ooren dorst toonen? Ooren! ha! ja, hunne ooren toonen: de beul is er mee weg; ze zijn allen gekortoord.

En nochtans is 't rond die schandaleuze truwanten, rond die diepers, rond die schoenlappers die hunnen spanriem ontliepen, rond die luizige predikanten dat alle die van 't gemeen riepen: “Leve de Geus!” alsof zij allen razend, zat of zot waren.

Ha! ons, arme Roomsch-Katholieken, blijft anders niets over dan de Nederlanden te verlaten, vermits men er den kreet: “Leve de geus! Leve de geus!” laat uitbraken. Welke steen van vermaledijding is dus op dat stompzinnige, betooverde volk gevallen? Ha! Jezus! overal zijn rijken en armen, edelen en

onedelen, ouden en jongen, mannen en vrouwen aan 't roepen: “Leve de geus!”

En wat zijn al die heeren, al die kaalkoppen die uit Duitschland overgewaaid zijn? Alle hunne have hebben zij in ontucht opgegeten met de vrouwen, met den drank, met het spel. Zij hebben zelfs geen verroesten nagel om te krabben daar waar het jeukt. En nu willen zij het goed van kerken en kloosters.

En daar, in hun gastmaal, bij dien truwant van Kuilenburg, met dien anderen truwant van Brederode, hebben zij uit houten schoteltjes gedronken, uit verachting voor den heere van Berlaimont en mevrouwe de landvoogdes. Ja; en zij hebben geroepen: “Leve de geus!” Ha! ware ik in de plaats van den goeden God geweest, ik hadde hun drinken, 't zij bier of 't zij wijn, veranderd in vuil, walgelijk schotelwater, ja, in vuile, stinkende, afgrijselijke loog, in dewelke zij hunne vuile hemden en stinkende lakens hadden kunnen wasschen.

Ja, tiert, ezels die gij zijt, brult: “Leve de geus!” Ja, tiert maar op, maar ik ben profeet. En alle de verwenschingen, rampen, koortsen, pesten, branden, verwoestingen, kankers, Engelsche zweetkoortsen en zwarte pesten zullen over de Nederlanden vallen. Ja, en aldus zal God gewroken zijn over uw vuil getier van: “Leve de geus!” En geen steen uwer huizen zal overblijven, of geene spier van uwe verdoemde beenen, die zoo haastig naar die verdoemde calvinisterij en predikanterij liepen. Het zij zoo! Amen.’

- Laat ons gaan, sprak Uilenspiegel tot Lamme.

- Dadelijk, sprak Lamme.

En hij zocht onder de jonge en schoone kwezelkens die het sermoen bijgewoond hadden, maar zijne vrouw vond hij niet.

XII

Uilenspiegel en Lamme kwamen aan het Minnewater, hetwelk de groote doctoren en geleerde wijsneuzen stijfhoofdig 't Minrewater (Minderbroederswater) beweerden te moeten zijn.

Uilenspiegel en Lamme bleven op den oever staan en zij zagen vrouwen, meidekens en knapen, arm in arm, met bloemen getooid, die malkander teederlijk in de oogen keken en dicht tegen elkander gingen.

Als Uilenspiegel hen zag, dacht hij aan Nele. En bij die weemoedige herinnering, sprak hij tot Lamme:

- Lamme, laat ons iets drinken.

Maar Lamme hoorde niet wat Uilenspiegel zegde; droefgeestig bezag hij de verliefde paartjes.

- Wijlent gingen wij ook aldus, arm in arm, mijne vrouwe en ik, tot groote afgunst van hen, die in alleenigheid, zonder geliefde, droevig ons nakeken.

- Kom, sprak Uilenspiegel, de Zeven vinden wij op den bodem eener pinte.

- Dat is drinkebroerspraat, antwoordde Lamme; de Zeven, dat weet gij wel, zijn reuzen die onder 't groot gewelf van Sint-Salvatorskerk niet recht kunnen staan.

Uilenspiegel dacht treurig aan Nele en ook dat hij misschien in eene of andere afspanning, een goed maal, een goed onderkomen en eene lieftallige bazinne konde vinden, en sprak nogmaals:

- Laat ons iets drinken!

Maar Lamme luisterde niet en sprak, met de oogen naar Onze-Lieve-Vrouwetoren gericht:

- Heilige Maria, patronesse der geoorloofde minne, verleen mij de gunst, heuren blanken boezem weder te zien.

- Kom mede, sprak Uilenspiegel, heur blanke boezem troont in eene of andere taveerne.

- Hoe durft gij dat zeggen? sprak Lamme.

- Wel zeker, sprak Uilenspiegel, ze moet ergens weerdinne zijn.

- Dronkemansuitvluchten, sprak Lamme.

Uilenspiegel vervolgde:

- Wellicht bewaart zij voor de arme reizigers een schotel

gestoofd ossenvleesch, niet te vet, niet te droog, malsch als rozeblaadjes, zwemmende tusschen menigvuldige kruidnagelen, noten muskaat, hanekammetjes, kalfszwezeriken en andere hemelsche lekkernijen.

- Deugniet! sprak Lamme, gij wilt mij zeker doen sterven. Weet gij dan niet dat wij sedert twee dagen van droog brood en klein bier leven?

- Dat is praat van een uitgehongerde, antwoordde Uilenspiegel. Gij schreeuwt van honger, kom eten en drinken. Ik heb een halven gulden om de kosten van 't gelag te betalen.

Lamme lachte. Zij gingen hunne kar halen en, aldus door de stad rijdend, zochten zij naar de beste afspanning. Doch zij trokken er vele voorbij, als zij de zure gezichten van den baas of de bazinne zagen.

Zij kwamen op de Zaterdagmarkt en gingen het gasthof den *Blauwen Toren* binnen. Daar zag de weerd er vriendelijk uit.

Zij deden uitspannen en den ezel op stal zetten, in gezelschap van een maatje haver. Zij lieten zich een keurig avondmaal opdienen, aten hunne bekomst, sliepen als dassen en stonden 's morgens op, om nog te eten. Lamme schitterde van genoegen en sprak:

- In mijne maag hoor ik eene hemelsche muziek.

Als 't oogenblik van betalen daar was, ging de weerd bij Lamme en sprak hij:

- 't Is tien oortjes.

- Hij heeft ze, zei Lamme, naar Uilenspiegel wijzend, die antwoordde:

- Ik heb ze niet.

- En de halve gulden?

- Ik heb er geen, sprak Uilenspiegel.

- 't Is gemakkelijk gezegd, sprak de baas; maar ik ga U alle beiden uw wambuis en uw hemde uitdoen.

Lamme, dien de drank moedig maakte, stond recht en riep uit:

- En als ik wil eten en drinken, ja, eten en drinken voor

zeven en twintig gulden en nog meer, zal ik het doen. Of meent gij dat er geen roode duit in dezen buik steekt? Leve God! tot hiertoe wierd hij uitsluitend met ortolanen gevoed. Dergelijken buik zult gij nooit onder uwen vettigen gordelriem dragen. Bezie mij, het vet ligt drij duim dik op mijn buik, terwijl gij er elders geen hebt, dan op den kraag van uw wambuis.

De weerd was buiten zich zelven van woede. Hakkelaar van nature, wilde hij rap spreken; hoe meer hij zich haastte, hoe meer hij moest niezen als een hond die uit 't water komt. Middelerwijl smeet Uilenspiegel bollekens brood naar zijn neus. En Lamme, meer en meer opgewonden, vervolgde:

- Ja, ik bezit genoeg voor uwe drij magere hennen, uwe vier schurftige kiekens en dien grooten dwazerik van een pauw, die met zijn bevuilden steert het neerhof ginds ronddwijlt. En als uwe huid niet verrimpeld was als dat van een ouden haan, als uwe beenderen niet vaneen vielen in uwe borstkas, dan had ik nog genoeg om U ook op te eten, U, en uwen snotterigen knecht, en uwe halfblinde meid, en uwen kok, die gelukkig mag zijn als hij 't schurft niet heeft, want zijne armen zijn te kort om zich behoorlijk te krabben.

Bezie mij, vervolgde hij, bezie mij dien vogel eens die, voor een halven gulden, ons wambuis en ons hemde wil uitdoen! Daarom moet men schaamtevrij zijn, want heel zijne plunje is geen drij duiten weerd.

Maar de baas blies meer en meer van gramschap.

En Uilenspiegel smeet maar altijd bollekens brood naar zijn aangezicht.

Lamme, dapper als een leeuw, vervolgde:

- Hoeveel, magere tronie, hoeveel meent gij wel wat een ezel weerd is, een ezel met eenen fijnen bek, lange ooren, eene breede borst, met spieren als ijzer zoo sterk? Achttien gulden voor 't minste, is 't niet, armoedige baas? Hoeveel oude nagelen hebt gij, om zulk schoon beest te betalen?

De baas blies nog meer, doch dorst zich niet roeren.

Lamme sprak:

- Hoeveel meent gij dat eene schoone esschen kar geldt, die heel in 't blauw is geverfd en tegen zon en regen bespannen met Kortrijksch lijnwaad? Vier en twintig gulden voor 't minste, niet waar? Vier en twintig gulden en achttien gulden, hoeveel maakt dat? Antwoord, als gij eenig verstand hebt van cijferen. En, mits het marktdag is en er boeren in uwe ellendige afspanning zijn, ga ik ze dadelijk verkoopen.

Hetgene geschiedde, want allen kenden Lamme. En inderdaad, voor ezel en kar kreeg hij vier en veertig gulden en tien oortjes. Toen dede hij het goud rinkelen onder den neus van den weerd, en sprak hij:

- Hewel, baas, is hier geld genoeg om nog iets te eten?

- Ja, sprak de baas.

Doch eene hupsche en lieftallige vrouw, die in de donkere koer stond, was verscheidene reizen voor 't venster naar Lamme komen zien, en telkens dat hij heur schoon gezichtje konde bemerken, trok ze zich achteruit.

's Avonds, als hij zonder licht, waggelend de trap opklom, voelde hij eene vrouw die hem omarmde, hem kuste op zijne kaken, zijnen mond, tot zelfs op zijn neus, na hetwelk zij hem liet voortgaan.

Lamme ging naar zijn bedde en sliep als een os, en 's anderen daags trok hij met Uilenspiegel naar Gent.

XIII

Daar zocht hij zijne vrouw in al de kaberdoeskens, danszalen en taveernen. 's Avonds vond hij Uilenspiegel terug in den *Zingenden Zwaan*. Uilenspiegel ging overal rond om het volk tot opstand te wekken tegen de beulen van den vaderlandschen bodem.

Op de Vrijdagmarkt, omtrent de Dulle-Griet, ging Uilenspiegel plat op den buik ten gronde liggen.

Een kooldrager kwam voorbij en sprak:

- Wat doet gij daar?

- Ik maak mijnen neus nat om te zien van waar de wind komt, antwoordde Uilenspiegel.

Een timmerman kwam.

- Neemt gij de straat voor een bedde? vroeg hij.

- Er zijn er die ze weldra voor een deken zullen nemen, antwoordde Uilenspiegel.

Een monnik bleef staan.

- Wat ligt dat kalf daar te doen? vroeg hij.

- Hij vraagt plat op den buik uwen zegen, mijn vader, antwoordde Uilenspiegel.

De monnik gaf hem dien en toog henen.

Toen legde Uilenspiegel zijn oor tegen den grond; een boer kwam voorbij.

- Hoort gij daar iets? vroeg hij.

- Ja, sprak Uilenspiegel, ik hoor het hout groeien, hetwelk zal dienen om de arme ketteren te verbranden.

- Hoort gij niets anders? vroeg een stadsserjant.

- Ik hoor, sprak Uilenspiegel, de Spaansche soldaten aandraven; als gij iets hebt dat dierbaar is, delft het in den grond, want weldra zijn de steden niet veilig, ter wille van de dieven.

- Hij is zot, zei de stadsserjant.

- Hij is zot, herhaalden de poorters.

XIV

Doch Lamme at of dronk schier niet meer, maar dacht standvastig aan den zoeten droom op de trap van de *Blauwe Lanteern*. Zijn hart trok naar Brugge, doch Uilenspiegel nam hem mede naar Antwerpen, alwaar hij jammerend voortzocht.

Uilenspiegel ging in de taveernen, en zeide tot goede hervormde Vlamingen, ja zelfs tot vrijheidsminnende katholieken, sprekende over de plakkaten:

- Zij brengen ons de inquisitie mede, zoogezegd om ons van

de ketterije te zuiveren, maar 't is voor onze beurze, dat die rabarber zal dienen. Wij, wij nemen niets in tegen onze goesting; wij zullen grammoedig worden, muitmaken en de hand aan de wapenen slaan. Dat wist de koning op voorhand. Als hij ziet dat wij zijne rabarber niet willen, zal hij afkomen met lavementpijpen, 't is te zeggen met groote en kleine kanonnen, falkonetten, slangen met wijden mond. Een koninklijk lavement, kortom. En in het op dier wijze gepurgeerde Vlaanderenland, zal geen enkele rijke Vlaming meer overblijven. Gelukkige landen die zulk een koninklijken geneesheer hebben.

Maar de poorters lachten.

Uilenspiegel sprak: ‘Lacht maar; doch vlucht of wapent U op den dag, als er in Onze-Lieve-Vrouwekerk iets wordt gebroken.’

XV

Op 15^{n} Augustus, den grooten dag van Maria en de wijding van kruiden en wortels, wanneer, volgepropt met graan, de hennen doof blijven voor 't geroep van den haan, werd aan eene der poorten van Antwerpen, een groot steenen kruisbeeld aan stukken geslagen door een Italiaan, in dienst van Granvelle, en ging de processie van Onze-Lieve-Vrouwekerk uit, voorafgegaan door groene, gele en roode narren.

Maar het Mariabeeld wierd onderwege gehoond door onbekende mannen, en ijlings in 't koor van de kerk teruggebracht.

Uilenspiegel en Lamme gingen Onze-Lieve-Vrouwekerk binnen. Havelooze, in lompen gehulde jongelieden en ook eenige volle mannen, onbekend aan elkeen, stonden voor het koor, tot malkander zekere teekenen en gebaren te maken. Zij hielden veel gerucht met voeten en tongen. Niemand had ze ooit in Antwerpen gezien, of zag ze ooit weer. Een hunner, met een bruin gezicht als een verbrande ajuin, vroeg of Maaiken, - dat was Onze-Lieve-Vrouw - bang was, daar ze zoo ijlings terug in de kerk kwam.

Pelgrim, schoone pelgrim, kom hier en toon ons den gloed uwer rede (Blz. 304). **19**

- 't Is toch voor U niet dat ze bang is, leelijke moor, antwoordde Uilenspiegel.

De jonge man tot wien hij sprak kwam op hem af om hem te slaan, maar Uilenspiegel nam dien bij den kraag en sprak:

- Als gij durft slaan, doe ik U uwe tong uitspuwen.

Zich vervolgens tot eenige Antwerpsche vrienden wendend, die daar waren, zeide hij:

- Signoorkens en pagadders (op de havelooze kerels wijzend), betrouwt ze niet, 't zijn valsche Vlamingen, verraders die betaald zijn om ons in kwaad, in ellende en rampspoed te lokken.

Vervolgens tot de onbekenden sprekend, zeide hij:

- Hewel, ezelskoppen, die uitdroogt van armoe, van waar haalt gij het geld dat wij in uwe beurze hooren rinkelen? Hebt gij soms op voorhand uw vel verkocht om er trommelen van te maken?

- Beziet mij dien preeker! zeiden de onbekenden.

Toen begonnen zij samen te roepen, sprekende van Onze-Lieve-Vrouwe:

- Maaiken heeft een schoon kleed! Maaiken heeft eene schoone kroon! Ik zal ze geven aan eene loddege[1] van mijne kennis!

Zij gingen buiten, terwijl een hunner op den predikstoel klom om er zotte reden te houden, en zij kwamen terug, roepende:

- Kom beneden, Maaiken, of wij komen U halen. Doe een mirakel, toon nu eens dat gij even goed alleen kunt loopen als U laten dragen, luie teef!

Maar Uilenspiegel had goed roepen: ‘Bewerkers van rampspoed, houdt op met uwe leelijke reden, alle plundering is misdaad!’, zij gingen voort met hunne heiligschendende taal en spraken zelfs van in het koor te breken om Maaiken beneden te halen.

(1) Slechte vrouw.

De oude vrouw, die keersen verkocht in de kerk, smeet hun daarop de assche van haren vuurpot in het gezicht; maar zij werd geslagen en ten gronde gestompt, en toen herbegon het lawaai.

De markgraaf kwam in de kerk met zijne serjanten. Toen hij het volk samengeschold zag, spoorde hij het aan de kerk te verlaten, maar dit zoo weinig krachtdadig, dat maar enkelen henengingen; de anderen spraken:

- Eerst moeten wij de kanunniken de vespers hooren zingen, ter eere van Maaiken.

De markgraaf sprak:

- Er wordt niet gezongen.

- Dan zullen we zelven zingen, antwoordden de havelooze onbekenden.

Zoo deden zij in de zijbeuken en omtrent het portaal van de kerk. Eenigen hinkelden met steentjes over den vloer en zeiden: ‘Maaiken, nimmer speelt gij in 't hemelrijk en gij verveelt U: kom spelen met ons.’

En standvastig hoonden zij het beeld, riepen, huilden en floten zij.

De markgraaf gebaarde bang te zijn en ging henen. Hij dede al de deuren der kerk sluiten, behalve ééne.

En zonder dat het gemeen er zich in mengde, werden de galgenazen van onbekenden stoutmoediger en riepen zij nog harder. En het gewelf weergalmde als onder 't gebulder van honderd kanonnen.

Op den predikstoel klom er toen een, met een gezicht als een verbrande ajuin, die nog al gezag scheen te hebben, en, een teeken met de hand doende, begon hij te preeken:

- ‘In den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, de drij maken er één uit en elk maakt er drij uit; God beware ons in 't hemelrijk van diergelijke cijferkunde; op heden, vijftienden van Augustus, is Maaiken met heure schoonste kleeren in triomf uitgegaan om haar houten gezicht te toonen

aan alle signoorkens en pagadders van de stad Antwerpen. Maar onderwege in de processie is Maaiken den duivel Satan tegengekomen en Satan sprak al lachend tot haar: “Zijt gij nu te fier om den armen pagadder Satan goeden dag te zeggen, omdat gij gekleed zijt als eene koningin, en gij gedragen wordt door vier signoren?” En Maaiken antwoordde: “Gaat van hier, Satan, of ik verbrijzel U nogmaals den kop, leelijk serpent!” “Maaiken, daarmee houdt gij U al vijftienhonderd jaar bezig, maar de Geest van den Heer uwen meester heeft mij verlost. Ik ben sterker dan gij, gij zult mij op den kop niet meer trappen, en nu ga ik U een dansken leeren.” Satan nam eene duchtige lederen zweep en begon er mee te kletsen op Maaiken, die niet dorst schreeuwen om niet te laten zien dat ze bang was, en toen is ze loopen gegaan en dede zij de signoorkens die haar droegen insgelijks loopen, opdat ze met heure gouden kroon en rijke juweelen niet onder 't arme gemeene volk zoude vallen. En nu zit Maaiken koes en bevend in haar kot, te kijken naar Satan die daar omhoog op gindsche zuil zit en, met de zweep in de hand, grijnslachend zegt: “Ik zal U het bloed en de tranen betaald zetten die vloeiden in uwen naam! Maaiken, hoe is 't met uwe onbevlektheid? Ge moet rijden! We gaan U aan stukken slaan, leelijk houten beeld dat ge zijt, voor al de beelden in vleesch en beenen die in uwen naam genadeloos verbrand, gehangen en levend begraven werden.” Aldus sprak Satan en hij had gelijk. En gij moet beneden, wreedaardig, bloeddorstig Maaiken, want gij geleekt geenszins aan uwen zoon Christus.’

En heel de menigte onbekenden riep en tierde en huilde: ‘Maaiken! Maaiken, gij moet rijden! Maakt gij nu uw hemd nat van schrik? Op, weg met de houten heiligen! Dat zij een bad in de Schelde nemen! Hout drijft toch boven!’

Het gemeen aanhoorde hen zonder iets te zeggen.

Doch Uilenspiegel klom op den predikstoel, stompte met geweld den spreker van de trappen en zei tot het volk:

- Dwazen, uitzinnige dwazen, ziet gij dan niet verder dan

uw snotneus? Begrijpt gij dan niet dat dit alles verraderswerk is? Zij willen U heiligschenners en beeldstormers maken om U muitmakers te kunnen verklaren, uwe koffers te ledigen, U te onthalzen en levend te verbranden! En de koning zal erven. Signoorkens en pagadders, hecht geen geloof aan de woorden dier bewerkers van rampspoed: laat Onze-Lieve-Vrouw in heure nis, leeft kloekmoedig, werkt blijgezind en verteert uwe winsten en voordeelen. De zwarte duivel van ramp heeft het oog op U, en 't is door plundering en vernieling dat hij het vijandelijke leger zal roepen om U als rebellen te behandelen en Alba over U te doen regeeren door dictatuur, inquisitie, verbeurte en dood!

'En hij zal erven!'

- Laas, sprak Lamme, plundert niet, signoorkens en pagadders, de koning is zoo al kwaad genoeg. De dochter van de borduurster heeft het tot mijnen vriend Uilenspiegel gezegd. Plundert niet, mijne heeren!

Maar het gemeen konde hen niet hooren.

De onbekenden riepen:

- Ze moet beneden! In de Schelde, de houten heiligen. Hout drijft toch boven!

Uilenspiegel klampte zich aan den preekstoel vast en riep te vergeefs:

- Signoorkens en pagadders, duldt de plundering niet! Brengt uwe stad niet ten onder!

En hij wierd van daar weggerukt met gekwetst gelaat, gescheurde wambuis en hoos, hoewel hij zich dapper verweerd had met vuisten en voeten. En heel bebloed, hield hij niet op te roepen:

- Duldt de plundering niet.

Maar het was te vergeefs.

De onbekenden en het grauw van de stad liepen tegen het hek van het koor aan, hetwelk zij braken al roepend:

- Vive de geus!

Allen begonnen te breken, te plunderen, te vernielen. Vóór middernacht was die groote kerk, in dewelke zeventig altaren, allerhande schoone schilderijen en kostbaarheden waren, teenemaal ledig. De altaren werden aan stukken geslagen, de beelden neergetrokken en al de sloten gebroken.

Als er niets meer te breken viel, trokken de onbekenden naar de Minderbroeders, de Franciscanen, St-Pieters, St-Andries, St-Michiels, St-Pieters op den Pot, den Burg, de Fawkens, de Witte-Zusters, de Grijze-Zusters, de Derde-Orde, de Predikheeren en al de kerken en kapellen van de stad, om er te werk te gaan als in Onze-Lieve-Vrouwekerk. Zij namen waskeersen en flambeeuwen weg en liepen aldus overal rond.

En onder hen was geen getwist noch krakeel; geen hunner wierd gekwetst in die groote afbraak van steen, van hout en andere stoffen.

Zij boden zich aan in den Haag om er de beelden en altaren weg te nemen, zonder dat daar noch elders de protestanten hun hulp leenden.

In den Haag, vroeg de magistraat hun, waar hunne lastgeving was.

- Hier, sprak een hunner, en hij sloeg op zijn hart.

- Hoort gij, signoorkens en pagadders, hunne lastgeving? sprak Uilenspiegel die het feit vernomen had. Er is dus iemand die hun heet van te werk te gaan als heiligschenners! Als een dief mijne hut binnendringt, zal ik doen als de magistraat van den Haag, en zal ik, mijn hoedeken afnemend, vragen: Lieve schelm, beminnelijke di per, eerbiedwaardige roover, waar is uwe lastgeving? Hij zal mij zeggen, in zijn hart dat dorst naar mijne have. En ik zal hem al mijne sleutels ter hand stellen. Zoekt, zoekt aan wie die plundering voordeel brengt. Mistrouwt den Rooden Hond; de misdaad is begaan, de beteugeling zal volgen. Mistrouwt den Rooden Hond. Het groot steenen kruisbeeld is aan stukken geslagen. Mistrouwt den Rooden Hond!

Als hij wist dat de Groote Raad van Mechelen, door den mond

van zijnen voorzitter Viglius geboden had geenerlei verzet aan de beeldstormerij te bieden, sprak Uilenspiegel:

- Laas! de oogst is rijp voor de Spaansche maaiers. De hertog! de hertog nadert! Vlamingen, de zee, de zee der wrake wast. Arme vrouwen en meidekens, vlucht den put. Arme mannen, vlucht de galg, het vuur en het zweerd! Philips wil het bloedige werk van keizer Karel voltooien. De vader zaaide dood en ballingschap; de zoon heeft gezworen dat hij liever over een kerkhof dan over een kettervolk heerscht. Vlucht, daar zijn de beul en de grafmakers.

Het volk luisterde naar Uilenspiegel, en honderden gezinnen verlieten de steden, en de wegen waren vervuld met karren vol huisraad van degenen die in ballingschap gingen.

En Uilenspiegel ging overal, gevolgd door Lamme, die jammerend zocht naar zijne vrouw.

En te Damme weende Nele bij de uitzinnige Katelijne.

XVI

Als Uilenspiegel, in de maand October, te Gent was, kwam hij Egmond tegen, die gegastreerd had in het edele gezelschap van den abt van Sint-Baafs. Neurend, dede hij droomerig zijn peerd op stap gaan. Eensklaps keek hij op, en zag hij eenen man die met eene brandende lanteerne naast hem ging:

- Wat wilt gij mij? vroeg Egmond.
- Goed, antwoordde Uilenspiegel, zooveel goed, als eene brandende lanteerne kan geven.
- Ga heen en laat mij, sprak de graaf.
- Ik zal niet gaan, antwoordde Uilenspiegel.
- Moet gij dan van de zweep hebben?
- Ik wil er wel tienmaal van hebben, als ik in uw hoofd zulk eene lanteerne kan steken dat gij klaar ziet tot in 't Escuriaal.
- Ik heb zaken met uwe lanteerne noch met 't Escuriaal, antwoordde de graaf.

- Hewel, antwoordde Uilenspiegel, ik kan mij niet houden U een goeden raad te geven.

Hij greep het peerd des graven bij den teugel en, terwijl het sloeg en steigerde, sprak hij:

- Heere, gedenk toch dat gij thans goed op uw peerd danst en dat uw hoofd ook zeer goed op uwe schouderen danst; maar de koning wil, naar men zegt, dien schoonen dans onderbreken, U uw lijf laten, maar uw hoofd nemen om het zoo verre van hier te doen dansen dat gij het nimmermeer krijgen kunt. Geef mij een gulden, ik heb hem verdiend.

- Van de zweep, als gij niet wegkomt, slechte raadgever.

- Heer, ik ben Uilenspiegel, zoon van Klaas, die levend verbrand wierd voor het geloof, en van Soetkin die stierf van verdriet. De assche die klopt op mijne borst zegt mij dat Egmond, de dappere krijgsman, met de gendarmerie die hij aanvoert, tegen den hertog van Alva zijne drijmaal zegevierende troepen kan stellen.

- Ga heen, antwoordde Egmond, ik ben geen verrader.

- Red onze landen, gij alleen vermoogt het, sprak Uilenspiegel.

De graaf wilde hem slaan met zijne zweep; doch Uilenspiegel bleef op de slagen niet wachten, vluchtend riep hij nog:

- Eet lanteernen, eet lanteernen, heer graaf. Red onze landen.

Op een anderen dag hield Egmond stil voor de afspanning het *Bont Verken*, gehouden door eene lieftallige bazinne van Kortrijk, het Muizeken geheeten.

De graaf stond recht op zijne stijgbeugels en riep:

- Is er iemand?

Uilenspiegel, die bij 't Muizeken diende, kwam voor met eenen tinnen beker in eene hand en in de andere eene bottel vol rooden wijn.

De graaf herkende hem:

- Ha, zijt gij daar, ongeluksvoorspeller, sprak hij.

- Heere, antwoordde Uilenspiegel, kunt gij mij zeggen wat het roodst is, óf de wijn die door de keel vloeit óf het bloed dat uit den hals stroomt? Dat was wat mijne lanteerne vroeg.

De graaf antwoordde niet, dronk, betaalde en vertrok.

XVII

Elk gezeten op een ezel, gekregen van Simon Simonsen, een der getrouwen van den prins van Oranje, reden Uilenspiegel en Lamme overal rond om den poorters kond te geven van de zwarte inzichten van den bloedigen koning en tijdingen uit Spanje te vernemen.

Zij verkochten groenten, waren gekleed als boeren en liepen de markten af.

In het terugkeeren van de markt van Brussel, zagen zij in een steenen huis, op de Kareelkaai, in eene lage kamer, eene dame gekleed in samijt[1], met eene schoone borst en heldere, levende oogen.

Zij sprak tot eene jonge en poezele keukenmeid:

- Gij zult eene goede klont boter in de pan moeten smelten, want van dien ijzersmaak houd ik niet.

Uilenspiegel stak zijn neus voor het venster.

- Ik wel, sprak hij, want eene hongerige maag is geenszins kieskeurig.

De dame keerde zich om en sprak:

- Wat is dat voor een manneken dat zich met mijne keuken bemoeit?

- Eilaas! schoone dame, sprak Uilenspiegel, liet gij mij er een weinig mede bemoeien in uw gezelschap, ik leerde U gerechten uit verre landen bereiden, die onze damen niet kennen.

Vervolgens zuchtte hij:

- Ik heb dorst.

(1) Zwart satijn.

- Naar wat? vroeg zij.

- Naar U, sprak hij.

- Hij is schoon, zei de keukenmeid tot de dame. Willen wij hem binnenlaten, dat hij ons zijne avonturen vertelle?

- Maar zij zijn getweeën.

- Ik gelast mij met één, hernam de keukenmeid.

- Mevrouw, sprak Uilenspiegel, 't is waar, we zijn getweeën, ik en mijn arme Lamme, die geen honderd pond op den rug kan dragen, doch gemakkelijk met vijfhonderd pond eten en drinken op de maag loopt.

- Jongen, zei Lamme, spot niet met mij, 't is al ongelukkig genoeg dat mijn buik mij zoo duur kost om te vullen.

- Vandaag zal hij U geen duit kosten, sprak de dame. Komt binnen getweeën.

- Maar, sprak Lamme, er zijn ook twee ezels op dewelke wij zitten.

- In den stal van den grave van Meghem is er geene haver te kort, antwoordde de dame.

De keukenmeid liet heure pan staan en bracht Uilenspiegel en Lamme in de koer, en de ezels begonnen seffens te balken.

- Ze rieken eten en schateren van vreugde, de arme dieren, sprak Uilenspiegel.

Als beiden van hunne ezels waren gestegen, sprak Uilenspiegel tot de keukenmeid:

- Zoudt gij van een ezel gelijk ik willen weten, als gij een ezelinnetje waart?

- Ik zou van een jongen met een vroolijk gezicht willen weten, als ik eene vrouw was, antwoordde zij.

- Wat zijt gij dan, als gij vrouw noch ezelin zijt? vroeg Lamme.

- Eene maagd, sprak zij, eene maagd is geene vrouw, en geene ezelin even min: begrijpt gij, dikzak?

Uilenspiegel sprak tot Lamme:

- Gij moet heur niet gelooven, 't is een deugnietje en een

duivelinneken. Belzebuth heeft ze van nu af aan verkoren tot zijne gezellin in de helle.

- Leelijke spotter, antwoordde de keukenmeid.

De dame sprak:

- Drink eerst eene pint bruinbier, eet een stuk hesp, snijd van dien bout, begin die pastei en proef die salade.

Uilenspiegel vouwde de handen te zamen:

- Hesp, sprak hij, is goede spijze; bruinbier, hemelsche drank; hamelbout, goddelijk vleesch; eene pastei die men begint doet van genoegen de tong in den mond trillen, eene vette salade is een vorstelijk gerecht. Doch zalig is hij, die uwe schoonheid tot avondmaal krijgt.

- Hoor hem eens bezig. Toe, eet, ondeugende jongen!

Uilenspiegel antwoordde:

- Zou ik niet beginnen niet de dankzegging?

- Neen, sprak zij.

Maar Lamme was jammerlijk aan 't zuchten:

- Ik heb honger.

- Gij zult eten krijgen, sprak de schoone dame, vermits gij U over niets anders bekommert dan over uwen buik.

- Ha! mijne vrouw, zuchtte Lamme, als om heur gezegde te logenstraffen.

Maar die woorden misnoegden de meid. Lamme en Uilenspiegel aten buik sta bij en dronken als tempeliers. En de dame gaf dien nacht nog te eten aan Uilenspiegel en ook 's anderen daags en de volgende dagen.

De ezels kregen een dubbel maatje haver en Lamme dubbel rantsoen. Eene week lang bleef hij in de keuken geplakt en sloeg hij menigerhande schotels naar binnen, maar hij hield zich niet bezig met de meid, want hij dacht te veel aan zijne vrouw.

Dat maakte de dienstmaagd grammoedig en ze zei dat het schand was de menschen al dien last aan te doen, om uitsluitend te denken aan zijn vettigen buik.

Middelerwijl leefden Uilenspiegel en de dame op den vriendelijksten voet. Eens zegde zij tot hem:

- Thijl, zoudt gij de verdediging nemen uwer gemartelde broederen?

- De assche van Klaas klopt op mijne borst, antwoordde Uilenspiegel.

- Zoo zijt gij schoon, riep zij uit. Maar wie is die Klaas?

Uilenspiegel antwoordde:

- Mijn vader, die voor het geloove verbrand wierd.

- De grave van Meghem gelijkt geenszins aan U, sprak zij; hij wil eene lating toedienen aan de stad die ik minne, want ik ben van Antwerpen, de zeeghaftige stede. Weet dus dat hij overeengekomen is met Scheyf, den raadsheer van Braband, om zijne tien vendels voetvolk in Antwerpen te brengen.

- Dat zal ik den poorters ter kennisse brongen, sprak Uilenspiegel; ik ga dadelijk op weg, rap als de wind.

En hij ging er heen, en 's anderen daags waren de poorters te wapen.

Doch Uilenspiegel en Lamme, die hunne ezels op stal gezet hadden bij eenen pachter van Simon Simonsen, moesten zich schuil houden, uit vreeze voor den grave van Meghem die hen overal dede zoeken om ze te hangen; want hij had vernomen dat twee ketteren zijn vleesch gegeten en zijn wijn gedronken hadden.

Hij was jaloersch, en zeide het tot de schoone dame die knarsetandde van gramschap, weende en wel zeventien reizen flauw viel. De keukenmeid volgde haar voorbeeld, maar zoo dikwijls niet en verklaarde op heur aandeel in 't hemelrijk en heurer ziele zaligheid dat zij en hare mevrouw niets gedaan hadden dan den afval van 't eetmaal gegeven aan twee armzalige pelgrims die, op magere ezels gezeten, voor het keukenvenster waren komen staan, - en meer niet.

En dien dag vloeiden er zoovele tranen, dat de grond teenemaal nat was. Dit ziende, schonk messire van Meghem geloof aan hare woorden.

Lamme dorst niet meer teruggaan naar het huis van den

edelen heere, want telkens dat de keukenmeid zijn neus zag, begon zij te zuchten en te jammeren: Ha! mijne vrouw!

En hij was mistroostig, ter wille van het eten; doch Uilenspiegel bracht hem altijd eenige lekkere brokskens mede, want hij drong in het huis langs de Sinte-Katelijnestraat, en hield er zich op den zolder verscholen.

's Anderen daags na de vespers beleed de grave van Meghem aan de schoone vrouwe dat hij besloten had vóór den dageraad zijne gendarmerie in 's Hertogenbosch te doen dringen. Vervolgens viel hij in slaap. De schoone vrouw liep naar den zolder om Uilenspiegel kond te geven van hetgene zij wist.

XVIII

Uilenspiegel dede eene pelgrimspij aan en vertrok, op staanden voet, zonder geld, zonder mondbehoeften, naar 's Hertogenbosch, om de poorters te verwittigen. Hij was van zin een peerd te nemen bij Jeroen Praet, broeder van Simon, voor denwelken hij brieven des prinsen had, om van daar op grooten draf langs de binnenwegen naar 's Hertogenbosch te rijden.

Op den steenweg, zag hij eene bende huurlingen achter zich aanstappen. Hij was zeer verschrikt, ter wille van de brieven.

Maar vast besloten den tegenspoed het hoofd te bieden, bleef hij staan om onze-vaders te mompelen; als zij bij hem waren, ging hij mede met hen en alzoo vernam hij dat zij naar 's Hertogenbosch trokken.

Een Waalsch vendel opende den marsch. Aan het hoofd reden de kapitein Lamotte met zijne wacht van zes hellebaardiers; vervolgens, naar rangorde, de vendrig met eene kleinere wacht, de provoost, zijne hellebaardiers en zijne twee vangmannen, het hoofd van de wacht, de trosbewaarder, de beul en zijn knecht, en pijpen en tamboerijnen hielden een oorverdoovend gerucht.

Vervolgens kwam een Vlaamsch vendel van tweehonderd soldaten, met zijn kapitein, zijn vendrig, en verdeeld in twee

afdeelingen van honderd man, elk aangevoerd door de bent-serjanten, en onderverdeeld in rotten, geleid door tiendeniers of rotmeesters. De provoost en zijne stokknechten wierden mede voorafgegaan door pijpers en tamboerijnslagers, die bliezen en roffelden om 't hardst.

Achter hen reden twee wagens, vol schoone, gichelende meisjes, de lieven der soldaten. Joelend, dartelend, schaterend, etend, drinkend en dansend, volgden de schoone, dolle meisjes den legertros.

Er waren er die gekleed waren als landsknechten, maar in fijn, helderwit lijnwaad, uitgesneden aan de borst, uitgebekt aan mouwen en beenen, aan het wambuis, zoodat men haar lieflijk vleesch konde zien; op het hoofd droegen zij fijn lijnwaden mutsen, met goud afgelegd, en met schoone wapperende struisvogelpluimen. Aan hare gordelbanden van goudlinnen, opgekruld met rood satijn, hingen de goudlakensche scheeden harer dolkmessen. En hare schoenen, kousen en hoozen, hare wambuizen, rijgsnoeren waren van witte zijde en van klatermeerse[1].

Andere waren insgelijks als landsknechten gekleed, doch in blauwe, groene, scharlaken, paarse, karmozijnen stoffen, uitgebekt, geborduurd en met wapenen versierd, naar alle grillen en vindingen. En allen droegen op den arm het roode schijfje, tot teeken van het bedrijf dat zij uitvoerden.

De *hoerwijfel*, haar serjant, wilde haar het zwijgen opleggen; maar zij deden hem lachen door heure geestige woorden en bekoorlijke gebaren, en naar zijne vermaningen luisterden zij niet.

Uilenspiegel, in zijne pelgrimspij, ging naast de twee vendels, gelijk eene speelboot naast een oorlogschip. En hij knauwde steeds voort onze-vaders.

Eensklaps sprak Lamotte tot hem:

- Waarheen gaat gij aldus, reizende pelgrim?

(1) Klatergoud.

- Heer kapitein, antwoordde Uilenspiegel die honger had, wijlent bedreef ik eene groote zonde, en 't kapittel van Onze-Lieve-Kerk veroordeelde mij, te voet naar Rome vergiffenis te gaan vragen aan den Heiligen Vader, die ze mij verleende. Nu kom ik wit gewasschen in deze landen terug, op voorwaarde onderwege de Heilige Mysteriën te prediken voor alle soldaten die ik zoude ontmoeten, dewelke mij, in ruil mijner sermoenen, brood en vleesch moeten geven. En aldus preekend, voorzie ik in mijn armzalig bestaan. Wilt gij mij de toelating schenken, bij de eerste pleisterplaats mijne gelofte te houden?

- Ja, sprak messire van Lamotte.

Zich broederlijk mengend onder Walen en Vlamingen, vergat Uilenspiegel niet, van tijd tot tijd, naar de brieven onder zijn wambuis te tasten.

De lustige deernen riepen hem toe:

- Pelgrim, schoone pelgrim, kom hier en toon ons den gloed uwer rede.

Uilenspiegel naderde haar en zeide vol zedigheid:

- Zusteren in Christus, spot niet met een armen pelgrim die allerwegen het heilig geloof voor de soldaten moet preeken.

En met de oogen verslond hij de lieve meidekens.

Maar de lustige wijven staken hare blijde gezichten door de gaten van het zeil van den wagen.

- Ge zijt wel jong, spraken zij, om voor de soldaten te preeken. Kom in onze wagens, wij zullen eene blijdere taal tot U spreken.

Uilenspiegel had geerne gedaan als zij zeiden, maar hij dorst niet, ter wille van de brieven; reeds hadden twee van de vrouwen hare ronde, blanke armen uit den wagen gestoken, om hem op te trekken, maar de *hoerwijfel*, die jaloersch was, snauwde tot Uilenspiegel:

- Als gij niet wegkomt, kap ik uw hoofd af.

En Uilenspiegel verwijderde zich van den wagen, onderop dorstige blikken werpend naar de frissche deernen, die de zonne met licht overstroomde.

Hebt gij hem zien voorbijgaan? (Blz. 320) **20**

Men kwam te Berchem. Philips de Lannoy, heere van Beauvoir, aanvoerder der Vlamingen, bevool daar halt te houden.

Te dier plaatse stond een eik van middelbare grootte, met een enkelen tak, gebroken in 't midden, aan denwelken men, eene maand geleden, een wederdooper had gehangen.

De soldaten bleven staan, de marketenters kwamen bij hen, om hun brood, vleesch, wijn, bier en allerhande toespijzen te verkoopen. Aan de lustige wijvekens verkochten zij suikergebak, kasterlings, amandelen, taartjes. Als Uilenspiegel dat zag, kreeg hij nog grooteren honger.

Vlug als een aap, klom Uilenspiegel op den boom en zette hij zich op den dikken tak, zeven voet boven den grond. Daar sloeg hij zich met eene geeselkoord, terwijl de soldaten en hun lieven zich rond hem kwamen scharen.

- In den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geeste, sprak hij. Amen! Er staat geschreven: Wie aan den arme geeft, leent aan God: dappere krijgslieden, en gij ook, schoone damen, leent aan God, 't is te zeggen, geeft mij brood, vleesch, wijn, bier, als gij wilt, en taartjes als gij er missen kunt, en God die rijk is, zal U alles dubbel teruggeven, in stukken ortolanen, beken malvezij, bergen kandijsuiker en teilen rijstpap, die gij in 't hemelrijk zult eten met zilveren lepels.

Vervolgens jammerend:

- Ziet gij niet door welke wreede smarten ik het beproef, vergiffenis mijner zonden te bekomen? Zoudt gij de bijtende pijn dier geeseling niet lenigen, die tot bloedens mijn rug kwetst?

- Wat is dat voor een zot? vroegen de soldaten.

- Mijne vrienden, antwoordde Uilenspiegel, zot ben ik niet, doch boetveerdig en stervend van honger; want terwijl mijn geest zijne zonden beweent, beweent mijn buik het gebrek aan smakelijke spijzen. Brave soldaten en gij, schoone meidekens, daar tusschen U zie ik vette hesp, gebraden ganzen, worsten, wijn, bier en taartjes, in grooten getale. Hebt gij niets voor den armen pelgrim?

- Ja, ja, spraken de Vlaamsche soldaten, zijn smoel bevalt ons.

En allen wierpen stukken eten naar hem. Op zijn tak gezeten, hield Uilenspiegel niet op met knauwen en spreken.

- De honger, sprak hij, maakt den mensch weerbarstig aan het gebed, doch een stuk hesp neemt die kwade stemming dadelijk weg.

- Pas op uw hoofd! riep een serjant, terwijl hij eene halfvolle flesch naar hem wierp.

Uilenspiegel greep de flesch en, met kleine slokjes drinkend, sprak hij:

- Zoo razende honger schadelijk is voor 't lichaam des menschen, is er nog iets dat even nadeelig is, te weten de angst van den armen pelgrim die van goedhartige soldaten een klein stukje hesp en eene bottel bier kreeg. Want gewoonlijk is de pelgrim sober van aard, en zoo hij dronk met weinig eten in het lijf, ware hij dadelijk dronken.

Terwijl hij sprak, ving hij nu eene ganzebil.

- In de lucht weidevisch vangen, sprak hij, is iets wonderbaars. Maar de vangst is verdwenen in mijn keelgat. Wat is er gretiger dan droog zand? Eene onvruchtbare vrouw en eene hongerige maag.

Plotselings voelde hij de punt van eene hellebaard in zijne bil steken. En eenen vendrig hoorde hij zeggen:

- Versmaden de pelgrims nu hamelbout?

Uilenspiegel zag op de punt van de hellebaard een groot stuk hamelbout steken.

Hij nam het en sprak:

- Uit medelijden trek ik dit stuk hamelbout van dat wapen. Van het mergbeen zal ik eene pijp maken om uwen lof te bezingen, goedhertige hellebaardier.

Nochtans, ging hij voort, terwijl hij het been afknaagde, wat is een bout, hij moge nog zoo lekker en sappig wezen, als den armen pelgrim geen vriendelijk taartje komt toelachen?

Terwijl hij dus sprak, sloeg hij de hand voor het gezicht, want twee taartjes die uit de vrouwengroep kwamen, vlogen het een op zijn oog, het andere op zijne kaak. De meisjes schaterden en Uilenspiegel antwoordde:

- Wel bedankt, lieve meidekens, die mij confituur-kusjes zendt.

Maar de taartjes waren ten gronde gevallen.

Plotselings roffelden de trommels, bliezen de pijpen en zette'n de soldaten zich weder op marsch.

Messire van Beauvoir zegde tot Uilenspiegel dat hij van den boom moest komen om nevens de soldaten te stappen. Doch Uilenspiegel had op honderd uren van daar willen zijn, want uit de woorden van eenige soldaten maakte hij op dat hij verdacht voorkwam en dat zij hem weldra voor een spion zouden nemen; toen zouden zij hem aftasten, en dit was zeker de galge, als ze zijne brieven ontdekten.

Hij liet zich dus in eene gracht vallen en riep:

- Medelijden, heeren soldaten, mijn been is gebroken, ik zal niet meer kunnen gaan, laat mij meerijden in den wagen der vrouwen.

Maar hij wist dat de *hoerwijfel* het niet zou gedoogen.

Van op haren wagen, riepen de vrouwen:

- Ja, kom, schoone pelgrim, kom bij ons. Wij zullen U minnen, U streelen, U kussen, en op een dag zult gij genezen zijn.

- Ik weet het, sprak hij, vrouwenhanden zijn hemelsche balsem voor alle de wonden.

Maar de jaloersche *hoerwijfel* sprak tot messire van Lamotte:

- Messire, ik geloof dat die pelgrim den spot met ons drijft, en dat zijn been maar alleen gebroken is, om met de vrouwen mede te rijden. Beveel dat men hem op den weg late liggen.

- Zoo zal geschieden, sprak messire van Lamotte.

En men liet Uilenspiegel liggen in de gracht.

Eenige soldaten die meenden dat zijn been waarlijk gebroken was, hadden spijt dat men hem zoo maar liet liggen, want ze

vonden hem een lustigen kwant. Zij gaven hem vleesch en wijn voor twee dagen. De meisjes hadden hem geerne geholpen, doch wijl zij niet mochten, smeten zij hem al de kasterlings die zij nog hadden.

Als de troep verre was, koos Uilenspiegel het hazenpad. Hij kocht een peerd en rende vlug als de wind, over wegen en paden naar 's Hertogenbosch.

Bij de tijding van de komst der heeren Beauvoir en Lamotte, grepen die van de stad, ten getale van achthonderd, naar de wapenen; zij kozen aanvoerders en zonden Uilenspiegel, in kooldrager gekleed, naar Antwerpen om hulp te vragen aan den machtigen Brederode.

En de soldaten der heeren Lamotte en Beauvoir konden niet binnen in 's Hertogenbosch, de wakkere stede, die zich dapper te weer stelde.

XIX

De volgende maand gaf zekere doktor Agileus twee gulden aan Uilenspiegel en brieven met dewelke hij moest gaan bij Simon Praet, die hem zoude zeggen wat hij te doen had.

Uilenspiegel kreeg bij Praet eten en slapen. Zijn slaap was goed, zoo goed als zijne jeugdige tronie; Praet, daarentegen, die schraal was en een droevig gezicht zette, scheen altoos in nargeestige gedachten verslonden. En Uilenspiegel was verwonderd als hij, 's nachts, bij toeval wakker wordend, hoorde kloppen met een hamer.

En hij mocht nog zoo vroeg opstaan, Simon Praet was altijd vóór hem op, en droever was zijn gelaat, en somberder zijne blikken; zij blonken als die van een man die zich bereidt tot sterven of strijden.

Somtijds loosde Praet eenen zucht, vouwde hij de handen biddend te zamen en steeds scheen hij vol verontwaardiging. Zijne vingeren, alsook zijn hemd en zijne armen, waren vettig en zwart.

Uilenspiegel wilde weten van waar de hamerslagen, de zwarte armen en Praets neerslachtigheid kwamen. Op een avond dat hij in de taveerne de *Blauwe Gans* was gebleven, in gezelschap van Simon, die er zijns ondanks gegaan was, gebaarde hij zoo dronken te zijn en zulke pijn in het hoofd te hebben, dat hij zich onverwijld te bedde moest begeven.

En Praet bracht hem neerslachtig naar huis.

Uilenspiegel sliep op den zolder, bij de katten; het bed van Simon was beneden, tegen den kelder.

Uilenspiegel die zijne dronkenschap bleef voorwenden, klom waggelend de trap op, en gebaarde schier te vallen, als hij naar de koord greep. Simon kwam hem ter hulp als een broeder, met teedere zorgen. Hij legde hem slapen, had medelijden met hem en bad God dat hij hem zijne dronkenschap zoude vergeven. Toen ging hij beneden en weldra hoorde Uilenspiegel hetzelfde geklop, dat hem zoo dikwijls gewekt had.

Zonder gerucht stond hij op en daalde hij op de bloote voeten de nauwe treden af; als hij er twee en zeventig geteld had, stond hij voor eene kleine deur, die met eene spleet openstond, door dewelke men licht zag.

Simon drukte losse vellen papier met oude letteren uit den tijd van Laurens Coster, den uitvinder van de edele drukkunst.

- Wat doet gij daar? vroeg Uilenspiegel.

Verschrikt gaf Simon hem tot antwoord:

- Klaag mij aan, als gij van den duivel zijt: ik zal sterven; maar zijt gij van God, dat uw mond het gevang uwer tong zij.

- Ik ben van God, antwoordde Uilenspiegel, en wil U geenerlei kwaad. Maar wat doet gij daar?

- Ik prent Bijbels, antwoordde Simon. Want als ik, om vrouw en kinderen te spijzen, 's daags de booze en wreede edicten Zijner Majesteit drukken moet, 's nachts ben ik de zaaier van 't echte woord Gods en herstel ik het kwaad dat ik bedrijf binst den dag.

- Gij zijt braaf en moedig, sprak Uilenspiegel.

- Ik heb het geloof, antwoordde Simon.

Inderdaad, uit die heilige drukkerij was het dat de Vlaamsche, bijbelen kwamen die verspreid werden in Braband, in Vlaanderen, in Holland, in Zeeland, Utrecht, Noord-Braband, Overijsel, Gelderland, tot den dag waarop Simon veroordeeld werd tot het schavot, aldus aan Christus en de gerechtigheid zijn leven offerend.

XX

Simon vroeg eens aan Uilenspiegel?

- Hebt gij moed, broeder?

- Ik heb er genoeg, antwoordde Uilenspiegel, om eenen Spanjaard te geeselen tot dat de dood er op volge, om een moordenaar te dooden, een beul onschadelijk te maken.

- Zoudt gij, vroeg de drukker, geduld genoeg hebben om in eenen schoorsteen te blijven, ten einde te luisteren wat in eene kamer gezegd wordt?

Uilenspiegel antwoordde:

- Wijl ik door de gratie Gods stevige lenden en fikse beenen bezit, kan ik, als de katten, blijven staan waar ik wil.

- Hebt gij geduld en geheugen? vroeg Simon.

- De assche van Klaas klopt op mijne borst, antwoordde Uilenspiegel.

- Nu, luister, sprak de drukker; neem deze aldus geplooide speelkaart en ga naar Dendermonde, daar zult gij tweemaal hard en eenmaal zachtjes kloppen aan de deur van het huis, van hetwelk de gevel hierop is geteekend. Iemand zal opendoen en U vragen of gij de schouwvager zijt; gij zult antwoorden dat gij mager zijt en de kaart niet verloren hebt. En gij zult ze hem toonen. Dan, Thijl, moet gij doen wat er hoeft. Groote rampen zweven over Vlaanderenland. Men zal U eene schouw toonen die op voorhand bereid en gevaagd is, daar zullen goede krammen voor uwe voeten zijn en, om te zitten, een berd dat stevig vastgemaakt is. Als degene die U opengedaan heeft, U

zegt van in de schouw te kruipen, zult gij het doen, en zult gij daar stil blijven wachten. Adellijke heeren zullen daar bijeenkomen in de kamer, voor de schouw in dewelke gij zijn zult. Het zijn Willem de Zwijger, de prins van Oranje, de graven van Egmond, van Hoorne, van Hoogstraten en Ludwig van Nassau, de dappere broeder des Zwijgers. Wij, hervormden, willen weten wat die heeren willen en kunnen ondernemen voor de redding onzer landen.

Nu, den eersten April, dede Uilenspiegel zooals men hem had geheeten. Hij was tevreden te zien dat er geen vuur in den heerd brandde en zeide tot zich zelven dat hij des te beter zoude hooren als er geen rook was.

Weldra werd de deur van de kamer geopend, en hij voelde een tocht door de schouw trekken. Doch hij liet zich hierdoor niet ontmoedigen, integendeel, hij zeide dat het frisch was.

Vervolgens hoorde hij de heeren van Oranje, van Egmond en de anderen de kamer binnentreden. Zij begonnen te spreken over hunne vreeze, over de gramschap des konings en over het slecht beheer van 's lands gelden en penningen. Een hunner sprak op bitsen, hoogmoedigen, helderen toon. Het was Egmond. Uilenspiegel herkende hem, gelijk hij ook Hoogstraten herkende aan zijne heesche stem; graaf Lodewijk van Nassau aan zijne mannelijke, krijgshaftige taal; en de Zwijger aan de langzame wijze waarop hij zijne woorden uitsprak, alsof hij elk hunner vooraf wilde wegen.

Graaf van Egmond vroeg waarom men hen eene tweede reize bijeenriep, terwijl zij te Hellegat hadden kunnen beslissen wat er te doen stond.

Hoorne antwoordde:

- De uren loopen snel voorbij, de koning wordt grammoedig, wij moeten ons wel wachten van te talmen.

Toen sprak de Zwijger:

- De landen verkeeren in gevaar; wij moeten ze verdedigen tegen de aanvallen van vreemde strijdmachten.

Egmond antwoordde driftig dat hij het zonderling vond dat de koning of meester een leger meende te moeten zenden, als wanneer alles bevredigd was door de zorgen der heeren en namelijk door de zijne.

Maar de Zwijger sprak:

- Philips heeft in de Nederlanden veertien benden, waarvan al de soldaten verkleefd zijn aan hem, die hen aanvoerde te Gravelingen en te Saint-Quentin.

- Ik begrijp niet, sprak Egmond.

De prins hervatte:

- Ik wil er niets bijvoegen, maar aan U en de andere vergaderde heeren zal lezing gegeven worden van zekere brieven, die van den armen gevangene Montigny, om te beginnen.

In zijne brieven, schreef messire van Montigny:

'De koning is uiterst vergramd over hetgeen in de Nederlanden gebeurd is, en op tijd en stond zal hij de daders der woelingen straffen.'

Daarop zei Egmond dat het koud was en men diende een groot houtvuur aan te steken. Zoo werd gedaan, terwijl beide de heeren spraken over de brieven.

Het vuur ging niet, ter wille van het al te groot beletsel dat de schouw versperde, en de kamer was vol rook.

Hoestend las toen de graaf van Hoogstraten de onderschepte brieven van den Spaanschen gezant te Parijs, don Francis d'Alava, aan de landvoogdes geschreven.

'De gezant, sprak hij, schrijft dat al het kwaad dat in de Nederlanden overkomt, te wijten is aan de heeren van Oranje, van Egmond en van Hoorne. Gij moet, schreef hij, hen in den waan brengen dat Zijne Majesteit die verraders voor zijne trouwste dienaren houdt. De hertogin werd dus gelast dezelfde houding jegens dit drijtal aan te nemen, als de koning jegens de Nederlandsche gezanten, Bergen en Montigny aangenomen had, wien hij de meeste voorkomenheid bewees, doch die hij onophoudelijk liet bewaken en die hij zeker niet levend uit Spanje zoude laten ontsnappen.'

- Ha! sprak Uilenspiegel, ik heb nog liever in eene rookende schouw in Vlaanderenland, dan in een goed verlucht gevang in Spanje te zitten; want daar verrijzen schavotten tusschen de vochtige muren.

De gezant van Spanje voegde er bij dat de koning in Madrid gezegd had:

'Door al hetgeen in de Nederlanden voorgevallen is, is onze koninklijke faam verminderd, de dienst van God verlaagd, en nog liever zullen wij al onze andere landen in de waagschaal stellen, dan een dergelijk oproer ongestraft te laten. Wij zijn besloten in eigen persoon naar de Nederlanden te gaan en de hulp des Pausen en des keizers te vorderen. Het kwaad van heden moet het goede van morgen baren. Wij zullen de Nederlanden onder onze algeheele gehoorzaamheid terugbrengen en zullen er, naar eigen believen, staat, godsdienst en regeering wijzigen.'

- Ha! koning Philippus, sprak Uilenspiegel tot zich zelven, kon ik u naar eigen believen wijzigen, zeker zoudt gij, onder mijn Vlaamschen stok eene merkelijke wijziging ondergaan aan uwe dijen, armen en beenen; ik zou uwen kop met twee nagelen in het midden van uwen rug vastmaken, opdat gij aldus het kerkhof kondt zien dat gij achter U laat en naar eigen believen uw liedeken van gewelddadige wijziging zoudt kunnen zingen.

Wijn werd opgebracht. Hoogstraten stond recht en sprak: 'Ik drink op onze landen!' Allen deden als hij, die er bijvoegde, terwijl hij zijn ledigen beker nederzette: 'De rampspoed is gekomen voor den Belgischen adel. Wij moeten middelen beramen om ons te verdedigen.'

Hij wachtte een antwoord en keek naar Egmond; deze sprak echter geen woord.

Maar de Zwijger sprak:

- Wij zullen wederstaan, als Egmond die te Saint-Quentin en te Gravelingen Frankrijk tweemaal beven dede, en die alle

gezag over de Vlaamsche soldaten bezit, ons helpen wil om den Spanjaard te beletten in onze landen te komen.

Messire van Egmond antwoordde:

- Ik heb een al te eerbiedigen dunk van den koning om te meenen dat wij ons als rebellen tegen hem moeten wapenen. Dat zij die zijne gramschap duchten, deze landen verlaten. Ik zal blijven, want zonder zijne hulp kan ik niet leven.

- Philippus kan zich snoodelijk wreken, sprak de Zwijger.

- Ik heb vertrouwen, antwoordde Egmond.

- Ook voor uw hoofd? vroeg Lodewijk van Nassau.

- Mijn hoofd, mijn lijf en mijne toewijding, sprak Egmond, alles is zijn.

- Bemind en getrouw onderdaan, doe ik als gij, sprak Hoorne.

De Zwijger sprak:

- Men moet de gebeurtenissen voorzien en ze geenszins afwachten.

Toen antwoordde messire van Egmond met drift:

- Te Geeraardsbergen dede ik twee en twintig hervormingsgezinden ophangen. Als de preeken ophouden, als de beeldstormers gestraft worden, zal de woede des konings zich stillen.

- Dat is eene hoop op dewelke men geenszins mag steunen, antwoordde de Zwijger.

- Wapenen wij ons met vertrouwen, sprak Egmond.

- Wapenen wij ons met vertrouwen, sprak Hoorn.

- 't Is met ijzer en geenszins met vertrouwen dat wij ons dienen te wapenen, hervatte Hoogstraten.

Daarop dede de Zwijger teeken dat hij wilde vertrekken.

- Vaarwel, prins zonder land, zegde Egmond.

- Vaarwel, graaf zonder hoofd, antwoordde de Zwijger.

Toen zegde Lodewijk van Nassau:

- De slachter is voor het schaap en de roem voor den moedigen strijder die den grond der vaderen redt!

- Ik mag noch ik wil, sprak Egmond.

- Het bloed van de slachtoffers valle op het hoofd van den hoveling, sprak Uilenspiegel.

De heeren verlieten de kamer.

Toen kwam Uilenspiegel uit zijne schuilplaats; hij ging rechtstreeks bij Praet en vertelde hem wat hij gehoord had.

- Egmond is verrader, God is met den prins, zegde Praet.

De hertog! de hertog te Brussel! Waar zijn de geldkisten die vleugelen hebben?

Derde boek

I

De Zwijger gaat henen, God leide hem!

De twee graven zijn reeds gevangen; Alva belooft aan den Zwijger goedertierenheid en vergiffenis, als hij voor hem wil verschijnen.

Op die tijding sprak Uilenspiegel tot Lamme:

- Op aanzoek van Dubois, procureur-generaal, heeft de hertog gedagvaard binnen drijmaal veertien dagen voor hem te verschijnen: den prins van Oranje, Lodewijk zijn broeder, Hoogstraten, van den Bergh, Kuilenburg, Brederode en andere vrienden des prinsen, onder belofte van goede justitie en goedertierenheid. Luister, Lamme: Een Amsterdamsche jood daagde eens een zijner vijanden uit, op de straat te komen; de uitdager stond op den openbaren weg en de andere was aan een venster.

- Kom eens beneden, riep de uitdager zijn vijand toe, en ik geef U zulken slag op uwen kop dat hij in uwe borstkas zal vallen en dat gij door uwe ribben zult kijken, gelijk een dief door de traliën van zijnen kerker.

De andere antwoordde: - ‘Al beloofdet gij mij honderdmaal zooveel, toch kwam ik niet beneden.’ Zoo kunnen Oranje en de anderen antwoorden. En zij deden het, en weigerden voor Alva te verschijnen. Egmond en Hoorne volgden hun voorbeeld niet. En zwakheid in het vervullen van den plicht roept de ure van God.

II

Te dien tijde werden te Brussel, op de Peerdenmarkt onthalsd de heeren die zich door verrassing hadden willen meester maken van Amsterdam.

En terwijl zij geachttienen naar de strafplaatse gingen en lofzangen zongen, roffelden tamboerijnen van voren en van achteren, heel den weg langs.

En de Spaansche soldaten die hen begeleidden met brandende fakkels, verbrandden er hun lichaam mede op menigvuldige plaatsen. En als zij zich verroerden, ter wille van de pijne, riepen de soldaten: - Hoe, lutheranen, doet het U dan zeer, zoo vrogtijdig te worden verbrand?

En hij die hen verraden had, hiet Dierik Slosse. Hij had hen naar het nog katholieke Enkhuizen gelokt, en hen aldaar aan 's hertogs serjanten overgeleverd.

En zij stierven als helden.

En de koning erfde.

III

- Hebt gij hem zien voorbijgaan? vroeg Uilenspiegel, in houtkapper gekleed, tot Lamme die op dezelfde wijze uitgedost was. Hebt gij den leelijken hertog gezien met zijn plat voorhoofd als dat van een arend, en zijn langen baard dat aan een eind koord, hangend aan de galge, gelijkt? God verworge er hem mede! Hebt gij die spinnekop met heure lange harige pooten

Dood en ondergang maaien. (Blz. 325.) **21**

gezien, die Satan over onze landen braakte? Kom, Lamme, kom; laat ons steenen smijten in heur afzichtelijk net.

- Laas! sprak Lamme, om levend verbrand te worden!

- Kom naar Groenendaal, mijn beste vriend, kom naar Groenendaal; daar is een schoon klooster, waar de Hertogelijke Spin den God van vrede bidt dat hij haar heur werk zou laten volvoeren, dat hij haar als eene raaf in rot vleesch late wroeten. Wij zijn in den vasten, maar de Hertog wil zich van bloed niet onthouden. Kom, Lamme, er zijn vijfhonderd gewapende mannen rond het huis van Ohain; drijhonderd man te voet zijn bij kleine groepen vertrokken en dringen in het Zoniënbosch.

Straks, als Alva aan 't bidden is, zullen wij hem vastgrijpen, hem in eene ijzeren kooi steken en 't ondier aan den prins zenden.

Doch rillend van angst, antwoordde Lamme:

- Groot gevaar, mijn zoon. Groot gevaar! Ik zou U helpen in die onderneming, als mijne beenen zoo zwak niet waren, en mijn buik niet opgezwollen was, ter wille van het zure bier dat zij drinken in Brussel.

Dit gesprek werd gehouden in een hol, gegraven in eene dicht bewassen plaats van het bosch. Door de bladeren starend, zag Uilenspiegel eensklaps de gele en roode kleederen van de soldenieren des hertogs, wier wapenen flikkerden in de zonne, en die te voet door het bosch kwamen.

- Wij zijn verraden, sprak Uilenspiegel.

Als de soldaten uit het gezicht waren, liep hij ijlings naar Ohain. De soldaten lieten hem ongemerkt door, ter wille van zijne kleeding van houtkapper en den last hout dien hij op den rug droeg. Daar stonden al de ruiters te wachten; hij verspreidde het nieuws, allen gingen uiteen en ontsnapten, behalve de heer Bausart d'Armentières die gevat wierd. Van de voetgangers die van Brussel kwamen, vond men geen enkelen. De heer van Bausart moest wreedelijk voor de anderen bekoopen.

En 't was een lafhartige verrader uit het regiment van den heer van Likes die hen allen aangeklaagd had.

Met een hart dat klopte van angst, ging Uilenspiegel te Brussel naar de Beestenmarkt zijne ijselijke folterdood aanschouwen.

En de arme Armentières, op het rad gelegd, kreeg zeven en dertig slagen met eene ijzeren staaf op de beenen, de armen, de handen en voeten, die achter elkander aan stukken wierden geslagen, want de beulen vermaakten zich met hem wreed te doen lijden.

En op de borst kreeg hij den zeven en dertigsten slag, van denwelken hij stierf.

IV

Op een zoeten en helderen Junidag werd te Brussel, op de Groote Markt, vóór het Stadhuis, een schavot opgericht dat met zwart laken behangen was en nevens hetwelk twee hooge palen stonden, met ijzeren pinnen. Op het schavot waren twee zwarte kussens en eene kleine tafel, op dewelke een zilveren kruisbeeld stond.

En op dit schavot stierven, door het zweerd, de edele heeren van Egmond en van Hoorne.

En de koning erfde.

En de gezant van koning Frans I, over Egmond sprekend, zeide:

- Ik heb daar het hoofd zien vallen van hem, die Frankrijk tweemaal dede beven.

En de hoofden der graven wierden op de ijzeren pinnen gestoken.

En Uilenspiegel sprak tot Lamme:

- De lijken en het bloed zijn met zwart laken bedekt. Gezegend zij die, in de zwarte dagen die op handen zijn, het hart hoog en het zweerd recht zullen houden.

V

In dien tijd bracht de Zwijger een leger bijeen, en dede hij de Nederlanden langs drij kanten te gelijk aanvallen.

En Uilenspiegel zeide in eene vergadering van wilde geuzen van Marenhout:

- Op advies van die der inquisitie heeft koning Philippus een iegelijk inwoner der Nederlanden plichtig verklaard aan majesteitsschennis, zoowel om de ketterije aangekleefd, als om dezelve niet bestreden te hebben, en uit hoofde dier afschuwelijke misdaden veroordeelt hij allen, zonder onderscheid van kunne of ouderdom, met uitzondering van hen die met name genoemd zijn, tot de straffen voor diergelijke gruweldaden bepaald; en dit zonder eenige hoop op genade. De koning erft. De dood maait in de rijke streek begrepen tusschen de Noordzee, het graafschap Emden, de rivier Amise, de landen van Westfalen, van Kleef, van Gulik en van Luik, de bisdommen Keulen en Trier, het land van Lotharingen en Frankrijk. De dood maait in een land van drijhonderd veertig uren, in tweehonderd ommuurde steden, in honderd vijftig dorpen die stederecht hebben, op den buiten, in de vlekken en pleinen. De koning erft.

‘Elfduizend beulen zijn niet te veel om dat werk te verrichten, - Alva heet hen soldaten. En de bodem der vaderen is eene slachtbank geworden, gevlucht door de kunsten, verlaten door de getouwen, die alle de ambachtslieden schuwen om den vreemde te verrijken, alwaar men hun toelaat den God van het vrije geweten te aanbidden. Dood en ondergang maaien. De koning erft.

De landen hadden hunne privileges bekomen met macht van geld, gegeven aan behoeftige prinsen; die privileges worden verbeurd verklaard. Volgens de verdragen, gesloten tusschen hen en de vorsten, hadden zij gehoopt te genieten van de rijke

vrucht van hun arbeid. Zij bedriegen zich: de metser bouwt voor den brand, de ambachtsman werkt voor den dief. De koning erft.

Bloed en tranen! de dood maait op de brandstapels, op de boomen die langsheen de groote wegen tot galgen dienen, in de gapende putten in dewelke de arme meidekens levend worden geworpen, in de verdrinkingen der gevangenissen, in de kringen van brandende takkebossen te midden van dewelke de slachtoffers met een stil vuur verbranden, in de gloeiende stroohutten, in dewelke de veroordeelden sterven door den rook en het vuur. De koning erft.

Aldus wilde de Paus van Rome.

De steden zijn vol spionnen, die loeren op hun deel van het erfdeel der slachtoffers. Hoe rijker, hoe plichtiger men is. De koning erft.

Maar de wakkere mannen van den lande zullen zich niet laten kelen als lammeren. Onder degenen die vluchten, zijn er gewapende mannen, die zich in de bosschen verschuilen. De monniken hadden ze verklikt opdat men hun goed en leven zoude nemen. 's Nachts en ook 's daags werpen zij zich dan ook bij benden, als wilde dieren, op de kloosters; zij nemen er het aan het arme volk ontroofde geld terug, onder de gedaante van gouden en zilveren kandelaars, fierters[1], kostbare ciboriën, patenen en heilige vaten. Niet waar, goede lieden? Zij drinken er den wijn uit die de monniken voor zich zelven bewaarden. De gesmolten of verkochte vaten zullen dienen voor den heiligen oorlog. Vive de geus!

Zij bestoken, dooden, plunderen de soldaten des Konings en vluchten vervolgens naar hunne holen. Dag en nacht ziet men in de bosschen vuren aansteken en uitdooven, die gedurig van plaats veranderen. 't Is het vuur onzer festijnen. Aan ons de eenden en hazen! Wij zijn heeren. De boeren geven ons brood en spek zooveel als wij willen. Bezie ze, Lamme.

(1) Fierters = reliquieënkasten.

Armoedig, woest, vastberaden en zonder genade, zwerven zij door de bosschen met hunne bijlen, hellebaarden, zweerden, kruismessen, pijken, lansen, kruisbogen, buksen, want alle wapens zijn goed, en onder vendrigs willen zij niet staan. Vive de geus!'

En Uilenspiegel zong:

Slaet op den trommele van dirre dom deyne,
Slaet op den trommele van dirre dom deus,
Slaet op den trommele van dirre dom deyne,
Slaet op den trommele: leve de geus!

Ruckt aen den hertogh de darremen uit,
Slaet hem 't gezicht in, hevig en luit,
Slaet op den trommele, dirre dom deus
Vloeckt maer den hertogh, leve de geus!

Smijt hem voor d'honden, dood aen den beul.
Hangt hem met de tonge en d'hand maar op!
De tonge sprack 't vonnis en gaf nog geen heul,
De hand wees ter dood, plet hem den kop!
Slaet op den trommele, dirre dom deus.
Slaet op den trommele, leve de geus!

Graeft dan den hertogh bij zijn offers in de aerd',
En te midden van den lijkenstank.
Dat hij er sterve met peste bezwaerd!
Slaet op den trommele, de geus leve lank!

De Christ ziet op zijn krijgsvolk dan neer,
Midden in 't vuur en in 't bezwaer,
Voor uw gebod en uw' zuivere leer.
Hoed ons landeken toch voor gevaer!
Slaet op den trommele, dirre dom deus.
Vloeckt maer den hertogh; leve de geus!..

En allen dronken en riepen:

- Leve de geus!

En Uilenspiegel dronk uit den gouden beker eens monniks en keek met fierheid naar de krijgshaftige gezichten van de wilde geuzen.

- Wilde geuzen, sprak hij, gij zijt wolven, leeuwen en tijgers. Verslindt de honden van den bloedigen koning.

- Leve de geus! riepen zij, en zij zongen:

Slaet op den trommele van dirre dom deyne
Slaet op den trommele van dirre dom deus,
Vloeckt maer den hertogh: leve de geus!

VI

Terwijl Uilenspiegel te Ieperen was en soldaten voor het leger des prinsen aanwierf, wierd hij vervolgd door de serjanten des hertogs. Dienvolgens bood hij zich aan als koster bij den proost van St.-Martenskerk. Voor gezel had hij een klokluider, Pompilius Numan, een lafaard die zijne gelijke niet had en 's nachts zijne schaduw voor den duivel en zijn hemd voor een spook nam.

De proost was vet als een sleksken, of liever als een gemesten kalkoen, goed van pas voor het braadspit. Weldra wierd Uilenspiegel gewaar hoe hij het aan boord legde om zoo vollijvig te zijn. Naarvolgens hij hoorde zeggen door den klokluider en met eigen oogen zag, was de proost gewoon ten negen uren het noenmaal en ten vier uren het avondmaal te nemen. Hij bleef slapen tot halfnegen; vervolgens, alvorens te eten, dede hij eene ronde in zijne kerk, om te zien of de offerblokken voor den arme goed gevuld waren.

En hij stak de helft der ontvangst in zijne tassche. Ten negen uren nuttigde hij eene kom melk, een halven bout, een reigerspasteitje, besproeid met vijf bekers Brusselschen wijn. Ten tien

uren nam hij eenige pruimen met daarbij wat Orleans-wijn, en bad hij God dat hij hem steeds voor gulzigheid zoude behoeden. 's Middags, knabbelde hij als tijdverdrijf een vleugel en de stuit van een kieken. Eene uur daarna, dronk hij, in afwachting van 't avondmaal, een grooter beker Spaanschen wijn; vervolgens legde hij zich te bed, om zich te verkwikken door een middagslaapje.

Wakker wordend, at hij een stuksken zalm en dronk hij een grooten beker Antwerpschen dobbelen knol, om zijn eetlust te scherpen. Vervolgens ging hij naar de keuken, en daar zette hij zich neer voor het schoon houtvuur dat in den heerd flikkerde. Hij zag het groot stuk kalfsvleesch of het speenverkentje voor de monniken der abdij braden en bruineeren. Hij had er in gebeten, zoo lekker scheen het. Maar de eetlust ontbrak hem een weinig. En hij bewonderde het braadspit dat als een wonder van zelf ronddraaide. Het was het werk van Pieter van Steenkiste, smid, wonende in de kasselrij Kortrijk. De proost had elk dier braadspitten vijftien pond parisis betaald.

Vervolgens keerde hij terug naar zijn bed, alwaar hij insluimerde, ter wille van de vermoeienis. Daarna werd hij weder wakker om een weinig verkensgelei te nemen met een slokje Romagne-wijn van tweehonderd veertig gulden het stuk. Ten drij uren peuzelde hij een vogelken met Madeira-suiker, besproeid met twee glaasjes Malvezij van zeventien gulden het pijpje. Ten half vier at hij een halven pot confituur, begoten met mede. Goed wakker, nam hij toen een zijner voeten in de handen en bleef hij in diepe overweging zitten rusten.

Als de tijd van 't avondmaal daar was, kwam de pastoor van Sint-Jans hem dikwijls bezoeken op dit genoeglijk uur. Soms wedd'en zij om 't meeste visch, gevogelte, wild of vleesch te eten. En die 't eerste vol was, moest karbonaden betalen, die volgens den toen heerschenden smaak moesten bereid zijn met drie soorten warmen wijn, vier soorten specerijen en zeven soorten groenten.

Terwijl zij dus dronken en aten, spraken zij samen over de ketteren, die men, naar hun eenstemmig gevoelen, niet genoeg uitroeien konde. Ook was er onder hen nooit eenig krakeel, behalve als zij spraken over de negen en dertig verschillende wijzen om goede bierpap te maken.

Vervolgens neigden hunne eerbiedweerdige hoofden over hunne heilige buiken, en zij deden een dutje. Soms half wakker schietend, zeide een hunner dat het leven toch een schoon ding is en dat de arme sukkelaars die klagen ongelijk hebben.

Bij dien heiligen man wierd Uilenspiegel koster. Hij diende zeer goed de misse, en vulde wel drijmaal de wijnkannetjes, tweemaal voor zich zelven en eenmaal voor den proost. De klokluider Pompilius Numan was hem daarin behulpzaam.

Als Uilenspiegel den klokluider zoo gezond, zoo dik en zoo vet zag, vroeg hij hem of het in dienst van den proost was, dat hij al die gezondheid opgedaan had.

- Ja, mijn zoon, antwoordde Pompilius; maar doe goed de deur toe, want men zou ons kunnen hooren.

Toen zegde hij hem stille in 't oor:

- Gij weet dat onze meester de proost van alle wijnen en bieren, alle vleezen en gevogelte houdt als de kat van de melk. Zijne eetwaren sluit hij op in eene schapraai en zijne dranken in eenen kelder, waarvan de sleutels gedurig in zijne tassche steken. En hij slaapt er mee... 's Nachts, als hij slaapt, ga ik de sleutels van zijnen buik nemen, en ik leg ze toen weder, doch niet zonder beven; want als hij het wist, zoude hij mij in de olie doen koken.

- Pompilius, sprak Uilenspiegel, zooveel moeite en schrik is onnoodig: neem de sleutels nog eenmaal; ik zal er maken van hetzelfde model en de andere zullen wij gerust laten liggen op den buik van den goeden proost, onzen heer.

- Dat is een gedacht, zei Pompilius.

Uilenspiegel maakte de sleutels: zoodra hij en Pompilius, rond acht uren des avonds, oordeelden dat de goede proost

vast in slaap was, gingen zij beneden en namen zij hunne gading uit vleezen en flesschen. Uilenspiegel droeg de flesschen en Pompilius de spijzen, omdat Pompilius altijd beefde als een riet, en dat hespen en bouten toch niet breken als zij vallen. Verscheidene reizen stalen zij gevogelte, als het nog rauw was, welke feiten ten laste gelegd wierden van verscheidene katten uit de gebuurte, welke deze dieften met de dood moesten bekoopen.

Toen trokken beide de gezellen bij hunne lievekens. Daar spaarden zij niets, doch gaven haar edelmoedig gerookt ossevleesch en hesp, worsten en gevogelte; zij lieten haar zelfs Orleans- en Romagne-wijn drinken, alsmede Engelsche ale en smakelijk Oosterbier, dat zij goten in de frissche keel hunner schoonen. En zij wierden ruimschoots met kussen betaald.

Doch op een morgen, na het eten, dede de proost beide zijne dienaars ontbieden. Hij zag er grammoedig uit en knaagde kwaad aan een mergbeen dat in zijne soep lag.

Pompilius stond te beven in zijne schoenen, en zijn buik trilde van schrik. Uilenspiegel hield zich stil en tastte, inwendig lachend, in zijnen zak naar de sleutels.

De proost sprak tot hem:

- Men eet mijn vleesch op en drinkt mijnen wijn uit, zijt gij het, mijn zoon?

- Neen, antwoordde Uilenspiegel.

- En die man, daar, de klokluider, sprak de proost naar Pompilius wijzend, heeft hij de hand aan die misdaad geleend, dat hij zoo wit als een doek ziet? Zeker heeft de gestolen wijn hem vergiftigd.

- Laas! messire, sprak Uilenspiegel, gij beschuldigt uwen klokluider ten onrechte, want als hij zoo wit ziet, is het niet omdat hij uwen wijn heeft gedronken, doch wel omdat hij er te weinig drinkt, daarvan is hij zoo slap, dat zijne ziel nog zijn zwak lichaam zal verlaten.

- Er zijn arme lieden op deze wereld, zuchtte de proost, ter-

wijl hij een grooten slok wijn uit zijn beker dronk. Maar zeg mij, mijn zoon, gij die arendsoogen hebt, hebt gij de dieven niet gezien?

- Ik zal goed opletten, heer proost, sprak Uilenspiegel.

- God bescherme U beiden, mijne kinderen, sprak de proost, en leeft op sobere wijze. Want 't is uit de onmatigheid dat alle onze kwalen hier in dit tranendal komen. Gaat in vrede.

En hij gaf hun zijn zegen.

En hij zoog nogmaals aan zijn mergbeen, en hij dronk nog een grooten slok wijn.

Uilenspiegel en Pompilius gingen henen.

- De leelijke vrek, sprak Uilenspiegel, hij had U nog geen slokje van zijn wijn laten drinken. Als wij nog stelen, zal 't wel besteed zijn. Maar wat hebt gij toch, dat gij zoo beeft?

- Heel mijne broek is nat, zei Pompilius.

- Dat is gauw droog, kameraad, sprak Uilenspiegel. Maar wees verheugd, dezen avond zal er flesschenmuziek zijn, bij onze lievekens, in de Ketelstraat. En de drij nachtwachten zullen wij dronken maken, en al snorkend zullen zij de stede bewaken.

Zoo gezegd, zoo gedaan.

Doch, 't was dicht tegen Sint-Martensdag: de kerk was versierd voor den feestdag. Uilenspiegel en Pompilius gingen 's nachts de kerk binnen en sloten goed de deur toe. Vervolgens staken zij al de waskeersen aan; zij namen eene viool en een doedelzak, en begonnen daarop om het beste te spelen. En de keersen vlamden als zonnen. Maar het was nog niet alles. Als hun werk verricht was, gingen zij bij den proost, dien zij, hoewel het al laat was, nog op vonden. Hij knabbelde eene lijster en dronk een glas Rijnwijn. De ruiten der kerk verlicht ziende, trok hij de oogen wijd open.

- Heer proost, zei Uilenspiegel hem, wilt gij eens weten wie uw vleesch opeet en uwen wijn uitdrinkt?

- En die verlichting? sprak de proost naar de vensters der kerk wijzend; Ha! Heere God, laat gij den heiligen Martinus

nu toe, 's nachts, zonder betalen, de keersen der arme monniken te branden?

- Hij doet nog andere dingen, heer proost, sprak Uilenspiegel. Kom maar zien.

De proost nam zijnen staf en ging mede. Zij traden de kerk binnen.

Daar zag hij, in 't midden van den grooten beuk, al de heiligen, die uit hunne nissen gekomen waren, in een rondeken staan. De heilige Martinus, die wel een kop grooter was dan de andere, scheen de meester te zijn. En op den wijsvinger der rechterhand, die zegenend uitgestrekt was, stak een gebraden kalkoen. De anderen hadden in de hand of in den mond stukken kieken of gans, worsten, hesp, rauwe visch en gekookte visch en, onder andere, eenen snoek van wel veertien pond. En elk had eene flesch wijn voor zijne voeten staan.

Als de proost dat zag, kon hij zich niet meer houden van gramschap, hij zag rood als een haan, en zijn gelaat was zoo opgezwollen dat Pompilius en Uilenspiegel meenden dat hij ging springen, maar, zonder op hen te letten, ging de proost met gebalde vuist recht op den heiligen Marten af, alsof hij hem aanzag voor den dief. Hij rukte hem den kalkoen van den vinger en sloeg er op, dat de arm, de neus, de staf en de mijter aan stukken vlogen.

De anderen kregen mede hun deel en meer dan één liet er bij armen, handen, mijter, staf, zeisen, bijlen, rooster, zagen en andere kenteekenen van waardigheid of martelaarschap. Vervolgens liep de proost, woedend en haastig, al de waskeersen uitblazen.

Al wat hij vond van hesp, worsten en gevogelte nam hij mede, en, gebogen onder den last, ging hij zoo treurig en grammoedig zijne slaapkamer binnen, dat hij, de eene na de andere, drij bottels wijn dronk.

Als Uilenspiegel zeker was dat hij sliep, peuzelden beide de vrienden de beste brokken, en legden zij de beentjes en het

overschot voor de voeten der heiligen. Vervolgens gingen zij naar de Ketelstraat met al wat de proost meende gered te hebben en ook met hetgeen nog lag in de kerk. En alles deelden zij uit aan hunne lieven en heure vriendinnen.

Den volgenden morgen ging Pompilius de metten luiden, terwijl Uilenspiegel naar boven trok om zijn meester te wekken.

Deze vroeg wat hij wilde, en Uilenspiegel vroeg om eens beneden te komen.

Als de proost in de kerk was, toonde Uilenspiegel het overschot van de heiligen en van het gevogelte.

- Messire proost, sprak hij, zij hebben het toch opgegeten.

- Ja, antwoordde de proost, zij zijn als' dieven in de slaapkamer gedrongen, om te stelen hetgeen ik gered had. Ha! heeren santen, ik zal mijn beklag aan den Paus doen.

- Ja, sprak Uilenspiegel met een bedenkelijk gezicht, maar de processie gaat overmorgen uit: zoo even komen de werklieden in de kerk. Vreest gij niet beschuldigd te worden van beeldstormerij, als zij al die santen in stukken en brokken zien liggen?

- Ha! heilige Sint Marten, sprak de proost, spaar mij het vuur, ik wist niet wat ik dede.

Zich naar Uilenspiegel wendend, terwijl de bange Pompilius zich aan de klokken liet hangen, sprak hij:

- Nooit zal men tegen Zondag den heilige kunnen herstellen. Wat zullen de menschen zeggen en wat staat mij te doen?

- Heere, antwoordde Uilenspiegel, nood breekt wet: wij moeten tot een onschuldig bedrog onze toevlucht nemen. Wij zullen eenen baard plakken op 't gezicht van Pompilius, die er eerbiedweerdig uitziet, daar hij altijd weemoedig is. Wij zullen hem den mijter opzetten, en het koorhemd, den pelsmantel en het groote opperste kleed des santen aandoen; wij zullen hem aanbevelen stil op zijn voetstuk te blijven, en de geloovigen zullen hem voor den houten Sint Marten nemen.

De proost ging bij Pompilius, die meer dood dan levend aan het klokzeel bengelde.

- Houd op met luiden, sprak hij, en luister naar mij: Wilt gij vijftien dukaten verdienen? Zondag zult gij Sint Marten in de processie verbeelden. Uilenspiegel zal U kleeden en als gij, door de vier mannen gedragen, een gebaar durft maken of uw mond opendoen, doe ik U levend in de olie koken in den grooten ketel, dien de beul rechtover de Hallen gebouwd heeft.

- Heer, ik zeg U duizendmaal dank, sprak Pompilius, maar gij weet dat ik zeer moeilijk mijn water kan ophouden.

- Gij moet gehoorzamen, hernam de proost.

- Ik zal gehoorzamen, monseigneur, sprak Pompilius, met de dood op het lijf.

VII

De processie ging uit, onder eene blijde, heldere zon. Uilenspiegel had de twaalf heiligen zoo goed mogelijk opgelapt en zij waggelden op hunne voetstukken tusschen de banieren der gilden; daarachter kwam het standbeeld van Onze-Lieve-Vrouw, vervolgens de maagdekens in 't wit die lofzangen zongen, vervolgens de boogschutters, vervolgens het dichtst bij den hemel en meer waggelend dan de anderen, Pompilius die gebogen ging onder de zware kleederen van den heiligen Martinus.

Voorzien van krabpoeder, had Uilenspiegel zelf Pompilius zijn bisschoppelijk kleed helpen aantrekken, zijne handschoenen aangedaan, zijnen staf in zijne hand gestoken en hem geleerd hoe hij de handen houden moest om het volk te zegenen. Ook had hij de priesteren helpen kleeden. De eenen had bij de stool aangedaan, de anderen den pelsmantel, de diakene het koorhemd. Hij liep gedurig de kerk rond om de plooien van een wambuis of eene hooze effen te strijken. Hij bewonderde de scherpe wapenen der gilden en de geduchte bogen der boogschutters. En elkeen strooide hij een weinig krabpoeder in den hals, in den rug, op den pols. Maar de deken en de vier dragers van den heilige Mar-

tinus kregen het meest. De maagdekens spaarde hij, omdat zij zoo lief waren.

De processie toog uit de kerk, in prachtige orde, met fladderende banieren en vaandels. Mannen en vrouwlieden maakten een kruis als zij voorbijging. En de zonne was heet.

De deken werd de eerste het poeder gewaar en krabde een weinig achter zijn oor. Allen, priesters, boogschutters, dragers krabden zich aan den hals, de beenen, de polsen, zonder het nog openlijk te durven doen. De vier dragers krabden zich ook, doch de klokluider die meer uitstond dan de anderen, ter wille van de brandende zon, dorst zich niet verroeren, uit vreeze van levend in de olie te worden gekookt. Hij neep zijnen neus toe, trok een leelijk gezicht en beefde op zijne waggelende beenen, want telkens dat de dragers zich krabden, liep hij gevaar van te vallen.

Maar hij dorst zich niet verroeren, en uit schrik liet hij zijn water maar loopen, en de dragers zeiden:

- Groote Sint Marten, gaat het nu legenen?

De priesters zongen eenen lofzang aan Onze-Lieve-Vrouw:

Si de coe... coe... coe... lo descenderes
O Sanc... ta... ta... ta... Ma... ma... ria.

Want hunne stemmen beefden ter wille van de krieuweling, die onuitstaanbaar wierd; maar zij krabden zich bedektelijk. Doch de deken en de vier dragers van Sint Marten krabden hun vel vaneen. Pompilius hield zich stil op zijne arme beenen, die 't meest van al jeukten.

Maar eensklaps bleven al de boogschutters, diakenen, priesters, deken en dragers staan om zich te krabben. Het poeder beet de voetzolen van Pompilius vaneen, doch hij dorst zich niet verroeren uit vrees van te vallen.

En de nieuwsgierigen zeiden dat de heilige Marten zoo vreeselijk rondkeek en dat hij een dreigend gezicht naar het arme volk zette.

Twee jonge knapen wilden hem oprapen... (Blz. 339.)

Toen beval de deken dat de processie weder zou voortgaan.

Weldra maakte de loodzware zon de jeukte van de plechtige ruggen en buiken onuitstaanbaar.

En toen zag men priesters, boogschutters, diakenen en deken blijven staan gelijk apen en zich onbeschaamd overal krabben waar het jeukte.

De maagdekens zongen hunnen lofzang als engelen en hunne frissche stemmetjes stegen vurig ten hemel.

Allen trokken er trouwens van door als zij konden: krabbend, redde de deken 't heilig sacrament; het geloovige volk droeg de fierters terug in de kerk; de vier dragers van Sint Marten smeten Pompilius ruwweg ten gronde. Daar dorst de arme klokluider zich krabben noch verroeren, dienvolgens sloot hij devotelijk de oogen.

Twee jonge knapen wilden hem oprapen, doch mits zij hem te zwaar vonden, stelden zij hem recht tegen den muur en daar begon Pompilius bitter te schreien.

Het volk kwam zich rond hem scharen; de vrouwen waren neusdoeken van fijn en helder lijnwaad gaan halen en wischten zijn gelaat af, om zijne tranen als reliquieën te bewaren, en zeiden tot hem: ‘Mijnheer de heilige, wat hebt gij het warm!’

De klokluider keek hen jammerlijk aan en moest, ondanks zich zelven, ter wille van de krieuweling, met den neus de koddigste gebaren maken.

Doch daar de tranen over zijne wangen rolden, spraken de vrouwen:

- Groote heilige Marten, weent gij over de zonden der stede Ieperen? Niet waar, uw edele neus verroert zich? Wij hebben nochtans de raadgevingen opgevolgd van Lodewijk Vivès en de armen van Ieperen zullen aan werk noch brood ontbreken. Ho! wat groote tranen! Het zijn kostbare perelen. Onze redding is hier!

De mannen spraken:

- Wat moeten wij doen, groote heilige Marten, om uwe droefheid te stillen?

Maar het volk riep:

- Daar is de koster!

Uilenspiegel kwam bij, greep Pompilius vast en droeg hem op den schouder weg, gevolgd door eene menigte geloovigen van beide geslachten.

- Laas! zei de arme klokluider hem stille in 't oor, ik ga bezwijken van de jeukte.

- Houd U stijf, antwoordde Uilenspiegel; vergeet gij dat gij een houten heilige zijt?

Hij liep op een draf en legde Pompilius neer voor de voeten van den proost, die zich tot bloedens aan 't krabben was.

- Klokluider, vroeg de proost, hebt gij U gekrabd gelijk wij?

- Neen, heer, antwoordde Pompilius.

- Hebt gij gesproken of U verroerd?

- Neen, heer, antwoordde Pompilius.

- Hewel, sprak de proost, hier zijn uwe vijftien dukaten. Ga U nu krabben, gij hebt het verdiend.

VIII

Als Uilenspiegel de zaak uitgebracht had, zei het volk 's anderen daags dat het eene ongehoorde spotternij was, hun dien schreeuwer van een klokluider voor eenen heilige te doen aanzien en aanbidden.

En velen wierden ketters. En, hunne have meenemend, gingen zij het leger des prinsen versterken.

Uilenspiegel keerde naar Luik terug.

Onderweg zette hij zich te droomen in een bosch. Den helderen hemel beziende, sprak hij in zich zelven:

- De oorlog, altijd de oorlog, opdat de Spaansche vijand het arme volk vermoorde, onze goederen roove, onze vrouwen en dochteren verkrachte. Nochtans gaan onze schoone penningen heen en stroomt ons bloed bij beken door de straten, zonder het minste voordeel voor iemand, tenzij voor dien koninklijken

schoft die een perel van gezag te meer aan zijne krone wil brengen. Perel dien hij glorierijk waant, doch die maar een perel van bloed en van rookwalm is. Ha! kon ik U perelen naar mijnen zin, vliegen alleen zouden uw gezelschap nog wezen.

Terwijl hij daaraan dacht, zag hij eene bende herten voorbijrennen. Er waren er groote en oude, die hunne horens met negen takken fier in de lucht droegen. Jonge reebokjes, die hunne schildknapen zijn, trappelden naast hen en schenen bereid hun met hunne scherpe horens ter hulp te komen. Uilenspiegel wist niet waar zij gingen, maar hij dacht dat het naar hunne rustplaatse was.

- Ha! sprak hij, oude herten en lieve reebokjes, fier en blijde gaat gij in het diepste van het bosch uw leger opzoeken; langs geurige paden vinden zij jeugdige spruitjes te eten, gelukkig zijn ze tot dat de jager, hun beul, komt. Aldus is het ook gelegen met ons, oude herten en jonge reebokjes!

En de assche van Klaas klopte op Uilenspiegel zijne borst.

IX

In September, als de muggen niet meer bijten, stak de Zwijger te Sint-Vijt over den Rijn met zes stukken veldgeschut en vier zware kanonnen, en met veertienduizend Vlamingen, Walen en Duitschers.

Onder de gele en roode vendels van Alva, den bloedigen hertog, stapten zes en twintigduizend vijfhonderd man, vergezeld van zeventien stukken veldgeschut en negen zware kanonnen.

Maar de Zwijger moest in dien oorlog geenerlei voordeel behalen, want Alva weigerde gedurig te vechten.

En zijn broeder Lodewijk, die reeds vele steden gewonnen en vele booten op den Rijn gekaapt had, verloor bij Jemmingen, in Friesland, tegen den zoon des hertogs, zestien kanonnen, vijftien

honderd peerden en twintig vendels, door de schuld der laf hartige huurknechten, die geld vroegen als er te vechten was.

En door puinhoopen, bloed en tranen zocht Uilenspiegel te vergeefs de redding van den vaderlandschen bodem.

En, heel de Nederlanden door, hingen, onthalsden, verbrandden de beulen de onschuldige slachtofferen.

En de koning erfde.

X

Door het Walenland reizende, zag Uilenspiegel dat de prins er weinig hulp mocht verwachten, en zoo kwam hij omtrent de stad Bouillon.

Langzamerhand zag hij op den weg bultenaars van allen ouderdom, alle kunne en allen stand verschijnen. Allen, met groote paternosters in de hand, baden devotelijk.

En hunne gebeden geleken aan het gerikkik van kikvorschen in eenen vijver, 's avonds, als 't warm is.

Daar waren moeders met bulten die gebochelde kinderen op den arm droegen, terwijl andere kleinen aan heure rokken hingen. Er waren bultenaars op de heuvelen en bultenaars in de vlakten. En overal zag Uilenspiegel op den helderen hemel hunne magere schimmen afsteken.

Hij ging naar een hunner en vroeg:

- Waar trekken zij allen henen, die ongelukkige mannen, vrouwen en kinderen?

De man antwoordde:

- Wij gaan naar het graf van Sint Remaclus om hem te bidden ons te geven wat onze harten verlangen: ons te ontlasten van 't vernederend pak dat op onzen rug drukt.

Uilenspiegel hernam:

- Zou Sint Remaclus mij ook niet kunnen geven wat mijn harte verlangt, door onze arme gemeenten te ontlasten van den bloedigen hertog, die als een looden bochel op de Nederlanden drukt?

- Hij heeft geen last de bochels der boete af te nemen, antwoordde de pelgrim.

- Neemt hij er andere af? vroeg Uilenspiegel.

- Ja, als de bulten jong zijn. Als het mirakel der genezing geschiedt, is 't volop feest in de stad. En elke pelgrim geeft een zilverstuk, soms wel een gouden florijn, aan den gelukzalige die door zijne genezing heilig geworden is en met veel vrucht voor de anderen kan bidden.

Uilenspiegel sprak:

- Waarom doet de rijke mijnheer Sint Remaclus zijne genezingen betalen gelijk een gemeene apotheker?

- Goddelooze reiziger, hij zal U straffen voor uwe lastertaal, antwoordde de pelgrim, terwijl hij woedend zijnen bochel schudde.

- Laas! zuchtte Uilenspiegel.

En hij liet zich nedervallen aan den voet van een boom.

De pelgrim staarde hem aan en zeide:

- Sint Remaclus treft goed als hij slaat.

Uilenspiegel kromde den rug, en zuchtte, terwijl hij er aan voelde:

- Genade, doorluchtige heilige. 't Is de kastijding. Tusschen mijne schouderen voel ik eene geweldige pijn. Laas! ai! Vergiffenis, mijnheer Sint Remaclus: Ga voort, pelgrim, en laat mij hier, als een vadermoorder, in alleenigheid weenen met mijn berouwhebbend harte.

Maar de pelgrim was reeds op de vlucht: hij liep tot op de Groote Markt van Bouillon, waar al de bultenaars vergaderd waren.

Huiverend van schrik, zeide hij met afgebroken woorden:

- Pelgrim ontmoet recht als een keers... pelgrim den heilige gelasterd... bult op den rug...

Als de andere bultenaars dit hoorden, stieten zij blijde kreten en spraken zij:

- Sint Remaclus, als gij bulten kunt geven, kunt gij er afnemen ook. Neem onze bulten weg, mijnheer Sint Remaclus.

Intusschen was Uilenspiegel opgestaan en voortgegaan. Aan de deur eener taveerne in de eenzame voorstad, zag hij aan eenen stok twee verkensblazen hangen, omdat het daar penskermis was, zooals men in Braband zegt.

Uilenspiegel nam eene der twee blazen en raapte eene graat op, met dewelke hij zich stak om bloed in de verkensblaas te laten loopen. Daarna blies hij dezelve op en bond hij ze toe, na hetwelk hij ze vastmaakte op den rug met de graat daarboven. Aldus toegetakeld, schuddebollend en waggelend als een oude bultenaar, kwam hij op de Groote Markt.

De pelgrim die hem had zien vallen, wierd hem dadelijk gewaar, en hij riep:

- Daar is de lasteraar!

En hij wees met den vinger naar hem.

En allen liepen naar hem om den rampzalige te zien.

Uilenspiegel schudde treurig den kop.

- Ha! sprak hij, ik verdien vergiffenis noch medelijden; doodt mij als een razenden hond.

En de bultenaars zeiden verheugd:

- Eén te meer in onze broederschap.

Uilenspiegel mompelde onhoorbaar tusschen de tanden:

- Ik zal het U wel betaald zetten, booze lieden!

Doch hij scheen alles geduldig te verdragen en sprak:

- Ik zal niet meer eten of drinken, totdat de hoogweerdige heilige Remaclus mij genezen heeft zooals hij mij trof.

Op het nieuws van 't mirakel, kwam de deken uit de kerk. 't Was een groote, dikke, plechtstatige man. Met den neus in de lucht, kliefde hij als een schip door den vloed van de bultenaars.

Men toonde hem Uilenspiegel; hij zegde tot hem:

- Zijt gij het, manneken, die getroffen zijt door de roede van den heiligen Remaclus?

- Ja, heer deken, antwoordde Uilenspiegel, ik ben het inderdaad, zijn nederige dienaar, die zijn nieuwen bult wil laten genezen, als het hem belieft.

De deken, die eene poets in de gaten had, sprak:

- Laat mij dien bult eens betasten.

- Tast maar, genadige heer, sprak Uilenspiegel.

Als hij het gedaan had, sprak de deken:

- Hij is nieuw en nog nat. Toch hoop ik dat de groote heilige U genadig zal wezen. Kom mede met mij.

Uilenspiegel volgde den deken en ging mee in de kerk.

De bultenaars liepen achter hem en schreeuwden:

- Daar is hij, de gedoemde, de lasteraar! Hoeveel weegt uw versche bult? Als gij er een zak van maaktet om uwe daalders in te steken? Heel uw leven hebt gij den spot gedreven met ons, omdat gij recht waart, nu is 't onze beurt. Glorie aan Sint Remaclus!

Uilenspiegel antwoordde niet, doch volgde met gebogen hoofde den deken, die hem leidde in eene kleine kapel, waar een marmeren graf was, gedekt met eene groote plaat, insgelijks van marmer.

Tusschen het graf en den muur der kapel was eene opening, niet breeder dan eene groote uitgestrekte hand. Eene menigte gebochelde pelgrims die elkander volgden, gingen tusschen den muur en de plaat van het graf, tegen dewelke zij stilzwijgend hunne bulten wreven. En aldus hoopten zij er van verlost te zijn. En zij die hunne bulten tegen de plaat wreven, wilden de plaats niet afstaan aan degenen die volgden, en er wierd gevochten, doch zonder gerucht, want zij dorsten maar bedektelijk slaan, uit vreeze van heiligschennis te plegen.

De deken zegde tot Uilenspiegel van op de tafel te klimmen, opdat alle pelgrims hem goed konden zien.

Uilenspiegel antwoordde:

- Dat kan ik alleen niet.

De deken hielp hem, bleef bij hem staan en dede hem knielen. Uilenspiegel gehoorzaamde en bleef met gebogen hoofde in die deemoedige houding zitten.

Na een kort inwendig gebed, begon de eerwaarde geestelijke met heldere stem te spreken:

- Kinderen en broeders in Christus, aan mijne voeten ziet gij den grootsten goddelooze, nietdeug en lasteraar, dien Sint Remaclus ooit met zijne woede getroffen heeft.

En, op zijne borst kloppend, sprak Uilenspiegel: - *Confiteor*.

- Wijlent, vervolgde de deken, was hij recht als de stok eener hellebaard, en was hij er fier over. Beziet hem nu, hij is gebult en gebogen onder de verwensching des hemels.

- *Confiteor*, neem mijnen bult weg, sprak Uilenspiegel.

- Ja, vervol de de deken, ja, groote heilige, ja, Sint Remaclus, die, sedert uwe glorierijke dood, negen en dertig mirakels gedaan hebt, neem van zijne schouderen het gewicht dat er op drukt, opdat wij uwen lof kunnen zingen in de eeuwigheid der eeuwigheden, *in secula seculorum*. En vrede op de aarde aan de bultenaars die van goeden wil zijn.

En de bultenaars herhaalden te gelijk:

- Ja, ja, vrede op aarde aan de bultenaars die van goeden wil zijn; genoeg met bulten, genoeg met haat en met nijd, genoeg met alle vernederingen. Neem onze bulten weg, doorluchtige heilige Remaclus!

De deken gebood aan Uilenspiegel van het graf te gaan en zijnen bochel te wrijven tegen den kant van de plaat. Uilenspiegel dede het, steeds mompelend: *Meâ culpâ, confiteor*, neem mijnen bult weg.

En hij wreef zich heel goed, dat al de omstanders het oogenschijnlijk zagen.

En deze riepen:

- Ziet naar zijn bult, hij plooit! Ziet gij, hij vergaat, rechts neemt hij af. - Neen, hij zal terug in zijn buik keeren; de bulten vergaan niet, zij keeren terug in de darmen, uit dewelke zij komen. - Neen, zij gaan terug in de maag, waar zij tachtig dagen lang tot voedsel verstrekken. - 't Is een geschenk van den heilige aan hen die door zijne genade van hunnen last zijn verlost. - Waar gaan de oude bulten naar toe?

Plotselings stieten al de bultenaars een grooten schreeuw,

want Uilenspiegel had zijnen bult gebarsten, door hard tegen den boord der plaat van het graf te drukken. Het bloed dat er in was, liep er uit, druipte van onder zijn wambuis, met groote druppelen op de steenen der kerk. En, rechtstaande en de armen uitrekkend, riep hij blijde:

- Ik ben er van af!

En al de bultenaars riepen te zamen:

- Gezegende Sint Remaclus, genadig zijt gij voor hem. - Groote heilige, neem onze bulten ook weg! - Ik zal U een kalf offeren. - Ik, zeven schapen. - Ik, de jacht van een jaar. - Ik, zes hespen. - Ik, ik schenk mijne hut aan de kerk. - Neem onze bulten af, heilige Remaclus!

En zij bekeken Uilenspiegel met nijd en met eerbied. Een der bultenaars wilde onder Uilenspiegels wambuis tasten, doch de deken verbood het hem, zeggende:

- Daar is eene wonde die het licht niet mag zien.

- Ik zal voor U bidden, sprak Uilenspiegel.

- Ja, pelgrim, spraken al de bultenaars ondereen, ja, mijnheer de rechtgemaakte, wij dreven den spot met U, vergeef het ons, wij wisten niet wat wij deden. Christus, de Zaligmaker, vergaf aan het kruis, wilt gij ons ook vergiffenis schenken?

- Ik zal vergeven, sprak Uilenspiegel op hooghartigen toon.

- Neem toch, zeiden zij, neem dit oortje, aanvaard dezen gulden, laat ons U dien reaal schenken, dien daalder aanbieden, dien karolus in den zak steken.

- Laat uwe karolussen het daglicht niet zien, zeide Uilenspiegel zeer stille: uwe linkerhand mag niet weten wat uwe rechterhand geeft.

Dat zeide hij ter wille van den deken, die het geld der bultenaars met de oogen verslond, zonder te zien of het goud was of zilver.

- Wij zeggen U duizendmaal dank, gezegende, geheiligde heer, zeiden de bultenaars tot Uilenspiegel.

En, hooghartig nam hij hunne giften aan, als iemand betaamt die door de gratie des hemels getroffen is.

Maar de gierigaards wreven hunne bochels tegen het graf, zonder iets te zeggen en nog minder te geven.

Uilenspiegel trok 's avonds naar eene taveerne, waar hij kermis vierde.

Alvorens naar zijn bed te gaan, dacht hij er aan dat de deken, zoo niet alles, toch zijn deel van den buit zoude eischen. Hij telde zijne winst en vond meer goud dan zilver, want daar waren minstens drijhonderd karolussen. Hij zag een verdroogden laurier in een pot staan, trok de plant met de aarde uit en legde zijn goud onder in den pot. Al de halve guldens, oortjes, daalders, spreidde hij uit op de tafel.

De deken trad de taveerne binnen en kwam boven bij Uilenspiegel.

Als deze hem zag, vroeg hij:

- Heer deken, wat wilt gij van mijn nietig persoontje?

- Ik wil niets dan uw goed, antwoordde de geestelijke.

- Laas, zuchtte Uilenspiegel, bediedt gij dát goed, dat daar ligt op de tafel?

- Ja, mijn zoon, antwoordde de deken.

Vervolgens de hand uitstekend, ruimde hij al het geld van de tafel, en liet hij het vallen in een zak, dien hij daar opzettelijk voor meegebracht had.

En hij gaf een gulden aan Uilenspiegel, met een zucht alsof het een stuk zijner ziel was.

En hij vroeg hem de werktuigen van het mirakel.

Uilenspiegel toonde hem de graat en de blaas.

De deken nam ze, terwijl Uilenspiegel weeklaagde en hem wat meer vroeg, daar de weg van Bouillon naar Damme zoo lang was voor een armen voetganger, dat hij ongetwijfeld van honger zoude bezwijken.

De deken ging heen zonder een woord te spreken.

Als Uilenspiegel alleen was, sliep hij in met het oog op de plant. 's Anderen daags met den dageraad, stak hij zijnen buit op zak en verliet hij de stad.

Hij ging recht naar het kamp van den Zwijger en gaf hem het geld, hem vertellende hoe hij er aan geraakt was en zeggende dat dit de echte manier was om schattingen op den vijand te heffen.

En de prins gaf hem tien gulden.

De graat werd in eene kristallen doos gevat, en gestoken tusschen de twee armen van het kruis van het hoogaltaar, te Bouillon.

En iedereen, in die stad, weet dat de bult van den rechtgemaakten lasteraar nu steekt in het kruis.

XI

De Zwijger, die in de omstreken van Luik was, dede, alvorens de Maas over te steken, marschen en tegenmarschen, om aldus de waakzaamheid des hertogs te verschalken.

Uilenspiegel nam zijne plichten van soldaat ter harte, hanteerde zeer behendig zijne bus, en hield steeds de ooren en oogen goed open.

In dien tijd kwamen in het kamp meerdere Vlaamsche en Brabandsche edelen die in goede overeenstemming leefden met de heeren, kolonels en kapiteins van het gevolg van den Zwijger.

Weldra kwamen in het kamp twee partijen tot stand die gedurig met elkander in twist waren. De eenen spraken: ‘De prins is verrader.’ De anderen antwoordden dat de beschuldigers gelogen hadden en dat zij hun hunne leugentaal zouden doen inslikken. Het wantrouwen werd langzamerhand grooter. Zij werden handgemeen bij troepen van zes, acht, twaalf man, vochten in tweegevecht met alle wapenen, tot zelfs met vuurroeren.

Op het gerucht kwam de prins eens toeloopen, hij ging tusschen beide de partijen. Een kogel rukte zijn degen aan zijne zijde weg. Hij stelde een einde aan 't gevecht en bezocht heel het kamp om zich te toonen, opdat men niet zeggen zoude: ‘Als de Zwijger dood is, is de oorlog gedaan.’

's Anderen daags, omtrent middernacht, bij mistig weder, stond Uilenspiegel gereed een huis te verlaten waar hij een Vlaamsch liefdelied aan een Waalsch meideken gaan zingen was, als hij eensklaps aan de deur van het naburige huis het drijmaal herhaalde gekras eener raaf hoorde. Een boer kwam op de zulle der hut staan. Uilenspiegel hoorde stappen op den weg.

Twee mannen die Spaansch spraken, kwamen bij den boer, die hun zeide in dezelfde tale:

- Wat hebt gij gedaan?

- Goed werk, zeiden zij, met te liegen voor den koning. Dank aan ons, zeggen de wantrouwende hoofdmannen en soldaten tot elkander:

‘'t Is alleen uit lage eerzucht dat de prins den koning wederstand biedt; aldus hoopt hij gevreesd te worden en als onderpand van vrede, vele steden en heerlijkheden te krijgen; voor vijfhonderd duizend gulden zal hij de dappere heeren verlaten, die strijden voor onze landen. De hertog heeft algeheele kwijtschelding doen aanbieden met belofte en eed al de hooge legerhoofden hunne goederen weder te geven, als zij zich onder 's konings gehoorzaamheid stellen. Oranje gaat alleen met hem onderhandelen.’

's Zwijgers getrouwen antwoordden ons:

‘De voorstellen des hertogs zijn een verraderlijke strik, in dewelke hij geenszins zal vallen, hij herinnert zich 't lot van Egmond en Hoorne. Zij weten wel dat kardinaal Granvelle zegde, toen hij te Rome de aanhouding der graven vernam: Men vangt de twee blieken, maar men laat den snoek; men heeft niets gevangen, mits men den Zwijger niet heeft.’

- De verdeeldheid is dus groot in het kamp? vroeg de boer.

- De verdeeldheid is groot, zeiden zij, en wordt elken dag grooter. Waar zijn de brieven?

Zij gingen de hut binnen, alwaar zij eene lanteerne aanstaken. Door een klein venster loerend, zag Uilenspiegel hen twee

verzegelde brieven openen, die lezen met merkbare vreugde, een glas wijn drinken en eindelijk weggaan, in het Spaansch tot den boer zeggende:

- Kamp verdeeld, Oranje genomen. Daar zal een ferme beker afmogen.

- Die, sprak Uilenspiegel in zich zelven, die mogen in 't leven niet blijven.

In den dikken nevel gingen zij op de straat. Uilenspiegel zag den boer hun eene lanteerne brengen.

Het licht der lanteerne werd somtijds verduisterd door eene zwarte gedaante. Uilenspiegel leidde daaruit af, dat zij achtereen gingen.

Hij laadde zijn vuurroer en schoot naar de zwarte gedaante. Toen zag hij de lanteerne verscheidene reizen op en neer gaan; daaruit maakte hij op dat een van beiden gevallen was en de andere wilde weten waar hij gewond was. Hij wapende zijn vuurroer van her. Als hij de lanteerne vlug en slingerend in de richting des kamps zag voortgaan, schoot hij opnieuw. De lanteerne waggelde, viel ten gronde en ging uit.

Uilenspiegel liep naar het kamp, maar hij kwam de provoost tegen met eene menigte soldaten, die de vuurschoten hadden gewekt, en hij zeide hun:

- Ik ben de jager, het wild ligt ginder, gaat het maaroprapen.

- Lustige Vlaming, sprak de provoost, wat moeten wij van uwe woorden gelooven?

- Woorden zijn wind, antwoordde Uilenspiegel, doch lood blijft in het lijf der verraders. Maar volgt mij.

En, met hunne lanteernen, bracht hij hen ter plaatse waar de twee mannen gevallen waren. Werkelijk zagen zij hen ten gronde uitgestrekt: de een was dood, de andere reutelde en hield de hand op de borst, op dewelke een verfrommelde brief lag.

Zij droegen de lichamen mede, die zij aan de kleederen voor lichamen van edelen herkenden, en kwamen aldus met hunne lanteernen bij den prins die raad hield met Frederik van Hollenhausen, den markgraaf van Hessen en andere heeren.

Gevolgd door landsknechten, ridders met gele en groene wambuizen, kwamen zij voor de tent van den Zwijger, luide roepend of hij hen wilde ontvangen.

Hij kwam buiten.

Zonder den provoost te laten spreken, die, hoestend, zich gereedmaakte om hem te beschuldigen, zegde Uilenspiegel:

- Heer, in stee van raven, heb ik twee edele verraders gedood.

Vervolgens vertelde hij wat hij gezien, gehoord en gedaan had.

De Zwijger sprak geen woord.

De twee lijken wierden afgetast in bijzijn van hem, Willem van Oranje, Frederik van Hollenhausen, den markgraaf van Hessen, Diederik van Schoonenberg, graaf Albrecht van Nassau, graaf van Hoogstraten, Antonius van Lalaing, gouverneur van Mechelen, alsmede van de soldaten en van Lamme, die over heel zijn lijf beefde. Op de edellieden werden verzegelde brieven van Granvelle en Noircarmes gevonden, waarbij zij verzocht wierden verdeeling te zaaien in 's prinsen gevolg, om zijne krachten te verzwakken, hem te dwingen zich te onderwerpen en hem aldus te leveren aan den hertog van Alva, ten einde onthoofd te worden, naarvolgens verdienste. Gij moet, zeiden de brieven, omzichtig te werk gaan, en met bedekte woorden doen gelooven aan die van het leger dat de Zwijger reeds, in eigen voordeel alleen, met den hertog is overeengekomen: zijne vertoornde hoofdmannen en soldaten zullen hem gevangen nemen. Als belooning wierd aan elk hunner een bon van vijfhonderd dukaten gezonden op het huis Függer van Antwerpen, zij zouden er duizend andere krijgen, zoodra in Zeeland de Spaansche schepen aankwamen, met de vierhonderd duizend dukaten die men verwachtte.

Het komplot ontdekt zijnde, wendde de prins zich zonder spreken naar de edelen, heeren en soldaten, onder dewelke een groot getal hem verdachten: zonder spreken wees hij naar de twee lijken, om hun dat wantrouwen te verwijten.

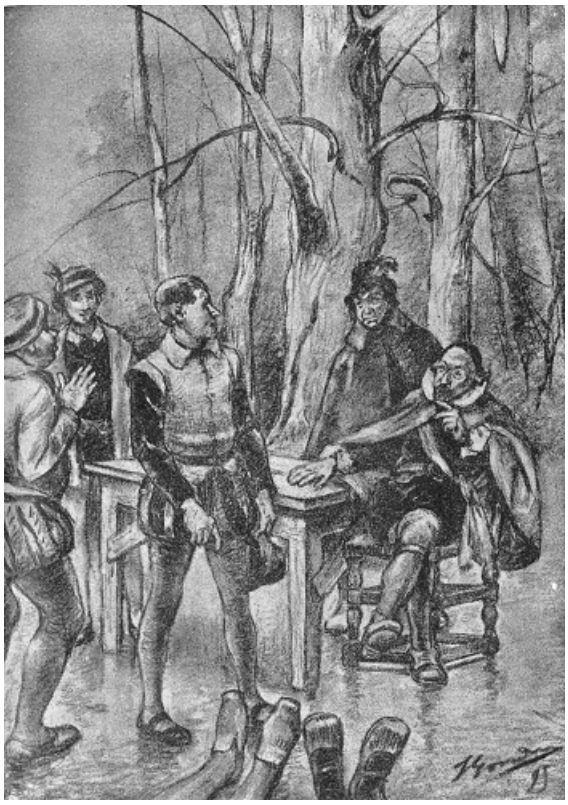

Heer, in stee van raven, heb ik twee verraders gedood. (Blz. 352.) **23**

Allen riepen met groot rumoer:

- Lang leve Oranje! Oranje is getrouw aan de landen!

Uit verachting wilden zij de lijken aan de honden werpen; maar de Zwijger sprak:

- Het zijn niet die lijken die men aan de honden moet werpen, maar de zwakheid des geestes, die aan de zuiverste inzichten twijfelen doet.

En de heeren en soldaten riepen:

- Leve de prins! Leve Oranje, de vriend onzer landen!

En hunne stemmen klonken als de donder, dreigend voor 't onrecht.

Naar de lichamen wijzend, zeide de prins:

- Begraaft ze als christenen.

- En wat gaat men met mij doen, vroeg Uilenspiegel. Dat men mij kastijde als ik kwaad, en loone als ik goed dede.

Toen sprak de Zwijger:

- Die soldaat zal in mijne tegenwoordigheid vijftig stokslagen krijgen, omdat hij, in weerwil van alle tucht, zonder bevel twee edellieden gedood heeft. Ook zal hij dertig gulden ontvangen, omdat hij zoo goed gezien en gehoord heeft.

- Heer, sprak Uilenspiegel, als men mij eerst de dertig gulden gaf, zou ik de stokslagen met meer geduld ontvangen.

- Ja, ja, zuchtte Lamme Goedzak, geef hem eerst de dertig gulden, de slagen zal hij onderdanig verdragen.

- En overigens, sprak Uilenspiegel, daar mijn geweten zuiver is, heb ik niet van doen gewasschen of gespoeld te worden met stokken of zweepen.

- Ja, zuchtte Lamme Goedzak van her, Uilenspiegel heeft niet van doen gewasschen of gespoeld te worden. Zijn geweten is zuiver. Wascht hem niet, mijne heeren, wascht hem toch niet.

Uilenspiegel had de dertig gulden ontvangen, als de provoost den stokmeester gebood, Uilenspiegel onder handen te nemen.

- Ziet toch, mijne heeren, zegde Lamme, wat jammerlijk

gezicht hij trekt. Hij is in 't geheel geen liefhebber van stokken, mijn vriend Uilenspiegel.

- Een schoonen, dicht begroeiden esch, die met zijne frisch groene bladeren in de zonne prijkt, zie ik geerne, hernam Uilenspiegel; maar ik koester een doodelijken haat tegen die leelijke stokken, zonder twijgen of bladeren, die hard en woest zijn van uitzicht.

- Zijt gij gereed? vroeg de provoost.

- Gereed, herhaalde Uilenspiegel, gereed tot wat? Om geslagen te worden? Neen, dat ben ik niet en zal het nooit zijn, mijnheer de stokmeester. Uw baard is ros en gij ziet er vreeselijk uit; maar ik ben zeker dat gij zachtmoedig van aard zijt en met tegenzin een armen man als ik zoudt afranselen. Ik moet het U zeggen, maar slaan doe of zie ik niet gaarne, want de rug van een christenmensch is een geheiligde tempel die, evenals de borst, de longen bevat met dewelke wij Gods goede lucht ademen. Heel uw leven door, zou de wroeging U knagen als een ruwe stokslag mij aan stukken sloeg.

- Spoed U, sprak de stokmeester.

- Heer, zegde Uilenspiegel tot den prins, er is geene haast bij, ge moogt mij gelooven; eerst zoudt gij dien stok goed moeten laten drogen, want men zegt dat het sap van groen hout een doodelijk vergif voor het bloed is. Zou Uwe Hoogheid mij zulke vreeselijke dood willen zien sterven? Heer, ik behoud mijnen rug ten dienste Uwer Hoogheid; laat hem slaan met roeden, hem striemen met de zweep; maar, als gij mij niet wilt zien sterven, heer, spaar mij toch het groen hout, als het U belieft.

- Prins, schenk hem genade, spraken samen de heer van Hoogstraten en Diederik van Schoonenberg. De anderen glimlachten goedhartig en medelijdend.

Lamme kwam achteraan en zuchtte:

- Heer, genade, heer; groen hout is doodelijk vergif.

Toen sprak de prins:

- Ik schenk hem genade.

Uilenspiegel maakte verscheidene sprongen in de lucht, sloeg op Lamme zijn buik, dwong hem te dansen en sprak:

- Loof met mij Zijne Hoogheid, die mij van het groen hout heeft gered.

En Lamme beproefde te dansen, maar hij kon niet, ter wille van zijn dikken buik.

En Uilenspiegel trakteerde hem op eten en drinken.

XII

De hertog wilde geen slag leveren, doch bestookte den Zwijger in 't platteland tusschen Gulik en de Maas; Oranje dede overal den stroom peilen, te Hond, Mechelen, Elsen, Meersen, en overal vonden zij er voetangels in, om de mannen en peerden te kwetsen die zouden pogen den stroom over te steken.

Te Stokhem vonden de peilers er geene. De prins beval daar te waden. Ruiters togen over den stroom en hielden zich aan den overkant in slagorde, om het overzetten der troepen langs den kant van het bisdom Luik te dekken; vervolgens kwamen, van den eenen tot den anderen oever, tien rotten busschutters en boogschutters staan, die aldus den loop van den stroom onderbraken, en in het midden van welke zich Uilenspiegel bevond.

Hij stond tot aan de dijen in 't water; somwijlen zelfs wierden hij en zijn paard omhoog geheven door eene plotselinge, verraderlijke golving.

Hij zag de voetknechten overgaan met een zakje buskruit op het hoofd en hunne bussen omhoog; vervolgens kwamen de ammunitie-wagens, de haakbussen, de geleiders, de stukrijders, de slangen, de dubbele slangen, de falkonetten, de dubbele falkonetten, de serpenten, de halve serpenten, de dubbele serpenten, de slangen met wijden mond, de kanonnen, de halve

kanonnen, de dubbele kanonnen, de sakers, de kleine stukken bereden veldgeschut met hunne voorwagens, met twee peerden bespannen, en die in alles gelijk waren aan de kanonnen die men de Pistolen des keizers heette; daarachter gingen Vlaamsche ruiters en landsknechten die de achterhoede moesten dekken.

Uilenspiegel zocht iets te drinken dat hem verwarmen kon. De boogschutter Riesencraft, een Hoogduitscher, een magere, reusachtige en wreedaardige man die nevens hem op zijn peerd zat te ronken, rook geweldig naar brandewijn. Uilenspiegel zocht naar de flesch op het kruis van zijn peerd, en vond ze eindelijk aan zijnen schouderband geknoopt. Hij sneed het koordeken door, nam de flesch en dronk lustig van het verkwikkende nat. De gezellen boogschutters zeiden tot hem:

- Geef ons ook een slokje.

Hij dede het. Als de brandewijn op was, bond hij 't koordeken weer aan de flesch en wilde ze terugbrengen aan de borst van den soldenier. Als hij den arm oplichtte om de bottel er onder te steken, wierd Riesencraft wakker. De bottel vastnemend, wilde hij zijne gewone koe melken. Er geene melk meer in vindend, ontstak hij in groote woede.

- Dief, sprak hij, wat hebt gij gedaan met mijn brandewijn?

Uilenspiegel antwoordde:

- Uitgedronken. Onder doornatte ruiters is de brandewijn van één, de brandewijn van allen. Gierig zijn is leelijk.

- Morgen daag ik U tot tweegevecht uit, antwoordde Riesencraft, en ik beloof U fatsoenlijk aan stukken te kappen.

- Wij zullen alles afkappen, sprak Uilenspiegel, hoofden, armen en beenen. Maar zijt gij verstopt, dat uwe tronie zoo zuur ziet?

- Dat ben ik, sprak Riesencraft.

- Dan moet gij purgeeren, in stee van te vechten.

Zij kwamen overeen zich 's anderen daags met elkander te meten. Elk mocht gekleed en uitgedost zijn gelijk hij verkoos

en zij zouden in elkander kerven en kappen met een korten stootdegen.

Uilenspiegel vroeg om voor zich zelven den degen te mogen vervangen door eenen stok, hetgene hem toegestaan wierd.

Intusschen waren al de soldaten over den stroom getogen en reeds stelden zij zich in goede orde, op de bevelen hunner kapiteins en kolonels. Nu gingen de tien schutters hunne gezellen vervoegen.

En de Zwijger sprak:

- Wij marcheeren op Luik.

Uilenspiegel was er blijde om en riep met al de Vlamingen:

- Lang leve Oranje! Naar Luik! naar Luik!

Maar de vreemdelingen en voornamelijk de Hoogduitschers, zeiden dat zij te nat waren om te marcheeren. Te vergeefs bevestigde de prins hun dat zij naar eene gewisse zegepraal gingen, naar eene stede die hun met hart en ziel toegedaan was, zij wilden er niet van weten, en ontstaken groote vuren, voor dewelke zij zich warmden, met hunne onttuigde peerden.

De aanval der stad wierd uitgesteld tot 's anderen daags, waarop Alva, die hoogst verbaasd was over den stoutmoedigen overtocht, door zijne spionnen vernam dat de soldaten van den Zwijger nog niet bereid waren tot den aanval.

Daarop dede hij Luik en heel de omliggende streek bedreigen alles in vuur en vlam te zullen zetten, als de vrienden des prinsen er eenige beweging maakten. Geeraard van Groesbeke, de bisschoppelijke serjant, dede zijne soldaten wapenen tegen den prins, die te laat kwam door de schuld der Hoogduitschers, dewelke van een beetje water in hunne hooze benauwd geweest waren.

XIII

Uilenspiegel en Riesencraft hadden hunne getuigen gekozen; deze beslisten dat de twee soldaten te voet zouden vechten tot dat de dood er op volgde, zoo dit den overwinnaar behaagde, want dit waren de voorwaarden die Riesencraft wilde.

Het gevecht greep plaats in eene kleine heide.

Reeds van den vroegen morgen had Riesencraft zijne kleedij van boogschutter aan: de salade, dat is de helm, met ijzeren halsstuk, zonder vizier, alsmede een maliënhemd zonder mouwen. Daar zijn ander hemd stukken vaneen viel, stak hij het in zijnen helm om er in geval van nood pluksel van te maken. Hij nam eenen voetboog van goed hout der Ardennen, eenen koker met dertig pijlen, eene lange dagge, doch geen tweehandig zweerd, dat een wapen der busschutters was. En hij kwam naar het strijdperk op zijn handpeerd, dat den oorlogszadel en het met pluimen versierde hoofdharnas aanhad, en heel opgetuigd was.

Uilenspiegel koos de uitrusting van een edelen wapenman: zijn rijdier was een ezel; zijn zadel een meisjesrok; het hoofdharnas was van wisschen, versierd met schoone, wuivende schavelingen. Het borstharnas van zijn rijdier was van spek, want, zeide hij, het ijzer kost te duur, het staal is buiten prijs en, wat het koper betreft, in de laatste dagen heeft men er zooveel kanonnen van gemaakt dat er niet genoeg meer is om een konijn tot den strijd toe te rusten; vervolgens zette hij op zijn hoofd eenen schoonen saladestruik, dien de slekken nog niet opgegeten hadden; op de salade stak eene zwanepluim, om hem te doen zingen als hij soms stierf.

Zijn stootdegen was een goede, lange, dikke stok van dennenhout, op denwelken een bezem van takken van hetzelfde hout stak. Aan den linkerkant van zijnen zadel hing zijn mes, dat insgelijks van hout was; aan zijne rechterzijde slingerde zijne strijdknots: een vliertakje met eene raap op. Zijn harnas bestond uit niets dan openingen, met andere woorden: hij had er geen aan.

Als hij aldus toegetakeld het strijdperk binnenreed, schoten de getuigen van Riesencraft in een luiden schaterlach, doch de Hoogduitscher bleef norsch kijken met zijne bittere tronie.

Toen vroegen de getuigen van Uilenspiegel aan die van

Riesencraft dat de Duitscher heel zijne uitrusting van maliën en ijzer zoude uitdoen, mits Uilenspiegel slechts met lompen gepantserd was. Riesencraft stemde er in toe. Daarop vroegen de getuigen van Riesencraft aan die van Uilenspiegel hoe het kwam dat de Vlaming met eenen bezem gewapend was.

- Gij hebt mij toegelaten den stootdegen door eenen stok te vervangen, sprak Uilenspiegel, maar gij hebt mij niet verboden hem te versieren met bladeren.

- Doe gelijk ge wilt, spraken de vier getuigen.

Riesencraft zeide geen woord en kapte, ongeduldig, met zijn stootdegen de schrale heideplanten af.

De getuigen zett'en hem aan, zijn stootdegen neder te leggen en ook eenen stok te nemen, gelijk Uilenspiegel.

Hij antwoordde:

- Als die truwant uit eigen beweging een zoo ongewoon wapen gekozen heeft, is het dat hij meent daarmede zijn leven te kunnen verdedigen.

Mits Uilenspiegel opnieuw verklaarde dat hij zijnen bezem wilde gebruiken, drongen de vier getuigen niet verder aan en zeiden zij dienvolgens dat alles in regel was.

Beiden stonden tegenover elkander: Riesencraft op zijn peerd dat met ijzer geharnast, Uilenspiegel op zijnen ezel die met spek gepantserd was.

Uilenspiegel kwam vooruit tot in het midden van 't veld. Zijnen bezem recht houdend, alsof het eene lans was, zeide hij:

- Dat gespuis van brekespellen die in een leger van brave, goed overeenkomende soldaten anders niet doen dan, schuimbekkend van woede, met hunne zure tronie overal rondloopen, stinkt meer dan pest, dan melaatschheid, dan dood. Waar zij komen, vlucht de lach van de lippen, zwijgt het blijde liedeken. Zij moeten altijd brommen of vechten, aldus vervangen zij het wettig gevecht voor het vaderland door het tweegevecht, dat het leger ondermijnt en de vreugde der vijanden uitmaakt. Riesencraft, hier tegenwoordig, heeft, om onschuldige poetsen, een

en twintig zijner gezellen vermoord, terwijl hij nooit in eenig gevecht of schermutseling, eene schitterende heldendaad verrichtte of om zijnen moed de minste belooning erlangde. Nu, heden belieft het mij het ruige vel van dien twistzieken hond eens averechts te borstelen.

Riesencraft antwoordde:

- Die dronkaard heeft schoone dingen gedroomd over het misbruik der tweegevechten; heden belieft het mij hem het hoofd in twee te klieven, om aan elkeen te toonen dat er maar hooi in zijne hersenpan steekt.

De getuigen deden hen van hunne rijbeesten stijgen. Den voet ten gronde zettend, liet Uilenspiegel van zijn hoofd den saladestruik vallen, dien de ezel met pleizier naar binnen sloeg; doch grauwtje wierd in die bezigheid gestoord door eenen schop dien een der getuigen hem gaf, om hem buiten de omheining van het strijdperk te drijven. Het geharnaste peerd ontving mede zijn deel en beide gingen samen grazen in 't ronde.

De getuigen van Uilenspiegel, die eenen bezem droegen, en de getuigen van Riesencraft, die eenen stootdegen droegen, gaven fluitend het teeken van 't gevecht.

En Riesencraft en Uilenspiegel vochten woedend tegen elkaar: Riesencraft sloeg met zijn stootdegen, Uilenspiegel weerde de slagen af met zijn bezem; Riesencraft zwoer bij alle duivelen, Uilenspiegel vluchtte, liep schuins, rond, rechts, links door de heide, stak de tong uit en zette allerlei aardige gezichten naar Riesencraft, die buiten adem geraakte en blindelings als een dronken soldaat in de lucht kapte. Uilenspiegel voelde hem achter zich, keerde zich plotselings om en gaf hem, met zijn bezem, een grooten slag onder den neus. Riesencraft viel neder met uitgestrekte armen en beenen, als een kikvorsch die op zijn uiterste ligt.

Uilenspiegel wierp zich op hem, streek zonder genade den bezem rechts en averechts over zijn aangezicht en sprak:

- Roep om genade, of ik doe U mijnen bezem inslikken.

En hij wreef en herwreef hem gedurig, tot groot genoegen van de omstanders, en zeide altijd:

- Roep om genade, of ik doe hem U inslikken.

Maar Riesencraft konde niet meer roepen, want hij was dood van woede en van gramschap.

- God hebbe uwe ziel, arme razende! zeide Uilenspiegel.

En treurig gestemd, toog hij henen.

XIV

Het was het einde van October. Geld ontbrak aan den prins, zijne soldaten hadden honger. Zij morden, de prins marcheerde naar Frankrijk en bood den hertog 't gevecht aan, maar deze weigerde hetzelve.

Uit Quesnoy-le-Comte vertrekkende om naar het land van Kamerijk te gaan, ontmoette hij tien compagniën Duitschers, acht vendels Spanjaards en drij kornetten ruiterij, aangevoerd door don Ruffele Henricis, zoon des hertogs, die te midden des gevechts was en riep in het Spaansch:

- Ter dood! ter dood! Geen kwartier! Leve de Paus!

Don Henricis was toen tegenover de compagnie busschutters, waar Uilenspiegel tiendenier was, en hij wierp zich op hen met zijne mannen.

Uilenspiegel zeide tot den bentserjant:

- Ik ga dien beul zijne tong in twee snijden.

- Snij maar op, zei de serjant.

En Uilenspiegel verplette, met een goed gerichten kogel, de tong en het bekkeneel van don Ruffele Henricis, zoon van den hertog.

Uilenspiegel schoot den zoon van den markies Delmarès van zijn peerd.

De acht vendels en de drij kornetten wierden verslagen.

Na die zegepraal zocht Uilenspiegel naar Lamme, in het kamp en in 't ronde, maar hij vond hem niet.

- Laas! sprak hij, hij is weg, mijn vriend Lamme, mijn dikke vriend. In zijn strijdvuur, zal hij het gewicht van zijn buik vergeten en de Spaansche vluchtelingen achternagezeten hebben. Buiten adem, zal hij op den weg gevallen zijn als een zak. En zij zullen hem opgeraapt hebben, om er het rantsoen van te trekken, het rantsoen van een christenmensch. Vriend Lamme, waar zijt gij toch, waar zijt gij, mijn arme, dikke vriend?

Uilenspiegel zocht hem overal, en, hem niet vindende, was hij treurig gestemd.

XV

In November, de maand der sneeuwstormen, dede de Zwijger Uilenspiegel voor zich komen. De prins beet op de koord van zijn maliënhemd.

- Luister goed, sprak hij.

Uilenspiegel antwoordde:

- Mijne ooren zijn gevangenispoorten; men komt er gemakkelijk binnen, maar uitgeraken is eene andere zaak.

De Zwijger sprak:

- Ga door Namen, Henegouwen, Vlaanderen, Zuid-Braband, Antwerpen, Noord-Braband, Gelderland, Overijsel, Noord-Holland overal verkondigen dat, zoo het geluk onze heilige en kerstene zaak te lande verraadt, de strijd tegen onrecht en geweld ter zee voortgezet wordt. God bestiere genadig deze zaak, in voor- en in tegenspoed. Te Amsterdam gekomen, zult gij aan Pauwel Buys, mijn getrouwe, rekenschap geven van uwe zending. Hier zijn drij reispassen, door Alva zelven geteekend, die gevonden werden op verslagenen te Quesnoy-le-Comte. Mijn schrijver heeft ze behoorlijk ingevuld. Wellicht vindt gij onderwege een goeden gezel, in denwelken gij vertrouwen moogt stellen. Hier zijn vijftig gulden. Wees moedig en trouw.

- De assche klopt op mijn hart, antwoordde Uilenspiegel.

En hij toog henen.

XVI

Wegens den koning en den hertog, mocht hij, naar believen, alle wapenen dragen. Hij nam zijne goede radbus, patronen, alsmede droog kruit. Vervolgens dede hij een gescheurd wambuis, een gelapt opperste kleed en eene hooze met gaten aan, naar Spaansche wijs, zette hij eene toque met wuivende pluim op en gordde hij het zweerd om. Aldus verliet hij het leger en stapte hij naar Maastricht.

De winterkoninkjes, voorboden der koude, vlogen rond de huizen, om schuilplaats te vragen. Den derden dag sneeuwde het.

Menigwerf moest Uilenspiegel onderwege zijne vrijgeleide toonen. Men liet hem overal door.

Hij zette zijn weg voort naar Luik.

Hij kwam in eene vlakte; een hevige wind joeg de sneeuwvlagen op zijn gezicht. Vóór zich zag hij de oneindige, witte vlakte, en de door dwarrelwinden opgejaagde sneeuwbuien. Drie wolven volgden hem op de hielen; hij velde er eenen neder met zijne bus; de andere wierpen zich op den gewonde, en trokken het bosch in, elk met een stuk van het lijk.

Van dit lastig gevolg verlost, keek Uilenspiegel of er geene andere bende in 't veld was. Ten einde de vlakte zag hij meerdere stipjes als grijze standbeelden die zich bewogen in de sneeuwbuien, en daarachter, zwarte gedaanten van soldaten te peerd.

Hij klom op eenen boom. De wind bracht een verre geweeklaag tot hem. ‘Wellicht,’ zeide hij in zich zelven, ‘wellicht zijn het pelgrims met witte kleederen aan, met moeite zie ik hun lichaam in de sneeuw.’ Vervolgens onderscheidde hij menschen die heel naakt liepen en twee ruiters met zwarte harnassen op groote peerden gezeten, welke dien ellendigen

troep met zweepslagen voortdreven. Hij wapende zijne bus. Onder die ongelukkigen zag hij jonge lieden en grijsaards, die, naakt, bibberend, verkleumd, ineengedrongen, angstig voortliepen om de zweep te ontvluchten van de twee soldaten die, warm gekleed, rood van brandewijn en goeden kost, er vermaak in vonden, het lichaam der naakte menschen bloedens te striemen, om ze gauwer te doen aanstappen.

Uilenspiegel sprak:

- Gij zult gewroken worden, assche van Klaas.

En hij zond eenen kogel in 't voorhoofd van een der ruiters, die dood van zijn peerd viel. De andere, die niet wist van waar die onverwachte kogel kwam, wierd bang, en dacht dat vijanden in het bosch verborgen waren. Hij wilde vluchten met het peerd van zijn makker. Maar terwijl hij, met den teugel van dat dier in de hand, van zijn peerd steeg om het geld van den doode te stelen, wierd hij in den hals getroffen door een anderen kogel en viel hij ook dood ten gronde.

De naakte menschen, die meenden dat een engel des hemels, goede schutter, hun ter hulp kwam, vielen op de knieën. Toen kwam Uilenspiegel van zijnen boom en wierd hij erkend door die van den troep die, als hij, in het leger des prinsen gediend hadden. Zij zeiden tot hem:

- Uilenspiegel, in dien jammerlijken staat zijn wij uit Frankrijk gezonden naar Maastricht, waar de hertog is, om daar behandeld te worden als gevangen oproerlingen; daar wij geen rantsoen kunnen betalen, zijn wij op voorhand veroordeeld om gefolterd, onthalsd te worden of, als truwanten en diepers, op de galeien des konings te roeien.

Uilenspiegel gaf zijn opperste kleed aan den oudste der bende en sprak:

- Komt, ik zal U naar Mézières leiden, maar eerst moeten wij deze soldaten hunne kleeren uittrekken en hunne peerden meenemen.

De wambuizen, hoozen, leerzen en hoeden der soldeniers

wierden verdeeld onder de zwaksten en de zieksten, en Uilenspiegel sprak:

- Wij gaan in het bosch, daar is het zoo koud niet, de lucht is er zoeter. Komt, broeders, komt mede.

Doch een der mannen viel ten gronde en zuchtte:

- Ik sterf van koude en van honger, en voor God zal ik getuigen dat de Paus de antichrist is.

En hij stierf. De anderen wilden hem meenemen, om hem als christenmensch te begraven.

Terwijl zij op de groote baan gingen, zagen zij eenen boer die eene kar met een zeil voerde. Als hij die naakte menschen zag, kreeg hij medelijden en dede hij hen in zijne kar komen, waar zij hooi vonden om op te liggen en ledige zakken om hunne schamelheid te dekken. Zij dankten God dat zij warm lagen. Uilenspiegel reed naast de kar op een van de peerden der soldaten, terwijl hij het andere bij den toom hield.

Te Mézières stapten zij uit de kar: daar gaf men hun goede soep, bier, brood en kaas, en vleesch aan de ouderlingen en aan de vrouwlieden. En zij wierden geherbergd, gekleed en opnieuw gewapend ten koste van de gemeente. En tot zegening kusten allen Uilenspiegel, die hen goedhartig liet begaan.

Deze verkocht de peerden der twee ruiters voor acht en veertig gulden, van dewelke hij er dertig aan de verloste gevangenen gaf.

Eenzaam voortgaande, sprak hij in zich zelven:

- Ik ga langs puinhoopen, dood en bloed, zonder iets te vinden. De duivelen hebben zeker gelogen. Waar is Lamme? Waar is Nele? waar zijn de Zeven?

En de assche van Klaas klopte van her op zijne borst. En hij hoorde eene stem als een ademtocht fluisteren:

‘Zoek in dood, puinen en tranen.’

En hij ging voort.

XVII

In de maand Maart kwam Uilenspiegel te Namen. Hij vond er Lamme die liefhebber geworden was van visch uit de Maas en hoofdzakelijk van forellen. Hij had eene boot gehuurd en vischte in den stroom met toelating van de gemeente. Maar hij had vijftig gulden moeten betalen aan de nering der vischverkoopers.

Zijne vangst at hij op en verkocht hij, en bij dat ambacht kreeg hij een nog dikkeren buik en een zakje karolussen.

Als hij zijn vriend en makker op den oever der Maas naar de stadspoort zag stappen, was hij aangenaam verrast; hij stak zijn bootje naar wal, klaverde den oever op, niet zonder blazen, en kwam naar Uilenspiegel.

Stamelend van genoegen, sprak hij:

- Daar zijt gij, mijn zoon, want ik mag U zoo noemen: mijn buik is tweemaal zoo dik als de uwe. Waar gaat gij? Wat doet gij? Gij zijt toch niet dood? Hebt gij mijne vrouw niet gezien? Gij zult visch uit de Maas eten, de beste die in deze treurige wereld bestaat; hier maken ze sausen dat men zijne vingeren tot aan den schouder zou opeten. Gij zijt schoon en fier, met uwe kaken gebruind door 't gevecht. Daar is hij eindelijk, mijn zoon, mijn vriend Uilenspiegel, de lustige zwerver.

En stille vroeg hij hem:

- Hoeveel Spanjaarden hebt gij gedood? Hebt gij mijne vrouw niet gezien in hunne karren met loddegen? En gij zult wijn van de Maas drinken, hij is heerlijk en bevordert de spijsvertering. Zijt gij gekwetst, mijn zoon? Gij blijft dus hier, frisch, gezond en wel te pas als een jonge arend. En de paling moet gij proeven! Geen de minste grachtsmaak. Omhels mij, dikzak! Leve God, wat ben ik tevreden!

En Lamme danste, sprong, blies en dwong ook Uilenspiegel te dansen.

Toen stapten zij op naar Namen. Aan de poort van de stad,

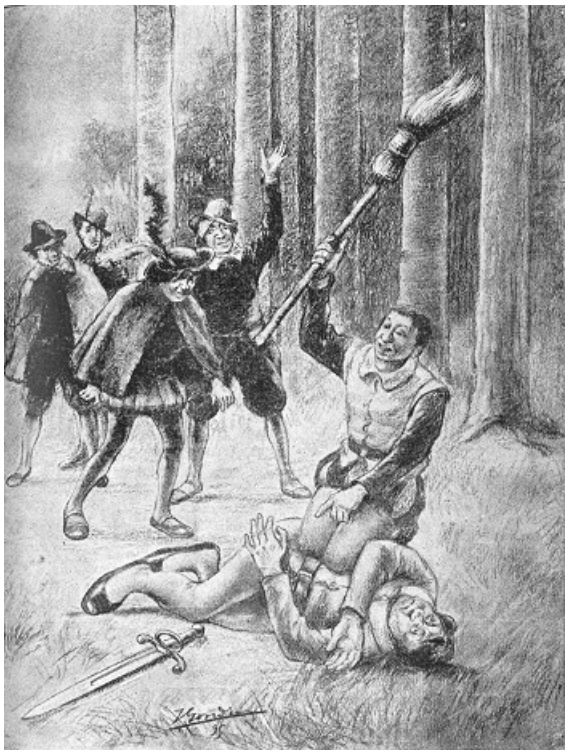

Uilenspiegel wierp zich op hem en streek den bezem over zijn aangezicht. (Blz. 362.) **24**

toonde Uilenspiegel zijn reispas, geteekend door den hertog van Alva. En Lamme leidde hem mede naar zijn huis.

Terwijl hij den maaltijd bereidde, dede hij hem zijne lotgevallen verhalen en vertelde hij ook zijn eigen wedervaren. Hij had, zeide hij, het leger verlaten om een meisje te volgen dat hij zijne vrouw dacht te zijn. En zoo was hij tot in Namen geraakt. En gedurig vroeg hij:

- Hebt gij ze niet gezien?

- Ik heb er andere gezien die zeer schoon zijn, antwoordde Uilenspiegel, en dat wel in deze stede, waar allen verliefd schijnen.

- Om de waarheid te zeggen, sprak Lamme, kan ik er krijgen zooveel als ik wil, maar ik blijf trouw aan mijne vrouw, want mijn jammerend hart is vervuld van haar aandenken.

- Gelijk uw buik van menigvuldige gerechten, antwoordde Uilenspiegel.

Lamme hernam:

- Als ik verdriet heb, moet ik eten.

- Is uw verdriet eeuwigdurend? vroeg Uilenspiegel.

- Laas! ja, sprak Lamme.

Meteen trok hij eene forel uit eene kuip.

- Zie eens, sprak hij, hoe schoon en hoe vast. Het vleesch is rooskleurig als dat mijner vrouw. Morgen verlaten wij Namen, ik heb een vollen zak guldens: wij zullen elk eenen ezel koopen en naar Vlaanderen reizen.

- Gij zult er veel bij verliezen, sprak Uilenspiegel.

- Mijn hart trekt naar Damme, naar de plaats waar zij mij vurig beminde. Misschien wacht zij mij daar.

- Vermits gij het wilt, sprak Uilenspiegel, zullen wij morgen vertrekken.

En inderdaad, 's anderen daags kochten zij ezels en reden zij naast elkander de stad uit.

XVIII

Een gure wind blies over de aarde. De lucht, die 's morgens helder als de jeugd was, werd grijs als de oude dag. Het regende en hagelde.

Als de regen ophield, schudde Uilenspiegel zich, zeggende:

- De hemel drinkt zooveel dampen op, dat hij zich soms moet verlichten.

Maar het begon weer te regenen en te hagelen, en nog meer dan de eerste maal. De twee gezellen waren doornat.

Lamme zuchtte:

- Wij waren goed gewasschen, nu moet men ons nog spoelen!

De zonne kwam weer te voorschijn, en blijgemoed stegen zij weder op hunne ezels.

Doch nu begon het zoo moorddadig te hagelen, dat de droge takken der boomen als met messen afgekapt wierden.

Lamme sprak:

- Ho! een dak toch! Mijne arme vrouw! Waar zijt gij, goed vuurtje, zoete kussen en lekkere hutsepot?

En hij weende bitter, de dikzak.

Doch Uilenspiegel sprak:

- Wij jammeren en weeklagen; maar is het echter van ons zelven niet dat al onze kwalen ons komen? Het regent en hagelt op onze schouderen, doch van dien Decemberregen komt malsche Meiklaver. En de runderen zullen loeien van genoegen. Wij zijn zonder schuilplaats, maar waarom trouwen wij niet? Ik toch, ten minste, waarom trouw ik niet met Nele, die zoo schoon en zoo braaf is, en die mij nu eenen goeden schotel boonen met vleesch zoude voorzetten? Wij hebben dorst, niettegenstaande het water dat nederstort; waarom bleven wij niet een zelfde ambacht beoefenen? Zij, die meester aanvaard zijn, hebben heele tonnen bruinbier in hunne kelders liggen.

De assche van Klaas klopte op zijn hart, de hemel wierd helder, de zonne schitterde aan het uitspansel en Uilenspiegel sprak:

- Mevrouw de Zon, ik zeg U duizendmaal dank, gij komt onze lendenen verwarmen; assche van Klaas, gij verwarmt ons hart en zegt ons dat diegenen gezegend zijn die zwerven voor de verlossing van den bodem der vaderen.

- Ja, maar 'k heb honger, zei Lamme.

XIX

Zij trokken eene afspanning binnen, en men gaf er hun te eten in eene kelderkamer. Uilenspiegel opende het venster en zag van daar eene lochting, in dewelke een minnelijk, poezel meideken wandelde, met ronden boezem en gouden lokken.

Zij had anders niet aan dan een rokje, een wit linnen jak en een gescheurd zwart voorschoot.

Hemden en ander vrouwenlinnen hingen te bleeken op koorden; het meisje dat steeds naar Uilenspiegel gekeerd was, trok de hemden van de koorden en hing ze weder op, en glimlachte en wendde gedurig heure blikken naar Uilenspiegel.

In de nabijheid hoorde Uilenspiegel eenen haan kraaien en zag hij eene voedster met een kind spelen, hetzelve met zijn gezicht altijd keeren naar eenen man die daar omtrent stond, terwijl zij zeide:

- Boelkin, trek oogskens naar vader, toe.

Het kind schreide.

En het aanvallige meideken bleef in de lochting ronddrentelen en het linnen afnemen en van her ophangen.

- 't Is eene die aan den hertog verkocht is, sprak Lamme.

Het meideken dede heure handen voor heure oogen en tusschen de vingeren loerend, keek zij lachend naar Uilenspiegel.

Vervolgens ging zij op eene der gespannen koorden zitten en

schommelde zij, zonder met heure voeten den grond aan te raken. In het nederkomen zag Uilenspiegel heure blanke, ronde armen, die bloot waren tot aan hare schouderen en die de bleeke zonne bestraalde. Op en neer schommelend, bekeek zij hem gestadig. Hij ging buiten om heur te vervoegen. Lamme volgde hem. Aan de haag van de lochting, zocht Uilenspiegel eene opening om er in te geraken, doch te vergeefs.

Als het meideken hem bezig zag, blikte zij nogmaals glimlachend tusschen hare vingeren.

Uilenspiegel beproefde het, door de haag te geraken, terwijl Lamme, die hem met alle geweld terugtrok, sprak:

- Ga daar niet binnen, 't is eene bespiedster, in dienst van den Spanjaard, wij zullen levend verbrand worden.

Toen wandelde het meisje rond in de lochting, met haar voorschoot over heur gezicht, doch ze keek door de gaatjes om te zien of haar nieuwe vriend nog niet kwam.

Uilenspiegel wilde met eene forsige wip over de haag springen, doch hij wierd wederhouden door Lamme die hem, bij zijn been grijpend, dede vallen en zeide:

- Koord, zweerd en galg, 't is eene bespiedster, ga er niet bij, zeg ik U.

Ten gronde gezeten, verweerde Uilenspiegel zich zoo goed als hij kon. Het hoofd over de haag stekend, riep het meideken:

- Vaarwel, heer, dat de Liefde Uwe Lankmoedigheid onderhoude.

En hij hoorde een spottenden schaterlach.

- Ha! sprak hij, in mijne ooren steekt dat als duizend speldeprikken!

Vervolgens wierd eene deur luidruchtig gesloten.

En hij was gansch weemoedig.

Lamme, die hem nog altoos vasthield, zeide tot hem:

- In uw zelven somt gij al de schatten op, die aldus tot uwe schaamte verloren gaan. 't Is eene bespiedster, die U in hare spionnen-netten zou lokken. En gij merkt het niet: ik ga bersten van lachen.

Uilenspiegel zeide geen woord en beide de gezellen stegen weder op hunne ezels.

XX

Zij reden sprakeloos voort, schrijlings op hun grauwtje gezeten.

Lamme kauwde zijn laatsten maaltijd, terwijl hij blijgemoed met volle teugen de frissche lucht inademde.

Plotselings gaf Uilenspiegel hem eenen zweepslag over zijn achterste, dat als een band rond den zadel vormde.

- Wat doet gij daar? riep Lamme jammerend uit.
- Wat? vroeg Uilenspiegel.
- Die zweepslag? zei Lamme.
- Welke zweepslag?
- Dien gij mij daar geeft, hervatte Lamme.
- Links? vroeg Uilenspiegel.
- Ja, links en op mijn achterste. Waarom deedt gij dat, schaamtelooze booswicht?
- Uit onwetendheid, antwoordde Uilenspiegel. Ik weet heel goed wat eene zweep is, en ook heel goed wat een achterste is, dat op eenen zadel gespannen zit. Nu, als ik het uwe, breed, gezwollen, gespannen, over den zadel zag steken, zeide ik in mijn zelven: Mits men met de vingeren er niet in kan nijpen, kan het koordeken van de zweep er ook niet in bijten. Ik was mis, ik beken het rechtuit.

Daar Lamme op die rede glimlachte, vervolgde Uilenspiegel:

- Maar ik ben de eenige niet op de wereld, die uit onwetendheid zondigt, en meer dan één dwaze meester die zijn overtollig vet op den zadel eens ezels ten toon spreidt, zoude mij daar lessen in geven. Als mijne zweep zich vergat ten opzichte van uw achterste, vergat gij U nog meer ten opzichte van mijne beenen, door hen te beletten achter het meisje te loopen, dat zoo hupsch in de lochting mij teekenen dede.

- Ravenvleesch! zeide Lamme, 't was dus om U te wreken?

- O, gij verdiendet honderdmaal meer, antwoordde Uilenspiegel.

XXI

De bedrukte Nele leefde eenzaam te Damme bij Katelijne, die steeds naar den kouden duivel riep, doch tevergeefs, want hij kwam niet.

- Ha! sprak zij, gij zijt rijk, Hansken, en zoudt mij de zevenhonderd karolussen kunnen terugbrengen. Soetkin zou levend op de aarde terugkomen en Klaas zou tevreden zijn in het hemelrijk; gij moet ze teruggeven. Doe het vuur weg, de ziel wil er uit, maak een gat, de ziel wil er uit.

En gedurig wees zij met den vinger naar de plaats waar het werk heur hoofd verbrand had.

Katelijne was zeer arm, doch de buren stonden haar bij met boonen, met brood en met vleesch, naarvolgens hunne middelen. De gemeente gaf heur wat geld. En Nele naaide voor de rijke poorteressen, ging uit strijken bij haar en verdiende aldus een gulden per week.

En Katelijne zeide altijd:

- Maak een gat, laat mijne ziel uit. Zij klopt om buiten te zijn. Hij zal de zevenhonderd karolussen teruggeven.

En weenend aanhoorde Nele heure uitzinnige reden.

XXII

Doch Uilenspiegel en Lamme, met hun reispas op zak, trokken eene kleine taveerne binnen, tegen de rotsen der Samber gebouwd, dewelke op sommige plaatsen met boomen bedekt zijn. En boven de deur stond te lezen: Bij Marlaire.

Zij dronken menige bottel wijn van de Maas, bereid naar de wijze van Burgondië, en aten veel waterzooi; daarna begonnen

zij te praten met den baas, een eersten paapschgezinde, maar die babbelde als eene ekster, ter wille van den wijn dien hij gedronken had, en gestadig heimelijk knipoogde.

Uilenspiegel die in de gaten had dat achter dat knipoogen iets stak, dede hem nog meer drinken, zoodat de weerd op den duur begon te dansen en te schaterlachen.

Vervolgens kwam hij weer aan de tafel zitten en sprak hij:

- Goede katholieken, ik drink op uwe gezondheid.

- En wij drinken op de uwe, antwoordden Lamme en Uilenspiegel. Op de uitroeiing van ketters en muitmakers!

En Lamme en Uilenspiegel vulden gestadig den beker, dien de weerd dadelijk weer leegdronk.

- Gij zijt brave lieden, sprak hij, en ik drink op uwe gezondheid. Hoe meer ik drink, hoe grooter mijne winst is. Waar zijn uwe reispassen?

- Hier, antwoordde Uilenspiegel.

- Geteekend door den hertog, sprak de weerd. Ik drink op den hertog!

- Wij drinken op de gezondheid des hertogs, antwoordden Lamme en Uilenspiegel.

De weerd vervolgde:

- Waarmee vangt men ratten, muizen en veldmuisjes? Met vallen, niet waar? Wie is de muis? 't Is de groote oranjeketter, die rood ziet als 't vuur van de helle. God is met ons. Zij komen weldra. He! He! laat ons nog drinken. Schenkt in; ik kook, ik brand van den dorst. Laat ons drinken! Heel schoone, pertige gereformeerde predikantjes... Ik zeg predikantjes, hoewel zij dapper zijn en sterk gelijk eiken, onze kloeke soldaten... Gaat gij met hen niet mede naar het kamp van den aartsketter? ik heb reispassen, geteekend door hem... Gij zult hen aan 't werk zien.

- Wij gaan mee naar het kamp.

- Zij zullen er zich deugd doen, en 's nachts, als de gelegenheid gunstig is (en de weerd maakte fluitend het gebaar van

een man die een anderen keelt), zal Stalen-Wind de meerle Nassau het schuifelen wel afleeren. Nu, laat ons drinken, laat ons drinken!

- Gij zijt een vroolijke kwant, al is het dat gij getrouwd zijt, antwoordde Uilenspiegel.

De weerd sprak:

- Ik ben het of was het nooit. Ik bewaar de geheimen der vorsten. Laat ons drinken! - Had ik eene vrouw, ze zoude mij die ontstelen op 't oorkussen om mij te doen hangen en weduwe te zijn vóór de Natuur het beliefde. Leve God! Zij komen weldra... Waar zijn de nieuwe reispassen? Op mijn christelijk hert. Laat ons drinken. Dáár zijn ze, op drijhonderd stappen van hier, op den weg, nabij Marche-les-Dames. Ziet gij ze? Laat ons drinken!

- Drink, drink, zeide Uilenspiegel tot hem; ik drink op de gezondheid van den koning, den hertog, de predikanten, van Stalen-Wind; op uwe gezondheid, op mijne gezondheid, op de gezondheid van den wijn en op de gezondheid van de bottels. Maar gij drinkt niet...

En, op elke gezondheid, vulde Uilenspiegel het glas en ledigde de weerd het tot den bodem.

Uilenspiegel sloeg hem eene wijl gade; toen stond hij recht en sprak hij:

- Hij slaapt, laat ons gaan, Lamme.

En als zij buiten waren, hernam hij:

- Hij heeft geene vrouw die ons zal verraden... De nacht gaat vallen... Hebt gij gehoord wat die schoft gezegd heeft, en weet gij wie de drij predikanten zijn?

- Ja, sprak Lamme.

- Gij weet dat zij van Marche-les-Dames komen langs den oever der Maas, en dat wij wel zullen doen hen op den weg af te wachten, vóór Stalen-Wind blaast.

- Ja, zei Lamme.

- Wij moeten het leven des prinsen redden, sprak Uilenspiegel.

- Ja, zei Lamme.

- Hier is mijne bus, sprak Uilenspiegel, ga er mee in het kreupelhout tusschen de rotsen; laad ze met twee kogelen en schiet als ge mij lijk de raven hoort krassen.

- Ik zal, zei Lamme.

En hij verdween in het kreupelhout. En Uilenspiegel hoorde weldra het gekraak van het rad van de bus.

- Ziet gij ze komen? vroeg hij.

- Ik zie ze, antwoordde Lamme. Ze zijn gedrijen en gaan als soldaten, en een hunner is een kop grooter dan de andere.

Uilenspiegel zette zich neer op den weg, met de beenen vooruit, paternosters te mompelen, gelijk de bedelaars doen.

En zijn hoedeken lag tusschen zijne knieën.

Als de drij predikanten voorbijkwamen, stak hij hun zijn hoedeken toe. Maar zij legden er niemendal in.

Uilenspiegel stond recht en zeide op erbarmlijken toon:

- Goede heeren, weigert toch geen oortje aan een armen werkman die laatst in eene steengroef gevallen is en zich de ribben gebroken heeft. Ze zijn hardvochtig in deze streek en ze hebben mij niets willen geven, om mijne droeve ellende te lenigen. Laas! geeft mij een oortje en ik zal voor U bidden. En God zal uwe barmhartigheid hier op de aarde met vreugde beloonen.

- Mijn zoon, sprak een der predikanten, een kloeke man, voor ons zal er op deze aarde geene vreugde meer zijn, zoolang de Paus en de Inquisitie zullen heerschen.

Uilenspiegel zuchtte als hij, en sprak:

- Laas! wat zegt gij, mijne heeren? Spreekt toch stiller, als het U belieft. Maar geeft mij een oortje.

- Mijn zoon, antwoordde een kleine predikant met eene strijdzuchtige tronie, wij, arme martelaren, hebben maar juist oortjes genoeg om onderwege voor onze nooddruft te zorgen.

Uilenspiegel viel op de knieën.

- Zegent mij dan, sprak hij.

De drij predikanten strekten, zonder godsvrucht, de hand uit over Uilenspiegel zijn hoofd.

Doch daar hij merkte dat zij mager waren en toch dikke buiken hadden, richtte hij zich op en gebaarde hij te vallen. Met het voorhoofd tegen den buik van den grooten predikant botsend, hoorde hij het vroolijk gerinkel van geldstukken.

Toen sprong hij recht en, zijn kruismes trekkend, riep hij:

- Goede vaders, het is koel, ik ben dun gekleed, en gij hebt te veel aan. Geeft mij wat van uwe wol, dat ik er mij eenen mantel uit snijde. Ik ben Geus. Leve de Geus!

De groote predikant antwoordde:

- Stoutmoedige geus, gij draagt uwen kam wat te hoog; wij zullen hem afkappen.

- Afkappen! sprak Uilenspiegel; ik zeg U dat Stalen-Wind U vóór den prins zal omverblazen. Geus ben ik, leve de Geus!

De drij onthutste predikanten spraken tot elkander:

- Hoe weet hij het nieuws? Wij zijn verraden. Ter dood! Leve de misse!

En van onder hunne hooze, trokken zij schoone, goed aangezette kruismessen uit.

Maar zonder ze af te wachten, week Uilenspiegel achteruit, langs den kant van het struikgewas, in hetwelk Lamme verscholen zat.

Als hij oordeelde dat de predikanten binnen het bereik van de bus waren, zeide hij:

- Raven, zwarte raven, Looden-Wind is aan 't blazen. Hij bezingt uwe dood.

En hij kraste als de raven.

Een busschot kwam uit het struikgewas, smeet den grootsten predikant met zijn gezicht ten gronde. Een tweede schot velde een der twee andere neder.

En Uilenspiegel ontwaarde tusschen het struikgewas de goede tronie van Lamme, en zijn opgeheven arm die in haast de bus van her laadde.

En eene blauwe rookwolk steeg op uit het zwarte struikgewas.

De derde predikant, in mannelijke woede ontstoken, viel met alle kracht op Uilenspiegel, dewelke zeide:

- Stalen-Wind of Looden-Wind, gij gaat naar de andere wereld verhuizen, eerlooze bewerker van moord en rampspoed!

En hij greep hem aan, en hij stond dapper te weer.

En met het gezicht naar elkander, stonden beide de vijanden stijf op den weg, steken toebrengend en afwerend. Uilenspiegel was heel met bloed overdekt, want zijn tegenstrever, een behendige soldaat, had hem gekwetst aan het hoofd en aan het been. Maar hij vocht als een leeuw. Het bloed dat uit zijn hoofd gutste, verblindde hem, toch weerde hij af, terwijl hij met groote schreden achteruitweek. Met de linkerhand wischte hij zijn bloed af, maar hij voelde zijne krachten verzwakken. Zeker ware hij gedood geworden, hadde Lamme, met een derde schot, den derden predikant niet nedergeveld.

En Uilenspiegel hoorde eenen vloek op zijne lippen sterven, en zag hem bloed en doodsschuim braken.

En van her steeg eene blauwe rookwolk uit het struikgewas op, tusschen hetwelk Lamme weer zijne goede tronie liet zien.

- Is 't gedaan? vroeg hij.

- Ja, mijn vriend, antwoordde Uilenspiegel, maar kom hier...

Als Lamme uit zijne schuilplaats kwam, zag hij Uilenspiegel gansch met bloed overdekt.

Ondanks zijnen buik, begon hij te loopen als een hert en kwam hij bij Uilenspiegel, die nabij de gedoode mannen zat.

- Hij is gekwetst, mijn goede vriend, sprak hij, gekwetst door dien vuigen moordenaar.

En, met een schop, sloeg hij de tanden van een der predikanten aan stukken.

- Gij antwoordt niet, mijn vriend Uilenspiegel, hernam hij; gaat gij sterven, mijn zoon? Waar is de balsem? Ha, in de weitasch, onder de worsten.

.... Uilenspiegel, hoort gij mij niet? Laas, ik heb geen warm water om uwe wonden te wasschen, en er is geen middel om er te krijgen. Maar ik zal water uit de Samber nemen. Spreek toch, mijn vriend. Gij zijt toch zoo erg niet gekwetst?

.... Hier, een weinig koud water, niet waar? Ha, hij wordt wakker. Ik ben het, uw vriend; ze zijn allemaal dood. Linnen! linnen, om zijne wonden te verbinden! Er is er geen. Ha! mijn hemd!

Lamme kleedde zich uit.

En zijn rede vervolgend:

- Aan stukken, het hemd! Het bloed is gestelpt. Mijn vriend zal niet sterven.

... Ha! 't is koeltjes, zoo bloot in de vinnige lucht. Ik ga mij weder aankleeden. Hij zal niet sterven, de vriend. Ik ben het, Uilenspiegel, ik, uw vriend Lamme. Hij glimlacht. Ik ga de moordenaars aftasten. Zij hebben guldens in hunnen buik. Ja, zij hebben gouden darmen: karolussen, daalders, florijnen, oortjes en brieven! Wij zijn rijk. Meer dan drijhonderd karolussen voor ons getweeën. Wij zullen de wapenen nemen en 't geld. Stalen-Wind zal niet blazen voor den edelen prins.

Uilenspiegel stond recht en klappertandde ter wille van de koude.

- Daar, gij zijt op de beenen, sprak Lamme.

- Door de kracht van den balsem, antwoordde Uilenspiegel.

- Balsem van dapperheid, zeide Lamme.

Vervolgens nam hij de lijken van de predikanten een voor een op, en smeet hij ze in een hol, tusschen de rotsen, met hunne wapenen en hunne kleederen, behalve den mantel.

In de lucht, fladderden de raven rondom hen, krassend van ongeduldige vraatzucht.

En de Samber vloeide als een stalen stroom, onder den grauwen hemel.

En de sneeuw viel en wischte de bloedvlekken uit.

Maar toch waren zij ongerust en bekommerd.

Lamme sprak:

- Ik dood liever een kieken dan een mensch.

En zij stegen weder op hunne ezels.

Aan de poorten van Hoei bloedden de wonden nog altijd, zij gebaarden twist te krijgen, stegen van hunne ezels en schermden met hunne kruismessen tegen elkander. Na het gevecht dat zeer wreed in schijn was, stegen zij weder op hunne dieren en kwamen zij binnen de stede, aan de poorten van dewelke zij hunne reispassen toonden.

Als de vrouwen Uilenspiegel bloedens gekwetst en Lamme zegevierend op zijn ezel zagen, keken zij met teeder medelijden naar Uilenspiegel en dreigden zij Lamme met de vuist, zeggende:

- Daar is de deugniet, die zijn vriend schier vermoordde.

Lamme, ongerust, keek of hij onder haar zijn vrouwtje niet vond.

Hij zocht tevergeefs, wat hem in eene weemoedige stemming bracht.

XXIII

- Waar gaan wij henen? vroeg Lamme.

- Naar Maastricht, antwoordde Uilenspiegel.

- Maar, mijn zoon, men zegt dat het leger des hertogs rond Maastricht samengebracht is en dat Alva zelf in die stede verblijft. Onze reispassen zullen niet voldoende zijn. En al hadden Spaansche soldeniers er mede genoegen, zouden wij niettemin in de stad gehouden en ondervraagd worden. Ondertusschen zouden zij den moord van de predikanten vernemen en zouden wij aan het leven vaarwel mogen zeggen.

Uilenspiegel antwoordde:

- De raven, uilen en gieren zullen er weldra al het vleesch afgeknaagd hebben, zoodat hun aangezicht onkennelijk zal geworden zijn. Wat onze passen betreft, die zouden wel goed zijn; maar als men den moord vernam, zouden wij zeker, zooals gij

zegt, aangehouden worden. Maar daar wij toch te Maastricht wezen moesten, zullen wij over Landen gaan.

- Ze zullen ons ophangen, zei Lamme.

- We zullen er doorgeraken, antwoordde Uilenspiegel.

Aldus koutend kwamen zij in de afspanning *De Ekster*, waar zij goed eten, goede slaping en hooi voor hunne ezels vonden.

's Anderen daags begaven zij zich op weg naar Landen.

Als zij omtrent eene groote hoeve, nabij de stad kwamen, floot Uilenspiegel als een leeuwerik, en dadelijk antwoordde daarop, van binnen, een helder hanengekraai.

Een cijnsenaar met een goedig gezicht verscheen op den drempel der hoeve.

Hij sprak tot hen:

- Vrienden, leve de Geus! komt binnen.

- Wie is dat? vroeg Lamme.

Uilenspiegel antwoordde:

- Thomas Utenhove, de dappere hervormde; de knechten en dienstmaagden zijner hoeve ijveren als hij voor het vrije geweten.

Utenhove sprak toen:

- Gij zijt zendelingen des prinsen. Eet en drinkt.

En de hesp knetterde in de pan en de worsten insgelijks; en de wijn wierd opgebracht en de glazen gevuld. En Lamme dronk als een tempelier en liet zich de spijzen goed smaken.

De knechten en meiden van de hoeve kwamen beurtelings voor de halfgeopende deur kijken, om hem met de tanden bezig te zien. En de mannen zeiden, begeerig, dat zij wel zooveel zouden eten als hij.

Op het einde van den maaltijd sprak Thomas Utenhove:

- Honderd boeren zullen deze week van hier vertrekken, onder voorwendsel aan de dijken van Brugge en omstreken te arbeiden. Zij reizen bij troepen van vijf of zes en langs verschillende wegen. Te Brugge zullen zij schuiten vinden die hen over zee naar Emden zullen brengen.

Bloed hertog, stom hertog, ziet ge 't bruidje nog? (Blz. 392.) **25**

- Hebben zij wapenen en geld? vroeg Uilenspiegel.

- Elkeen heeft tien gulden en een hartsvanger, antwoordde Utenhove.

- God en de prins zullen U loonen.

- Ik beoog geenerlei belooning; wat ik doe, doe ik uit overtuiging, zeide Utenhove.

- Lieve gastheer, vroeg Lamme, die dikke, zwarte pensen aan 't peuzelen was, hoe krijgt gij ze zoo geurig, zoo smakelijk en zoo fijn van vet?

- Wij doen er kaneel en kattenkruid in, antwoordde de gastheer.

Vervolgens vroeg hij aan Uilenspiegel:

- Hoort Edzard, graaf van Friesland, nog steeds tot den aanhang des prinsen?

Uilenspiegel antwoordde:

- Openlijk niet, maar toch verleent hij te Emden schuilplaats aan zijne vaartuigen.

En hij voegde er bij:

- Wij moeten naar Maastricht gaan.

- Dat zult gij niet kunnen, sprak de gastheer; het leger des hertogs is vóór de stad en in 't ronde.

Vervolgens bracht hij hem naar den zolder, en toonde hij hem van verre de vendels en kornetten ruiterij en voetvolk, die door het veld reden en marcheerden.

Uilenspiegel sprak:

- Ik zal er doorheen geraken als gij, die machtig zijt in dit oord, mij de toelating geeft van te trouwen. De vrouw moet lieftallig, zachtaardig en schoon zijn en moet, zoo niet voor altijd, dan toch voor eene week met mij willen trouwen.

Lamme zuchtte en sprak:

- Doe dat niet, mijn zoon, zij zou U alleen laten, zonder bekommernis voor uw liefdevuur. Uw bed, waarop gij thans zoo vredevol slaapt, zal eene koets van netelen lijken, die U de zoete nachtrust zal ontrooven.

- Ik zal eene vrouw nemen, antwoordde Uilenspiegel.

En Lamme was diep bedroefd, omdat hij niets op de tafel meer vond. Toch ontdekte hij kasterlings in eene schaal, en hij speelde ze weemoedig binnen.

Uilenspiegel zeide tot Thomas Utenhove:

- Nu, luister. Bezorg mij eene vrouw, ze mag rijk zijn of arm. Ik ga met heur naar de kerk en doe het huwelijk zegenen door den pastoor. Deze geeft ons een huwelijksbewijs, dat ongeldig is, mits het komt van een paap, aanhanger der Inquisitie; wij doen er in neerschrijven dat wij heel goede kerstenen zijn, die gebiecht hebben en ter communie geweest zijn, dat wij apostolisch leven volgens de regelen onzer. Heilige Moeder de Roomsche Kerk (die hare kinderen verbrandt), om aldus over ons den zegen te roepen van onzen heiligen Vader den Paus, van de hemelsche en aardsche heirscharen, van de santen, de santinnen, de dekenen, pastoors, monniken, soldeniers, serjanten, hangmannen en andere diepers. Met dat kostbaar bewijs op zak, maken wij de toebereidselen voor de gebruikelijke speelreis.

- Maar de vrouw? vroeg Thomas Utenhove.

- Die zult gij mij zoeken, antwoordde Uilenspiegel. Ik neem dus twee speelwagens, die ik versier met sparre- en hulstetakken en papieren bloemen. En ik steek er de mannen in, die gij aan den prins zenden wilt.

- Maar de vrouwe? vroeg Thomas Utenhove.

- Die zult gij wel vinden, antwoordde Uilenspiegel.

En zijne rede vervolgend, sprak hij:

- In den eersten wagen span ik twee uwer peerden, in den tweeden, onze beide ezelen. Den eersten wagen neem ik in met mijne vrouw, mijn vriend Lamme, de huwelijksgetuigen; de tweede wagen is bestemd voor de speellieden. Vervolgens gaan wij er op los, met wuivende vendels en onder 't geschal van tamboerijnen, pijpen en schalmeien; zingend, dansend en drinkend, rijden wij in vollen draf de groote baan op, die naar het Galgeveld of naar de vrijheid leidt.

- Ik wil U helpen, sprak Thomas Utenhove. Maar de vrouwlieden en dochteren zullen hare mannen en minnaren willen volgen.

- Wij zullen gaan op Gods genade, sprak een minzaam meideken, dat het hoofd binnenstak.

- Als het noodig is, zei Thomas Utenhove, kunnen er vier wagens zijn; aldus zouden wij meer dan vijf en twintig mannen aan den prins kunnen sturen.

- De hertog zal beetgenomen zijn, sprak Uilenspiegel.

- En de vloot van den prins met eenige dappere soldaten verrijkt, antwoordde Thomas Utenhove.

Vervolgens dede hij het klokje luiden, om al zijne knechts en dienstmaagden samen te roepen.

Als allen vergaderd waren, sprak hij tot hen:

- Gij allen, die Zeeuwen zijt, mannen als vrouwlieden, luistert: Uilenspiegel, de Vlaming, hier tegenwoordig, wil U in bruidsgewaad, door het leger des hertogs heenbrengen.

De mannen en vrouwen van Zeeland riepen te gelijk:

- Doodsgevaar! wij nemen het aan.

En de mannen zeiden tot elkaar:

- Voor ons is het een geluk, een land van dienstbaarheid te verlaten om op de vrije zee te varen. Als God er vóór is, wie zal er tegen zijn?

De vrouwlieden en meidekens spraken:

- Wij volgen onze mannen en vrienden. Wij zijn uit Zeeland vandaan en zullen er schuilplaatse vinden.

Uilenspiegel wendde zich naar een jong en liefelijk meideken uit den hoop, en zeide heur schertsend:

- Ik wil met U trouwen.

Doch blozend antwoordde zij hem:

- Ik wil wel, doch alléén in de kerk.

De vrouwen spraken lachend tot elkaar:

- Heur hert trekt naar Hans Utenhove, den zoon van den baas. Hij vertrekt zeker met haar.

- Ja, antwoordde Hans.

En de vader zeide tot hem:

- Gij moogt.

De mannen deden hunne beste kleederen aan: fluweelen wambuis en hooze, met het groot opperste kleed daarboven, breedgerande hoeden op 't hoofd, die hen tegen zon en regen beschutten moesten; ook de vrouwen kleedden zich in feestdos; gebekte zwarte onderbroeken, witte geplooide halskragen, hemelsblauwe en scharlakenroode borststukken met goudborduurselen, zwarte wollen rokken met breede fluweelen banden van dezelfde kleur, zwarte saaien kousen en uitgebekte fluweelen schoenen met zilveren gespen; op het voorhoofd hadden zij groote klatermeersen, die de meidekens links, en de getrouwde vrouwlieden rechts droegen.

Vervolgens ging Thomas Utenhove naar de kerk den parochiepaap verzoeken Thijlbert, zoon van Klaas, in de wandeling Uilenspiegel, dadelijk te willen trouwen met Tanneken Pieters.

En meteen stak hij den pastoor twee rijksdaalders in de hand.

De parochiepaap stemde gereedelijk toe.

Dienvolgens begaf Uilenspiegel zich naar de kerk met heel de bruiloft, en daar trouwde hij, voor den pastoor, met Tanneken, die zoo schoon en zoo lief, zoo knap en zoo goed gevleesd was, dat hij zich moest inhouden om niet in heure kaken te bijten, die twee kriekappeltjes geleken.

En hij zeide heur dat hij het maar liet, uit eerbied voor hare zachte schoonheid.

Maar zij zegde hem met een pruilend gezichtje:

- Wees toch stil, zie eens hoe Hans U beziet, hij zou U vermoorden.

En een meideken dat jaloersch was, zeide hem:

- Zoek elders, Uilenspiegel, ziet gij niet dat zij bang is voor heuren minnaar?

Lamme wreef zich in zijne handen en riep:

- Ge zult ze toch alle niet hebben!

En hij was in zijn schik.

Uilenspiegel droeg geduldig het noodlot en keerde met de bruiloft terug naar de hoeve. Daar dronk men en zong men blijde, en dede hij bescheid met het jaloersche meideken. Hans was er gansch in zijn schik om, maar Tanneken niet, en de bruidegom van 't meideken ook niet.

Rond den middag, bij een helderen zonneschijn en een frisch windeken, reden de wagens voort; ze waren gansch versierd met bloemen en loover, en met wapperende vendels.

En ze vertrokken onder 't blijde geschal van pijpen, schalmeien, tamboerijnen en doedelzakken.

In 't kamp van Alva was er een ander feest. De vedetten en schildwachten der voorposten bliezen het alarm en kwamen opvolgenlijk terug naar het kamp, zeggende:

‘De vijand nadert; wij hebben 't gerucht van pijpen en schalmeien gehoord, en vendels gezien. 't Is eene sterke afdeeling ruiterij die ons in eene of andere hinderlaag wil lokken. Het legerkorps is ongetwijfeld in aantocht.’

Dadelijk dede de hertog de kampmeesters, kolonels en kapiteins verwittigen, het leger in gevechtsorde stellen en den vijand verkennen.

Plotselings verschenen vier wagens die naar de busschutters reden. In de wagens waren de mannen en vrouwen aan 't dansen, bij 't blijde gerinkel van bottels en 't luidruchtig geschal van pijpen, schalmeien, trommelen en doedelzakken.

De bruiloft hield halt en de hertog van Alva kwam zelf toeloopen op het gerucht, en zag de jonge bruid op een van de wagens, en naast haar, Uilenspiegel, haren bruidegom, met zijn hoedeken vol bloemen; en al de boeren en boerinnen waren van de wagens gesprongen en dansten rond het jonge echtpaar, en noodden de soldaten tot drinken.

Alva en de zijnen waren grootelijks verwonderd over den eenvoud dier buitenlieden, die zongen en dansten, te midden van een leger dat in gevechtsorde stond.

En alle degenen die in de wagens zaten, gaven wijn te drinken aan de Spaansche soldaten.

En de Maranen juichten de bruiloft toe.

Als er geen wijn in de wagens meer was, reden de boeren en boerinnen weder voort, onder 't geschal van tamboerijnen, pijpen en doedelzakken.

Niemand dede hun de minste moeilijkheid aan.

Integendeel, de soldaten gaven, te hunner eere, een salvo met hunne bussen.

En zoo kwamen zij in Maastricht, waar Uilenspiegel zich verstond met de hervormden om, door middel van schepen, wapenen en munitie naar de vloot van den Zwijger te zenden.

Ook te Landen deden zij hetzelfde.

En, gekleed als daglooners, geraakten zij overal door.

De list kwam den hertog ter oore; en er wierd een liedje op gemaakt, dat hem gezonden wierd, met dit referein:

> Bloed-hertog, stom hertog,
> Ziet ge 't bruidje nog?

En telkens dat hij eene verkeerde beweging gedaan had, zongen de soldaten:

> Bloed-hertog, stom hertog,
> Ziet ge 't bruidje nog?

XXIV

Intusschen was koning Philippus schuw en weemoedig.

In zijn hoogmoed, bad hij jammerend God hem de macht te geven Engeland te kloppen, Frankrijk te overwinnen, Milaan, Genua en Venetië in te nemen en, beheerscher der zeeën, aldus heel Europa te gebieden.

En, aan die zegepraal denkend, lachte hij niet.

Gedurig was hij koud; de wijn verwarmde hem niet, noch het vuur van het welriekend hout dat voortdurend brandde in de zaal waar hij verbleef. Daar schreef hij zonder ophouden, te midden van zoovele brieven dat men er honderd tonnen mede gevuld hadde, en dacht hij aan de alleenheerschappij over gansch de aarde, zooals die uitgeoefend werd door de keizers van Rome, en ook aan zijn naijverigen haat jegens zijnen zoon don Carlos, sedert deze in de plaats van den hertog van Alva naar de Nederlanden wilde gaan, zeker om te trachten daar te heerschen, dacht hij. En als hij hem leelijk, mismaakt, razend zot en boosaardig zag, koesterde hij een nog grooteren haat tegen hem. Doch hij sprak er aan niemand over.

Zij die koning Philippus en zijnen zoon don Carlos dienden, wisten niet wien van beiden zij 't meest moesten vreezen, den vluggen, moordzieken kroonprins, die met zijne nagelen in 't gezicht zijner dienaren krabde, of den lafhertigen, gluiperigen koning, die zich van anderen bediende als hij iemand wilde treffen, en die als eene hyena leefde van lijken.

De dienaren waren verschrikt als zij den een achter den andere zagen sluipen.

En ze zeiden dat men weldra van dooden zoude hooren in 't Escuriaal.

Nu, weldra vernamen zij dat don Carlos gevangen gezet was, wegens misdaad van hoogverraad. En zij vernamen dat een doodelijk verdriet zich van hem meester maakte, dat hij door de staven van zijne gevangenis had willen kruipen om te vluchten, en zich aldus aan het aangezicht gekwetst had.

Ook wist men dat mevrouwe Isabella van Frankrijk, zijne moeder, gedurig weende.

Maar koning Philippus, die weende niet.

Ze kregen mare dat men aan don Carlos versche vijgen gegeven had en dat hij 's anderen daags gestorven was, alsof hij ingeslapen was.

De geneesheeren zeiden: Zoodra hij de vijgen gegeten had,

hield zijn bloed op met kloppen, werden de levensverrichtingen gelijk de Natuur die wil, onderbroken; hij kon niet meer spuwen of braken, of niets uit zijn lichaam doen komen. Zijn buik zwol op en zóó gaf hij den geest.

Koning Philippus ging naar de uitvaart van don Carlos, dede hem begraven in de kapel zijner koninklijke verblijfplaats en eenen steen op zijn graf plaatsen, maar hij weende niet.

En spottend met het vorstelijk grafschrift dat in dien steen was gebeiteld, zeiden de dienaren tot elkander:

HIER LIGT BEGRAVEN DEGENE DIE VERSCHE
VIJGEN AT EN STIERF ZONDER ZIEK TE ZIJN.

A qui jaze qui en para desit verdad,
Morio sin infirmidad.

En koning Philippus bezag met ontuchtige blikken de prinses van Eboli, dewelke getrouwd was. Liefdevol smeekte hij heur, en zij wederstond niet...

Mevrouwe Isabella van Frankrijk, die naar men zeide don Carlos' inzichten op de Nederlanden begunstigd had, wierd droef en mager. En heur haar viel uit, met dikke lokken te gelijk. En dikwerf braakte zij, en de nagelen heurer teenen en vingeren vielen uit.

En zij stierf.

En koning Philippus weende niet.

Het haar van den prins van Eboli viel insgelijks uit. Hij wierd droefgeestig en kloeg en kreunde gedurig. Vervolgens vielen ook de nagelen zijner teenen en vingeren uit.

En koning Philippus dede hem begraven.

En hij betaalde den rouw van de weduwe en weende niet.

XXV

In dien tijd kwamen eenige vrouwlieden en meidekens van Damme vragen aan Nele of zij de Meibruid wilde zijn en zich wilde verbergen in het struikgewas, met den bruidegom dien men zoude vinden; want, zeiden de vrouwen, niet zonder jaloerschheid, geen enkel jongeling van Damme en 't ronde zoude U versmaden; allen zouden willen trouwen met U, die zoo schoon, zoo braaf, en zoo frisch blijft: gave van tooverheks, zeker.

Nele antwoordde:

- Zegt tot de jonge lieden die mij tot huisvrouw zouden willen dat Neles hart hier niet is, maar verre van hier, bij hem die ronddoolt om den grond der vaderen te verlossen. En zoo ik frisch ben, gelijk gij zegt, is dit geene gave van tooverheks, maar wel van gezondheid.

De vrouwen antwoordden:

- Katelijne wordt nochtans verdacht.

- Hecht geen geloof aan de woorden der boozen, antwoordde Nele. Katelijne is geene tooverheks. De heeren der vierschaar hebben werk op heur hoofd doen branden en God heeft haar met uitzinnigheid geslagen.

En Katelijne, die in een hoek op de hurken zat, schuddebolde en sprak:

- Doe het vuur uit, hij zal terugkomen, Hansken, mijn liefste.

De vrouwen vroegen wie dit Hansken was, van hetwelk Katelijne sprak.

Nele antwoordde:

- De zoon van Klaas, mijn zoogbroeder, dien zij waant verloren te hebben, sedert dat God haar zoo wreedelijk trof.

En de goede vrouwlieden gaven zilveren oortjes aan Katelijne.

En de nieuwe die er bij waren, toonde zij aan een wezen dat niemand zien konde, zeggende:

- Ik ben rijk, ik heb veel blinkend geld. Kom, Hansken, mijn liefste; ik zal uwe koozerijen betalen.

En als de vrouwen henen waren, weende Nele in de eenzame hut. En ze dacht aan Uilenspiegel die in verre landen doolde en dien ze niet volgen mocht, en ook aan Katelijne, die akelig zuchtte: Doe het vuur uit! en veelal beide de handen op heure borst drukte, om te bedieden dat het vuur der uitzinnigheid koortsachtig brandde in het hoofd en in 't lijf.

En intusschen verborgen Meibruid en -bruidegom zich in het hooge gras.

De jongen die de Meibruid vond, was de koning van het feest; was het integendeel een meisje dat den bruidegom vond, dan was zij de koningin van het Meifeest.

Nele hoorde van verre de vreugdekreten van knapen en meisjes, als de Meibruid aan den boord eener gracht, in het hooge gras, wierd gevonden.

En zij weende bitter als zij dacht aan den zoeten tijd, toen men heur zocht met heuren vriend Uilenspiegel.

XXVI

Doch Uilenspiegel en Lamme, schrijlings op hunne ezels gezeten, vervolgden hunnen weg.

- Nu, Lamme, luister goed, sprak Uilenspiegel, uit ijverzucht op den prins van Oranje, verrieden de Nederlandsche edelen de zaak der eedgenooten, het heilig verbond, het kloekmoedig eedverbond, dat geteekend was voor het welzijn van den grond onzer vaderen. Egmond en Hoorne waren insgelijks ontrouw en zij vonden er niet het minste voordeel bij, integendeel; Brederode is dood; in dezen oorlog blijft ons niets anders over dan het arme gemeene van Braband en Vlaanderen, dat naar eerlijke hoofdmannen wacht om vooruit te trekken; en ver-

volgens, mijn zoon, de eilanden van Zeeland en Noord-Holland, waarvan de prins stadhouder is; en verder nog, op zee, Edzard, graaf van Emden en van Oost-Friesland.

- Laas! sprak Lamme, ik word het wel gewaar: wij dwalen rond tusschen rad, galg en brandstapel, stervend van honger, stikkend van dorst, zonder de minste hoop ergens ruste te vinden.

- Wij zijn nog maar in 't begin, antwoordde Uilenspiegel. Ge moet toch bekennen dat ons bestaan heel vroolijk is: wij dooden onze vijanden, wij lachen hen uit, hebben onze tasschen vol florijnen en daalders; wij zijn goed gevoed met vleesch, met brood en met wijn. Wat moet gij nog meer hebben, pluimzak? Willen wij onze ezelen verkoopen en ons peerden aanschaffen?

- Mijn zoon, zeide Lamme, de draf van een peerd is tamelijk hard voor een man die zoo vollijvig is als ik.

- Gij kunt U te peerd zetten lijk de boeren, antwoordde Uilenspiegel, en niemand zal U uitlachen, mits gij gekleed zijt als een boer en geen zweerd draagt gelijk ik, doch enkel eenen zwijnspriet.

- Maar, vroeg Lamme, zijt gij wel zeker dat onze reispassen kunnen dienen in de kleine steden?

- Heb ik geen bewijs van den parochiepaap, sprak Uilenspiegel, met het groot lakzegel van de kerk dat er aanhangt aan twee perkamenten steerten, hebben wij ook onze biechtbriefkens niet? De huurlingen en serjanten des hertogs vermogen niets tegen twee mannen, die zulke goede papieren hebben.

Lamme antwoorde niet.

- En de zwarte paternosters die wij verkoopen? vervolgde Uilenspiegel. Wij beiden zijn ruiters, gij Vlaming, ik Duitscher, wij reizen op uitdrukkelijk bevel van den hertog, om de ketteren dezer landen tot het heilig katholiek geloof terug te brengen, door het verkoopen van gewijde dingen. Aldus zullen wij overal binnendringen, bij de edele heeren en in de rijke abdijen. En daar zullen wij gastvrij onthaald worden. En wij zullen hunne

geheimen verrassen. Verblijd U op voorhand, mijn zachtaardige vriend.

- Mijn zoon, sprak Lamme Goedzak, wat wij daar doen is het werk van spionnen.

- Krachtens recht en oorlogswet, antwoordde Uilenspiegel.

- Als zij de zaak der drij predikanten vernemen, worden wij zeker gehangen, zei Lamme:

Uilenspiegel zong:

> Op mijn vlagge schreef ik: Leven,
> Leven vrij in 't licht zoo fel,
> Leêr is 't vel mij nu gegeven,
> Staal is dan mijn tweede vel!

Doch Lamme zuchtte:

- Ik, ik heb maar één vel, en het is zeer zacht, bij den minsten daggeslag zoude het seffens open liggen. Wij zouden beter doen ons aan een of ander nuttig ambacht over te leveren, dan aldus van het een oord naar 't ander te dwalen, om al die groote prinsen te dienen, die, met de voeten in fluweelen muilen, rustig, aan vergulde tafelen, ortolanen eten. Wij krijgen de slagen, de gevaren, het gevecht, regen, hagel, sneeuwstormen en de magere soep van de zwervers; zij, de heerlijke worsten, de vette kapoenen, de lekkere lijsters, de smakelijke ganzen.

- Het water komt U in den mond, mijn zachtaardige vriend, sprak Uilenspiegel.

- Waar zijt gij, nieuwbakken brood, geurige koekebakken, heerlijke rijstpap? En gij, mijn vrouwtje, waar zijt gij?

Uilenspiegel antwoordde:

- De assche van Klaas klopt op mijn hart en drijft mij ten strijde. Maar gij, zachtmoedige Lamme, die de dood van uwen vader noch uwe moeder moet wreken, noch het verdriet van hen die gij bemint, noch uwe huidige armoede, laat mij alleen gaan, daar waar de plicht mij roept, als de vermoeienissen des oorlogs U afschrikken.

- Alleen? sprak Lamme.

En hij hield zijn ezel in, die dezen stilstand ten nutte maakte om zich deugd te doen aan de distelen, waarmede de weg vol stond, zoo ver het oog reikte.

Uilenspiegel zijn grauwtje bleef insgelijks staan en nam deel aan 't ezelsfestijn.

- Alleen? sprak Lamme. Dat zult gij niet doen, mijn zoon; mij alleen laten ware eene groote wreedheid. Alreeds mijne vrouw kwijt zijn, en vervolgens mijn vriend verliezen, dat ware te veel.

... Ik zal nooit meer klagen, ik beloof het U. En, als het nu toch moet zijn, - en hij hief kloekmoedig het hoofd op, - zal ik gaan onder den kogelregen, ja! En in 't midden der zweerden, ja! vlak in 't gezicht van die leelijke huurlingen, die bloed zuipen gelijk de wolven. En mocht ik eens bloedig en doodelijk getroffen aan uwe voeten nedervallen, begraaf mij dan, mijn vriend Uilenspiegel, en ziet gij mijne vrouw weer, zeg haar dat ik gestorven ben, omdat ik niet leven kon zonder door iemand op de wereld bemind te wezen...

... Neen, dat zou ik niet kunnen, mijn vriend.

En Lamme weende, en Uilenspiegel was verteederd.

XXVII

In dien tijd verdeelde de hertog zijn leger in twee afdeelingen: het eerste korps zond hij naar het hertogdom Luxemburg, het ander naar het markgraafschap Namen.

- Dat is eene krijgskundige beweging waarvan ik de reden niet ken, sprak Uilenspiegel, maar 't is mij toch eender; laat ons vol vertrouwen naar Maastricht gaan.

Toen zij omtrent de stede langsheen de Maas reden, zag Lamme dat Uilenspiegel aandachtiglijk al de booten bezag die op den stroom vaarden, en dat hij eindelijk bleef staan voor eene derzelve, met eene gebeeldhouwde zeemeermin aan den

achtersteven. En die zeemeermin hield een schild vast, op hetwelk, met gouden letteren, op een zwart veld, het teeken J-H-S stond, dat het teeken van Onzen Heer Jezus-Christus is.

Uilenspiegel dede teeken aan Lamme stil te slaan en begon blijgemoed te zingen als een leeuwerik.

Op de boot kwam een man voor, die kraaide als een haan, vervolgens, op een teeken van Uilenspiegel, die balkte als een ezel en hem het volk toonde dat op de kaai bijeengehoopt stond, begon hij insgelijks verschrikkelijk te balken.

Op dat geluid streken de beide ezelen van Lamme en Uilenspiegel de ooren neer en bootsten zij de hun welbekende klanken na.

Vrouwlieden trokken voorbij en ook mannen die met jaagpeerden opgingen, en Uilenspiegel zeide tot Lamme:

- Die schipper spot met ons en met onze ezelen. Als wij hem eens gingen aanvallen op zijne boot? Wat denkt gij er van?

- Dat hij liever hier kome, als hij durft, antwoordde Lamme.

Toen sprak eene vrouw:

- Als gij niet wilt terugkomen met uwe armen af, uwe ribben gebroken, uwen smoel aan stukken, laat Sterke Pier dan maar balken zooveel als hem belieft.

- Hi han! hi han! hi han! balkte de schipper.

- Laat hem maar roepen, zeide de vrouw, verleden week hebben wij hem eene kar, beladen met zware tonnen bier, op de schouderen zien nemen, en eene andere kar zien inhouden, in dewelke een sterk Vlaamsch peerd was gespannen. Daar, sprak zij, naar eene afspanning wijzend, daar in den *Blauwen Toren*, heeft hij op twintig stappen afstand, zijn mes door een eiken berd van twaalf duim dik geworpen.

- Hi han! hi han! ging de schipper voort, terwijl een jongentje van twaalf jaar op het dek van het schip klom en insgelijks begon te balken.

Uilenspiegel antwoordde:

- Uw Sterke Pier kan ons weinig schelen! Hij mag zoo sterk

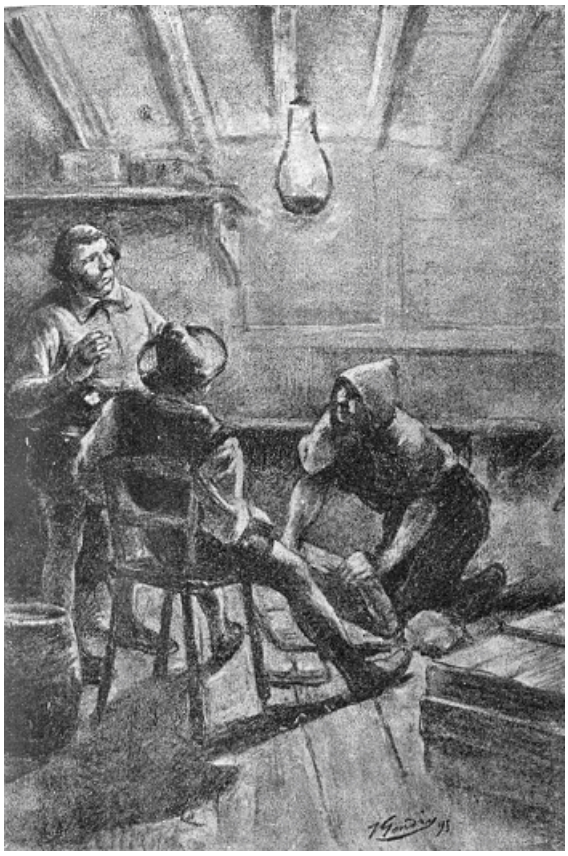

Toen schoof hij eenige steenen weg die het onderste scheepsruim bedekten. (Blz. 409.) **26**

zijn als hij wil, wij zijn sterker dan hij, en mijn vriend Lamme hier, zou er twee van zijne dikte binnenspelen, zonder hikken of blazen.

- Wat zegt hij, mijn zoon? vroeg Lamme.

- De waarheid, antwoordde Uilenspiegel, gij meet mij niet tegenspreken uit zedigheid.

En tot de vergaderde menigte vervolgde hij:

- Ja, goede lieden, vrouwen en arbeiders, straks zult gij hem zien te werk gaan met de vuisten en dien fameuzen Sterken Pier met zijnen neus in het stof duwen.

- Zwijg toch, zei Lamme.

- Uwe kracht is gekend, antwoordde Uilenspiegel, gij moet ze niet wegsteken.

- Hi han! riep de schipper.

- Hi han! kefte het jongentje.

Plotselings floot Uilenspiegel van her, welluidend als een kweelende leeuwerik.

En de verrukte mannen, vrouwen en werklieden vroegen hem waar hij dat goddelijk vogelgezang had geleerd.

- In het hemelrijk, van hetwelk ik zoo even kom, antwoordde Uilenspiegel.

Vervolgens sprak hij tot den schipper, die niet ophield met balken en hem spottenderwijze met de vingeren te toonen:

- Waarom blijft gij daar op uwe boot, nietdeug? Durft gij aan land met ons en onze ezels niet komen spotten, stoutgast?

- Durft gij niet? vroeg Lamme.

- Hi han! hi han! hi han! ging de schipper maar voort. Heeren langooren, zoo menschen als dieren, ik noodig U op mijne boot.

- Doe maar altijd als ik, zeide Uilenspiegel stille tot Lamme.

En den schipper riep hij toe:

- Zijt gij Sterke Pier, ik, ik ben Thijl Uilenspiegel. En deze hier zijn onze ezelen Jef en Jan, die beter kunnen balken dan gij, want balken is hunne moedertaal. Wat aangaat op uwe slecht

gevoegde planken te komen, daar zullen wij ons voor wachten. Uwe boot gelijkt niet slecht op eene kuip, telkens dat een golfslag haar voortstoot, wijkt zij achteruit, en zij kan maar vooruit gelijk de krabben, zijwaarts.

- Ja, gelijk de krabben! riep Lamme achterna.

Toen sprak de schipper tot Lamme:

- Wat mompelt gij daar onverstaanbaar tusschen de tanden, leelijke spekblok?

Lamme, die kwaad wierd, hernam:

- Slechte christen, die mij mijn gebrek verwijt, weet dat mijn vet mijn eigendom is en van voedzaam eten voortkomt, terwijl gij, oude, roestige nagel, van niets anders leefdet dan van uitgemergelde haringen, van keerswieken en vellen van stokvisch, te oordeelen naar uwe magere beenen die men door uwe gescheurde hooze ziet komen.

- Die gaan malkander duchtig in 't haar vliegen, zeiden de mannen, vrouwen en arbeiders, vol nieuwsgierig genoegen.

- Hi han! hi han! riep de schipper.

Lamme wilde van zijnen ezel stijgen, om steenen op te rapen en naar den schipper te werpen.

- Met geene steenen smijten, zeide Uilenspiegel.

De schipper zeide iets in 't oor van het jongentje dat naast hem op de boot aan 't hihannen was.

Het knaapje maakte een schuitje los dat aan de boot vastgemeerd was en bereikte den oever, door middel van eenen haak dien hij zeer behendig hanteerde.

Als hij dicht bij den wal was, riep hij, fier met het hoofd naar omhoog:

- De komplimenten van mijnen baas en hij vraagt of gij op zijne boot durft komen en tegen hem wilt vechten met vuisten en voeten. Die mannen en vrouwlieden zullen getuigen zijn.

- Zeker, durven wij, zeide Uilenspiegel op waardige wijze.

- Wij nemen het gevecht aan, zeide op zijne beurt Lamme, op hoogmoedigen toon.

Het was om den middag, de handswerklieden, dijkwerkers, kasseiers, scheepmakers, de vrouwen met het middageten van hare mannen, de kinderen die op hunne vaders stonden te zien, dewelke boonen aten met gekookt vleesch, allen lachten, klapten in de handen bij het gedacht aan een nakend gevecht en hoopten, met onverholen blijdschap, dat een der strijders zijn kop zoude ingeslagen worden, of in stukken en brokken in de vaart zoude vliegen, tot groot genoegen van elkeen.

- Mijn zoon, zeide Lamme, die minder strijdlustig wierd, hij gaat ons in 't water smijten.

- Wel, laat er U in smijten, sprak Uilenspiegel.

- De dikzak wordt benauwd, zeide de menigte werklieden en vrouwen en kinderen.

Lamme, altijd op zijnen ezel gezeten, keerde zich naar hen en bekeek ze grammoedig, maar zij jouwden hem uit.

- Laat ons maar op de boot gaan, zeide Lamme tot Uilenspiegel, ze zullen eens zien of ik benauwd ben.

Op die woorden wierd hij van her uitgejouwd en Uilenspiegel sprak:

- Laat ons op de boot gaan.

Als zij van hunne ezels gestegen waren, wierpen zij de teugels naar het jongentje, hetwelk de grauwtjes vriendelijk streelde en leidde naar eene plaats, waar hij distelen zag staan.

Vervolgens nam Uilenspiegel den bootshaak, dede Lamme in het schuitje plaatsnemen, wrikte naar de boot, op dewelke hij klom, door middel eener koord.

Lamme, zweetend en blazend, volgde hem en klaverde achter hem op de boot.

Als Uilenspiegel op het dek van de bark was, boog hij zich neder, alsof hij zijne schoenen wilde strikken, en zeide hij eenige woorden tot den schipper, dewelke glimlachte en pinkoogde, terwijl hij naar Lamme keek.

Vervolgens zond hij hem allerlei scheldwoorden naar het

hoofd, hiet hij hem deugniet, galgenaas, gevangenisgebroed, papeter, leelijke vetbol, en zeide hij tot hem:

- Dikke walvisch, hoeveel tonnen traan kunt gij wel geven, als men U eene steek in den buik geeft?

Lamme antwoordde niet, doch vloog eensklaps naar hem als een razende stier, wierp hem ten gronde en sloeg er op uit al zijne macht, doch hij dede hem niet veel zeer, omdat er niet veel kracht in zijne vette armen stak.

De schipper gebaarde dat hij zich verweerde, doch liet hem begaan, en Uilenspiegel zeide op snoevenden toon:

- Die nietdeug kan maar zien dat hij ons te drinken betaalt.

De mannen, vrouwlieden, arbeiders die van op den oever het gevecht nagingen, zeiden:

- Wie had gedacht dat die dikke man zooveel kracht had?

En zij klapten in de handen, terwijl Lamme sloeg gelijk de duivel op Geeraard. Maar de schipper nam geene andere voorzorg dan zijn aangezicht te beschutten.

Eensklaps zag men Lamme, met zijne knie op de borst van Sterken Pier, met eene hand hem bij de keel houdend en met de andere omhoog, gereed om te slaan.

- Roep om genade, schreeuwde hij razend, of ik stoot U dwars door de planken uwer ellendige kuip.

De schipper kuchte, om te bedieden dat hij niet konde spreken, en vroeg genade met de hand.

Lamme hief grootmoedig zijnen vijand op, die weldra op de beenen stond en, met den rug naar de toeschouwers, de tong uitstak naar Uilenspiegel, dewelke zich niet kon inhouden van schaterlachen, als hij Lamme, met het hoofd naar omhoog, in triomf met groote stappen op de boot over en weer zag rondloopen.

En de mannen, vrouwlieden, knapen en meidekens, die op den oever stonden, juichten toe om te meest en riepen:

- Leve de overwinnaar van Sterken Pier! 't Is een ijzeren man.

En tot elkander zeiden zij:

- Hebt gij hem zien slaan met de vuist? Ja, en met een stoot met het hoofd smeet hij den andere ten gronde. Nu gaan zij drinken om pais te maken. Sterke Pier komt boven met wijn en met worsten.

Inderdaad, Sterke Pier was om twee kroezen en eene groote pint witten wijn van de Maas geweest. En Lamme en hij gaven elkander de hand, tot teeken van vrede.

En Lamme, die als in den hemel was, ter wille van zijne zegepraal en ook ter wille van den wijn en de worsten, vroeg hem, naar eene groote schouw wijzend uit dewelke een zwarte, dikke rook opsteeg, wat voor stoverijen hij maakte in het ruim.

- 't Is oorlogskeuken, antwoordde Sterke Pier met eenen glimlach.

De menigte werklieden, vrouwen en kinderen was uiteengegaan om zich naar den arbeid of naar huis te begeven, en van mond tot mond verspreidde zich het gerucht dat een dikke man, op eenen ezel gezeten en vergezeld door een kleinen pelgrim, sterker dan Samson was en dat men zich wel wachten moest van hem scheef te bezien.

Lamme at en dronk, en bezag zegevierend den schipper.

Deze zeide eensklaps:

- Uwe ezelen vervelen zich ginder.

Vervolgens bracht hij de boot tegen de kaai, ging hij aan land, nam hij een der ezelen bij de voorpooten en de achterpooten en, het dier dragende gelijk het kindeken Jezus het lammeken droeg, zette hij het neer op het dek van de boot.

Vervolgens dede hij, zonder blazen, hetzelfde met den anderen ezel, na hetwelk hij zeide:

- Laat ons drinken.

Het jongentje sprong op het dek.

En zij dronken.

Lamme stond versteld en wist niet meer of hij het wel was, geboortig uit Damme, welke dien sterken, gespierden man

had geklopt en hij dorst hem niet meer bezien dan ter sluips, zonder den minsten hoogmoed, want hij vreesde dat hij lust zoude krijgen hem op te pakken gelijk hij de ezelen opgenomen had, en hem levend in de Maas te smijten, uit weerwraak.

Maar glimlachend noodde de schipper hem nogmaals tot drinken en Lamme herstelde zich van zijne vrees en bezag hem van her met zegevierend zelfvertrouwen.

En de schipper en Uilenspiegel bekeken elkander en schoten in een luiden schaterlach.

Intusschen hadden de ezelen, verwonderd zich op een plankenvloer te gevoelen (iets aan hetwelk zij geenszins gewend waren), den kop gebogen en de ooren gestreken; zij dorsten niet drinken uit angst.

De schipper ging een van de maatjes haver halen, welke hij gaf aan de peerden die zijne bark voorttrokken, maar hij betaalde hetzelve, om door de voerlieden niet bestolen te worden op den prijs van het voeder.

Als de ezelen het maatje haver zagen, prevelden zij binnensmonds paternosters van vraatzucht, terwijl zij weemoedig den vloer van de boot bekeken, want uit vreeze van uit te glijden, dorsten zij geenen stap verzetten.

Daarop zeide de schipper tot Uilenspiegel en tot zijnen vriend Lamme Goedzak:

- Laat ons naar de keuken gaan.

- 't Is oorlogskeuken, zeide Lamme ongerust.

- Ja, 't is oorlogskeuken, maar zonder vrees moogt gij beneden komen, mijn overwinnaar.

- Ik ben geenszins benauwd, sprak Lamme, en ten blijke daarvan zal ik U volgen.

Het jongentje ging naar het roer.

Als zij beneden gingen, zagen zij overal zakken graan, boonen, erwten, koolen, wortelen en andere groenten.

Toen dede de schipper de deur eener smidse open en zeide hij hun:

- Vermits gij mannen zijt met kloekmoedig hert die het ge-

zang kent des leeuweriks, die het zinnebeeld der vrijheid is, en het dapper gekraai van den haan, en 't gebalk van den ezel, dien zachtmoedigen werker, wil ik U mijne oorlogskeuken toonen. Deze kleine smidse vindt men in de meeste booten die op de Maas varen. Ze kan niet verdacht voorkomen, want zij dient om het ijzerwerk van de schepen te herstellen; doch alle schepen hebben den schoonen voorraad niet, die steekt in deze kasten.

Toen schoof hij eenige steenen weg die het onderste scheepsruim bedekten; hij hief eenige planken op en haalde er een dikken bundel busloopen uit, stak dien omhoog als een pluimken en legde hem toen weder op zijne plaats.

Vervolgens toonde hij hun lanspunten, hellebaardijzers, zweerdklingen, zakjes kogels en kruit.

- Leve de Geus! sprak hij, hier zijn de boonen en de saus; de kolven zijn de bouten, de hellebaardijzers zijn de salade, en die busloopen de osseschinkels voor de vrijheidssoep.

... Leve de Geus! Waar moet ik al die spijzen brengen? vroeg hij aan Uilenspiegel.

Deze antwoordde:

- Naar Nijmegen, waar gij binnen zult varen met uwe boot nog zwaarder beladen met echte groenten, welke de boeren U zullen brengen te Elsen, Stevensweert en Roermond. En die zullen ook zingen gelijk de leeuwerik, zinnebeeld der vrije mannen en gij zult ook antwoorden met een dapper hanengekraai. Gij zult bij doktor Pontus gaan, die omtrent de Nieuwe-Waal woont; gij zult hem zeggen dat gij in de stad komt met groenten, doch dat gij de droogte vreest. Terwijl de boeren met de groenten naar de markt gaan en ze zoo duur te koop zullen stellen dat niemand ze koopen wil, zal doktor Pontus U zeggen wat gij met uwe lading wapenen doen moet. Maar ik denk dat hij U eene zending zal opleggen die niet zonder gevaar is, en U zal bevelen de Waal, de Maas of den Rijn af te varen, uwe groenten te ruilen tegen netten, om de visschersschuiten te

vervoegen te Harlingen, alwaar vele matrozen het gezang des leeuweriks kennen; vervolgens door de wadden, langsheen de kust, naar de Lauwerzee te varen, de netten te ruilen tegen ijzer en lood, aan uwe boeren kleederen te geven naar de dracht van de eilanden Marken, Vlieland of Ameland, een weinig van de kust te blijven, te visschen en uwe vangst in te zouten, niet om ze te verkoopen, doch te bewaren, want zoute spijzen eten en een goeden pot drinken is geoorloofd in tijde van oorlog.

- Als het zoo is, sprak de schipper, laat ons maar drinken.

En zij stegen terug op het dek.

Doch Lamme was vol weemoed.

- Mijnheer de schipper, sprak hij, gij hebt daar in uwe smidse een zoo blakerend vuurtje, dat men er voorzeker den smakelijksten hutsepot zoude op koken. Mijn keelgat smeekt luide om soep.

- Ik zal U ververschen, sprak de man.

En weldra bracht hij eene vette soep op, waarin hij eene dikke snee gezouten hesp had gekookt.

Als Lamme eenige lepelen ingeslikt had, wendde hij zich naar den schipper en sprak hij:

- Mijne keel is verschroeid, mijne tong brandt af, dat is geen hutsepot dat.

- Zoute spijzen eten en een goeden pot drinken is geoorloofd in tijde van oorlog, staat er geschreven, antwoordde Uilenspiegel.

De schipper vulde de bekers en sprak:

- Ik drink op den leeuwerik, het zinnebeeld der vrijheid.

Uilenspiegel sprak:

- Ik drink op den haan, die oorlog kraait.

Lamme sprak:

- Ik drink op de gezondheid mijner vrouw: mocht dorst haar nooit kwellen, de welbeminde.

- Gij gaat langs de Noordzee naar Emden, zeide Uilenspiegel tot den schipper. Embden is eene schuilplaats voor ons.

- De zee is groot, sprak de schipper.

- Groot voor 't gevecht, antwoordde Uilenspiegel.

- God is met ons, zei de schipper.

- Wie dan kan tegen ons zijn? hernam Uilenspiegel.

- Wanneer vertrekt gij? vroeg Sterke Pier.

- Dadelijk, antwoordde Uilenspiegel.

- Goede reis en wind van achteren. Neem dit kruit en deze kogelen.

De schipper gaf hun den afscheidskus en dede hun uitgeleide, nadat hij beide de ezelen als lammekens op zijne schouderen aan land had gebracht.

Lamme en Uilenspiegel stegen op hunne grauwtjes en begaven zich op weg.

Zij reden naar Luik.

- Mijn zoon, vroeg Lamme onderwege aan Uilenspiegel, hoe is het mogelijk dat een zoo sterke, gespierde kerel zich zoo wreedelijk liet afrossen door een man gelijk ik?

- Dit dede hij, antwoordde Uilenspiegel, opdat de vreeze U zoude voorafgaan in alle oorden waarheen wij ons zouden begeven. Dat is eene betere geleide dan twintig landsknechten te zamen. Wie dan zou voortaan nog een minachtend woord durven richten tot Lamme den sterke, tot den zegevierenden Lamme; tot Lamme den stier die zijn gelijken niet heeft, die, onder een iegelijks oogen, met eenen stoot met den kop, Sterken Pier nedervelde, Sterken Pier, die ezelen op zijne schouderen draagt alsof het lammekens waren en geheele bierwagens opheft? Iedereen kent U hier reeds. Gij zijt de geduchte Lamme, de onoverwinbare Lamme, en in de schaduw uwer bescherming, rijd ik onbevreesd voort. Op den weg dien wij zullen volgen, zal iedereen U kennen, niemand zal zich durven vermeten U scheef te bezien en, gezien den grooten moed van de mannen, zult gij op uwen weg overal niets aantreffen dan nederige buigingen, groeten, loftuitingen en de algemeene achting, ter eere van de spierkracht uwer geduchte vuisten.

- Gij spreekt goed, mijn zoon, zeide Lamme, die zich stijf in den zadel hield.

- En ik spreek waarheid, ging Uilenspiegel voort. Ziet gij die nieuwsgierige gezichten aan de eerste huizen van het dorp? Men toont elkander Lamme, den schrikverwekkenden overwinnaar. Ziet gij die mannen U bekijken met afgunst, en die lafhartige weekelingen hunne muts afnemen voor U? Beantwoord hunne groeten, Lamme; veracht nooit het zwak van het volk. Zie, de kinderen kennen uwen naam en herhalen hem met schrik.

En Lamme reed fier voorbij, groette rechts, groette links, als een koning. En de mare zijner dapperheid ging hem vooraf van dorp tot dorp, van stede tot stede, tot Luik, Chocquien, la Neuville, Vesin en Namen, welke stad zij lieten liggen ter wille van de drij predikanten.

En aldus reden zij langen tijd voort, langs rivieren, stroomen en vaarten. En overal wierd het gezang des leeuweriks beantwoord door 't gekraai van den haan.

En overal wierden, voor 't werk van de vrijheid, wapenen gegoten, gesmeed, gepolijst, dewelke vervolgens verzonden wierden met schepen.

En in tonnen, in kisten, in manden geraakten zij door, aan de tollen.

En altijd wierden goede lieden gevonden die ze wilden aanveerden en in verzekerde plaatsen verbergen, met het kruit en de kogels, tot dat Gods ure zou slaan.

En Lamme reed steeds voort met Uilenspiegel, altijd voorafgegaan door zijnen roem van onoverwinnelijken vechter, tot dusverre dat hij op den duur zelf aan zijne groote kracht begon te gelooven, want in zijn hoogmoed en zijne krijgshaftigheid, liet hij zijnen baard groeien.

En Uilenspiegel noemde hem: Lamme de Leeuw.

Doch Lamme bleef niet standvastig in zijn voornemen, want den vierden dag begon zijn baard hem onuitstaanbaar te steken.

En hij liet het scheermes over zijn zegevierend gezicnt strijken, dat nu weder te voorschijn kwam als de volle maan, met een rooden blos, want Lamme had lekker gegeten.

Aldus kwamen zij te Stokhem.

XXVIII

Te Stokhem lieten zij hunne ezelen op stal, en begaven zij zich te voet naar Antwerpen, welke stede zij bij 't vallen van den avond binnentrokken.

En Uilenspiegel zeide tot Lamme:

- Hier is de groote stad, de gansche wereld stapelt hier hare rijkdommen opeen: goud, zilver, specerijen, goudleder, kostelijke tapijten, lakens, fluweelen, wollen en zijden stoffen; boonen, erwten, granen, vleesch en meel, gezouten huiden, wijn van Leuven, van Namen, van Luxemburg, van Luik, landwijn van Brussel en van Aarschot, wijn van Buley, uit den wijngaard omtrent de poort van La Plante, te Namen, Rijnwijn, Spaansche en Portugeesche wijnen; druivenolie van Aarschot, die zij landolium heeten; Burgondië-, Malvezij- en vele andere wijnen. En de kaaien staan vol koopwaren.

... Die rijkdommen der aarde en der menschelijke bedrijvigheid trekken naar dit oord de schoonste meidekens van de wereld.

- Ik geloof dat gij aan 't droomen zijt, sprak Lamme.

Uilenspiegel antwoordde:

- Onder haar zal ik de Zeven vinden. Er wierd mij gezegd:

> Ook in de dood, ook in het bloed,
> Ook in het puin van have en goed,
> Zoek maar de Zeven.

Wie dan veroorzaakt meer puinhoopen dan de meisjes van

pleizier? Is het bij heur niet dat de arme uitzinnige mannen hunne schoone, klinkende en blinkende karolussen verliezen? Laten zij bij haar, juweelen, ringen en kettingen niet; keeren zij niet uitgeschud huiswaarts, zonder wambuis en soms zonder hemde, terwijl zij smeren en teren met hetgene zij hun afgehaald hebben? Waar is het roode, heldere bloed dat in hare aderen vloeide? Het is preiensap geworden. Ofwel, vechten de mannen niet tegen elkander met messen, met daggen, met zweerden, totdat de dood er op volge, om heure gunsten te hebben? De bleeke en bloedende lijken die men wegbrengt, zijn lijken van arme uitzinnige verliefden. Als de vader knort en gestreng op zijn stoel blijft, als zijne witte haren er witter en stijver uitzien, als uit zijne droge oogen, die branden van verdriet over het verderf van zijn kind, geene tranen meer vloeien; als de moeder, stilzwijgend en bleek als de dood, weent alsof voor haar op de wereld nog slechts wee en ramp meer waren, wie dan is de schuld van dat verdriet, van die tranen? De lustige meidekens beminnen alleen zich zelven en het geld, en heel de denkende, werkende, zwoegende wereld houden zij aan heure rokken geklonken. Ja, Lamme, dáár zijn de Zeven, en wij zullen bij de meidekens gaan. Wellicht vinden wij daar uwe vrouwe: op die manier vangen wij twee vliegen in één slag.

- Ik wil wel, sprak Lamme.

Toen was men in Juli, in het midden van den zomer, als de zon de bladeren der kastanjeboomen roostert, de vogeltjes in het loover kweelen en de kleine diertjes van genoegen gonzen, omdat het zoo warm is in het gras.

Lamme doolde naast Uilenspiegel door de straten van Antwerpen, met gebogen hoofde en zijn lichaam voortsleepend alsof het zwaar als een huis was.

- Lamme, sprak Uilenspiegel, gij ziet er wederom zoo weemoedig uit; weet gij dan niet dat niets slechter kan zijn voor uw vel? Als gij volhardt in die zwarte gedachten, zult gij het verliezen met stukken en brokken. En dan zal het aangenaam

zijn te moeten hooren, als men van U spreken zal: de schurftige Lamme.

- Ik heb honger, sprak Lamme.

- Kom eten, zei Uilenspiegel.

En samen gingen zij naar de Oude Trappen, waar zij soezels aten en dobbele kuite dronken zooveel als zij konden verdragen.

En Lamme weende niet meer.

En Uilenspiegel sprak:

- Gezegend zij het goede bier, dat de ziel bestraalt als een dartele zonnestraal. Gij lacht dat uw buik er van schokt. Zoo zie ik U geerne, met uwe darmen die dansen van vreugde.

- Mijn zoon, antwoordde Lamme, zij zouden nog meer dansen, zoo ik het geluk had mijne vrouw weder te vinden.

- Wij zullen ze zoeken, zei Uilenspiegel.

En zoo kwamen zij in de wijk der Neder-Schelde.

- Kijk, zeide Uilenspiegel tot Lamme, kijk naar dit huisje dat heel van hout is gemaakt, met schoone bekapte vensteren waar kleine ruitjes in steken; kijk naar die gele gordijntjes en die roode lanteerne. Daar, mijn zoon, achter vier tonnen bruinbier, uitzet, dobbele kuite en Spaanschen wijn, troont eene schoone bazinne van over de vijftig. Elk jaar dat de Heer heur vergunt, krijgt zij eene nieuwe laag vet. Op eene der tonnen flikkert eene vetkeers en aan de balken der zoldering hangt eene lanteerne. Het is daar donker en klaar: donker voor de liefde en klaar voor de betaling.

- Maar, sprak Lamme, 't is een klooster van duivelsche nonnen, en uwe bazinne is de abdis.

- Ja, sprak Uilenspiegel, zij is het die in naam van den heer Beëlzebub, vijftien liederlijke meidekens leidt op den weg van het kwaad, dewelke schuilplaats en eten bij heur vinden, doch er niet mogen vernachten.

- Kent gij dat huis? vroeg Lamme.

- Neen.

- Waarom spreekt gij er van?

- Ik ga er uwe vrouw zoeken. Kom mede met mij.

- Neen, sprak Lamme, ik heb mij bepeinsd en ga daar niet binnen.

- Zoudt gij uwen vriend heel alleen blootgesteld laten aan de ondernemingen van die dienaressen van Astarte?

- Hij moet er maar niet gaan, antwoordde Lamme.

- Als hij er nu moet gaan om de Zeven en meteen uwe vrouw te zoeken? hernam Uilenspiegel.

- Ik ging liever slapen, sprak Lamme.

- Kom maar mee, zeide Uilenspiegel.

En hij opende de deur en stompte Lamme vóór zich binnen.

- Zie, sprak hij, daar is de bazinne achter heure tonnen, tusschen twee keersen: de zaal is groot, met heure zwart geworden eiken zoldering van bewalmde kepers en planken. Rondom, langsheen de muren, staan stoelen en hinkende tafelen dewelke bedekt zijn met glazen, pinten, bekers, kroezen, kruiken, flesschen, bottels en ander drinkgerief. In 't midden der zaal staan nog tafelen en stoelen, op dewelke huiken, dat zijn vrouwenkappen, gulden gordelriemen, fluweelen steltschoenen, doedelzakken, pijpen en schalmeien liggen. In den hoek is eene ladder die naar boven leidt. Een kleine kale bultenaar speelt op eene klavecimbel die op glazen pooten staat, om 't geluid van het speeltuig te vergrooten. Dans, mijn dikzak. Vijftien schoone meiden zitten op tafelen of schrijlings op stoelen, gebogen, of liggen op de zijde of achterover, of met het hoofd in de hand, naarvolgens hare grillen; ze zijn gekleed in het wit, in het rood, in allerhande kleuren, en laten hare bloote armen zien en ook een deel van haren boezem. Er zijn er van alle soorten; ze zijn uitgekozen! Van de eenen, laat het weifelend licht der keersen, dat hare blonde lokken komt streelen, hare blauwe oogen in het duister, zoodat men er enkel het vochtige vuur in ziet flikkeren. Andere zien naar de zoldering en neuren, op de maat van de vedel, eene droeve Duitsche ballade. Andere nog, ronde, bruine, dikke, drinken met volle bekers Spaanschen

Het meideken leidde hem mede. (Blz. 423.) **27**

wijn en toonen hare ronde, tot de schouderen ontbloote armen, en schaamteloos roepen en tieren de eene na de andere en allen te zamen. Hoor wat zij zeggen: Het is onze feestdag! Heden willen wij niets verdienen! Heden vragen wij geen geld, wij vragen slechts liefde!

Als Lamme zoovele blonde en bruine, frissche en verslenste vrouwen te gelijk zag, was hij beschaamd; de oogen nederslaande, riep hij:

- Uilenspiegel, waar zijt gij?

- Hij heeft dit tranendal verlaten, mijn vriend, sprak eene dikke deerne, hem bij den arm vattend.

- Dit tranendal verlaten? vroeg Lamme.

- Ja, zeide zij, over drijhonderd jaar, in gezelschap van Jacobus de Coster van Maerlandt.

- Laat mij, sprak Lamme, en nijp mij niet meer.

En op droeven toon ging hij voort:

- Uilenspiegel, mijn vriend, waar zijt gij? Kom uwen gezel toch ter hulp.

Maar de vrouwen plaagden hem meer en meer.

- Ik ga dadelijk van hier, als gij mij niet gerust laat.

- Gij zult niet vertrekken, zeiden zij.

- Uilenspiegel, ging Lamme jammerlijk voort, waar zijt gij, mijn zoon?

Doch weer tot de plaagzieke meiden:

- Juffer, als 't U belieft, trek mij zoo bij mijn haar niet; het is geene pruik, ik kan het U verzekeren. Hulp! Hulp! Vindt gij mijne ooren alzoo niet rood genoeg, zonder dat gij ze nijpt en er het bloed doet in stijgen? En die andere, die mij gedurig knippen voor den neus geeft. Gij doet mij zeer. Laas! wat wrijft gij nu in mijn aangezicht? Den spiegel! Ik zie zwart als een ovenmond. Als gij niet uitscheidt, maak ik mij kwaad; gij moest beschaamd zijn een armen weerloozen man aldus te mishandelen. Laat mij los! Als gij mij eene uur bij mijne hooze, rechts, links, langs alle kanten zult gesleurd hebben, zult gij er vetter

om zijn? Ja, ge moogt er zeker van wezen, ik ga mij kwaad maken.

- Hij gaat zich kwaad maken, zeiden zij spottend; hij gaat zich kwaad maken, zou men niet zeggen! Lach liever, en zing ons een liedeken van zoete minne.

- Ik zal een liedeken zingen van slagen, als gij wilt. Maar nog eens, laat mij los.

- Wie van ons ziet gij 't liefst?

- Niemand; noch U, noch geene van de andere. Ik ga mijne klacht doen bij de magistraat, en zij zal U doen geeselen.

- Hola, spraken zij, doen geeselen? En als wij U vóór de geeseling eens vastnamen en kusten?

- Mij? sprak Lamme.

- Ja, U! antwoordden allen.

En alle de vrouwen, schoone en leelijke, frissche en verslenste, bruine en blonde, vlogen naar Lamme.

Zij smeten zijne toque, zijn opperste kleed omhoog, streelden hem, kusten hem, zoenden hem uit al heure kracht, waar zij konden, op zijne kaken, op zijnen neus, op zijne maag, in zijnen nek.

De bazinne schaterlachte tusschen heure vetkeersen.

- Hulp! schreeuwde Lamme, hulp! Uilenspiegel, verlos mij van dat ongediert. Laat mij los, ik wil van uwe kussen niet weten; ik ben getrouwd, voor den duivel! en bewaar alle mijne kussen voor mijne vrouw.

- Getrouwd, spraken zij, maar daar heeft uwe vrouw veel te veel aan, aan een man zoo vollijvig als gij. Geef er ons wat van. Eene trouwe vrouw, dat is van doen, doch een trouwe man is een kapoen. God hoede U: gij moet eene keus doen, of wij geeselen U, op onze beurt.

- Ik zal het niet doen, sprak Lamme.

- Kies eene uit, spraken zij.

- Neen, sprak hij.

- Wilt gij mij? vroeg eene schoone blonde; bezie mij, ik ben zachtzinnig van aard, en ik min hem die mij mint.

- Laat mij, sprak Lamme.

- Wilt gij mij? sprak eene bekoorlijke meid, met gitzwarte lokken en eene bruine tint, en die overigens door de engelen gemaakt scheen.

- Peperkoek lust ik niet, sprak Lamme.

- En mij, zult ge mij niet nemen? vroeg eene groote meid, met een voorhoofd dat schier teenemaal bedekt was met heur haar, met dikke wenkbrauwen die samen kwamen, met groote, flikkerende oogen, met dikke, bloedroode lippen, en ook een rood aangezicht, een rooden hals en roode schouderen.

- Van gloeiende steenen houd ik niet, antwoordde Lamme.

- Neem mij, sprak een zestienjarig meideken, met een scherp gezichtje als dat van een eekhorentje.

- Ik houd niet van notenkrakers, antwoordde Lamme.

- We zullen hem moeten geeselen, zeiden zij. Waarmede? Met schoone zweepen van droog leder. En dapper geklitskletst! Het hardste vel is niet bestand tegen lederen roeden. Neemt tien zweepen van karrelieden en ezeldrijvers, die zijn de beste.

- Hulp! hulp! Uilenspiegel, kreet Lamme.

Doch Uilenspiegel antwoordde niet.

- Gij hebt geen hart, zeide Lamme, zijnen vriend overal zoekend.

De zweepen wierden aangebracht. Twee van de meidekens begonnen Lamme zijn wambuis uit te trekken.

- Eilaas! mijn arm vet, dat ik met zoo veel moeite bijeengebracht heb, gaan ze mij ongetwijfeld ontnemen met hare striemende zweepen. Maar, meedoogenlooze wijvekens, mijn vet kan U tot niets dienen, gij kunt er niet eens sausen mede maken.

Zij antwoordden:

- Wij zullen er keersen van gieten. 't Is toch al iets, klaar te zien, zonder dat het een oortje moet kosten! Zij, die voortaan zal beweren dat de keersen uit zweepen voortkomen, zal door een iegelijk aanzien worden voor een zottinne. Doch wij zullen voor heur aantrekken tot der dood, en wij zullen meer dan ééne

weddingschap winnen. Steekt de roeden eens in den azijn. Doet zijn wambuis uit. Negen uren slaat het op Sint-Jacobs. Als gij met den laatsten slag uwe keus niet gedaan hebt, gaan wij er op los.

Sidderend jammerde Lamme:

- Hebt genade en medelijden met mij, mijner arme vrouwe heb ik trouw gezworen en ik zal mijn eed gestand blijven, hoewel ze heel slecht dede, mij te laten zitten. Uilenspiegel, help mij, verlos mij, mijn vriend!

Doch Uilenspiegel was te hooren noch te zien.

Lamme zeide tot de deernen:

- Aanschouwt mij, ik lig aan uwe voeten. Ootmoediger kan mijne houding niet wezen. Bediedt dit niet genoeg dat ik, als heiligen, uwe bekoorlijkheden vereere? Gelukzalig hij die niet getrouwd is en uwe koozerijen mag genieten! Ik twijfel er niet aan dat gij hemelsche genoegens doet smaken, maar slaat mij toch niet, als 't U belieft.

Maar de bazinne, tusschen heure twee keersen gezeten, sprak eensklaps met donderende en dreigende stemme:

- Vrouwen en meidekens, zeide zij, bij alle duivelen uit de helle zweer ik dat, bijaldien gij, door lachen en koozerijen, dien man niet dadelijk tot U krijgt, ik de nachtwacht ga halen en U allen in zijne plaats zal doen geeselen. Gij verdient geenszins den naam van dienaressen der godin van de liefde, als gij met uwen mond, uwe handen, uwe vurige oogen bij machte niet zijt de mannen te verleiden. En voor uwe onnoozelheid wordt gij zonder mededoogen gegeeseld.

Op die rede, begonnen de vrouwen en meidekens te beven en blonk Lamme zijn gezicht van vreugde.

- Nu, vrouwtjes, sprak hij schertsend, welke maren brengt gij mede van het land der striemende zweepen? Ik zal de bazinne de moeite sparen en zelf om de wacht gaan. Zij zal heure plicht doen en ik wil met pleizier een handeken toesteken. Alle baten helpen.

Doch een aanvallig meideken van een vijftiental jaren viel op de knieën voor Lamme.

- Heer, sprak zij, gij ziet mij hier wel nederig en gelaten voor uwe voeten; doch als gij niemand onzer wilt kiezen, moet ik om uwent wille gegeeseld worden; is dat rechtveerdig? En de bazinne daar, zal mij in eenen leelijken, donkeren kelder steken, onder de Schelde, waar het water van de muren zijpelt en waar ik slechts roggebrood zal te eten krijgen.

- Zoude zij werkelijk om mijnent wille gegeeseld worden, mevrouw de bazinne? vroeg Lamme onthutst.

De bazinne bevestigde:

- Bloedens gegeeseld.

Lamme aanschouwde toen het meideken en sprak:

- Gij zijt lief, gij zijt frisch, uwe blanke schouderen komen uit op uw kleed als rozeblaadjes; ik wil niet dat die donzige huid, onder dewelke zulk jeugdig bloed vloeit, lijde onder de slagen der zweep, dat die heldere, flikkerende oogen weenen ter wille van de smart die de slagen veroorzaken, dat de wakke killigheid des gevangs uw goddelijk lichaam doe beven. Dienvolgens heb ik U liever te verkiezen, dan te weten dat gij om mijnent wille geslagen wordt.

Het meideken leidde hem mede. En zoo zondigde hij, gelijk hij heel zijn leven dede, uit goedhertigheid.

XXIX

Uilenspiegel en Lamme stapten op naar Gent en kwamen met de ochtendschemering omtrent Lokeren.

Frissche, witte dampen hingen over de weiden.

Beide de wandelaars kwamen voorbij eene smidse en Uilenspiegel schuifelde gelijk de leeuwerik, de vogel der vrijheid.

En dadelijk vertoonde zich een man, met witte, lange haren, voor de deur van de smidse, en dadelijk dede hij het dapper gekraai van den haan na.

Uilenspiegel zeide tot Lamme:

- Dat is smid Wasteele, die ploegscharen maakt, het ijzer smeedt als het warm is om er schoone hekken voor kerkkoren van te vervaardigen en, zeer dikwijls, 's nachts, wapenen smeedt en polijst voor de soldaten van het vrije geweten. Hij is vet noch gezond geworden bij dien dubbelen arbeid, want hij is bleek als een spook, treurig als een verdoemde, en zoo mager dat zijne beenderen door zijn vel steken. Hij is nog niet slapen, zeker heeft hij wederom heel den nacht gewrocht.

- Komt binnen, alle beiden, zeide smid Wasteele, en brengt uwe ezelen op de meersch, achter het huis.

Als Uilenspiegel en Lamme dit gedaan hadden, kwamen zij terug in de smidse en zagen zij dat smid Wasteele al de zweerden in den kelder bracht die hij binst den nacht gepolijst had en het werk voor zijne knechten gereedmaakte.

Uilenspiegel met doffe oogen beziende, vroeg hij hem:

- Welk nieuws brengt gij mij van den Zwijger?

Uilenspiegel antwoordde:

- De Prins is met zijn leger uit de Nederlanden gejaagd, ter wille van de lafheid zijner huurlingen, die roepen: Geld! Geld! als er te vechten is. Met zijne trouwe soldaten, zijn broeder, graaf Lodewijk, trok hij den koning van Navarra en de hugenoten ter hulp; van daar toog hij naar Duitschland, naar Dillenburg, alwaar vele vluchtelingen uit de Nederlanden hem vervoegden. Gij moet wapenen zenden en het geld dat gij opgehaald hebt, terwijl wij op zee moeten gaan, om het werk van vrije mannen te verrichten.

- Ik zal doen wat mij geheeten wordt, sprak smid Wasteele; ik heb wapenen en negenduizend florijnen. Maar zijt gij hier niet gekomen op ezelen?

- Ja, zeiden zij.

- En hebt gij, onderwege, geene tijding gehad van drij predikanten die gedood, uitgeplunderd en in een hol gesmeten wierden op de rotsen der Maas?

- Ja, antwoordde Uilenspiegel met de grootste vrijmoedigheid, die drij predikanten waren spionnen des hertogs, die betaald waren om den prins in het verderf te brengen. Onder ons getweeën hebben wij, Lamme en ik, hun het tijdelijke met het eeuwige doen verwisselen. Hun geld is in ons bezit en hunne papieren insgelijks. Wij zullen er van nemen wat ons hoeft voor onze reis, de rest zullen wij aan den prins geven.

En Uilenspiegel dede zijn wambuis open, alsmede dat van Lamme en trok er papieren en perkamenten uit.

Smid Wasteele las ze en sprak vervolgens:

- Zij behelzen plannen van gevecht en van samenzwering. Ik zal ze aan den prins doen behandigen, en er zal hem gezegd worden dat Uilenspiegel en Lamme Goedzak, zijne trouwe wandelaars, zijn edel leven gered hebben. Ik ga uwe ezelen doen verkoopen, opdat men U niet aan uwe rijdieren zoude herkennen.

Uilenspiegel vroeg aan smid Wasteele of de vierschaar der schepenen van Namen reeds heure serjanten achter hunne hielen hadde gezonden.

- Ik ga U kond geven van hetgene ik weet, antwoordde Wasteele. Een smid van Namen, een dappere en overtuigde hervormde, is hier laatst bij mij geweest, zoogezeid om mij te vragen hem te helpen in het maken van de hekken, windwijzers en ander ijzerwerk voor een slot, dat men omtrent La Plante aan 't bouwen is. De deurwaarder van de vierschaar der schepenen heeft hem verteld dat zijne meesters reeds bijeengekomen waren, en dat de baas eener taveerne alreeds geroepen geweest was, omdat hij op eenige honderden stappen van de plaats van den moord woont. Ondervraagd of hij de moordenaars of hen, die hij van den moord konde verdenken, gezien had, heeft hij geantwoord: ‘Ik heb boeren en boerinnen gezien die op ezelen reden, sommige bleven op hunne dieren zitten en vroegen te drinken aan de deur, andere stegen van hunne ezelen en kwamen in de gelagkamer, de manslieden dronken bier, de vrouwen

en meidekens mede. Ik zag ook twee dappere mannen die spraken van messire van Oranje een kopken kleiner te maken.' Terwijl de baas dit zeide, floot hij, om den steek van een mes in het vleesch van den hals na te bootsen. 'Bij Stalen Wind, zeide hij, zal ik U heimelijk op de hoogte houden, daar dit in mijne macht is.' Hij sprak en wierd losgelaten. Sedert dien tijd hebben de justitieraden ongetwijfeld brieven gezonden aan hunne onderhoorige raden. De baas zei dat hij anders niemand gezien had dan boeren en boerinnen op ezelen, daaruit is te voorzien dat men jacht zal maken op alle diegenen die men schrijlings op ezelen zal vinden. En de prins heeft U nog noodig, mijne kinderen.

- Verkoop onze ezelen, zeide Uilenspiegel, en de opbrengst kunt gij voegen bij den oorlogsschat van den prins.

De dieren wierden verkocht.

- Nu moet gij, sprak Wasteele, elk een vrij ambacht hebben dat onafhankelijk is van de gilden. Kunt gij vogelkooien en rattenvallen maken?

- Ik heb er vroeger veel gemaakt, zeide Uilenspiegel.

- En gij? vroeg Wasteele aan Lamme.

- Ik, sprak Lamme, ik zal heetekoeken en oliekoeken verkoopen.

- Volg mij; hier zijn heel gereedgemaakte vogelkooien en rattenvallen, met gereedschap en koperdraad om ze te herstellen en er andere te maken. Dit alles wierd mij gebracht door een mijner spionnen. Dat is voor U, Uilenspiegel. Gij, Lamme, krijgt een klein komfoor met eenen blaasbalg; ik zal U ook deeg, spek en olie geven, om uwe heetekoeken en oliekoeken te bakken.

- Hij is in staat alles zelf op te eten, zei Uilenspiegel.

- Wanneer beginnen wij te bakken? vroeg Lamme.

Wasteele antwoordde:

- Gij zult mij eerst een nacht of twee moeten helpen; alleen kan ik al mijn werk niet afdoen.

- Ik heb honger, sprak Lamme, is hier niets te eten?

- Er is brood en kaas, antwoordde Wasteele.

- Zonder boter? vroeg Lamme.

- Zonder boter, sprak Wasteele.

- Hebt gij bier of wijn? vroeg Uilenspiegel.

- Ik zelf drink er nooit, antwoordde Wasteele; doch als gij er hebben wilt, zal ik er gaan halen in den *Pelikaan*, hier dichtbij.

- Ja, sprak Lamme, en breng meteen wat hesp mee.

- Ik zal doen wat gij vraagt, sprak Wasteele, die Lamme met groote verachting bekeek.

Toch bracht hij dobbelen klauwaart en eene hesp. En, van genoegen, at Lamme voor vijven.

En hij sprak:

- Wanneer beginnen wij te werken?

- Dezen nacht, sprak Wasteele, maar blijf in de smidse en wees niet benauwd van mijne gasten. Het zijn hervormden gelijk gij.

- Dat gaat mij, sprak Lamme.

's Nachts, als de slaapklokken geluid hadden en de poorten gesloten waren, dede Wasteele zich helpen door Uilenspiegel en Lamme, om uit den kelder zware pakken wapenen naar zijne werkplaats te dragen.

- Hier zijn, sprak hij, twintig bussen die moeten hersteld, dertig lanspunten die moeten gepolijst worden, en lood om vijftienhonderd kogels te gieten; gij gaat mij helpen.

- Met mijne beide handen, antwoordde Uilenspiegel, waarom heb ik er geene vier om U behulpzaam te wezen!

- Lamme zal ons helpen, sprak Wasteele.

- Ja, antwoordde Lamme op jammerlijken toon, want hij viel van den vaak, ter wille van het overvloedig eten en drinken.

- Gij zult het lood gieten, sprak Uilenspiegel.

- Ik zal, sprak Lamme.

Lamme smolt zijn lood en goot zijne kogels, doch grimmig bekeek hij smid Wasteele die hem dwong op te blijven, terwijl hij zoo'n vaak had.

Hij goot de kogels met opgekropte gramschap, en had grooten lust het gesmolten lood op het hoofd van smid Wasteele te gieten. Doch hij hield zich in. Rond middernacht wierd hij overvallen door razernij, alsmede door vermoeienis en, terwijl smid Wasteele en Uilenspiegel geduldig zweerden, bussen en lanspunten polijsten, hield hij hem met fluitende stem de volgende rede:

- Daar staat gij nu, sprak Lamme, mager, bleek en schraal, met uw vast vertrouwen in de prinsen en in de grooten der aarde, terwijl gij, door overdreven ijver, uw lichaam veracht, uw edel lichaam dat gij laat vergaan van ellende en zelfvernedering. Daarom is het niet dat de goede God U schiep. Vergeet niet dat onze ziel, die de adem des levens is, boonen, ossevleesch, bier, wijn, hesp, worsten, pensen en rust noodig heeft om te kunnen ademen; gij, gij leeft van brood, water en slapeloosheid.

- Van waar komt U die ongewone woordenvloed? vroeg Uilenspiegel.

- Hij weet niet wat hij zegt, antwoordde Wasteele weemoedig.

Maar Lamme wierd grammoedig en vervolgde:

- Ik weet het beter dan gij. Ik zeg dat wij zot zijn, ik, gij en Uilenspiegel insgelijks, onze oogen te bederven voor al die prinsen en grooten der aarde, die zeker zouden lachen met ons, als zij ons bezig zagen, overvallen door vermoeienis, den nacht door te brengen met wapenen te polijsten en kogels te gieten, te hunnen dienste. Terwijl zij wijn drinken in gouden bekers en kapoenen in tinnen schotels eten, vragen zij zich niet af of hunne vijanden met hunne zeisen onze beenen afkappen en ons in den doodenkuil werpen. Intusschen zullen zij, die in den grond hervormden, noch calvinisten, noch lutheranen, noch katholieken zijn, maar aan God noch duivel gelooven, heerlijkheden koopen en bemachtigen, het goed van monniken, abten en konventen opeten. Alles zullen zij hebben: vrouwen en maagden en mei-

dekens; uit hunne gouden bekers zullen zij drinken op hun eeuwig welzijn, op onze altijddurende onnoozelheid en op de zeven hoofdzonden die zij gedurig bedrijven, ja, smid Wasteele, en dat onder uwen neus, die mager is van geestdrift. Aanschouw de velden, de weiden, bezie de oogsten, de boomgaarden, de ossen, het goud dat opstijgt uit de aarde; aanschouw de wilde dieren der bosschen, de vogelen des hemels, de lekkere ortolanen, de heerlijke lijsters, den kop van het everzwijn, den bout van den reebok: jacht, vischvangst, aarde, zee, alles, alles is hun. En gij, gij leeft van water en brood, en wij, wij werken ons dood voor hen, zonder slapen, zonder eten, zonder drinken. En als wij er onder zullen bezweken zijn, zullen zij onze lijken uit hunnen weg schoppen en tot onze moeders zeggen: 'Maakt er andere, deze krengen kunnen wij niet meer gebruiken.'

Uilenspiegel lachte goedmoedig zonder iets te zeggen, Lamme blies van verontweerdiging, doch Wasteele zeide op zachtmoedigen toon:

- Gij spreekt zeer lichtzinnig. Ik leef niet voor hesp, voor bier, noch voor ortolanen, maar voor de zegepraal van het vrije geweten. Voor de vrijheid, doet de prins gelijk ik. Hij offert zijn goed, zijne rust, zijn geluk op om de beulen en de dwingelandij uit de Nederlanden te verjagen. Doe gelijk hij en tracht van mager te worden. Het is niet met den buik dat men de volkeren redt, maar met fieren moed en met geduldig doorstane vermoeienissen. En nu, ga maar slapen, als gij vaak hebt.

Maar Lamme wilde niet slapen gaan, want de smid had hem beschaamd gemaakt.

En gedrijen polijstten zij wapenen en smolten zij kogelen tot den dageraad.

En dit drij nachten achtereen.

Vervolgens vertrokken zij des nachts naar Gent. Onderwege leurden zij met vogelkooien, muizenvallen en oliekoeken.

Zoo kwamen zij te Meulestede, wiens roode daken men overal ziet, en daar kwamen zij overeen dat elk op zijne eigene hand

zoude rond gaan en men 's avonds, vóór de slaapklokken, malkander zou vervoegen in de afspanning den *Zwaan*.

Lamme zwierf door de straten van Gent en verkocht gewetensvol zijne oliekoeken, want hij kreeg zin in zijn bedrijf, maar daarom vergat hij zijne vrouw niet, want hij zocht ze gedurig, noch zijnen buik, want hij ledigde menigvuldige pinten en at zonder ophouden.

Uilenspiegel had brieven van den prins van Oranje besteld aan Jacob Scoelap, licentiaat in de medicijnen, aan Lieven Smet, kleermaker, aan Jan de Wulfslaeger, aan Gillis Coorne, roodverv r, en aan Jan de Roose, ticheldekker, welke hem het geld ter hand stelden dat zij voor den prins opgehaald hadden en hem zeiden nog eenige dagen te Gent en in 't ronde te blijven, daar zij hem nog meer zouden geven.

Die mannen wierden later aan de Nieuwe Galge uit hoofde van ketterije gehangen, en hunne lijken begraven op het Galgeveld, omtrent de Brugsche poort.

XXX

Doch de provoost, de Rosse Spelle, met zijn roode roede gewapend, reed op zijn mager peerd van de eene naar de andere stad, en overal dede hij schavotten oprichten, brandstapels aansteken, putten delven om de arme vrouwen en meidekens levend te begraven.

En de koning erfde.

Uilenspiegel zat met Lamme te Meulestede onder eenen boom, en was overgeleverd aan eene bittere smart. Het was killig, niettegenstaande het in de maand Juni was. Uit den hemel, die vol grijze wolken was, viel een fijne hagel.

- Mijn zoon, sprak Lamme, 't is nu den vierden nacht dat gij op den dril gaat en bij de meidekens loopt. Gij slaapt in den *Zoeten Inval*, gij zult eindigen gelijk de man van het uithangbord, en met uw hoofd het eerst in een bijenkorf vallen. Te

vergeefs zit ik op U te wachten in den *Zwaan*, en uw losbandig leven voorspelt mij niets goeds. Waarom neemt gij geene vrouw in eer en in deugd?

- Lamme, sprak Uilenspiegel, hij voor wien ééne allen is, en voor wien allen ééne zijn, in dien liefelijken strijd die men liefde noemt, kan zoo lichtzinnig en in der haast geene keuze doen.

- En Nele, denkt gij aan heur niet?

- Nele is verre van hier, te Damme, zuchtte Uilenspiegel.

Terwijl hij steeds op de hurken zat en de hagel duchtig viel, liep eene jonge, lieftallige vronw voorbij, die heuren rok over heur hoofd had geslagen om zich voor den hagel te beschutten.

- He, suffer, sprak zij, wat doet gij daar onder dien boom?

- Ik denk, sprak Uilenspiegel, of ik ooit eene vrouw zal vinden die mij van heuren rok een dak tegen den hagel zal maken.

- Gij hebt ze gevonden, sprak de vrouw, sta op.

Uilenspiegel stond recht en ging naar heur toe.

- Gaat gij mij weder alleen laten? vroeg Lamme.

- Ja, antwoordde Uilenspiegel, doch ga naar den *Zwaan*, en eet daar eenen bout, hesp en al wat U lust, drink er twaalf pinten bier, en trek vervolgens naar uw bed, op die manier zult gij mij niet langer vervelen.

- In dien raad steekt er goeds, zeide Lamme.

Doch Uilenspiegel hoorde hem niet en was reeds bij de vrouw.

- Licht mijn rok langs den eenen kant op, sprak zij, ik zal hem langs den anderen kant oplichten.

Als de rok over beide hunne hoofden geslagen was, zeide zij:

- Laat ons nu loopen.

- Waarom loopen? vroeg Uilenspiegel.

- Om uit Meulestede te vluchten, zeide zij, de provoost Spelle is er met twee beulsknechten en hij heeft gezworen al de onnutte vrouwen - gelijk hij ons heet - te doen geeselen, die hem geene vijf gulden willen betalen. Daarom is 't dat ik loop: loop mede en blijf bij mij om mij desnoods te verdedigen.

- Lamme, riep Uilenspiegel van verre, Spelle is te Meulestede. Ga in aller ijl naar Destelbergen, in de *Drij Koningen*.

Uitzinnig van schrik, stond Lamme schielijk op. Zijnen buik met de beide handen vasthoudend, begon hij te loopen.

- Waar loopt die dikke haas naartoe?

- Naar een hol waar ik hem wel zal wedervinden, antwoordde Uilenspiegel.

- Laat ons loopen, zeide zij, terwijl zij als eene driftige merrie op den grond stampte.

- Ik zou deugdzaam willen zijn zonder te loopen, antwoordde Uilenspiegel.

- Wat beteekent dat? vroeg zij.

Uilenspiegel antwoordde:

- Die dikke haas daar, wil mij doen verzaken aan den goeden wijn, aan het gerstesap en aan de donzige huid van de vrouwen.

Wantrouwig bezag hem de meid.

- Gij hebt korten adem, zeide zij, gij zoudt niet slecht doen te rusten.

- Rusten, antwoordde Uilenspiegel, rusten? Maar ik zie geenerlei schuilplaats.

- Uwe deugd, antwoordde de deerne, zal U tot dekmantel dienen.

- Ik verkies uwen rok, zeide hij.

- Mijn rok, zeide de deerne, ware onweerdig eenen heilige te dekken, gelijk gij beweert te zijn. Ga weg, dat ik alleen voortloope.

- Weet gij dan niet, antwoordde Uilenspiegel, dat een hond op zijne vier pooten gauwer loopt dan een mensch op twee? Ziedaar waarom wij, op vier pooten, zeerder zullen loopen.

- Ge spreekt nog al krachtig voor een deugdzaam mensch.

- Ja, zeide hij.

- Maar, sprak zij, ik heb altijd gezien dat de deugd eene stille, ingesluimerde, dikke en kouwelijke hoedanigheid is, een masker dat knorrende gezichten verbergt, een fluweelen mantel

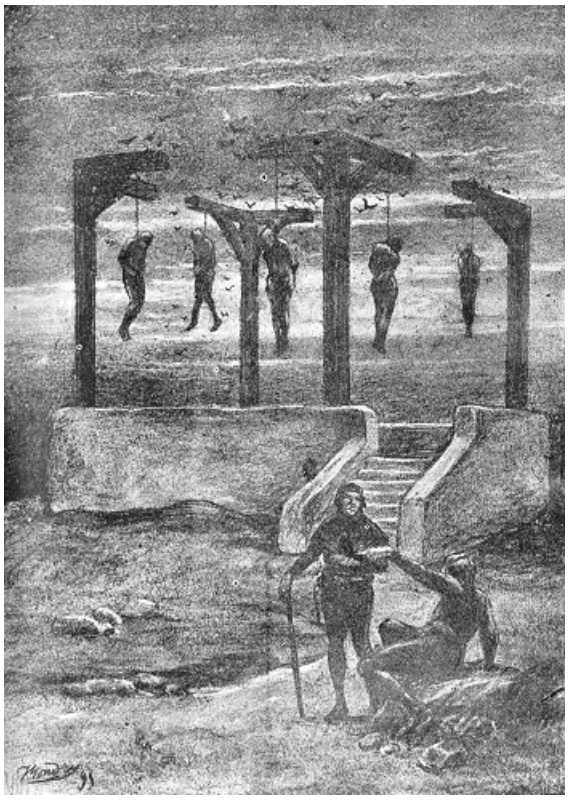

Die mannen wierden later aan de Nieuwe Galge uit hoofde van ketterije gehangen. (Blz. 430.) **28**

om een man van graniet. Ik minne die in welker borst een mannelijk vuur blakert, dat tot dappere en lustige ondernemingen aanzet.

- Aldus is het, zei Uilenspiegel, dat de schoone duivelin tot den doorluchtigen Sint Antonius sprak.

Twintig stappen verder lag eene afspanning op den boord van den weg.

- Gij hebt goed gesproken, vervolgde Uilenspiegel, nu moet gij goed drinken.

- Ik heb nog geen dorst, zeide de vrouw.

Zij gingen de afspanning binnen.

Op eene schapraai, nevens den schoorsteen, stond eene kruik met wijden buik.

Uilenspiegel sprak tot den baas:

- Ziet gij dezen gulden?

- Ik zie hem, zeide de baas.

- Hoeveel oortjes zoudt gij er wel van afnemen, om die kruik daar met dobbelen klauwaart te vullen?

De baas antwoordde:

- Met negen mannekens zijt gij er van af.

- Dat maakt, zei Uilenspiegel, zes mijten Vlaamsch of twee mijten te veel. Om het even, tap ze maar vol.

Uilenspiegel schonk de vrouw eenen beker. Vervolgens stond hij recht met eene fiere houding, zette hij de tuit van de kruik aan zijn mond en liet hij heel den inhoud derzelve door zijn keelgat loopen. En dit klonk als 't gerucht van een bruisenden waterval.

De vrouw stond verstomd en vroeg hem:

- Hoe legt gij het aan boord om zulk eene dikke kruik in uwen mageren buik te gieten?

Uilenspiegel antwoordde niet, doch sprak tot den baas:

- Breng ons een hammeken met brood, en nog eene volle kruik klauwaart, dat wij eten en drinken.

Zoo deden zij.

Terwijl de vrouw knaagde op een stuk zwoord, nam hij heur zoo onverwachts, zoo heimelijk om de lenden, dat zij er tegelijk aangedaan en verrukt over was.

Toen vroeg zij hem:

- Hoe komt het, met al uwe deugd, dat gij dorstig als eene spons, vraatzuchtig als een wolf en ondernemend als een minnaar geworden zijt?

Uilenspiegel antwoordde:

- Nadat ik op honderd manieren gezondigd had, zwoer ik, gelijk gij weet, boetveerdigheid te plegen. Dat heeft wel eene groote uur geduurd. Tijdens die uur dat ik aan mijn toekomstig leven dacht, zag ik dezen droeven toestand in 't verschiet: niets hebben dan droog brood om mijn honger te stillen, niets dan water om mijnen dorst te lesschen, de minne ontvluchten; mij niet durven verroeren of niet durven niezen, uit vreeze van kwaad te doen; geëerd zijn door allen, gevreesd door een iegelijk; alleen en verlaten als een melaatsche; treurig als een hond die zijn meester kwijt is en, na vijftig jaar diergelijk martelaarsleven, weemoedig op eenen stroozak verrekken. De boete was langdurig genoeg; kus mij, liefste, en laat ons getweeën het vagevuur verlaten.

- Ha! zeide zij, bereidwillig gehoorzamend, de deugd is toch een schoon vendel om aan eenen stok vast te binden.

De tijd verliep met dit dartel minnespel; doch zij moesten opstaan om te vertrekken, want te midden van het blijde gejoel vreesde het meideken steeds den provoost Spelle te zien verschijnen met zijne beulsknechten.

- Sla uwen rok over ons hoofd, sprak Uilenspiegel.

En als herten renden zij naar Destelbergen, alwaar zij Lamme aan 't eten vonden in de *Drie Koningen*.

XXXI

Te Gent zag Uilenspiegel dikwijls Jacob Scoelap, Lieven Smet en Jan de Wulfslaeger, die hem kond gaven van den voorspoed of tegenspoed van den edelen Zwijger.

En als Uilenspiegel naar Destelbergen terugkwam, vroeg Lamme hem telkens:

- Welk nieuws brengt gij mede? Goed of slecht?

- Laas! zeide Uilenspiegel, de Zwijger, zijn broeder Lodewijk, de andere hoofdlieden en de Franschen hadden besloten meer vooruit te rukken in Frankrijk, om den prins van Condé te vervoegen. Op die wijze waren zij er wellicht in gelukt het arme Belgische vaderland en het vrije geweten te redden. God liet dit niet toe, de Duitsche ruiters en landsknechten weigerden verder te gaan, en zeiden dat hun eed sprak van tegen den hertog van Alva te vechten, doch niet tegen Frankrijk. Hij heeft hun gesmeekt hunnen plicht te doen, doch te vergeefs, de Zwijger was gedwongen hen langs Champagne en Lotharingen te brengen naar Straatsburg, van waar zij naar Duitschland terugkeerden. Alles mislukt door dit plotseling en halsstarrig vertrek: niettegenstaande zijn verdrag met den prins, weigert de koning van Frankrijk het geld te storten dat hij hem beloofd had; de koningin van Engeland hadde er hem willen zenden om de stad en het land van Kales weder te krijgen; heure brieven wierden onderschept door den hertog van Lotharingen, dewelke er een afwijzend antwoord dede op zenden.

Aldus zien wij dat schoone leger, onze hoop op de redding, verzwonden als spoken bij het hanengekraai; maar God is met ons, en als de aarde ons ontsnapt, zal het water zijn werk doen. Leve de Geus!

XXXII

Badend in tranen, kwam 't meideken eens zeggen tot Lamme en tot Uilenspiegel:

- Te Meulestede laat Spelle, voor geld, moordenaars en coquinen ontsnappen. En onschuldigen doet hij ter dood brengen. Mijn broeder Michielken is onder hen. Laas! laat mij het U zeggen: gij zijt mannen, gij zult hem wreken. Een

eerlooze, ontuchtige vuilbaard, Pieter de Roose, bevlekker van kinderen en verleider van meidekens, is de oorzaak van al het kwaad. Laas! mijn arme broeder Michielken en Pieter de Roose zaten op een avond, doch niet aan dezelfde tafel, in de taveerne den *Valk*, alwaar Pieter de Roose door een iegelijk geschuwd wierd als de pest.

Mijn broeder, die met hem in dezelfde zaal niet wilde zijn, schold hem uit voor vuilbaard en beval hem zelfs onmiddellijk zijne biezen te pakken.

Pieter de Roose antwoordde:

- De broeder van eene publieke loddege zoude minder van zijnen neus moeten maken.

Hij loog, want ik ben geene publieke loddege, ik geef mij alleen aan hen die ik minne.

Toen smeet Michielken hem zijne pint klauwaart naar den kop, hem toeroepende dat hij er om loog, gelijk een smerige vuilbaard die hij was; daarbij bedreigde hij hem met eene aftelling naar de eerste goesting, als hij niet spoedig opkraamde.

De andere wilde nog antwoorden, doch Michielken dede als hij gezegd had: hij sloeg tweemaal met de vuist op zijnen smoel en trok hem bij den tot op de straat, alwaar hij hem, zonder deernis, gansch bebloed en gekneusd op een mesthoop liet liggen.

Als hij genezen was, ging Pieter de Roose, die in alleenigheid niet konde leven, in het *Vagevier*, eene taveerne die heuren naam niet gestolen heeft, zoo treurig en somber is zij, dat zij maar bezocht wordt door arme lieden en bedelaars. Daar ook wierd hij alleen gelaten, geschuwd, zelfs door die armzalige menschen. En niemand richtte het woord tot hem, behalve eenige boeren, die hem niet kenden, en eenige truwanten en diepers of weggeloopen soldaten. Herhaalde malen zelfs wierd hij geslagen, want hij is twistziek van aard.

Als provoost Spelle met beide zijne beulsknechten te Meulestede kwam, volgde Pieter de Roose hem overal op als een

hondje; op dezes kosten propte hij zich vol met wijn, met vleesch en met alle andere genoegens die voor geld te koop zijn. Zoo wierd hij hun vriend en metgezel en begon hij alles te doen wat zijn slecht karakter hem ingaf om te folteren die hij verfoeide: dat waren al de inwoneren van Meulestede, maar mijn arme broeder het meest.

Eerst en vooral begon hij met Michielken. Valsche getuigen, rabauwen die gretig naar guldens waren, verklaarden dat Michielken een ketter was, dat hij vuile reden gehouden had over Onze-Lieve-Vrouwe, en meermalen den naam van God en de santen gelasterd had in de taveerne den *Valk*, en dat hij daarenboven voor 't minste drijhonderd florijnen in eene kist liggen had.

Alhoewel de getuigen geenszins van goed en zedelijk gedrag waren, wierd Michielken gevangengenomen. Daar Spelle en zijne beulsknechten verklaard hadden dat de bewijzen voldoende waren om den beschuldigde op de pijnbank te leggen, wierd Michielken bij de armen gehangen aan eene katrol, die in de zoldering vastgemaakt was, nadat men aan elken zijner voeten een gewicht van vijftig pond had gebonden.

Hij loochende het stuk en zei dat, bijaldien er te Meulestede een truwant, een rabauw, een godslasteraar en een vuilbaard liep, het wel Pieter de Roose was, maar hij niet.

Doch Spelle wilde niets hooren, en beval zijne beulsknechten Michielken op te trekken tot aan de zoldering en hem vervolgens in eens te laten nedervallen, met de gewichten aan zijne voeten. Dat deden zij, en wel zoo wreedelijk dat de huid en de spieren van den ongelukkige vaneengescheurd waren en dat de voeten nog met moeite aan de beenen hingen.

Michielken volhardde in zijne verklaring dat hij onschuldig was; Spelle dede hem opnieuw folteren en liet hem verstaan dat hij hem vrijelijk zoude laten henengaan, zoo hij hem honderd gulden wilde ter hand stellen.

Michielken zei dat hij nog liever alle tormenten zoude verduren.

Die van Meulestede, als zij de gevangenneming vernomen hadden, wilden bij hoopen getuigenis komen afleggen.

Michielken is geen ketter, zeiden eenstemmig al de goede inwoneren van de gemeente, want hij ging alle Zondagen naar de misse en naderde alle hoogdagen de heilige tafel; zij getuigden verder dat hij over Onze-Lieve-Vrouwe nooit eene andere rede gehouden had dan heure hulp in te roepen in moeilijke aangelegenheden; dat hij nooit kwaad gesproken had van eene vrouwe op aarde, en hij dienvolgens het nog minder hadde gedurfd van de hemelsche moeder van God. Wat de godslasteringen betrof, die de valsche getuigen, naar hun zeggen, in de taveerne den *Valk* hadden hooren uitbraken, dat was gelogen van 't begin tot het einde, zeiden de getuigen.

Toen wierd Michielken losgelaten, en de valsche getuigen gestraft. En Spelle dede Pieter de Roose voor zijne vierschaar verschijnen, doch liet hem weder los, zonder een onderzoek te doen of hem op de pijnbank te leggen, mits honderd gulden aanstonds betaald.

Pieter de Roose vluchtte uit Meulestede, uit vreeze dat het hem nog overblijvende geld opnieuw de aandacht van Spelle zoude wekken, terwijl Michielken, mijn arme broeder, stierf van den kanker, die zich aan zijne voeten gezet had.

Hij, die mij niet meer bezien wilde, dede mij toch roepen om mij te zeggen goed te letten op het vuur dat brandt in mijn lichaam, en dat mij zeker naar dat van de helle zou leiden. En ik konde slechts weenen, want het vuur is in mij, en het is mijne schuld niet.

En in mijne armen gaf hij den geest.

- Ha! zeide zij, hij die op Spelle de dood van mijn zoeten en beminden broeder Michielken zoude wreken, zou voor eeuwig mijn meester zijn en 'k zou hem gehoorzamen als een gewillige hond.

Terwijl zij sprak, klopte de assche van Klaas op Uilenspiegels borst.

En hij besloot Spelle, den moordenaar, te doen ophangen.

Boelkin, dat was de naam van het meideken, keerde gerust terug naar heur huis te Meulestede, zonder de wraak van Pieter de Roose te vreezen, want een koeier, die voor zaken naar Destelbergen gekomen was, verwittigde heur dat de pastoor en de poorters verklaard hadden dat zij Spelle voor den hertog zouden doen verschijnen, bijaldien hij de hand dorst leggen op de zuster van Michielken.

Uilenspiegel, die het meideken vergezelschapt had naar Meulestede, kwam in de benedenkamer van het huis van Michielken en zag daar een konterfeitsel van een meester-pasteibakker.

Hij veronderstelde dat dit het portret van den armen doode was.

En Boelkin zeide:

- Dat is mijn rampzalige broeder.

Uilenspiegel nam het konterfeitsel en sprak, naar de deur gaande:

- Spelle wordt opgehangen!

- Hoe zult ge dat doen? vroeg zij.

- Moest gij het weten, antwoordde hij, dan zoudt gij geenerlei genoegen meer smaken als gij het ziet gebeuren.

Boelkin schudde het hoofd en zeide met jammerende stemme:

- Gij hebt geen vertrouwen in mij.

- Hoezoo, sprak Uilenspiegel, is het integendeel geen groot bewijs van vertrouwen als ik U zeg: ‘Spelle wordt opgehangen?’ Met dat woord alleen kunt gij mij doen hangen vóór hem.

- Inderdaad, antwoordde zij.

- Dus, hernam Uilenspiegel, haal mij wat goede klei, eene dobbele pint bruinbier, klaar water en eenige sneden ossevleesch. Alles moet afzonderlijk zijn.

Het vleesch is voor mij, het bruinbier voor het vleesch, het water voor de klei en de klei voor het konterfeitsel.

Uilenspiegel at en dronk, terwijl hij de aarde kneedde; soms at hij er wel een brokje van, doch daar sloeg hij geene acht op, want heel aandachtig beschouwde hij het konterfeitsel van Boelkins broeder.

Als de klei gekneed was, maakte hij er een masker van, met een neus, eenen mond, oogen en ooren, dat zulke groote gelijkenis had met de trekken van den doode, dat Boelkin er oprecht over verwonderd was.

Daarna legde hij het masker in den oven te drogen. Als het droog was, beschilderde hij het met de kleur van de lijken: de oogen maakte hij verwilderd, het gelaat pijnlijk en getrokken als dat van een zieltogende.

Toen was het meideken niet meer verwonderd, doch ze bekeek het masker, zonder er de oogen te kunnen van slaan; ze wierd bleek, ontstelde, bedekte heur gezicht met de handen, en huiverend sprak zij:

- Hij is het, mijn arm Michielken.

Hij maakte ook twee bloedige voeten.

Boelkin, die van heuren eersten schrik teruggekomen was, zeide op plechtigen toon:

- Gezegend is hij, die den moordenaar zal vermoorden.

Uilenspiegel nam het masker en de voeten en sprak:

- Nu moet ik iemand hebben die mij wil helpen.

Boelkin antwoordde:

- Ga naar de *Blauwe Gans*, bij Joost Lansaem van Ieperen, dewelke deze taveerne houdt. Hij was de beste kameraad, de trouwste vriend van mijn ongelukkigen broeder. Zeg hem dat het Boelkin is die U zendt.

Uilenspiegel dede zooals zij hem heette.

Provoost Spelle ging, na zijn dagelijksch werk voor de dood, 's avonds in den *Valk* warmen dobbelen klauwaart drinken, die gekookt was met kaneel en met Madeira-suiker. Uit vreeze van gehangen te worden, dorst men hem, in die afspanning, niets weigeren.

Pieter de Roose, die weer moed gevat had, was naar Meule-

stede teruggekeerd. Overal volgde hij Spelle en zijne beulsknechten, om door hen beschermd te worden.

En Spelle trakteerde hem soms. En samen dronken zij blijde met het geld der onschuldige slachtoffers.

Maar de taveerne de *Valk* was niet meer bezocht als in de schoone dagen dat het dorpje leefde in vrede, den Heer met rechtzinnigheid diende en nog niet gekweld was op het stuk van den godsdienst. Nu, echter, was het als in rouw gehuld; dat zag men aan zijne menigvuldige ledige of geslotene huizen, aan zijne eenzame straten, waar enkel eenige magere honden rondzwierven, die in de mesthoopen wroetten, om hun eten te zoeken.

In Meulestede was er geene plaats meer dan voor de twee booswichten. De verschrikte inwoneren van het dorpje zagen ze heel den dag overmoedig rondloopen, de huizen der aanstaande slachtofferen teekenen, de doodenlijsten opmaken. En als zij 's avonds, onder 't zingen van vuile liedjes, van den *Valk* terugkeerden, waren ze gevolgd door de twee beulsknechten, dronken als zij, en van top tot teen gewapend om hen te vergezelschappen.

Uilenspiegel ging in de *Blauwe Gans*, bij Joost Lansaem, die achter zijnen toog stond.

Uilenspiegel trok een fleschje brandewijn uit zijnen zak en zeide tot den baas:

- Boelkin heeft zoo twee tonnen te verkoopen.

- Kom binnen in de keuken, zeide de baas.

Hij sloot de keukendeur achter zich toe en bezag Uilenspiegel vlak in de oogen.

- Gij zijt geen koopman in brandewijn, sprak hij, wat beteekent uw knipoogen? Wie zijt gij?

Uilenspiegel antwoordde:

- Ik ben de zoon van Klaas, die te Damme verbrand wierd; de assche van den doode klopt op mijne borst: ik wil Spelle den moordenaar dooden.

- Is 't Boelkin die U zendt? vroeg de weerd.

- Boelkin zendt mij bij U, antwoordde Uilenspiegel. Ik zal Spelle dooden en gij zult mij helpen.

- Ik wil, zegde de baas. Wat moet ik doen?

Uilenspiegel antwoordde:

- Ga bij den parochiepaap die, als een goede herder, de vijand is van Spelle. Verzamel uwe vrienden en kom morgen, na de slaapklokken, met hen op de Evergemsche baan, voorbij het huis van Spelle, tusschen den *Valk* en het huis van dien snoodaard. Gij moet allen in de schaduw blijven en moogt geene witte kleederen aanhebben. Op klokslag tien uren zult gij Spelle uit de herberg zien komen, terwijl van den anderen kant een wagen zal opkomen.

Dezen avond moogt gij uwe vrienden niet verwittigen; ztj slapen te dicht bij de ooren hunner vrouw. Eerst morgen zult gij ze opzoeken. Komt, luistert goed, en weest alles indachtig.

- Wij zullen alles onthouden, sprak Joost.

En, met zijnen beker in de hand, sprak hij:

- Ik drink op de koorde van Spelle.

- Op zijne koorde, sprak Uilenspiegel.

Vervolgens keerde hij met den baas terug in de gelagkamer, waar eenige Gentsche oude-kleerkoopers zaten te drinken. Zij kwamen van de Zaterdagmarkt, te Brugge, alwaar zij, tegen goeden prijs, zilver- en goudlakensche wambuizen en opperste kleederen verkocht hadden, dewelke zij voor eenige oortjes gekocht hadden van edelen, die ten onder gegaan waren door de weelde der Spanjaards te willen evenaren.

En zij gastreerden luidruchtig op de groote winsten die zij behaald hadden.

Uilenspiegel en Joost Lansaem gingen in eenen hoek zitten en, onder 't drinken, kwamen zij overeen, zonder gehoord te worden, dat Joost bij den parochiepaap zoude gaan, die kwaad was op Spelle, den moordenaar van zoovele onschuldige slachtoffers.

Daarna zoude hij de vrienden gaan vinden.

's Anderen daags kwamen de vrienden van Michielken, die verwittigd waren, bijeen bij Joost Lansaem in de *Blauwe Gans*, alwaar zij, naar gewoonte en om hunne inzichten te verbergen, pinten op pinten dronken.

Bij de slaapklokken gingen zij henen en begaven zij zich, langs verschillende wegen, naar de Evergemsche baan.

Zij waren zeventienen.

Op slag van tien uren kwam Spelle uit den *Valk*, gevolgd door zijne twee beulsknechten en door Pieter de Roose.

Lansaem en zijne gezellen waren verscholen in de schuur van Samson Boone, een vriend van Michielken.

Spelle konde hen niet zien.

De vrienden van Michielken hoorden hem zwijmelend voorbijgaan, alsook Pieter de Roose en beide de beulsknechten.

Met eene dikke tong, stamelde Spelle hikkend en snikkend:

- Provoosten! provoosten! die hebben hier op aarde goed leven; komaan, truwanten die van mijn overschot leeft, ondersteunt mij toch een beetje.

Maar, op den steenweg, van den kant van het veld, hoorde men plotselings het gebalk van een ezel en 't geklap eener zweep.

- Dat moet een wederspannige ezel zijn, zei Spelle, want hij wil niet vooruit, niettegenstaande het vriendelijk verzoek van de zweep.

Plotselings hoorde men een groot wielengeknars en eenen wagen die onstuimig den steenweg beneden stormde.

- Houdt hem tegen! riep Spelle.

Als de wagen bij hen was, sprongen Spelle en zijne twee beulsknechten naar den kop van den ezel.

- In dien wagen steekt er niets, hij is teenemaal ledig, sprak een van beide de beulsknechten.

- Lomperik, zeide Spelle, sedert wanneer rijden de wagens 's nachts heel alleen op de baan? In dien wagen is iemand, die zich verbergt; spoedt U, steekt de lanteernen aan en heft ze omhoog, ik zal kijken.

De lanteernen wierden aangestoken en Spelle klom op den wagen met zijne lanteerne in de hand; maar nauwelijks had hij gekeken, of hij stiet een grooten schreeuw en viel achterover, gillende:

- Michielken! Michielken! Jezus, ontferm U mijner!

Toen stond, ten einde den wagen, een man recht die in 't wit gekleed was gelijk de pasteibakkers en die, in beide de handen, bloedige voeten vasthield.

Als Pieter de Roose den man zag opstaan, die nu in het licht der lanteernen was, riep hij uitzinnig:

- Michielken! Michielken!

En de twee beulsknechten klappertandden en mompelden:

- Michielken! Heer, ontferm U onzer!

Op het gerucht kwamen de zeventien vrienden bij, om het schouwspel te zien, en allen waren verschrikt als zij, bij het zilveren licht van de maan, de treffende gelijkenis zagen van de beeltenis van Michielken, den armen doode.

En het spook zwaaide steeds met zijne bloedige voeten.

Het was zijn zelfde vol en rond gezicht, doch het was verbleekt door de dood, en grimmig, sneeuwwit keek het dreigend toe, en aan de kin waren de wormen reeds aan het knagen.

Het spook, dat altijd met zijne bloedige voeten zwaaide, zeide met holle stemme tot Spelle, die op den rug lag te zuchten:

- Spelle, provoost Spelle, word wakker.

Maar Spelle verroerde zich niet.

- Spelle, sprak het spook van her, provoost Spelle, word wakker, of ik sleep U in den geopenden mond van de hel.

Spelle stond recht en riep jammerlijk, met de haren ten berge van schrik:

- Michielken! Michielken! heb medelijden!

Maar de poorters waren nader gekomen, doch Spelle zag niets anders dan de lichtjes hunner lanteernen, die hij voor oogen van duivelen nam. Zoo, ten minste, bekende hij later.

- Spelle, vervolgde de schim van Michielken, zijt gij bereid om te sterven?

- Om te sterven, neen, antwoordde de provoost, neen, messire Michielken, daar ben ik niet toe bereid, want ik wil voor God niet verschijnen, beladen met menigvuldige zonden.

- Herkent gij mij? sprak het spook.

- God zij mij genadig, zuchtte Spelle; ja, ik herken U; gij zijt het spook van Michielken, den pasteibakker, die, onschuldig, stierf in zijn bed, ten gevolge van de pijnen der foltering; en de twee bloedige voeten zijn die aan ieder derwelke ik een gewicht van vijftig pond dede hangen. Ha! Michielken, ontferm U mijner, schenk mij vergiffenis; die Pieter de Roose heeft mij in bekoring gebracht; hij bood mij vijftig gulden aan, en ik heb ze aanvaard, om uwen naam in het boek neder te schrijven.

- Wilt gij biechten? vroeg het spook.

- Ja, messire, zeker wil ik biechten, alles bekennen en penitentie doen. Maar verweerdig U toch die duivelen te doen weggaan, die daar staan, bereid om mij te verslinden. Ik zal alles bekennen. Doe die oogen van vuur weg! Ik heb hetzelfde gedaan te Doornijk, met vijf onschuldige poorters, en ook te Brugge, met vier andere. Ik weet hunne namen niet meer, maar ik zal ze opzoeken en U zeggen, als gij het wilt; elders nog heb ik insgelijks gezondigd, heer, en door mijn toedoen zijn negen en zestig onschuldigen ten grave gedaald.

Michielken, de koning moest geld hebben. Men had het mij laten weten, doch ik moest er ook hebben, ik; het is te Gent, in den kelder, onder de vloersteenen, bij de oude Gravels, mijne echte moeder. Ik heb alles, alles gezegd, genade en ontferming! Doe de duivelen weggaan. Heer God! Heilige Maagd Maria, wees mijne voorspreekster; verwijder de vuren der helle. Ik zal alles verkoopen, alles aan de armen geven en mijn leven lang boetveerdigheid plegen.

Uilenspiegel, ziende dat de menigte der toegeloopen poorters bereid was om hem ter zijde te staan, sprong van den wagen naar de keel van Spelle en wilde hem verworgen.

Maar de pastoor kwam bij.

- Laat hem leven, sprak hij, het is beter dat hij door beulshanden sterve dan door die van een spook.

- Wat wilt gij er mee doen? vroeg Uilenspiegel.

- Hem voor den hertog beschuldigen en naar verdienste doen hangen, antwoordde de parochiepaap. Maar wie zijt gij? vroeg hij.

- Ik ben, antwoordde Uilenspiegel, het masker van Michielken en een arme Vlaamsche vos, die terug naar zijn hol trekt, uit vreeze voor de Spaansche jagers.

Intusschen nam Pieter de Roose de vlucht, hals over kop.

En Spelle wierd gevonnist en gehangen, en zijne goederen verbeurdverklaard.

En de koning erfde.

XXXIII

's Anderen daags trok Uilenspiegel naar Kortrijk, langsheen den boord van de Leie, met heur helder water.

Lamme volgde jammerend zijn vriend.

Uilenspiegel zeide tot hem:

- Zucht gij nu weder, lafhartige ziele, voor de vrouw die U eene hoornen kroon op het hoofd zette?

- Mijn zoon, antwoordde Lamme weemoedig, zij was mij altijd getrouw, en beminde mij genoegzaam gelijk ik ze te veel beminde, mijn zoete Jezus. Eens dat zij naar Brugge gegaan was, kwam zij teenemaal veranderd terug. Sedertdien, als ik heur van liefde sprak, gaf zij mij tot antwoord:

- Ik moet met U leven als eene vriendinne, doch anders niet.

Toen sprak ik, met den weemoed in mijn gebroken harte:

- Liefste mijne, sprak ik, wij zijn getrouwd voor den Heer. Dede ik voor U niet alles wat gij wildet? Ging ik niet dikwijls gedost met een zwart linnen wambuis of een bombazijnen

Michielken! Heer, ontferm U onzer! (Blz. 446.) **29**

opperste kleed om U, niettegenstaande de koninklijke ordonnantiën tegen de weelde, zijden en goudlakensche kleederen te laten dragen? Bemint ge mij dan niet meer, liefste?

- Ik bemin U, sprak zij, volgens God en zijne wetten, volgens de heilige voorschriften en de boetveerdigheid. Nochtans zal ik eene deugdzame gezellin voor U wezen.

- Met uwe deugdzaamheid heb ik niets te maken, antwoordde ik; U is het die ik hebben wil, U, mijne vrouwe!

Zij schudde het hoofd en vervolgde:

- Ik weet dat gij goed en braaf zijt; tot heden waart gij de kok in ons huis, om mij het werk van zieden en braden te sparen; streekt gij onze lakens, kragen en hemden, omdat de ijzers mij te zwaar vielen; deedt gij de wasch, kuischtet gij het huis en de straat voor de deur, om mij de minste vermoeienis te sparen. Thans wil ik werken in uwe plaats, doch niets meerder, mijn vriend.

- 't Is mij eender, antwoordde ik; ik zal als voorheen uwe kamenier, uwe strijkster, uwe keukenmeid, uwe waschvrouw, uw onderdanige slaaf wezen; maar scheid toch die twee harten en zielen niet, die maar één wezen uitmaakten; breek den zoeten liefdeband niet, die ons zoo innig verbond.

- Het moet, antwoordde zij.

- Laas! zeide ik, is het te Brugge dat gij dit harde besluit hebt genomen?

Zij antwoordde:

- Ik heb gezworen voor God en zijne heiligen.

- Wie dan, riep ik uit, heeft U gedwongen te zweren uwe echtelijke plichten niet meer te volbrengen?

- Hij die den geest Gods heeft en zich verweerdigt mij onder 't getal zijner boetelingen te tellen, sprak zij.

Van dat oogenblik hield zij op mijne vrouw te wezen, alsof zij de trouwe gezellin van een ander was.

Ik smeekte, plaagde, dreigde heur, ik weende en bad, doch te vergeefs Op een avond, dat ik van Blankenberge terugkwam, alwaar ik gegaan was om de pacht van eene mijner hofsteden te

ontvangen, vond ik mijne vrouw niet meer in ons huis. Ongetwijfeld mijne smeekingen moede, kwaad of droevig om mijn verdriet, was zij onze halle ontloopen.

Waar mag zij nu wezen?

En Lamme zette zich neder aan den boord van de Leie, met het hoofd in zijne handen, en keek naar het water.

- Ha! mijne vriendin, sprak hij, wat waart gij teeder, poezel en lieftallig! Zal ik ooit een duifje vinden als gij? Stoverije van liefde, zal ik U nimmermeer proeven? Waar zijn uwe kussen, welriekend als het viooltje; waar is uw mond, op denwelke ik het genoegen plukte, als het bijtje den honig op de roze; waar zijn uwe witte armen, die mij streelend omhelsden? Waar is uw kloppend harte, uw ronde boezem en die lieve huivering van uw aanbiddelijk lichaam, verlangend van liefde? Doch waar zijn uwe golven van wijlent, frissche rivier, die uwe nieuwe golven zoo blijde voortstuwt in 't zonnelicht?

XXXIV

Beide de wandelaars kwamen voorbij het Petegemsche bosch; het was stikkend heet. Lamme sprak tot Uilenspiegel:

- Ik braad; laat ons de schaduw opzoeken.

- 't Kan mij niet schelen, antwoordde Uilenspiegel.

Zij zett'en zich neer in het bosch, op het gras, en zagen eenen troep herten voorbijrennen.

- Kijk goed, Lamme, zei Uilenspiegel, die den haan zijner Duitsche bus overtrok. Daar zijn groote, oude herten die hun gewei met negen takken fier in de lucht dragen; lieve reebokjes, die hunne schildknapen zijn, huppelen aan hunne zijde, bereid om hun van dienst te zijn met hunne puntige horens. Zij gaan naar hun leger. Trek het rad van uwe bus over, gelijk ik. Schiet. Het oude hert is gewond. Een reebokje is getroffen aan de bil, het vlucht. Laat ons het volgen tot dat het valt. Doe gelijk ik, loop, spring, vlieg...

- Mijn gekke vriend is wederom bezig, sprak Lamme, hij wil de herten te voet achternazitten. Beproef niet te vliegen zonder vleugelen, 't is verloren moeite. Gij zult ze niet krijgen. Ha! wat wreedaardige gezel! Meent gij dat ik zoo vlug ben als gij? Ik zweet, mijn zoon; ik zweet en ik ga vallen van vermoeidheid. Als de houtvester U pakt, wordt gij gehangen. Herten zijn koningswild; laat ze loopen, mijn zoon, gij kunt ze toch niet krijgen.

- Kom, sprak Uilenspiegel. Hoort gij het gerucht van zijn gewei in de bladeren? 't Is als eene hoos die voorbijvliegt. Zie eens deze gebroken takken, de bladeren waarmede de grond teenemaal bedekt is. Nu heeft het een nieuwen kogel in de bil, fluks eten wij het op.

- Het is nog niet gebraden, zeide Lamme. Laat die arme dieren maar loopen. Ha! wat is het warm! Ge moogt mij gelooven: ik ga er bij vallen om nimmermeer op te staan.

Doch eensklaps kwamen armzalig gekleede mannen, die wapenen droegen, te allen kanten te voorschijn in het bosch. Blaffende honden renden de herten achterna. Vier mannen met woest uitzicht kwamen rond Lamme en Uilenspiegel staan en leidden hen naar eene plaats, te midden in het dichtst begroeide deel van het woud.

Daar zagen zij vrouwen en kinderen, die daar gelegerd waren, en ook een groot getal mannen die allen op verschillende wijze gewapend waren, met zweerden, met bussen, met voetbogen, met lansen, met spiesen, met ruiterspistolen.

Als Uilenspiegel hen zag, zeide hij hun:

- Gij schijnt hier in gemeenschap te leven om de vervolging te ontvluchten; zijt gij soms de Broeders van het Woud?

- Wij zijn de Broeders van het Woud, antwoordde een grijsaard, die bij het vuur zat en eenige vogelen in eene braadpan liet bakken. Maar gij, wie zijt gij?

- Ik ben vandaan uit het schoone Vlaanderenland, antwoordde Uilenspiegel, en ben schilder, boer, edelman, beeld-

houwer, alles te gelijk. En door de wereld ga ik aldus, om het goede en het schoone te prijzen, en luidkeels te lachen en te spotten met alles wat dwaas en verkeerd is.

- Als gij zoovele landen bereisd hebt, sprak de oude man, moet gij *Schild ende Vriend* kunnen uitspreken, naar de wijs van de Gentenaren; zoo niet zijt gij een valsche Vlaming en moet gij U bereiden om te sterven.

Uilenspiegel sprak:

- *Schild ende Vriend*.

- En gij, dikzak? vroeg de oude man tot Lamme, welk bedrijf voert gij uit?

Lamme antwoordde:

- Mijne landerijen, pachthoeven, cijnsen en messeniën opeten, mijne echtelijke vrouw zoeken, en mijn vriend Uilenspiegel in alle oorden en plaatsen opvolgen.

- Als gij zooveel gereisd hebt, sprak de oude man, moet gij wel weten hoe die van Weert, in Limburg, worden geheeten?

- Ik weet het niet, was 't antwoord van Lamme, maar kunt gij mij den naam niet zeggen van den ellendigen deugniet, die mijne vrouw overreedde heur huis te verlaten? Zeg mij zijn naam, en dadelijk ga ik hem vermoorden.

De oude man antwoordde:

- In deze wereld bestaan twee dingen die nimmermeer wederkomen, eens dat zij weg zijn: te weten het geld dat verteerd, en de onverschillig geworden vrouw die den huize ontvlucht is.

Toen wendde de oude man zich tot Uilenspiegel en stelde hij hem ook deze vraag:

- En gij, weet gij niet hoe die van Weert, in Limburg, worden geheeten?

- De rogstekers, wat in hunne streek onttooveraars van roggen bediedt.

- Kunt gij ook zeggen waarom?

- Eene levende rog, gevallen uit de kar van een vischverkooper, lag zoodanig te spartelen op den weg, dat eenige oude

vrouwen haar namen voor den duivel. ‘Laat ons den parochiepaap halen om den duivel uit de rog te verbannen,’ zeiden zij. De pastoor bezweerde de rog, en nam ze mede naar huis, alwaar hij ze kookte, ter eere van die van Weert. Mocht het God believen hetzelfde te laten gebeuren met den bloedigen koning!

Intusschen hoorde men, in het bosch, 't geblaf van de honden weerklinken. De gewapende mannen liepen het woud in, en riepen luidkeels om het wild schrik aan te jagen.

- Het zijn het hert en de reebok die ik achternagezeten heb, zeide Uilenspiegel.

- Wij zullen ze opeten, sprak de oude man. Maar zeg mij nog: hoe noemt men die van Eindhoven in Limburg?

- De pinnemakers, antwoordde Uilenspiegel. De vijand was eens voor de poort hunner stad, en zij grendelden die vast met eenen wortel. De ganzen kwamen en begonnen gulzig in den wortel te pikken, en de vijand rukte Eindhoven binnen. Maar ijzeren bekken zullen het wezen, die de pinnen vaneen zullen pikken, achter dewelke men het vrije geweten wil kerkeren.

- Als God met ons is, wie kan tegen ons zijn? antwoordde de oude man.

Uilenspiegel sprak:

- Hondengeblaf, mannengeschreeuw en gebroken takken: het stormt in het woud.

- Is hertenvleesch eene lekkere spijze? vroeg Lamme, terwijl hij de stoverijen bekeek.

- Het geroep der drijvers komt nader en nader, zei Uilenspiegel tot Lamme; de honden zijn nabij. Wat gedonder! Het hert! het hert! uit den weg, mijn vriend! Foei! wat leelijk beest, het heeft mijn dikken vriend ten gronde geworpen, te midden van potten, pannen, mooren, ketels en stoverijen. Uitzinnig van schrik, gaan de vrouwen en meidekens op den loop. Maar gij bloedt, mijn vriend?

- Gij lacht, nietdeug, sprak Lamme. Ja, ik bloed, het dier heeft mij met de horens eenen stoot op mijn achterste gegeven.

Zie, mijne hooze is gescheurd, en mijn vleesch insgelijks, en al die schoone stoverijen ten gronde! Zie, ik verlies zooveel bloed dat mijne kous er gansch mee besmeurd is.

- Dat hert is een vooruitziend chirurgijn, het heeft U van eene geraaktheid gered, antwoordde Uilenspiegel.

- Foei, hartelooze deugniet die gij zijt, sprak Lamme, verwijtend. Doch ik zal U niet meer volgen. Hier blijf ik, te midden van deze goede mannen en vrouwen. Hoe kunt ge toch zoo schaamteloos wezen, ongevoelig te zijn voor mijne smarten, alswanneer ik U volg op de hielen, als een hondje, door sneeuw, door vorst, door hagel en wind en ik, als het heet is, mijne ziel door mijn vel zweet?

- Wees gerust, uwe wonde is niets. Leg er een oliekoekje op, het zal eene gebakken pleister zijn, antwoordde Uilenspiegel. Maar weet gij hoe die van Leuven worden geheeten? Gij weet het niet, mijn arme vriend? Hewel, ik zal het U zeggen, maar gij moogt niet meer schreien. Men heet ze de koeienschieters, want ze waren eens zoo onnoozel van naar weerlooze koeien te schieten, die zij voor vijandelijke soldaten aanzagen. Wat ons betreft, wij schieten naar de Spaansche bokken, hun vleesch stinkt als de pest, maar hun vel is goed om trommelen van te maken. En die van Thienen? Weet gij het? Ook al niet? Zij hebben den glorierijken naam van kwekkers. Want bij hen vliegt, op Sinksen; in de groote kerk een eendvogel van de okzaal naar het autaar, en dat is de beeltenis van hunnen heiligen Geest. Leg eenen heetekoek op uwe wonde. Het zal niet erg zijn, want ik zie dat gij, zonder een woord te vertellen, de mooren en stoverijen opraapt, die het hert ten gronde heeft gesmeten. Uw moed behoort vooral tehuis in de keuken. Gij steekt het vuur van her aan, brengt den soepketel terug op zijne drij palen, en houdt U zorgvuldig bezig met de kook. Weet gij waarom er vier wonderen te Leuven zijn? Neen? ik zal het U zeggen. Ten eerste, omdat de levenden er onder de dooden gaan, want St-Michielskerk is gebouwd dicht bij de poort van de stad. Haar kerkhof ligt op het talud van de

wallen; ten tweede, omdat de klokken er buiten de torens hangen, gelijk men aan St-Jacobskerk ziet, waar er eene groote klok en eene kleine klok zijn; daar de kleine in den toren niet meer konde geplaatst worden, heeft men ze buiten gehangen. Ten derde, omdat de autaren buiten de kerk staan, want de gevel van St-Jacobskerk gelijkt op een autaar. Ten vierde, ter wille van den Toren-zonder-Nagels, omdat de torenspits van Ste-Gertrudekerk van steen gemaakt is, en geenszins van hout, en dat men in steenen geene nagelen slaat, behalve in het hart van den bloedigen koning, dat ik boven aan de groote poort van Brussel zoude willen spijkeren. Maar gij luistert naar mij niet. Hebt gij zout in het eten gedaan? Weet gij waarom die van Dendermonde de vierpannen heeten? Omdat, eens dat een jonge prins in de afspanning de *Wapens van Vlaanderen* moest komen vernachten, de baas niet wist hoe hij het bed warm zoude krijgen, want hij had geene vuurpan. Hij dede het bed verwarmen door zijne dochter, die, zoodra zij den prins hoorde bovenkomen, ijlings de vlucht nam, en dat de prins vroeg waarom men de pan uit het bed had genomen. God believe dat koning Philippus, in eene gloeiende ijzeren doos gestoken, tot vuurpan diene voor het leger van Astarte.

- Laat mij gerust, zeide Lamme; ik lach met U, met uwe vuurpannen, met uwen Toren-zonder-Nagels en met de andere onnoozelheden die gij daar uitkraamt. Trek mij niet van mijne sausen.

- Pas op, sprak Uilenspiegel. Het geblaf houdt niet op, het komt dichter en dichter, de honden huilen, de trompetten weerschallen. Geef acht op het hert.

Op die woorden nam Lamme de vlucht, en Uilenspiegel riep hem nog achterna:

- Hoort gij de jachthorens?

- 't Is niets, Lamme, kom terug bij uwe stoverijen, sprak de oude man. 't Zijn de honden die hun deel van het wild krijgen, het hert is dood.

- Dat zal ons een lekkeren maaltijd bezorgen, sprak Lamme. Ik hoop toch dat gij mij zult vragen, ter wille van de moeite die ik mij geef voor Ulieden. De saus van de vogelen zal lekker zijn, maar ze kraakt toch een weinig. Dat kan ook niet missen, want de vogelen zijn in het zand gevallen, als die groote duivel van een hert op mij kwam gestormd, en mij mijn wambuis en mijn vleesch al te zamen aan stukken trok. Maar zeg eens, vreest gij de houtvesters niet?

- Wij zijn al te talrijk, sprak de oude man; zij zijn benauwd en verontrusten ons niet. Ook de serjanten, beulsknechten en rechters laten ons met vrede. De inwoners van de steden zien ons geerne, want wij doen hun geen kwaad. Wij zullen hier nog eenigen tijd leven in vrede, ten ware het Spaansche leger ons omsingelde. Mocht dat gebeuren, zoo zouden wij, grijsaards, jonge mannen, vrouwen, dochteren, knapen en meidekens, ons leven duur verkoopen, en liever nog doodden wij elkander, dan duizenden folteringen te lijden onder de hand van den bloedigen hertog.

Uilenspiegel sprak:

- De tijd is voorbij dat men den gruwzamen beul te lande bestreed. 't Is op zee dat wij zijne macht moeten fnuiken. Gaat naar den kant van de Zeeuwsche eilanden, over Brugge, Heist en Knokke, langs de duinen.

- Wij bezitten geen duit, spraken zij.

Uilenspiegel antwoordde:

- Hier zijn duizend karolussen vanwege den prins. Gaat voort langsheen de waterloopen, de vaarten, stroomen en rivieren; als gij schepen ziet met het merk J-H-S, dat een uwer het gezang des leeuweriks nabootse. Een hanengekraai zal U antwoorden. En gij zult wezen bij vrienden, bij soldaten van 't vrije geweten.

- Wij zullen het doen, zeiden zij.

De jagers, gevolgd door de honden, verschenen weldra, en trokken met koorden het doode hert achter zich.

Toen zett'en allen zich neer in eenen kring rond het vuur.

Zij waren wel zestigen, mannen, vrouwen en kinderen.

Het brood wierd uit de weitasschen gehaald, de messen uit de scheeden getrokken. Het hert wierd aan stukken gesneden, gestroopt, geruimd, en met het kleinere wild aan het braadspit gestoken.

En, na den maaltijd, zag men Lamme tegen eenen boom zitten snorken, met het hoofd over de borst.

Als de avond gevallen was, trokken de Broeders van het Woud in hutten onder den grond om te slapen, en Lamme en Uilenspiegel deden van 's gelijken.

Gewapende mannen hielden de wacht rond het kamp. En Uilenspiegel hoorde de droge bladeren onder hunne voeten kraken.

En 's anderen daag morgens ging hij henen met Lamme, terwijl die van het kamp zeiden tot hem:

- Gezegend zijt gij; wij gaan naar de zee.

XXXV

Te Harelbeke vernieuwde Lamme zijnen voorraad oliekoeken. Hij vond ze zoo lekker dat hij er zeven en twintig zelf opat, en dertig in zijnen korf stak.

Uilenspiegel droeg zijne vogelkooien in de hand.

Rond den avond kwamen zij te Kortrijk, alwaar zij afstapten in de afspanning de *Bie*, bij Gillis Vanden Ende, die aan zijne deur kwam, zoodra hij het gezang des leeuweriks hoorde.

Daar leefden zij als vischjes in 't water. Als de weerd de brieven des prinsen gezien had, stelde hij Uilenspiegel vijftig karolussen ter hand voor den prins; bovendien wilde hij niets voor den kalkoen dien hij opgediend had, noch voor den dobbelen klauwaart waarmede hij hem rijkelijk besproeide. Ook verwittigde hij hem dat er spionnen van den Bloedraad in Kortrijk rondliepen, weshalve hij en zijn gezel goed op hunne tong moesten letten.

- Wij zullen ze wel herkennen, zeiden Lamme en Uilenspiegel.

De zonne neigde ten Westen en verguldde de gevelspitsen der huizen; de vogelen kweelden onder de linden; de vrouwen praatten op de zulle harer deuren; de kinderen stoeiden in het stof en Uilenspiegel en Lamme dwaalden op goed valle 't uit door de straten en stegen.

Eensklaps sprak Lamme:

- Ik heb aan Gillis Vanden Ende gevraagd of hij geene vrouw gezien had, die op de mijne geleek - ik gaf hem zoo goed als ik kon de beschrijving van heur bekoorlijk portret - en hij zeide mij dat, bij Stevenijne, op den Brugschen steenweg, in den *Regenboog*, buiten de stad, alle avonden een groot getal vrouwen bijeenkomen. Ik trek er aanstonds naar toe.

- Ik zal U daar komen vinden, sprak Uilenspiegel. Ik wil de stad eens afzien; als ik uwe vrouw tegenkom, zal ik ze dadelijk bij U zenden. Vergeet niet dat de baas U voor raad heeft gegeven op uwe tong te passen, als gij uw leven bemint.

- Wees gerust, sprak Lamme.

Uilenspiegel wandelde op zijn gemak rond de stad, de zonne ging onder en de avond viel snel.

Uilenspiegel kwam in het Pierpotstraatje. Daar hoorde hij zoetluidend op de vedel spelen; als hij nadergekomen was, zag hij van verre eene witte gedaante die hem riep en wegvluchtte, en steeds op de vedel speelde.

Maar Uilenspiegel liep sneller dan zij; hij haalde heur in, greep ze vast en wilde heur aanspreken, als zij heure hand, die naar benjoë rook, op zijnen mond legde.

- Zijt gij gemeene burger of edelman? vroeg zij.

- Ik ben Uilenspiegel.

- Zijt gij rijk?

- Rijk genoeg om een hemelsch genot te betalen, niet genoeg om mijne ziel af te koopen.

- Hebt gij geen peerd, dat gij te voet gaat?

- Ik had een ezel, antwoordde Uilenspiegel, maar ik heb hem op stal gelaten.

- Hoe komt het dat gij alleen, zonder vrienden of dienaren, rondzwerft in eene vreemde stede?

- Omdat mijn vriend op zijne eigen hand ergens ronddwaalt gelijk ik op de mijne, nieuwsgierige schoone.

- Ik ben geenszins nieuwsgierig, antwoordde zij. Is hij rijk, uw vriend?

- Ja, hij is rijk, doch in vet, sprak Uilenspiegel. Maar hebt gij haast gedaan met mij te ondervragen?

- Ik heb gedaan, zeide zij, laat mij nu.

- U laten? sprak hij, 't was precies alsof men tot Lamme, als hij honger heeft, zoude zeggen eene pateel ortolanen te laten staan. Van U wil ik eten.

- Maar gij hebt mij nog niet gezien, zeide zij.

En zij opende eene lanteerne, die plotselings heur aangezicht verlichtte.

- Hoe schoon! sprak Uilenspiegel. Ho! wat schoone lichtbruine huid, wat zachte oogen, wat roode mond, wat liefelijk lichaam! Alles zij mijn!

- Alles, sprak zij.

En zij bracht hem bij Stevenijne, op den Brugschen steenweg, in den *Regenboog*.

Uilenspiegel zag daar een groot getal meidekens die aan den arm schijfjes droegen van eene andere kleur dan die van haar bombazijnen kleed.

De gezellinne van Uilenspiegel had een zilverlakensche schijfje op een goudlinnen kleed. En al de meidekens bezagen heur met afgunst.

Bij het binnenkomen had zij de bazinne eenen wenk gegeven, maar Uilenspiegel had het niet bemerkt: zij zett'en zich getweeën neder en dronken.

- Weet gij, sprak zij, dat een iegewelk die mij eens beminde, voor eeuwig aan mij is?

- Schoone welriekende deerne, sprak Uilenspiegel, het ware mij een heerlijk festijn eeuwig uwe genuchten te smaken.

Eensklaps zag hij Lamme in eenen hoek zitten, met een tafeltje voor zich, waarop eene keers, eene hesp en een pot bier stonden, en die het zeer druk had om zijne hesp en zijn bier te verdedigen tegen twee meidekens die met alle geweld met hem wilden eten en drinken.

Als Lamme zijn vriend Uilenspiegel gewaar wierd, kwam hij voor hem staan en sprong hij wel drij voeten hoog van blijdschap.

- God zij geloofd, sprak hij, omdat hij mij mijnen vriend Uilenspiegel teruggeeft! Bazinne, breng ons te drinken!

Uilenspiegel trok zijne tasch uit en sprak:

- Te drinken tot dit op is!

En hij dede zijne karolussen rinkelen.

- Leve God! sprak Lamme, die hem gezwind de tassche uit de handen trok, ik ben 't die betaal, maar gij niet! Deze tassche is mijne!

Uilenspiegel wilde met geweld zijne tassche terugnemen, doch Lamme hield ze goed vast. Terwijl zij met elkander vochten, de een om de tassche te houden, de andere om ze terug te nemen, sprak Lamme stille tot Uilenspiegel:

- Luister: serjanten in huis... ze zijn vieren... in eene kleine kamer met drij meidekens... Twee buiten voor U, voor mij... Heb willen weggaan... ben belet geworden... De deerne met heur goudlinnen kleed is eene spionneerster... Stevenijne, ook spionneerster!

Terwijl zij met elkander vochten, luisterde Uilenspiegel goed naar Lamme en riep hij:

- Mijne tasch terug, dieper!

- Gij zult ze niet hebben, sprak Lamme.

En zij vatt'en elkander bij den nek, bij de schouderen en rolden ten gronde, terwijl Lamme stille alles zeide tot Uilenspiegel wat hij diende te weten.

Maar de baas uit de *Bie* kwam eensklaps binnen met zeven mannen die hij niet scheen te kennen. Hij kraaide als de haan en Uilenspiegel floot als de leeuwerik.

Als de baas Uilenspiegel en Lamme samen aan 't vechten zag, vroeg hij tot Stevenijne:

- Wat zijn dat voor twee rabauwen?

Stevenijne antwoordde:

- Truwanten die men niet slecht zoude doen van elkander te scheiden, in stede van hen hier al dat gedruisch te laten maken, vóór dat zij naar 't galgeveld trekken.

- Als hij zich vermeet ons te scheiden, sprak Uilenspiegel, zullen wij hem de vloersteenen doen opeten.

- Ja, de vloersteenen doen opeten, bevestigde Lamme.

- De baas komt ons redden, zegde Uilenspiegel stille in 't oor van Lamme.

De baas, die eene of andere geheimenis ried, wierp zich tusschen de vechters.

Lamme fezikte hem in der haast deze woorden in 't oor:

- Komt gij ons redden? Hoe dat?

De baas gebaarde dat hij Uilenspiegel duchtig bij de ooren trok, en fluisterde hem toe:

- Zeven voor U... sterke mannen, beenhouwers... Ik ga weg... al te gekend in de stad... Als ik weg ben, is 't tijd van te beven den klinkaart... Alles aan stukken slaan...

- Ja, zeide Uilenspiegel, die zich oprichtte en den baas eenen schop gaf.

Maar de baas gaf hem eenen schop en eenen slag. En Uilenspiegel zeide hem:

- Ge slaat dapper, kameraad.

- Ja, ze vallen als hagelsteenen, niet waar, antwoordde de baas, die meteen vlug de tassche uit Lamme zijne handen rukte en die aan Uilenspiegel teruggaf.

- Daar, rabauw, sprak hij, trakteer mij, nu gij terug in het bezit van uw goed zijt.

- Zuip maar op, schandalige dieper, antwoordde Uilenspiegel.

- Hoor eens hoe stout hij nog is, sprak Stevenijne.

- Zoo stout als gij schoon zijt, lievelinge, antwoordde Uilenspiegel met een spottenden glimlach.

Nu, Stevenijne was diep in de zestig en had een gezicht als eene mispel, doch 't was geel geworden van toorn en gramschap. In 't midden stond een neus die geleek op den bek van een uil. Zij had oogen gelijk die van een vrek, zonder glans van minne of vriendschap. Twee lange, puntige tanden kwamen uit haren mageren mond, met zijne dunne, kleurlooze lippen. En eene groote roode vlek had zij op heure linkerwang.

De meidekens lachten, spott'en met heur en zeiden:

- Lievelinge, lievelinge, geef hem te drinken. - Hij zal U kussen en streelen. - Hoelang is het geleden dat gij voor de eerste maal paardet? - Pas op, Uilenspiegel, zij gaat U verscheuren. - Bezie heure oogen, zij flikkeren van haat, maar geenszins van liefde. - Zou men niet zeggen dat zij lust heeft U dood te bijten? - Wees niet benauwd. - Alle de vrouwen die oprecht beminnen doen zooals zij. - Zij wil slechts uw goed. - Zie eens hoe 't lachen heur in goede luim heeft gebracht.

En, inderdaad, Stevenijne lachte, doch knipoogde intusschen tot Gilline, de deerne met heur goudlinnen kleed.

De baas dronk, betaalde en vertrok.

De zeven beenhouwers gaven wenken van verstandhouding tot de serjanten en tot Stevenijne.

Een der zeven maakte een gebaar om te bedieden dat hij Uilenspiegel voor een onnoozele hield en dat hij hem leelijk ging beethebben.

En in Uilenspiegels oor zeide hij, terwijl hij spottend de tong uitstak naar Stevenijne, die lachte en heure tanden liet zien:

- 't Is van te beven den klinkaart.

Vervolgens, naar de serjanten wijzend, sprak hij luidop:

- Lieve hervormde, wij zijn allen met U, trakteer ons met eten en drinken.

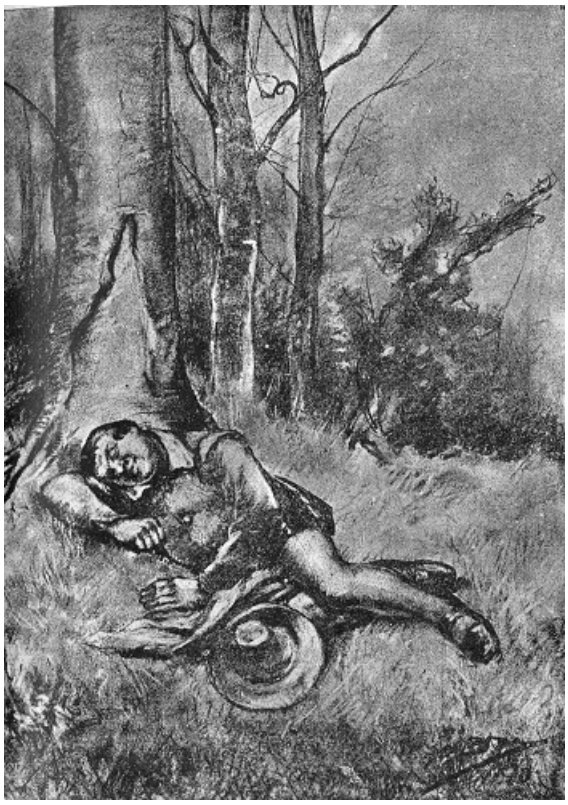

En men zag Lamme tegen eenen boom zitten snorken, met het hoofd over de borst. (Blz. 459) **30**

En Stevenijne lachte van pleizier en stak ook heure tong uit naar Uilenspiegel, als deze met zijnen rug naar heur was gekeerd.

En Gilline, de deerne met heur goudlinnen kleed, stak insgelijks de tong uit naar Uilenspiegel.

En de meidekens zeiden tot elkander:

- Ziet die verklikster die den Spanjaard aanhangt en die, door heure schoonheid, meer dan zeven en twintig hervormden naar de wreede pijnbank en naar de nog wreedere marteldood bracht. Zie, Gilline is buiten zich zelve van vreugde, zeker denkt ze aan de belooning die zij als aanbrengster krijgt, - de honderd eerste karolusgulden op de nalatenschap der slachtofferen. Maar zij lacht niet, want zij denkt er aan dat zij met Stevenijne moet deelen.

En allen, serjanten, beenhouwers en meidekens, staken de tong uit om te spotten met Uilenspiegel.

En Lamme zweette water en bloed, hij was rood van gramschap als de kam van een haan, doch hij wilde niet spreken.

- Komaan, trakteer ons met eten en drinken, zeiden de beenhouwers en de serjanten.

- Hewel, sprak Uilenspiegel, terwijl hij zijne karolussen opnieuw dede rinkelen, geef ons te eten en te drinken, beminnelijke Stevenijne, geef ons te drinken in glazen die klinken.

Op die rede lachten de meidekens van her en stak Stevenijne heure scherpe tanden weer uit.

Maar ze ging toch naar de keuken en naar den kelder, en ze kwam terug met hesp, met worsten, met pannekoeken van zwarte pensen en met klinkaarts; dat zijn glazen met een voet, aldus geheeten omdat zij klinken gelijk een beiaard, als men ze tegeneenstoot.

Uilenspiegel zeide toen:

- Dat zij eten die honger hebben, en drinken die dorst hebben.

De serjanten, meidekens, beenhouwers, Gilline en Stevenijne

klapten in de handen en stampten met de voeten, bij deze rede. Ieder zette zich neer waar hij plaats vond: Uilenspiegel, Lamme en de zeven beenhouwers aan de groote eeretafel, de serjanten en de meidekens aan twee kleine tafelen.

En men at en men dronk met een luidruchtig geknauw, tot zelfs de twee serjanten die buiten waren en die door hunne gezellen wierden binnengeroepen om deel te nemen aan het festijn.

En uit hunne gordeltasschen zag men koorden en kettingen steken.

Stevenijne liet heure tanden zien, en grinnikend sprak zij:

- Niemand zal hier uitgaan vóór ik betaald ben.

En alle de deuren ging zij op slot doen; en de sleutelen stak zij in heure tassche.

Gilline hield heur glas omhoog en sprak:

- Laat ons drinken, de vogel is gevangen.

Bij die rede zeiden twee meidekens, Gena en Greta, tot heur:

- Is dat nog een dien ge wilt ter dood brengen, wreedaardige vrouwe?

- Laat mij gerust, zeide Gilline, laat ons drinken.

Maar de twee meidekens wilden niet klinken met heur.

En Gilline nam heure vedel en zong:

Bij den klank der violen
Zing ik dag ende nacht...
In mijn hart zijn verscholen
Liefdekussen zoo zacht...

Astarte van mijn lenden
Maakte lijnen van vuur,
Tot mijn hart wil U wenden
Als U prangt 't liefdesuur!

Ledig 't beursje dan spoedig
Van al 't zilver en 't goud,
Geef karolussen goedig
En drijf dan liefde stout.

'k Ben godin van de zinnen,
'k Verwin Satan altijd...
Al wie manlijk kan minnen
Geef ik mijn liefdetijd.

Ik ben koud of 'k verbrande,
Ik ben willig en zoet,
Dat mijn hart zich verpande
En mijn schoot is uw goed!

Ik verkoop mijne kussen
En mijn ziel en mijn lijf,
Uwe liefdesmart sussen
Is mijn eenig bedrijf.

Bij den klank der violen
Zing ik dag ende nacht...
In mijn hart zijn verscholen
Liefdekussen zoo zacht!

En terwijl Gilline heur lied zong, was ze zoo bevallig, zoo betooverend schoon, dat alle de mannen, serjanten, beenhouwers, Lamme en Uilenspiegel, sprakeloos, verteederd, glimlachend, als overwonnen bleven zitten.

Eensklaps schoot Gilline in eenen luiden schaterlach en, Uilenspiegel beziende, sprak ze:

- Zoo is 't dat men de vogelen vangt.

En heure tooverkracht was verdwenen.

Uilenspiegel, Lamme en de zeven sterke beenhouwers bezagen malkander.

- Nu, gaat ge mij betalen? sprak Stevenijne, gaat ge mij betalen, messire Uilenspiegel, die teert en smeert met het geld van de predikantjes?

Lamme wilde spreken, doch Uilenspiegel dede hem zwijgen, en zeide tot Stevenijne:

- Ik ben niet gewoon op voorhand te betalen.

- Dan zal ik mij naderhand doen betalen, op uwe nalatenschap, zeide Stevenijne.

- Hyena's leven van lijken, antwoordde Uilenspiegel.

- Ja, sprak een van de serjanten, die twee diepers hebben 't geld van de predikanten genomen: meer dan drijhonderd karolusgulden. Daar zal een goede stuiver voor Gilline afmogen.

Deze zong:

> Zoek elders zulke kussen,
> 'k Geef mijn ziel en mijn lijf.
> Ik wil liefdesmart sussen;
> Streelen is mijn bedrijf.

Vervolgens sprak ze, grijnslachend:

- Laat ons drinken!

De serjanten antwoordden:

- Laat ons drinken!

- Leve God! zeide Stevenijne, laat ons drinken! de deuren zijn gesloten, de vensteren zijn van stevige ijzeren staven voorzien, de vogelen zijn gevangen; laat ons drinken!

- Laat ons drinken! zei Uilenspiegel.

- Laat ons drinken! zei Lamme.

- Laat ons drinken! zeiden de zeven beenhouwers.

- Laat ons drinken! zeiden de serjanten.

- Laat ons drinken! zeide Gilline, die de snaren heurer vedel tokkelde. Ik ben schoon, laat ons drinken. Den aartsengel Gabriël zou ik vangen in de netten van mijne liederen.

- Laat ons dan maar drinken, riep Uilenspiegel. Breng wijn op, om het feest te bekronen, en wel van den beste! Ik wil dat onze dorstige lichamen van het hoofd tot de voeten doortrokken wezen met het vurige sap van den wijngaard.

- Laat ons drinken! sprak Gilline, een grondeling als gij is den heekt nog een hap weerd.

Stevenijne bracht bottels wijn op.

De serjanten en de meidekens zaten samen, en dronken en zwolgen. De zeven beenhouwers, die aan de tafel van Lamme en Uilenspiegel zaten, smeten van hunne tafel naar die van de meidekens hespen, worsten, pannekoeken en bottels, die zij vingen in de vlucht, gelijk de karpers boven eenen vijver naar de vliegen snappen. En Stevenijne liet heure scherpe tanden zien en grijnslachte, en wees naar de pakken keersen van vijf in het pond, die boven den toog hingen. Het waren de keersen van de meidekens.

Vervolgens sprak zij tot Uilenspiegel:

- Men gaat naar den brandstapel met eene vetkeers in de hand; wilt gij er eene hebben op voorhand?

- Laat ons drinken! zei Uilenspiegel.

- Laat ons drinken! zeiden de zeven.

Gilline sprak:

- Evenals die van eenen zwaan die de dood nabij is, flikkeren Uilenspiegels oogen als perelen.

- Perelen die wij voor de verkens zullen smijten, sprak Stevenijne met wrok in het harte.

- Nu, dit ware zoo ongewoon niet: er zijn meer zeugen die perelen dragen; laat ons drinken! antwoordde Uilenspiegel.

- Wat zoudt gij zeggen, vervolgde Stevenijne, als men U eerst brandde en daarna uwe tong met een gloeiend ijzer doorstak?

- Dat mijne tong dan beter zoude kunnen schuifelen: laat ons drinken! antwoordde Uilenspiegel van her.

- Ge zoudt zooveel praat niet maken als gij gehangen wierd, sprak Stevenijne, en uwe lievelinge zou komen zien hoe gij het stelt.

- Ja, sprak Uilenspiegel, maar ik weeg nogal zwaar, en licht kon het gebeuren dat ik op uw goddelijk wipneusje bonsde: laat ons drinken!

- Wat zoudt gij zeggen zoo gij gekortoord wierd, en op het voorhoofd en op den schouder met eenen sleutel gebrandmerkt?

- Ik zou zeggen dat men een verkeerd beest heeft genomen, antwoordde Uilenspiegel, en dat men, in stee van de zeug Stevenijne, den beer Uilenspiegel voor handen heeft: laat ons drinken!

- Mits gij van al die lieve dingen niet houdt, sprak Stevenijne, zult gij gebracht worden op de galeien des konings, en daar veroordeeld worden om gevierendeeld te wezen.

- Wel, sprak Uilenspiegel, dan zullen mijne vier deelen in de zee gesmeten worden om de haaien te dienen tot voedsel, en al wat zij overlaten is voor U, mijn hartje: laat ons drinken!

- Eet liever, sprak zij, eet liever deze keersen op, zij zullen U dienstig zijn in de helle, om uwe eeuwige verdoemenis te verlichten.

- Ik zie genoeg om uwen verlichtenden snoet te onderscheiden, o slecht gebrande zeug, hernam Uilenspiegel.

Eensklaps sloeg hij met den voet van zijn glas op de tafel, daarbij bootste hij, met de handen, 't gerucht na dat de behangers maken als zij de wol eener matras op eene horde uitkloppen, doch hij dede het heel stilletjes en zeide op de maat:

- 't Is van te beven den klinkaart!

In Vlaanderen was dit het teeken dat de drinkers kwaad wierden, en op hetwelk men gemeenlijk alles kort en klein sloeg in de huizen met roode lanteerne.

Uilenspiegel dronk, tikte met zijn glas op de tafel en sprak:

- 't Is van te beven den klinkaart!

En de zeven deden als hij.

Allen hielden zich stille: Gilline verbleekte, Stevenijne scheen verrast en onthutst.

De serjanten vroegen tot elkaar:

- Zouden die zeven met hen zijn?

Maar de beenhouwers knipoogden om hen gerust te stellen, terwijl zij gedurig luider en luider zeiden met Uilenspiegel:

- 't Is van te beven den klinkaart! 't Is van te beven den klinkaart!

Stevenijne dronk mee, om zich een hart onder den riem te steken.

Toen sloeg Uilenspiegel met de vuist op de tafel, op de maat van de behangers die matrassen kloppen; de zeven deden als hij: glazen, kruiken, schalen, pinten en bekers begonnen te dansen, stieten tegen elkander, braken, sprongen van den eenen kant weder recht om van den anderen van her neder te vallen.

En altijd weerklonk meer en meer dreigend en gevaarlijk, het krijgszuchtig en eentonig referein:

- 't Is van te beven den klinkaart!

- Eilaas! zuchtte Stevenijne, zij gaan hier alles aan stukken slaan.

En de schrik dede heure twee scherpe tanden nog langer uitsteken dan gewoonte.

En, van woede en grammoedigheid, begon het bloed van de zeven en dat van Lamme en Uilenspiegel meer en meer te koken.

En, zonder hun eentonig en dreigend gezang te staken, namen al die van Uilenspiegels tafel hunne glazen en bekers en braken zij dezelve op de tafel, op de maat der behangers. Vervolgens zett'en zij zich te peerd op hunne stoelen en trokken zij hunne kruismessen uit.

En zij maakten zulk een gedruisch met hun lied dat alle de ruiten van het huis aan 't rinkelen waren.

Vervolgens stormden zij op hunne stoelen als uitzinnige duivelen, rond de kamer en om de tafelen, terwijl zij aanhoudend riepen:

- 't Is van te beven den klinkaart!

En bevend van schrik stonden de serjanten toen recht en haalden zij hunne koorden en kettingen uit. Maar de beenhouwers en Lamme en Uilenspiegel staken hunne kruismessen van her in de scheeden, grepen hunne stoelen in de hand, zwaaiden ermede in de hoogte als knuppels, liepen aldus de kamer rond en sloegen in 't wilde alles aan stukken. Alleen de meidekens

wierden ontzien, doch huisraad, kasten, ruiten, pinten, glazen, schalen, bottels en flesschen wierden aan stukken geslagen, ook de serjanten kregen ruimschoots hun deel, altijd op de maat van de behangers die matrassen kloppen:

- 't Is van te beven den klinkaart! 't Is van te beven den klinkaart!

Intusschen had Uilenspiegel eenen vuistslag gegeven op Stevenijne heuren neus, heure sleutels uit heure tassche genomen en nu wilde hij heur met alle geweld heure keersen doen eten.

De schoone Gilline krabde, als eene verschrikte kattin, met heure nagelen aan deuren, ramen, ruiten en vensteren, om ergens een uitweg te zoeken. Vervolgens ging zij, bleek als de dood, zich in eenen hoek op de hurken zetten, met heure vedel vóór zich, alsof deze haar had moeten beschermen.

De zeven en Lamme zeiden tot de verschrikte meidekens:

- U zullen wij geenerlei leed doen.

En, geholpen door heur, bonden zij, met koorden en kettingen, de serjanten die beefden als riet en niet dorsten wederstaan, mits zij wel voelden dat de beenhouwers - die de weerd uit de *Bic* onder de sterkste gekozen had - hen met hunne kruismessen in stukken hadden gekapt.

En, naarmate Uilenspiegel met geweld Stevenijne keersen dede eten, sprak hij:

- Deze is voor de pijne der galge; deze voor de kortooring; nog eene voor het brandmerken; deze hier voor het doorboren van mijne tong; kom, hier nog twee dikke en vette voor de galeien des konings en voor de vierendeeling; deze is voor uwe spelonk van spionnen; deze is voor uwe deerne met heur goudlinnen kleed; en al deze hier voor mijne eigen rekening.

En de meidekens proestten van 't lachen als ze Stevenijne zagen niezen van gramschap en bovenmatige pogingen inspannen om de keersen uit te spuwen. Maar te vergeefs, want heur mond was te vol.

Uilenspiegel, Lamme en de zeven anderen hielden niet op te zingen op maat:

- 't Is van te beven den klinkaart!

Vervolgens scheidde Uilenspiegel uit, en dede hij hun teeken het referein zachtjes te mompelen. Dat deden zij, terwijl hij tot de serjanten en meidekens sprak:

- Als een uwer zich vermeet om hulp te roepen, wordt hij onmiddellijk gekeeld.

- Gekeeld, bevestigden de beenhouwers.

- Wij zullen zwijgen, maar doe ons geen leed, Uilenspiegel, zeiden de meidekens.

Maar Gilline die met uitpuilende oogen, met toegebeten tanden, op de hurken in heuren hoek zat, konde niet spreken en prangde heure vedel tegen heure borst.

En de zeven murmelden altijd op maat:

- 't Is van te beven den klinkaart!

Stevenijne wees met den vinger naar de keersen die in heuren mond staken om te bedieden dat zij ook zwijgen zoude. De serjanten beloofden zulks insgelijks.

Uilenspiegel vervolgde zijne rede en sprak:

- Gij zijt hier allen in onze macht, 't is donker, de nacht is gevallen, wij zijn hier dicht bij de Leie, in dewelke men lichtelijk verdrinkt, vooral als men er door flinke gasten in wordt gestooten. De poorten van Kortrijk zijn lang reeds gesloten. Als de nachtwacht het gedruisch gehoord heeft, zal zij zich niet verroeren, want zij is er te lui om. Ook meent zij dat het goede Vlamingen zijn die blijde drinken en zingen bij 't gerinkel van bottels en glazen. Houdt U dus koest en luistert naar de bevelen van uwe meesters.

Toen vroeg hij tot de zeven:

- Gaat gij naar Petegem de Geuzen vervoegen?

- Ja; wij hebben onze toebereidselen gemaakt, zoodra wij hoorden dat gij naar de stad kwaamt.

- Van daar gaat gij naar de zee?

- Ja, zeiden zij.

- Kent gij onder die serjanten een of twee die men zoude mogen loslaten, om ons te dienen?

- Ja, zeiden zij, twee, Nikolaas en Joost, die nimmer de arme hervormden hebben vervolgd.

- Wij zijn getrouw! riepen Nikolaas en Joost.

Toen sprak Uilenspiegel:

- Hier hebt gij twintig karolusgulden, tweemaal meer dan gij hadt ontvangen als eerloozen prijs uwer aanklacht.

Plotselings riepen de vijf andere:

- Twintig gulden! Voor twintig gulden willen wij ook den prins dienen. De koning betaalt slecht. Geef ons enkel de helft van die som, en wij zullen aan den rechter vertellen al wat gij wilt.

De beenhouwers en Lamme herhaalden gezamenlijk, met een dof gemurmel:

- 't Is van te beven den klinkaart! 't Is van te beven den klinkaart!

- Opdat gij uwe tonge niet voorbij zoudt klappen, sprak Uilenspiegel, zullen de zeven U gekneveld en gebonden naar Petegem brengen, bij de Geuzen. Gij zult tien gulden hebben als gij op zee zult zijn; op die manier zijn wij zeker dat de keuken van 't kamp U bijhoudt. Als gij dient als dappere soldaten, zult gij uw deel van den buit krijgen. Als gij beproeft te ontsnappen, wordt gij gehangen. Als gij ontsnapt, om de koorde te ontloopen, valt gij gewis op het mes.

- Wij dienen die ons betaalt, zeiden zij.

- Lamme en de zeven sloegen op de tafels met scherven van potten en gebroken pinten en bekers en spraken:

- 't Is van te beven den klinkaart! 't Is van te beven den klinkaart!

- Gilline, Stevenijne en drij deernen zult gij insgelijks medenemen, vervolgde Uilenspiegel. Als eene van heur poogt te ontsnappen, zult gij ze in eenen zak naaien en in de Leie smijten.

- Hij heeft mij niet gedood, kreet Gilline, uit heuren hoek springende en met heure vedel in de hoogte zwaaiend.

En zij zong:

Er is bloed in mijn zinnen
En in 't harte soms nijd,
'k Ben godin van de minnen,
'k Verwin Satan altijd.

Stevenijne en de anderen zett'en een gezicht alsof zij in tranen gingen uitbarsten.

- Vreest niets, mijne liefsten, sprak Uilenspiegel, gij zijt zoo zoet en zoo zacht, dat men U overal zal minnen, zal vieren, zal streelen. Bij elke bemachtiging door onze legers gedaan, zult gij uw deel van den buit hebben.

- Ik, ik zal niemendal krijgen, ik ben reeds te oud, sprak Stevenijne krijtend.

- Eén stuiver daags zult gij krijgen, sprak Uilenspiegel, want gij zult de dienaresse dezer vier schoone deernen zijn. Gij zult hare rokken, lakens en hemden wasschen.

- Ik, Heere God? riep zij.

Uilenspiegel antwoordde:

- Lang genoeg hebt gij heure meesteresse gespeeld, lang genoeg hebt gij rijkelijk geleefd op heur lijf, terwijl gij ze in armoede en ontbering liet sukkelen. Nu moogt gij schreeuwen en ruchelen, 't is toch te vergeefs: Zooals ik zeg zal geschieden.

Daarop schoten de vier meidekens in eenen schaterlach; ze begonnen met Stevenijne te lachen en zeiden, terwijl zij spottend de tong naar heur uitstaken:

- Elk zijne beurt op de wereld. Wie had dat gezeid van de gierige Stevenijne? Zij zal voor ons werken als onze dienstmeid. Gezegend zij onze heer, gezegend zij Uilenspiegel.

Vervolgens zeide Uilenspiegel tot de zeven beenhouwers en tot Lamme Goedzak:

- Ledigt de wijnkelders, neemt al het geld; het zal dienen voor het onderhoud van Stevenijne en de vier meidekens.

- Zij knarsetandt, de gierige Stevenijne, zeiden de meidekens. Gij waart hard jegens ons, men is het ook jegens U. Gezegend zij onze heer, gezegend zij Uilenspiegel!

En de drij deernen wendden zich tot Gilline:

- Gij waart heure dochter, heure broodwinster, zeiden zij, met heur deeldet gij de vruchten van uw eerloos spionsbedrijf. Zoudt gij ons nog durven slaan en beleedigen, met uwe goudlinnen kleeren? Voor ons koesterdet gij niets dan verachting, omdat wij maar bombazijn droegen. Als gij zoo schoon gekleed waart, was het alleen met den prijs van het bloed uwer slachtofferen. Wij zullen heur kleed van haar lijf rukken, opdat zij onze gelijke zoude wezen.

- Dat zal ik niet dulden, sprak Uilenspiegel.

En Gilline vloog hem om den hals en sprak blijde:

- Gezegend zijt gij, die mij spaart van de dood en niet duldt dat ik leelijk zou wezen!

En de afgunstige meidekens bezagen Uilenspiegel en spraken tot elkander:

- Hij is uitzinnig van haar, evenals de anderen.

Gilline nam heure vedel en zong een liedeken van vurige minne.

De zeven vertrokken naar Petegem, langsheen de Leie, en leidden de serjanten en de meidekens mede.

Onderwege murmelden zij:

- 't Is van te beven den klinkaart! 't Is van te beven den klinkaart!

Met den dageraad kwamen zij nabij het kamp. Zij zongen als de leeuwerik en het gekraai van den haan antwoordde hun. De meidekens en de serjanten wierden van dichtbij bewaakt.

Edoch, den derden morgen wierd Gilline dood gevonden, met het hart doorstoken door middel eener groote naald.

Stevenijne wierd door de drij meidekens beschuldigd en gebracht voor den bentkapitein, zijne tiendeniers en serjanten, in vierschaar vergaderd.

Daar bekende zij, zonder dat men heur op de pijnbank moest leggen, dat zij Gilline gedood had uit afgunst op heure schoonheid en uit woede omdat de deerne heur zonder mededoogen als eene dienstmeid behandelde.

En Stevenijne wierd gehangen en vervolgens begraven in het bosch.

Gilline wierd ook begraven en men las de gebeden der dooden over heur liefelijk lichaam.

Doch de twee serjanten Joost en Nikolaas, die Uilenspiegel de les had gespeld, waren voor den kastelein van Kortrijk verschenen, want het gedruisch, het geweld en de plundering moesten door hem gestraft worden, daar het huis van Stevenijne in de kasselrij, buiten het rechtsgebied van de stad Kortrijk lag. Nadat zij aan den kasteelheer het gebeurde hadden verteld, zeiden zij hem met de innigste overtuiging en de nederigste oprechtheid:

- De moordenaars van de predikanten zijn geenszins Uilenspiegel en zijn trouwe vriend Lamme Goedzak, die naar den *Regenboog* maar gekomen zijn om zich te vermaken. Zij hebben zelfs reispassen van den hertog en wij hebben die met eigen oogen gezien. De twee schuldigen zijn twee kooplieden van Gent, een magere en een heele dikke, die naar Frankrijk getogen zijn, nadat zij alles aan stukken hebben geslagen bij Stevenijne, dewelke zij medegenomen hebben met heure vier meidekens, voor hun pleizier. Wij hadden ze wel bij den kraag gepakt, doch daar waren zeven beenhouwers in het kot, van de sterkste van de stad, die voor de booswichten aantrokken. Zij hebben ons allen gekneveld en ons maar losgelaten als zij verre in Frankrijk waren. Hier ziet gij nog het gemerk van de koorden. De vier andere serjanten zijn achter hunne hielen, en wachten op versterking, om de hand op henzelven te leggen.

De kastelein gaf hun elk twee karolussen en een nieuw kleed, als belooning voor hunne trouwe en eerlijke diensten.

Vervolgens schreef hij naar den raad van Vlaanderen, naar

de schepenbank van Kortrijk en naar andere vierscharen om hun kond te geven dat de ware moordenaars ontdekt geweest waren.

En hij legde de zaak uiteen van 't begin tot het einde.

Dat dede al die van den Raad van Vlaanderen en van de andere vierscharen sidderen en beven.

En de kastelein wierd om zijne scherpzinnigheid geloofd en geprezen.

En Uilenspiegel en Lamme gingen ongehinderd op den weg van Petegem naar Gent, langsheen den oever der Leie; van deze laatste stede zouden zij zich begeven naar Brugge, alwaar Lamme zijne vrouw hoopte weder te vinden, en naar Damme, alwaar Uilenspiegel reeds hadde willen zijn, om Nele te zien, die treurig leefde bij de uitzinnige Katelijne.

XXXVI

Sedert lang waren er, in het land van Damme en in de omstreken, verscheidene afschuwelijke gruweldaden gepleegd geworden. Meidekens, jonge knapen, oude mannen, die met geld naar Gent, Brugge of andere steden of dorpen van Vlaanderen waren gegaan, wierden dood gevonden op den weg, naakt als pieren, met den hals doorgebeten met zulke lange en scherpe tanden, dat het nekbeen van allen gebroken was.

De geneesheeren en de chirurgijns-baardemakers verklaarden dat het tanden waren van een grooten wolf.

- ‘Dieven waren ongetwijfeld gekomen na den wolf, en hadden de slachtofferen kleederen en geld afgenomen’, zeiden zij.

Verscheidene aanzienlijke poorters, die zich kloekmoedig zonder geleide op weg hadden begeven, verdwenen zonder dat men wist wat zij geworden waren, behalve dat nu en dan eens een landbouwer, die 's morgens naar zijnen akker ging, wolvensporen vond in zijn veld, terwijl zijn hond met zijne pooten de

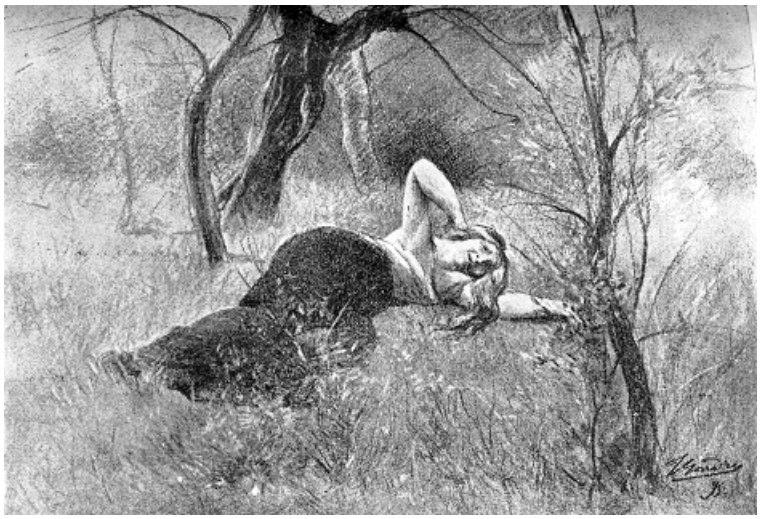

Edoch, den derden morgen, wierd Gilline dood gevonden... (Blz. 478.) **31**

aarde openkrabde en een armzalig, naakt lijk ontblootte, waarop men in den nek of onder het oor, de tanden van den wolf zag, en menigwerf ook in de beenen, doch altijd van achteren. En altijd was het nekbeen gebroken.

De ontstelde boer ging toen schielijk kennis geven van zijne akelige vondst aan den baljuw die, met zijn griffier-crimineel, twee schepenen en een chirurgijn-baardemaker, ter plaatse kwam waar het lijk des vermoorden lag. Na een neerstig en zorgvuldig onderzoek, gelukten zij er soms in, als het gezicht niet afgeknaagd was door de wormen, den stand, zelfs den naam en het geslacht van den verslagene te ontdekken.

Doch ze waren ten zeerste verwonderd dat de wolf, dien de honger tot moorden drijft, nooit het kleinste stuk uit het lijk had gebeten.

En die van Damme waren met schrik bevangen en dorsten 's nachts zonder goede geleide meer uitgaan.

Nu, eindelijk toch wierden verscheidene kloekmoedige soldaten uitgezonden om den wolf op te sporen, met bevel hem te zoeken, bij dag en bij nacht, in de duinen, langsheen de zee.

Toen waren ze omtrent Heist, in de groote duinen. De nacht was gevallen. Een der soldaten, vol vertrouwen op zijne kracht, wilde hen verlaten, om alleen op zoek te gaan, gewapend met zijne bus. De anderen lieten hem gaan, overtuigd als zij waren dat hij, een kloekmoedig en goed gewapend soldaat, den wolf zoude dooden, als hij zich dorst laten zien.

Als hun gezel vertrokken was, staken zij een groot vuur aan, bij hetwelk zij zich zett'en te spelen met dobbelsteenen, en brandewijn te drinken.

En van tijd tot tijd riepen zij luide:

- Nu, kameraad, kom maar terug; de wolf is benauwd; kom, drink eenen slok.

Doch hij antwoordde niet.

Eensklaps hoorden zij een grooten schreeuw, als 't gereutel

van een man die gekeeld wordt, en terstond liepen zij naar den kant van denwelke het geschreeuw kwam.

En zij riepen:

- Verweer U kloekmoedig, wij komen U ter hulp!

Maar 't duurde tamelijk lang voordat zij hunnen makker vonden, want sommigen vermeenden dat de kreet uit het dal, anderen dat hij van de hoogste duin was gekomen.

Als zij dal en duin met hunne lanteernen goed afgezocht hadden, vonden zij eindelijk hunnen gezel, van achteren gebeten in den arm en in het been en met gebroken nek, gelijk de andere slachtofferen.

Hij lag op den rug, met zijn zweerd in de toegenepen hand; zijne bus lag op het zand. Naast hem waren drij afgesneden vingeren die de zijne niet waren, en die zij meedroegen. Zijne gordeltasch was hem ontnomen.

Zij namen het lijk van hunnen gezel op de schouderen, zijn flink zweerd en zijne dappere bus droegen zij insgelijks mede, en, grammoedig en jammerend, droegen zij het lijk naar het baljuwschap, alwaar de baljuw het ontving, bijgestaan door zijnen griffier-crimineel, door twee schepenen, alsmede door twee chirurgijns.

De afgesneden vingeren wierden onderzocht en bevonden als zijnde die van eenen ouderling, dewelke werkman van geenerlei ambacht konde zijn, want zij waren dun en fijn, en de nagelen lang, gelijk die van rechters en geestelijken.

's Anderen daags gingen de baljuw, de schepenen, de griffier, de chirurgijns en de soldaten naar de plaats waar de arme doode gebeten was, en zij zagen bloeddruppelen op het gras, en stappen die gingen tot aan de zee, waar zij ophielden.

XXXVII

Het was in den tijd der rijpe druiven, in de wijnmaand, de vierde dag van de maand, alswanneer men te Brussel, na de hoogmis, van op Sint-Nikolaastoren, zakken noten te grabbel smijt.

Des nachts wierd Nele gewekt door kreten die kwamen van de straat. Zij zocht Katelijne in de kamer, maar vond ze niet. Zij liep naar beneden en opende de deur, en Katelijne kwam haastiglijk binnen en sprak:

- Red mij! red mij! De wolf! de wolf!

En Nele hoorde, in het veld, een akelig, verre gehuil. Sidderend stak zij al de lampen en keersen aan die zij vond.

- Wat is er gebeurd, Katelijne? vroeg zij, heur in de armen drukkend.

Katelijne zette zich neer op eenen stoel en, met verwilderde oogen, zeide zij terwijl zij de keersen aanstaarde:

- Dat is de zonne, die de booze geesten verdrijft. De wolf, de wolf huilt in de verte.

- Maar, zeide Nele, waarom zijt gij uit uw bed gekomen, waar gij warm laagt, om koorts op te doen in de vochtige Octobernachten?

En Katelijne sprak:

- Hansken schreeuwde daar even als de nachtuil; en ik heb de deur opengedaan. En hij zeide tot mij: ‘Drink den tooverdrank;’ en ik dronk. Hansken is schoon. Doe het vuur weg. Toen bracht hij mij dicht bij de vaart en zeide hij mij: ‘Katelijne, ik zal U de zevenhonderd karolussen teruggeven, gij zult ze geven aan Uilenspiegel, zoon van Klaas. Hier zijn twee karolussen voor U, koop er een kleed mede, weldra zult gij er duizend hebben.’ - ‘Duizend, sprak ik, mijn beminde, dan zal ik rijk zijn.’ - ‘Gij zult ze hebben, sprak hij. Maar zijn er in Damme geene vrouwen of meidekens die nu zoo rijk zijn als gij dan zult wezen?’ - ‘Ik weet het niet,’ antwoordde ik. Doch ik wilde heure namen niet zeggen, uit vreeze dat hij ze zoude beminnen. Toen zeide hij mij: ‘Tracht dit te weten te komen en zeg mij heure namen als ik terugkom.’

... Het was koud, de mist hing over de weide, droge takjes vielen van de boomen op den weg. En de maan glom, en er waren lichtjes op het water van de vaart. Hansken zeide

mij: ‘'t Is de nacht van de weerwolven; alle schuldige zielen mogen dezen nacht uit de helle komen om op de wereld te wandelen. Gij moet drijmaal het teeken des kruises met de linkerhand maken, en roepen: Zout! zout! zout! dat het zinnebeeld is van onsterfelijkheid; en zij zullen U geenerlei leed doen.’ En ik zeide: ‘Ik zal doen wat gij wilt, Hansken, mijn geliefde.’ - Hij omhelsde mij en sprak: ‘Gij zijt mijne gade.’ - ‘Ja,’ sprak ik. En bij zijne zoete woorden viel een hemelsch geluk als een balsem over mijn lichaam. Hij kroonde mij met rozen en sprak: ‘Gij zijt schoon.’ En ik zeide hem: ‘Gij ook zijt schoon, Hansken, mijn geliefde, met uwe fijne kleederen van groene panne met gouden belegsels, met uwe lange struisvederen die wuiven op uwe toque en met uw bleek gezicht dat gelijkt op de branding der zee. En als de meidekens van Damme U zagen, zouden allen achter U loopen, om U uw harte te vragen; maar gij moogt het maar geven aan mij, Hansken.’ - Hij sprak: ‘Tracht te weten te komen wie de rijkste zijn, hare fortuin is voor U.’ Toen vertrok hij, na mij verboden te hebben hem te volgen of te vergezelschappen. Bibberend en koud, ter wille van den mist, bleef ik staan, terwijl ik de twee karolussen in mijne hand dede rammelen, als eensklaps een wolf met groenen muil en lange lischblaren in zijn wit haar, den oever der vaart opklom en naar mij kwam. Ik riep: Zout! zout! zout! en maakte drijmaal het teeken des kruises, doch daar scheen hij geenszins benauwd voor. En ik liep uit alle mijne macht, ik schreeuwend, hij huilend, en ik hoorde het klapperend gerucht zijner tanden achter mij, en eenmaal dit zóó dicht tegen mijnen schouder, dat ik dacht dat hij mij vastgrijpen ging. Maar ik liep gauwer dan hij. Tot mijn groot geluk kwam ik aan den hoek van de Reigerstraat den nachtwacht met zijne lanteerne tegen. ‘De wolf! de wolf!’ riep ik. ‘Wees niet benauwd, sprak de nachtwacht tot mij, ik zal U naar huis leiden, uitzinnige Katelijne.’ En ik voelde dat zijne hand, die de mijne vasthield, insgelijks beefde. En hij ook was benauwd.

- Maar reeds heeft hij weer moed gevat, sprak Nele. Hoor, daar zingt hij met slepende stemme: ‘De klok slaat tien, tien slaat de klok!’ En hij draait met zijnen ratel.

- Doe het vuur weg, sprak Katelijne; mijn hoofd brandt. Kom terug, Hansken, mijn liefste.

En Nele keek droevig naar Katelijne; en zij bad Onze-Lieve-Vrouwe, de Moeder Gods, het vuur der uitzinnigheid uit heur hoofd weg te nemen; en zij weende over heur.

XXXVIII

Te Bellem, aan den oever van de Brugsche vaart, kwamen Uilenspiegel en Lamme eenen ruiter tegen, met drij haneveeren op zijn vilten hoed, en die spoorslags naar Gent reed. Uilenspiegel zong als de leeuwerik en de ruiter hield zijn peerd in, en antwoordde met Kanteklaars helder gekraai.

- Brengt gij tijdingen mede, onstuimige ruiter? hernam Uilenspiegel.

- Gewichtige tijdingen, antwoordde de ruiter. Op raadgeving van mijnheer de Châtillon, die in Frankrijk zee-admiraal is, heeft de prins kaperbrieven uitgegeven; buiten de vaartuigen van Emden en Oost-Friesland, worden allerwegen oorlogsschepen uitgerust. De dappere mannen die brieven ontvingen zijn Adriaan van Bergen, heer van Dolhain; de baron de Montfaucon, de heer Lodewijk van Brederode; Albrecht van Egmond, zoon van den gehalsrechte en geenszins verrader lijk zijn broeder; Berthold Enthens van Mentheda, de Fries; Adriaan Menningh, Hembijse, de trotsche, vurige Gentenaar, alsmede Jan Brock.

... De prins heeft heel zijn vermogen gegeven, over de vijftigduizend gulden.

- Ik heb er vijfhonderd voor hem, sprak Uilenspiegel.

- Draag ze naar de zee, sprak de ruiter.

En hij reed weg in een draf.

- Hij geeft heel zijn vermogen, zeide Uilenspiegel. Wij, wij hebben slechts ons lijf en geven het geerne.

- En heet gij dat niets, vroeg Lamme, en zullen wij altijd blijven hooren van moorden en plunderen? Oranje is ten gronde.

- Ja, sprak Uilenspiegel, ten gronde evenals de eik; maar met eikenhout bouwt men schepen voor de vrijheid!

- Tot zijn profijt, sprak Lamme. Maar, nu alle gevaar verdwenen is, konden wij ezelen koopen, dunkt mij. Ik zit nog al geerne op mijn gemak als ik ga, en ben geen liefhebber van blaren op mijne voetzolen.

- Wij zullen ezelen koopen, zeide Uilenspiegel; die dieren kunnen wij steeds verkoopen zonder verlies.

Zij trokken naar de markt en kochten er twee schoone ezelen met het noodige tuig.

XXXIX

Schrijlings op hunne rijdieren gezeten, kwamen zij te Oostkamp, alwaar een groot bosch is, hetwelk aan de vaart paalt.

Op zoek naar lommer en naar liefelijke geuren, traden zij er in, zonder iets anders te zien dan lange dreven die in alle richtingen naar Gent, Brugge, Zuid- en Noord-Vlaanderen liepen.

Eensklaps sprong Uilenspiegel van zijnen ezel.

- Ziet gij daar niets?

Lamme sprak:

- Ja, ik zie iets.

En bevend vervolgde hij:

- Mijne vrouw, mijne goede vrouw! Zij is het, mijn vriend. Ha! ik zou naar heur niet kunnen loopen. Wie had ooit gedacht dat ik heur aldus zoude terugvinden?

- Waarover klaagt gij? sprak Uilenspiegel. Zij is schoon, zoo half naakt, in dat uitgebekte neteldoeksch wambuis dat heur

vleesch zoo liefelijk doet uitkomen. Die vrouw is te jong, zij kan de uwe niet wezen.

- Mijn zoon, sprak Lamme, zij is het, mijn zoon; ik herken ze. Draag mij, ik kan niet meer gaan. Wie had dit van heur gedacht? Alzoo dansen, in Egyptische deerne verkleed, zonder schaamte! Ja, zij is het; zie maar heure schoone beenen, heure tot den schouder ontbloote armen, heure ronde lichtbruine borsten, die half uitkomen uit heur neteldoeksch wambuis. Zie eens hoe zij dien grooten hond plaagt met een rood vlaggetje, en hoe hij er naar toe springt.

- 't Is een Egyptische hond, zeide Uilenspiegel; die soort hoort hier niet te huis in de Nederlanden.

- Of het een Egyptische hond is, weet ik niet juist... Maar zij is het... Ha! mijn zoon, ik sta het niet langer uit. Zij licht heur kleed nog hooger op, om heure ronde beenen nog hooger te laten zien. Zij lacht om heure witte tanden te toonen, en schatert om den klank heurer zoete stem te laten hooren. Zij opent heur wambuis van boven en werpt zich achterover. Ha! die zwanenhals, die bloote schouderen, die heldere en stoutmoedige oogen! Ik loop er naar toe.

En hij sprong van zijnen ezel.

Doch Uilenspiegel hield hem tegen en sprak:

- Dat meideken is uwe vrouw niet. Wij zijn omtrent een kamp van Egyptenaren. Pas op. Ziet gij den rook tusschen de boomen opstijgen? Hoort gij 't geblaf van de honden? Daar, hier zijn er eenige die ons bezien en misschien lust gevoelen om ons te bijten. Laat ons terugkeeren, Lamme.

- Ik wil niet terugkeeren, sprak Lamme; die vrouw is de mijne, zij is uit Vlaanderen vandaan gelijk wij.

- Uitzinnige blinde! zei Uilenspiegel.

- Maar ik ben niet blind, sprak Lamme. Ik zie ze, halfnaakt, dansen, lachen en joelen met dien hond. Zij gebaart mij niet te zien. Maar ik verzeker U dat zij ons ziet. Thijl! Thijl! zie, de hond werpt zich op heur en smijt ze ten gronde, om het roode vlaggetje te hebben. En zij valt met een smartvollen kreet.

En eensklaps vloog Lamme er naar toe, heur zeggende:

- Mijne vrouw, mijne vrouw! Waar hebt gij zeer, mijne liefste? Waarom barst gij in eenen schaterlach uit? Uwe oogen staan verwilderd in uw hoofd.

En hij kuste, streelde heur, en sprak:

- Dat geboortevlekje dat gij onder den linkerboezem hadt, zie ik niet! Waar is het? Zoudt gij mijne vrouwe niet wezen? God van den hoogen hemel!

En zij hield op met lachen.

Eensklaps riep Uilenspiegel:

- Pas op, Lamme.

En Lamme keerde zich om, en zag een grooten duivel van een Egyptenaar met een mager gezicht voor zich staan, die bruin was als peperkoek.

Lamme raapte zijnen stok op, stelde zich te weer en riep:

- Ter hulp, Uilenspiegel!

Uilenspiegel was daar met zijn goed zweerd.

De Egyptenaar zeide hem in het Hoogduitsch:

- Gieb mir Geld, ein Reichsthaler ob zehn. (Geef mij geld, een rijksdaalder of tien.)

- Zie, sprak Uilenspiegel, het meideken gaat schaterlachend henen en keert zich gedurig omme, om te vragen dat men heur volge.

- Gieb mir Geld, sprak de man. Betaal uwe minnarijen. Wij zijn arm en willen U geen kwaad.

Lamme gaf hem eenen karolus.

- Welk bedrijf voert gij uit? vroeg Uilenspiegel.

- Alle bedrijven, antwoordde de Egyptenaar: zeer bedreven in de goochelkunst, doen wij wonderbare en bovennatuurlijke toeren. Wij spelen op de tamboerijn en dansen de Hongaarsche dansen. Onder ons zijn er die schoone vogelkooien maken en andere die roosters verveerdigen om vleesch op te bakken. Doch allen, Vlamingen als Walen, zijn benauwd voor ons en jagen ons weg. Daar wij niets kunnen verdienen, zijn wij wel gedwon-

gen, groenten, vleesch en kiekens bij de boeren te stelen, mits zij ons die niet willen geven of laten verdienen.

Lamme vroeg hem:

- Van waar komt dat meideken, dat zoo goed op mijne vrouw gelijkt?

- Dat is de dochter van onzen hoofdman, antwoordde de zwerver.

Vervolgens zeide hij stiller, als iemand die benauwd is voor onbescheidene ooren:

- Zij wierd door God getroffen met minnekwaal en kent niets van de vrouwelijke eerbaarheid. Zoodra zij eenen man ziet, wordt zij blijgeestig en minziek, en lacht zij gedurig. Zij is weinig van zeggen, langen tijd meenden wij dat zij doof was. 's Nachts blijft zij in alleenigheid voor het vuur, soms zit zij te weenen, of zonder reden te lachen, en wijst zij naar heuren buik, waar zij zeer heeft, naar zij zegt. 's Zomers, rond het middaguur, na het eten, is ze 't ergst gefolterd door heure kwaal. Toen gaat ze, schier teenemaal naakt, dansen omtrent het kamp. Zij wil anders niets dragen dan kleederen van gaas of van neteldoek, en 's winters hebben wij alle moeite om heur een opperste kleed van geitenlaken te doen omslaan.

- Maar, sprak Lamme, heeft zij dan geen enkelen vriend, om heur te beletten aldus aan een iegelijk heur lichaam ten beste te geven?

- Neen, sprak de man, zij geeft geenerlei vriend, want als de wandelaars die zij tot zich lokt, heure uitzinnige oogen zien, krijgen zij meer schrik dan liefde voor heur. Die dikke man was tamelijk stout, sprak hij, naar Lamme wijzend.

Lamme fronste de wenkbrauwen, bij die toespeling op zijne dikte.

- Laat hem maar zeggen, Lamme; 't is de stokvisch die kwaadspreekt van den walvisch.

- Gij zijt spotziek, dezen morgen, sprak Lamme.

Doch zonder te luisteren, vervolgde Uilenspiegel tot den zwerver:

- Wat doet zij, als anderen zoo stout zijn als mijn vriend Lamme?

De Egyptenaar antwoordde droefgeestig:

- Toen heeft zij genot en profijt. Zij die heur krijgen, betalen hun pleizier, en het geld dient om heur te kleeden en ook tot de behoeften der grijsaards en vrouwen.

- Zij gehoorzaamt dus niemand? vroeg Lamme.

De bruine man antwoordde:

- Laat hen, die God treft, hun zin doen. Aldus beteekent hij zijnen wil. En zijn wil is onze wet.

Uilenspiegel en Lamme vervolgden hunnen weg naar Brugge. En de Egyptenaar ging ernstig en fier terug naar het kamp. En het meideken danste, schaterlachend, in eene opene plaats van het bosch.

XL

Onderwege sprak Uilenspiegel tot Lamme:

- Wij hebben reeds schrikkelijk veel geld uitgegeven: Wij hebben huurlingen aangeworven, de serjanten eene belooning gegeven, een karolus aan dat Egyptische meideken geschonken; voeg daarbij de ontelbare oliekoeken die het U beliefde zonder ophouden zelf te eten, liever dan er éénen te verkoopen. Nu, niettegenstaande de lusten van uwen buik, wordt het hoog tijd dat wij ordentelijk leven. Geef mij uw geld: ik zal de gemeenschappelijke beurs houden.

- Ik wil wel, sprak Lamme.

Hem de beurs langende, sprak hij:

- Laat mij evenwel niet sterven van honger; want bedenk toch: dik en struisch als ik ben, moet ik kloek en overvloedig voedsel hebben. Dat is goed voor U, die mager en schraal zijt, van onbekommerd te leven, onverschillig of gij eten vindt ofte

niet, gelijk de planken op de kaaien die leven van regen en lucht. Doch mij, dien de lucht en de regen hongerig maken, mij hoeft een ander festijn.

- Gij zult ze hebben, die festijnen, maar 't zullen festijnen zijn van eene deugdzame vasten. De best gevulde buiken zijn daar niet tegen bestand; zij nemen langzamerhand af en maken de zwaarste mannen als een vlinder zoo licht. En weldra zal men Lamme, mijnen vriend, genoegzaam ontvet, zien loopen als een hert.

- Laas! sprak Lamme, zou dit voortaan mijn armzalig lot wezen? Ik heb honger, mijn zoon, en zou willen avondmalen.

De avond viel. Zij kwamen te Brugge langs de Gentpoort. Zij toonden hunne passen. Als zij een halven stuiver voor hen en twee stuivers voor hunne ezelen hadden betaald, traden zij de stad binnen.

Lamme dacht gedurig aan de woorden van Uilenspiegel en was diep te neder geslagen.

- Zullen wij haast avondmalen? sprak hij.

- Ja, antwoordde Uilenspiegel.

Zij stapten af in de *Meermin*, afspanning die van verre kennelijk was door de gouden meermin die, als windwijzer, bovenop den trappengevel stond.

Beide de wandelaars brachten hunne ezelen op stal, en Uilenspiegel bestelde brood, bier en kaas voor het avondmaal van hem en zijn vriend.

De weerd grijnslachte bij het opdienen van dien schamelen maaltijd, Lamme at met lange tanden, en zag vertwijfeld naar Uilenspiegel, die het oudbakken brood en de te jonge kaas binnenspeelde alsof hij voor ortolanen zat. En Lamme dronk zijn dun bier zonder genoegen. Uilenspiegel lachte in zich zelven als hij hem zoo jammerend zag zitten. En daar was nog iemand die lachte in de koer van de afspanning, en die van tijd tot tijd den neus voor het venster kwam steken. Uilenspiegel zag dat het eene vrouw was, die heur aangezicht verborg. In

den waan dat het eene oolijke dienstmaagd was, hield hij er zich niet mede bezig; te meer daar hij, naar Lamme kijkend, zag dat zijn vriend bleek, treurig en troosteloos was, ter wille van zijne tegengewerkte liefde voor lekkere spijzen en dranken. Hij kreeg medelijden met hem en meende voor zijnen gezel een pannekoek met pensen, eene pateel ossevleesch met boonen of een ander warm gerecht te bestellen, als de weerd binnenkwam en beleefdelijk sprak, met zijne muts in de hand:

- Als die doorluchtige heeren een beter avondmaal wenschen, moeten zij maar spreken en zeggen wat hun zal believen.

Lamme sperde de oogen wijd open en den mond nog wijder, en bezag Uilenspiegel met angstige onrust.

Deze antwoordde:

- Reizende werklieden hebben geene gouden karolussen te vereten.

- Toch gebeurt het somtijds, sprak de baas, dat zij niet weten wat zij bezitten...

En, naar Lamme wijzend, vervolgde hij:

- Die goede tronie is er twee andere weerd. Wat zouden die doorluchtige heeren gelieven te eten en te drinken? een pannekoek met vette, lekkere hesp? Soezels, - wij hebben er dezen avond gemaakt? Kasterlings, een kapoen die zoo malsch is dat hij smelt in den mond? Schoone karbonaden en saus, bereid met de vier specerijen? Antwerpschen dobbelen knol, Brugsche dobbele kuite, Leuvenschen wijn bereid naar de wijs van Burgondië? En dit alles zonder een duit te betalen.

- Breng dat alles maar op, sprak Lamme.

Weldra stond de tafel gedekt en schiep Uilenspiegel er oprecht vermaak in, den armen Lamme bezig te zien die, hongeriger dan ooit, viel op den pannekoek, op de soezels, op den kapoen, op de hesp, op de karbonaden, en heele stoopen dobbelen knol, dobbele kuite en Leuvenschen wijn, bereid naar de wijs van Burgondië, door zijn keelgat zond.

Als hij vol was, blies hij van genoegen gelijk een walvisch en

keek hij rondom zich op de tafel om te zien of er niets meer te peuzelen viel. En zorgvuldig snoepte hij de brokken der kasterlings op.

Hij noch Uilenspiegel hadden het lieve gezichtje gezien, dat glimlachend voor de ruiten kwam lonken, over en weer in de koer liep. De baas had warmen wijn opgebracht, die met kaneel en Madeira-suiker gekookt was. En beide de vrienden dronken en zongen.

Bij de slaapklokken, vroeg de baas of zij ieder naar hunne groote, schoone kamer wilden gaan.

Uilenspiegel zeide dat een klein kamertje voldoende was voor hun tweeën.

De baas antwoordde:

- Kleine kamerkens heb ik niet; gij zult elk eene heerenkamer hebben, zonder een duit te betalen.

En, inderdaad, hij bracht hen naar rijk gestoffeerde kamers met prachtige meubelen. In die van Lamme stond een groot bed.

Uilenspiegel, die veel gedronken had en viel van den vaak, liet hem slapen gaan en dede als hij.

's Anderen daags, rond den middag, trad hij in de kamer zijns vriends en vond hem nog in zijn bedde aan 't ronken. Naast hem lag eene fijne geborduurde beugeltasch. Hij opende die en zag dat ze met gouden karolussen en zilveren oortjes gevuld was.

Hij schudde Lamme om hem wakker te maken; deze schoot uit zijn slaap, wreef zich de oogen en, ongerust rondom zich kijkend, vroeg hij:

- Mijne vrouw? Waar is mijne vrouw?

En, naar de ledige plaats naast hem in het bed wijzende, sprak hij:

- Straks was ze daar nog.

Hij sprong vervolgens uit zijn bed en keek opnieuw overal rond, in alle hoeken en kanten der kamer, in de alkoof, in de schapraaien.

Stampvoetend herhaalde hij:

- Mijne vrouw? Waar is mijne vrouw?

De baas kwam boven, op 't gerucht dat hij maakte.

- Deugniet, riep Lamme, den weerd bij de keel grijpend, deugniet, waar is mijne vrouw? Wat hebt gij gedaan met mijne vrouw?

- Driftige kerel, zeide de baas, uwe vrouw? Welke vrouw? Gij zijt hier alleen gekomen. Ik weet niet wat ge vertelt.

- Ha! hij weet het niet, hij weet het niet, sprak Lamme, die van her al de hoeken en kanten der kamer afzocht. Laas! Daar, in mijn bed, was zij dezen nacht, als in den schoonen tijd onzer liefde. Ja. Waar zijt gij, mijn hartje?

En, de beurze ten gronde smijtend, vervolgde hij.

- 't Is uw geld niet, dat ik hebben moet, 't is U, 't is uw liefelijk lichaam, uw schoone boezem, 't is uw hart, mijne welbeminde! O, genuchten des hemels, zult gij nooit meer terugkomen? Ik had er mij aan gewend te leven zonder U te zien, te leven zonder liefde, mijn hartediefje. En nu verlaat gij mij van her, na mij uwe zoete kussen te hebben laten smaken. Maar ik zal het besterven! Mijne vrouw! Waar is mijne vrouw?

En hij lag te snikken ten gronde. Doch eensklaps vloog hij naar de deur, stormde hij de trap af, en liep hij in zijn hemd de afspanning door, tot op de straat, al roepend:

- Mijne vrouw? waar is mijne vrouw?

Maar hij kwam dadelijk terug, want de straatjongens jouwden hem uit en smeten steenen naar hem.

En Uilenspiegel zeide tot hem:

- Kleed U, Lamme, en wees niet wanhopend, gij zult ze terugzien, mits gij ze heden gezien hebt. Zij mint U nog immer, mits zij bij U terug is gekomen, mits zij het waarschijnlijk is, die het lekkere maal van gisteravond en de heerenkamers betaald, en deze volle beurze op het bed gelegd heeft. De assche zegt mij dat dit niet het werk is van eene ontrouwe vrouw. Ween niet meer, en laat ons gaan voor het heil van den grond onzer vaderen.

De geneesheeren en de chirurgijns-baardemakers verklaarden dat het tanden waren van een grooten wolf. (Blz. 480.) **32**

- Laat ons te Brugge blijven, zei Lamme; ik zal heel de stad afloopen, en zal ze wel vinden.

- Gij zult ze niet vinden, mits zij zich wegsteekt voor U, sprak Uilenspiegel.

Lamme vroeg inlichtingen aan den baas, doch deze wilde niets zeggen.

En zij togen naar Damme.

Onderwege sprak Uilenspiegel tot Lamme:

- Waarom vertelt gij mij niet hoe gij ze dezen nacht nevens U vondt en hoe zij U verliet?

- Mijn vriend, antwoordde Lamme, gij weet dat wij gisteravond gegastreerd hebben met vleesch, met bier en met wijn, en dat ik met moeite kon blazen toen ik de trap opklom om te slapen. Om mij te lichten hield ik, als een groot heer, eene waskeers in mijne hand, en om te slapen had ik den kandeleer op eene schapraai gezet; de deur was tegenaan en de schapraai stond dicht bij de deur. Terwijl ik mij ontkleedde, bezag ik mijn bed met genoegen, want ik had grooten vaak; de waskeers wierd eensklaps uitgeblazen. Ik hoorde als een ademtocht en lichte stappen in mijne kamer; doch mits ik meer vaak had dan schrik, liet ik mij vallen in 't bed. Ik ging slaap vatten als eene stem, heure stem, o mijne vrouw, mijne arme vrouwe, mij vroeg: Heeft het avondmaal gesmaakt, Lamme? en heure stem was dicht tegen mij en heur aangezicht ook, en heur liefelijk lichaam.

XLI

Dien dag had koning Philippus te veel lekkernijen gegeten en was hij naargeestiger dan gewoonte. Hij had op zijne levende klavecimbel gespeeld, eene kist waar katten in waren, dewelke heuren kop door ronde gaten staken, boven de toetsen. Telkens

dat de koning op eene toets sloeg, sloeg deze op heure beurt de kat met eenen schicht; en het dier miauwde erbarmlijk, ter wille van de smart die het uitstond.

Doch Philippus lachte niet.

Gedurig zocht hij in zijnen geest hoe hij Elisabeth, de groote koningin, zoude kunnen overwinnen om Maria Stuart terug op den troon van Engeland te plaatsen. Met dat doel had hij eenen brief geschreven aan den Paus, dewelke diep in schulden stak; de Paus had geantwoord dat hij, voor die onderneming, geerne de heilige vaten der tempels en de schatten van het Vaticaan zoude verkocht hebben.

Maar Philippus lachte niet.

Ridolfi, de lieveling van koningin Maria, die heur wilde verlossen in de heimelijke hoop naderhand met heur te trouwen en koning van Engeland te worden, kwam bij Philippus om met hem Elisabeths dood te beramen. Maar hij had zulke lange tong, gelijk de koning naderhand schreef, dat men ter Beurze van Antwerpen openlijk van zijn voornemen gesproken had; en de moord wierd niet bedreven.

En Philippus lachte niet.

Later zond de bloedige hertog, op bevel van den koning, vier moordenaars naar Engeland. Zij gelukten er slechts in zich te doen hangen.

En Philippus lachte niet.

En aldus verijdelde God de heerschzuchtige plannen van dien bloedzuiger, wiens voornemen was Maria Stuart heuren zoon te ontnemen en in zijne plaats, samen met den Paus, over Engeland te regeeren. En de moordenaar was verbitterd omdat dit edele land zoo groot en zoo machtig was. Gedurig wendde hij zijne bleeke oogen naar hetzelve, en zocht hij het middel om het te verpletteren, om vervolgens over de wereld te regeeren, de hervormden uit te roeien, en liefst nog de rijke, en have en goed te erven van de slachtofferen.

Maar hij lachte niet.

En men bracht hem ratten en muizen in eene ijzeren doos met hooge randen, open van boven; en hij plaatste de doos met den bodem op eene gloeiende stoof en hij schiep er vermaak in, de arme diertjes te zien en te hooren springen, schreeuwen, zuchten en sterven.

Maar hij lachte niet.

Vervolgens ging hij, bleek en met bevende handen, in de armen van mevrouw van Eboli, zijn vuur van geilheid blusschen, dat aangestoken was met de toorts van de wreedheid.

En hij lachte niet.

En mevrouw van Eboli ontving hem uit vrees en geenszins uit liefde.

XLII

De lucht was warm: van de kalme zee woei geen het minste windeken. Nauwelijks trilden de boomen van de vaart van Damme; de krekelen bleven in de meerschen, terwijl, in de velden, de mannen der kerken en abdijen het dertiende van de oogsten ophaalden, ten profijte van de papen en abten. Uit de hoogte van den blauwen, vurigen, diepen hemel overstroomde de zonne het aardrijk met warmte, en de Natuur sliep onder de zonnestralen als een dartel meideken dat trilt onder de kussen van heuren geliefde. De karpers sprongen boven het water naar de vliegen, die gonsden als een kokende ketel, terwijl de zwaluwen, met heur lang lijf en groote vleugelen, hun hunne prooi betwistten. Van de aarde steeg een warme, gewaterde damp naar omhoog, die schitterde in 't licht. Van op den toren van Damme liet de koster, door middel eener gebarsten klok die klonk als een ketel, den veldarbeiders weten dat het middag was, en tijd om te gaan eten. De vrouwen brachten hare twee handen trechtergewijze aan heuren mond om heure mannen en broeders te roepen: Hans, Pieter, Judocus; en boven de menigte zag men hare roode huiken uitsteken.

Lamme en Uilenspiegel zagen den hoogen, vierkanten, zwaren toren van Onze-Lieve-Vrouwekerk in de verte verrijzen.

Lamme sprak:

- Daar, mijn zoon, daar zijn uwe smerten en uwe minne.

Doch Uilenspiegel antwoordde niet.

- Weldra, sprak Lamme van her, zijn wij aan mijne oude woning en kwestie zie ik daar mijne vrouw niet.

Doch Uilenspiegel antwoordde niet.

- Houten man, zeide Lamme, steenen hart, kan niets U dan bewegen, noch de nadering van het plekje waar gij leefdet als kind, noch de dierbare schimmen van den armen Klaas en de arme Soetkin, beide de martelaren? Hoezoo! gij zijt weemoedig noch blijde van zin; wie dan heeft aldus alle gevoel uit uw harte gerukt? Aanschouw mij, zie hoe de angst, de aandoening mijn hart in mijnen buik doen schokken; bezie mij.

Lamme keek op naar Uilenspiegel en zag hem met bleek gezicht, met gebogen hoofd, met trillende lippen, sprakeloos weenen.

En hij zweeg.

Zonder een woord te wisselen, reden zij voort naar Damme; zij kwamen de stad langs de Reigerstraat binnen, doch zij zagen niemand, ter wille van de hitte. De honden lagen op hunne zijde, met hangende tong, voor de zulle der deuren. Lamme en Uilenspiegel gingen dicht tegen het Schepenhuis, rechtover hetwelk Klaas verbrand was geworden; Uilenspiegels lippen beefden heviger, doch hij weende niet meer. Als hij noesch over het huis was van Klaas, dat nu bewoond was door een meester-koolbrander, ging hij er binnen, zeggende:

- Herkent gij mij? Hier wil ik rusten.

De meester-koolbrander sprak:

- Ik herken U, gij zijt de zoon van het slachtoffer. Doe wat gij wilt in deze halle.

Uilenspiegel ging in de keuken, vervolgens in de kamer van Klaas en van Soetkin, en weende daar bitter.

Als hij terug beneden was, zeide de meester-koolbrander tot hem:

- Hier is brood, kaas ende bier. Eet als gij honger, drinkt als gij dorst hebt.

Uilenspiegel dede teeken met de hand dat hij honger noch dorst had.

Toen ging hij voort met Lamme die schrijlings op zijnen ezel zat, terwijl Uilenspiegel den zijne bij den halster geleidde.

Zij kwamen aan de hut van de uitzinnige Katelijne, bonden hunne ezelen vast en gingen binnen. Het was het etensuur. Op de tafel stond eene pateel prinsessenboonen, ondereengestoofd met boerenteenen. Katelijne was aan 't eten, terwijl Nele recht stond met de sauspan in de hand, gereed om saus te gieten in de teil van Katelijne.

Als Uilenspiegel binnentrad, was zij zoo ontroerd, zoo aangedaan dat zij de sauspan met heel den inhoud in de teil van Katelijne liet vallen. De uitzinnige schuddebolde en zocht met heuren lepel de boerenteenen uit, rondom de sauspan, en sloeg op heur voorhoofd en sprak:

- Doe het vuur weg! mijn hoofd brandt.

De reuk van de azijnsaus streelde Lammes neus en scherpte zijnen eetlust.

Uilenspiegel bleef staan en, in zijne groote droefheid, bezag hij Nele met een teederen, liefderijken glimlach.

En zonder tot hem een woord te richten, vloog Nele hem om den hals. Zij ook scheen uitzinnig, zij weende, lachte, en zeide enkellijk, blozend van zoet en innig genoegen:

- Thijl! Thijl!

Uilenspiegel, gelukkig, kon zijne oogen niet wenden van zijne geliefde, die zich eensklaps zachtjes losmaakte en eenen stap achteruitweek, om hem beter te bezien; vervolgens vloog ze, van her, blijde om zijnen hals en drukte ze hem tegen de borst, en dit herhaalde reizen achtereen. Zalig van geluk, hield hij ze vast, zonder van heur te kunnen scheiden, totdat zij, moede en

als uitzinnig, op eenen stoel nederviel; en zonder verlegenheid zeide zij:

- Thijl! Thijl! mijn geliefde, ge zijt dus terug!

Lamme stond nog steeds nabij de deur; als Neles aandoening een weinig gestild was, bemerkte zij hem en sprak zij:

- Waar heb ik dien dikzak nog gezien?

- Het is mijn vriend, antwoordde Uilenspiegel. In mijn gezelschap zoekt hij zijne wettige vrouw.

- Nu herken ik U, zeide Nele tot Lamme; gij hebt gewoond in de Reigerstraat. Gij zoekt uwe vrouw, ik heb ze gezien te Brugge, alwaar zij godvruchtig en devotelijk leeft. Ik heb heur gevraagd waarom zij zoo wreedelijk heuren man had verlaten, en zij gaf mij tot antwoord: ‘Dus was de heilige wil van God, maar voortaan mag ik met hem niet meer wonen.’

Lamme wierd droevig gestemd bij die rede en keek begeerig naar de prinsessen met azijnsaus. En de leeuweriken zongen en verhieven zich hoog in den hemel en de smachtende Natuur liet zich kussen door het warme zonnelicht. En Katelijne stak met heuren lepel, rondom de sauspan, naar de boerenteenen en naar de prinsessen.

XLIII

Omtrent dien tijd ging een meideken van vijftien jaar alleen in vollen dag van Heist naar Knokke, langs de duinen. Niemand koesterde de minste vrees voor haar, want men wist dat weerwolven en verdoemde zielen alleen uitgaan en bijten des nachts. Zij droeg, in eene tassche, acht en veertig zilveren stuivers, wat vier karolusgulden uitmaakte, die heure moeder Tonia Pietersen, woonachtig te Heist, schuldig was, wegens eene verkooping, aan heuren oom Jan Rapen, woonachtig te Knokke. Het meideken, Betkin genoemd, had heure beste kleederen aangedaan en was blij te moede vertrokken.

's Avonds was Betkin nog niet tehuis en heure moeder was

ongerust: doch daar zij ten slotte onderstelde dat zij bij heuren oom was gebleven, bedaarde zij zich.

Visschers die, met eene goede vangst, van de zee kwamen, trokken 's anderen daags hunne boot op het strand, en losten hunne visch in karren om ze aan de meestbiedenden te doen verkoopen te Heist, in de mijn. Zij klommen den weg in het schelpzand op, en vonden, in de duin, een naakt meideken liggen, dat gansch uitgeschud was, tot zelfs van heur hemde, en rondom heur lag er bloed. Nadergekomen, zagen zij, in heuren armen gebroken nek, het gemerk van lange, scherpe tanden. Zij lag op den rug, met de oogen wijd open naar den hemel, met den mond insgelijks open, alsof zij om hulpe wou roepen.

Zij bedekten het lichaam van het meideken met een opperste kleed en droegen het naar Heist, in het Schepenhuis. Weldra kwamen aldaar de schepenen en de chirurgijn-baardemaker bijeen, dewelke laatste verklaarde dat die lange tanden geenszins wolfstanden waren, zooals de Natuur die gemaakt heeft, maar wel die van eenen boozen, helschen weerwolf, en dat men God diende te bidden om Vlaanderenland van dat gedrocht te verlossen.

En, in heel het graafschap, en vooral te Damme, Heist en Knokke, wierden openbare gebeden bevolen.

En men zag het volk jammerend de kerken afloopen.

En in de kerk van Heist, in dewelke het lijk van het meideken ten toon gesteld was, schreiden mannen ende vrouwen als zij den bloedigen, verscheurden nek van het slachtoffer zagen.

En de moeder zeide in de kerk zelve:

- Ik wil naar den weerwolf gaan en hem vaneenscheuren met mijne tanden.

En weenend hitsten de vrouwen heur in heur voornemen op. Sommigen zeiden nochtans:

- Gij zoudt niet levend terugkomen.

En zij ging met heuren man en beide heure broeders, - alle

vier goed gewapend, - den wolf zoeken langs strand, duin en vallei, maar zij vonden hem niet. En heur man moest heur terugbrengen naar huis, want de nachtelijke koude had heur de koorts aangedaan; en zij waakten bij heur bed, terwijl zij hunne netten herstelden.

Overwegende dat de weerwolf een beest is dat leeft van bloed, doch geenszins de dooden besteelt, zeide de baljuw van Damme dat het ondier zekerlijk moest gevolgd zijn door diepers die, voor hun snood profijt, rondzwierven langs het strand van de zee. Dienvolgens liet hij uitbellen dat hij elk ende een gelastte en beval, goed gewapend met bussen, stokken en anderszins, op zoek te gaan, en alle schooiers en diepers te lijve te vatten en af te tasten, om te zien of in hunne gordeltasschen geene gouden karolussen staken of geenerlei stuk van den dos van de slachtofferen. En nadien zouden de gezonde en sterke schooiers en diepers op de galeien des konings worden gebracht. En de oude en gebrekkelijke zoude men laten gaan.

Doch niets vond men dat licht in de zaak bracht.

Uilenspiegel ging tot den baljuw en sprak:

- Ik wil den weerwolf dooden.

- Wat geeft U vertrouwen? vroeg de baljuw.

- De assche klopt op mijn hart, antwoordde Uilenspiegel. Geef mij de toelating in de gemeentelijke smidse te werken.

- Gij moogt, sprak de baljuw.

Zonder tot een man of eene vrouwe van Damme een woord over zijn ontwerp te spreken, trok Uilenspiegel naar de smidse en verveerdigde daar, in 't geheim, eene schoone en groote val om wilde dieren te vangen.

Den volgenden dag, een Zaterdag, de geliefkoosde dag van de weerwolven, toog Uilenspiegel henen met eenen brief van den baljuw voor den parochiepaap van Heist en met de val onder zijnen mantel, mitsgaders gewapend met eene goede bus en een scherp, versch aangezet kruismes; in 't heengaan zeide hij tot die van Damme:

- Ik ga op jacht naar de meeuwen en zal met haar dons oorkussens maken voor mevrouw van den baljuw.

Naar Heist stappende, langs de duin, hoorde hij de woedende baren der zee, die zich schuimend kwamen breken op de kust, met een gerol als de donder, en den wind die uit Engeland woei en die huilde in het want van de gestrande schuiten.

Een schipper zeide tot hem:

- Die kwade wind doet ons nadeel. Verleden nacht was de zee kalm, doch na zonsopgang rees zij eensklaps woedend omhoog. Wij zullen in zee niet kunnen steken.

Uilenspiegel was er blijde om, want aldus was hij zeker des nachts hulp te krijgen, als zulks noodig mocht zijn.

Te Heist ging hij naar den pastoor, denwelken hij den brief van den baljuw bestelde.

De parochiepaap zeide tot hem:

- Gij zijt een moedige kerel; edoch ik moet U zeggen dat niemand 's Zaterdagavonds langs de duinen gaat, zonder gebeten, en dood in het zand gevonden te worden. De dijkwerkers en andere arbeidslieden wachten steeds op elkaar en begeven zich maar bij troepen op weg. De avond valt. Hoort gij in de duinen den weerwolf huilen? Zal men van her, gelijk gisteren, heel den nacht door, zijn schor gehuil hooren weergalmen op den akker der dooden? God zij met U, mijn zoon, maar doe het niet.

En de paap maakte het teeken des kruises, en zegende hem.

- De assche klopt op mijn hart, antwoordde Uilenspiegel.

De pastoor sprak:

- Mits gij zoo'n dappere wilskracht hebt, zal ik U helpen.

- Heer pastoor, sprak Uilenspiegel, gij zoudt mij en het arme geteisterde land grootelijks van dienst zijn, zoo gij bij Tonia, de moeder van het slachtoffer en ook bij heure twee broeders wildet gaan, en hun zeggen dat de wolf in de nabijheid is en dat ik hem wil afwachten om hem te dooden.

De parochiepaap sprak:

- Als gij nog niet weet welken weg gij moet nemen, begeef

U op dien welke leidt naar het kerkhof. Hij loopt tusschen twee groene hagen. Twee mannen zouden er naast elkander niet kunnen gaan.

- Daar zal ik zijn, antwoordde Uilenspiegel. En gij, messire dappere pastoor, gelast en beveelt aan de moeder van het meideken, aan heuren man en aan heure broeders zich, vóór de slaapklokken, goed gewapend in de kerk te bevinden. Als zij mij hooren fluiten gelijk de meeuw, is dit het teeken dat ik den weerwolf gezien heb. Dan moeten zij de wacharmklok luiden en mij ter hulpe snellen. Hebt gij nog eenige andere wakkere mannen?

- Neen, mijn zoon, antwoordde de pastoor. De visschers vreezen den weerwolf meer dan pest en dan dood. Maar doe het niet...

Uilenspiegel antwoordde:

- De assche van Klaas klopt op mijn hart.

Toen zeide de paap:

- Ik zal doen wat gij vraagt, wees gezegend. Hebt gij soms honger of dorst?

- Beide, antwoordde Uilenspiegel.

De pastoor gaf hem bier, brood ende kaas.

Uilenspiegel at, dronk en toog henen.

Onderwege hief hij de oogen op: hij zag Klaas, zijn vader, in glorie naast God in den hemel, in denwelke de heldere maan glom en vervolgens zag hij naar de zee en de wolken, en hoorde hij den loeienden wind die uit Engeland blies.

- Laas! sprak hij, zwarte wolken die voorbijglijden in het nachtelijk duister, weest als de Wrake die de Moord achternazit. Loeiende zee, pikdonkere hemel, bruisende baren die driftig, grammoedig rollen over 't sombere water of woest naar omhoog slaan, of in branding schuimend en spattend breken op 't strand, zwarte zee, in rouwgewaad gehulde hemel, komt mij ter hulp in mijnen strijd tegen den weerwolf, den boosaardigen moordenaar van onschuldige meidekens. En gij, wind, die klagend huilt in de bremstruiken van de duinen en in het

want van de schepen, gij zijt de stem van de slachtofferen die roept om wrake bij den Heer, dewelke mij helpe in mijne onderneming.

En waggelend op zijne pikkels, alsof zijn hoofd honderd pond woog en zijne maag overlast was, daalde hij in de vallei.

Slingerend stapte hij voort met een slepend lied op de lippen, dat hij elk oogenblik onderbrak om te snikken, te geeuwen, te spuwen. Van tijd tot tijd bleef hij staan en gebaarde hij over te geven, doch in werkelijkheid opende hij goed de oogen om rondom hem alles oplettend gade te slaan; toen hij eensklaps een schor gehuil hoorde, bleef hij staan om te spugen als een hond, en, bij het licht der rijzende maan, onderscheidde hij de lange gedaante van eenen wolf, die sloop naar het kerkhof.

Waggelend sloeg Uilenspiegel het pad in, tusschen de groene hagen. Daar gebaarde hij neder te vallen, doch 't was om de val te plaatsen langs den kant van denwelke de wolf kwam; hij wapende vervolgens zijne bus en ging tien stappen verder staan in de houding eens dronkaards, en gedurig veinsde hij te waggelen, te hikken, te braken, doch werkelijk spande hij zijnen geest als een boog, opende hij de oogen en spitste hij beide de ooren.

En niets zag hij, dan de zwarte wolken, die als uitzinnig renden in 't luchtruim, en eene breede, dikke en korte zwarte gedaante die naar hem toe kwam; en niets hoorde hij, dan de wind die klagend huilde, de zee die als de donder rolde en den weg van schelpzand, die kraakte onder een zwaren, huppelenden stap.

Uilenspiegel veinsde zich te willen nederzetten en liet zich, als een dronkaard, zwaar op den weg vallen. En hij braakte.

Vervolgens hoorde hij als een ijzerwerk knarsen, op een paar stappen van zich, vervolgens het gerucht van de val die toesloeg en den gil van een mensch.

- De weerwolf, sprak hij bij zich zelven, is met de voorpooten gevangen in de val. Huilend richt hij zich op, schudt hij

de val heen en weer om te ontvluchten. Maar ontsnappen zal hij niet. En hij schoot zijne bus af naar zijne beenen.

- Getroffen, sprak hij, want gekwetst valt hij neder.

En hij floot als de zeemeeuw.

Plotseling begon de klok van de kerk wacharm te luiden, en riep de schelle stem van een knaapje in 't dorp:

- Wordt wakker gij allen die slaapt, de weerwolf is gevangen!

- Hoezee! Leve God! sprak Uilenspiegel.

Tonia, de moeder van Betkin, Lansaem, heur man, Judocus en Michiel, heure broeders, kwamen het eerst met hunne lanteernen.

- Hebt g'hem vast? vroegen zij.

- Ziet maar, daar ligt hij op den weg, antwoordde Uilenspiegel.

- Leve God! spraken zij.

En zij maakten het teeken des kruises.

- Wie is daar aan 't luiden? vroeg Uilenspiegel.

Lansaem antwoordde:

- Mijn oudste zoon; de jongste loopt het dorp rond, om de inwoneren op te kloppen en te roepen dat de wolf gevangen is. Heil U!

- De assche klopt op mijn hart, antwoordde Uilenspiegel.

Plotselings begon de weerwolf te spreken en zeide hij:

- Heb medelijden met mij, Uilenspiegel, heb medelijden.

- De wolf spreekt, zeiden allen, een kruis slaande. Hij is de duivel, want reeds kent hij Uilenspiegel zijnen naam.

- Heb medelijden, medelijden, smeekte de stem, zeg aan die klok van te zwijgen; zij klept als de doodklok; medelijden, ik ben de wolf niet. Mijne polsen zijn doorgesneden in de val; ik ben oud en ik bloed, medelijden! Welke schelle kinderstem hoor ik daar het dorp wakker maken? Medelijden!

- Ik herken uwe stem, ik heb ze vroeger gehoord, sprak Uilenspiegel onstuimig. Gij zijt de vischverkooper, de moorde-

naar van Klaas, de bloedzuiger der arme meidekens. Mannen en vrouwlieden, weest zonder vrees. 't Is de deken, die Soetkin dede sterven van smarte.

En met eene hand hield hij hem bij den nek, onder de kin, terwijl hij met de andere zijn kruismes uittrok.

Maar Tonia, de moeder van Betkin, hield hem tegen en riep:

- Neem hem levend gevangen.

En met klissen trok zij zijne grijze haren uit, terwijl zij zijn aangezicht met heure nagelen doorwoelde.

En zij huilde van droefheid en woede.

Met de handen gevat in de val en kronkelend ter wille van de hevige smart, riep de weerwolf:

- Heb medelijden, heb toch medelijden; o, die vrouw, doe ze weggaan. Ik zal twee gouden karolussen geven. Breekt die klokken! Waar zijn die tierende kinderen?

- Houd hem levend! schreeuwde Tonia, houd hem levend, hij moet het betalen. De doodklokken kleppen voor U, moordenaar. Met stil vuur, met gloeiende tangen. Houd hem levend! dat hij betale!

Intusschen stiet Tonia tegen een voorwerp dat op den grond lag; zij bukte zich en raapte een wafelijzer op. Als zij het bekeek bij den gloed van de toortsen, zag zij, naar de Brabandsche wijs, diepe ruitjes in de ijzeren platen, maar daarenboven was het bezet met lange en scherpe tanden, als een ijzeren muil. En als zij het opendede, was het als de muil van een wolfshond.

Tonia hield toen het wafelijzer vast, opende het en sloot het van her, en dede daarbij het ijzerwerk knarsen. En ze scheen uitzinnig en, razend en knarsetandend, reutelend als eene zieltogende, zuchtend ter wille van heure bittere smart die dorstte naar weerwraak, beet zij met het ijzer den gevangene in zijne armen, in zijne beenen, in zijn lijf, overal, doch vooral in den nek en telkens dat zij het ijzer toedrukte, sprak zij:

- Zoo dede hij met Betkin, met de ijzeren tanden. Hij betale. Bloedt gij, moordenaar? God is rechtveerdig. Hoor maar

de doodklok. Betkin roept om gewroken te worden. Voelt gij de tanden, 't zijn de tanden van God!

En zij beet zonder ophouden of medelijden, en sloeg met het wafelijzer, als zij er hem niet konde mee bijten. En ter wille van heure groote begeerte naar wraak, doodde zij hem niet.

- Genade, schreeuwde de vischverkooper, Uilenspiegel, steek mij dood met uw kruismes, stel aan mijn lijden een einde. Smijt die vrouw weg. Breek de klokken. Dood de kinderen die schreeuwen.

En Tonia folterde hem zonder ophouden, totdat een oud man medelijden kreeg en heur het wafelijzer ontnam.

Maar toen spugde Tonia den weerwolf in het gezicht en trok zij zijne haren uit, zeggende:

- Gij zult betalen, met stil vuur, met gloeiende tangen: uwe oogen zal ik met mijne nagelen uitrukken!

Intusschen waren al de visschers, boeren en vrouwlieden van Heist bijgekomen, als zij hoorden dat de weerwolf geen duivel, maar een man was.

Eenige droegen lanteernen en toortsen. En allen riepen:

- Dief en moordenaar, waar hebt gij het goud weggestoken dat gij den armen slachtofferen ontroofdet? Hij moet alles teruggeven!

- Ik heb geen goud; hebt medelijden, smeekte de vischverkooper.

En de vrouwlieden smeten zand en steenen naar hem.

- Hij betale! hij betale! schreeuwde Tonia.

- Medelijden, zuchtte hij, ik ben nat van het bloed dat gutst uit mijne menigvuldige wonden.

- Uw bloed, sprak Tonia. O, gij moet er overhouden voor de hand van den beul. Hij moet sterven met stil vuur, de hand afgekapt, met gloeiende tangen genepen! Hij zal betalen, hij zal betalen.

En zij wilde hem slaan; doch uitzinnig viel zij op het zand als eene doode; en men liet heur daar liggen totdat zij terug tot zich zelve kwam.

De klok slaat tien, tien slaat de klok! (Blz. 487.) **33**

Intusschen had Uilenspiegel de handen van den gevangene uit de val getrokken, en toen zag hij dat drij vingeren ontbraken aan zijne rechterhand.

En hij beval hem stevig te knevelen en in eene vischmand te binden. Mannen, vrouwlieden en kinderen togen toen henen naar Damme, en droegen onderwege beurtelings de benne met heuren inhoud. En andere droegen lanteernen en toortsen.

En de vischverkooper zeide gedurig:

- Breekt de klokken, doodt de kinderen die schreeuwen.

En Tonia sprak:

- Hij betale, met stil vuurken, met gloeiende tangen, hij betale!

Vervolgens zwegen zij beiden. En Uilenspiegel hoorde niets meer dan den jagenden adem van Tonia, den zwaren stap van de mannen op het krakende zand en de zee, die rolde als de donder.

En, treurig in zijn hart, zag hij naar de wolken die, als uitzinnigen, elkander achternazaten in den hemel, naar de zee, waar de branding zich als lichtende schaapkens vertoonde, en, bij den gloed van lanteernen en toortsen, naar het doodsbleeke gezicht van den vischverkooper, dewelke hem bezag met valschheid en wraaklust.

En de assche klopte op zijn hart.

En in vier uren gingen zij naar Damme, alwaar het gemeen reeds in groote menigte toegestroomd was, mits het de tijding reeds wist. Allen wilden den vischverkooper zien en volgden de visschers al dansend, zingend en roepend:

- De weerwolf is gevangen, hij is gepakt, de moordenaar! Geloofd zij Uilenspiegel! Lang leve onze broeder Uilenspiegel!

En er was veel beweging onder het gemeen.

Als zij aan 't huis van den baljuw waren, kwam deze voor op het gerucht en zeide hij tot Uilenspiegel:

- Gij zijt overwinnaar! Heil U!

- De assche van Klaas klopte op mijn hart, antwoordde Uilenspiegel.

Toen sprak de baljuw:

- Gij krijgt de helft van de nalatenschap des moordenaars.

- Geef dat aan de slachtofferen, antwoordde Uilenspiegel.

Lamme en Nele kwamen nader; lachend en weenend van geluk, kuste Nele heuren vriend Uilenspiegel; Lamme sprong log als een beer omhoog en klopte op den buik van zijn vriend, zeggende:

- Dat is een brave, koene en trouwe gezel; 't is mijn vriend, mijn spitsbroeder: zulke vrienden hebt gij niet, gijlieden van 't platteland.

Maar de visschers lachten en spott'en met hem.

XLIV

De burgstorm luidde 's anderen daags om den baljuw, de schepenen en de griffiers ter Vierschaar te roepen, op de vier banken van graszoden, rond den boom der justitie, dewelke een schoone lindeboom was.

En rondom stond het gemeen.

Ondervraagd zijnde, wilde de vischverkooper niets belijden, zelfs niet wanneer men hem de drij vingeren toonde, die de soldaat afgekapt had, en die aan zijne rechterhand ontbraken. Hij antwoordde steeds:

- Ik ben arm en oud, hebt medelijden met mij.

Maar het gemeen jouwde hem uit en riep:

- Gij zijt een oude wolf, een moordenaar van onschuldige kinderen. Geen medelijden, heeren rechters.

De vrouwlieden spraken:

- Ge moet ons niet bezien met zulke ijskoude oogen, gij zijt een man en geen duivel: wij vreezen U niet. Wreedaardig beest, lafhartiger dan eene kat die de vogeltjes in hun nestje opvreet, doodet gij de arme meidekens, die niets vroegen dan in braafheid hun liefelijk leven te slijten.

- Hij betale, hij betale met stil vuur, met gloeiende tangen, riep Tonia.

En, hoewel de serjanten van de gemeente het heur verboden, hitsten de moeders heure knapen en meidekens op, om steenen te werpen naar den vischverkooper. En deze deden het, en telkens dat hij hen bezag, jouwden zij hem uit; en gedurig riepen zij:

- Bloedzuiger! bloedzuiger! slaat dood!

En gedurig riep Tonia:

- Hij betale met stil vuur, met gloeiende tangen, hij betale!

En het volk morde.

- Ziet eens, zeiden de vrouwen tot elkander, hoe koud hij is onder de heldere zon die gloort aan den hemel, zonder zijne witte haren of zijn vaneengereten gezicht te kunnen verwarmen.

- Hij siddert van smarte.

- 't Is de rechtveerdigheid Gods.

- Ziet eens hoe jammerlijk hij zich rechthoudt.

- En zijne moordenaarshanden, van voren gebonden, die bloeden ter wille van het prangen der val.

- Hij betale, hij betale! schreeuwde Tonia.

En jammerend zuchtte hij:

- Ik ben arm, laat mij gaan.

En elk ende een, tot zelfs zijne rechters, dreef den spot met hem. Toen veinsde hij te weenen om het volk te vermurwen. Maar de vrouwen lachten.

Gezien de genoegzame gronden tot torture, wierd hij veroordeeld om op de pijnbank te worden gezet, totdat hij zoude bekennen hoe hij doodde, wanof hij kwam, waar de kleederen van zijne slachtofferen waren en de plaats waar hij zijn geld wegstak.

Als hij, met de te smalle nieuwlederen schoenen aan de voeten, in de folterkamer gebracht wierd, vroeg de baljuw hem hoe Satan hem beroerd had zulke afgrijselijke misdaden te bedrijven; hij antwoordde:

- Ik ben Satan, want ik gelijk hem in alles. Reeds toen ik

zeer klein was, - ik was leelijk en schraal en onbehendig in alle de lichaamsoefeningen, - bezag een iegelijk mij voor eenen onnoozele en wierd ik dikwijls geslagen. Knapen noch meidekens hadden medelijden met mij. Jongeling geworden, wilde geenerlei meideken weten van mij, zelfs niet mits betaling. Toen vatte ik een koelen haat op tegen een iegelijk wezen dat komt van de vrouw. Daarom kloeg ik Klaas aan, dien een ieder beminde. En ik beminde alleenlijk Munt, die mijne witte of goudgele gezellinne was; met Klaas te doen sterven, vond ik profijt en pleizier. Nadien moest ik, meer nog dan vroeger, leven als een wolf, en ik droomde van te bijten. Op reize door Braband, zag ik er de wafelijzers van dat land en zeide ik bij mij zelven dat een diergelijk ijzer mij zoude kunnen dienen voor een goeden ijzeren muil. Ha! had ik U bij den kraag, gij allen, boosaardige tijgers, die genoegen schept in de folteringen eens grijsaards! Ik zoude U bijten met nog meerder genoegen dan den soldaat en het meideken. Want als ik ditzelve op het zand, in de zonne zoo liefelijk zag slapen met het zakje geld in de handen, maakte liefde en medelijden zich meester van mij; doch mits ik te oud was en het kind niet konde nemen, beet ik het met de ijzeren tanden.

De baljuw vroeg hem waar hij woonde; de vischverkooper antwoordde:

- Te Ramskapelle; van daar ga ik naar Blankenberge, naar Heist en zelfs naar Knokke. Op Zon- en kermisdagen bak ik, met dat ijzer, wafelen naar de wijs van die van Braband. Het was altijd zuiver en goed gesmeerd. En in alle de dorpen wierd die nieuwigheid uit vreemde landen zeer goed onthaald. En als het U belieft nog meerder te weten, en hoe het komt dat niemand mij konde herkennen, zal ik U zeggen dat ik mijn aangezicht verfde en mijne haren ros schilderde. Wat het wolfsvel betreft, hetwelk gij mij toont met uwen wreeden, ondervragenden vinger, dat komt van twee wolven die ik gedood heb in de bosschen van Raveschoot en Maldegem. Ik had de vellen

maar aaneen te naaien om mij met dezelve te bedekken. Ik verborg hetzelve in eene kist in de duinen van Heist; daar ook zijn de kleederen, gestolen door mij, om ze later te verkoopen bij eene goede gelegenheid.

- Trek hem van voor het vuur, sprak de baljuw.

De beul gehoorzaamde.

- Waar is uw goud? vroeg nog de baljuw.

- De koning zal het niet weten, antwoordde de vischverkooper.

- Brand hem van dichter bij met de vlammende keersen, sprak de baljuw. Breng hem dicht bij het vuur.

De hangman gehoorzaamde en de vischverkooper schreeuwde:

- Ik zal niets belijden. Ik sprak reeds te veel: gij zult mij verbranden. Ik ben geen tooveraar: waarom plaatst gij mij bij het vuur? Mijne voeten bloeden ter wille van de brandwonden. Ik zal niets zeggen. Waarom nu nog dichter? Zij bloeden, zeg ik U, zij bloeden; die schoenen zijn van gloeiend ijzer gemaakt. Mijn goud? hewel, mijn eenige vriend op deze wereld is... trek wij weg van het vuur; het is in mijnen kelder te Ramskapelle, in eene doos... laat mij gaan; genade, ontferming, heeren rechters; vermaledijde hangman, neem de keersen weg... Hij brandt mij nog meerder... het ligt in eene doos met dubbelen bodem en is gewikkeld in een wollen deken, opdat het niet rammelen zoude, als men de doos schudt; nu heb ik alles gezeid, breng mij weg van het vuur.

Als hij van voor het vuur wierd geschoven, lachte hij valschelijk.

De baljuw vroeg hem waarom.

- Van genoegen omdat ik verlost ben, antwoordde hij.

De baljuw zeide tot hem:

- Vroeg niemand U ooit om uw wafelijzer met wreede tanden te zien?

De vischverkooper antwoordde:

- Men zag dat het een wafelijzer was, teenemaal gelijk aan

de andere, behalve dat er gaten in waren, in dewelke ik 's nachts de ijzeren tanden vastschroefde; met den dageraad nam ik z' er uit; de boeren verkozen mijne wafelen boven die van de andere kooplieden en hieten ze: ‘Wafelen met Brabandsche knoopen’, ter wille van de ledige holten, - in dewelke de tanden geschroefd werden, - en dewelke kleine halfronden, aan knoopen gelijk, op de wafelen maakten.

Maar de baljuw vervolgde:

- Wanneer beet gij de arme slachtofferen?

- 's Nachts en ook 's daags. 's Daags dwaalde ik langs de duinen en de groote wegen, met mijn wafelijzer in mijne handen, steeds op den loer, maar voornamelijk 's Zaterdags, de groote marktdag te Brugge. Zag ik een boer voorbijkomen met een droevig gezicht, dan liet ik hem gaan, want ik dacht dat zijne droefgeestigheid te wijten was aan den staat zijner beurze; doch ik bleef aanstappen naast dengene die wel te moede scheen; en als hij er zich het minst aan verwachtte, beet ik hem in den nek, na hetwelk ik zijne beugeltasch nam. En niet alleenlijk in de duinen, maar langs alle wegen en paden van 't platteland.

Toen sprak de baljuw:

- Heb berouw en bid God.

Maar godslasterlijk antwoordde de vischverkooper:

- 't Is de Heer God die wilde dat ik was wat ik ben: ik dede alles ondanks mij zelven, beroerd door den wil der Natuur. Boosaardige tijgeren, die mij onrechtveerdig wilt straffen. Maar veroordeelt mij niet tot het vuur: ik dede alles ondanks mij zelven; hebt medelijden, ik ben arm en oud: ik zal sterven van mijne wonden; verbrandt mij toch niet!

Toen wierd hij terug naar de vierschaar gebracht, onder den lindeboom, om er zijn vonnis te hooren, in bijzijn van het vergaderde volk.

En als schromelijke moordenaar, dief en godslasteraar, wierd hij veroordeeld om de tong met een gloeienden priem door-

stoken te worden, de rechterhand afgekapt, en met stil vuur verbrand, totdat de dood er op volge, voor den steiger van het Schepenhuis.

En Tonia riep:

- 't Is rechtveerdig, hij betale!

En het volk riep:

- Lang leven de Heeren van de Wet!

En hij wierd terug naar het Steen gebracht, alwaar men hem vleesch en wijn brengen kwam. En hij was blijde, zeggende dat hij er tot dan toe nooit had gegeten en gedronken, maar dat de koning, die zijne goederen erfde, wel dien laatsten maaltijd konde betalen.

En hij grijnslachte.

's Anderen daags, bij zonsopgang, toen men hem naar het schavot bracht, zag hij Uilenspiegel omtrent den brandstapel staan; en hij riep, met den vinger naar hem wijzend:

- Die dààr, die moordenaar van grijsaards, moet insgelijks sterven; over tien jaar smeet hij mij te Damme in de vaart, omdat ik zijn vader had aangeklaagd. Daardoor diende ik, als trouw onderdaan, Zijne Katholijke Majesteit.

De klokken van Onze-Lieve-Vrouwekerk klepten.

- Voor U ook kleppen die klokken, sprak hij tot Uilenspiegel; gij zult gehangen worden, mits gij gemoord hebt.

- De vischverkooper liegt, riepen allen die van't gemeen, hij liegt, de beul, de moordenaar!

En, als uitzinnig, smeet Tonia eenen steen naar hem, die hem kwetste aan 't voorhoofd. En ze riep:

- Had hij U verdronken, ge zoudt niet geleefd hebben om mijn arm dochterken te bijten lijk een bloedzuiger, die ge zijt.

Uilenspiegel uitte geen woord; Lamme sprak:

- Heeft iemand hem den vischverkooper in 't water zien smijten?

Uilenspiegel antwoordde niet.

- Neen, neen, riep het gemeen, hij heeft gelogen, de beul!

- Neen, ik heb geenszins gelogen, schreeuwde de vischverkooper, hij wierp mij er in, terwijl ik hem om vergiffenis smeekte, en ik konde er maar uitgeraken door middel van een schuitje dat aan den oever vastgemeerd lag. Doornat en bibberend, kwam ik met veel moeite naar mijne armzalige halle, alwaar ik de koorts had, alwaar niemand mij oppaste, terwijl ik tusschen leven en dood lag.

- Gij liegt, sprak Lamme, niemand heeft het gezien.

- Neen, niemand riep Tonia. In 't vuur, met den beul! Alvorens te sterven, wil hij nog een onschuldig slachtoffer hebben; in 't vuur, hij betale! Hij heeft gelogen. Belijd niet, Uilenspiegel, al mocht het nog waar zijn. Er zijn geene getuigen. Hij betale met stil vuur, met gloeiende tangen!

- Bedreeft gij de moord? vroeg de baljuw tot Uilenspiegel.

Uilenspiegel antwoordde:

- Den aanklager, den moordenaar van Klaas, mijn vader, smeet ik in 't water. De assche klopte op mijn hart.

- Hij bekent, sprak de vischverkooper; hij zal insgelijks sterven. Waar is de galge, dat ik ze zie? Waar is de beul met het zweerd der justitie? De doodklok klept ook voor U, nietdeug, moordenaar van een armen grijsaard.

Uilenspiegel sprak:

- Ik smeet U in 't water om U te dooden: de assche van den vader klopte op mijn hart.

En in het volk spraken de vrouwen:

- Waarom het stuk bekend, Uilenspiegel? Niemand heeft het gezien; nu zult gij sterven.

En de vischverkooper lachte, danste van bittere vreugde, zwaaide met zijne gebonden armen, dewelke met bloedige doeken omwonden waren.

- Hij zal sterven, sprak hij, hij zal ter helle varen met een strop om den hals, als dieper, rabauw en truwant: hij zal sterven; God is rechtveerdig.

- Neen, hij zal niet sterven, sprak de baljuw. Na tien jaren

wordt, in Vlaanderenland, de moord niet meer gepunieerd. Uilenspiegel pleegde eene lakensweerdige daad, maar 't was uit kinderlijke liefde: Uilenspiegel zal uit dien hoofde niet worden vervolgd.

- Leve de Wet! riep het volk. Lang leven de Heeren van de Wet!

De klokken van Onze-Lieve-Vrouwekerk klepten. En de vischverkooper knarsetandde, boog het hoofd en weende zijn eersten traan.

En men kapte zijne hand af, en men doorstak zijne tong met een gloeienden priem, en hij wierd levend verbrand met stil vuur, vóór den steiger van het Schepenhuis.

Als hij de dood omtrent was, riep hij:

- De koning zal mijn goud niet hebben; ik heb gelogen... Boosaardige tijgeren, ik zal terugkomen om U te bijten.

En Tonia riep:

- Hij betale, hij betale! Zie hoe zijne armen en beenen, die naar de moord liepen, wringen en smijten: het lichaam van den moordenaar rookt; zijn wit haar, hyena's haar, brandt op zijn bleek gezicht. Hij betale, hij betale!

En de vischverkooper huilde als een wolf.

En de klokken van Onze-Lieve-Vrouwekerk klepten.

En Lamme en Uilenspiegel stegen terug op hunne ezelen.

En de jammerende Nele bleef bij Katelijne, dewelke gedurig zeide:

- Doe het vuur weg! het hoofd brandt; kom terug, Hansken, mijn liefste.

Vierde boek

I

Te Heist, op de duinen zijnde, zagen Uilenspiegel en Lamme van Oostende, Blankenberge, Knokke, menigvuldige visschersschuiten komen, vol gewapende mannen en die, in navolging van de Zeeuwsche Geuzen, eene zilveren halvemaan op het hoedeken droegen met deze woorden: ‘Liever Turksch dan Paapsch.’

Uilenspiegel was wel te moede, hij floot als de leeuwerik; allerwegen antwoordde het strijdzuchtig gekraai van den haan.

De booten vaarden of vischten, verkochten hare vangst en landden de eene na de andere te Emden. Daar huisde Willem van Blois, heer van Treslong, die op lastgeving van den prins van Oranje, een schip uitrustte.

Uilenspiegel en Lamme kwamen te Emden, terwijl op bevel van Treslong, de booten der Geuzen weder in zee staken.

Treslong, die sedert elf weken te Emden was, verveelde zich bitter. Hij stapte van de boot op den wal en van den wal op de boot, als een geketende beer.

Uilenspiegel en Lamme wandelden langs de kaaien en ont-

waarden daar een heer met goede tronie, die er eenigszins droefgeestig uitzag en druk bezig was met de steenen van de kaai uit te steken, door middel van een breekijzer. Het ging niet gemakkelijk, doch met goeden moed zette hij zich steeds van her aan het werk, terwijl achter zijnen rug een hond aan een been knaagde.

Uilenspiegel kwam naar den hond toe en gebaarde dat hij hem zijn been wilde afnemen. De hond bromde; Uilenspiegel scheidde niet uit: de hond wierd kwader en blafte en bromde uit alle zijne macht.

De heer keerde zich om op dat gerucht, en zeide tot Uilenspiegel:

- Waarom moet gij dien hond plagen?

- Waarom, messire, moet gij de kasseien plagen?

- Dat is niet eender, sprak de heer.

- Het verschil is zoo groot niet, antwoordde Uilenspiegel: als de hond aan zijn been houdt en het niet loslaten wil, houden de kasseien ook aan de kaai en willen zij er aan blijven. En lieden van mijnen stand mogen wel eenen hond plagen, als lieden van den uwe de straat niet met rust kunnen laten.

Lamme stond achter Uilenspiegel en dorst geen woord uiten.

- Wie zijt gij? vroeg de heer.

- Ik ben Thijl Uilenspiegel, zoon van Klaas, die verbrand wierd om het geloof.

En hij floot als de leeuwerik en de heer kraaide als de haan.

- Ik ben admiraal Treslong, sprak hij; wat wilt gij van mij?

Uilenspiegel vertelde hem zijne lotgevallen en langde hem vijfhonderd karolussen.

- Wie is die dikzak? vroeg Treslong, naar Lamme wijzend.

- Mijn gezel en mijn vriend, antwoordde Uilenspiegel: hij wil even als ik, op uw schip, de schoone stem van de donderbus begeleiden, en het lied derverlossing van den grond der vaderen zingen.

- Gij zijt twee dappere kerels, zeide Treslong, gij zult op mijne boot mogen inschepen.

Toen was men in de maand Februari: scherp was de wind en vinnig de vorst. Na drij weken spijtig wachten, barstte Treslongs ongeduld uit en verliet hij Emden. Daar hij Texel dacht binnen te varen, vertrok hij van 't Vlie, maar hij was gedwongen Wieringen binnen te loopen, alwaar zijn vaartuig omringd wierd door 't ijs.

Weldra zag men een vroolijk schouwspel rondom het schip: sleden en schaatsers heel in de panne, schaatsende vrouwen met wambuizen en rokken met gouden, zilveren, scharlaken, hemelsblauwe borduursels; gierende meidekens; en allen gingen, kwamen, joelden, gleden achter elkander, of tweeën, bij paren, terwijl zij op 't ijs een minnelied zongen; ofwel trokken zij in kramen en tenten met wimpels versierd, om brandewijn, appelsinen, vijgen, peperkoek, schollen, eieren, warme groenten, heetekoeken en zuurtjes te drinken en te eten, terwijl rond henlieden arre- en zeilsleden onder hare sporen het ijs deden krassen.

Lamme, steeds naar zijne vrouw zoekend, schaverdijnde in 't rond, gelijk de lustige mannen en vrouwlieden, doch hij viel dikwijls op zijne kooi.

Intusschen ging Uilenspiegel eten en drinken in eene kleine taveerne op de kaai, alwaar hij zijne portie niet duur moest betalen; en hij bleef geerne praten met de oude bazinne.

Een Zondag, rond negen uren, ging hij er binnen en vroeg hij zijn eetmaal.

- Maar, sprak hij tot eene aanvallige vrouw die voorkwam om hem te dienen, wat deedt gij met uwe oude rimpelen? Uw mond heeft alle zijne witte en jeugdige tanden, en uwe lippen zijn als kersen zoo rood. Is hij voor mij, die zoete, schalksche glimlach?

- Wel neen, zeide zij, maar wat moet ik U geven?

- U, sprak hij.

De vrouw antwoordde:

- Dat is te veel voor een spiering lijk gij; wilt gij geen ander vleesch?

Mits Uilenspiegel niet sprak, ging zij voort:

- Wat hebt gij gedaan, zeide zij, met dien schoonen, welgevormden, dikken man, denwelke ik dikwijls bij U zie?

- Lamme? vroeg hij.

- Wat hebt gij er mee gedaan? vroeg zij.

Uilenspiegel antwoordde:

- Hij eet, in de kramen, harde eieren, gerookte paling, gezoute visch, zuurtjes en alles wat hij tusschen de tanden kan steken; dit alles om zijne vrouw op te zoeken. Waarom zijt gij de mijne niet? Wilt gij vijftig gulden van mij? Wilt gij een gouden halssnoer?

Maar zij maakte het teeken des kruises.

- Ik ben te verkoopen noch te nemen, zeide zij.

- Bemint gij niemand? vroeg hij

- Ik bemin U als mijn evennaaste; maar vóór alles bemin ik Onzen-Lieven-Heer en Onze-Lieve-Vrouwe, die mij bevelen in kuischheid mijn leven te slijten. Hard en zwaar zijn mijne plichten, doch de Heer is ons, arme vrouwen, behulpzaam. Nochtans zijn er die bezwijken. Is uw dikke vriend vroolijk van aard?

Uilenspiegel antwoordde:

- Als hij eet is hij blijde, anders is hij treurig gestemd, en altijd zit hij in gedachten verslonden. Maar gij, zijt gij droefgeestig of vroolijk?

- Wij, vrouwen, sprak zij, zijn slavinnen.

- Ik ga tot Lamme zeggen dat hij U moet komen bezoeken.

- Doe dat niet, sprak zij; hij zou weenen en ik insgelijks.

- Zaagt gij ooit zijne vrouw? vroeg Uilenspiegel.

Zuchtend antwoordde zij:

- Zij zondigde met hem en wierd veroordeeld tot eene wreede penitentie. Zij weet dat hij op zee gaat voor de zegepraal der ketterije, 't is droef voor een kerstenhart dit te moeten denken. Verdedig hem, als men hem aanvalt; verpleeg hem, als hij gewond is: zijne vrouw verzocht mij U die bede te doen.

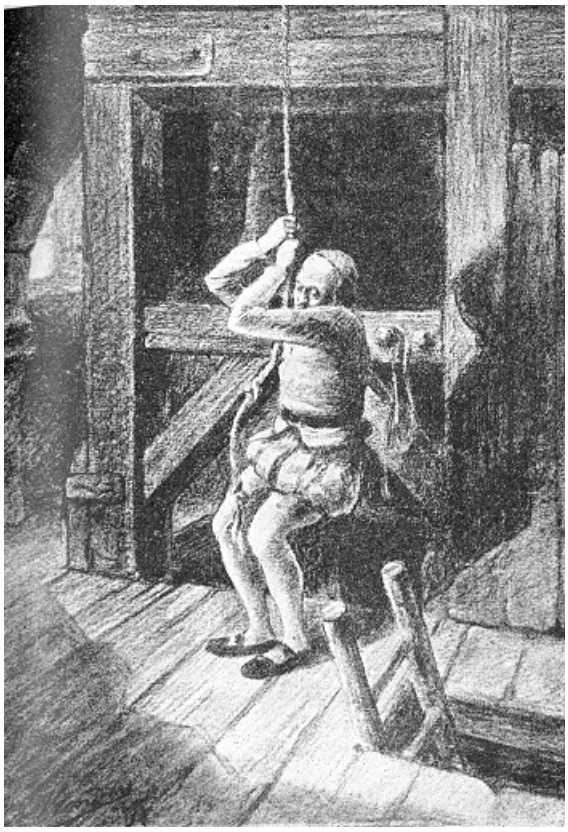

Van op den toren van Damme, liet de koster door middel eener gebarsten klok, weten dat het middag was. (Blz. 501.) **34**

- Lamme is mijn vriend en mijn broeder, antwoordde Uilenspiegel.

- Ha! sprak zij, waarom komt gij niet terug in den schoot onzer Moeder de Heilige Kerk!

- Die heure kinderen opeet, antwoordde Uilenspiegel.

En hij toog henen.

Mits de wind, die vinnig blies, niet ophield met het ijs dikker en sterker te maken, en het schip van Treslong dienvolgens niet konde vertrekken, gastreerden zijne matrozen en soldaten met sleden en schaatsen.

Uilenspiegel was in de herberg en, jammerend en als uitzinnig, zeide de lieftallige gastvrouw tot hem:

- Arme Lamme! arme Uilenspiegel!

- Waarom beklaagt gij ons zoo zeer? vroeg Uilenspiegel.

- Laas! laas! zeide zij, waarom ook gelooft gij niet aan de misse? Zeker gingt gij naar den hemel en in deze wereld zoude ik vermogen U te redden.

Ziende dat zij naar de deur ging en aandachtiglijk luisterde, vroeg Uilenspiegel:

- Is 't de sneeuw niet die gij hoort vallen?

- Neen, sprak zij.

- Luistert gij naar den wind die huilt in het want?

- Neen, sprak zij nogmaals.

- Of naar het blijde gejuich van onze dappere matrozen in de naburige taveerne?

- De dood sluipt stil als een dief, zeide zij.

- De dood! zeide Uilenspiegel, ik begrijp U niet; kom binnen en spreek.

- Daar zijn ze, sprak zij.

- Wie?

- Wie? antwoordde zij. De soldaten van Simon Bol die, in naam van den hertog, zich op U allen gaan werpen; als men U hier zoo goed behandelt, is het als de ossen die men mest in de weide. Ha, waarom, zeide zij, badend in tranen, waarom weet ik dat maar van zoo even?

- Houd op met uw geween en geschreeuw, sprak Uilenspiegel, en blijf hier!

- Verraad mij niet, sprak zij.

Uilenspiegel ging het huis uit, liep naar alle de kramen en taveernen en fluisterde in het oor van de matrozen en de soldaten:

- De Spanjool komt!

Allen liepen naar het schip en bereidden met groote overhaasting alles wat hoefde voor het gevecht, na hetwelk zij den vijand afwachtten.

Uilenspiegel zeide tot Lamme:

- Ziet gij die lieftallige vrouw staan daar, op de kaai, met heuren zwarten rok met scharlaken borduurselen, die heur gezicht met hare witte huik verbergt?

- 't Is mij eender, antwoordde Lamme. Ik ben koud en zou willen slapen.

En hij wikkelde zijn hoofd in zijn opperste kleed. En alzoo hoorde hij niet meer dan een doove.

Toen herkende Uilenspiegel de lieftallige vrouw en van op het schip riep hij heur toe:

- Wilt gij ons volgen?

- Tot in het graf, zeide zij, maar ik mag niet...

- Gij zoudt goed doen, sprak Uilenspiegel; bedenk toch: als de nachtegaal in het bosch blijft, is hij gelukkig en zingt hij; maar als hij het verlaat en zijne broze vleugelen waagt in den wind van de wijde zee, breekt hij ze en sterft hij.

- Tehuis heb ik gezongen, sprak zij, en buiten zoude ik zingen, zoo ik maar mocht.

Vervolgens het schip naderend, sprak zij:

- Neem, Uilenspiegel, neem dezen balsem voor U en uw vriend, die slaapt als hij diende te waken.

En henengaande, riep zij:

- Lamme! Lamme! God hoede U voor het kwaad.

En zij liet heur gezicht zien.

- Mijne vrouw! mijne vrouw! riep Lamme.

En hij wilde op het ijs springen.

- Uwe trouwe vrouw! zeide zij.

En zij liep heen.

Lamme wilde van het dek op het ijs springen, maar een soldaat hield hem bij zijn opperste kleed en belette het hem. Hij weende, schreide, smeekte, dat men hem zoude laten vertrekken. Maar de provoost zeide hem:

- Als gij het schip verlaat, wordt gij gehangen.

Lamme wilde van her op het ijs springen, maar een oude Geus wederhield hem en sprak:

- De vloer is nat, gij zoudt koude voeten krijgen.

En Lamme viel op zijn achterste, schreide en herhaalde gedurig:

- Mijne vrouw! mijne vrouw! laat mij bij mijne vrouw gaan!

- Gij zult ze wel weerzien, sprak Uilenspiegel. Zij bemint U, maar ziet God liever dan U.

- 't Is eene razende duivelin, riep Lamme. Als ze God liever ziet dan heuren man, waarom komt ze dan liefelijk en streelend onder mijne oogen? En als ze mij bemint, waarom verlaat ze mij steeds?

- Ziet men klaar in donkere putten? vroeg Uilenspiegel.

- Laas! zuchtte Lamme, ik zal het besterven.

En bleek en uitzinnig bleef hij zitten op het dek.

Intusschen rukten de lieden van Simon Bol aan, met menigvuldig geschut.

Zij schoten naar het schip, dat hun antwoordde. En hunne kogelen braken het ijs in het ronde. En tegen den avond viel een warme regen.

De wind woei uit het Westen, de zee wierd onstuimig onder het ijs en hief het omhoog met ontzaglijke blokken, dewelke men zag opstaan en neervallen met een eentonig gekrakkrak, niet zonder gevaar voor het schip dat, als de morgenstond de zwarte wolken brak, zijne linnen vleugelen opende als een vogel der vrijheid en naar de vrije zee stevende.

Daar vervoegden zij de vloot van messire Willem Lumey, graaf van der Marck, admiraal van Holland en Zeeland, die als dusdanig eene lanteerne omhoog in den mast van zijn schip droeg.

- Bezie hem goed, Lamme, sprak Uilenspiegel; deze zal U niet sparen, als gij met geweld het schip wilt verlaten. Hoort gij zijne stem schateren als de donder? Zie hoe groot en breed hij is met zijne hooge gestalte! Aanschouw zijne groote handen met kromme nagelen. Zie zijne ronde, koele oogen, arendsoogen, en zijn langen, puntigen baard, denwelke hij gezworen heeft te laten groeien totdat hij alle papen en monniken opgeknoopt heeft, om de twee graven te wreken! Zie eens hoe wreed en geducht hij is; gewis doet hij U ophangen, als gij voortgaat met altijd te zuchten en te weeklagen: Mijne vrouw! Mijne vrouw!

- Mijn zoon, antwoordde Lamme, die van koorden spreekt voor zijn evennaaste, draagt eenen hennepen kraag om den hals.

- Gij zult hem dragen vóór mij. Dat is mijn hartelijke wensch, sprak Uilenspiegel.

- Aan de galg zal ik U uwe vuile tong eene el lang uit den bek zien steken, antwoordde Lamme.

En beide de vrienden hadden lust te schateren van 't lachen.

Dien dag kaapte het vaartuig van Treslong eene kog van Biscaye, die geladen was met kwikzilver, stofgoud, wijn en specerijen. En het schip wierd geledigd van zijn merg, mannen en buit, als een ossebeen onder den tand van den leeuw.

Het was ook te dien tijde dat de hertog de Nederlanden wreede, afschuwelijke belastingen oplegde, door alle de inwoneren die have of erf verkochten, tot betaling van duizend op de tienduizend gulden te dwingen, en die last was bestendig. Alle hoegenaamde koopers en verkoopers moesten aan den koning den tienden penning van de koopsom betalen en in het volk zeide men dat de handelswaar die binst dezelfde week tienmaal verkocht wierd, ganschelijk aan den koning kwam.

En alzoo gingen handel en nijverheid naar Dood en naar Ondergang.

En de Geuzen namen den Briel, eene versterkte plaats aan de zee, die de Boomgaard der Vrijheid genoemd wierd.

II

Men was in het begin van de Meimaand, de hemel was helder en het vaartuig dobberde statig op de wateren. Uilenspiegel zong:

D'assche klopt mij op het hart,
Beulen kwamen tot het volk,
Sloegen het met vuur en dolk,
Troffen het met rouw en smart,
Liefde en trouw verjoegen zij,
Valsch verklikken wierd beloond.
Beulen zijn alom gehoond...
Slaat de trommel, geuzen vrij!

Leve de geus, slaat op de trom!
Briel en Veer zijn in ons macht,
Vlissing halen wij met kracht.
Geuzen winnen 't pleit alom.
Zeelands sterkten hebben wij,
Bussen, slangen, poer en lood;
Geuzen slaan Spanjolen dood!
Slaat de trommel, geuzen vrij!

't Zweerd maar uit de scheede thans,
Hoog het hart en hoog den moed!
In ons bruist het geuzenbloed,
Leert den Spanjaard nu een dans!

Weg de koning, weg moet hij!
Tiende penning brengt hier nood,
Slaat den eedverbreker dood!
Slaat de trommel, geuzen vrij!

Hoog het hart, de armen kloek:
Geuzen, vreest niet Rome's vloek!
Slaat de trommel, geuzen vrij,
Slaat de trommel, hard en blij!

Ja, spitsbroeders en vrienden, ja, te Antwerpen, noesch over het Schepenhuis, hebben zij een groot schavot opgericht, dat met rood laken bekleed is; de hertog troont er op als een koning te midden van staffieren en soldeniers. Hij wil goedgunstig glimlachen, doch trekt een vies gezicht. Slaat op de trommel, Leve de Geus!

Hij heeft kwijtschelding geschonken: zwijgt stille: zijn gulden harnas flikkert in de zonne, de groot-provoost staat te peerd naast den baldakijn: daar komt de heraut met zijne trommelaars; hij leest algemeene kwijtschelding af voor alle degenen die niets misdeden; de andere zullen wreedelijk worden gestraft.

Luistert, spitsbroeders, hij leest het plakkaat hetwelk, onder straffe van opstand, de betaling van den tienden en twintigsten penning beveelt.

En Uilenspiegel zong:

O, hertog, hoort gij niet de stem van 't volk
Die loeit en grolt als storm in zeeënkolk,
Dat 't hart U binnen sidderen doet!
Genoeg van goud, genoeg van bloed;
Getraan en ramp genoeg. 't Zweerd uit de scheê,
Slaat op de trommel van misbaar en weê.

't Is de ijzeren klauw op d'opene wond,
De diefte na de moord terstond.
Is al ons goud en al ons goed
Voor U, Spanjool, nog niet te goed,
We zijn nu vrij en schreeuwen luid:
De koning moet het land hieruit!

Duc d'Alv', hertog van wee en bloed,
Gij die den handel dood hier doet,
Zie winkel, werkhuis, weverij,
Taveerne, lusthuis, tapperij
Gesloten als in pestgetij...
Men vlucht U, hertog, als de dood.
Slaat op de trom, 't is oorlogsnood!

Het schoone, rijke Vlaanderland,
En Braband ook te allen kant,
Zijn droevig en in grooten nood!
Wat blijde was en jong, is dood.
Geen werker heeft er vleesch of brood;
Waar fluit en vedel eens weerklonk
Is 't droef als in een lijkspelonk!

In stee van zang en minnespel,
In stee van vreugde zonder tel,
Is alles stil en droef en naar.
Geen oogen ziet men blij en klaar,
Maar oogen hol, van tranen zwaar,
En wangen met een kleur als lood:
Slaat op de trom, 't is oorlogsnood!

O maagd van Vlaandren, teer bemind,
Buk nooit het hoofd voor 't vreemd bewind;
O nijv're bijen, springt verwoed.
Op Spanje's haatlijk wespgebroed,
Wreek dra 't vergoten geuzenbloed,
't Verbranden van elk maagd en vrouw!
Slaat op de trom, 't is oorlogsrouw!

Ja, al de dooden zwerven rond,
Staan op van uit den Vlaamschen grond;
Het zweerd rechtop en niet gezwicht!
Slaat d'hertog, volgens 't volksgericht,

Zijn eigen darmen in 't gezicht,
Slaat op de trom, dat is de leus!
Slaat op de trom, vive le Geus!

En al de matrozen en soldaten van het vaartuig van Uilenspiegel en ook van de andere vaartuigen zongen insgelijks:

Vive le Geus, dat is de leus!

En hunne stemmen rommelden als de donder der verlossing.

III

Men was in Januari, de wreede maand die het kalf in den buik van de koe doet vervriezen. Het had gesneeuwd en daarboven gevrozen. De knapen vingen, met vogelteer, de musschen die op de harde sneeuw een schamel stuksken eten kwamen zoeken, en brachten dat wild naar de hutten hunner ouders. Op den grijzen hemel staken, onbeweeglijk, de geraamten der boomen af, wier takken met sneeuwen kussens waren bedekt, dewelke insgelijks de daken der hutten en de nok van de muren bedekten, en in dewelke men kattepooten zag, want die dieren maakten insgelijks jacht, in de sneeuw, op de musschen. Heinde en verre waren de weiden verborgen onder die wonderbare vacht, die de aarde tegen de gure winterkoude beschermt. De rook uit de schoorsteenen van hutten en huizen stak somber af op den helderen hemel, en men hoorde geen het minste gerucht.

En Katelijne en Nele zaten alleen in hare woning; en Katelijne schudde het hoofd en sprak:

- Hans, mijn hart trekt naar U. Gij moet de zevenhonderd karolussen teruggeven aan Uilenspiegel, zoon van Soetkin. Zijt gij nooddruftig en kunt gij ze thans niet teruggeven, kom toch maar, dat ik uw glanzend gelaat zie. Doe het vuur weg, het hoofd brandt. Laas! waar zijn uwe sneeuwen kussen? waar is uw ijskoude lichaam, Hans, mijn geliefde?

En troosteloos bleef ze voor 't venster staan. Eensklaps, zag men een koerier met belletjes aan den gordel, op grooten draf voorbijloopen.

- Daar komt de baljuw, de hoogbaljuw van Damme! riep de voetlooper.

En aldus liep hij tot aan het Schepenhuis, om er de burgemeesteren en schepenen samen te roepen.

Toen hoorde Nele, in de volslagen stilte, twee klaroenen schallen. Allen die van Damme kwamen aan hunne deur, denkende dat het Zijne Koninklijke Majesteit was, die zich door zulk een trompetgeschal liet aankondigen.

En Katelijne ging ook aan de deur met Nele. In de verte zagen zij schitterende ruiters in groepen bijeen en aan hunne spits reeds een personage, bedekt met een zwart pannen opperste kleed met marter afgelegd, gekleed met een pannen wambuis met fijn gouden belegsels en met roode kalfsleerzen, gevoerd met martervel. En zij herkenden den hoogbaljuw.

Achter hem reden jonge heeren die, niettegenstaande de ordonnantie van wijlen Zijne Keizerlijke Majesteit, aan hunne pannen kleederen, gouden, zilveren en zijden borduursels, belegsels, banden, boordsels droegen. En hunne opperste kleederen waren, gelijk die van den hoogbaljuw, met pels afgelegd. Zij reden vroolijk voort, met hunne fladderende lange struisvederen op hunne met goud afgelegde toques.

En zij zagen er allen goede vrienden en kameraden van den hoogbaljuw uit, en onder andere een heer met eene zure tronie, gekleed in groene panne, met goud afgeleid; en zijn opperste kleed was van zwarte panne, evenals zijne toque, die met lange pluimen versierd was. En hij had een krommen neus als de bek van een gier, een dunnen mond, ros haar, een bleek gezicht, en hij zat in eene fiere houding te peerd.

Terwijl die heeren voorbij de woning reden van Katelijne, sprong deze eensklaps naar den teugel van 't peerd van den bleeken ruiter, en riep zij uitzinnig van blijdschap:

- Hans, mijn geliefde, ik wist wel dat gij zoudt terugkomen.

Zoo zijt gij schoon, ganschelijk in de panne en in het goud, gelijk eene zon op de sneeuw! Brengt gij de zevenhonderd karolussen mede? Zal ik U nog hooren schreeuwen gelijk de nachtuil?

De hoogbaljuw dede den troep edellieden stilstaan en de bleeke ruiter sprak:

- Wat wil die schooister van mij?

Maar Katelijne hield altoos het peerd bij den teugel en sprak:

- Ga niet van hier, ik heb zoo bitter geweend om uwentwille. Zoete nachten, mijn welbeminde, sneeuwen kussen en ijskoude lichaam. Hier is het kind.

En zij wees naar Nele die hem grammoedig bezag, want dreigend had hij de zweep naar Katelijne opgeheven.

Maar Katelijne sprak schreiend:

- Ha? zoudt gij U niet meer herinneren? Neem uwe dienstmaagd in genade. Breng mij met U waar gij wilt. Doe het vuur weg, Hans, erbarming!

- Ga heen! sprak hij.

En hij stiet zijn peerd zoo geweldig vooruit, dat Katelijne den teugel losliet en ten gronde viel; en het peerd trapte op heur en sloeg heur eene bloedende wonde aan 't voorhoofd.

Toen zeide de baljuw tot den bleeken ruiter:

- Messire, kent gij die vrouwe?

- Ik ken ze niet, zeide hij, 't is zeker eene uitzinnige.

Maar Nele, die Katelijne weder opgericht had, sprak luide:

- Is die vrouw uitzinnig, ik ben het niet, en wil hier sterven van dit brokje sneeuw dat ik eet, - en zij nam sneeuw met heure hand, - als die man mijne moeder niet heeft gekend, als hij heur al heur geld niet ontleende, als hij den hond van Klaas niet doodde, om tegen den muur van den steenput onzer lochting, de zevenhonderd karolussen te stelen van den armen aflijvige.

Het bloed vloeide uit de wonden van Katelijne, dewelke knielend smeekte:

- Hans, mijn liefste, Hans, mijn welbeminde, geef mij den

vredeskus, bezie mij, het bloed vloeit uit mijn voorhoofd: de ziel heeft een gat gemaakt en nu wil zij buiten: flus ga ik sterven: laat mij toch niet alleen.

Vervolgens zeide zij met stillere stem:

- Eertijds hebt gij uwen vriend gedood uit jaloerschheid, langs den dijk.

En met den vinger wees zij naar den kant van Dudzele.

- Toen bemindet gij mij meerder dan nu.

En zij nam de knie van den edelman vast en omhelsde ze, en zij nam zijnen schoen vast en kuste dien.

- Wie is die man die gedood is? vroeg de hoogbaljuw.

- Ik weet het niet, genadige heer, antwoordde de bleeke ruiter. Wij hebben geene zaken met hetgeen die schooister vertelt. Laat ons voortgaan.

Het volk kwam te hoop rond hen; hoogpoorters en gemeen, werklieden en boeren trokken partij voor Katelijne en allen riepen:

- Gerechtigheid, heer baljuw, gerechtigheid!

En de baljuw sprak tot Nele:

- Wie is die man die gedood is? spreek volgens God en waarheid.

Nele sprak en zeide, naar den bleeken edelman wijzend:

- Deze hier kwam alle Zaterdagen in de keet om mijne moeder te zien en heur geld af te doen: een vriend van hem, Hilbert genoemd, heeft hij gedood in den akker van Servaas Vander Vichte, niet uit liefde, maar om alleen de zevenhonderd karolussen te hebben.

En Nele verhaalde de minnarijen van Katelijne, en wat deze 's nachts hoorde, toen zij verborgen was achter den dijk, die liep door den akker van Servaas Vander Vichte.

- Nele is stout, zeide Katelijne, zij is wel hard jegens Hans, jegens heuren vader.

- Ik zweer, zeide Nele, dat hij schreeuwde als de nachtuil, om van zijne tegenwoordigheid miede te geven.

- Gij liegt, zeide de edelman.

- Ho, neen! sprak Nele, en mijnheer de baljuw en al die groote heeren hier tegenwoordig zien het wel: gij zijt bleek, geenszins van koude, maar van schrik. Hoe komt het dat uw gezicht niet meer blinkt: hebt gij de tooverzalve verloren met dewelke gij U streekt, opdat gij helder zoudet zien als de baren der zee, 's zomers als 't dondert. Maar, vermaledijde tooveraar, verbrand zult gij worden voor den steiger van 't Schepenhuis. Gij zijt de oorzaak van Soetkins dood, gij bracht heuren zoon, eenen wees, tot ellende; gij, die ongetwijfeld een edelman zijt, kwaamt bij ons, werklieden, om mijne moeder eene enkele maal geld te brengen en er heur alle andere keeren veel te ontnemen.

- Hans, sprak Katelijne, zult gij mij nog bestrijken met de zalve, zult gij mij nog naar den Sabbat geleiden? Luister naar Nele niet; zij is stout: gij ziet het bloed, de ziel heeft een gat gemaakt en wil buiten: flus zal ik sterven en dan ga ik naar 't voorgeborchte der helle, alwaar er geen vuur is.

- Zwijg, uitzinnige tooverheks, zeide de edelman, ik weet niet wat gij zeggen wilt.

- En nochtans, zeide Nele, zijt gij het die kwaamt met eenen vriend, dien gij mij tot man wildet geven: gij weet dat ik er niet wilde van weten; wat heeft hij gedaan, uw vriend Hilbert, wat heeft hij gedaan met zijne oogen, nadat ik er in gekrabd had met mijne nagelen?

- Nele is stout, zeide Katelijne, geloof ze niet, Hans, mijn geliefde: zij is grammoedig op Hilbert, die heur met geweld wilde nemen; maar nu kan Hilbert dat nimmermeer doen, de wormen hebben hem opgegeten; en Hilbert was leelijk, Hansken, mijn liefste, gij alleen zijt schoon; Nele is stout.

Daarop sprak de baljuw:

- Vrouwen, gaat henen in vrede.

Maar Katelijne wilde niet weggaan van de plaats waar heur geliefde was. En men moest ze met geweld in heure woning brengen.

En al het te hoop gestroomde volk riep:

- Gerechtigheid, heer, gerechtigheid!

De serjanten van de gemeente waren bijgekomen op het gerucht, de baljuw gebood hun te blijven, en hij sprak tot de heeren en edellieden:

- Heeren en edellieden, niettegenstaande alle privilegiën die de doorluchtige orde van den adel in Vlaanderenland beschermen, moet ik, op de beschuldigingen en hoofdzakelijk op die van hekserij, uitgebracht tegen messire Joost Damman, hem apprehendeeren totdat hij geoordeeld en gevonnist worde volgens de wetten en ordonnantiën des Rijks. Geef mij uw zweerd af, messire Joost.

- Heer baljuw, zeide Joost Damman, met grooten hoogmoed en adellijke fierheid, als gij mij te lijve vat, overtreedt gij de wetten van Vlaanderen, want gij zelf zijt geen rechter. Nu, gij weet dat alleen valsche munters, struikroovers, brandstichters, verkrachters van vrouwen en meidekens, soldeniers die hunnen hoofdman ontliepen, tooveraars die de wateren vergiftigden, monniken en begijnen die hunne kloosters ontloopen zijn, mitsgaders gebannenen, zonder lastgeving van den rechter, mogen geapprehendeerd worden. Nu, heeren, verdedigt mij!

Eenigen wilden gehoorzamen, maar de baljuw zeide tot hen:

- Heeren, ik vertegenwoordig hier onzen koning, grave en heer, aan denwelke de beslissing van moeilijke gevallen is voorbehouden en ik gelast en beveel U, op peine als rebellen te worden beschouwd, uw zweerd terug in de scheede te steken.

De edellieden hadden gehoorzaamd, doch dewijl messire Joost Damman nog aarzelde, riep het gemeen:

- Gerechtigheid, heer, gerechtigheid, dat hij zijn zweerd afgeve.

Toen dede hij het tegen zijn dank, en, van zijn peerd gestegen zijnde, wierd hij door twee serjanten van de gemeente gebracht naar het Steen.

Doch hij wierd niet in de kelders gestoken, maar wel in eene getraliede kamer alwaar hij, mits betaling, goed bed, goed vuur en ook goed eten kreeg, van hetwelk de cipier minstens de helft nam.

IV

's Anderen daags gingen de baljuw, beide de griffiers-crimineel, twee schepenen en een chirurgijn-baardemaker langs den kant van Dudzele, om te zien of zij in den akker van Servaas Vander Vichte het lijk van een man zouden vinden, langsheen den dijk dewelke liep door dien akker.

Nele had tot Katelijne gezeid:

- Hans, uw lieveling, vraagt eene afgesneden hand van Hilbert: dezen avond zal hij schreeuwen als de nachtuil, in onze hut komen en U de zevenhonderd karolusgulden brengen.

Katelijne had geantwoord:

- De hand zal ik afsnijden. En, inderdaad, zij nam een mes en ging heen, vergezelschapt door Nele en gevolgd door de officiers van justitie.

Zij stapte gauw en fier vooruit met Nele, wier liefelijk gezichtje bloosde van de vinnige koude.

Bibberend en kuchend, volgden heur de officieren van justitie, die reeds bedaagd waren, en allen geleken zij aan zwarte schimmen op het witte veld, en Nele droeg eene spade.

Als zij kwamen aan den akker van Servaas Vander Vichte en op den dijk, ging Katelijne tot in het midden en zeide zij, naar de meersch wijzend die op heure rechterhand lag:

- Hansken, gij wist niet dat ik daar huiverend verborgen was bij 't wapengekletter. En Hilbert schreeuwde: Dit ijzer is koud. Hibert is leelijk. Hans is schoon. Gij zult zijne hand hebben, laat mij alleen.

Zij dwaalde toen links af, zette zich in de sneeuw op de knieën en schreeuwde drijmaal in de lucht, om den geest te aanroepen.

Maar hij was gedwongen Wieringen binnen te loopen, alwaar zijn vaartuig omringd werd door 't ijs.
(Blz. 527.) **35**

Nele langde heur toen de spade, op dewelke Katelijne drij kruisteekenen maakte, vervolgens teekende zij op de bevrozen sneeuw de beeltenis van eene doodkist, alsmede drij kruisen, één naar het Oosten, één naar het Westen en één naar het Noorden, en zij sprak: Drij, dat is Mars omtrent Saturnus en drij is ontdekking onder Venus, de heldere sterre. En vervolgens trok zij rondom de doodkist een grooten cirkel, zeggende:

- Ga heen, booze duivel die de lijken bewaart.

Vervolgens nederknielend en biddend:

- Duivel Hilbert, mijn vriend, zeide zij, Hans, mijn heer en meester, beveelt mij hier uwe hand te komen afsnijden: ik ben hem gehoorzaamheid verschuldigd: doe mij niet treffen door het aardsche vuur, omdat ik uwe edele grafstee kom storen: en vergeef het mij in name van God en zijne heiligen.

Toen kapte zij in het ijs, naarvolgens het figuur van de doodkist; zij maakte de natte graszode bloot, vervolgens het zand, en de heer baljuw, zijne officieren, Nele en Katelijne zagen het lijk van een jongen man dat wit was als kalk, ter wille van het zand. Hij was gekleed met een grijs lakensch wambuis, en een eender opperste kleed; zijn zweerd lag naast zijne zijde. Aan zijnen gordel had hij eene maliënbeurs en een breede dolk stak nog in zijn lichaam onder zijn hart; en er was bloed op het laken van het wambuis; en dat bloed was geloopen onder den rug. En de man was nog jong.

Katelijne sneed zijne hand af en stak ze in heure gordeltasch. En de baljuw liet heur begaan, beval heur vervolgens het lijk te ontdoen van alle kleederen en kenteekenen. Katelijne vroeg of Hans zulks had geheeten en de baljuw antwoordde dat hij slechts handelde op zijne bevelen; toen dede Katelijne alles wat hij wilde.

Als het lijk uitgekleed was, zag men dat het niet rot was, maar droog gelijk hout: en de baljuw en de officieren van de gemeente deden het bedekken met zand, en de serjanten droegen de kleederen en de wapenen mede.

En als zij voorbij het Steen kwamen, zeide de baljuw tot Katelijne dat Hans daar op heur wachtte; en blijde ging zij er binnen.

Nele wilde het heur beletten en Katelijne antwoordde altijd:

- Ik wil Hans zien, mijn heer en meester.

En Nele weende aan de poort, want zij wist dat Katelijne als tooverheks te lijve gevat was, ter wille van de bezweringen en teekenen die zij gemaakt had op de sneeuw.

En men zeide te Damme dat er voor heur geene ontferming zoude zijn.

En Katelijne, wierd gestoken in eenen onderaardschen kerker van het Steen.

V

's Anderen daags woei de wind uit Braband: de sneeuw smolt en de meerschen waren overstroomd.

En de burgstorm luidde om de rechters naar de vierschaar te roepen, onder het afdak, ter wille van de vochtigheid der zodenbanken.

En het volk stond rond de vierschaar.

Joost Damman wierd voorgebracht, zonder kluisters, in zijne prachtige kleeren. Katelijne wierd insgelijks voorgebracht, doch met de handen van voren gebonden en gekleed met een grijs lijnwaden kleed, hetwelk de dos van 't gevang is.

Joost Damman, ondervraagd, bekende dat hij zijn vriend Hilbert gedood had, in tweegevecht, met het zweerd. Als men hem zeide dat hij gedood was met een dolk, antwoordde Joost Damman:

- Ik heb hem afgemaakt omdat hij niet gauw genoeg stierf. Die moord beken ik bereids, mits ik ben onder de bescherming der wetten van Vlaanderen, volgens dewelke na verloop van tien jaar de moordenaar niet meer mag vervolgd worden.

De baljuw vroeg hem:

- Zijt gij geen tooveraar?

- Neen, antwoordde Damman.

- Bewijs het, zeide de baljuw.

- Ik zal het doen op tijd en stond, zeide Joost Damman, maar nu belieft het mij geenszins.

Toen wierd Katelijne ondervraagd; zij hoorde niet wat men vroeg, doch keek gedurig naar Hans en sprak:

- Gij zijt mijn groene heer, schoon als de zon zijt ge. Doe het vuur weg, mijn liefste.

Nele sprak toen voor Katelijne en zeide:

- Heer baljuw en heeren rechters, meer dan gij weet kan zij niet bekennen; zij is geene tooverheks, doch enkel uitzinnig.

Toen sprak de baljuw en zeide hij:

- Tooveraar is hij die, door voorbedachtelijk gebruikte duivelsche middelen tracht in iets te gelukken. Nu, deze twee, man ende vrouw, zijn tooveraars met inzicht en met daad, hij, om de sabbatszalve gegeven, en zijn gezicht helder als Lucifer gemaakt te hebben, ten einde geld en vleeschelijken omgang te bekomen; zij, om hem aan te hangen, hem nemende voor eenen duivel en met hem gehanteerd te hebben; de eene zijnde pleger van hekserij en zij zijnde zijne baarschuldige. Men mag dus geenerlei ontferming useeren, en ik moet het zeggen, want ik zie dat de schepenen en die van 't gemeen te goedertieren zijn jegens de vrouw. In der waarheid heeft zij gemoord noch gestolen, of is zij geene personen of hunlieder beestiaal hinderlijk geweest, of heeft zij geenerlei zieken met buitengemeene middelen genezen, maar enkellijk met gekende geneeskruiden; maar zij heeft heure dochter willen overleveren aan den duivel, en als deze in heuren jeugdigen ouderdom niet wederstaan had, met zooveel dapperheid, had zij toegegeven aan Hilbert en ware zij, als de tweede beschuldigde, insgelijks tooverheks geworden. Dienvolgens vraag ik aan de heeren van de vierschaar of zij niet van oordeel zijn hen beiden ter torture te stellen?

De schepenen antwoordden niet, daardoor te kennen gevende dat zij van dat oordeel niet waren, wat Katelijne betrof.

Zijne rede vervolgende, zeide toen de baljuw:

- Even als gij ben ik voor haar vervuld met ontferming en medelijden, maar konde die uitzinnige tooverheks, dewelke zoo goed den duivel gehoorzaamt, als haar ontuchtige medebeschuldigde het heur had bevolen, het hoofd heurer dochter niet afsnijden met een kapmes, zooals Katelijne Dura, in Frankrijk, dede met heure twee dochters, op aanzoek van den duivel? Konde zij, als heur zwarte bruidegom het heur hadde bevolen, het beestiaal niet doen sterven; de boter niet doen keeren in de karnton, er suiker in smijtende; in lijve niet tegenwoordig zijn bij alle duivelsvereeringen, heksendansen, verfoeiselen en koppelingen van tooveraars? Konde zij geen menschenvleesch eten, geene kinderen dooden om er pasteien van te maken en die te verkoopen, gelijk een pasteibakker van Parijs dede; de braaien der gehangenen niet afsnijden en meedragen om ze rauw op te eten, dus plegende een schromelijken diefstal en heiligschennis? En ik vraag aan de vierschaar dat, ten einde te weten of Katelijne en Joost Damman geenerlei andere misdrijven hebben gepleegd dan degene die reeds gekend en onderzocht zijn, zij beiden op de pijnbank gebracht worden. Mits Joost Damman weigert iets meerder te bekennen dan de moord en Katelijne niet alles gezegd heeft, gebieden ons de wetten des keizerrijks te handelen naarvolgens mijn voorstel.

En de sententie der schepenen luidde dat de torture twee dagen later, des Vrijdags, zoude plaats hebben.

En Nele schreeuwde:

- Genade, mijne heeren!

En het volk schreeuwde met heur, doch te vergeefs.

En Katelijne bezag Joost Damman en sprak:

- Ik heb de hand Hilberts, kom ze halen dezen nacht, liefste.

En zij wierden terug naar het Steen gebracht.

Op bevel van de vierschaar, wierd den cipier geheeten hun elk twee bewakers te geven, die hen moesten slaan, telkens dat

zij zouden willen slapen; maar de twee bewakers van Katelijne lieten heur den nacht slapende doorbrengen, en die van Joost Damman sloegen hem wreedelijk telkens dat hij de oogen dicht dede of enkellijk het hoofd nederboog.

Heel den Woensdag hadden zij honger, alsook den nacht en heel den Donderdag, tot 's avonds, op denwelke men hun vleesch te eten gaf, dat bereid was met zout en met salpeter, en water te drinken, insgelijks met zout en salpeter in. Dat was het begin der torture. En 's morgens brachten de serjanten beide de gevangenen, schreeuwend van dorst, naar de folterkamer.

Daar wierden zij rechtover elkander gezet en ieder gebonden op eene bank, bekleed met knoopkoorden, dewelke hen schromelijk pijnigden.

En ieder moesten zij een glas water drinken, met zout en salpeter in.

Joost Damman kreeg vaak op zijne bank, maar de serjanten sloegen hem wakker.

En Katelijne zeide:

- Om Godswille, slaat hem niet, mijne heeren, gij breekt zijn arm lichaam. Hij bedreef maar eene enkele misdaad, uit liefde, als hij Hilbert vermoordde. Ik heb dorst en gij ook, Hans, mijn beminde. Laat hem eerst drinken. Water! water! mijn lichaam brandt als een vuur. Spaar hem, ik zal sterven voor hem! Drinken!

Hans zeide tot haar:

- Leelijke tooverheks, sterf als eene teef die gij zijt. Heeren rechters, smijt heure kroenge in 't vuur. Ik heb dorst!

De griffiers schreven alle zijne woorden op.

Toen zeide de baljuw:

- Hebt gij niets te belijden?

- Ik heb niets meer te zeggen, antwoordde Joost Damman; gij weet alles.

- Mits hij volhardt in zijn loochenen, zeide de baljuw, zal hij tot verdere en volledige belijdenis op die bank en koorden

blijven zitten en zal hij dorst hebben, en zal men hem beletten te slapen.

- Ik zal blijven, zeide Joost Damman, en mij verzetten met die tooverheks te zien lijden op heure bank. Hoe vindt gij 't huwelijksbed, nichtje?

En zuchtend antwoordde Katelijne:

- Koud van armen en warm van hert, Hans, mijn welbeminde. Ik heb dorst, mijn hoofd brandt.

- En gij, vrouwe, sprak de baljuw, hebt gij niets meer te zeggen?

- Ik hoor, zeide zij, de kar van de Dood en het dof gerammel van beenderen. Ik heb dorst! En Zij leidt mij naar een grooten troon waar er water is, frisch en klaar water; maar dat water is vuur. Hans, mijn vriend, verlos mij van deze koorden. Ja, ik ben in het vagevier en ginder omhoog zie ik onzen Heer Jezus in zijn hemelrijk zitten, met zijne allergenadigste moeder, de Maagd Maria. Ho! Onze-Lieve-Vrouwe, een druppelken water! Eet die schoone vruchten alleene niet op.

- Die vrouw is door wreede uitzinnigheid getroffen, zeide een van de schepenen. Men moet ze van de pijnbank bevrijden.

- Zij is niet uitzinniger dan ik, zeide Joost Damman, 't is komedie en opgemaakt spel.

En met dreigende stemme, sprak hij tot Katelijne:

- Ik zal U zien branden in 't vuur, die zoo goed de uitzinnige speelt.

En grijnzend, lachte hij om zijne boosaardige leugen.

- Ik heb dorst, zeide Katelijne, hebt medelijden, ik heb dorst. Hans, mijn welbeminde, geef mij te drinken. Hoe helder is uw gezicht! Laat mij tot hem gaan, heeren rechters.

En, den mond wijd opendoende, vervolgde zij smachtend van dorst:

- Ja, ja, nu steken zij het vuur in mijne borst en de duivelen binden mij op dit gruwelijk bed. Hans, neem uw zweerd en dood ze, gij die zoo machtig zijt. Water, drinken! drinken!

- Verrek, tooverheks, zeide Joost Damman: gij moest heur eene prop in den mond steken om heur - vrouw uit 't gemeen - te beletten op te komen tegen mij, - die van adeldom ben.

Een schepen, vijand des adeldoms, antwoordde op deze rede:

- Heer baljuw, het is strijdig met de rechten en kostum en van den lande, proppen te steken in den mond van die men ondervraagt, want zij zijn hier om waarheid te spreken en opdat wij hen oordeelen volgens hunne rede. Proppen zijn maar toegelaten alswanneer de beschuldigde, veroordeeld zijnde, van op het schavot tot het volk spreken wil, om het te vermurwen en gisting onder het gemeen te verwekken.

- Ik heb dorst, zeide Katelijne, geef mij te drinken, Hans, mijn liefste.

- Ha! sprak Joost, gij lijdt, vervloekte tooverheks, eenige schuld van al mijne tormenten; maar in deze folterkamer zult gij nog andere smerten verduren: de keersen, de wipgalg, de stokskens tusschen de vingeren en tusschen de teenen. Men zal U, ganschelijk naakt, schrijlings doen zitten op den rug eener doodkist, dewelke scherp zal zijn als het lemmer van een mes en dan zult gij belijden dat gij geene uitzinnige zijt, maar eene leelijke tooverheks, dewelke van Satan loon ontvangen hebt om den edellieden hinderlijk te zijn. Drinken!

- Hans, mijn beminde, sprak Katelijne van her, wees niet grammoedig jegens uwe dienstmeid! ik lijd duizenden pijnen voor U, mijn heer en mijn meester. Spaart hem, heeren rechters: geeft hem een vollen beker te drinken en laat maar eenige droppelen over voor mij. Hans, is 't reeds het uur van den nachtuil?

Toen vroeg de baljuw aan Joost Damman:

- Als gij Hilbert gedood hebt, welke was de reden van het tweegevecht?

Joost antwoordde:

- Wij vochten om een meideken van Heist, dat wij beiden beminden.

- Een meideken van Heist, riep Katelijne, die met geweld van de bank wilde opstaan, gij bedriegt mij dus voor eene andere, helsche verrader? Wist gij dat ik stond te luisteren, achter den dijk, toen gij zegdet dat gij al het geld wildet hebben, hetwelk het geld was van Klaas? 't Was zeker om het met heur te verteren? Laas! en ik, die mijn bloed hadde gegeven, indien hij er goud had kunnen van maken! En alles voor eene andere! Wees vermaledijd!

Doch plotselings begon zij te weenen en poogde zij zich om te keeren op de folterbank:

- Neen, Hans, zeg dat gij nog uwe arme dienstmaagd zult liefhebben, en de aarde zal ik met mijne vingeren openkrabben: een schat zal ik U vinden; ja, een schat is verborgen; en ik zal zoeken met het hazelaarstakje, hetwelk nederbuigt naar den kant der metalen; en ik zal hem vinden en U eerlijk brengen; kus mij, liefste, en gij zult rijk wezen; en alle dagen zullen wij kuite drinken; ja, ja, zij die daar zitten, drinken ook bier, schuimend bier dat verkwikt! O! mijne heeren, een dropje slechts, ik brand in het vuur; Hans, ik weet wel waar hazelaars groeien, maar gij moet wachten tot in de Lente.

- Zwijg, ellendige tooverheks, zeide Joost Damman, ik ken U niet. Hilbert hebt gij genomen voor mij: hij is 't die in uwe slaapkamer kwam. En, met uw boozen geest, hiet gij hem Hans. Weet dat ik niet Hans heet, maar Joost: wij waren van dezelfde grootte, Hilbert en ik; 't was Hilbert, waarschijnlijk, die de zevenhonderd karolussen stal. Drinken! mijn vader zal honderd gulden betalen voor een kroezeken water; maar die vrouw ken ik niet.

- Heer baljuw en heeren rechters, riep Katelijne uit, hij loochent dat hij mij kent; maar ik, ik ken hem wel, en weet dat hij op den rug een bruin, harig litteeken heeft, groot als eene erwt. Ha! gij bemindet een meideken van Heist! Hoeft een goede minnaar voor zijne geliefde te blozen? Hans, ben ik niet meer schoon?

- Schoon! grijnslachte hij, gij hebt een gezicht, glad als eene mispel en een lichaam, slank als eene vim takkebossen: bezie mij die schooister, die een edelman tot minnaar verlangt! Drinken!

- Zoo spraakt ge niet, Hans, mijn beminde heer en meesster, toen ik zestien jaar jonger was.

Vervolgens op heur hoofd en heure borst kloppend, zeide zij:

- 't Is het vuur dat daar is en mijn hart en mijn gezicht verschroeit: verwijt het mij niet; weet gij nog dat wij veel van zout eten hielden, om beter te kunnen drinken, naar gij zeidet? Nu is het zout in ons lijf, mijn beminde, en mijnheer de baljuw drinkt Romagne-wijn. Wij vragen geen wijn: geeft ons water. In de beemde kabbelt het heldere beekje met zijn frisch, lekker water. Neen, dat water kookt, het verbrandt mij! 't Is water uit de helle!

En Katelijne weende, en zij sprak:

- Nooit dede ik iemand leed, en iedereen smijt mij in 't vuur. Drinken; de straathonden krijgen water; ik ben eene kerstene vrouwe, geeft mij te drinken. Nooit dede ik iemand leed! Geeft mij te drinken.

Toen sprak een schepen en zeide hij:

- Die tooverheks is alleenlijk uitzinnig wat betreft het vuur dat brandt in heur hoofd, naar zij zegt, maar voor alle andere dingen is zij het niet, mits zij met helderen geest ons het lijk van den verslagene hielp ontdekken. Als Joost Damman inderdaad een harig litteeken heeft op zijnen rug, is dit gemerk voldoende om zijne eenzelvigheid vast te doen stellen met den duivel Hans, van denwelke Katelijne uitzinnig was; beul, toon ons het gemerk op zijn rug.

De hangman maakte den hals en den schouder bloot en toonde het bruine, harige litteeken.

- Ha! sprak Katelijne, hoe wit is uwe huid! zou men niet zeggen dat het schouderen van een maagdelijn wezen? Wat zijt gij schoon, Hans, mijn beminde! Drinken!

Toen stak de hangman eene lange naald in 't gemerk, doch er kwam geen bloed uit.

En de schepenen zeiden de een tot den andere:

- Dat is een duivel, en hij zal Joost Damman vermoord en zijn aanschijn genomen hebben, om des te zekerder de arme lieden te bedriegen.

En de baljuw en de schepenen wierden benauwd.

- Hij is een duivel en er is een tooverteeken.

En Joost Damman sprak:

- Gij weet wel dat dit geen tooverteeken is, maar dat er vleezige uitwassen bestaan, in dewelke men mag steken, zonder dat zij bloeden. Heeft Hilbert die tooverhekse geld afgedaan, - want tooverheks is zij die belijdt met den duivel te hebben geslapen, - zoo dede hij het met den goeden en eigenen wil van die boerin en wierd hij, edelman, om zijne kussen betaald, gelijk dat telkendage gebeurt met de meidekens van pleizier. Zijn er geene mannen die, als de meidekens, de vrouwen hunne kracht en hunne schoonheid met geld doen betalen?

De schepenen zeiden tot elkaar:

- Ziet gij zijne duivelsche stoutmoedige listen? Zijne harige wrat heeft niet gebloed: moordenaar, duivel en tooveraar, wil hij enkellijk de schuld van het tweegevecht op zich nemen, om alle zijne andere misdaden te schuiven op zijn vriend den duivel, dien hij gedood heeft naar lichaam, maar geenszins naar ziel... En ziet eens hoe bleek zijn gezicht is. - Aldus schijnen alle de duivelen, rood in de helle, bleek op de wereld, want zij hebben geen levensvuur dat aan het gezicht zijnen blos geeft, en assche zijn zij van binnen. - Om hem rood te krijgen en hem te doen branden, moet men hem terug op het vuur zetten.

Toen sprak Katelijne:

- Ja, duivel is hij, doch een goede, zoete duivel. En de heilige Jacobus, zijn patroon, heeft hem toelating gegeven de helle te verlaten. Alle dagen bidt hij den heer Jezus voor hem. Hij moet maar zevenduizend jaar vagevier doen: Onze-Lieve-

Vrouwe wil het, maar Satan verzet en zich tegen. Doch Maria drijft door wat zij wil. Zult gij U verzetten tegen heuren wil? Als gij hem goed beziet, zult gij merken dat hij niets meer heeft van zijnen duivelschen staat, uitgenomen zijn ijskoud lichaam, en ook zijn gezicht dat glanst gelijk, in Augustus, de branding der zee, als donder op handen is.

En Joost Damman sprak:

- Zwijg, tooverheks, gij doet mij verbranden.

Vervolgens zeide hij tot den baljuw en tot de schepenen:

- Aanziet mij, ik ben geen duivel, ik heb vleesch en been, bloed en water. Ik drink en eet, verteer en werp uit gelijk gijlie; mijn vel is gelijk aan het uwe en mijn voet insgelijks; beul, trek mijne schoenen uit, want met mijne gebonden voeten, kan ik mij niet verroeren.

De hangman dede het, niet zonder schrik.

- Ziet, zeide Joost, terwijl hij zijne blanke voeten liet zien: zijn dat gespleten klauwen, duivelspooten? Wat mijne bleekheid betreft, is niemand uwer zoo bleek als ik ben? Ik zie er meer dan drij onder Ulieden. Maar die zondigde was niet ik, doch die leelijke tooverheks en heure dochter, de boosaardige aanbrengster. Waar haalde zij het geld dat zij leende aan Hilbert, van waar kwamen de florijnen die zij hem gaf? Waren die niet het loon van den duivel, om de adellijke en onschuldige lieden aan te klagen en te doen sterven? Het is aan beide die vrouwen dat gij moet vragen, wie den hond in de lochting verworgde, wie den schat uit den put groef en er mee heenging, wellicht om de gestolen karolussen ergens el te verbergen. Soetkin, de weduwe, kon geen vertrouwen stellen in mij, mits zij mij niet kende, doch wel in haarlieden, bij dewelke zij heel den dag was. Zij beiden zijn het, die het goed van den keizer hebben gestolen.

- Vrouwe, hebt gij niets te zeggen tot uwe verdediging?

Katelijne keek naar Joost Damman en zeide met liefde:

- 't Is 't uur van den nachtuil. Hans, mijn welbeminde, ik heb de hand van Hilbert. Zij zeggen dat gij mij de zevenhonderd karolussen teruggeven zult.

... Doet het vuur weg, doet het vuur weg! kermde zij vervolgens. Drinken! drinken! mijn hoofd brandt. God en de engelen eten appelen in 't hemelrijk.

En zij viel in bezwijming.

- Neem ze weg van de pijnbank, beval de baljuw.

De hangman en zijne knechten gehoorzaamden. Men zag ze wankelend en met gezwollen voeten, want de beul had de koorden te hard gespannen.

- Geef heur te drinken, beval de baljuw.

Men gaf heur versch water, hetwelk zij gretig dronk, met den beker tusschen heure tanden als een hond met een been, zonder hem te willen loslaten. Vervolgens gaf men heur nog water en zij wilde er van dragen aan Joost Damman, maar de beul rukte heur den beker uit de handen. En zij viel slapend ten gronde als een blok lood.

Toen riep Joost Damman met woede:

- Ik ook heb dorst en vaak. Waarom laat gij ze drinken en slapen?

- Zij is eene vrouwe, en daarbij zwak en uitzinnig, antwoordde de baljuw.

- Heure uitzinnigheid is geveinsd, zeide Joost Damman, zij is tooverheks. Ik wil drinken, ik wil slapen!

En hij sloot de oogen, maar de beulsknechten sloegen hem in het gezicht.

- Geef mij een mes, riep hij, dat ik al die gemeene boeren en burgers in stukken snijde: ik ben edelman en nooit sloeg men mij in het gezicht. Water! laat mij slapen, ik ben onschuldig. Ik ben het niet die de zevenhonderd karolussen stal, 't is Hilbert. Drinken! Nooit bedreef ik tooverij of bezwering. Ik ben onschuldig, laat mij gaan. Drinken!

Toen vroeg de baljuw:

- Hoe bracht gij den tijd door, sedert dat gij Katelijne verliet?

- Katelijne ken ik niet en heb ze dus niet verlaten, zeide hij.

Gij ondervraagt mij over stukken, die vreemd aan de zaak zijn. Ik moet U niet antwoorden. Drinken! laat mij slapen! Ik zeg U dat Hilbert alles gedaan heeft.

- Maakt hem los, sprak de baljuw. Brengt hem terug naar het Steen. Maar hij zal drinken noch slapen, totdat hij zijne tooverij en bezwering bekend heeft.

En voor Damman was dit eene schromelijke foltering. In den kerker schreeuwde hij zoo luide: 'Drinken! Drinken!' dat het volk het hoorde, doch zonder mededoogen. En als hij viel van den vaak en zijne bewakers hem in het gezicht sloegen, was hij woedend als een tijger en riep hij:

- Ik ben edelman en zal U allen dooden, boeren! Ik zal gaan bij den koning, onzen hoofdman. Drinken!

Doch hij beleed niets en men liet hem in het Steen.

VI

Toen was men in Meimaand; de boom der justitie was groen, insgelijks groen waren de banken van graszoden, op dewelke de rechters waren gezeten. Nele wierd geroepen ter oorkondschap. Dien dag moest het vonnis uitgebracht worden.

En het volk, mannen, vrouwlieden, poorters en arbeiders stonden rond de vierschaar; en de zonne scheen helder.

Katelijne en Joost Damman wierden voor de vierschaar gebracht; en Damman zag er nog bleeker uit, ter wille van de torture van den dorst en de nachten die hij slapeloos doorgebracht had.

Katelijne die zich op heure waggelende beenen niet rechthouden konde, wees naar de zonne en sprak:

- Doet het vuur weg, het hoofd brandt!

En met teedere liefde zag zij naar Joost Damman.

En deze bekeek heur met haat en verachting.

En de heeren en edelen, zijne vrienden, die naar Damme waren geroepen, waren allen als getuigen voor de vierschaar tegenwoordig.

Toen sprak de baljuw, en hij zeide:

- Nele, de dochter die heure moeder Katelijne met zooveel genegenheid verdedigt, heeft in den genaaiden zak van den besten rok derzelfde Katelijne een briefje gevonden, geteekend ‘Hansken’. In de beugeltassche, gevonden op het lijk van Hilbert Rijnvisch, stak een andere brief, aan hem gezonden door Joost Damman, beschuldigde alhier tegenwoordig. Beide die brieven heb ik bewaard, opdat gij op het gepast oogenblik, dat thans aangebroken is, zoudet kunnen oordeelen over de hardnekkigheid van dien man en hem vrijspreken of veroordeelen, naarvolgens wet en gerechtigheid. Hier is het perkament, in de beugeltasch gevonden; ik dede het niet open en weet niet of het leesbaar is ofte niet.

Toen waren de rechters in groote verlegenheid.

De baljuw beproefde het bolleken perkament los te maken, doch te vergeefs; en Joost Damman lachte.

Toen sprak een schepen:

- Laat ons het bolleken in 't water leggen en vervolgens voor 't vuur stellen. Als het door een heimelijk middel toegeplakt is, zullen water en vuur het wel losmaken.

Het water wierd gebracht, de hangman stak een groot houtvuur aan in het veld; de blauwe rook steeg recht omhoog in den helderen hemel, tusschen de groene takken van den boom der justitie.

- Steek den brief in de kom niet, sprak een schepen, want als hij geschreven is met opgelost ammoniakzout, zullen de letteren uitgaan.

- Neen, zeide een chirurgijn die daar was, de letteren zullen niet uitgaan, het water zal enkellijk het bestrijksel, hetwelk dit tooverbolleken toehoudt, weeker maken.

Het perkament wierd geweekt in het water en als het zachter was, wierd het geopend.

- Nu, zeide de chirurgijn, houdt het nu voor het vuur.

- Ja, ja, zeide Nele, houdt het papier voor het vuur; messire

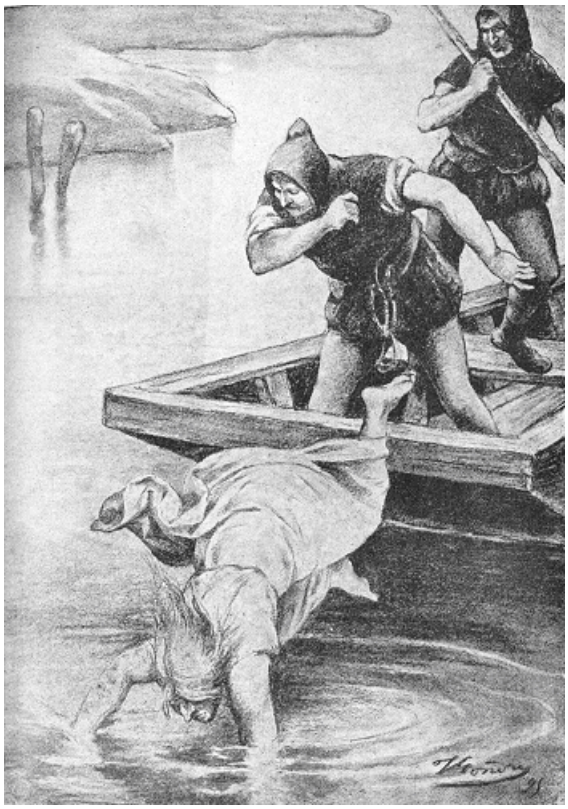

De beul smeet Katelijne in de vaart. (Blz. 570) **36**

chirurgijn is op weg naar de waarheid, want de moordenaar verbleekt, en siddert op zijne beenen.

Daarop sprak Joost Damman:

- Ik verbleek noch ik sidder, kleine heks uit 't gemeen, die de dood van eenen edelman wilt; maar gij zult er niet in gelukken, dat papier moet verrot zijn na zestien jaar verblijf in den grond.

- Het perkament is geenszins bedorven, zeide de schepen, de beugeltasch was met zijde gevoerd; zijde vergaat niet in den grond, en de wormen hebben aan het perkament niet geknaagd.

Het perkament wierd voor 't vuur gebracht.

- Heer baljuw, heer baljuw, zeide Nele, hier voor het vuur komen reeds letteren te voorschijn: beveel dat men het schrift leze.

De chirurgijn nam het perkament om het te lezen, als messire Joost Damman de hand uitstak om het te grijpen: doch rap als de wind vloog Nele naar zijnen arm, en zij sprak:

- Gij zult het niet aanraken, want daar staat uwe dood of die van Katelijne geschreven. Bloedt thans uw harte, moordenaar, weet dat het onze reeds bloedt sedert vijftien jaren; 't is vijftien jaren dat Katelijne lijdt, dat heur geest in heur hoofd verbrand wierd voor U; 't is vijftien jaren dat Soetkin stierf ten gevolge der smerten; 't is vijftien jaren dat wij leven in armoede en ellende, doch met het hoofd fier opgeheven. Leest het papier, leest het papier! De rechters zijn God op de wereld, want zij zijn Gerechtigheid. Leest het papier!

- Leest het papier! riepen de mannen en vrouwlieden weenend. Nele is moedig en braaf! Katelijne is geene tooverheks.

En de griffier las:

‘Aan Hilbert, zoon van Willem Rijnvisch, schildknaap, Joost Damman, schildknaap, Heil!

Waarde vriend, verlies uw geld niet meer met kaarten, dobbelsteenen en andere diergelijke hazardspelen. Ik zal U zeggen hoe men zeker is van er altijd te winnen: Laat ons duivelen worden, schoone duivelen, bemind door vrouwen en meidekens. De schoone en rijke zullen wij nemen en de leelijke

en arme daar laten; zij hebben heur genoegen maar te betalen. Op die wijze verdiende ik in Duitschland, in zes maanden, vijfduizend rijksdaalders. De vrouwen zouden heure rokken en hemden uitdoen voor den man dien zij liefhebben; vlied de gierige feeksen, die treuzelen om heur pleizier te betalen. Wat U betreft, en om schoon en een echte nachtduivel te schijnen, kondig uwe komst aan met 't gekras van den roofvogel, als zij U in het duister willen ontvangen. En om U een gezicht te maken van een echten, verschrikkelijken duivel, wrijf uw gezicht in met phosphorus, die bij plaatsen schittert als hij nat is. Hij stinkt, maar de vrouwen nemen dat voor den reuk van de helle. Dood al wie U hindert, 't zij man, 't zij vrouw of 't zij beest.

Binnen kort gaan wij samen bij Katelijne, eene schoone, goedhartige loddege; heure dochter, Nele, een kind van mij, als Katelijne mij trouw was, is een lief en aanminnelijk meideken; zonder moeite zult gij ze nemen: ik schenk ze U, want ik geef niet om die bastaarden, die men niet met zekerheid voor zijn kroost kan erkennen. Heure moeder gaf mij reeds meer dan drij en twintig karolussen, gansch heure have. Maar zij verbergt eenen schat die, als ik het goed voorheb, het erfdeel van Klaas is, den ketter die te Damme levend verbrand wierd: zevenhonderd karolussen, waar verbeurte op rust; doch de goede koning Philippus, die zoovele zijner onderdanen dede verbranden om te erven van hen, konde dien lieven schat in zijne klauwen niet krijgen. Hij zal zwaarder wegen in mijne tassche dan in de zijne, Katelijne zal mij zeggen waar hij is; wij zullen hem deelen. Maar gij moet mij 't grootste deel laten, omdat ik de aanbrenger ben. Wat de vrouwen betreft, dewelke onze zachtmoedige dienstmaagden en verliefde slavinnen wezen zullen, die zullen wij naar Duitschland brengen. Daar zullen wij heur nachtduivelinnetjes leeren worden, om zich door alle rijke poorters en edele lieden te laten beslapen; wij en haarlieden zullen daar leven van liefde, betaald met schoone rijksdaalders, panne, zijde, goud, perelen en juweelen; zoo worden wij, buiten

weten van onze duivelinnetjes, bemind door de schoonste onder de schoonen, en doen wij heur steeds voor onze liefde betalen. Alle de vrouwen zijn zot en dwaselijk verknocht aan den man die het liefdevuur kan doen ontvlammen hetwelk God onder heuren gordel stak. Katelijne en Nele zullen het nog meer wezen dan iemand el, en zullen ons in alles gehoorzamen: behoud uwen voornaam, maar geef nooit dien van uw vader Rijnvisch. Neemt de rechter de vrouwen gevangen, dadelijk vertrekken wij zonder dat zij ons kennen of kunnen verklikken. Help mij, mijn getrouwe. De fortuin lacht de jongelieden tegen, zeide Zijne Heilige Majesteit Keizer Karel zaliger, dewelke een meester was in zaken van liefde en van oorlog.'

En de griffier hield op met lezen en sprak:

- Zoo luidt de brief en hij is geteekend: 'Joost Damman, schildknaap.'

En het volk riep:

- Ter dood, de moordenaar! Ter dood, de tooveraar! In 't vuur, de schavuit die de vrouwlieden uitzinnig maakt! Aan de galg, de rabauw!

Toen sprak de baljuw:

- Zwijg, volk, opdat wij dien man in volle vrijheid kunnen oordeelen.

En tot de schepenen:

- Ik wil, sprak hij, U den tweeden brief lezen, dien Nele vond in den genaaiden zak van Katelijnes besten rok; hij luidt als volgt:

Geliefde tooverheks, ziehier het recept eener zalve, dat de vrouw van Lucifer zelve mij zond: met die zalve zult gij U kunnen begeven in de zonne, de maan en de sterren; kunnen spreken met de sylphen die aan God de gebeden der menschen overbrengen en alle steden, dorpen, rivieren, beemden van

't gansche heelal kunnen bezoeken: Stamp ondereen, bij gelijke deelen, stramonium, solanum somniferum, bilzenkruid, opium, versche henneptoppen, belladonna en datura.

Als gij wilt, zullen wij dezen avond samen naar den sabbat der geesten gaan: maar gij moet mij meerder beminnen en zoo gierig niet zijn, gelijk dien avond, toen gij mij tien gulden weigerdet, zeggende dat gij ze niet hadt. Ik weet dat gij eenen schat verbergt en het mij niet wilt bekennen. Bemint gij mij niet meer, hartekijn mijn?

'Uw koude duivel, HANSKEN.'

- Ter dood, de tooveraar! riep het volk.

De baljuw sprak:

- Wij moeten de twee schriften vergelijken.

Dit wierd gedaan, en zij wierden eender bevonden.

Toen sprak de baljuw tot de aanwezige heeren en edellieden:

- Herkent gij deze hier voor messire Joost Damman, zoon van den schepene van de Keure van Gent?

- Ja, zeiden zij.

- Kendet gij, sprak hij, messire Hilbert, zoon van Willem Rijnvisch, schildknaap?

Een der edellieden, die van der Zickele hiet, nam het woord en sprak:

- Ik ben van Gent, mijn steen staat op de Hoogpoort; ik ken Willem Rijnvisch, schepene van de Keure van Gent. Hij verloor, over een vijftiental jaren, een zoon van drij en twintig jaar, een losbol, een speler, een luierik; maar men vergaf hem zijne gebreken, ter wille van zijn jeugdigen leeftijd. Sedert dien tijd kreeg nooit iemand miede van hem. Ik vraag om het zweerd, den dolk en de beugeltassche van den verslagene te zien.

Als hij die voor zich had, sprak hij:

- Op den knop van het hecht van het zweerd en den dolk staan de wapenen van het geslacht Rijnvisch, dewelke zijn drij

zilveren visschen op een blauw veld. Die zelfde wapenen zie ik op een gouden schild tusschen de maliën der beugeltassche. Welk is deze andere dolk?

De baljuw sprak:

- Die dolk stak in het lichaam van Hilbert Rijnvisch, zoon van Willem.

- Daarop herken ik de wapens der Damman's: de toren van keel op een zilveren veld. Zoo waarlijk helpe mij God almachtig.

De andere edellieden zeiden insgelijks:

- Die wapenen herkennen wij voor die van Rijnvisch en van Damman. Zoo helpen ons God en alle zijne heiligen.

Toen zeide de baljuw:

- Gehoord en gelezen de voor de Vierschare gebrachte getuigenissen en oorkonden, is om den rechte ten genoege gebleken dat Joost Damman, ‘gecommitteerd hebbende de crimen van tooverije, doodslag, zotmaking van vrouwlieden, diefte van 's konings goedingen, wezende de abominabelste zonden die men ter wereld kan doen, schuldig is van *crimen divinae lesoe majestatis*, geenszins lijdelijk zonder exemplaire pugnitie’.

- Dat zegt gij, messire baljuw, hernam Joost, doch, bij gebreke aan genoegzame bewijzen, kunt gij mij niet veroordeelen; tooveraar ben ik niet of was ik nooit; enkellijk speelde ik het spel van den duivel. Wat mijn helder gezicht betreft, nu weet gij het middel dat ik daartoe gebruikte. De zalve, hoewel zij bilzenkruid, eene vergiftige plant, bevat, is enkel slaapverwekkend. Als die vrouw, die eene ware tooverheks is, er van nam, verviel zij in slaapdronkenheid en droomde zij dat zij naar den sabbat ging en er danste met het gezicht buitenwaarts van de ronde, alsook dat zij eenen duivel aanbad, in de gedaante van eenen bok, op een altaar gezeten. Als de rondedans gedaan was, droomde zij dat zij hem ging kussen onder zijnen steert, gelijk de tooveraars doen, in teeken van hem onderdanig te zijn, om zich vervolgens met mij, heuren vriend, over te leveren

aan zonderbare koppelingen, dewelke heuren buitensporigen geest bevielen. Als ik, naar zij zegt, koude armen en een frisch lichaam had, is dit teeken van jeugd en geenszins van tooverij. Frischheid is niet bestand tegen het werk des vleesches. Maar Katelijne nam heure wenschen voor werkelijkheid en aanzag mij dus voor eenen duivel, hoewel ik een man van vleesch en been ben, gelijk gijlie. Zij alleen is schuldig om, mij voor eenen duivel nemende, mij in heur bed aanveerd te hebben; aldus zondigde zij met wil en met daad tegen God en tegen den Heiligen Geest. Zij dus is het, maar ik niet, die de misdaad van tooverije committeerde, die strafbaar is met den viere, als eene razende en boosaardige tooverheks, die voor uitzinnig wil doorgaan, ten einde heure boosaardigheid te verbergen.

Doch Nele riep:

- Hoort gij hem, den moordenaar? Hij dede, als de veile deernen, dewelke een schijfje op den arm hebben, handel in liefde. Hoort gij hem? om zich te redden, wil hij degene doen verbranden dewelke alles hem gaf.

- Nele is stout, zeide Katelijne, Hans, mijn liefste, luister naar heur niet.

- Neen, vervolgde Nele, gij zijt geen mensch: gij zijt een lafhartige, wreedaardige duivel.

En, Katelijne in de armen nemend:

- Heeren rechters, riep zij, luistert niet naar dien bleeken booswicht; hij heeft maar één wensch: mijne moeder levend te zien verbranden, hoewel zij geene andere misdaad bedreef dan door God met uitzinnigheid getroffen te worden en de schimmen heurer droomen voor echt te gelooven. Veel reeds heeft zij geleden naar lichaam en geest. Doet ze niet sterven, mijne heeren de rechters. Laat de uitzinnige heur treurig leven eindigen in vrede.

En Katelijne sprak:

- Nele is stout, ge moet ze niet gelooven, Hansken, mijn vriend.

En in het volk weenden de vrouwlieden en spraken de mannen:

- Genade voor Katelijne.

Op belijdenissen, die Joost Damman na nieuwe folteringen dede, brachten de baljuw en de schepenen hunne sententie te zijnen opzichte uit: hij wierd veroordeeld om te worden ontadeld en levend verbrand met stil vuur, tot dat de dood er op volgde.

's Anderen daags doorstond hij de doodstraf voor den steiger van het Schepenhuis, gedurig roepende:

- Doet de tooverheks sterven, zij alleen is schuldig. Gevloekt weze God! mijn vader zal de rechters vermoorden.

En hij gaf den geest.

En het volk zeide:

- Hoort hoe hij God vloekt en lastert, hij sterft als een hond.

's Anderen daags brachten de baljuw en de schepenen hun vonnis uit ten opzichte van Katelijne: Zij wierd veroordeeld om de waterproef te doorstaan, in de Brugsche vaart. Bovendrijvend, zoude zij als tooverheks worden verbrand; zinkend en stervend, zoude zij aanschouwd worden als op kerstene wijze gestorven en als dusdanig op 't kerkhof begraven.

's Anderen daags wierd Katelijne, baarvoets, gekleed met een zwart linnen hemde, en met eene waskeers in heure hand, in groote processie gebracht tot aan den boord van de vaart, langsheen de boomen. Vóór heur gingen, de gebeden der dooden zingend, de deken van Onze-Lieve-Vrouwekerk, zijne vicarissen, de koster met het kruis; en achter heur, de baljuw van Damme, de schepenen, de griffiers, de serjanten der gemeente, de provoost, de hangman en beide zijne knechten. Op de oevers stond eene groote menigte vrouwen die weenden, en mannen die morden, uit medelijden met Katelijne, dewelke gedwee als een lam zich liet leiden zonder te weten waarheen, en gedurig zeide:

- Doet het vuur weg, het hoofd brandt! Hansken, waar zijt gij?

Nele, die te midden van de vrouwen stond, riep:

- Ik wil met heur in 't water worden gesmeten!

Maar de vrouwen lieten heur omtrent Katelijne niet komen.

Een scherpe wind blies van de zee; een fijne hagel viel uit den loodgrijzen hemel in het water der vaart; eene boot lag daar vastgemeerd, de hangman en zijne knechten namen dezelve in naam Zijner Koninklijke Majesteit. Op hunlieder bevel stapte Katelijne er in; de beul stond recht in de boot en hield Katelijne vast, en, op een teeken van den provoost met de roede der justitie, smeet ze in de vaart. Zij spartelde, doch niet lang, en zonk, na geroepen te hebben:

- Hans! Hans! help mij!

En het volk zeide:

- Die vrouw is geene tooverheks.

Mannen sprongen in de vaart en trokken Katelijne er uit, dewelke van heurzelve was en stijf als eene doode. Vervolgens wierd zij in eene taveerne gebracht en voor een groot vuur nedergelegd; Nele dede heur nat hemd uit en gaf er haar een ander; als zij tot zich zelve kwam, zeide zij bibberend en klappertandend:

- Hans, geef mij een wollen mantel.

En Katelijne konde zich niet verwarmen. En den derden dag stierf zij. En zij wierd op 't kerkhof, in gewijde aarde begraven.

En Nele toog henen naar Holland, bij Rosa van Auweghem.

VII

Op de Zeeuwsche hulken, op de boeiers, de poonen vaart Thijl Klaas Uilenspiegel.

De vrije zee draagt de wakkere vliebooten, op dewelke acht, tien, tot twintig ijzeren stukken staan: zij braken dood en vernieling naar de verraderlijke Spanjolen.

Hij is een ervaren kanonnier, Thijl Uilenspiegel, zoon van Klaas: 't is de moeite weerd om te zien hoe juist hij het stuk

richt, hoe goed hij mikt, en als boter een gat boort in de schepen der beulen.

Op het vilten hoedeken draagt hij de zilveren halvemaan met het opschrift: *Liever den Turc als den Paus*.

De matrozen die hem, vlug als eene kat, met een referein op de lippen, op hunne boot zien springen, ondervroegen hem nieuwsgieriglijk:

- Hoe komt het, manneken, dat gij er nog zoo jeugdig uitziet, want men zegt dat het reeds lang geleden is dat gij te Damme ter wereld kwaamt?

- Ik ben geen lichaam, maar een geest, zeide hij, en Nele, mijne vriendinne, gelijkt op mij. Geest van Vlaanderen, Liefde van Vlaanderen, zullen wij beiden nooit sterven.

- Maar, zeiden zij, als men U snijdt, bloedt gij toch?

- Schijn bedriegt, antwoordde Uilenspiegel, het is wijn, maar geen bloed.

En de geborduurde banieren uit de processiën der Roomschen wapperden aan de masten der schepen. En gekleed in panne, in brocaat, in zijde, in goud- en zilverlaken, met mijter en staf, den wijn der monniken drinkend, hielden de Geuzen de wacht op hunne schepen.

En 't was een vreemdsoortig schouwspel, uit de mouwen der rijke kleederen, die ruwe handen te zien steken, dewelke bogen of bussen, hellebaarden of pieken droegen, en alle die mannen met stuursche tronie, met flikkerende pistolen en kruismessen in den gordelriem, uit gouden kelken den wijn der abten te zien drinken, dewelke nu de wijn der vrijheid geworden was.

En zij zongen en riepen: ‘Vive le Geus!’ en dobberden aldus op den Oceaan en de Schelde.

VIII

Te dien tijde namen de Geuzen, onder dewelke Lamme en Uilenspiegel waren, het stedeken Gorcum. En zij waren aangevoerd door kapitein Marinus: die Marinus, die wijlent

dijkwerker was, was weergaloos trotsch en verwaand en teekende met Gaspard Turk, verdediger van Gorcum, eene capitulatie bij dewelke Turk, de monniken, poorters en soldaten, die in de citadel opgesloten waren, vrijelijk zouden mogen uitgaan met den kogel in den mond, het musket op den schouder, met alles wat zij zouden kunnen dragen, uitgenomen de goedingen van kerken en kloosters, die aan de belegeraars zouden komen.

Maar, op bevel van messire Lumey, wederhield kapitein Marinus de dertien monniken, alleen de soldaten en poorters latende gaan.

En Uilenspiegel sprak:

- Woord van soldaat moet woord van goud wezen. Waarom breekt hij het zijne?

Een oude Geus antwoordde hem:

- De monniken zijn de zonen Satans, de melaatschheid der landen, de schande der volken. Sedert de aankomst van den bloedigen hertog, steken deze hier den neus op in Gorcum. Onder hen is er een, de paap Nicolaas, dewelke fierder is dan een pauw en wreeder dan een tijger. Telkenmale dat hij over de straat ging met zijne monstrans, in dewelke zijne met hondenvet gebakken hostie stak, keek hij met grammoedige oogen naar de huizen uit dewelke de vrouwen niet kwamen om neder te knielen, en kloeg hij bij den rechter alle degenen aan, die de knie niet bogen voor zijnen afgod van water en bloem. De andere monniken volgden zijn voorbeeld. Dat was de oorzaak van vele gruweldaden, verbrandingen en andere wreede folteringen in het stedeken Gorcum. Kapitein Marinus dede wel van die monniken gevangen te houden, dewelke anderszins, met hunne gelijken, in vlekken, steden en gehuchten zouden gaan, om te preeken tegen ons, het volk op te hitsen en de arme hervormden te doen verbranden. Doghonden legt men aan de keten tot dat zij verrekken; aan de keten, de monniken; aan de keten, de bloedhonden van den hertog van Alva; in den kerker de beulen. Vive le Geus!

- Maar, sprak Uilenspiegel, Oranje, onze prins van de vrijheid, wil dat men, bij elke overgave, de goedingen der menschen en het vrije geweten eerbiedige.

De oude Geuzen antwoordden:

- De admiraal wil dat niet voor de monniken: hij is de meester: hij nam den Briel. In den kerker, de monniken!

- Woord van soldaat is woord van goud! Waarom ontbreekt hij er aan? antwoordde Uilenspiegel. De monniken die in den kerker worden gehouden, doorstaan er allerlei beleedigingen.

- De assche klopt niet meer op uw hart, spraken zij: ten gevolge van de edicten, hebben honderdduizend gezinnen, ginder naar het Noordwesten, naar Engeland, de ambachten, de nijverheid onzer landen overgebracht; betoon maar medelijden voor de bewerkers van onzen ondergang! Sedert Keizer Karel V, Beul I, en, onder den huidige, den bloedigen koning, Beul II, stierven honderd en achttien duizend menschen de marteldood. Wie droeg de keersen bij de begrafenissen, in de moord en in de tranen? Monniken en Spaansche soldeniers. Hoort gij, hoort gij de zielen der slachtoffers niet die klagen en kermen in het kille graf?

- De assche klopt op mijn hart, zeide Uilenspiegel. Woord van soldaat is woord van goud.

- Wie dan, zeiden zij, wilde door de excommunicatie ons in den ban van alle landen sluiten? Wie hadde hemel en aarde, god en duivel en hunne dichte gelederen santen en santinnen tegen ons afgezonden? Wie spatte er druppelen ossenbloed op de hostiën, wie dede de houten heiligen weenen? Wie dede het *De Profondis* zingen over den grond onzer vaderen, anders dan die gevloekte geestelijkheid, die hoop ledige, vadsige monniken, om hunnen rijkdom te behouden, alsmede hunnen invloed op de afgodendienaars en door ondergang, bloed ende vuur te heerschen over het arme land? In de kooi, de wolven die naar de menschen vliegen; in de kooi de hyena's. Vive le Geus!

- Woord van soldaat is woord van goud.

's Anderen daags, kwam een bode van wege messire Lumey, met bevel de negentien gevangene monniken te doen overbrengen van Gorcum naar den Briel, alwaar de admiraal zich bevond.

- Zij zullen gehangen worden, zeide kapitein Marinus tot Uilenspiegel.

- Toch niet zoolang ik zal leven, antwoordde hij.

- Mijn zoon, zeide Lamme, spreek zoo niet tot messire Lumey. Hij is wreedaardig en zal U doen hangen met henzelven.

- Ik zal spreken naarvolgens de waarheid, antwoordde Uilenspiegel: woord van soldaat is woord van goud.

- Als gij ze kunt redden, zeide Marinus, breng hunne boot naar den Briel. Neem Rochus den loods mee, en uwen vriend Lamme, als gij wilt.

- Ik wil, antwoordde Uilenspiegel.

De boot wierd gemeerd aan de Groene kade, de negentien monniken namen er plaats in; de vreesachtige Rochus wierd gezet aan het roer, Uilenspiegel en Lamme, beiden goed gewapend, gingen staan aan de voorplecht. Eenige schavuiten, die om de plundering als soldaten bij de Geuzen waren gekomen zaten bij de monniken, die honger hadden. Uilenspiegel gaf hun te eten en te drinken. Die zal verraden! zeiden de slechte soldaten. De negentien monniken, in het midden gezeten, waren schijnheilig en bibberend, hoewel men in Juli, en de zon helder en warm was en een zachte zeewind de zeilen der boot dede zwellen, dewelke log en zwaar over de groene golven gleed.

Pater Nicolaas sprak toen en zeide tot den loods:

- Rochus, leidt men ons naar het Galgeveld?

Zich vervolgens naar Gorcum keerende:

- O, stede van Gorcum, sprak hij, terwijl hij rechtstond en de hand uitstak, stede van Gorcum! Hoevele kwalen hebt gij te lijden: gevloekt zult gij wezen onder alle de steden, want binnen uwe muren hebt gij het zaad der ketterij laten kiemen!

O, stede van Gorcum! En de engel des Heeren zal bij uwe poorten de wacht niet meer houden. Hij zal niet meer zorgen voor de eer uwer maagden, den moed uwer mannen, het fortuin uwer kooplieden! O stede van Gorcum, gevloekt zijt gij, rampzalige!

- Gevloekt, gevloekt, antwoordde Uilenspiegel, gevloekt als de kam die alle de Spaansche luizen afgekamd heeft. Gevloekt als de hond die zijne keten verbreekt, als het trotsche peerd dat een wreedaardigen ruiter ontzadelt! Maar gij zelf zijt gevloekt, dompelaar van een predikant, die slecht vind dat dat men de roede, als ware zij nog van ijzer, aan stukken slaat op den rug der tirannen!

De monnik zweeg, en, de oogen neerslaande, scheen hij ganschelijk overgeleverd aan zijn godvruchtigen haat.

De schavuiten die om de plundering als soldaten bij de Geuzen waren gekomen, waren nabij de monniken, dewelke weldra weer honger kregen. Uilenspiegel vroeg voor hen haring en beschuit. De schipper van de boot antwoordde:

- Dat men ze in de Maas smijte, daar zullen zij versche haring vinden.

Uilenspiegel gaf toen aan de monniken al het brood en al de worst die hij overhad voor zich en voor Lamme.

De schipper en de schavuiten zeiden tot elkander:

- Die is een verrader, hij spijst de monniken. Wij moeten hem aanklagen.

Te Dordrecht hield de boot stil in de haven, aan de Bloemenkade: mannen, vrouwlieden, knapen en meidekens kwamen in groote menigte toeloopen om de monniken te zien en zeiden tot elkander, hen met den vinger toonend of met de vuisten bedreigend:

- Beziet die schoften daar, die godmakers, die de lichamen naar de brandstapels brengen en de zielen naar 't eeuwige vuur; beziet die vetgemeste tijgeren, die dikbuikige jakhalzen.

De monniken sloegen 't hoofd neder en dorsten niet spreken. Uilenspiegel zag hen van her zitten bibberen.

- Wij hebben nog honger, medelijdende soldaat, zeiden zij.

Maar de schipper sprak:

- Wie drinkt altijd? Droog zand. Wie eet altijd? Monniken.

Uilenspiegel ging hun in de stad brood, hesp en een grooten pot bier koopen.

- Eet en drinkt, zeide hij; gij zijt onze gevangenen, doch als ik kan, zal ik U redden. Woord van soldaat is woord van goud.

- Waarom geeft gij hun dat? Nooit zullen zij U betalen, zeiden de schavuiten.

En stille sprekend, fluisterden zij elkander in 't oor:

- Hij heeft beloofd hen te redden, wij moeten hem gadeslaan.

Met den dageraad kwamen zij aan den Briel. Als de poorten hun geopend waren, ging een voetlooper messire Lumey verwittigen van hunne komst.

Zoodra hij de miede ontving, sprong hij te peerd en, nauwelijks gekleed en vergezelschapt door eenige gewapende ruiters en voetknechten, kwam hij aan de boot.

En nog eens kon Uilenspiegel de woeste admiraal zien, dewelke gekleed was als een fiere heer die in overvloed baadt.

- Goeden dag, heeren monniken, sprak hij. Heft de handen op. Waar is het bloed der heeren van Egmond en Hoorne? Gij toont mij uwe pootjes, dat is wel voor U.

Een monnik, Leonard genoemd, antwoordde:

- Doe met ons wat gij wilt. Wij zijn monniken, niemand zal ons opeischen.

- Hij heeft goed gesproken, zeide Uilenspiegel; want mits de monnik afgebroken heeft met de wereld, dewelke vader en moeder, broeder en zuster, gade en vriendin is, vindt hij op Gods uur niemand die hem opeischt. Nochtans, Excellentie, wil ik het doen: Bij het teekenen van de overgave van Gorcum, bepaalde kapitein Marinus dat die monniken vrij zouden wezen, gelijk alle degenen die genomen wierden in de citadel en die

Hoort gij, Lamme, de stemme der zielen die dorsten naar wraak? (Blz. 589). **37**

er uitkwamen. Zij wierden er echter zonder reden gevangen gehouden; ik hoor zeggen dat zij zullen gehangen worden. Heer, ootmoediglijk richt ik mij tot U, om hen voor te spreken, want ik weet dat woord van soldaat woord van goud is.

- Wie zijt gij? vroeg messire Lumey.

- Heer, antwoordde Uilenspiegel, ik ben Vlaming uit het schoone Vlaanderenland, boer, edelman, alles te zamen, en door de wereld ga ik aldus, om het goede en schoone te prijzen en volmondig te spotten met alles wat dwaas en verkeerd is. En U zal ik prijzen als gij de belofte houdt dewelke de kapitein heeft gesteld: Woord van soldaat is woord van goud.

Maar de schavuiten, die om de plundering bij de Geuzen waren gekomen, zeiden:

- Heer, die is een verrader: hij heeft beloofd hen te redden, hij heeft hun brood, hesp, worst, bier gegeven, en ons niets.

Messire Lumey zeide toen tot Uilenspiegel:

- Vlaming, die het goede prijst en monniken spijst, gij zult met henzelven worden gehangen.

- Ik ben zonder vrees, antwoordde Uilenspiegel: woord van soldaat is woord van goud.

- Daar hebt gij U iets moois op den hals getrokken.

- De assche klopt op mijn hart, zeide Uilenspiegel.

De monniken wierden naar eene schuur gebracht, en Uilenspiegel met hen: daar wilden zij denzelve bekeeren met godgeleerde bewijsvoeringen; maar hij viel in slaap bij hunne reden.

Terwijl messire Lumey aan tafel was, dewelke vol wijn en vol vleesch stond, kwam een bode van Gorcum, van wege kapitein Marinus, met het afschrift van de brieven des prinsen van Oranje, ‘lastende en bevelende aan alle de voogden van steden en andere plaatsen, van de geestelijken in gelijke veiligheid, zekerheid ende privilegie te houden als de andere standen des volks’.

De bode vroeg om bij Lumey toegelaten te worden, ten einde hem, eigenhandig, het afschrift der brieven te geven.

- Waar is 't origineel? vroeg Lumey.

- Bij mijn meester Marinus, zeide de bode.

- En die boer zendt mij het afschrift! zeide Lumey. Waar is uw pas?

- Hier, heere, sprak de bode.

Messire Lumey las:

- 'Mijnheer en meester Marinus Brandt last alle de ministers, stadhouders en officieren der republiek, vrijelijk door te laten enz.'

Lumey, met de vuisten op de tafel kloppend en den brief in stukken scheurend, riep woedend uit:

- Verdoemd, waarmede bemoeit hij zich, die Marinus, die schooier, die vóór de inneming van den Briel nog geene graat van een haring te vreten had? Hij heet zich mijnheer en meester, en zendt bevelen aan mij! Hij last en beveelt! Zeg aan uw meester dat, mits hij zulk een mijnheer en zulk een meester is, dewelke zoo goed last en beveelt, de monniken op staanden voet zullen opgeknoopt worden, en gij daarbij, als gij niet dadelijk opkraamt.

En met een schop onder de broek, smeet hij hem buiten de kamer.

- Drinken! riep hij. Hebt gij de verwatenheid van dien Marinus gezien? Ik ben woedend! Dat men de monniken dadelijk opknoope in hunne schuur, en dat men dien Vlaming voor mij brenge, nadat hij hun halsrecht bijgewoond heeft. We zullen eens zien of hij mij zal durven zeggen dat ik slecht gedaan heb. Alle duivels! waarom zijn hier nog potten en glazen van doen?

En met groot gerucht sloeg hij de bekers en het vaatwerk kapot, en niemand durfde hem aanspreken. De knechten wilden de stukken oprapen, maar hij liet het niet toe, en onmatig de eene flesch na de andere ledigend, wierd hij nog woedender, want hij liep met groote stappen door de kamer, razend de scherven verbrijzelend en onder de voeten vertrappend.

Uilenspiegel wierd voor hem gebracht.

- Hewel, zeide hij hem, brengt gij mij miede van uwe vrienden de monniken?

- Zij zijn gehangen, sprak Uilenspiegel, en een lafhartige beul, door baatzucht gedreven, heeft een hunner, na zijne dood, den buik en de zijden geopend, om het vet te verkoopen aan een apotheker. Woord van soldaat is geen woord van goud meer.

Lumey, de scherven vertrappend, bulderde:

- Gij trotseert mij, armzalige nietdeug, maar gij ook zult gehangen worden, niet in eene schuur, maar schandelijk op de Markt, in het aanschijn van elk ende een.

- Schande over U, sprak Uilenspiegel, schande over ons: woord van soldaat is geen woord van goud meer.

- Wilt gij zwijgen, ijzeren kop! riep messire Lumey.

- Schande over U, sprak Uilenspiegel, woord van soldaat is geen woord van goud meer. Straf liever de nietdeugen, verkoopers van menschenvet.

Messire Lumey, naar hem vliegend, hief toen de hand op om hem te slaan.

- Sla, sprak Uilenspiegel, ik ben uw gevangene, maar ik heb geen schrik van U: woord van soldaat is geen woord van goud meer.

Messire Lumey trok toen zijn degen en zeker hadde hij er Uilenspiegel mede gedood, als Treslong, zijn arm weerhoudend, hem niet hadde gezeid:

- Medelijden! hij is moedig en dapper, en heeft geenerlei misdaad bedreven.

Lumey veranderde toen van gedacht, en hij sprak:

- Dat hij vergiffenis vrage.

Maar Uilenspiegel bleef rechtstaan en sprak:

- Ik zal het niet doen.

- Dat hij ten minste zegge dat ik geen ongelijk had, riep Lumey, in woede ontstekend.

Uilenspiegel antwoordde:

- Ik lik de hielen der heeren niet: woord van soldaat is geen woord van goud meer.

- Dat men de galge oprichte, sprak Lumey, en dat men hem wegbrenge, dat zal woord van kemp voor hem wezen.

- Ja, antwoordde Uilenspiegel, en voor het vergaderde volk zal ik U toeroepen: Woord van soldaat is geen woord van goud meer.

De galge wierd opgericht op de Groote Markt. De mare liep weldra door de stad dat men Uilenspiegel ging hangen, den dapperen Geus. En het gemeen was tot weenens bewogen. En met groote menigte snelde het naar de Groote Markt; messire Lumey, te peerd, kwam er ook, mits hij zelf het teeken van de terechtstelling wilde geven.

Zonder zachtheid keek hij naar Uilenspiegel op de ladder, gekleed voor de dood, in zijn hemde, de armen op zijn lichaam gebonden, de handen samengevouwen, het strop om den hals, met den hangman naast zich, dewelke gereed was om de straf te volbrengen.

Treslong zeide tot Lumey:

- Heere, schenk hem genade, hij is geen verrader, en nimmer zag men een man hangen omdat hij openhertig en meewarig was.

En, de woorden van Treslong hoorende, riepen de mannen en vrouwlieden uit 't volk:

- Genade, heere, genade en medelijden met Uilenspiegel.

- Die ijzeren kop heeft mij getrotseerd, sprak Lumey: dat hij berouw hebbe en zegge dat ik wel gedaan heb.

- Wilt gij berouw hebben en zeggen dat hij wel gedaan heeft? vroeg Treslong tot Uilenspiegel.

- Woord van soldaat is geen woord van goud meer, zeide Uilenspiegel.

- Steek de koord over den hals, beval Lumey.

De hangman wilde gehoorzamen; een meideken, heel in 't wit

gekleed, met een kroontje op 't hoofd, beklom als uitzinnig de trappen van het schavot, vloog Uilenspiegel om den hals en zeide:

- Die man is de mijne, ik neem hem tot echtgenoot.

En het volk juichte toe, en de vrouwlieden riepen:

- Leve, leve het meideken dat Uilenspiegel redt van de dood!

- Wat beteekent dat? vroeg messire Lumey.

Treslong antwoordde:

- Volgens de kostumen en gebruiken van de stede, is het recht en wet dat eene jonge dochter, maagd of ongehuwd, een man van de koord redt, als zij hem aan den voet van de galge tot echtgenoot neemt.

- God is met hem, zeide Lumey; maak hem los.

Tot omtrent het schavot rijdend, zag hij het meideken druk bezig met Uilenspiegels koorden door te snijden, terwijl de beul het heur wilde beletten, zeggende:

- Als gij ze doorsnijdt, wie zal ze betalen?

Maar het meideken luisterde niet.

Als hij heur zoo vlug en ijverig en liefdevol bezig zag, was hij verteederd.

- Wie zijt gij? vroeg hij.

- Ik ben Nele, zijne bruid, zeide zij, en kom uit Vlaanderen om hem te halen.

- Gij deedt wel, zeide Lumey op barschen toon.

En hij toog henen.

Treslong naderde toen en sprak:

- Kleine Vlaming, wilt gij op onze schepen nog dienen, als gij getrouwd zijt?

- Ja, messire, antwoordde Uilenspiegel.

- En gij, meideken, wat zult gij doen zonder uwen man?

Nele antwoordde:

- Als gij wel wilt, messire, zal ik bij hem blijven op zijn schip en op de pijp spelen.

- Zeker, wil ik, antwoordde Treslong.

En hij gaf heur twee gulden voor de bruiloft.

En Lamme, die weende en lachte van blijdschap, zeide:

- Hier zijn nog drij gulden: wij zullen lekker gastreeren; ik trakteer. Komt, we gaan naar den Gouden Kam. Hij is niet dood, mijn vriend. Vive le Geus!

En het volk juichte toe, en zij trokken naar den Gouden Kam, alwaar een groot feestmaal besteld wierd; en Lamme smeet door het venster oortjes te grabbel naar 't volk.

En Uilenspiegel zeide tot Nele:

- Liefste mijne, nu zijt ge bij mij. Hoezee! zij is hier, met vleesch, met hart en met ziel, mijne zoete vriendin. Ho! die zachte oogen en die schoone roode lippen, over dewelke nooit anders dan goede woorden kwamen! Zij redde mij 't leven, de welbeminde! Op onze schepen zult gij de pijp der verlossing bespelen. Herinnert gij U nog... doch neen... Voor ons is thans blijdschap en vreugde, voor mij uw gezichtje dat zoet is als de bloemen in Juni. Ik ben in het hemelrijk. Maar, zeide hij, gij weent...

- Zij hebben heur gedood, zeide zij.

En zij vertelde hem de rouwvolle geschiedenis.

En, elkander aanstarend, weenden zij van minne en van smarte.

En op het festijn aten en dronken zij, en Lamme keek hen jammerlijk aan.

- Laas, zuchtte hij, waar zijt gij, mijne vrouwe?

En de priester kwam en trouwde Nele en Uilenspiegel.

En de morgenzon vond hen bij elkander in 't huwelijksbed.

En Nele rustte met heur hoofdje op den schouder van Uilenspiegel. En als zij ontwaakte in de zonne, zeide hij:

- Frisch gezichtje en zoet hartje, wij zullen de wrekers van Vlaanderen wezen.

Zij kuste hem op den mond en zeide:

- Dolle kop en sterke arm, God zegene de pijp en het zweerd.

- Ik zal U een soldatendos maken.

- Dadelijk? vroeg zij.

- Dadelijk, antwoordde Uilenspiegel; maar wie dan zegt dat aardbeziën lekker zijn, 's morgens? Uw mond is veel zoeter.

IX

Als hunne vrienden en gezellen, hadden Uilenspiegel, Lamme en Nele, den kloosters het goed weergenomen dat deze gewonnen hadden, door middel van processiën, valsche mirakelen en andere Roomsche mommerijen, ten koste van 't volk. Dit was in strijd met de bevelen van den Zwijger, den prins van de vrijheid, maar het geld diende voor de kosten des oorlogs. Lamme Goedzak bevredigde zich niet met geld mee te nemen, doch hij roofde nog in de kloosters hespen, worsten, bottels bier, flesschen wijn, en kwam niet zelden terug met eene weitasch vol gevogelte, kalkoenen, ganzen, kapoenen en kiekens op den buik en met eenige monnikenvarkens en kloosterkalveren achter zich aan een touw. En dit krachtens de rechten des oorlogs, naar hij zeide.

Vol blijdschap bij elke verovering, bracht hij ze naar het vaartuig om er lekker mee te gastreeren; maar hij dede zijn bitter beklag dat de kok zoo weinig ervaren was in de edele konsten van zieden en braden.

Nu, dien dag hadden de Geuzen op de zege een lekker glaasje gedronken, en ze zeiden tot Uilenspiegel:

- Gij staat steeds met den neus in den wind om tijdingen van het vasteland te vernemen; gij kent alle de krijgsavonturen: zing ze ons eens. Maar Lamme moet op de trom slaan en de aanvallige pijpster zal naar de maat van het lied spelen.

En Uilenspiegel zeide:

- Op een frisschen, helderen Meimorgen, vond Lodewijk van Nassau, dewelke Bergen meende binnen te rukken, zijne

voetknechten en zijne ruiters niet meer. Eenige vertrouwden hielden eene poort geopend en eene brug neergelaten, opdat hij de stede konde nemen. Maar de poorters bemachtigden de brug en de poort. Waar zijn de soldaten van graaf Lodewijk? De poorters gaan de brug ophalen. Graaf Lodewijk blaast op den horen.

En Uilenspiegel zong:

Waar zijn al uw' krijgers en ruiters?...
Ze zijn aan het dolen in 't bosch
En plettren er meizoentjes, bloemkens!
De zon door de wolken brak los
En glansde op der krijgers gezichten,
De lenden der paarden vol kracht!
Graaf Ludwig luidt haastig den horen,
Slaat weer maar de trommel heel zacht!

In jagende vlucht door de dreven,
Zoo woest als een huilend orkaan,
Met wapens die raat'len en klett'ren,
Zoo hollen de strijders daar aan.
Te wapen, zoo giert elk, te wapen!
De brug haalt de vijand reeds op...
De spoor in de zijde der dravers:
Vooruit maar in dollen galop!

Daar zijn ze. Ze stormen als hozen
En raken niet eens meer den grond,
En Guit van Chaumont met zijn klepper
Bespringt de reeds rijzende brugge terstond.
Ze slaat luid rink'lend beneden.
Gewonnen de stede! Hoezee!
En Bergen hoort weer aan de Geuzen
En alles, ja alles gaat mee.

Ja, leve Chaumont en zijn klepper!
En slaat nu maar duchtig de trom,
En klettert en schettert den horen,
Juicht vrijheid en vreugde rondom!
De leeuwriken stijgen ten hemel,
't Zijn vogels der vrijheid sinds lang:
Ja, leve Chaumont en zijn klepper,
En ‘Vive le Geus’ zij ons zang!

En de Geuzen zongen op de schepen:

Ja, leve Chaumont en zijn klepper,
En ‘Vive le Geus’ zij ons zang!

En Nele met heur lachend gezichtje speelde op de pijp, en Lamme sloeg op de trom, en naar omhoog, naar den hemel, den tempel Gods, verhieven zich gouden kelken en lofzangen van vrijheid. En de baren, helder en frisch, suisden welluidend rondom het schip als sirenen.

X

Eens, in Augustus, op een zwaren en warmen dag, was Lamme droefgeestig. Zijne blijde trom zweeg en sliep stille, de stokken staken werkeloos uit de opening zijner tassche. Uilenspiegel en Nele, glimlachend van blijde minne, warmden zich in de zonne; de matrozen op kijkuit in de marsen, floten of zongen, en vorschten in de wijde zee of zij geene prooi aan den gezichteinder zagen. Treslong ondervroeg hen, en steeds antwoordden zij: Niets!

En Lamme, bleek en afgemat, zuchtte jammerlijk. En Nele zeide hem:

- Hoe komt het, Lamme, dat gij zoo treurig gestemd zijt?

En Uilenspiegel zeide hem:

- Gij wordt mager, mijn zoon.

- Ja, zeide Lamme, ik ben treurig en mager. Mijn hart verliest zijne vroolijkheid, en mijne goede tronie heure frischheid. Ja, lacht maar met mij, gijlie die na duizenden gevaren elkander terugvondt. Spot maar met den armen Lamme die, getrouwd zijnde, leeft als een weduwnaar, terwijl deze hier, zeide hij, naar Nele wijzend, heuren man moest ontrukken aan de kussen der koorde, dewelke zijne laatste minnaresse zal wezen. Zij dede wel, God zij geloofd; maar dat ze niet lache met mij. Ja, Nele, mijne vriendin, gij moet met den armen Lamme niet lachen. Mijne vrouw lacht voor tien. Laas! gijlie vrouwen zijt ongevoelig voor een andermans leed. Ja, mijn hart is treurig, het is getroffen door het zweerd der verlatenheid; en niets zal het kunnen versterken, dan zij.

- Of eene lekkere stoverije, zeide Uilenspiegel.

- Ja, zeide Lamme, waar is het vleesch op dit treurig schip? Op de vaartuigen des konings hebben zij viermaal vleesch in de week - als er geene vasten in komt - en drijmaal visch. Wat aangaat de visch, ik mag verdoemd zijn als die vezelen - ik wil zeggen heurvleesch - iets anders doen dan nutteloos mijn arm bloed ontsteken dat binnen kort in water vergaan zal. De Spanjolen hebben bier, kaas, soep en goede dranken. Ja, om hunne magen te streelen, hebben zij alles: beschuit, roggebrood, bier, boter, gerookt vleesch; ja alles, gedroogde visch, kaas, mosterdzaad, zout, boonen, erwten, gort, azijn, olie, vet, hout en kolen. Ons komt men verbieden het beestiaal te nemen van wie hoegenaamd, 't zij poorter, abt of edelman. Wij eten haring en drinken kort bier. Laas! niets heb ik nog: liefde der vrouw, noch goeden wijn, noch dobbel bruinbier, noch lekkere spijzen. Waar is hier onze vreugde?

- Ik ga het U zeggen, Lamme, antwoordde Uilenspiegel. Oog om oog, tand om tand: te Parijs hebben ze, in den Bartholomeusnacht, tienduizend vrije harten gedood in de stad Parijs alleen; de koning zelf schoot naar zijn volk. Ontwaak, Vlaming, grijp naar de bijl, zonder genade! Dáár ligt onze

vreugde. Tref de vijanden, 't zij Roomschen of Spanjaards, overal waar gij ze vindt. Denk thans niet aan uwen buik. De slachtofferen, doode en levende, allen ondereen, hebben ze gebracht naar den stroom en met gansche karrevrachten in 't water gesmeten. Hoort gij, Lamme, doode en levende, allen ondereen? Negen dagen lang was de Seine rood van het bloed, en de raven vielen bij zwermen op de stad neder. Te La Charité, te Rowaan, Toulouse, Lyon, Bordeaux, Bourges, Meaux was de slachting afgrijselijk. Ziet gij die benden volgekropte honden liggen omtrent de lijken? Hunne tanden zijn moede. De vlucht van de raven is zwaar, zoo danig is heure maag overlast met het vleesch van de slachtofferen. Hoort gij, Lamme, de stemme der zielen die dorsten naar wraak? Ontwaak, Vlaming. Gij spreekt van uwe vrouw. Ik geloof heur geenszins ontrouw, maar enkel uitzinnig, en zij bemint U nog steeds, arme vriend: zij bevond zich niet te midden dier hofdamen dewelke, als zinnelijke vampieren, den nacht zelven der slachting, met heure fijne handjes, de lijken ontblootten om te zien of hunne mannelijkheid groot was of klein. En zij lachten, die adellijke hoeren. Verheug U, mijn zoon, niettegenstaande uwe visch en uw kort bier. Is de nasmaak van haring wat flauw, flauwer nog is de reuk van die laagheid. Zij, die gemoord hebben, geven nu festijnen, en snijden, met hunne handen waar 't bloed nog aan kleeft, vette ganzen voor, om de vleugels, de billen en de stuit te bieden aan schoone freules van Parijs. Zoo even voelden die jonkvrouwen ander vleesch, koud vleesch.

- Ik zal nimmermeer klagen, zeide Lamme, rechtstaande: haringen zijn ortolanen, kort bier is malvezij voor vrije harten. Vive le Geus!

En Uilenspiegel sprak:

Vive le Geus, geen' tranen hierop,
Van uit de puinen, van uit het bloed,
Rijst dra zoo schittrend de vrijheid weer op!
't Is al met ons, kloeke Geuzen, houdt moed!

En de Geuzen op de schepen zongen:

Als een' hyena 't soms tijdelijk wint,
Komt dan de leeuw en slaat neer heuren kop!
Denkt daar aan, Geuzen, en weest welgezind:
‘Oog om oog, tand om tand’, zingt dit maar op!

XI

Het was een stikdonkeren nacht; de storm rolde in de diepten der wolken; Uilenspiegel stond met Nele op het dek van het schip en sprak tot heur:

- Alle onze vuren zijn uitgedoofd. Wij zijn vossen die des nachts azen op 't Spaansche wild, 't is te zeggen op hunne twee en twintig bodemen, rijke schepen waarop lanteernen flikkeren, dewelke voor hen ongelukssterren zijn. En wij, wij zullen ze overvallen.

Nele sprak:

- Deze nacht is een tooveraarsnacht. De hemel is zwart als de monding der hel, de bliksemschichten flikkeren als de glimlach van Satan, de verre storm bromt met een dof gerol, de meeuwen vliegen met groote kreten voorbij; de zee rolt heure lichtende golven als zilveren slangen. Thijl, mijn geliefde, kom mee in de wereld der geesten. Neem het tooverpoeder.

- Zal ik de zeven zien, liefste?

En zij aten het tooverpoeder.

En Nele sloot de oogen van Uilenspiegel, en Uilenspiegel sloot de oogen van Nele. En zij zagen een verschrikkelijk schouwspel.

Hemel, aarde ende zee waren vol mannen, vrouwlieden, kinderen die wrochten, dobberden, stapten of droomden. De zee slingerde hen, de aarde droeg hen. En zij krielden als paaldingen[1] in eene ben.

(1) Palingen.

Op tronen in 't midden van den hemel, zaten zeven mannen en vrouwen, met eene flikkerende ster op het voorhoofd, maar zij waren zoo onduidelijk dat Nele en Uilenspiegel alleen hunne sterren onderscheiden konden.

De zee steeg omhoog tot den hemel en rolde in heur schuim de ontelbare menigte schepen mede, wier masten en touwen tegen elkander stieten, elkander kruisten, braken, verplett'en, naarvolgens de onstuimige bewegingen der golven. Vervolgens verscheen een schip te midden van alle de andere. Zijne buitenhuid was van vlammend ijzer. Zijne kiel was van staal, scherp als een mes. Het water schreeuwde, zuchtte als zij het doorkliefde. Grijnzend zat de Dood op de achterplecht van het schip, met hare zeis in eene hand en in de andere eene zweep, met dewelke zij de zeven personages sloeg. Een derzelve was een treurige, magere, trotsche, stilzwijgende man. In eene hand hield hij een schepter en, in de andere, een zweerd. Naast hem zat eene vrouw met vuurroode wangen schrijlings op eene geit; met hare bloote borsten, heur halfgeopend kleed, heure wulpsche oogen, strekte zij zich ontuchtig uit naast een ouden jood, die nagelen opraapte, en een dikken, opgezwollen man, die nederviel telkens dat zij hem rechtstelde, terwijl eene magere vrouw beiden razend sloeg. De dikke man noch zijne roodwangige gezellin sloegen weder. Te midden van hen zat een monnik worsten te eten. Eene vrouw, die ten gronde lag, kroop als eene slang tusschen de anderen. Zij beet den ouden jood ter wille van zijne nagelen, de opgeblazen man omdat hij te veel genoegen had, de roodwangige vrouw terwille van den vochtigen glans heurer oogen, den monnik om zijne worsten en den mageren man ter wille van zijnen schepter. En allen vochten weldra met elkander.

Als zij voorbijvaarden, was het gevecht verschrikkelijk op de zee, in den hemel en op de aarde. Het regende bloed. De schepen wierden geslecht met bijlen, met bussen, met kanonnen. De stukken vlogen in de lucht, te midden van den rook van het

kruit. Op de aarde stieten de heiren tegen elkander als muren van staal. Steden, dorpen, oogsten brandden tusschen kreten ende tranen; hooge torens, kantwerk van steen, wierpen hunne schaduwen op het midden van 't vuur en vielen vervolgens, als gevelde eiken, met vreeselijk gekraak naar beneden. Zwarte ruiters, talrijk, dicht bijeengesloten als benden mieren, met het zweerd in de hand, de pistool in de vuist, sloegen de mannen, de vrouwlieden, de kinderen. Eenige kapten bijten in 't ijs en smeten de grijsaards levend onder de schotsen; andere sneden de borsten der vrouwen uit en strooiden peper in de gapende wonden; andere nog hingen de kinderen in de schoorsteenen op. Zij, die moede van slaan waren, verkrachtten een meideken of eene vrouw, dronken, dobbelden, en roerden stapels goudstukken - vrucht van de plundering - met hunne handen waar bloed nog aan kleefde.

De met sterren gekroonde zeven riepen: ‘Genade voor de arme wereld.’

En de spoken grijnsden. En hunne stemmen geleken aan die van duizenden nachtuilen die te gelijk krassen. En de Dood zwaaide heure zeis.

- Hoort gij ze? sprak Uilenspiegel; zij zijn de roofvogelen der arme menschen. Zij leven van de kleine vogelen, die de goeden en eenvoudigen zijn.

En de met sterren gekroonde zeven riepen: ‘Liefde, gerechtigheid, goedertierenheid.’

En de zeven spoken grijnsden. En hunne stemmen geleken aan die van duizenden nachtuilen die te gelijk krassen. En de Dood sloeg hen met heure zweep.

En het schip vaarde op den vloed en sneed alles in twee: booten, vaartuigen, mannen, vrouwlieden, kinderen. Op de zee weergalmde het gejammer der slachtofferen die riepen: ‘Genade!’

En het roode schip vaarde over hen allen, terwijl de grijnzende spoken krasten als nachtuilen.

Door de gangen van 't kasteel van Valladolid, sleepte hij zijne loodzware beenen. (Blz. 608). **38**

En de Dood dronk dit water, hetwelk rood zag van bloed.

En als het schip in de nevelen verdwenen was, hield het gevecht op, verzwonden de met sterren gekroonde zeven.

En Uilenspiegel en Nele zagen anders niets meer dan den pikzwarten hemel, de holle, bruisende zee, de donkere wolken die voortgejaagd wierden boven het lichtende water en, dichter bij, bleekroode sterren.

Het waren de lanteernen van de twee en twintig bodemen. De zee en de donder lieten een dof gerol hooren.

En Uilenspiegel trok zachtjes aan de wacharmklok en riep: ‘De Spanjaard! De Spanjaard! Hij stevent op Vlissingen!’ En de kreet wierd herhaald door geheel de Geuzenvloot.

En Uilenspiegel zeide tot Nele:

- Eene grijze tint kleurt de zee en den hemel. De lanteernen flikkeren nog slechts zwak, de ochtendschemering breekt aan, de wind wordt frisscher, de baren werpen heur schuim over 't dek van de schepen, een felle regen valt en eindigt weldra, de zon verrijst in volle gloor en verguldt de toppen der golven: dat is uw glimlach, Nele, frisch als het morgenkrieken, zacht als de zonnestraal.

De twee en twintig bodemen varen voorbij; op de schepen der Geuzen hoort men trommels en pijpen; Lumey roept: ‘In name des prinsen, op jacht!’ Ewout Pietersen Worst, schout-bij-nacht, roept: ‘In name van Zijne Hoogheid den Prins van Oranje en messire den admiraal, op jacht!’ Op alle de schepen, op de *Johanna*, den *Zwaan*, de *Anne-Mie*, den *Geus*, het *Eedverbond*, den *Egmond*, den *Hoorn*, den *Willem de Zwijger*, roepen alle de kapiteins: ‘In name van Zijne Hoogheid den Prins van Oranje en messire den admiraal, op jacht!’

- Op jacht! Vive le Geus! roepen de soldaten en de matrozen.

De hulk van Treslong, bemand door Uilenspiegel, en *den Briel*

genaamd, van dicht bij gevolgd door de *Johanna*, den *Zwaan* en den *Geus*, bemachtigt vier Spaansche bodemen. De Geuzen werpen al wat Spaansch is in 't water, nemen de Nederlanders gevangen, ledigen de vaartuigen als eierdoppen en laten ze, zonder masten of zeilen, dobberen in de reede. Daarna achtervolgen zij de achttien andere bodemen. De wind waait geweldig uit het gat van Antwerpen, de muur der snelle vaartuigen buigt in het water van den stroom, onder 't gewicht van de zeilen die gezwollen staan als de kaken eens monniks bij den wind die komt uit de keuken; de Spaansche bodemen varen snel; de Geuzen achtervolgen ze tot in de reede van Middelburg, onder het vuur van de forten. Daar ontstaat een bloedig gevecht; de Geuzen, met hunne bijlen in de hand, springen op het dek van de schepen, dewelke weldra vol liggen met afgekapte armen en beenen, dewelke men na het gevecht, bij manden in den vloed smijten moet. De forten schieten naar hen; zij lachen er mee, en onder den kreet van: ‘Vive le Geus’, nemen zij, in de Spaansche bodemen, kruit, kanonnen, kogels en koren, verbranden zij die als ze geledigd zijn, en varen zij naar Vlissingen, ze latende rooken en uitbranden in de reede.

Van daar zullen zij mannen zenden die Zeelands en Hollands dijken zullen doorsteken, nieuwe schepen zullen helpen maken, en namelijk de vliebooten van honderd veertig ton, voerende tot twintig gegoten ijzeren stukken.

XII

Het sneeuwt op de schepen. Heinde en ver is de lucht wit, en zonder ophouden valt de sneeuw immer door in het zwarte water, in hetwelke zij smelt.

Het sneeuwt op het land: wit zijn de wegen, ook wit de zwarte schimmen der ontbladerde boomen. Geenerlei gerucht is te hooren, tenzij het verre gelui van Haarlems klokken, die

het uur slaan, en van den blijden beiaard, die in de dikke lucht zijne gesmoorde tonen zendt.

Luidt niet, klokken; speel uwe zachte, eenvoudige aria's niet, beiaard: don Frederik nadert, de zoon van den bloedigen hertog. Hij komt op U af, gevolgd door vijf en dertig vendels Spanjaarden, uwe doodvijanden, Haarlem, o stede van vrijheid; twee en twintig vendels Walen, achttien vendels Duitschers, achthonderd peerden, een machtig geschut volgen hem. Hoort gij op de wagens het geknars van dit doodelijk ijzer? Falkonetten, slangen, donderbussen met wijden muil, dat alles is voor U, Haarlem. Luidt niet, klokken; werp uwe blijde tonen niet meer in de met sneeuw bezwangerde lucht, lustige beiaard.

- Wij, klokken, zullen luiden; ik, beiaard, ik zal zingen en mijne stoute tonen werpen in de met sneeuw bezwangerde lucht. Haarlem is de stad van de dappere harten, de kloekmoedige vrouwen. Van de hoogte heurer torens ziet zij, zonder vrees, de zwarte drommen beulen, als helsche mieren, met golvende bewegingen naderen: Uilenspiegel, Lamme en honderd Watergeuzen zijn binnen heure muren. Hunne vloot kruist op het meer.

- Laat ze komen! zeggen de inwoners; wij zijn maar poorters, visschers, zeelieden en vrouwen. De zoon van den hertog van Alva wil, naar hij zegt, om onze stede binnen te komen, geene andere sleutels dan zijne donderbus. Dat hij, als bij kan, die zwakke poorten opene, daar achter zal mannen vinden. Luidt, klokken; werp uwe blijde tonen in de met sneeuw bezwangerde lucht, beiaard.

... Wij hebben slechts zwakke muren en onze grachten zijn gemaakt naar de oude wijs. Veertien donderbussen braken hare zes en veertigponders naar de Kruispoort. Stelt mannen daar waar steenen ontbreken. De nacht komt, elk ende een werkt, 't is alsof het kanon nimmer langs hier kwam. Naar de Kruispoort hebben zij zeshonderd tachtig bommen geschoten; naar Sint-Janspoort, zeshonderd vijf en zeventig. Die sleutels openen

niet, want ziet, daarachter verheft zich een nieuw bolwerk. Luidt, klokken; werp, beiaard, uwe blijde tonen in de bezwangerde lucht.

... Het kanon beschiet, beschiet altijd de muren, steenen springen er af, muurvlakken storten neer. De bres is breed genoeg om eene compagnie in front door te laten. Zij schreeuwen: 'Bestorming! doodt! doodt!' Zij wagen de beklimming, zij zijn met tienduizend; laat ze komen over de grachten met hunne bruggen. Onze kanonnen staan gereed. Daar is de kudde van die moeten sterven. Groet hen, kanonnen der vrijheid! Zij groeten: de kettingkogels, de stormhoepels, de brandende pikkransen, vliegend en fluitend, boren, kappen in het gros der belegeraars, die nederzijgen of in wanorde vluchten. Vijftienhonderd dooden vervullen de grachten. Luidt, klokken, en gij, beiaard, werp uwe blijde tonen in de bezwangerde lucht.

... Komt terug ter bestorming! Zij durven niet. Zij beginnen van her te schieten en te mineeren. Wij ook, wij kennen de kunst van de mijn. Steekt, steekt de wiek aan onder henzelven; loopt, wij krijgen een prachtig schouwspel te zien. Vierhonderd Spanjolen vliegen in de lucht. Dat is de weg niet naar de eeuwige vlammen. O, wat blijde dans bij het zilveren geluid onzer klokken, bij de lustige muziek van den beiaard!

... Ze weten dus niet dat de prins waakt over ons, dat ons, alle dagen, langs goedbewaakte wegen, sledevrachten koren en buskruit geworden; koren voor ons, buskruit voor hen. Waar zijn hunne zeshonderd Duitschers, die wij doodden en verdronken in 't Haarlemmer bosch? Waar zijn de elf vendels die wij hun namen, de zes donderbussen en de vijftig ossen? Wij hadden een ringmuur, nu hebben wij er twee. De vrouwen zelven vechten mede, en Kenau Hasselaar voert heure dappere zusteren aan. Komt, beulen, komt in onze straten, de kinderen zullen U de knieën doorsnijden met hunne mesjes. Luidt, klokken, en gij, beiaard, werp uwe blijde tonen in de bezwangerde lucht!

... Maar het geluk is met ons niet. De vloot van de Geuzen wordt verslagen op het meer. Zij zijn verslagen, de troepen die de prins van Oranje ons zond. Het vriest, het vriest bitter. Geene hulp meer. Vervolgens, vijf maanden lang, wederstaan wij met duizend tegen tienmaal zooveel. Nu moeten wij met de beulen onderhandelen. Maar zal hij van onderhandeling willen hooren, die bloedige hertog die onzen val heeft gezworen? Laat ons een uitval doen met alle onze soldaten: misschien banen zij zich een weg door de vijandelijke drommen. Maar de vrouwen staan aan de poorten, uit vrees dat men heur alleen de stede late bewaken. Luidt niet meer, klokken; werp uwe blijde tonen in de lucht niet meer, beiaard.

... Nu zijn wij in Juni, het hooi riekt lekker, het koren rijpt in de zonne, de vogelen zingen: vijf maanden lang hadden wij honger; de stede is in rouw; wij zullen allen uit Haarlem trekken, de busschutters aan 't hoofd om den weg te banen, de vrouwen, de kinderen en de magistraat van achter, gevolgd door het voetvolk, dat waakt op de bres. Een brief, een brief van den zoon van den bloedigen hertog! Is 't de dood die hij ons meldt? neen, 't is het leven aan al die zijn in de stad. O, onverbeide genade, o leugen wellicht! Zult ge nog zingen, blijde beiaard? Zij komen de stede binnen...

Uilenspiegel, Lamme en Nele hadden den dos van de Duitsche soldaten aangetrokken die met hen, ten getale van zeshonderd, opgesloten waren in het Augustijnenklooster.

- Vandaag zúllen wij sterven, zeide Uilenspiegel stille tot Lamme.

En aan zijne borst drukte hij het liefelijke lichaam van Nele, die huiverde van schrik.

- Laas! mijne vrouw, nimmermeer zal ik ze zien, zeide Lamme. Maar wellicht redden die kleederen van Duitsche soldaten ons 't leven?

Uilenspiegel schudde het hoofd om te bedieden dat hij aan geene genade geloofde.

- Ik hoor het gerucht van de plundering niet, zeide Lamme.

Uilenspiegel antwoordde:

- Volgens de overeenkomst, hebben de poorters de plundering en het leven afgekocht, mits de somme van tweehonderd veertigduizend gulden. Binnen twaalf dagen moeten zij honderdduizend gulden in klinkende munte betalen, en de rest drij maanden later. Aan de vrouwen wierd bevolen de wijk te nemen in de kerken. Zij gaan ongetwijfeld de slachting beginnen. Hoort gij de schavotten en galgen optimmeren?

- Ha! wij zullen sterven! sprak Nele; ik heb honger.

- Ja, sprak Lamme stille tot Uilenspiegel, de zoon van den bloedigen hertog heeft gezeid dat wij, uitgehongerd zijnde, gedwee naar de strafplaats zullen tiegen.

- Ik heb zoo'n honger! sprak Nele.

's Avonds kwamen soldaten, en zij deelden een brood voor zes man uit.

- Drijhonderd soldaten wierden gehangen op de markt, zeiden zij. Weldra is 't uwe beurt. Geuzen en galgen waren immer verloofden.

Den volgenden avond, kwamen zij nog met hun brood voor zes man.

- Vier hoogpoorters, zeiden zij, wierden onthalsd. Tweehonderd acht en veertig soldaten wierden twee aan twee gebonden en in zee gesmeten. De krabben zullen vet zijn dees jaar. Gij hebt geene goede tronie, gijlie, sedert den 7^{n} Juli, dat gij hier zijt. Zij zijn gulzig en dronkaards, die inwoners der Nederlanden; wij, Spanjaarden, hebben genoeg met twee vijgen voor ons avondmaal.

- 't Is zeker daarom, antwoordde Uilenspiegel, dat gij overal bij de poorters uwe vier eetmalen van vleesch, gevogelte, vladen, wijn en confituur hebben moet; en melk om het lichaam van uwe *mustachos* te wasschen en wijn om de pooten uwer peerden te baden?

Den 18^{n} Juli zeide Nele:

- Mijne voeten zijn nat; wat is dit?

- 't Is bloed, zeide Uilenspiegel.

's Avonds kwamen de soldaten van her met hun brood voor zessen.

- Daar waar de koorde niet volstaat, doet het zweerd zijn werk, zeiden zij. Drijhonderd soldaten en zeven en twintig poorters die de stede meenden te ontvluchten, wandelen nu in de helle met hun hoofd in de handen.

's Anderen daags stroomde het bloed opnieuw in het klooster; de soldaten kwamen geen brood brengen, maar alleenlijk naar de gevangenen kijken, zeggende:

- De vijfhonderd Walen, Engelschen en Schotten die gisteren onthalsd wierden, hadden eene betere tronie. Deze hebben honger, zeker; doch wie dan zoude sterven van honger, ten ware de Geus?

En, inderdaad, allen bleek, mager, ontdaan en bibberend van koude koorts, stonden zij daar gelijk spoken.

Den 16^{n} Augustus, om vijf uren 's avonds, kwamen de soldaten lachend binnen en zij gaven hun brood, kaas en bier. Lamme sprak:

- 't Is het festijn van de dood.

Te tien uren kwamen vier vendrigs; de hoplieden deden de poorten van vier kloosters openen en bevalen den gevangenen gevieren achter de pijpen en trommels te gaan, tot aan de plaats waar men hen zoude doen stilstaan. Sommige straten waren rood; en zij stapten naar het Galgeveld.

Hier en daar waren de weiden gevlekt met plassen bloed; overal was er bloed op de muren. De raven kwamen bij zwermen van allen kant; de zonne verborg zich in een bed van dampen, de hemel was nog helder, en in het diepste deszelven ontwaakten schuchter de sterren. Eensklaps hoorden zij een hartverscheurend gehuil.

De soldaten zeiden:

- Die daar schreeuwen zijn de Geuzen van het fort Fuike, buiten de stad; men laat ze sterven van honger.

- Wij ook, zeide Nele, wij gaan sterven.

En zij weende.

- De assche klopt op mijn hart, zeide Uilenspiegel.

- Ha! zeide Lamme in 't Vlaamsch, - de soldaten van de escorte verstonden die mannelijke taal niet, - ha! zeide Lamme, hadde ik dien bloedigen hertog onder handen en konde ik hem, tot zijne kroenge er van berst, alle die koorden, galgen, pijnbanken, foltertuigen, gewichten en Spaansche leerzen doen eten; konde ik hem doen drinken al het bloed dat door hem wierd vergoten, konde ik na duizenden folteringen, hem het hart uit de borst rukken en hem dit rot en vergiftig ingewand rauw doen opeten. Alsdan zou hij voorzeker, van het leven naar de dood tiegend, in de solferkolk vallen, alwaar de duivel het hem zonder ophouden gelieve te doen eten en her eten. En aldus tot in de eeuwigheid der eeuwigheden.

- Amen, zeiden Uilenspiegel en Nele.

- Maar ziet gij niets? vroeg zij.

- Neen, sprak hij.

- In 't Westen zie ik, zeide zij, vijf mannen en twee vrouwen in eenen kring gezeten. Een der mannen is gekleed in het purper en draagt eene gouden kroon op het hoofd. Hij schijnt de hoofdman der anderen, die allen in lompen en vodden gekleed zijn. In het Oosten zie ik eene andere groep van zeven komen: insgelijks aangevoerd door iemand, ook gekleed in het purper, doch zonder kroon op het hoofd. En zij gaan op tegen die van het Westen. En zij vechten tegen hen in de wolken; maar nu zie ik niets meer.

- De zeven, zeide Uilenspiegel.

- Ik hoor, zeide Nele, omtrent ons in het loover, eene stem, zacht als een ademtocht, zingen:

Door den krijg en door het vuur,
Door de piek en door het zweerd,
  Zoek;
In de dood en in het bloed,
In het puin en in geween,
  Vind.

- Anderen dan wij zullen de verlossers van Vlaanderen wezen, antwoordde Uilenspiegel. De nacht is zwart en 'k zie de Spaansche huurlingen fakkels aansteken. Wij zijn omtrent het Galgeveld. O, mijne zoete vriendinne, waarom zijt gij mij gevolgd? Hoort gij niets meer, Nele?

't Doet, zeide zij, een wapengekletter in het koren. En ziet gij, op de gindsche heuvelen, ten einde den wegel dien wij begaan, den rooden gloed niet van fakkels die flikkeren op het staal van de wapenen? Ik zie de lichtjes van de wieken der bussen. Slapen onze wachters of zijn zij met blindheid geslagen? Hoort gij dien donderslag? Ziet gij de Spanjolen vallen onder de kogels? Hoort gij: 'Vive le Geus!' Met de piek vooruit, stormen zij den wegel op. Langsheen de heuvelen dalen zij beneden met zwaaiende bijlen. Vive le Geus!

- Vive le Geus! riepen Lamme en Uilenspiegel.

- Daar, zeide Nele, daar zijn soldaten die ons wapenen langen. Neem aan, Lamme, neem aan, mijn beminde. Vive le Geus!

- Vive le Geus! riepen alle de gevangenen.

- De bussen houden niet op met schieten, zeide Nele, de Spanjolen vallen als vliegen, verlicht als ze zijn door den gloed van de toortsen. Vive le Geus!

- Vive le Geus! riepen de wakkere redders.

- Vive le Geus! riepen Uilenspiegel en de gevangenen. De Spanjolen zijn in eenen cirkel van vuur. Slaat dood! Slaat dood! Dat geen enkele ontsnappe! Slaat dood! geene genade, geen kwartier! En nu trekken wij, met pak en zak, naar Enkhuizen op. Wie heeft de zijden en lakensche kleederen van onze beulen? Wie heeft hunne wapenen?

- Allen! Wij allen! riepen zij. Vive le Geus!

En, inderdaad, zij voeren naar Enkhuizen, alwaar zij de met hen verloste Duitschers deden blijven, om de stede te bewaken.

En Lamme, Nele en Uilenspiegel keerden naar hunne schepen terug. En weer zongen zij op de vrije zee: Vive le Geus!

En zij kruisten in de reede van Vlissingen.

XIII

Daar was Lamme weder vroolijk gestemd. Hij kwam geerne aan land, en joeg toen ossen, schapen en ganzen, gelijk anderen jacht maken op hazen, herten en ortolanen.

En hij was niet alleen voor die voedzame jacht. Het dede deugd de jagers toen te zien terugkomen met Lamme aan hunne spits: het hoornvee trokken zij voort, terwijl zij het gewold en gevederd vee vóór zich dreven en zij op de punt hunner gaffels kiekens, kapoenen en kalkoenen droegen, niettegenstaande het verbod van den prins.

En toen gastreerde men blijde op de schepen. En Lamme sprak:

- De geur der sausen stijgt tot in den hemel, alwaar hij de santen verblijdt, die geerne ons maal kwamen deelen.

Terwijl zij in de reede kruisten, kwam eene koopvaardijvloot van Lissabon, welker gezagvoerder niet wist dat Vlissingen in de macht der Geuzen gevallen was. Men beveelt hem het anker te werpen, de vloot wordt omsingeld. Vive le Geus! Pijpen en trommen bevelen de entering; de kooplieden hebben kanonnen, pieken, bijlen en bussen.

Bommen en kogelen regenen op de schepen der Geuzen. Hunne busschutters, verborgen in de schans rondom den grooten mast, vellen zonder gevaar voor zich zelven, bij elk schot, eenen man neer. De kooplieden vallen als vliegen.

- Helpt mij, vrienden! zeide Uilenspiegel tot Lamme en Nele. Daar zijn specerijen, juweelen, kostbaarheden, suiker, noten muskaat, kruidnagelen, gember, realen, dukaten, schoone blinkende gouden lammeren. Daar zijn meer dan vijfhonderdduizend geldstukken. De Spanjool betaalt de kosten des oorlogs. Laat ons drinken! zingen wij de misse der Geuzen, dat is het gevecht!

En Uilenspiegel en Lamme liepen overal rond gelijk leeuwen. Buiten het bereik van de kogels, speelde Nele op de pijp, in de schans. Heel de vloot wierd genomen.

Als de dooden geteld wierden, vond men er duizend langs de zijde der Spanjaarden, drijhonderd langs den kant van de Geuzen; onder hen bevond zich de kok van de vlieboot *den Briel*.

Uilenspiegel vroeg om voor Treslong en de matrozen te spreken, hetwelk Treslong hem geerne toestond. En hij hield hun de volgende rede:

- Messire kapitein en gij, maats, wij hebben daar vele specerijen geërfd en Lamme, onze dikzak, hier tegenwoordig, vond steeds dat de arme doode die dáár ligt, - God hebbe zijne ziel, - niet ervaren genoeg was in de konsten van zieden en braden. Als hij in zijne plaats aangesteld wierd, zoude hij U hemelsche stoverijen en goddelijke gerechten bereiden.

- Wij willen, zeiden Treslong en de anderen; Lamme zal de kok van het schip zijn. Hij zal den grooten pollepel voeren, om de scheepsjongens van zijne sausen te jagen.

- Messire kapitein, gezellen en vrienden, sprak Lamme, ik ween van geluk, want die groote eer verdiende ik niet. Doch, vermits gij U tot mijne onwaardigheid wilt richten, neem ik de edele bediening aan van meester in de konsten van zieden en braden op de wakkere vlieboot *den Briel*, doch ik bid U ootmoediglijk mij wel te willen belasten met het opperbevel van de keuken, zoodanig dat uw kok, - dat ben ik - bij recht, wet ende macht een iegelijk kunne beletten een andermans portie te komen opeten.

Treslong en de anderen riepen:

- Leve Lamme! gij hebt recht, wet ende macht.

- Doch, zeide hij, nog eene nederige bede moet ik U doen: ik ben vet, groot en struisch, diep is mijn buik, diep mijne maag; mijne arme vrouwe, - God geve ze mij weder, - placht

mij altijd twee portiën te geven, in stede van eene: verleent mij dezelfde gunste.

Treslong, Uilenspiegel en de matrozen zeiden:

- Gij krijgt de twee portiën, Lamme.

En Lamme, die plotselings weemoedig wierd, zeide:

- Mijne vrouw, mijne liefste vriendin! als iets vermag mij over onze scheiding te troosten, zal het, bij het uitoefenen mijner bediening, het aandenken wezen van uwe goddelijke keuken in onze halle vol liefde.

- Gij moet den eed afleggen, mijn zoon, zeide Uilenspiegel. Dat men den grooten pollepel en den grooten koperen ketel brenge, op dewelke Lamme moet zweren.

- Bij God, sprak Lamme, dewelke mij helpe, zweer ik getrouwheid aan Zijne Hoogheid den prins van Oranje, gezeid de Zwijger, dewelke in naam des konings de provinciën Holland en Zeeland bestiert, getrouwheid aan messire Lumey, admiraalbevelhebber onzer edele vloot, en aan messire Treslong, schoutbij-nacht en kapitein van het schip *den Briel*; ik zweer, volgens de kostumen en gebruiken der groote koks uit de oudheid en naarvolgens de schoone boeken met platen die zij over de edele kookkunst nagelaten hebben, zoo goed als mij mogelijk is, de vleezen, kiekens, ganzen, mitsgaders kalkoenen te bereiden die Fortuna ons zal zenden; ik zweer te zullen voeden gezeiden messire Treslong, kapitein, zijn stuurman, wezende mijn vriend Uilenspiegel en U allen, bootsman, loods, schieman, maats, soldaten, kanonniers, keldermeester, scheepsmaker, lijfjonker van den kapitein, chirurgijn, hoornblazer, matrozen en wie ook genaamd. Is het gebraad te bloedig, ziet het gevogelte er niet smakelijk uit, verspreidt de soep een flauwen geur, wat tegenstrijdig is met eene goede spijsvertering, zet de geur van de sausen U niet aan in de keuken te dringen, behoudens mijn oorlof nochtans, maak ik U allen niet blijmoedig en wel te pas, dan zal ik mijn edel ambt nederleggen, mij onbekwaam oordeelende langer in de keuken te tronen. Zoo helpe mij God in deze wereld en ook in de andere.

- Leve onze kok, riepen zij, de koning der keuken, de keizer der stoverijen. 's Zondags krijgt hij drij portiën in stede van twee.

En Lamme wierd kok op het schip *den Briel*. En terwijl zijne lekkere soep op het vuur stond, ging hij fier, met den pollepel op den schouder, eene handwijl aan de keukendeur staan.

En 's Zondags kreeg hij zijne drij portiën.

Als de Geuzen met den vijand handgemeen wierden, bleef hij geerne in zijne sausstokerij, doch van tijd tot tijd klom hij naar boven, om eenige malen zijne bus af te vuren, na hetwelk hij schielijk weer naar beneden ging, om op zijne sausen te passen.

Wezende aldus een getrouw kok en een dapper soldaat, wierd hij hartelijk bemind door een iegelijk.

Maar niemand mocht in zijne keuken. Want toen was hij uiterst grammoedig, en sloeg hij met zijnen pollepel gelijk de duivel op Geeraard.

En wederom wierd hij geheeten: Lamme de Leeuw.

XIV

Bij zonneschijn, bij regen, bij sneeuw, bij hagel, 's winters en 's zomers, dobberen de schepen der Geuzen op den Oceaan en de Schelde.

Alle zeilen bijgezet, gelijk zwanen, blanke zwanen van vrijheid.

Wit voor de vrijheid, blauw voor de grootheid, oranje voor den prins, is de standaard der fiere bodems.

Alle zeilen bijgezet! alle zeilen bijgezet, varen de wakkere schepen; de golven klotsen er tegen, de baren besproeien ze met schuim.

Zij varen, zij wiegen, zij vliegen op den stroom, de fiere schepen der Geuzen, met de zeilen in 't water, snel als de wolken gejaagd door den Noordenwind. Hoort gij hoe hun voor-

steven klieft door de baren? God der vrije mannen, vive le Geus!

Hulken, vliebooten, boeiers, poonen, vlug als de wind die die het orkaan, - als de wolk die den bliksem met zich draagt. Vive le Geus!

Boeiers en poonen, platboomde vaartuigen glijden op den stroom. De golven zuchten onder hunne kiel, als zij recht vóór zich stevenen, met den moorddadigen muil hunner slang vooruit op het voorste van 't schip. Vive le Geus!

Alle zeilen bijgezet! alle zeilen bijgezet, varen de wakkere schepen, de golven klotsen er tegen, de baren besproeien ze met schuim.

Bij dag en bij nacht, bij regen, bij hagel en sneeuw, varen zij op de wateren. Christus lacht hun toe in de wolk, in de zon, in de sterre. Vive le Geus!

XV

De bloedige koning kreeg tijding van hunne zegepralen. De dood aasde op dien beul, wiens lichaam opgevreten wierd door de wormen. Door de gangen van 't kasteel van Valladolid sleepte hij, ziekelijk en terugstootend, zijne gezwollen voeten en zijne loodzware beenen. Nimmer neurde hij een liedeken, de wreedaardige beul; als de Oosterkim kleurde, lachte hij niet, en als de zonne zijn rijk verlichtte als met een glimlach des Heeren, voelde hij geene de minste vreugd in zijn hart.

Maar Uilenspiegel; Lamme en Nele zongen als lijsters, waagden hun vel, leefden zonder aan den dag van morgen te denken, en vonden meer genoegen in het uitdooven van eenen brandstapel, dan de zwarte koning vreugde smaakte in de verbranding van gansch eene stad.

In dien tijde ook was Willem de Zwijger, prins van Oranje, gedwongen messire Lumey, graaf van der Marck, zijnen graad

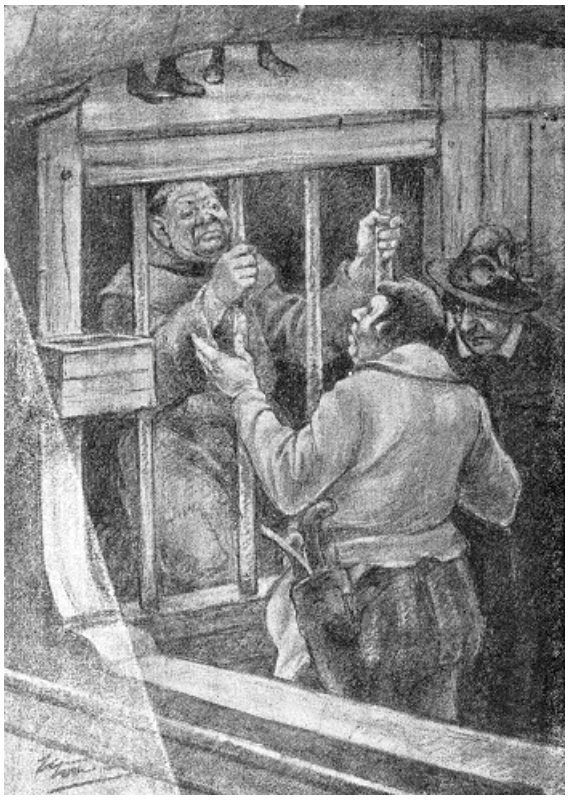

En de monnik wierd in de kooi gestoken. (Blz. 648.) **39**

van admiraal te ontnemen, ter wille van de buitengewone wreedheden die hij bedreef. Hij benoemde messire Bouwen Ewoutsen Worst in zijne plaats. Hij zag mede naar middelen uit om den boeren het koren te betalen dat de Geuzen hadden genomen, om de gedwongen schattingen terug te geven die door dezen gelicht waren, om den Roomsch-katholieken, gelijk aan elk ende een, de vrije uitoefening van hunnen godsdienst te schenken, zonder vervolging of nadeel.

XVI

Op de schepen der Geuzen, onder den helderen hemel, op de schuimende golven, weerklinken pijpen en doedelzakken, klokken de flesschen, rinkelen de klinkaarts, flikkert het ijzer der wapenen.

- Nu, sprak Uilenspiegel, slaat de trom van de zege, slaat de trom van de vreugde! Vive le Geus! Spanje is verslagen, getemd de vampier. Aan ons de zee, Brielle is genomen. Aan ons heel de kust van Nieuwpoort tot Helder, met Oostende, Blankenberge, de Zeeuwsche eilanden, de monden der Schelde, de monden der Maas, de monden van den Rijn. Aan ons Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland, Rottum, Borkum. Vive le Geus!

... Aan ons Delft, Dordrecht. 't Is een loopend vuur. God houdt de vuurlont. De beulen verlaten Rotterdam. Het vrije geweten, als een leeuw met klauwen en tanden van gerechtigheid, neemt het graafschap Zutfen, de steden Deutekom, Doesburg, Goor, Oldenzeel en, op de Veluwe, Hattem, Elburg en Harderwijk. Vive le Geus!

... 't Is klaar, 't is de bliksem: Kampen, Zwolle, Hasselt, Steenwijk vallen in onze handen met Oudewater, Gouda en Leiden. Vive le Geus!

... Aan ons Buren, Enkhuizen! Amsterdam, Schoonhoven,

Middelburg zijn nog in onze macht niet. Doch alles komt in tijds voor de geduldige klingen. Vive le Geus!

... Laat ons Spaanschen wijn drinken! Laat ons drinken uit de kelken uit dewelke zij het bloed van de slachtoffers dronken: Wij gaan langs de Zuiderzee, langs stroomen, rivieren en vaarten; wij hebben Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland; wij zullen ook Oost- en West-Friesland nemen; Brielle zal de wijkplaats wezen voor onze schepen, dewelke broeien op de vrijheid. Vive le Geus!

... Hoor, Vlaanderen, geliefde vadergrond, hoor den kreet van wrake weerklinken. Men polijst de wapenen, men trekt de zweerden af op den slijpsteen. Allen bewegen zich, trillen als de snaren eener harp bij den warmen ademtocht, adem van de zielen die komt uit de putten, van de brandstapels, van de bloedige lijken der slachtofferen. Allen: Henegouwen, Braband, Luxemburg, Limburg, Namen, Luik, de vrije stede, allen! Het bloed kiemt en bevrucht. De oogst is rijp voor de zeis. Vive le Geus!

... Aan ons de Noordzee, de wijde zee van het Noorden! Aan ons de goede kanonnen, de slanke schepen, het stoutmoedige heir van geduchte zeelieden: edelen, poorters en werklieden, die de vervolging ontvluchten. Aan ons allen die vereenigd opstaan voor het werk van de vrijheid. Vive le Geus!

... Waar zijt gij, Philippus, bloedige koning? Met den heiligen hoed - geschenk van den Paus - op het hoofd, vloekt gij en tiert gij. Slaat de trom van vreugde! Vive le Geus! Laat ons drinken!

... De wijn stroomt in de gouden kelken. Drinkt blijde een glaasje. De priesterkleederen, dewelke die ruwe mannen bedekken, zijn nat van het roode druivensap; de Roomsche kerkelijke banieren wapperen in den wind. Eeuwige muziek! komaan, pijpen, doedelzakken, trommels, zingt nu den lorzang der zege. Vive le Geus!

XVII

Toen was men in de Wolfsmaand, dat is in December. Een scherpe regen viel als naalden in den vloed neder. De Geuzen kruisten in de Zuiderzee. Bij trompetgeschal ontbood messire de admiraal op zijn schip de kapiteins der hulken en vliebooten, en samen met hen ook Uilenspiegel.

- Nu, zeide hij, eerst tot denzelve sprekend, de prins wil uwe goede en trouwe diensten erkennen en benoemt U tot bevelvoerder op het vaartuig *Den Briel*. Hier hebt gij uwe aanstelling op perkament.

- God zegene U, heer admiraal, antwoordde Uilenspiegel; ik zal zoo goed bevel voeren als mij mogelijk is, en aldus bevel voerende, hoop ik wel, met Gods hulp, Spanje het bevelhebberschap te ontnemen over Vlaanderen en Holland: ik wil zeggen Zuid- en Noord-Nederland.

- Dit is goed, zeide de admiraal. En nu, voegde hij er bij, tot alle de aanwezigen sprekend, moet ik U zeggen dat die van het katholieke Amsterdam van zins zijn Enkhuizen te belegeren. Zij zijn nog buiten het IJ niet gevaren, wij zullen kruisen vóór deze vaart, zoodat wij ze sluiten, en elk hunner schepen overvallen, dat zijnen romp in de Zuiderzee durft laten zien.

Zij antwoordden:

- Wij zullen ze doorboren! Vive le Geus!

Als Uilenspiegel weder op zijn schip was gestegen, dede hij zijne matrozen en de soldaten te hoop komen op het dek en zeide hij hun wat de admiraal had besloten.

Zij antwoordden:

- Wij hebben vleugelen, dat zijn onze zeilen; schaatsen, dat zijn de kielen onzer schepen; reuzenhanden, dat zijn onze enterhaken. Vive le Geus!

De vloot vertrok en kruiste vóór Amsterdam, op eene mijl van het strand, zoodanig dat niets konde binnen- of buitenvaren, als zij het niet wilde.

Den vijfden dag hield het op met regenen; de wind woei scherper in den helderen hemel; die van Amsterdam verroerden zich niet.

Eensklaps zag Uilenspiegel zijn vriend den kok op het dek stormen en den scheepsjongen - een jongen snaak, ervaren in de Fransche en in de Vlaamsche taal, maar nog meer in het binnenspalen - achternazitten, met zijn grooten houten pollepel in de hand.

- Nietdeug, zeide Lamme duchtig met zijnen stoklepel slaande, dacht gij dan, zonder eenige straf, voorbarig mijne stoverijen te peuzelen? Klim omhoog op den mast om te zien of er nog geene beweging komt op de schepen van Amsterdam, wilt ge wèldoen.

Maar de jongen antwoordde:

- Wat zult gij mij geven?

- Meent gij dat ik U zal betalen vóór dat gij gewerkt hebt? Dievengebroed, als gij niet omhoog klimt, laat ik U geeselen. En uw Fransch zal U niet redden.

- 't Is eene schoone tale, zeide de knaap, tale van minne en van oorlog.

En hij klom op den mast.

- Wel, luiaard? vroeg Lamme.

De scheepsjongen antwoordde:

- Ik zie niets in de stad noch op de schepen.

En, benedenkomend, sprak hij:

- Betaal mij nu.

- Houd het gestolene voor uwe moeite, antwoordde Lamme; maar dat goed zal niet gedijen, voorzeker spuwt gij het uit.

De jongen, die weder op den mast was geklommen, riep eensklaps:

- Lamme! Lamme! daar sluipt een dief in uwe keuken.

- Daar is geen nood van, antwoordde Lamme, de sleutel steekt in mijne tassche.

Toen nam Uilenspiegel zijnen vriend ter zijde, zeggende:

- Lamme, die groote kalmte van Amsterdam verontrust mij. Zij voeren iets in het schild.

- Ik dacht er aan, zeide Lamme. Het water vervriest in de kruiken in de schapraai; de kiekens zijn hard als hout; de worsten zijn gansch berijmd; de boter is als een steen, de olie gansch wit, het zout droog als zand in de zonne.

- Vorst is op handen, zeide Uilenspiegel. Zij zullen in grooten getale ons komen beschieten met donderbussen.

Hij begaf zich naar het admiraalschip en zeide daar wat hij vreesde; de vlootvoogd antwoordde:

- De wind blaast uit Engeland: we krijgen sneeuw, maar geen vorst: keer terug naar uw schip.

En Uilenspiegel ging henen.

's Nachts woedde een hevige sneeuwstorm; maar weldra blies de wind uit Noorwegen, de zee vroor toe en was als een vloer. De admiraal zag dit schouwspel.

Vreezende dat die van Amsterdam de schepen in brand zouden steken, beval hij den soldaten hunne schaatsen in gereedheid te brengen, in geval zij buiten en rondom de schepen moesten vechten, en den kanonniers de kogels bij hoopen naast de affuiten te leggen, de kanonnen te laden en de vuurlonten gedurig in brand te houden.

Maar die van Amsterdam kwamen niet af.

En aldus zeven dagen lang.

Tegen den avond van den zevenden dag, beval Uilenspiegel dat een goed festijn gegeven wierd aan de matrozen en soldaten, ten einde hen te harnassen tegen den scherpen wind, die woei uit het Noorden.

Maar Lamme zeide:

- Er blijft ons niets meer over dan beschuit en kort bier.

- Vive le Geus! zeiden zij. Dit zal ons een vastenfestijn zijn, in afwachting van het uur van 't gevecht.

- Dat nog zoo gauw niet zal slaan, zeide Lamme. Die van Amsterdam zullen komen om onze schepen te verbranden, maar dezen nacht nog niet. Eerst zullen ze te hoop moeten komen rondom het vuur, en daar ledigen menigen beker warmen wijn,

- God verleene er U; - vervolgens als zij tot middernacht zullen beraadslaagd hebben met kalmte, verstand en geduld, zullen zij beslissen morgen te besluiten of zij, al of niet, de toekomende week zouden aanvallen. Morgen zullen zij, opnieuw onder het drinken van warmen wijn, - God verleene er U, - van her met kalmte, geduld en volle kannen beslissen dat zij een anderen dag te hoop moeten komen, ten einde uit te maken of het ijs, al of niet, een groot getal mannen kan dragen. En zij zullen het ijs doen onderzoeken door deskundigen, dewelke hunne besluiten op perkament zullen neerschrijven. Als zij die ontvangen en gelezen hebben, zullen zij weten dat het ijs eene halve el dik is, dat het sterk genoeg is om eenige honderden man met donderbussen en veldgeschut te dragen. Vervolgens oppenieuw te hoop komend, om met kalmte, geduld en menigen beker warmen wijn te beraadslagen, zullen zij berekenen of het, ter wille van den schat dien wij die van Lissabon hebben ontnomen, raadzaam is onze schepen te bestormen of te verbranden. En, aldus besluiteloos, maar dralend, zullen zij nochtans beslissen dat zij onze schepen moeten nemen, en geenszins verbranden, niettegenstaande al het leed en de schade, die zij ons daarmee zouden doen.

- Gij spreekt goed, antwoordde Uilenspiegel; maar ziet gij die vuren niet aansteken in de stad en alle die lieden haastig rondloopen met lanteernen in de hand?

- 't Is dat zij koud zijn, zei Lamme.

En, zuchtend, voegde hij er bij:

- Alles is opgegeten. Geen ossenvleesch, geen pekelvleesch, geen gevogelte meer; geen wijn meer, laas! noch goed dobbel bier, niets dan beschuit en kort bier. Die mij bemint, volge mij.

- Waar gaat gij? vroeg Uilenspiegel. Niemand mag het schip verlaten.

- Mijn zoon, zeide Lamme, thans zijt gij kapitein en bevelhebber. Zonder uwe toestemming zal ik het schip niet verlaten. Doch gelief te bedenken dat onze laatste worst er eergisteren

aan was, dat, in dezen harden tijd, keukenvuur de zon van de goede maats is. Wie onzer is niet bereid den geur van goede saus op te snuiven, of een lekker glaasje te drinken, hetwelk vroolijkheid en goeden wil voor elk ende een baart? Nu, kapitein en trouwe vriend, ik durf het U zeggen: ik vreet mij het hart op, ik eet niet, ik, die voor de rust ben, die niet geerne dood, tenzij eene malsche gans, een vet kieken, een smakelijken kalkoen, ik volg U in de vermoeienissen des oorlogs. Zie gindsche lichten, 't zijn die eener rijke hofstede, goed voorzien van groot en klein vee. Weet gij wie daar woont? 't Is de schipper van Friesland, die messire Dandelot verried en achttien arme heeren en vrienden naar het nog Spaanschgezinde Enkhuizen voerde, dewelke door zijn toedoen op de Peerdenmarkt, dat is de Kleine Zavel, te Brussel, onthalsd wierden. Die verrader, die Slosse heet, ontving van den hertog tweeduizend florijnen tot prijs zijns verraads. Met het geld van het bloed kocht hij, als een ware Judas, de hoeve die gij daar ziet, en zijn groot vee, en de velden in 't ronde, dewelke gedijen en groeien; ik zeg dat hij rijk wordt met zijnen grond en zijn vee.

Uilenspiegel antwoordde:

- De assche klopt op mijn hart. Het uur van God is geslagen.

- En ook het uur van het eten, zeide Lamme. Geef mij twintig wakkere gasten, soldaten en matrozen, en ik breng U den verrader.

- Ik wil hen aanvoeren, zeide Uilenspiegel. Wie de rechtveerdigheid bemint, volge mij. Doch allemaal niet, mijne vrienden; er zijn er maar twintig van doen, wie anders zoude letten op het schip? Laat de dobbelsteenen beslissen. Goed, nu zijt gij twintig, komt mee. Gespt uwe schaatsen om, en legt aan op Venus, de heldere sterre die flikkert boven de hoeve van den verrader.

... Komt dus, vrienden; rijdend en glijdend, met de bijl op den schouder, zullen wij geleid worden door het glimmend licht van de heldere maan.

... De wind fluit en jaagt witte sneeuwvlagen vóór zich op het ijs. Komt, dappere mannen!

... Gij zingt noch gij spreekt; gij gaat, stilzwijgend, recht voor U uit op de sterre; uwe schaatsen doen het ijs krassen.

... Die valt, staat aanstonds weer op. Wij naderen den oever: geen enkele menschelijke gedaante op de witte sneeuw, geen enkele vogel vertoont zich in de ijskoude lucht. Doet uwe schaatsen af.

... Hier zijn wij op 't land, hier zijn wij in de weide, gespt uwe schaatsen weer om. Wij zijn rondom de hoeve, houdt uwen adem in.

Uilenspiegel klopt op de deur, de honden bassen. Hij klopt nogmaals; een venster wordt geopend en de baas, die het hoofd buitensteekt, vraagt:

- Wie zijt gij?

Hij ziet niemand dan Uilenspiegel: de anderen zijn verborgen achter de keet.

Uilenspiegel antwoordde:

- Messire Boussu gelast U oogenblikkelijk bij hem, naar Amsterdam, te komen.

- Waar is uwe vrijgeleide? vroeg de baas, benedenkomend en de deur openend.

- Hier, antwoordde Uilenspiegel, hem de twintig Geuzen toonend, die achter hem het huis binnenstormden.

Toen sprak Uilenspiegel tot hem:

- Gij zijt schipper Slosse, de verrader, die Dandelot, Battenburg en andere heeren in eene hinderlaag loktet. Waar is de prijs van het bloed?

Ov r alle zijne ledematen bevend, antwoordde de pachter:

- Gij zijt de Geuzen, schenkt mij vergiffenis, ik wist niet wat ik dede. Ik heb hier geen geld in mijn huis; alles wat ik heb, zal ik geven.

Lamme sprak:

- Het is donker, geef ons keersen.

De baas antwoordde:

- Dáár hangen vetkeersen.

Als eene keers aangestoken was, zeide, in den heerd, een van de Geuzen:

- Het is koud, laat ons vuur maken. Hier zijn schoone, dikke mutsaards.

En hij wees naar eene plank op dewelke bloempotten stonden, waarvan al de planten verdroogd waren. Hij nam er eene bij den kop, en, ze schuddend, viel de pot ten gronde, gevolgd door dukaten, realen, florijnen.

- Daar is de schat, zeide hij, de andere bloempotten toonend.

En, inderdaad, als zij geledigd waren, vonden zij er tienduizend florijnen.

Als de baas dat zag, begon hij te weenen en te schreeuwen.

Op dat geroep kwamen de knechten en meiden der hoeve toeloopen in hun hemde. Daar de mannen hunnen meester wilden wreken, wierden zij gevat en gebonden. Maar de meiden waren beschaamd, en vooral de jonge, en zij verborgen zich achter de mannen.

Lamme kwam toen vooruit, en hij zeide;

- Verrader, waar zijn de sleutels van den kelder, den stal en de schaapskooi?

- Schaamtelooze roovers, zeide de baas, gij zult gehangen worden tot dat de dood er op volge.

Uilenspiegel antwoordde:

- Het is het uur van God, geef de sleutels!

Als de Geuzen de hoeve geledigd hadden, reden zij op hunne schaatsen terug naar de schepen, lichte hallen van vrijheid.

- Ik ben de kok, zeide Lamme hen leidend; ik ben de kok. Stoot de wakkere sleden vooruit, beladen met wijn ende bier; drijft vóór U, met de koorden of anderszins, peerden, ossen, varkens, schapen en kudde die hunne moedertaal spreken. De duiven kirren in de kevies; de volgekropte kapoenen kijken

verwonderd in de houten kooien, in dewelke zij zich niet kunnen verroeren. Ik ben de kok. Het ijs kraakt onder de schaatsijzers. Wij zijn nabij de schepen. Morgen speelt er muziek in de keuken. Laat de katrollen beneden. Bindt de banden om de peerden, koeien en ossen. 't Is een schoon schouwspel, ze aldus met den buik te zien ophangen; morgen zullen wij hangen met de tonge aan hunne vette stoverijen. De katrol hijscht ze op tot boven het ruim. Het zijn karbonaden. Smijt maar overhoop in het ruim, eenden, kapoenen, ganzen en vette hoenders. Wie zal hun den nek omwringen? de kok. De deur is gesloten, de sleutel steekt in mijne tassche. God zij geloofd in de keuken! Vive le Geus!

Vervolgens ging Uilenspiegel op het schip van den admiraal, met Diederik Slosse en de andere gevangenen, die zuchtten en weenden uit vrees voor de koorde.

Messire Worst kwam bij het gerucht: hij bemerkte Uilenspiegel en zijne gezellen, verlicht door den rooden gloed van de toortsen.

- Wat wilt gij? zeide hij.

Uilenspiegel antwoordde?

- Dezen nacht namen wij, in zijne hoeve, Diederik Slosse, dewelke de achttien in eene hinderlaag dede vallen. Hier is hij. De anderen zijn onschuldige knechten en meiden.

Hem vervolgens eene tassche ter hand stellend, zeide hij:

- Deze guldens groeiden in bloempotten in het huis des verraders: er zijn er tienduizend.

Messire Worst zeide hun:

- Gij dedet slecht de schepen te verlaten: doch, ter wille van den goeden uitslag, zal U vergiffenis worden gegeven. Welkom zijn de gevangenen en de tassche vol guldens, en gij, dappere lieden, aan dewelke ik, volgens de rechten en kostumen ter zee, het derde deel van den buit schenk; het tweede deel zal zijn voor de vloot, en het andere derde voor onzen hoofdman, den prins van Oranje; hangt den verrader op staanden voet op.

De Geuzen gehoorzaamden; daarna kapten zij eene bijt in het ijs, in dewelke zij het lijk smeten van Diederik Slosse.

Toen zeide messire Worst:

- Groeit er gras rond de schepen? Me dunkt, ik hoor hoenders kakelen, schapen blaten en ossen loeien?

- Dat zijn de gevangenen voor onzen mond, antwoordde Uilenspiegel; zij zullen hun rantsoen in stoverijen betalen. Messire admiraal krijgt het beste stuk van dezelve.

... Wat deze knechten en meiden betreft, onder dewelke zich verscheidene lieftallige en poezele vrouwen bevinden, die ga ik weer op mijn schip brengen.

Dit gedaan hebbende, hield hij hun de volgende rede:

- Mannen en vrouwen, gij zijt hier op het beste schip dat er is. Wij brengen er den tijd door met gastreeren; 't is een festijn zonder einde. Als 't U belieft van hier weg te gaan, kunt gij het doen, mits een rantsoen te betalen; verkiest gij te blijven, dan zult gij leven gelijk wij: dapper werken en goed eten. Wat die lieve vrouwlieden betreft, ik geef haar bij bevelvoerderlijke toelating volle vrijheid van lijf, 't is te zeggen dat het mij heel eender is of zij heure vrienden houden die met haar op het schip kwamen, of eene keuze doen onder onze dappere Geuzen, hier tegenwoordig, om heur huwelijksch gezelschap te houden.

Maar al de lieftallige vrouwlieden bleven trouw aan heure vrienden, uitgenomen eene enkele, dewelke glimlachend keek naar Lamme en hem vroeg of hij van heur wilde weten.

- God zegene U, liefste, zeide hij, maar ik ben reeds genomen.

- Hij is getrouwd, de dikzak, zeiden de Geuzen tot de spijtige schoone.

Maar zij, hem den rug toekeerend, koos er een anderen die, gelijk Lamme, eene goede tronie en een goeden buik had.

Dien dag en de volgende, gastreerde men aan boord van de schepen met wijn, vleesch en gevogelte. En Uilenspiegel zeide:

- Vive le Geus! Blaas maar aan, scherpe Noordenwind, wij

zullen de lucht met onzen adem verwarmen. Ons hart is van vuur voor het vrije geweten, van vuur onze maag voor het gebraad van den vijand. Laat ons wijn drinken, dat is de melk van de dapperen. Vive le Geus!

Nele dronk ook uit een grooten gouden beker, en blozend door den adem des winds, blies zij op heure pijp. En ondanks de koude, aten en dronken de Geuzen juichend en vroolijk op het dek van de schepen.

XVIII

Eensklaps zag heel de vloot op den oever eene zwarte schaar, onder dewelke men toortsen blinken en wapens flikkeren zag; vervolgens wierden de toortsen uitgedoofd, en heerschte de volledigste duisternis.

De bevelen van den admiraal overgebracht, wierd het sein tot waakzaamheid gegeven, en alle de vuren gebluscht; matrozen en soldaten gingen, gewapend met bijlen, op den buik op het dek liggen. De wakkere kanonniers, met hunne lont in de hand, waakten omtrent de donderbussen, dewelke geladen waren met zakken kruit en met kettingkogels. Zoodra de admiraal en de kapiteins zouden roepen: ‘Honderd passen!’ - wat de stelling van den vijand aanwees, - moesten zij vuur geven van voren, van achterboeg of van boord, naarvolgens hunne stelling op het ijs.

En men hoorde de stem van messire Worst, dewelke sprak:

- Ter dood, die luide durft spreken!

En de kapiteins zeiden hem na:

- Ter dood, die luide durft spreken!

Het uitspansel was vol sterren, doch zonder maan.

- Hoort gij, zeide Uilenspiegel tot Lamme, als de adem van een spook. Hoort gij de stem van die van Amsterdam, en het ijzer hunner schaatsen krassen op 't ijs? Zij gaan snel. Men hoort hen spreken. Zij zeggen: ‘Die luie Geuzen liggen te slapen. Aan

ons de schat van Lissabon.' Zij steken hunne toortsen weer aan. Ziet gij hunne ladders voor de bestorming, en hunne leelijke gezichten, en de lange lijn van hun aanvalsfront? Zij zijn duizend en meer.

- Honderd passen! riep messire Worst.

En men hoorde een groot gedruisch als een donder, en een jammerlijk gehuil op het ijs.

- Tachtig kanonnen bulderen te gelijk! zeide Uilenspiegel. Zij vluchten! Ziet gij de toortsen verwijderen?

- Achtervolgt ze! zeide admiraal Worst.

- Achtervolgt! zeiden de kapiteins.

Maar de vervolging duurde niet lang, daar de vluchtelingen honderd passen vóór en hazenpooten hadden.

En, op de mannen die kermden en reutelden op 't ijs, vond men goud, kleinoodiën en koorden om de Geuzen te binden.

En, na deze zegepraal, zeiden de Geuzen tot elkaar: 'Als God met ons is, wie zal tegen ons zijn?'

Nu, in den morgen van den derden dag, wierd messire Worst ongerust, want hij verwachtte eenen nieuwen aanval. Lamme sprong op het dek en zeide tot Uilenspiegel:

- Breng mij bij dien admiraal die U niet wilde gelooven toen gij vriezend weder voorspeldet.

- Ga zonder dat men U leidt, zeide Uilenspiegel.

Lamme toog henen, nadat hij de deur zijner keuken goed dichtgedaan had. De admiraal stond op het dek, in de verte te turen om te zien of hij geenerlei beweging bespeurde langs den kant van de stad.

Hem naderende, zeide Lamme:

- Messire admiraal, mag een nederige kok U zijne meening laten kennen?

- Spreek, mijn zoon, zeide de admiraal.

- Heer, zeide Lamme, het water ontdooit in de kruiken, het gevogelte wordt weder murw; de worst verliest hare schimmel van rijm; de boter wordt slap; de olie vloeibaar; het zout vochtig. Weldra valt de regen en zijn wij gered, heer.

- Wie zijt gij? vroeg messire Worst.

- Ik ben, zeide hij, Lamme Goedzak, kok op de vlieboot *Den Briel*. En als al de groote geleerden die sterrenkijkers beweren te zijn, zoo goed in de sterren kunnen lezen als ik in mijne sausen, zouden zij ons kunnen zeggen dat het dezen nacht zal dooien, met groot gedruisch van tempeest en van hagel; maar de dooi zal niet aanhouden.

En Lamme keerde terug bij Uilenspiegel, tot denwelke hij zei rond den middag:

- Wat heb ik voorspeld? De hemel wordt donker, de wind blaast geweldig; een warme regen valt; daar is reeds een voet water op 't ijs.

En 's avonds riep hij blijde uit:

- De Noordzee is gezwollen: het is het uur van den vloed, de hooge baren, die in de Zuiderzee komen, breken het ijs, hetwelk in groote stukken barst en springt op de schepen; het fonkelt en glinstert; daar is hagel; de admiraal vraagt ons om terug te trekken van vóór Amsterdam en dit met zooveel water als ons grootste schip noodig heeft. Hier zijn wij in de haven van Enkhuizen. De zee vriest van her toe. Ik ben profeet, en 't is een mirakel van God.

En Uilenspiegel zeide:

- Onder 't drinken van een glas, zullen wij hem loven en prijzen.

En de winter verzwond en de zomer kwam aan.

XIX

In halfoest, als de volgepropte hennen doof blijven voor 't geroep van den haan, die heur kraaiend zijne liefde verklaart, zeide Uilenspiegel tot zijne matrozen en soldaten:

- Te Utrecht zijnde, durft de bloedige hertog er een gezegend plakkaat afkondigen, hetwelk onder meer genadige giften belooft: honger, dood, ondergang voor de inwoneren der Neder-

Te dien tijde vergaderden de heeren van de Staten-Generaal te 's Gravenhage, om Philippus, koning van Spanje, te oordeelen. (Blz. 669.) **40**

landen die weigeren zich te onderwerpen. Alles wat nog geheel is, zegt hij, zal uitgeroeid worden, en Zijne Koninklijke Majesteit zal het land doen bewonen door vreemdelingen. Bijt, hertog, bijt! De vijl breekt de tanden der adderen; wij, wij zijn vijlen! Vive le Geus!

... Alva, het bloed maakt U dronken! Meent gij dat wij uwe bedreigingen vreezen of aan uwe goedertierenheid gelooven? Uwe roemrijke regimenten, wier lof gij door heel de wereld verkondigdet, uwe schepen, wier naam alleen uwen overmoed schetsen, bleven zeven maanden lang Haarlem beschieten, eene zwakke stede, door heure poorters verdedigd. Zij zijn als gewone stervelingen in de lucht gesprongen, bij 't ontploffen der mijnen. De poorters begoten ze edelmoedig met pik; eindelijk behaalden zij eene roemrijke zege: zij keelden hunne ontwapende vijanden. Hoort gij Gods uur slaan, bloedige beul?

... De stede verloor hare wakkere verdedigers, hare steenen zweeten bloed. Bij heure belegering verloor en verteerde zij twaalfhonderd tachtigduizend gulden. De bisschop is terug in de stede; met vlugge hand en vroolijke tronie herwijdt hij de kerken; don Frederik woont die wijdingen bij; de bisschop wascht hem de handen, dewelke voor God rood zullen blijven, en hij gebruikt het Avondmaal onder beide gedaanten, wat aan het arme gemeen niet geoorloofd wordt. En de klokken luiden, en de beiaard werpt in de lucht zijne stille, welluidende tonen: 't is als 't gezang van engelen op een kerkhof. Oog om oog, tand om tand! Vive le Geus!

XX

Toen waren de Geuzen te Vlissingen, waar Nele de koorts kreeg. Gedwongen het schip te verlaten, wierd zij ingenomen door Peeters, een hervormde, op de Turfkaai.

Uilenspiegel, hoewel treurig, was toch blijde als hij dacht

dat de Spaansche kogelen heur niet konden treffen in dat bed, waar zij zeker zoude genezen.

En, met Lamme, was hij gedurig bij heur, om heur goed en liefdevol te verzorgen. En daar koutten zij met elkander.

- Trouwe vriend, zeide eens Uilenspiegel, kent gij het nieuws?

- Neen, mijn zoon, zeide Lamme.

- Zaagt gij de vlieboot die laatst onze vloot kwam vervoegen, en weet gij wie daar alle dagen speelt op de vedel?

- Ten gevolge van de laatste koude, zeide Lamme, ben ik doof aan beide de ooren. Waarom lacht gij, mijn zoon?

Maar Uilenspiegel, zijne rede vervolgend, sprak:

- Eens hoorde ik heur een Vlaamsch liedeken zingen, en ik vond heure stem als die van een engel zoo zoet.

- Laas! zeide Lamme, zij ook speelde op de vedel en zong.

- Kent gij de andere tijding? vervolgde Uilenspiegel.

- Neen, mijn zoon, antwoordde Lamme.

Uilenspiegel antwoordde:

- Bevel is ons gegeven, met onze booten de Schelde op te varen tot vóór Antwerpen, om daar vijandelijke schepen te kapen of te verbranden. Wat de mannen betreft: geen kwartier. Wat denkt gij daarvan, dikzak?

- Laas, zeide Lamme, zullen wij in deze droevige landen van anders nooit hooren dan van verbrandingen, verhangingen, verdrinkingen en andere uitroeiingen van 't arme menschdom? Wanneer zal de gezegende vrede komen, om zonder onrust patrijzen te braden, kiekens te stoven en, te midden van de eieren, de pensen te doen sissen in de braadpan? Ik eet liever zwarte; de witte zijn te vet.

- Die zoete tijd zal komen, antwoordde Uilenspiegel, als wij in de boomgaarden van Vlaanderen, aan de appelaars, pruimelaars en kerselaars, in stede van appels, pruimen en kersen, aan elken tak eenen Spanjaard zien hangen.

- Ha, zeide Lamme, konde ik maar mijne vrouwe terugvinden, mijne teerbeminde, zeer geliefde, beminnelijke, zoete, trouwe vrouwe! Want, weet mijn zoon, dat ik nooit horens droeg of zal dragen; daarvoor was zij veel te ingetogen van aard; zij vluchtte den omgang met andere mannen; zoo zij van schoone kleederen hield, was het alleen uit vrouwelijke behoefte. Ik was heure keukenmeid, ik beken het volgeerne; waarom ben ik het niet meer! Doch ik was ook haar meester en echtgenoot.

- Laat af met die rede, zeide Uilenspiegel. Hoort gij den admiraal roepen: 'Licht de ankers!' en de kapiteins die, na hem, hetzelfde roepen? Wij zullen in zee moeten steken.

- Waarom vertrekt gij zoo vroeg? zeide Nele tot Uilenspiegel.

- Wij gaan naar de schepen, antwoordde hij.

- Zonder mij? sprak zij.

- Ja, zeide Uilenspiegel.

- Bedenkt gij niet, vroeg zij, dat ik zeer ongerust over U wezen zal?

- Liefste, sprak Uilenspiegel, mijn vel is van ijzer.

- Gij spot, zeide zij. Ik zie niets dan uw wambuis, dat van laken is, doch geenszins van ijzer; daaronder is uw lijf, dat van vleesch en beenen is, gelijk het mijne. Wie zal U verbinden als gij gekwetst zijt? Moet gij moederziel alleen sterven, te midden van de strijders? Ik zal met U gaan.

- Laas, zeide hij, als de lansen, kogels, zweerden, aksten, hamers, mij sparende, op uw liefelijk lichaam vallen, wat moet ik, nietdeug, doen zonder U op de wereld?

Maar Nele zeide:

- Ik wil U volgen, er zal geen gevaar zijn; ik zal mij wegstoppen in de kleine houten schansen waar de busschutters staan.

- Als gij vertrekt, dan blijf ik; en men zal zeggen dat uw

vriend Uilenspiegel lafaard is en verrader; maar luister naar mijn lied:

Mijn haar is van ijzer, een helmet zoo taai:
Natuur gaf mij 'n pantser, van 't kloekste metaal.
Mijn vel is van leder, van leder heel fraai,
Een huid is daarboven van 't glimmendste staal.

Vergeefs zal de Dood mij nu zoeken in 't veld,
Zoo listig als leelijk, toch vangt ze mij niet.
Ik schrik niet voor haar en ik vrees geen geweld:
Mijn huid is van leder, zooals gij het ziet.

Mijn vendel draagt '*Leven*!' als opschrift heel klaar.
In 't zonlicht steeds leven, dat doe ik gestaag;
Mijn huid is van leder, van leder heel zwaar,
Van staal glimt daarboven een stevige laag.

En zingend toog hij henen, niet zonder den trillenden mond en de liefelijke oogen te kussen van de koortsachtige Nele, die lachte en weende te gelijk.

De Geuzen zijn te Antwerpen, zij nemen de schepen van Alva tot in de haven. In vollen dag in de stad komende, verlossen zij gevangenen en nemen zij paapschgezinden om tot rantsoen te dienen. Met geweld doen zij de poorters opstaan, en dwingen eenige hunner hen sprakeloos te volgen, op straffe der dood.

Uilenspiegel zeide tot Lamme:

- De zoon des admiraals is gevangen bij den schout; wij moeten hem verlossen.

Het huis van den schout binnentredend, vinden zij er den zoon dien zij zochten, in gezelschap van een dikbuikigen monnik, dewelke hem eene grammoedige predikatie hield om hem terug te brengen in den schoot onzer moeder de Heilige Kerk. Maar de jonge snaak wilde er niet van weten. Hij gaat henen met Uilenspiegel. Ondertusschen greep Lamme den monnik

bij zijne kap, dede hem vóór zich gaan in de straten van Antwerpen, zeggende:

- Gij zijt honderd gulden weerd: maak uw pak en ga vóór. Waarom gaat gij zoo traag? Hebt gij lood in uwe sandalen? Stap op, spekzak, eetschapraai, soepketel.

De monnik antwoordde, in woede ontstoken:

- Goed, mijnheer de Geus, ik ga; maar, met al den eerbied dien ik uwe bus verschuldigd ben, zijt gij, evenals ik, een dikbuikig personage.

Maar Lamme, hem voortstootend, sprak:

- Vermeet gij U uw onnut, vadsig kloostervet te vergelijken met mijn Vlamingvet, dat eerlijk gevoed wierd door werken, vermoeienissen ende gevechten? Gauw wat, of ik doe U loopen lijk een hondje, met eene spoor op de punt van mijnen schoen.

Maar de monnik konde niet loopen, en hij was gansch buiten adem en Lamme insgelijks. En zoo kwamen zij op het schip.

XXI

Nadat de Geuzen Rammekens, Geertruidenberg, Alkmaar hadden genomen, kwamen zij weder naar Vlissingen.

Nele, die genezen was, wachtte Uilenspiegel af aan de haven.

Hem ontwarende, zeide zij:

- Thijl, mijn vriend Thijl, zijt gij niet gewond?

Uilenspiegel zong:

> Mijn vendel draagt '*Leven*!' als opschrift heel klaar.
> In 't zonlicht steeds leven, dat doe ik gestaag;
> Mijn huid is van leder, van leder heel zwaar,
> Van staal glimt daarboven een stevige laag.

- Laas! zeide Lamme, trekkebeenend: de kogels, granaten, kettingkogels regenen rondom hem, en hij voelt er niets van, dan den wind. Gij zijt zeker een geest, Uilenspiegel, en gij ook Nele, want ik zie U altijd jeugdig en opgewekt.

- Waarom trekkebeent gij? vroeg Nele tot Lamme.

- Ik ben geen geest en zal het nooit wezen, sprak hij. Ik heb dan ook een bijlslag gekregen in mijne bil, - mijne vrouw had er zulke ronde en schoone! - zie, ik bloed. Laas! waarom is ze niet hier om mij te verzorgen?

Maar Nele antwoordde grammoedig:

- Wat hebt gij eene meineedige vrouwe van doen?

- Spreek er geen kwaad van, antwoordde Lamme.

- Neem, zeide Nele, hier is balsem, dien ik meebracht voor Uilenspiegel; strijk hem op uwe wond.

Als Lamme zijne wond verbonden had, was hij blijgeestig, want de balsem stilde de bijtende smart; en zij klommen alle drij op het schip.

Als zij den monnik met gebonden handen op het dek zag wandelen, zeide Nele:

- Wie is die? Ik zag hem reeds en meen hem te herkennen.

- Gelijk hij waait en draait, is die honderd gulden rantsoen weerd, zeide Lamme.

XXII

Dien dag was 't kermis op de vloot van de Geuzen. Trots den scherpen wind van December, trots den regen, trots de sneeuw, waren alle de Geuzen op het dek van de schepen. De zilveren halvemanen flikkerden vaalrood op de Zeeuwsche hoedekens.

En Uilenspiegel zong:

Verlost is thans Leiden, duc d'Alve vergaat!
Dus luiden de klokken op tripp'lende wijzen;
De beiaarden zingen blij klepelgepraat,
En tinglende klinglen om Geuzen te loven...

Als nijdige doggen eens worden gerost...
Den staart in de pooten, dan janken ze luide;
Zoo jankt ook duc d'Alve en verlaat hier het land:
't Is uit met het rad, met zijn branden en hangen!

Hij schreeuwt aan den duivel: ‘Kom, koop mijne ziel,
Mijn' hondsziele geef ik voor 'n uur nieuwe krachten,
Maar Satan die wil niet, en grinnikt hem uit,
Uw' ziele of een boestring is net om het even!’

De honden der straten, vol vuil en vol slijk,
Met schurftige leden, en loopende oogen,
Met stinkenden adem: ze heffen den poot
Op hem, die maar doodde, uit lust en uit vreugde.

Hij minde noch vrouwen, had vrienden noch maag,
Noch vreugde, noch zonne, noch blijheid, noch meester;
Hij minde steeds eenig zijn liefste boelin:
‘De Dood’ die hem brak, in een druk, beide beenen.

En honden, zoo schurftig, van allerlei aard,
Ook die van de Vlaandren, van Braband en Namen,
Ze heffen omhoog hunnen achtersten poot
En sproeien op Alba wat heets en wat zouts.

En droevig met schuim op den rottenden muil,
Moet d'Alve gaan sterven, terug bij zijn' meester,
Daar krijgt hij van hem nog een schop op het lijf,
En zinkt dan ter Hel, bij ‘De Dood’, zijne vrouwe!

Vijfde boek

I

Als Lamme zijn monnik gewaar wierd dat de Geuzen geenszins zijne dood wilden, doch een rantsoen voor hem eischten, begon hij den neus op te steken op 't schip.

- Ziet, zeide hij, met woede op het dek stappend en schuddebollend, ziet in welken afgrond van vuile, zwarte en afgrijselijke gruwelen ik gevallen ben, toen ik den voet in deze leelijke kuip zette. Zoo ik thuis was, zoude ik, gezalfd door den Heer...

- Met hondenvet? vroegen de Geuzen.

- Honden zijt gij zelven, antwoordde de monnik, zijne rede vervolgend, ja, schurftige, drekkige straathonden, met eene magere ruggegraat, die het vette pad van onze moeder de heilige Roomsche Kerk hebt verlaten om de droge wegen van uwe havelooze Hervormde Kerk in te slaan. Ja! ware ik hier niet in uwen klomp, lang reeds hadde de Heer Onze God hem doen verzwelgen in den diepsten afgrond der zee, met U, uwe vermaledijde wapenen, uwe duivelsche donderbussen, uw zingenden kapitein, uwe heiligschennende halvemanen, ja! tot in

het diepste van den onpeilbaren bodem van het rijk Satans, waar gijlie niet zult branden, o neen! maar vervriezen, beven en sterven van koude, gedurende de eeuwigheid der eeuwigheden. Ja, de God des hemels zal aldus het vuur uitdooven van uwen goddeloozen haat tegen onze zoete moeder de heilige Roomsche Kerk, tegen de genadige Santen, de genadige bisschoppen en de gezegende plakkaten, die zoo zachtmoedig en rijpelijk doordacht zijn. Ja, en van het hoogste des hemelrijks zoude ik U zien, paars gelijk beeten of wit gelijk rapen, van koude. 't Zij! 't Zij! 't Zij!

De matrozen, soldaten en scheepsjongens spott'en met hem en schoten, met windgeweren, droge erwten naar hem. En met zijne handen beschermde hij zijn gelaat tegen die kogels.

II

De bloedige hertog had onze landen verlaten en de heeren Medina-Celi en Requesens regeerden ze met minder wreedheid. Vervolgens bestuurden de Staten-Generaal, in naam van den koning.

Die van Zeeland en Holland, gelukkig ter wille van de zee en de dijken, die hunne natuurlijke wallen en vestingen zijn, openden ondertusschen aan den God van de vrijen, vrije tempelen alwaar de paapschgezinde beulen naast hen hunne lofzangen konden aanheffen; en de prins van Oranje, du edele Zwijger, hield zich druk bezig met het stichten eener stadhouderlijke en koninklijke dynastie.

Belgieland wierd verwoest door de Walen die ontevreden waren over de Pacificatie van Gent dewelke, naar men zeide, allen haat moest uitdooven. En de Waalsche *Paternosterknechten*, met groote zwarte rozenkransen om den hals, van dewelke tweeduizend te Spienne, in Henegouwen, wierden gevonden, stalen onder hun tweeduizend, twaalfhonderd ossen en peer-

den, kozen het beste uit velden en sompen, ontvoerden vrouwen en meidekens, aten steeds zonder betalen, en verbrandden in de schuren de gewapende boeren, die zich niet gedwee de vrucht van hunne noeste vlijt lieten ontrooven.

En die van het volk zeiden tot elkander: ‘Don Juan gaat komen met zijne Spanjolen, en mijnheer Zijne Groote Hoogheid zal komen met zijne paapschgezinde Franschen: en de Zwijger, dewelke gerust over Holland, Zeeland, Gelderland, Utrecht, Overijsel wil heerschen, staat bij geheime overeenkomst Belgieland af, opdat de heer van Anjou zich koning uitroepe over hetzelve.’

Eenigen uit het volk behielden nochtans hun vertrouwen. ‘De heeren der Staten, zeiden zij, hebben twintigduizend goed gewapende mannen, met vele kanonnen en eene goede ruiterij. Zij zullen wederstaan aan alle de vreemde soldaten’.

Maar de omzichtigen spraken: ‘De Heeren der Staten hebben twintigduizend man op papier, maar geenszins te velde; zij hebben geene ruiterij en laten, op eene mijl van hun kamp, hunne peerden stelen door de Paternosterknechten. Zij hebben geen geschut, want, terwijl wij er te lande van doen hebben, hebben zij besloten honderd donderbussen met kogels en kruit te zenden aan don Sebastiaan van Portugal; en men weet niet waar de twee millioen daalders henen zijn, die wij in vier maal als beden en schattingen hebben betaald; de poorters van Gent en Brussel wapenen zich, Gent voor de hervorming en Brussel eveneens; te Brussel spelen de vrouwen op de tamboerijn, terwijl heure mannen werken aan de vestingen. En het onversaagde Gent stuurt aan het lustige Brussel het kruit en de donderbussen welke hem ontbreken, om zich te verdedigen tegen Malcontenten en Spanjaards.

... En elk ende een, in de steden en op het platteland, ziet dat men vertrouwen moet hebben noch in onze heeren noch in zoovele anderen. En wij, poorters en die van 't gemeen, zijn treurig in ons hert als wij zien dat, terwijl wij ons geld gaven en be-

reid zijn ook ons bloed te geven, er geen vooruitgang komt voor het welzijn van den grond onzer vaderen. En Belgieland is bang en grammoedig dat het geene trouwe hoofdlieden heeft, die het naar het gevecht brengen en hem de zege verstrekken, met groote inspanning van de wapenen, die heel gereed zijn tegen de vijanden der vrijheid.'

En de omzichtigen zeiden tot elkaar:

'In de Pacificatie van Gent zworen de heeren van Holland en België de uitdooving van allen haat; wederkeerigen onderstand tusschen de Belgische Staten en de Nederlandsche Staten; verklaarden zij de plakkaten van geener weerde, alle verbeurten opgeheven, den vrede tusschen beide de godsdiensten, beloofden zij alle hoegenaamde zuilen, zegeteekenen, opschriften en standbeelden te zullen afbreken welke de hertog van Alva tot onze schande opgericht heeft. Doch in de herten der hoofden blijft alle haat woeden; edelen en geestelijken stoken verdeeldheid onder de Staten van het Verbond; zij krijgen geld om de soldaten te betalen en houden het voor zich, om zich vet te mesten; vijftienduizend gedingen wegens terugvordering van verbeurde goederen blijven opgeschort; Lutheranen en Roomschen vereenigen zich tegen Calvinisten; de wettige erfgenamen kunnen er niet in slagen de roovers buiten hunne goederen te drijven; het standbeeld van den hertog is nedergehaald, maar de beeltenis van de Inquisitie is in alle de herten.'

En het arme volk en de jammerende poorters wachtten steeds op den trouwen en wakkeren hoofdman, die hen wilde brengen naar het gevecht voor de vrijheid.

En zij zeiden tot elkander: 'Waar zijn de doorluchtige onderteekenaren van het Eedverbond, allen vereenigd, naar zij zeiden, voor het welzijn des Vaderlands? Waarom sloten die valsche lieden een zoo "heilig verbond", als zij het dadelijk daarna moesten verbreken? Waarom zich met zooveel gezwets vereenigen, de gramschap des konings verwekken, om daarna uiteen te gaan, als verraders en bloodaards? Met vijfhonderd

als zij waren, groote en kleine heeren, als broeders vereenigd, bevrijdden zij ons van de Spaansche furie; maar zij offeren Belgielands welzijn op aan hun eigen welzijn, zooals Egmond en Hoorne plachten te doen.

... Laas! zeiden zij, ziet nu don Juan komen, die schoone heerschzuchtige, vijand van Philippus, maar nog grootere vijand van onze landen. Hij komt voor den Paus en zich zelf. Edelen en geestelijken plegen verraad.'

En zij beginnen een schijnoorlog. Op de muren van de groote en kleine straten van Gent en van Brussel, tot zelfs op de masten van de schepen der Geuzen, zag men toen uitplakken de namen van de verraders, legerhoofden en bevelhebbers van versterkte plaatsen; die van den graaf van Liedekerke, dewelke zijn slot niet verdedigde tegen don Juan; van den proost van Luik, dewelke de steden aan don Juan wilde verkoopen; van de heeren van Aerschot, van Mansfeld, van Berlaimont, van Rennenberg; die van den Staatsraad, van George Lalaing, stadhouder van Friesland, dien van het legerhoofd, den heer van Rossignol, afgezant van don Juan, bemiddelaar tusschen Philippus en Jaureguy, den onbehendigen moordenaar van den prins van Oranje; den naam van den aartsbisschop van Kamerijk, die de Spanjaards binnen de stede wilde laten komen; de namen der jezuïeten van Antwerpen die drij tonnen gouds - dat maakt twee millioen gulden - boden aan de Staten, om het kasteel niet af te breken en het te houden voor don Juan; van den bisschop van Luik; van de Roomsche predikanten, die de patriotten belaagden; van den bisschop van Utrecht, dien de poorters om zijn verraad uit de stad joegen; van de bedelorden, die te Gent konkelden ten voordeele van don Juan. Die van 's Hertogenbosch stelden aan de kaak den naam van den karmeliet Pieter dewelke, geholpen door zijnen bisschop en door dezes geestelijkheid, zich verbonden had de stede aan don Juan over te leveren.

Te Dowaai hingen zij echter den rector der Hoogeschool in

beeltenis niet op, die insgelijks Spaanschgezind was geworden. Doch op de schepen der Geuzen las men, op den buik van gemaakte mannen die bij den hals aan de raas hingen, de namen van monniken, abten en prelaten; die van de achttienhonderd rijke vrouwen en jonge dochters uit het begijnhof van Mechelen die, op eigen kosten, de beulen des vaderlands met vederen en goudborduurselen versierden, en voorzagen in hunlieder onderhoud.

En op die mannen, schandpalen voor de verraders, las men de namen van den markgraaf van Harrault, bevelhebber van de versterkte plaats Philippeville, die oorlogsmunitie en mondbehoeften vermorste, om naderhand de plaats aan den vijand te leveren, onder voorwendsel dat hij gebrek had aan leeftocht; dien van Belver, dewelke Limburg overgaf, alswanneer de stede het nog acht maanden volhouden konde; dien van den voorzitter van den Raad van Vlaanderen; van de magistraat van Mechelen, die hare stede bewaarde voor don Juan, van de heeren van het Rekenhof van Gelderland, dat gesloten was uit hoofde van verraad; van die van den Raad van Braband, van de kanselarij des hertogdoms; van den privaten raad en van den raad van financiën; van den hoogbaljuw en burgemeester van Meenen; van de slechte buren van Artezië, die ongehinderd tweeduizend Franschen doorlieten, dewelke op weg naar de plundering waren.

- Laas! zeiden de burgers tot elkaar, nu dat de hertog van Anjou den voet in onze landen gezet heeft, wil hij koning ten onzent zijn; zaagt gij hem zijne inkomst doen in Bergen, klein, met groote heupen, dikken neus, gele tronie, een spottenden mond?

... 't Is een groote prins, liefhebber van buitengewone minnarijen; omdat men in zijnen naam vrouwelijke bevalligheid en mannelijke kracht zoude vinden, noemt men hem: monseigneur en mijnheer Zijne Groote Hoogheid van Anjou.

Uilenspiegel was droomerig.

Beleedig nooit de zielen, al waren het zielen van beulen. (Blz. 685). **41**

En hij zong:

Blauw is de hemel en hel is de zon;
Dekt met een rouwfloers ons trotsche banieren,
Siert met een rouwstrik de heften der degens,
  Duikt maar juweelen,
  Keert vlug de spiegels,
'k Zinge het lied van de Dood!
't Lied der verraders van 't Land!

Ze sloegen onmeedoogend rond.
En hielden 't land in hunne klauwen,
Zij moordden als van woede dol,
Heel Vlaanderen, Braband, Henegouwen!
Ja, eêldom is verradersvolk, -
De priesters: vrienden van den dolk.
Ik zinge 't lied van de verraders!

Als overal de vijand rooft,
In Antwerpen de Spanjaards tronen,
Dan ziet men in hun ijd'le pracht,
De dikke paters ons nog hoonen,
Met neuzen rood van al den wijn,
Het lijf gevuld als van een zwijn.
Ik zinge 't lied van de verraders!

En door hun toedoen rijst weerom,
Met bloed en tranen als omgeven,
Der Inquisitie beulenschaar,
Steeds loerend op den Geus zijn leven!
En Titelmans houdt kindren aan,
En doet ze naar de galge gaan!
Ik zinge 't lied van de verraders!

Waar zijn de eedlen van 't *Verbond*:
De laffen, die ons nu verlaten? -
Hun namen zijn gevloekt in 't land:
Zij zoeken slechts nog winst en baten.
Zij kruipen voor den Spanjaard weer,
En bukken zich in 't slijk te neer!
Ik zinge 't lied van de verraders!

O Belgenland, men zal wel eens,
In later tij uw oordeel vellen,
En zeggen dat met wapens vol,
Gij U de les hebt laten spellen.
Maar ziet verraders te allen kant:
Zij maken 't er wel al te schand!
Ik zinge 't lied van de verraders!

'Staat op!', zoo roept men luid te Gent,
'Staat op!' zoo laat zich Brussel hooren,
Wij zijn gewurgd door Hof en Kerk
Men wil hier alle vrijheid smoren!
De koning stuurt zijn' legerbend,
De Paus zijn banvloek in het end!
Ik zinge 't lied van de verraders!

Wie U te neer slaat, o schoon land,
Zijn niet alleen de bend Spanjolen,
Maar wel het zwarte rooversras,
Dat om uw schatten hier komt dolen,
Die biechten uwe vrouwen fijn,
En zelven leven als een zwijn!
Ik zinge 't lied van de verraders!

Blauw is de hemel en hel is de zon:
Dekt met een rouwfloers ons trotsche banieren,
Kranst met een rouwstrik de heften der degens,
  Duikt maar juweelen,
  Keert vlug de spiegels.
'k Zinge het lied van de Dood!
't Lied der verraders van 't Land!

III

Ziende dat men hem liet zeggen, stak de monnik den neus op; en de matrozen en soldaten, om hem nog meer te doen preeken, zeiden kwaad van de Maagd, van de Santen en van de godvruchtige praktijken der heilige Roomsche Kerk.

Toen, in woede ontstekend, braakte hij duizenden beleedigingen uit:

- Ja! schreeuwde hij, ja, ik ben hier wel in het hol van de Geuzen! Ja, dat zijn wel die verdoemde opeters van de landen! En men zegt dat de inquisiteur, de heilige man, te veel galgenbrokken verbrand heeft! Integendeel: er blijft nog veel te veel van dat ongedierte over. Ja, op die goede en brave schepen van Onzen Heer Koning, die vroeger zoo zindelijk waren en zoo goed geschrobd, ziet men nu het ongedierte der Geuzen, ja het stinkend ongedierte. Ja, allemaal zijn ze vuil, stinkend, afschuwelijk ongedierte, de kapitein die zingt van 's morgens tot 's avonds, de kok met zijn dikken buik vol goddeloosheid, en ook alle de anderen, met hunne heiligschennende halvemanen. Ja, als de koning zijne schepen met geschut zal doen kuischen, zal er voor meer dan honderdduizend gulden kruit en kogelen noodig zijn om die vuile, leelijke, stinkende besmetting te verdrijven. Ja, gij allen zijt geboren in de alkoof van vrouwe Lucifer, die veroordeeld was om te wonen met Satan tusschen muren van ongedierte, onder gordijnen van ongedierte, op een bed van ongedierte. Ja, en daar is het dat zij, in hunne afschuwelijke

minnarijen, de Geuzen ter wereld brachten. Ja, en ik spuw op Ulieden.

Bij die rede, zeiden de Geuzen tot hem:

- Waarom onderhouden wij dien luien hond, dewelke niets doet dan beleedigingen braken? Laat ons hem liever ophangen.

En, tot dat einde, brachten zij alles in gereedheid.

Als de monnik zag dat de koorde vastgeknoopt was en de ladder tegen den mast stond, en dat men zijne handen ging binden, zeide hij op jammerenden toon:

- Hebt medelijden met mij, heeren Geuzen, 't is de duivel der grammoedigheid die spreekt in mijn hert, maar geenszins uw nederige gevangene, een arme monnik, die maar éénen hals heeft op deze wereld: genadige heeren, weest bermhertig: sluit mijnen mond, als gij wilt, met eene prop; aangenaam is dit niet, neen, maar om Godswil, hangt mij niet op.

Zonder te luisteren, en niettegenstaande zijn heftigen wederstand, trokken zij hem naar de ladder. Toen huilde hij zoo schromelijk dat Lamme zeide tot Uilenspiegel, die bij hem in de keuken was om hem op te passen:

- Mijn zoon! mijn zoon! zij hebben in den stal een verken gestolen en ze zijn bezig met het te kelen. Ho! de dieven! konde ik maar op!

Uilenspiegel klom op het dek en zag niets dan den monnik. Als deze hem ontwaarde, viel hij op de knieën en riep hij, met de handen naar hem uitgestoken:

- Messire kapitein, kapitein van de wakkere Geuzen, geducht te land en ter zee, uwe soldaten willen mij ophangen omdat ik zondigde met mijne tonge; dat is eene onrechtveerdige straf, messire kapitein, want dan moesten alle de advocaten, procureurs, predikanten en alle de vrouwen met kennep begiftigd worden, en dan zou de wereld zekerlijk uitsterven; messire, red mij van de koorde: ik zal voor U bidden, gij zult niet verdoemd wezen: geef mij vergiffenis. De spreekduivel sleepte mij mee en dede mij gedurig snateren: dit is een groot onge-

luk voor mij. Toen verbittert zich mijne arme gal en doet ze mij allerhande dingen zeggen die niet gemeend zijn. Genade, messire kapitein, en gij allen, mijne heeren, bidt voor mij.

Plotselings verscheen Lamme in zijn hemde op het dek, en hij zeide:

- Kapitein en vrienden, wat ben ik blijde, 't was maar de monnik dien ik hoorde schreeuwen, en geenszins het verken. Uilenspiegel, mijn zoon, ik heb een uitmuntend plan uitgedacht ten opzichte van Zijne Paterschap; schenk hem het leven, maar laat hem niet vrij, of hij speelt ons nog slechte poetsen op het schip: laat liever voor hem op het dek eene enge, goed verluchte kooi maken, in dewelke hij slechts kan zitten en slapen, gelijk men doet met de kapoenen; laat mij hem spijzen, en hij worde gehangen als hij zooveel niet eet als ik wil.

- Hij worde gehangen, als hij niet eet, zeiden Uilenspiegel en de Geuzen.

- Wat schikt gij met mij te doen, dikzak? vroeg de monnik.

- Dat zult ge later gewaarworden, antwoordde Lamme.

En Uilenspiegel dede zooals Lamme wilde, en de monnik wierd in de kooi gestoken, en elkeen konde hem op het gemak komen zien.

Lamme was terug in de keuken gekeerd, Uilenspiegel volgde hem daar en hoorde hem twisten met Nele:

- Ik leg mij te bed niet, zeide hij, neen, ik leg mij te bed niet, anderen zouden in mijne sausen komen morsen; neen, ik blijf in mijn bed niet liggen gelijk een kalf!

- Maak U niet boos, Lamme, zeide Nele, of uwe wond opent zich weder, en gij sterft.

- Wel, zeide hij, dan sterf ik: ik ben moede van te leven zonder mijne vrouwe. Is het niet hard genoeg voor mij, heur verloren te hebben, dat gij mij, den kok van het schip, nog wilt beletten zelf te zorgen voor den pot? Weet gij dan niet dat er eene ingeschapen gezondheid steekt in den geur van sausen en stoverijen? Zij voeden zelfs mijnen geest en pantseren mij tegen rampspoed.

- Lamme, zeide Nele, gij moet luisteren naar onzen raad en U laten genezen door ons.

- Ik wil mij laten genezen, sprak Lamme; maar dat geen andere, geen weetniet, geen leepoogige, stinkneuzige, etterige, slijmerige rabauw zich vervordere hier binnen te komen, om hier als kok te tronen in mijne plaats en met zijne vuile vingeren te morsen in mijne sausen, of ik sla hem den kop in met mijnen houten pollepel, dewelke dan van ijzer zoude zijn.

- Maar, zeide Uilenspiegel, gij moet toch een helper hebben, gij zijt ziek...

- Een helper, ik! zeide Lamme; ik, een helper! Om dat te zeggen moet gij vervuld zijn met ondankbaarheid als eene worst met gekapt vleesch. Een helper, mijn zoon, en gij zijt het die dit zegt tot mij, uwen vriend, die U zoo lang en zoo lekker gevoed heeft! Nu zal mijne wond zeker weer opengaan. Slechte vriend, wie hier zoude uwe spijzen bereiden, dan ik? Wat zoudt gij beiden doen, als ik hier niet was om U, kapitein-hoofdman, en U, Nele, een of ander smakelijk gerecht voor te dienen?

- Wij zouden ons verhelpen en zelven den pot koken, zeide Uilenspiegel.

- De pot, zeide Lamme, gij zijt goed om ervan te eten, om zijn reuk op te snuiven; maar om hem te maken, neen: arme vriend en kapitein-hoofdman, met al den eerbied dien ik U verschuldigd ben, ik zoude U in reepen gesneden weitasschen geven en gij zoudt ze eten voor vette darmen; laat mij, mijn zoon, hier kok blijven, of ik verdroog als een stok.

- Blijf dan kok, zeide Uilenspiegel; geneest gij niet, dan sluit ik de keuken en eten wij niets dan beschuit.

- Ha! mijn zoon, zeide Lamme, die weende van geluk, gij zijt goed als de madonna.

IV

Doch hij scheen aan de beterhand.

Alle Zaterdagen zagen de Geuzen hem het lijf van den monnik meten, door middel van een langen lederen riem.

Den eersten Zaterdag zeide hij:

- Vier voet.

En, zich zelven metend, sprak hij:

- Vier voet en half.

En hij scheen weemoedig.

Maar, den achtsten Zaterdag, van den monnik sprekend, zeide hij vol blijdschap:

- Vier voet en drij kwart.

En als hij hem de maat nam, zeide de monnik grammoedig tot Lamme:

- Wat wilt ge van mij, dikzak?

Maar Lamme stak zijne tong uit naar hem en zeide geen woord.

En, zevenmaal daags, zagen de soldaten en matrozen hem met een of ander nieuw gerecht afkomen, zeggende tot den monnik:

- Hier zijn boonen met Vlaamsche boter: at gij er dergelijke in uw convent? Gij hebt eene goede tronie: mager wordt men niet op dit schip. Voelt gij geene kussens van vet in uwen rug groeien? weldra hoeft gij, om te slapen, geene matrassen meer.

Bij het tweede eetmaal, zeide hij:

- Zie, hier zijn koekebakken naar de Brusselsche wijs; zie maar welke blonde, goudgele tint zij kregen in den oven: ziet gij de boter-afdruipen? Zoo ook zal geschieden met uwen buik.

- Ik heb geen honger, zeide de monnik.

- Maar gij moet eten, zeide Lamme: meent gij misschien dat het heetekoeken van boekweit zijn? 't Is zuivere tarwe, eerweerde vader, dikke, vette vader, 't is bloem van tarwemeel,

vader met zijne vierdubbele kin: ik zie de vijfde reeds uitkomen, en mijn hart is verblijd. Eet.

- Laat mij met vrede, dikzak, zeide de monnik.

Lamme, die grammoedig wierd, antwoordde:

- Ik ben meester van uw leven: hebt gij liever de koorde dan eene goede teil erwtensoep met stukjes geroosterd brood, zooals ik er U dadelijk eene zal brengen?

En, met de teil komende, vervolgde Lamme:

- Erwtensoep alleen is eigenlijk geen eetmaal: ik heb er dan ook een schotel knoedelen naar Duitsche wijs bijgevoegd: dat zijn balletjes deeg met krenten, in het kokend water geworpen; knoedelen zijn zware kost, doch kweeken spek. Eet zooveel als gij kunt: hoe meer gij eet, hoe grooter mijne vreugd: gij moet den vieze niet spelen, en niet blazen alsof gij meer dan uwe bekomst had: eet. Is het niet beter te eten dan gehangen te worden? Laat uwe dij zien! zij wordt ook dikker; twee voet en zeven duim omtrek. Waar vindt men eene hesp die zoo dik is?

Eene uur naderhand kwam hij weer bij den monnik:

- Neem, zeide hij, hier zijn negen duifjes: men heeft ze geschoten voor U, de onschuldige dieren, die, onbevreesd, boven de schepen vlogen: versmaad ze niet, in hunnen buik stak ik een balletje boter, broodkruim, geraspte muskaatnoot, kruidnagelen gestampt in eenen koperen mortier, dewelke blinkt als uw vel: mevrouw de zonne is gansch verheugd zich te mogen spiegelen in een zoo helder gezicht als het uwe; dat komt van het vet, van het goede vet dat ik U maakte.

Voor den vijfden maaltijd, bracht hij eene waterzoo.

- Wat denkt gij hiervan? zeide hij hem. De zee draagt U en spijst U; meer zoude zij niet kunnen doen voor Zijne Koninklijke Majesteit. Ja, ja, klaarblijkelijk zie ik de vijfde kin groeien, een weinigje meer links dan rechts: wij zullen dien benadeelden kant moeten aanvetten, want de Heer heeft gezeid: ‘Weest rechtveerdig jegens elk ende een.’ Waarin zou de rechtveerdig-

heid anders bestaan, dan in eene rechtmatige verdeeling van vet? Voor uw zesde maal breng ik U mosselen, - die oesters der armen, - zooals gij er nooit kreegt in 't convent: de dommeriken laten ze koken en eten ze zoo op; doch dat is maar de inleiding der stoverij: vervolgens moet men ze uit heure schelpen nemen, heure tengere lichaampjes in eene stoofpan leggen, dan zachtjes laten stoven met selder, muskaatnoot en kruidnagelen, en de saus binden met bier en met meel, en de mosselen voordienen met sneden geroosterd brood met boter. Zoo dede ik voor U. Waarom zijn de kinderen eene zoo groote erkentelijkheid verschuldigd aan vader en moeder? Omdat zij hun schuilplaats, liefde, maar vooral omdat zij hun eten gaven: dienvolgens moet gij mij beminnen als uw vader en uwe moeder te zamen en zijt ge mij dezelfde dankbaarheid verschuldigd als hun: maar ziet toch zoo verbolgen naar mij niet.

... Straks zal ik U ook bierpap brengen, goed gebonden met meel, goed gesuikerd, met veel kaneel. Weet gij waarom? Opdat uw vet doorschijnend zoude worden en op uw vel zoude waggelen: als gij U verroert, ziet men het alreeds. Daar klinkt de taptoe: slaap in vrede zonder aan den dag van morgen te denken, in de zekerheid van uwe vette eetmalen terug te vinden, alsmede uw verkleefden vriend Lamme, om ze U liefdevol te geven.

- Ga henen en laat mij bidden, zeide de monnik.

- Bid, zeide Lamme, bid met begeleiding van een vroolijk gesnork: bier en slaap geven vet, goed vet. Ik, ik ben blijde.

En Lamme trok naar zijn bed.

En de matrozen en soldaten zeiden tot hem:

- Waarom toch wilt gij dien monnik, die U geenerlei goed wil, zoo rijkelijk spijzen?

- Laat mij begaan, zeide Lamme, ik verricht een schoon werk.

V

In Meimaand, alswanneer de Vlaamsche boerinnen 's nachts langzaam drij zwarte boonen achter zich over het hoofd werpen, om zich voor ziekte en dood te behoeden, ging Lamme's wond weder open; hij had eene zware koorts en vroeg dat men hem zoude leggen op het dek van het schip, rechtover de kooi van den monnik.

Uilenspiegel stond het geerne toe; doch uit vreeze dat zijn vriend in eenen aanval der ziekte overboord zoude vallen, dede hij hem stevig binden aan zijn bed.

Zoodra Lamme een oogenblik bij zijn verstand was, vroeg hij of men den monnik niet vergat; en hij stak zijne tong naar hem uit.

En de monnik zeide:

- Gij beleedigt mij, dikzak.

- Toch niet, zeide Lamme, ik wil U vetmesten.

De wind waaide zachtjes, de zonne was warm: Lamme leed aan koorts, maar hij was stevig gebonden aan zijn bed, opdat hij in zijne vlagen van ijlhoofdigheid niet overboord zoude vallen; en, zich nog in de keuken wanend, zeide hij:

- Dat fornuis staat heel gereed. Aanstonds zal het ortolanen regenen. Vrouw, span de strikken in onzen boomgaard. Zoo zijt gij schoon, met uwe mouwen opgestroopt tot aan uwe ellebogen. Uw arm is wit, ik wil er in bijten, bijten met mijne lippen, dewelke fluweelen tanden zijn. Wien hoort dat schoone vleesch, die prachtige boezem, dien ik zie dwars door uw wit, fijnlinnen jakje? Die zoete schat is mijn. Wie zal de stoverij maken van hanekammen en kiekenstuiten? Niet te veel muskaatnoot, daarvan krijgt men de koorts. Witte saus, tijm en laurier. Waar zijn de eierdooiers?

Vervolgens Uilenspiegel met een wenk bij zich roepend, zeide hij hem:

- Straks zal het wild regenen, ik zal U vier ortolanen meer geven dan aan de anderen. Gij zijt kapitein, verraad mij niet.

Vervolgens de golven zachtjes tegen den wand van het schip hoorende klotsen, sprak hij verder:

- De soep kookt, mijn zoon, de soep kookt, maar met dat fornuis kan ik geen vuur krijgen.

Zoodra hij weer tot zijne zinnen kwam, vroeg hij naar den monnik.

- Waar is hij? Vet hij aan?

En als zijn blik op hem viel, stak hij de tong naar hem uit, zeggende:

- Het groote werk wordt voltooid.

Eens vroeg hij dat men de groote waag op het dek zoude brengen, dat men hem op eene schaal zett'e en den monnik op de andere: nauwelijks was de monnik er op, of Lamme steeg omhoog als een pijl in de lucht en, hem vreugdevol beziende, zeide hij:

- Hij weegt! hij weegt! ik ben licht als een geest tegen hem: ik wil als een vogel door de lucht klieven; ik heb mijn plan: neemt er hem af, dat ik beneden kunne; legt er nu de gewichten op: zet hem weder op de schaal. Hoeveel weegt hij? Drijhonderd veertien pond. En ik? Tweehonderd twintig.

VI

In den nacht van den volgenden dag, bij de eerste ochtendschemering, wierd Uilenspiegel gewekt door Lamme, die schreeuwde:

- Uilenspiegel! Uilenspiegel! help, laat heur niet vertrekken. Snijd de koorden door! snijd ze door!

Uilenspiegel klom op het dek en vroeg:

- Waarom roept gij? ik zie niets.

- Zij is 't, antwoordde Lamme, zij is 't, mijne vrouw, daar in die sloep, welke de vlieboot omvaart; ja, om de vlieboot van dewelke die zangen en die vedeltonen kwamen.

Nele was ook op het dek geklommen.

- Snijd de koorden door, mijne vriendin, zeide Lamme. Ziet gij niet dat mijne wond genezen is: heure zachte hand heeft ze verbonden; zij, ja, zij. Ziet gij ze rechtstaan in de sloep? Hoort gij? zij zingt nog. Kom, mijne liefste, kom, ontvlucht uwen armen Lamme niet meer, die zonder U zoo moederziel alleen was op de wereld.

Nele nam zijne hand vast en legde de heure op zijn voorhoofd.

- Hij heeft nog koorts, zeide zij.

- Snijdt de koorden door, zeide Lamme; geeft mij eene sloep! Ik ben levend, ik ben gelukkig, ik ben genezen.

Uilenspiegel sneed de koorden door: Lamme sprong in zijne wit linnen hooze, zonder wambuis, uit zijn bed, en wilde zelf de sloep in zee laten.

- Zie hem bezig, zeide Nele tot Uilenspiegel: zijne handen beven van ongeduld.

Als de sloep gereed was, daalden Uilenspiegel, Nele en Lamme er in met eenen roeier, en deze wriggelde naar de vlieboot die, verre in de reede, op anker lag.

- Zie wat schoone vlieboot, zeide Lamme, terwijl hij den roeier wat afloste.

De romp en de masten van de vlieboot kwamen slank uit op den frisschen morgenhemel die, als verguld kristal, gekleurd wierd door de opgaande zonne.

Terwijl Lamme dapper doorwrikte, vroeg Uilenspiegel hem:

- Zeg ons nu hoe gij ze terugvondt.

Lamme antwoordde met horten en stooten:

- Ik sliep, reeds aan de beterzijde. Eensklaps dof gerucht. Stuk hout klopt op het schip. Sloep. Op het gerucht een matroos toeloopen: Wie daar? Eene zoete stem, de heure, mijn zoon, de heure antwoordt: ‘Vrienden’. Vervolgens grovere stem: ‘Vive le Geus: bevelhebber van vlieboot *Johanna* moet Lamme Goedzak spreken’. Matroos laat de ladder beneden. De maan glom. Ik zie mannelijke gedaante op het dek klimmen: breede heupen, ronde knieën, breed bekken; vrouw, maar geen man,

zei ik bij mij zelven: ik voel als eene roos die ontluikt en mijne kaak streelt: heure lippen, mijn zoon, en ik hoor heur zeggen, begrijpt gij? zij zelve, mij met kussen en tranen bedekkend - vloeibaar vuur dat als balsem nederviel op mijn gelaat - zij zelve zeide mij: 'Ik weet dat ik misdoe, maar ik bemin U, mijn man! Ik heb Gode gezworen: ik verbreek mijnen eed, mijn man, mijn arme man! dikwijls ben ik gekomen zonder U te durven naderen; eindelijk stond de matroos het mij toe: ik verbond uwe wond, gij herkendet mij niet; maar ik heb U genezen, wees niet grammoedig, man! ik ben U gevolgd, maar ik ben benauwd, hij is op dit schip: laat mij vertrekken; zoo hij mij zag, zou hij mij verdoemen en zoude ik branden in het eeuwige vuur!' Zij kuste mij nog, weenend en gelukkig, en vertrok, mijns ondanks, in spijt van mijne tranen: gij hadt mijne armen en beenen gebonden, mijn zoon, maar nu...

Dit zeggende, gaf hij krachtdadige riemslagen; het was als de gespannen koord van eenen boog die den pijl in de lucht schiet.

Naarmate zij de vlieboot naderden, zeide Lamme:

- Daar staat zij op het dek, zij speelt op de vedel, mijne beminnelijke vrouwe, met heure goudbruine haren, heure bruine oogen, heure nog frissche koonen, heure bloote, ronde armen, heure witte handjes. Vlieg over den vloed, sloep!

Als de kapitein van de vlieboot de sloep naderen en Lamme als een duivel wriggelen zag, liet hij eene ladder uitsmijten. Als Lamme er dicht bij was, sprong hij van de sloep op de ladder, op gevaar af van in zee te vallen, en smeet hij de sloep meer dan drij vademen achteruit; en, vlug als eene kat op het dek klaverend, liep hij naar zijne vrouw die, buiten zich zelve van geluk, hem kuste en omhelsde, en zeide:

- Lamme! breng mij niet ten verderve; ik heb Gode gezworen, maar ik bemin U. Ha! lieve man!

Nele riep:

- 't Is Kalleken Huybrechts, het schoone Kalleken.

- Ik ben het, zeide zij, doch, laas! de zuiderzon is voorbij voor mijne schoonheid.

En zij zette een jammerlijk gezicht.

- Wat hebt gij gedaan, vroeg Lamme, wat zijt gij geworden? waarom liet ge mij zitten? waarom wilt gij mij weder verlaten?

- Luister, zeide zij, wees niet grammoedig, ik zal U alles bekennen: wetende dat alle de monniken mannen Gods zijn, vertrouwde ik mij aan een hunner: hij hiet broer Cornelis Adriaensen.

Dit hoorende, riep Lamme uit:

- Wat, die smerige paap, wiens mond een rioolgat was, vol drek en vol vuilnis, en die steeds sprak van het bloed der hervormden te vergieten, wat! die verdediger van Inquisitie en plakkaten! Ha! die was een gemeene schavuit!

Kalleken sprak:

- Laster den man Gods niet.

- De man Gods! zeide Lamme, ik ken hem: het was de man van vuilnis en laagheid. Wat rampspoed! mijn schoon Kalleken gevallen in de handen van dien ontuchtigen monnik! Nader mij niet, of ik dood U; en ik die heur zoozeer beminde! mijn arm bedrogen hart dat ganschelijk aan heur was! Wat komt gij hier doen? waarom hebt gij mij opgepast? waarom liet ge mij niet sterven? Ga heen, ik wil U voor mijne oogen niet meer, ga heen, of ik smijt U in de zee. Mijn mes!...

Doch zij vloog hem om den hals en sprak:

- Lamme, mijn man, ween niet: ik ben niet wat gij denkt: ik ben nooit aan dien monnik geweest.

- Gij liegt, zeide Lamme weenend en knarsetandend te gelijk. Ha! nooit was ik jaloersch, doch nu ben ik het. Ongelukkige drift, grammoedigheid en liefde, behoefte van te dooden en te verworgen. Uit mijne oogen! neen, blijf! Ik was zoo goed voor heur! De moord is meester in mij. Mijn mes! Ho! hier brandt, verteert, knaagt iets in mij, gij lacht met mij...

Zoet en onderdanig, omhelsde zij hem weenend.

De groote Geus verrijst op deze wereld! Heere God, neem mijne ziele (Blz. 680.) **42**

- Ja, zeide hij, ik ben belachelijk in mijne gramschap: ja, gij bewaardet mijne eer, die eer die men dwaselijk hangt aan den rok eener vrouw. Daarom was het dus dat gij uwe zoetste lonkjes koost om mij te vragen of gij met uwe vriendinnen naar het sermoen mocht gaan?

- Laat mij spreken, zeide de vrouw hem omhelzend: ik mag op staanden voet doodvallen, zoo ik U bedroog.

- Wel, val dood, zeide Lamme, want gij gaat liegen.

- Luister, zeide zij.

- Spreek of zwijg, sprak Lamme, 't is mij eender.

- Broer Adriaensen, zeide zij, ging door voor een goed predikant; hij stelde den geestelijken en den ongehuwden staat verre boven alle de andere, als den meest geschikten om den geloovigen het hemelrijk te doen winnen: zijne welsprekendheid was groot en onstuimig: daardoor bracht hij het verstand op hol van meerdere eerlijke vrouwen, onder dewelke ik telde, en ook van een groot aantal weduwen en meidekens. Mits de ongehuwde staat zoo volmaakt was, bezweerde hij ons in denzelve te blijven: wij zworen dat wij ons nimmermeer zouden laten trouwen...

- Behalve door hem zeker, zeide Lamme weenend.

- Zwijg toch, zeide zij grammoedig.

- Komaan, sprak hij, voltooi uw werk: gij hebt mij een harden slag toegebracht, ik zal hem niet overleven.

- 't Doet, zeide zij, als ik altijd bij U zal wezen, man.

Zij wilde hem omhelzen en kussen, maar hij stiet heur terug.

- De weduwen, zeide zij, zworen voor hem van nooit te zullen hertrouwen.

En Lamme aanhoorde heur, gedachteloos in zijne jaloersche droomerij.

Kalleken vervolgde, beschaamd, heure rede:

- Hij wilde, zeide zij, geene andere biechtelingen dan jonge en schoone vrouwen of meidekens: de andere stuurde hij naar heuren parochiepaap. Hij stelde eene orde van godvruchtige

vrouwen in en dede ons allen zweren niemand el tot biechtvader te nemen dan hij: dat zweerde ik: mijne gezellinnen, meerder geleerd dan ik, vroegen mij of ik mij wilde onderrichten in de Heilige Geeseling en in de Heilige Boete: ik stemde toe. Er was te Brugge, op de Steenkappersrei, omtrent het Minderbroedersklooster, een huis bewoond door eene vrouw, genoemd Kalle de Najage, dewelke aan de meidekens kost en onderricht gaf, tegen een karolusgulden 's maands: Broer Cornelis konde bij Kalle de Najage binnen, zonder oogenschijnlijk uit zijn klooster te komen: het was in dit huis dat ik ging, in eene kleine kamer in dewelke hij zich alleen bevond: daar gebood hij mij, hem alle mijne natuurlijke en vleeschelijke neigingen te zeggen; eerst durfde ik niet, maar ten slotte gaf ik toe: ik weende en zeide hem alles.

- Laas! schreide Lamme, en alzoo ontving die zwijnachtige monnik uwe zoete biechte.

- Hij zeide mij steeds, en dit is waar, mijn man, dat er boven de aardsche eerbaarheid eene hemelsche eerbaarheid bestaat, door dewelke wij Gode onze wereldsche schaamte offeren, en dat wij aldus aan onzen biechtvader alle onze geheime lusten bekennen en toen waardig zijn de Heilige Geeseling en de Heilige Boete te ontvangen.

Eindelijk beval hij mij, naakt voor hem te staan, om op mijn lichaam, dat gezondigd had, de al te lichte kastijding mijner schulden te ontvangen. Eens verplichtte hij mij van mij te ontkleeden; ik viel in onmacht toen ik mijn hemde moest uitdoen: hij bracht mij weer tot mij zelve, door middel van fleschjes. - ‘'t Is goed voor deze reize, mijne dochter, zeide hij, kom binnen twee dagen terug en breng eene roede mee.’ Dit duurde lang, zonder dat hij ooit... ik zweer het voor God en alle zijne santen... mijn man... begrijp mij... kijk naar mij... zie of ik lieg: ik bleef zuiver ende trouw... ik beminde U.

- Arm zoet lichaam, zeide Lamme. O, vlek van schande op uw bruidskleed.

- Lamme, zeide zij, hij sprak in den naam Gods en onzer moeder de Heilige Kerk; moest ik hem niet aanhooren? Ik beminde U steeds, maar door schromelijke eeden had ik aan de Maagd gezworen mij aan U te onttrekken: ik was nochtans zwak voor U, Lamme. Herinnert gij U nog het gasthof van Brugge? Ik was bij Kalle de Najage, gij reedt daar voorbij op uwen ezel, met Uilenspiegel. Ik volgde U; ik had eene schoone som gelds op mij, ik verteerde niets voor mij zelve, ik zag dat gij honger hadt: mijn hart trok naar U, ik had medelijden en liefde.

- Waar is hij nu? vroeg Uilenspiegel.

Kalleken antwoordde:

- Na een onderzoek, bevolen door de magistraat, en eene nasporing van de boozen, moest Broer Adriaensen de stede Brugge verlaten, en hij nam de wijk naar Antwerpen. Op de vlieboot zeide men mij dat mijn man hem gevangen nam.

- Wat! riep Lamme, die monnik dien ik vetmest, is...

- Hij, antwoordde Kalleken, heur aangezicht met heure handen bedekkend.

- Eene aks! eene aks! zeide Lamme, dat ik hem doode, dat ik het vet van dien geilen bok bij opbod verkoope! Gauw, laat ons naar het schip terugkeeren. De sloep! Waar is de sloep?

Nele sprak:

- Het is eene eerlooze wreedheid eenen gevangene te dooden of te kwetsen.

- Gij beziet mij zoo verschrikkelijk, zeide hij, zoudt gij het mij beletten?

- Ja, zeide zij.

- Wel, sprak Lamme, ik zal hem geenerlei leed doen: laat mij hem slechts uit zijne kooi doen halen. De sloep! Waar is de sloep?

Zij stapten weldra in de sloep. Lamme wrikte zoo vlug als hij kon en schreide te gelijk.

- Zijt gij droef, man? vroeg Kalleken hem.

- Neen, zeide hij, ik ben gelukkig: ge zult mij toch niet meer verlaten?

- Nooit! zeide zij.

- Gij waart zuiver en trouw, zegt gij; maar, zoete lieve, bemind Kalleken, ik leefde enkel om U weder te vinden, en nu zal er, door de schuld van dien monnik, vergift zijn in ons geluk, vergift van jaloerschheid... Zoodra ik droef zal wezen of enkellijk moede, zal ik U naakt zien, uw schoon lichaam onderwerpende aan die schandelijke geeseling. De lente onzer liefde was aan mij, doch de zomer aan hem; de herfst zal grauw zijn; weldra komt de winter om mijne trouwe liefde te begraven.

- Gij weent, zeide zij.

- Ja, sprak hij, wat voorbij is, komt nimmer terug.

Toen zeide Nele:

- Als Kalleken trouw was, moest zij U alleen laten voor uwe leelijke woorden.

- Hij weet niet hoe zeer ik hem beminde, zeide Kalleken.

- Zegt gij de waarheid? riep Lamme uit; kom, liefste; kom, mijne vrouw; geen grauwe herfst, noch geen winter der dood meer.

En hij zag er blijde uit, en zij kwamen op het schip.

Uilenspiegel gaf de sleutels van de kooi aan Lamme, die deze opende; hij wilde den monnik bij eene oor op het dek trekken, maar het ging niet; toen wilde hij hem zijdelings doen uitkomen, maar het ging ook niet.

- Wij moeten het kot uitbreken; de kapoen is gemest, zeide hij.

De monnik kwam er toen uit, keek met groote, verdwaasde oogen in het rond, hield met beide de handen zijn buik vast, en viel op zijn achterste, ter wille van eene hevige baar die het schip ophief.

En Lamme zeide tot den monnik:

- Zult ge mij nog dikzak heeten? gij zijt dikker dan ik. Wie diende U zeven eetmalen daags voor? Ik. Hoe komt het,

schreeuwer, dat gij nu kalmer, zachter zijt jegens de arme Geuzen?

En, zijne rede vervolgend:

- Als gij nog een jaar in uwe kooi blijft, kunt gij er niet meer uit: uwe kaken lillen als verkensgelei als gij U beweegt: gij schreeuwt al niet meer; weldra zult gij niet meer kunnen blazen.

- Zwijg, dikzak, zeide de monnik.

- Dikzak, zeide Lamme, in woede ontstekend, ik ben Lamme Goedzak, gij zijt Broer Dikzak, Vetzak, Leugenzak, Slokzak; gij hebt vier duim spek onder uw vel; men ziet uwe oogen niet meer; Uilenspiegel en ik zouden, op ons gemak, huizen in de kathedraal van uwen buik! Gij heet mij dikzak, wilt gij eenen spiegel om uwe dikbuikigheid te bewonderen? Ik ben het die U voed, gedenkteeken van vleesch en beenen. Ik heb gezworen dat gij vet zult spuwen, dat gij vet zult zweeten, dat gij sporen van vet bachten U zult nalaten, als eene keers die smelt in de zonne. Men zei mij dat de geraaktheid komt met de zevende kin: gij hebt er al vijf en half.

Vervolgens tot de Geuzen sprekend:

- Aanschouwt dien hoereerder! Het is Broer Cornelis Adriaensen, van Brugge: daar preekte hij eene nieuwe eerbaarheid. Zijn vet is zijne straf; zijn vet is mijn werk. Nu, luistert, gij allen, matrozen en soldaten: ik ga U verlaten, U verlaten, U, Uilenspiegel, U verlaten, ook U, kleine Nele, om naar Vlissingen te tiegen, alwaar ik eenig goed bezit, en er te leven met mijne arme wedergevondene vrouwe. Vroeger zwoert gij mij van mij alles toe te staan wat ik zoude vragen...

- Dat is Geuzenwoord, zeiden zij.

- Dus, zeide Lamme, aanschouwt dien hoereerder, dien Broer Adriaensen, Vuillap-aensen van Brugge, ik zwoer hem te doen sterven in zijn vet als een zwijn; maakt hem eene grootere kooi, doet hem met geweld twaalf eetmalen daags verorberen in stede van zeven; geeft hem vetten en gesuikerden kost: hij lijkt reeds een os, maakt er een olifant van, en weldra zult gij hem zijne kooi geheel zien vervullen.

- Wij zullen hem vestmesten, zeiden zij.

- En nu, vervolgde Lamme, tot den monnik sprekend, U ook, rabauw, dien ik doe voeden op kloosterwijs, in stee van U te doen hangen, U ook zeg ik vaarwel: en leef op hoop van vet en van geraaktheid.

Vervolgens zijne vrouw, zijn Kalleken, in de armen sluitend, voegde hij er bij:

- Kijk, gij moogt knorren of balken, maar ik neem ze mee, gij zult ze niet langer geeselen.

Maar de monnik, in woede ontstekend, zeide tot Kalleken:

- Gij keert dus terug naar het bedde van wellust, o wellustige vrouwe! Ja, gij gaat henen zonder mededoogen met den armen martelaar van Gods woord, die U de heilige, zoete en hemelsche geeseling leerde. Wees verdoemd! Dat nooit een priester U vergiffenis schenke; de grond brande onder uwe voeten; suiker weze U zout; ossenvleesch weze U vleesch van doode honden; brood weze U assche; de zonne weze U ijs, en sneeuw een hellevuur; uwe vruchtbaarheid weze gevloekt; uwe kinderen wezen afschuwelijk: met het lichaam van een aap, een verkenshoofd grooter dan hun buik; lijden, weenen, zuchten weze uw lot op deze wereld en in de andere, in de Helle die U wacht, de helle van zwavel en pik die branden voor de wijven van uw slag: gij weigerdet mijne vaderlijke liefde: wees drijmaal vermaledijd door de heilige Drijvuldigheid; zevenmaal vermaledijd door de kandeleers van de Ark; de biecht weze U verdoemenis; de hostie weze U doodelijk venijn; en dat, in de kerken, elke vloersteen zich oprichte om U te verpletteren en U te zeggen: ‘Hier is de hoereerster; hier is de verdoemde; hier is de vermaledijde!’

En Lamme sprong op van geluk en riep blijde uit:

- Zij was trouw, de monnik heeft het gezeid! Leve Kalleken!

Doch zij, weenend en sidderend, zeide:

- O, Lamme, neem die verdoemenis van over mij weg! Ik zie de helle! Neem de verdoemenis weg.

- Neem de verdoemenis weg, zeide Lamme tot den monnik.

- Ik zal het niet doen, dikzak, antwoordde de pater.

En de vrouwe, bleek en sidderend, viel op de knieën en smeekte Broer Adriaensen met de handen te zamen.

En Lamme zei tot den monnik:

- Neem de verdoemenis weg of gij wordt gehangen, en, breekt de koorde, ter wille van uwe zwaarte, zoo wordt gij herhangen, totdat de dood er op volge.

- Gehangen en herhangen, zeiden de Geuzen.

- Als het zoo is, zeide de monnik tot Kalleken, ga dan, ontuchtige vrouwe; ga dan met dien dikzak; ga, ik hef mijne verdoemenis op, maar God en alle zijne santen houden U in het oog: ga met dien dikzak, ga!

En hij zweeg, blazend en zweetend.

Plotselings riep Lamme uit:

- Hij zwelt op, hij zwelt op! Ik zie de zesde kin: de zevende kin is de geraaktheid.

... En nu, zeide hij tot de Geuzen, ik beveel U aan God, U, Uilenspiegel, aan God U allen, mijne goede vrienden, aan God, Nele mijne vriendin, aan God, de heilige zaak van de vrijheid: ik kan niets meer voor haar.

Vervolgens, als hij elk ende een omhelsd had, zeide hij tot zijne vrouw Kalleken:

- Kom, het is de ure van onze wettige minnarijen.

Terwijl het bootje, dat Lamme en zijne welbeminde meevoerde, over het water gleed, riepen alle de matrozen, soldaten en scheepsjongens, met hun hoedeken zwaaiend:

- Vaarwel, broeder; vaarwel, Lamme; vaarwel, broeder, broeder en vriend.

En Nele wischte met heuren liefelijken vinger eenen traan uit het oog van Uilenspiegel en zeide tot hem:

- Gij zijt droef, mijn vriend?

- Hij was goed, zeide hij.

- Ha! zeide zij, zal die oorlog dan nooit een einde nemen,

zullen wij dan immer gedwongen zijn te leven in bloed en in tranen?

- Laat ons de zeven zoeken, antwoordde Uilenspiegel: zij is nakend, de ure der verlossing.

Volgens de belofte die zij aan Lamme gedaan hadden, mestten de Geuzen den monnik vet in zijne kooi. Als hij, mits rantsoen, in vrijheid gesteld wierd, woog hij drijhonderd zeventien pond en vijf onsen, Vlaamsch gewicht.

En hij stierf prior van zijn convent.

VII

Te dien tijde vergaderden de heeren van de Staten-Generaal te 's Gravenhage, om Philippus, koning van Spanje, grave van Vlaanderen, van Holland enz., te oordeelen naarvolgens de door hem verleende charters en privilegiën.

En de griffier sprak als volgt:

- Het is elk ende een bekend dat een landvorst aangesteld is door God, als souverein en hoofd zijner onderdanen om ze te verdedigen en te vrijwaren van alle beleediging, verdrukking ende geweld, evenals een herder aangesteld is voor de verdediging en de hoede zijner schapen. Het is mede algemeen bekend dat de onderdanen geenszins door God geschapen zijn ten gerieve des prinsen, om hem gehoorzaam te wezen in alles wat hij zoude heeten, hetzij dat het vroom of goddeloos is, rechtveerdig of onrechtveerdig, noch om dezelve te dienen als slaven. Maar de vorst is vorst voor zijne onderdanen, zonder dewelke hij niet kan wezen, om naar recht en rede te bestieren; om ze te behouden en te beminnen als een vader zijne kinderen, als een herder zijne schapen, zijn leven wagend om ze te verdedigen; doet hij het niet, zoo moet hij aanzien worden, niet voor eenen prins, maar voor eenen dwingeland. Door oproeping van soldaten, bullen van kruistocht en van kerkban, zond Philippus koning,

vier vreemde legers af tegen ons. Welke zal zijne straf wezen, overeenkomstig de wetten en kostumen van den lande?

- Hij weze vervallen, antwoordden de heeren der Staten.

- Philippus heeft zijne eeden verbroken: hij vergat de diensten welke wij hem bewezen, de zegepralen welke wij hem hielpen behalen. Ziende dat wij rijk waren, liet hij ons afzetten en bestelen door die van den raad van Spanje.

- Hij weze vervallen als ondankbare en dief, antwoordden de heeren der Staten.

- Philippus, vervolgde de griffier, stelde in de machtigste steden des lands bisschoppen aan, begiftigde en bevoordeelde dezelfde met de goedingen der grootste abdijen; door de hulp van dezelven, bracht hij de Spaansche inquisitie in onze landen.

- Hij weze vervallen als beul, verkwister van een andermans goeding, antwoordden de heeren der Staten.

- Ten aanzien van de dwingelandij, vertoonden de edelen van de landen ten jare 1566 een verzoekschrift, bij hetwelk zij den souvereinen vorst smeekten zijne strenge plakkaten te verzachten en namelijk die op het stuk der inquisitie: hij weigerde steeds.

- Hij weze vervallen als een tijger die hardnekkig is in zijne wreedheid, antwoordden de heeren der Staten.

De griffier vervolgde:

- Philippus wordt ernstig verdacht van, door die van zijnen raad van Spanje, heimelijk tot de beeldstormerijen en de plundering der kerken te hebben aangehitst, ten einde, onder voorwendsel van misdaad en wanordelijkheden, vreemde legers tegen ons te kunnen afzenden.

- Hij weze vervallen als een werktuig der dood, antwoordden de heeren der Staten.

- Te Antwerpen dede Philippus de inwoneren slachten, en de Vlaamsche en vreemde kooplieden ten onder brengen. Hij en zijn raad van Spanje gaven, door heimelijke onderrichtingen, aan zekeren Rhoda, een beruchten rabauw, het recht

van zich hoofd van de plunderaars te verklaren, van den buit op te garen, van zijn naam, van hem, Philippus koning, te gebruiken, van zijne zegelen na te maken en van zich te gedragen als zijn landvoogd en stedehouder. De onderschepte koninklijke brieven, dewelke zich in onze handen bevinden, bewijzen het stuk. Alles is gebeurd met zijne toestemming en na overleg van den raad van Spanje. Leest zijne brieven, daarin looft hij het feit van Antwerpen, bekent hij een uitstekenden dienst ontvangen te hebben, belooft hij dien te beloonen, zet hij Rhoda en de andere Spanjaarden aan, voort te gaan op dien glorierijken weg.

- Hij weze vervallen als dief, plunderaar, moordenaar, antwoordden de heeren der Staten.

- Wij willen slechts het behoud van onze privilegiën, eene eerlijke en verzekerde vrede, eene verzachte vrijheid, namelijk op het stuk van den godsdienst, dewelke hoofdzakelijk eene kwestie is van God en van gewet n: van Philippus kregen wij niets tenzij leugenachtige verdragen dewelke dienden om tweedracht te zaaien tusschen de provinciën, om ze de eene na de andere te onderwerpen en met haar te handelen als met de Indiën, door plundering, verbeurte, terdoodbrenging en inquisitie.

- Hij weze vervallen als moordenaar die den moord van de landen beraamt, antwoordden de heeren der Staten.

- Hij dede de landen bloeden door den hertog van Alva en zijne handlangers, door Medina-Celi, Requesens, de verraders der raden van State en van de provinciën; don Juan en Alexander Farnese, beval hij met ongemeene en bloedige strengheid te werk te gaan (zooals blijkt uit zijne onderschepte brieven); hij sloeg in den rijksban prins Willem van Oranje, betaalde drij moordenaars, in afwachting dat hij den vierde betaalt; dede ten onzent kasteelen en vestingen oprichten, dede de mannen levend verbranden, de vrouwlieden en meidekens levens begraven; erfde hunne goedingen, verworgde

Montigny, van Bergen en andere heeren, in weerwil van zijn koninklijk woord; doodde zijn zoon Carlos; vergiftigde prins Ascoly, dien hij dede trouwen met dona Eufrasia, dewelke door hem was bezwangerd, ten einde den bastaard die moest geboren worden, met zijne goederen te verrijken; veerdigde tegen ons een edict uit, hetwelk ons allen verraders verklaarde, ons lijf ende goed ontnemend, en bedreef die in een kersten land ongekende misdaad, geen onderscheid te maken tusschen schuldigen en onschuldigen.

- Uit hoofde van alle wetten, rechten en privilegiën, weze hij vervallen, antwoordden de heeren der Staten.

En de zegels des konings wierden gebroken.

En de zonne gloorde over land ende zee, vergulde de rijpe korenaren, rijpte de druiven en strooide op elke baar flikkerende perelen, het sieraad van Neerlands bruid: de Vrijheid.

Vervolgens wierd de prins, te Delft zijnde, door een vierden moordenaar met drij kogelen in de borst getroffen. En hij stierf, volgens zijne spreuk: ‘Rustig onder de wreede baren.’

Zijne vijanden zeiden van hem dat hij, om koning Philippus beet te hebben, en daar hij toch niet hoopte over de zuidelijke, katholieke Nederlanden te regeeren, ze bij geheim verdrag aangeboden had aan monseigneur Zijne Groote Hoogheid van Anjou. Doch deze was geenszins geboren om de telg Belgieland te verwekken bij de Vrijheid, dewelke niet houdt van buitensporige minnarijen.

En Uilenspiegel verliet met Nele de vloot.

En het Belgische vaderland zuchtte onder het juk, geworgd, gekneveld door de verraders.

VIII

Toen was men in de maand van het rijpe koren, de lucht was drukkend, de wind zoel: onder den vrijen hemel, op een vrijen grond, konden maaiers en maaisters in de akkers vrijelijk het koren oogsten, dat zij gezaaid hadden.

Friesland, Drenthe, Overijsel, Gelderland, Utrecht, Noord-Braband, Noord- en Zuid-Holland; Walcheren, Noord- en Zuid-Beveland, Duiveland en Schouwen, dewelke Zeeland uitmaken; heel de kust der Noordzee, van Knokke tot Helder; de eilanden Texel, Vlieland, Ameland, Schiermonnikoog, gingen, van de Wester-Schelde tot de Ooster-Ems, van het Spaansche juk vrijgemaakt worden; Maurits, zoon van den Zwijger, zette den oorlog voort.

Nog ten volle in het bezit van hunne jeugd, hunne kracht en hunne schoonheid, - want de liefde en de geest van Vlaanderen blijven immer jong, - leefden Uilenspiegel en Nele rustig in den toren van Veere, in afwachting dat, na menigvuldige wreede beproevingen, de wind van vrijheid over het Belgische vaderland zoude waaien.

Uilenspiegel had gevraagd om bevelhebber en wachter van den toren te worden benoemd, zeggende dat hij, met zijne arendsoogen en hazenooren, zoude kunnen zien of de Spanjaard het niet beproefde terug te komen naar de verloste landen en dat hij alsdan wacharm zoude luiden.

De magistraat dede wat hij vroeg: ter wille van zijne goede diensten, gaf men hem een gulden daags, twee pinten bier, boonen, kaas, beschuit, alsmede drij pond vleesch in de week.

Aldus leefden Uilenspiegel en Nele getweeën heel goed; van verre zagen zij met vreugde de vrije Zeeuwsche eilanden: weiden, bosschen, kasteelen en vestingen en de gewapende schepen der Geuzen, die de kusten bewaakten.

's Nachts klommen zij zeer dikwijls omhoog op den toren en, op het terras naast elkander gezeten, koutten zij over de harde gevechten, de schoone minnarijen van het verleden en van de toekomst. Van daar zagen zij de zee, wier lichtende golven zich braken en in schuim uiteenspatt'en, en als vurige spoken op de eilanden vielen. En Nele was verschrikt als zij in de polders dwaallichtjes zag, dewelke, zeide zij, zielen van arme dooden zijn. En alle deze plaatsen waren slagvelden geweest.

De dwaallichtjes stegen op uit de polders, huppelden langsheen de dijken, keerden vervolgens terug naar de polders, alsof zij de lichamen niet wilden verlaten, uit dewelke zij kwamen.

Een nacht zeide Nele tot Uilenspiegel:

- Zie hoe talrijk zij zijn in Duiveland, en hoe hoog zij zweven in de lucht: 't is langs den kant van de vogeleilanden dat ik er het meest zie. Wilt gij medekomen, Thijl? wij zullen ons strijken met de zalve, dewelke dingen toont die onzichtbaar zijn voor de oogen der stervelingen.

Uilenspiegel antwoordde:

- Als 't die zalve is die mij naar den grooten sabbat dede gaan, heb ik geen vertrouwen meer in dezelve.

- Loochen de kracht der tooverije niet. Kom mee, Uilenspiegel.

's Anderen daags vroeg hij aan de magistraat dat een trouw en helderziend soldaat hem zoude vervangen om den toren te wachten en te waken over het land.

En hij toog henen met Nele naar de vogeleneilanden.

Stappend langs akkers en dijken, zagen zij kleine groene eilandjes tusschen dewelke het zeewater stroomde, en, op de begraasde heuvelen die zich tot de duinen uitstrekten, eene groote menigte kieviten, meeuwen en zeezwaluwen, die onbeweeglijk zaten en met hunne ruggen witte eilandjes maakten; daarboven vlogen duizenden van die vogelen. De grond was vol nesten: Uilenspiegel, die zich bukte om een ei van den weg op te rapen, zag eene meeuw fladderend naar zich komen die een grooten schreeuw liet. Op dien kreet kwamen meer dan honderd andere bij, die schreeuwden van angst, en boven het hoofd van Uilenspiegel en de naburige nesten vlogen, doch zij durfden hem niet naderen.

- Uilenspiegel, zeide Nele, die vogelen vragen genade voor hunne eieren.

Vervolgens begon zij te beven en zeide zij:

- Ik ben bang, de zonne gaat onder, de hemel is wit, de

sterren ontwaken, het is de ure der geesten. Zie, die roode uitwasemingen rakelings zweven langs den grond; Thijl, mijn beminde, wie is het helsche monster dat aldus in de wolken zijn vurigen muil opendoet? Zie, langs den kant van Philipsland, waar de koninklijke beul, uit wreedaardige heerschzucht, tweemaal achtereen zoovele arme menschen liet dooden, zie die dwaallichtjes dansen: 't is de nacht in denwelke de zielen der arme mannen, die gedood wierden in de gevechten, het koude voorgeborchte des vageviers verlaten om zich te komen warmen in de zoele lucht van de aarde: 't is de ure waarop gij alles moogt vragen aan Christus, dewelke de God van de goede tooveraars is.

- De assche klopt op mijn hart, zeide Uilenspiegel. Konde Christus maar die zeven toonen, wier in den wind gesmeten assche Vlaanderen en heel de wereld gelukkig zoude maken.

- Ongeloovige man, zeide Nele, gij zult ze zien met de zalve.

- Misschien, als een geest wil nederdalen uit de koude sterre, zeide Uilenspiegel, met den vinger naar Sirius wijzend.

Bij dat gebaar, hechtte een dwaallichtje, dat rondom hem fladderde, zich vast aan zijn vinger, en hoe meer hij het los wilde maken, hoe vaster het er aan bleef.

En, door Uilenspiegel te willen losmaken, had Nele ook haar dwaallichtje aan de toppen heurer vingeren.

Uilenspiegel sloeg op het zijne en zeide:

- Antwoord! zijt gij de ziel van eenen Geus of van eenen Spanjaard? Zijt gij de ziel van eenen Geus, ga dan naar het hemelrijk; zijt gij die van eenen Spanjaard, keer terug naar de helle, danof gij komt.

Nele zeide hem:

- Beleedig nooit eene ziel, al was het de ziel van een beul.

En, terwijl zij heur dwaallichtje aan den top van heuren vinger dede dansen, zeide zij:

- Lichtje, zeide zij, liefelijk lichtje, welke miede brengt gij uit het land van de zielen? Wat doen zij daar? Eten en drinken

zij, hoewel zij geen mond hebben? want gij hebt er geen. bevallig lichtje! ofwel nemen zij de menschelijke gedaante slechts in het gezegende hemelrijk?

- Kunt gij, sprak Uilenspiegel, aldus uwen tijd verliezen met te spreken tot dat droevige vlammetje dat geene ooren heeft om U te aanhooren, noch geenen mond om U te woord te staan?

Maar zonder naar hem te luisteren:

- Lichtje, zeide Nele, antwoord al dansend, want ik ga U drijmaal ondervragen: eenmaal in den naam Gods, eenmaal in den naam der Heilige Maagd, en eenmaal in den naam der sylphen die de boden zijn tusschen God en de menschen.

Zij dede het, en het lichtje danste drij keeren.

- Trek uwe kleederen uit, ik zal hetzelfde doen: hier is de zilveren doos met tooverzalve, zeide Nele tot Uilenspiegel.

- 't Is mij eender, antwoordde Uilenspiegel.

Vervolgens, als zij zich ontkleed en met zalve bestreken hadden, legden zij zich, naakt, naast elkander op het gras.

De meeuwen kloegen; de donder rommelde dof in de wolk, waarin een helle flits flikkerde; de wassende maan toonde tusschen twee vluchtige wolken nauwelijks hare twee gulden horens; de dwaallichtjes van Nele en Uilenspiegel gingen met de andere dansen in de beemde.

Plotselings wierden Nele en heur vriend gegrepen met de groote hand van eenen reus, dewelke ze in de lucht smeet als sneeuwballen, ze weder opving, ze tusschen zijne handen ineenrolde en kneedde met zijne vingeren, ze smeet in de waterplassen tusschen de heuvelen, en ze er weder uittrok, vol zeewier. Ze vervolgens aldus ronddragende in het luchtruim, zong hij met eene stem, die alle de meeuwen der eilanden van schrik dede ontwaken:

> Zij willen met hun zwak gezicht,
> Die schrale, bleeke gasten,
> Hier zien de zaken van gewicht:
> Zijn dat nu rare kwasten!

Zie maar 't mysterie, nietig ding,
Zie 't woord hier neergeschreven,
't Is vast met eenen ijzeren ring,
Met zeven spijkers vastgedreven!

En, inderdaad, Uilenspiegel en Nele zagen op het gras, in de lucht en in den hemel, zeven lichtende koperen tafelen, bevestigd door middel van zeven vlammende nagelen. Op de tafelen stond geschreven:

In mest ontkiemen best de zaden;
Is zeven goed, is zeven slecht!
Ja, diamant komt van de kolen,
Van domme meesters, slimme knecht:
Is zeven goed of zeven slecht!

En de reus stapte voort, gevolgd door alle de dwaallichtjes die, gonzend als krekelen, zeiden:

Kijkt goed hem aan, 't is de regeerder,
De paus der pausen en koning ook;
't Is hij van alles de beheerder,
Kijkt goed hem aan: hij is van hout!

Eensklaps veranderden zijne trekken, hij scheen magerder, treuriger, grooter. In eene hand hield hij eenen schepter en in de andere een zweerd. Hij hiet Hooveerdigheid.

En, Nele en Uilenspiegel ten gronde smijtend, zeide hij:

- Ik ben God.

Vervolgens zat naast hem, op eenen ezel, eene dikke, roodwangige meid, met bloote borsten, een halfgeopend kleed, en wulpsche oogen: zij hiet Onkuischheid; vervolgens kwam eene oude jodin, die schalen van meeuweneieren opraapte: zij hiet Gierigheid; en een dikke, vraatzuchtige monnik, die worsten verslond, zich volpropte met pensen en gedurig mommelde als

de zeug op dewelke hij zat: het was de Gulzigheid; vervolgens kwam de Traagheid, trekkebeenend, bleek en opgezwollen, met doffe oogen, die de Gramschap met een prikstok voor heur dreef. Jammerend en badend in tranen, viel de Traagheid van vermoeienis op heure knieën; vervolgens kwam de magere Nijd, met een slangekop en heekttanden, die de Traagheid beet omdat zij te veel heur gemak nam, de Gramschap omdat zij te levendig was, de Gulzigheid omdat zij te veel gegeten had, de Onkuischheid omdat zij te rood was, de Gierigheid ter wille van de schalen, de Hooveerdigheid omdat zij een purperen kleed en op het hoofd eene kroon droeg.

En de dwaallichtjes dansten rondom hen.

En, sprekend met stemmen van kermende mannen, vrouwlieden, meidekens en kinderen, zeiden zij zuchtend:

- Hooveerdigheid, bron van de heerschzucht, Gramschap, moeder der wreedheid, gij doodet ons op slagveld, in gevangenis en marteling, om uwe schepters en kronen te behouden! Nijd, gij vernieldet in hunne kiem velerlei edele en nuttige denkbeelden, wij zijn de zielen van de verdrukte uitvinders; Gierigheid, gij veranderdet in goud, het zweet en het bloed van het arme volk, wij zijn de geesten van de zwoegers, uwe slachtofferen; Onkuischheid, gezellin en zuster van de Moord, die Nero, Messalina en Philippus, koning van Spanje, verwektet, gij koopt de deugd om en betaalt de verleiding; wij zijn de zielen der dooden; Traagheid en Gulzigheid, gij bevuilt en onteert de wereld; wij moeten U van dezelve verjagen; wij zijn de zielen der dooden.

En men hoorde eene stem zeggen:

In mest ontkiemen best de zaden;
Is zeven goed, is zeven slecht!
Ja, diamant komt van de kolen,
Van domme meesters, slimme knecht:
Is zeven goed of zeven slecht!

En de dwaallichtjes zeiden:

- Wij zijn het vuur, de weerwraak van de oude tranen, de smarten van het gemeen; de weerwraak op de heeren die joegen op menschelijk wild; de weerwraak van de onnutte gevechten, van het in de gevangenissen vergoten bloed, van de levend verbrande mannen, de levend begraven vrouwlieden en meidekens; de weerwraak van het geketend en bloedig verleden. Wij zijn het vuur, wij zijn de zielen der dooden.

Bij die woorden wierden de zeven veranderd in houten standbeelden, zonder iets van hunne vroegere gedaante te verliezen.

En eene stem zeide:

- Uilenspiegel, verbrand het hout.

En Uilenspiegel, zich naar de dwaallichtjes keerend, zeide:

- Gij, die het vuur zijt, doet uwen dienst.

En de dwaallichtjes omringden met groote menigte de zeven, dewelke verbrandden tot assche.

En het bloed vloeide bij stroomen.

En uit de assche kwamen zeven andere beelden; het eerste zeide:

- Ik hiet Hooveerdigheid, nu heet ik edele Fierheid.

De andere spraken ook, en Uilenspiegel en Nele zagen Zuinigheid komen uit Gierigheid, Levendigheid uit Gramschap, Eetlust uit Gulzigheid, Wedijver uit Nijd, en Droomerij van dichters en denkers uit Traagheid. En de Onkuischheid, op hare geit, wierd veranderd in eene schoone vrouw, die Liefde hiet.

En de dwaallichtjes dansten een blijden dans rondom dezelve.

Uilenspiegel en Nele hoorden toen duizend heldere, grinnikende stemmen van verborgen mannen en vrouwen, die zongen:

Als op het land en op de zee
De zeven eens veranderd zijn,
Dan roepen wij een luid hoezee,
Dan zal 't geluk der wereld zijn!

En Uilenspiegel zeide:

- Nele, die geesten spotten met ons.

En eene machtige hand greep Nele bij den arm en wierp heur in het luchtruim.

En de geesten zongen:

Als hier eens het Oosten
Het Westen maar kust,
Dan eindigt ons lijden,
Dan komt er eens rust!

- Laas, zeide Uilenspiegel: Oost, West, Rust na Lijden... Gij spreekt wel raadselachtig, heeren Geesten.

En grinnikend zongen zij:

Het Oosten is Neerland;
En Belgen het West;
Sluit dichter in vriendschap
Een heilzamen band!

- Gij zijt niet zot, heeren Geesten, zeide Uilenspiegel.

En grinnikend zongen zij nog:

De band, o mijn arme,
Tusschen Neerland en Belgen,
Is vriendschap, zoo warme,
Is vriendschap zoo groot!

Met raad
En daad;
Met dood
En bloed.

Zoo moest het zijn:
Ware daar niet de Scheld
Gesteld.

- Laas, zeide Uilenspiegel, dat is dus ons veelbewogen leven: tranen van 't menschdom en lachen van 't lot.

Grinnikend hernamen de geesten:

Bond van bloed
Ware goed,
Maar daar is de Scheld
Gesteld.

En eene machtige hand greep Uilenspiegel en smeet hem in het luchtruim.

IX

Als Nele ten gronde te recht kwam, zag zij niets meer dan de zonne die opstond te midden van de gulden dampen, de toppen der grashalmen die insgelijks als in goud gedoopt waren en den zonnestraal die de veeren der slapende meeuwen kleurde. Maar de meeuwen ontwaakten weldra.

Vervolgens bekeek Nele zich zelve, zij zag dat ze naakt was en trok in der haast heure kleederen aan; vervolgens zag zij Uilenspiegel, insgelijks naakt, en zij bedekte hem; meenende dat hij sliep, schudde zij hem; maar hij verroerde zich niet meer dan een doode; zij wierd van schrik bevangen.

- Ha! zeide zij, heb ik mijnen vriend gedood met de tooverzalf? Ik wil ook sterven! Ha! Thijl, word wakker. Hij is als marmer zoo koud!

Uilenspiegel wierd niet wakker. Een dag en een nacht liepen voorbij, en Nele, koortsachtig van smart, waakte bij heuren vriend Uilenspiegel.

In den morgen van den tweeden dag, hoorde Nele het geklingel eener bel, en zij zag een boer komen met eene spade op den schouder; achter hem gingen een burgemeester en twee schepenen met eene waskeers in de hand, de parochiepaap van

Stavenisse en een koster die een zonnescherm hield boven het hoofd van den pastoor.

Zij gingen, naar zij zeiden, het heilig oliesel toedienen aan den dapperen Jacobsen, die Geus was uit schrik, maar die, nu het gevaar voorbij, om te sterven terugkeerde tot den schoot der Heilige Roomsche Kerke.

Weldra waren zij dicht bij Nele die schreide, en zij zagen het lichaam van Uilenspiegel uitgestrekt op het gras, met zijne kleederen aan.

Nele knielde neder.

- Meideken, zeide de burgemeester, wat doet gij bij dien doode?

Zij antwoordde, zonder de oogen te durven opslaan:

- Ik bid voor mijnen vriend die hier viel, als door den bliksem getroffen. Nu ben ik alleen: daarom wil ik insgelijks sterven.

De parochiepaap blaasde van genoegen en zeide:

- God zij geloofd, de Geus Uilenspiegel is dood! Boer, haast U en maak een graf; trek zijne kleederen uit, alvorens hem in de aarde te steken.

- Neen, zeide Nele, rechtspringend, men zal ze hem aanlaten, hij zou koude hebben in den killen grond.

- Delf een graf, zeide de parochiepaap tot den boer die de spade droeg.

- Ik wil wel, zeide Nele badend in tranen; daar zijn geene pieren in het kalkachtige zand, hij zal schoon en gaaf blijven, mijn geliefde.

En uitzinnig, bukte zij zich over het lichaam van Uilenspiegel en kuste zij het met tranen en snikken.

De burgemeester, de schepenen en de boer hadden medelijden, maar de pastoor zeide en herhaalde gedurig met blijdschap:

- De groote Geus is dood, God zij geloofd!

De boer delfde vervolgens een graf, legde Uilenspiegel er in

en bedekte hem met zand. En de parochiepaap las over het graf de gebeden der dooden: allen knielden neder rondom het graf; plotselings zag men onder het zand eene groote beweging, en Uilenspiegel, niezend en het zand uit zijn haar schuddend, greep den pastoor bij de keel en zeide:

- Inquisiteur, gij begraaft mij levend in mijnen slaap. Waar is Nele? Hebt gij ze ook in de aarde gedolven? Wie zijt gij?

De parochiepaap riep:

- De groote Geus verrijst op deze wereld. Heere God! neem mijne ziele.

En hij vluchtte weg als een hert voor de honden.

Nele kwam bij Uilenspiegel.

- Kus mij, liefste, zeide hij.

Toen keek hij van her rondom zich; boer en koster waren op loop gegaan als de pastoor, en hadden, om rapper te loopen, spade, waskeersen en zonnescherm ten gronde geworpen; burgemeester en schepenen hielden van schrik hunne ooren vast en lagen te jammeren op 't gras.

Uilenspiegel ging bij hen en schudde ze.

- Begraaft men, zeide hij, Uilenspiegel, den geest, Nele, het hart van Vlaanderen? Neen! Vlaanderen kan ook slapen, maar sterven, nooit! Kom, Nele.

En hij toog henen met heur, zijn zesde liedeken zingend, maar niemand weet waar hij zijn laatste zingen zal.

EINDE